www.e-rara.ch

Novum Testamentum graece

La Rovière, Pierre de

Aureliae Allobrogum, 1610

Bibliothèque de Genève

Shelf Mark: Bb 2277

Persistent Link: https://doi.org/10.3931/e-rara-61015

www.e-rara.ch
Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

Visual Library

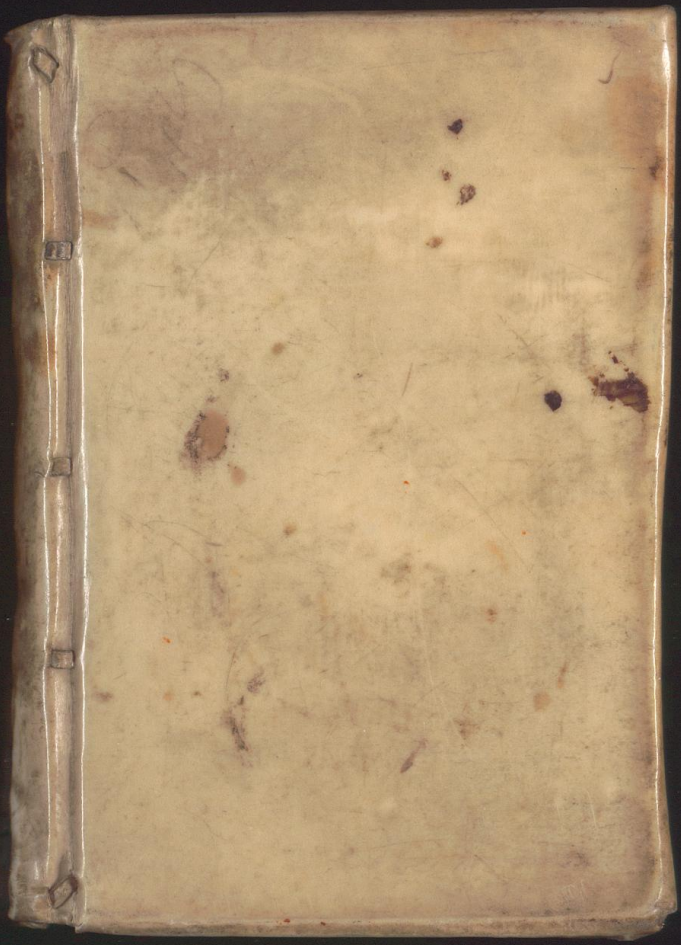

Gospels & Acts
only

ES
f-!12

T

Cu
c
in
n
d
m
B
s
ra
ſti

Cum p
qua
so

AV

NOVVM TESTAMENTVM GRÆCE,

Cum vulgata interpretatione Latina Græci contextus lineis inserta. Quæ quidem interpretatio, quum à Græcarum dictionum interpretatione discedit, sensum, videlicet, magis quàm verba exprimens, in margine libri est collocata: atque alia, BEN. ARIAE MONTANI HISPALENSIS operâ è verbo reddita, ac diuerso characterum genere distincta, in eius est substituta locum.

Cum præfatione eiusdem BEN. ARIAE MONTANI, *in qua sui huius operis rationem reddit, docetque quis ex eo fructus à sacra pagina studiosis percipi possit.*

AVRELIÆ ALLOBROGVM
Excudebat Petrus de la Rouiere.
CIↃ. IↃC. X.

12/3422

BENEDICT. ARIAE MONTANI Hispalensis, in Noui Testamenti Græci Latinam interpretationem è verbo expressam, ad Christianum Lectorem Præfatio.

QVVM nihil in nobis sit, quod Christianę Reip. iamdiu non consecrauerimus: meritò omnem studiorũ, actionúmque nostrarum rationem, ad publicam vtilitatem semper referendam esse duximus. Cuius quidem rei præter officij nostri conscientiam, qua fruimur, Deum etiam ipsum testem appellamus: quem nihil omnino, quantumuis mentis humanæ tenebris obuolutum, & in deprauati hominum ingenij latebris delitescens, vnquam latere potest, & qui, non solùm eorum quæ aut dicta, aut facta sunt, verùm etiam eorum quæ in mentem hominibus veniunt, testis est & iudex. Quum verò ex sacrosancta eius doctrina didicerimus, nihil lucis nobis inesse, quod eius beneficio acceptum referre non debeamus: atque adeò, quum eius etiam præceptis moneamur, vt qua in re fratribus prodesse possumus, iisdem nostra o-

pe & auxilio numquam desimus: vtique e-
laborandum est nobis, vt quod quisque
donum à summo illo rerum omnium
opifice acceperit, id & diligenter & fideli-
ter cum cæteris communicet. Quod qui-
dem in primis nobis semper fuit proposi-
tum. Pro enim, si qua in nobis est, do-
ctrina (quæ quidem quàm sit exigua inge-
nuè agnoscimus) Christianæ Reipub. vtili-
tati, propenso animo, ac totis, quod aiunt,
viribus, nostris laboribus semper consul-
tum esse voluimus. Qua in re non pro-
priæ existimationis & honoris, verùm
communis Christianorum vtilitatis ratio-
nem habuimus. Atque hac de causa non
multum laborauimus ad quot & quàm
magnos vitos nostri labores peruenturi
essent, sed an ex iis aliquod emolumen-
tum Christiani homines percipere pos-
sent. Hac enim in parte, neque huius ne-
que illius gratię aut dignitati inseruientes,
humilioribus æquè ac potentioribus, &
tam iis qui indigent, vt nutricum more
mansum eis in os inseratur, quàm iis qui-
bus solidior cibus præbendus est, nos de-
uinctos esse agnoscimus, siquidem omni
hominum generi abundè à nobis satisfie-
ri cupimus. quocunque enim tempore,
aut quacunque in re aliquid Christianis
vtile à nobis præstari posse intelligemus,
nullis neque laboribus neque vigiliis vn-
quam parcemus. Quum igitur nostram il-
lam diligentiam (patere, Lector, & conce-
de, vt hoc vocabulo nostram illam ope-
ram nominemus) in veteri Testamento
ex He-

ex Hebraica veritate in Latinam linguam conuertendo (quæ interpretatio in illo sacrorum Bibliorum regio apparatu conspicitur) omnium eruditorum suffragio probatam esse conspiceremus: doctissimorum Theologorum sententia idem à nobis in Nouo Testamento præstandum esse intelleximus, nempe vt omnia ad Græci contextus phrasim expenderentur. Hac enim ratione pariter adiuuari possunt ij qui ex Græcis thesauris noua, atque ij qui ex Hebræis vetera proferre parant. Quamuis enim hac tempestate multò plures Theologos Græcè quàm Hebraicè doctos in Europa passim reperias: attamen nec etiam eorum exiguus est numerus qui neutram linguam tenent: qui quum videant harum linguarum cognitionem non sine magna difficultate acquiri posse, ne earum fructu omnino caseant, vtriusque idiotismis (quos vocant) id est, loquendi proprietatibus libentes assuescere, eásque sibi familiares reddere percupiunt: vt hoc modo vtriusque idiomatis vim multò minori negotio consequantur. Sed vt tandem ad rem veniamus, vulgatam illam Noui Testamenti interpretationem, qua iam multis seculis, & etiamnum vtitur Romana Ecclesia, cæteris quæ hodierno die extant omnibus semper anteponendam duximus. Hæc enim, sine dubio, & grauissima & tutissima omnium est. Quum verò interdum orationis difficultas postulabat, vt ab ea recederetur: id

ita à nobis est præstitum, vt non eam corrigamus, cæterísve postponamus, sed potiùs aliarum adiumento eam explicemus. Idque cùm in veteri Testamento faciendum esse duximus, tum verò maximè in nouo, in quo Græca in Latinam linguam maiori cum proprietate, quàm è cæteris linguis, conuerti potuerunt. Nam hæc duo linguarum genera cognatione quadam & affinitate quodammodo inter se coniunguntur. Accidit tamen interdum vt Græca phrasis nimium à Latini sermonis proprietate discedat. Tunc ita sententiæ rationem habuimus, vt Græca molliori & faciliori loquutione, prout res postulare videbatur, reddiderimus. Atque hac de causa multò facilius fore putauimus, vulgatam editionem in nouo Testamento ad verbum Græco contextui annectere, quàm eam Hebraico inserere. Hebraici enim sermonis proprietatem plurimùm à Latina loquutione distare palam est: Græci verò non item. Atque ideò qui in Hebraicis verbum pro verbo Latinè reddere studet, is necesse habet magnam copiã idiotismorum comparare. Alioqui Latinis, qui Hebraicè nesciunt, Latina obscuriora dabit, quàm si iisdem mera Hebraica offerret. Ea verò quæ ex Græcis de verbo redduntur, quamuis parùm aut nihil cum soluta oratione Latina habent commune, cum poetica tamen loquutione non inelegantèr subinde conueniunt. Quum igitur nullo maiori studio teneamur, quàm vt studiosorum vtilitati consulamus, &

eorum

eorum studia, quantum per nos præstari potest, promoueamus: atque vt doctissimis viris, quorũ honestissimo desiderio nõ potuimus nõ satisfacere, hac etiam in parte morẽ geramus: ad exemplum eius laboris quẽ sumpsimus in examinãda veteris Testamẽti interpretatione à Sante Pagnino conscripta, in nouo etiam Testamento vulgatam editionem in studiosorum gratiam Græco contextui inseruimus, & Græcam phrasim Latinè ad verbum reddidimus. qui labor eruditis, vt opinor, non ingratus, rudioribus verò non solùm vtilis, verùm etiam necessarius erit. Qui enim ex fontibus vtriusque linguæ, Hebrææ scilicet & Græcæ, tãtum haurire cupit quod ei satis sit ad sacræ scripturæ libros intelligendos, huc accedat. Poterit enim, si saltem mediocrem adhibeat diligentiam, intra decem menses, aut etiam citiùs, vtriusque sermonis Græci & Hebraici cognitionem haud exiguam consequi. His quoque accedit multorum locorum interpretatio, quæ vulgatæ editioni addita ad sententiæ explicationem plurimùm confert. Itaque nostram noui Testamenti Latinam interpretationem inter Græci contextus lineas describendam curauimus, vt quælibet dictio Latina suæ Græcæ subscriptæ responderet. Quum verò vulgata non à sententia quidem (id enim nusquam ferè accidit) sed à dictionum Græcarum proprietate recedit, eâ suis characteribus, hoc est, Romanis, in margine collocatâ, nostram interpretationem ad verbum red-

ditam, Italicis characteribus, in illius locum substituimus, ita vt integram vulgatam reliquerimus, & Græca de verbo expresserimus. Præterea, vt linguæ Græcæ tironibus adiumento essemus, & eos molesto labore subleuaremus, difficiliora themata verborum Græcorum à nobis in margine adnotata sunt. Quum verò tanto oneri nostros humeros impares esse cognoscamus, atque ideò ipsi nobis de nostra industria non tantùm polliceamur, quin interdum minùs aptè aut concinnè quàm par fuit, aliquid nos enunciasse fateamur: tuum certè erit, Lector, nostris laboribus ita fauere, vt æquum te iudicem hac in parte præbeas, neque enim laudem, cuius nunquam fuimus cupidi, nobis tribui, sed veniam concedi postulamus, si qua in re omnibus non satisfecerimus. Neque etiam dubitamus, quin hîc quædam fortassis occurrant, ex quibus aliquis primo aspectu offensionem accipere possit: atque ideò aliqua de totius nostræ interpretationis ratione hoc loco subiicere non pigebit, quibus institutum nostrum aperiemus, & eorum quæ à nobis, hoc potiùs modo quàm illo, prolata sunt, rationem simul reddemus. Ac primùm quidem nobis propositum non fuit vulgatam ac veterem editionem corrigere, aut emendare: eam enim, vt suprà diximus, cæteris omnibus semper præferendam duximus, si modò integra illa quidem & incorrupta haberi possit: sed nostrum fuit institutum Græcam phrasim quàm aptissimè expri-

mere.

mere. Præterea hoc quoque, candide Lector, te admonitum volumus, occurrere interdum verba aliqua, quæ non solùm tempore, ac modo, verùm etiam voce ipsa in nostra hac interpretatione mutata sunt. Quod quidem ad alterutrum ex duabus hisce rationibus, aut ad maiorem, scilicet, veteris editionis explicationem, aut ad supplementum sententiæ in Græca lectione obseruatæ referri volumus. Sæpe enim accidit, vnius Græci vocabuli vim non posse vna altera Latina dictione propriè explicari, sed duas, aut etiam plures dictiones Latinas ad exprimendam Græcæ illius vocis proprietatem requiri. Id quum accurrit, vetus illa editio vnicam vocem latinam adhibet, quæ vnicam illam Græcam reddat: nos verò quum videamus id non satis commodè fieri, neque vnica illa dictione Latina Græcum illud vnicum vocabulum explicari, aliud apponimus, quod quidem coniunctum cum eo quod habetur ex vulgata in margine, planiorem omnino, ac faciliorem reddit sensum. Exempli gratia: Legitur apud Paulum ad Ephes. 4.19. ἀπηλγηκότες, quod vetus interpres vertit, *desperantes*, idque rectissimè: nos verò adiecimus, *dedolentes*: vtrumque enim si attentiùs consideretur, verbi Græci naturam & vim explicat: vt ex doctorum virorum conscriptis in D. Paulum commentariis apertiùs cognosci poterit. Quædam verò Græca verba consultò reliquimus, qualia sunt illa, *Presbyter*, *diaconus*, atque alia similia; non quidem quòd ea sint

dilucidiora iis quæ leguntur in veteri editione, sed vt doceamus indoctos & imperitos calumniatores huiusmodi voces à sacrosancta Romana Ecclesia non temere, vt ipsi volunt, fuisse vsurpatas, nimirum quæ in sacris libris frequentes occurrant. Interdum etiam quædam mutauimus, non quòd ea meliùs à nobis reddi posse existimaremus, sed vt nos semper similes essemus in reddendis vbique ad verbum Græcis dictionibus. Ex qua vertendi similitudine & constantia, explicatio Lectoribus ex multorum locorum collatione facilior erit. Verbi gratia, licèt hæc dictio προσευχὴ *orationem* etiam significet, & ideò vetus interpres, cui satis est texus Græci sententiam reddere, interdum *preces*, interdum *orationem* reddat: nos, nostri instituti seruãdi gratia, vbique *preces* vertimus. Quod quidem obseruauimus etiam in verbis *Auctoritas* & *Potestas*, atque in aliis compluribus. Nonnunquam etiam, vt quædam dilucidiùs distinguerentur & explicarentur, nonnulla mutauimus, quæ alioqui non ita aptè & commodè explicari posse videbantur: exempli causa, δύναμις Latinè reddi solet, *virtus*: nos *efficacitatem* vertimus: non quòd *virtus* significet aliquid distinctum aut diuersum ab *efficacitate*: sed quia dictio hæc *virtus* Latinè enunciata, respondet duabus his vocibus Græcis δύναμις & ἀρετὴ, quarum dictionũ significationes nihil habent inter se commune, sed earum altera planè quid diuersum ab altera sonat. quoties igitur δύνα-

μις

μιν reperimus, *efficacitatem* vel *efficientiam* vertimus. *Potentia* enim Latinè aliud est. Illud etiam quenquam latere nolumus, nos, vt verbi Græci veram & germanam significationem ac ἐνεργείαν redderemus, coactos interdum fuisse nouis & fictis vocabulis vti (quæ licentia nobis, vt opinor, concedenda est) vt illud ad Philipp. 3. 4. πεποίθησιν, quod *confisibilitatem* vertimus, id est arrogantiæ & confidentiæ materiã, vt discrimen constitueremus inter πεποίθησιν, & confidentiam: hæc enim vitium est, & apud Latinos plerunque in malam partem sumitur: & ab hac Apostolus erat omnino alienus. Articulos Græcos Latinis pronominibus aliquando expressimus, nempe quum aliquid significanter indicant. Atque hac etiam in parte, vt in cæteris quas commemorauimus, veterem interpretem sequuti sumus. Is enim, prout res postulare videbatur, eodem modo articulos reddidit: vt 2. Petr 2. 22. τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, habet, *Illud veri prouerbij*. In iis verò locis, in quibus sententia erat alioqui per se clara & euidens, articuli interpretationem omisimus. Illud autem omnibus Græcæ linguæ peritis notum nos etiam constanter asserimus, nempe articulorum vsum vnam ex potissimis & significantissimis linguæ Græcæ partibus esse: adeò vt Latinus sermo eorum proprietatem non dicam imitari, sed ne vix quidem vllis verbis assequi queat. Ac multo etiam minus illam temporum in coniugationibus verborum vbertatem, &

præsertim illum participiorum leprem, & admirabilem quandam vim Aoristorum & Futurorum. Facti enim alicuius pręteriti Participia propriè reddi nequeãt, nisi cum verborum ambage, & impropria quadam translatione, quæ plerumque Græcam phrasim labefactat. Quod quum sæpiùs animaduerteret vetus interpres, ea tempora, si modò id per Latini sermonis rationem licebat, aliis Latinis verbis reddidit, sin minùs, omissis verbis Græcæ loquutionis, eius sententiam Latinè expressit: ita vt sæpius eius interpretatio, non ad verbum, sed ad sententiam accipienda sit. At verò quum à nobis id negotij susceptũ esset, vt & Latinè, & quàm aptissimè omnia ad Græcæ loquutionis proprietatẽ expenderentur, Græca Participia Latinis expressimus, vt hac ratione verbum verbo, & modus modo responderet. Cuius verò temporis illa Participia sint, satis admonuimus, quum vulgatæ editionis verba, quæ id demonstrant, in margine collocauimus. Pleraque sunt alia, ac pene infinita, quæ ex lingua Græca minùs feliciter in Latinam conuerti possunt, si quidem pondus ac vis Græcæ dictionis reddenda sit. Quam ob rem quod sacræ Scripturæ studiosis de discenda Hebraica lingua, saltem quod ad intelligendas temporum ac modorum varietates ac proprietates satis sit, consilium damus, idem in Græcis quoque capiendum admonemus, & studiosos omnes vt id faciant, quantum possumus, hortamur. Certò enim affirmamus nunquam

fore,

fore, vt ipsos huius laboris pœniteat. Neque id eam rem nostros labores inutiles fore credimus. Nec dubitamus quin piis viris, ac veræ disciplinæ cupidis, quorum consilio nos & hortatu tot & tantos in hoc opere labores consumpsimus, nostrum hoc consilium valde probetur. Quòd si ea quæ in re tam ardua & difficili præstitimus, longè inferiora sunt iis quæ ea Christianæ Reip. exhibere cuperemus, tuum erit, Lector, tuis studiis & diligentia ea quæ à nobis requiri poterunt, duplici ratione compensare: quarum altera est, vt huius linguę cognitionem ita tibi compares, vt nostra diligentia ampliùs non egeas. Altera, vt veterem editionem cum Græcis exemplaribus ita conferas, vt ex vtriusque diligenti & accurata collatione sacræ Scripturæ sensum, & Spiritus sancti, à quo hæc sint profecta, mentem & sententiam tandem assequare. Speramus verò nos si modò nostris votis annuat Deus, cuius gloriæ & honori tantùm inseruire cupimus, aliquid edituros, quod, hac potissimùm in parte, omnibus studiosis, atque adò toti Reip. Christianæ plurimum adiuuenti afferre poterit: siquidem nihil nobis est antiquius, quàm vt Deo, & Ecclesiæ, à qua nati & educati sumus, debita pietatis officia, quantum possumus, præstemus. Ea verò mente non sumus, vt nostra hæc Latina interpretatio separata à Græco contextu, in cuius gratiam à nobis elaborata est, ab aliquo vnquam excudatur: quum hoc à

multis grauissimis & doctissimis viris qui in vertendis sacræ Scripturæ libris extremam manum imposuerunt, feliciter præstitum sit, in quorum laboribus cuiq; acquiescendum esse existimamus. id ver. maximè quum vulgatæ editionis vsum, vt suprà diximus, omni hominum generi vtilissimum & commodissimum esse iudicemus. Vale in Christo. Datum Antverpiæ, Kal. Augusti.

LIBRO.

LIBRORVM NOVI TESTAMENTI SERIES.

Euangelium secundùm Matthæum. C. xxviii.
Secundùm Marcum. C. xvi.
Secundùm Lucam. C. xxiiii.
Secundùm Ioannem. C. xxi.
Acta Apostolorum. C. xxviii.
Pauli Epistola,
Ad Romanos. C. xvi.
Ad Corinthios I. C. xvi.
Ad Corinthios II. C. xiii.
Ad Galatas. C. vi.
Ad Ephesios. C. vi.
Ad Philippenses. C. iiii.
Ad Colossenses. C. iiii.
Ad Thessalonicenses I. C. v.
Ad Thessalonicenses II. C. iii.
Ad Timotheum I. C. vi.
Ad Timotheum II. C. iiii.
Ad Titum. C. iii.
Ad Philemonem. C. i.
Ad Hebræos. C. xiii.
Epistolæ Catholicæ,
Iacobi. C. v.
Petri I. C. v.
Petri II. C. iii.
Ioannis I. C. v.
Ioannis II. C. i.
Ioannis III. C. i.
Iudæ. C. i.
Apocalypsis Ioannis. C. xxi.

S.

B

Isaac.

2 ἰσαάκ

autem

ὁ ἐγ

Iudas

3 ἰούδας

Thama

θάμα

autem

4 δὲ ἐγ

Aminad

ἀμιναδ

S. IESV CHRISTI EVANGELII LATINA INTERPRETATIO,

quam ad græci idiomatis rationem expendebat Bened. Arias Montanus Hiſpalenſis.

Euangelium ſecundùm Matthæum.

CAPVT PRIMVM.

1 B LIBER generationis Ieſu
ΙΒΛΟΣ γενέσεως ἰησοῦ
Chriſti, filij Dauid, filij A-
χριστοῦ, υἱοῦ δαβὶδ, υἱοῦ ἀ-
braham. Abraham genuit
βραάμ. ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν
Iſaac. Iſaac autem genuit Iacob. Iacob
2 ἰσαάκ. ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ. ἰακὼβ
autem genuit Iudam & fratres eius.
δὲ ἐγέννησε τὸν ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ.
Iudas autem genuit Phares, & Zaram de
3 ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν φαρὲς, καὶ τὸν ζαρὰ ἐκ τῆς
Thamar. Phares autem genuit Eſron. Eſron
θάμαρ. φαρὲς δὲ ἐγέννησε τὸν ἑσρώμ. ἑσρὼμ
autem genuit Aram. Aram autem genuit
4 δὲ ἐγέννησε τὸν αράμ. αρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν
Aminadab. Aminadab autem genuit Naaſ-
ἀμιναδάβ. ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησε τὸν ναασ-

son. Naasson autem genuit Salmon.
σών. ναασσὼν δὲ ἐγέννησε τὸν σαλμών.
Salmon autem genuit Booz de Ra-
σαλμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν βοὸζ ἐκ τῆς ῥα- 5
chab. Booz autem genuit Obed ex
χάβ. βοὸζ δὲ ἐγέννησε τὸν ὠβὴδ ἐκ τῆς
Ruth. Obed autem genuit Iesse. Iesse
ῥούθ. ὠβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεσσαί. ἰεσσαὶ 6
autem genuit Dauid regem. Da-
δὲ ἐγέννησε τὸν δαβὶδ τὸν βασιλέα. δα-
uid autem rex genuit Salomo-
βὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν σολομῶν-
" ea quæ fuit nem ex " Vriæ. Salomon autem genuit
τα ἐκ τοῦ οὐρίου. σολομὼν δὲ ἐγέννησε 7
Roboam. Roboam autem genuit Abiam.
τὸν ῥοβοάμ. ῥοβοὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιά.
Abia autem genuit Asa. Asa autem genuit
ἀβιὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀσά. ἀσὰ δὲ ἐγέννησε τὸν 8
Iosaphat. Iosaphat autem genuit
ἰωσαφάτ. ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησε τὸν
Ioram. Ioram autem genuit Oziam.
ἰωράμ. ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ὀζίαν.
Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham
ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωάθαμ. ἰωάθαμ 9
autem genuit Achaz. Achaz autem genuit
δὲ ἐγέννησε τὸν ἄχαζ. ἄχαζ δὲ ἐγέννησε
Ezeciam. Ezecias autem genuit Ma- 10
τὸν ἐζεκίαν. ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τὸν μα-
nassen. Manasses autem genuit Amon.
νασσῆ. μανασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμών.
Amon autem genuit Iosiam. Iosias
ἀμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσίαν. ἰωσίας 11
autem genuit Iechoniam, & fratres
δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς
eius, in transmigratione Babylonis.
αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος.
" Et post " Post autem transmigrationem Babylonis, Ie-
μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν βαβυλῶνος, ἰε- 12
chonias genuit Salathiel. Sala-
χονίας ἐγέννησε τὸν σαλαθιήλ. σαλα-

thiel autem genuit Zorobabel. Zoro-
13 θιὴλ δὲ ἐγέννησε τὸν ζοροβάβελ. ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιούδ. ἀβιοὺδ δὲ
babel autem genuit Abiud. Abiud autem
genuit Eliacim. Eliacim autem ge-
ἐγέννησε τὸν ἐλιακείμ. ἐλιακεὶμ δὲ ἐγέν-
nuit Azor. Azor autem genuit Sa-
14 νησε τὸν ἀζώρ. ἀζὼρ δὲ ἐγέννησε τὸν σαδοκ.
doc. Sadoc autem genuit Achim. Achim
σαδὼκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀχείμ. ἀχεὶμ
autem genuit Eliud. Eliud autem genuit
15 δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιούδ. ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησε
Eleazar. Eleazar autem genuit
τὸν ἐλεάζαρ. ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν
Matthan. Matthan autem genuit Iacob.
ματθάν. ματθὰν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ.
16 Iacob autem genuit Ioseph virum
ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα
Mariæ, de qua natus est Iesus, ᾧ di-
μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ἰησοῦς, ὁ λεγόμε-
tus Christus. Omnes itaque generationes ab
17 νος χριστός. πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ
Abrahã vsque ad Dauid, generationes quatuor-
ἀβραὰμ ἕως δαβὶδ, γενεαὶ δεκατέσ-
decim: & à Dauid vsque ad transmigrationem
σαρες. καὶ ἀπὸ δαβὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας
Babylonis, generationes quatuordecim: & à
βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ τῆς
transmigratione Babylonis vsque ad Christum
μετοικεσίας βαβυλῶνος ἕως τοῦ χριστοῦ,
generationes quatuordecim. ″ At Iesu Christi
18 γενεαὶ δεκατέσσαρες. τοῦ δὲ ἰησοῦ χριστοῦ
generatio sic erat: ᾧ Desponsata enim
ἡ γένεσις ἔτως ἦν· μνηστευθείσης γὰρ τῆς
matre eius Maria Ioseph, * ante
μητρὸς αὐτοῦ μαρίας τοῦ ἰωσὴφ, πρὶν ἢ
conuenire ipsos, inuenta est in vtero habens
συνελθεῖν αὐτοὺς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα
de spiritu sancto. Ioseph autem vir e-
19 ἐκ πνεύματος ἁγίου. ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐ-

ᾧ qui vocatur

″ Christi autem

ᾧ Quum esset desponsata mater eius Maria

* antequam conuenirent.

¶ quum esset iustus, // nollet eam traducere,

ius, ¶ *iustus existens*, & // *non volens eam exemplum facere*, voluit occultè dimitte-
τῆς, δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παρα-
re eam. Hæc autem eo cogitan-
δειγματίσαι, ἐβούλήθη λάθρα ἀπολῦ-
te, ecce angelus Domini * *per somnium* apparuit
σαι αὐτήν. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέν- 20
τος, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη
ei, dicens, Ioseph fili Dauid, * *ne ti-*
αὐτῷ λέγων, ἰωσὴφ υἱὸς δαβὶδ, μὴ φο-
mueris accipere Mariam coniu-
βηθῆς παραλαβεῖν μαριὰμ τὴν γυναῖ-
gem tuam. // *nam* in ea ¶ *genitum*, de Spi-
κά σου. τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ πνεύ-
ritu est sancto. Pariet autem filiũ, & vo-
ματός ἐστιν ἁγίου. τέξεται δὲ υἱὸν, καὶ κα- 21
cabis nomen eius, Iesum: Ipse enim
λέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ
saluabit populum suum à peccatis
σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν
eorum. (Hoc autem totũ factum est vt adimple-
αὐτῶν. τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρω- 22
retur // dictum ¶ à Domino per Prophetam,
θῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου, διὰ τοῦ προφήτου,
dicentem: Ecce virgo in vtero habebit,
λέγοντος. Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, 23
& pariet filium, & vocabunt nomen
καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα
eius Emmanuel: quod est interpretatum,
αὐτοῦ ἐμμανουὴλ, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον,
Nobiscum Deus.) * *Excitatus* autem Ioseph
μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. διεγερθεὶς δὲ ὁ ἰωσὴφ 24
à somno, fecit sicut præcepit
ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν
ei angelus Domini: & accepit con-
αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου καὶ παρέλαβε τὴν γυ-
iugem suam. Et non cognoscebat eam,
ναῖκα αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, 25
donec peperit filium suum primoge-
ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτό-
nitum,

* in somniis

* noli timere

* quod enim ¶ natum est,

* saluum faciet

// quod ¶ est

* Exurgens

natum, & vocauit nomen eius Ieſum.
τοκον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν.

CAP. II. β'.

* Ait Ieſu nato in Bethlehem
1 Τοῦ δὲ ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν βηθλεὲμ τῆς
Iudæ, in diebus Herodis re-
ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις ἡρῴδου τοῦ βα-
gis, ecce Magi ab " Orientibus acceſ-
σιλέως ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρε-
ſerunt in Hieroſolymam, Dicentes: vbi
2 γένοντο εἰς ἱεροσόλυμα, λέγοντες, ποῦ
eſt ϱ natus * rex Iudæorum? vi-
ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; εἴ-
dimus enim eius ſtellam in Orien-
δομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατο-
te, & venimus adorare eum. Au-
3 λῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. ἀκού-
diens autem Herodes rex, turbatus eſt,
σας δὲ ἡρῴδης ὁ βασιλεὺς, ἐταράχθη,
& omnis Hieroſolyma cum illo. Et con-
4 καὶ πᾶσα ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ. καὶ συνα-
gregans omnes principes Sacerdotũ, & Scri-
γαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμ-
bas populi, ſciſcitabatur ab eis
ματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν
vbi Chriſtus naſceretur. At illi dixerunt ei:
5 ποῦ ὁ χριστὸς γεννᾶται. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ,
In Bethlehem Iudæ: ſic enim ſcri-
ἐν βηθλεὲμ τῆς ἰουδαίας· οὕτω γὰρ γέγρα-
ptum eſt per Prophetam: Et tu Bethlehem
6 πται διὰ τοῦ προφήτου. Καὶ σὺ βηθλεὲμ
terra Iuda, nequaquam minima es in * du-
γῆ ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγε-
cibus Iuda: ex te enim exiet
μόσιν ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται
dux, qui regat populum meum
ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν
Iſrael. Tunc Herodes clam " ve-
7 ἰσραήλ. τότε ἡρῴδης λάθρα καλέ-

* Quum ergo natus eſſet Ieſus

" Oriente venerunt

ϱ qui eſt

* principibus

" vocatis Magis d[illegible]

genter didi-
cit
q quæ appa-
ruit eis
* Ite, & in-
terrogate
" &
q Qui quum
audissent
* abierunt.
† προάγω
* gaudio
magno
q intrantes
† πίπτω.
* apertis
thesauris
suis,
† προσφέρω
" responso
accepto in
somnis ne
redirent
q reuersi sũt
* Qui quum
recessissent
" apparuit
in somnis

vans Magos, perquisiuit ab eis
σας τοὺς μάγους. ἠκριβώσε παρ' αὐτῶν τὸν
tempus q apparentis stellæ. Et mittens
χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος. καὶ πέμψας 8
eos in Bethlehem, dixit: * Euntes di-
αὐτοὺς εἰς βηθλεέμ, εἶπε, πορευθέντες ἀκ-
ligenter explorate de puero: " Quũ autem
ριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ
inueneritis, renuntiate mihi, vt & ego
εὕρητε, ἀπαγγείλατε μοι, ὅπως κἀγὼ
veniens adorem eum. q Illi autem audien-
ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. οἱ δ' ἀκούσαν- 9
tes regem, * profecti sunt. & ecce
τες τοῦ βασιλέως, ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδοὺ
stella quam viderant in Oriente, antecedebat
ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, † προῆγε
eos, vsque dum veniens staret suprà vbi erat
αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ
puer. Videntes autem stellam, gauisi sunt
παιδίον. ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν 10
" gaudium magnum valde. Et q ingrientes in
χαρὰν μεγάλην σφόδρα. καὶ ἐλθόντες εἰς 11
domum, inuenerunt puerum cum Maria
τὴν οἰκίαν, εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας
matre eius. Et procidentes adorauerunt
τῆς μητρὸς αὐτοῦ. καὶ † πεσόντες προσκύ-
eum. & * aperientes thesauros
νησαν αὐτῷ· καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς
suos, obtulerunt ei munera, au-
αὐτῶν, † προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυ-
rum & thus, & myrrham. At " re-
σὸν, καὶ λίβανον, καὶ σμύρναν. καὶ χρη- 12
sponso secundùm somnium, non reflectere
ματισθέντες κατ' ὄναρ, μὴ ἀνακάμψαι
ad Herodem, per aliam viam q recesse-
πρὸς ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρη-
runt in regionem suam. * Rece-
σαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. ἀναχωρησάν- 13
sis autem ipsis, ecce angelus Domini " ap-
των δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνε-
ται

vel per somnium Ioseph, dicens: q Excitatus
ναι κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ, λέγων, † ἐγερθεὶς
accipe puerum & matrem
παραλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα
eius, & fuge in AEgyptum: & esto ibi
αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς αἴγυπτον, καὶ † ἴσθι ἐκεῖ
vsque dũ dicã tibi. // Futurus est enim * Herodes
ἕως ἂν εἴπω σοί· μέλλει γὰρ ἡρῴδης
|| quærere puerum ad perdendum eum. q Is autem
14 ζητεῖν τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ὁ δὲ
excitatus accepit puerum &
ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν
matrem eius nocte, & secessit in
μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς
AEgyptum. Et erat ibi vsque ad obitum
15 αἴγυπτον. καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς
Herodis: vt adimpleretur // dictum * à
ἡρῴδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ
Domino per Prophetam dicentem, Ex
κυρίου διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος, Ἐξ
AEgypto vocaui filium meum. Tunc
16 αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. τότε
Herodes videns quoniam illusus esset à Ma-
ἡρῴδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μά-
gis, iratus est valdè: & mittens occi-
17 γων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνεῖ-
dit omnes pueros qui // in Bethlehem,
λε πάντας τοὺς παῖδας, τοὺς ἐν βηθλεὲμ,
& in omnibus finibus eius, à bi-
καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διε-
matu & infrà, secundùm tempus quod
τοῦς, καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν
q perquisiuit à Magis. Tunc adim-
ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων. τότε ἐπλη-
pletum est // dictum * per Ieremiam Prophe-
ρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ ἱερεμίου τοῦ προφή-
tam, dicentem: Vox in Rama audita est,
18 του, λέγοντος· Φωνὴ ἐν ῥαμᾶ ἠκούσθη,
ploratus, & vlulatus & eiulatus mul-
θρηνοῦς, καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πο-

q Surge, &
† ἐγείρου
† εἶναι
// futurum
* vt
|| quærat
q Qui con-surgens
// quod ν est
// erant
q exquisie-rat
// quod ν est

tus, Rachel plorans " filios suos, & nolui consolari, quia non sunt. q Defuncto autem Herode, ecce angelus Domini " secundùm somnium apparet Ioseph in Aegypto, dicens: * Excitatus accipe puerum, & matrem eius, & vade in terram Israel. " morui sunt enim q quærentes animam pueri. " Ille autem excitatus accepit puerum & matrem eius, & venit in terram Israel. Audiens autē quòd Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre suo, timuit illò ire. * Responsus autem secundùm somnium, secessit in partes Galilææ. Et veniens commigrauit in q ciuitatem dictam Nazareth: vt || impleretur dictum q per Prophetas, " Quòd Nazarænus vocabitur.

" in somnis apparuit
* Surge, &
* Defuncti
q qui quærebant
Qui consurgens
* Et admonitus in sōnis,
" habitauit
q ciuitate
Quæ vocatur
|| adimpleretur quod
q ek
" Quoniam

" filios
q Defuncto
" in somnis apparuit
* Surge, &
* Defuncti
q qui quærebant
Qui consurgens
* Et admonitus in sōnis,
" habitauit
q ciuitate
Quæ vocatur
|| adimpleretur quod
q ek
" Quoniam

λις, ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσί. τελευτήσαντος δὲ τοῦ ἡρῴδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ ἰωσὴφ ἐν αἰγύπτῳ, λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν ἰσραήλ. τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν ἰσραήλ. ἀκούσας δὲ ὅτι ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς ἰουδαίας ἀντὶ ἡρῴδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν. χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς γαλιλαίας. καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην ναζαρέτ· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, Ὅτι ναζωραῖος κληθήσεται.

19 20 21 22 23

CAP.

CAP. III. γ'.

In autem diebus illis * acce- * venit
Εν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνε-
1 dit Ioannes Baptiſta prædicans in
ται ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς, κηρύσσων ἐν τῇ
deſerto Iudæa, Et dicens: " Pœni- " Pœnitentiam agite ap
2 ἐρήμῳ τῆς ἰουδαίας, καὶ λέγων, μετα- propinquabit
temini: appropinquauit enim regnum cælo- q de quo dictum eſt per
νοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρα- Eſaiam Prophetam, dicentem:
3 νῶν· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ ἡσαΐου τοῦ || I arate
Propheta, dicente: Vox clamantis in
προφήτου, λέγοντος· φωνὴ βοῶντος ἐν
deſerto, || Expedite viam Domini, re-
τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐ-
ctas facite ſemitas eius. Ipſe
θείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. αὐτὸς
4 autem Ioannes habebat * indumentum ſuum è pi- * veſtimentum de
ὁ ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τρι- lis " camelorum, & zonam pelliceam
χῶν καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην circa q lumbos ſuos:
περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ· ἡ δὲ βρῶσις αὐτοῦ
erat locuſtæ & mel ſilueſtre. Tunc exi-
ἦν ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον· τότε ἐξε-
5 lebat ad eum Hierosolyma, & o-
πορεύετο πρὸς αὐτὸν ἱεροσόλυμα, καὶ πᾶ-
mnis Iudæa, & omnis " circumvicinia " regio circa
σα ἡ ἰουδαία, καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Iordanem.
Iordanis. Et baptizabantur in Iordane
ἰορδάνου, καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ ἰορδάνῃ
6 ab eo, confitentes peccata
ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας
ſua. Videns autem multos Phariſæorum &
7 αὐτῶν. ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν φαρισαίων καὶ
Sadducæorum venientes ad baptiſ-
σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτι-
mum ſuum, dixit eis: * Genimi- * Progenies
σμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, γεννήματα-

na viperarum, quis demonstrauit vobis fugere
† ὑποδείκνυμι — τα ἐχιδνῶν, τίς † ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν
à " futura ira? Facite ergo
" ventura — ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; ποιήσατε οὖν 8
q velitis fructum dignum pœnitentiæ. Et ne q arbi-
καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας. καὶ μὴ δό- 9
* intra vos treminiʼ dicere * in vobis ipsis: Patrem habemus
ξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν
* potens est Abraham, dico enim vobis, quoniam * potest
τὸν Ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται
" filios Deus de lapidibus istis suscitare " natos
ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα
|| enim Abrahæ. Iam || verò & securis ad
τῷ Ἀβραάμ. ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς 10
q posita est radicem arborum q adiacet. Omnis ergo ar-
τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν δέν-
" quæ non fa- bor " non faciens fructum bonum, || excidi-
cit || excidetur, δρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτε-
* mittetur. tur, & in ignem * iacitur. Ego quidem bapti- 11
ται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. ἐγὼ μὲν βαπτί-
zo vos in aqua in pœnitentiam, qui autem
ζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν. ὁ δὲ ὀ-
|| venturus post me || veniens, fortior me est:
πίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἐστὶν,
q dignus cuius non sum q idoneus calciamenta porta-
οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστά-
re, ipse vos baptizabit in Spiritu san-
σαι, αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁ-
cto & igni. Cuius ventilabrum in manu sua, 12
γίῳ καὶ πυρί. οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ,
& permundabit aream suam, & congrega-
καὶ διακαθαρεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνά-
" paleas au- bit triticum suum in horreum: " as
γξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην· τὸ δὲ
sem paleam comburet igni inextinguibili.
ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ † ἀσβέστῳ.
† σβέννυμι Tunc * accedit Iesus à Galli-
* venit τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλι- 13
lea in Iordanem ad Ioan-
λαίας εἰς τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάν-
νην

nem, || *baptizari* ab eo. ¶ *At Ioan-*
14 νλω τῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰωάν-
nes prohibebat eum, dicens: * *Ego usque*
νης διεκώλυεν αὐτὸν, λέγων· ἐγὼ χρείαν
habeo à te baptizari, & tu venis
ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ
ad me? Respondens autem Iesus dixit
15 πρός με; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπε
* *ad eum*, Sine || *interim*: sic enim ¶ *de-*
πρὸς αὐτὸν, ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέ-
cens est nobis implere omnem " *iustitia-*
πον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιο-
tionem. Tunc *dimittit eum. Et baptizatus*
16 σύνην. τότε ἀφίησιν αὐτόν. καὶ βαπτισθεὶς
|| Iesus, ascendit ¶ *statim* de aqua: Et
ὁ ἰησοῦς, ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ
ecce aperti sunt ei cœli, & vidit
ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ, καὶ εἶδε
spiritum Dei descendentem sicut
τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ
columbam, & venientem super * *eum*. Et
17 περιστερὰν, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν. καὶ
ecce vox de cœlis, dicens: Hic est
ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν, λέγουσα· Οὗτός ἐστιν
Filius meus dilectus, in quo * complacui.
ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

CAP. IV. δ'.

Tunc Iesus || *actus est* in desertum
1 Τότε ὁ ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον
à Spiritu, ¶ *tentari* à
ὑπὸ τοῦ πνεύματος, πειρασθῆναι ὑπὸ
diabolo. Et * *ieiunans dies qua-*
2 τοῦ διαβόλου. καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσ-
draginta, & "*noctes quadraginta*, po-
σαράκοντα, καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕ-
stremum esuriit. Et accedens *ei*
3 στερον ἐπείνασε. καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ-
tentator, dixit || : Si Filius es Dei, dic
πειράζων, εἶπεν, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ

|| vt baptiza-
retur.
¶ Ioannes au-
tem
* Ego à te
debeo

* ei,
|| modò:
¶ decet nos
" iustitiam.

* dimisit

|| autem
¶ confestim

* se.

* mihi

|| ductus est

¶ vt tentare-
tur

* quùm ieiu-
nasset qua-
dragintа die-
bus "quadra-
ginta noctei-
bus, postea

|| eli

ϙ Qui vt lapides isti panes fiant. ϙ *Ille autem re-*
ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. ὁ δὲ ἀπο- 4
spondens, dixit: Scriptum est, Non in pane
κριθεὶς, εἶπε· γέγραπται, ὅτι ἐπ' ἄρτῳ
solo viuet homo, sed in omni
μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ὅτι παντὶ
verbo * *exeunte* per os Dei.
ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ.
Tunc * *assumit* eum diabolus
τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος 5
in sanctam ciuitatem, & statuit eum super
εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ
pinnaculum templi. Et dicit ei: Si filius
τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ. καὶ λέγει αὐτῷ, εἰ υἱὸς 6
es Dei, ‖ *deiice seipsum* deorsum. Scri-
εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. γέγρα-
ptum est enim, Quia angelis suis man-
πται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντε-
dabit de te, & in manibus tollent te,
λεῖται περὶ σου, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε,
ne fortè ϙ *impingas* ad lapidem pe-
μή ποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πό-
dem tuum. Ait illi Iesus: Rursum scri-
δά σου. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πάλιν γέγρα- 7
ptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.
πται· οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.
Iterum * *assumit* eum diabolus
πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος 8
in montem excelsum valdè; & ostendit
εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δείκνυσιν
ei omnia regna mundi,
αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου,
& gloriam eorum: & * *dixit* ei: Hæc
καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν· καὶ λέγει αὐτῷ· ταῦτα 9
omnia tibi dabo, si cadens adorane-
πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς
ris me. Tunc dicit ei Iesus, ‖ *Abi*
σύ με μοι. τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὕπαγε 10
post me Satana. Scriptum est enim, Dominum
ὀπίσω μου σατανᾶ. γέγραπται γὰρ, κύριον
τὸν

* quod pre-cedit de ore

* assumpsit

‖ mitte te

ϙ offendas

* assumpsit

* dixit

‖ Vade

Deum tuum adorabis, & illi so-
τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μό-
li servies. Tunc " dimittit eum dia- " reliquit.
11 νῳ λατρεύσεις. τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διά-
bolus. & ecce angeli accesserunt, & mini-
βολος. καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον, καὶ διη-
strabant ei. q Audiens autem Iesus quòd Ioan- q quum au-
12 κόνουν αὐτῷ. ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς ὅτι ἰω- disset
nes traditus esset, secessit in
ἀνὴς † παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν † παραδί-
Galilæam: Et * relinquens Naza- δωμι
13 γαλιλαίαν. καὶ καταλιπὼν τὴν ναζα- * relicta ci-
reth, veniens commigrauit in Capharnaum uitate Naza-
ρὲτ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς καπερναούμ reth, venit & habitauit
maritimam, in finibus Zabu-
τὴν παραθαλασσίαν, ἐν ὁρίοις ζαβου-
lon & Nephthalim: Vt adimpleretur
14 λὼν καὶ νεφθαλείμ· ἵνα πληρωθῇ τὸ
|| pronunciatum per Esaiam Prophetam, dicen- || quod dictũ
ῥηθὲν διὰ ἠσαΐου τοῦ προφήτου, λέγον- est
15 tem: Terra Zabulon & terra Nephthali, viam
τος· γῆ ζαβυλὼν καὶ γῆ νεφθαλείμ, ὁδὸν
maris, q vltra Iordanem, Galilæa q trans
θαλάσσης, πέραν τοῦ ἰορδάνου, γαλιλαία
gentium: Populus * sedens in tene- * qui sedebat
16 τῶν ἐθνῶν· ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκό-
bris, vidit lucem magnam: & sedentibus in
τει, εἶδε φῶς μέγα· καὶ τοῖς καθημένοις ἐν
regione " & vmbra mortis, lux orta est
χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν " vmbræ
eis. Ex || tunc cœpit Iesus præ- || inde
17 αὐτοῖς· ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς κη-
dicare, & dicere: q pœnitemini: appropinquauit enim q pœnitentiã
ρύσσειν, καὶ λέγειν· μετανοεῖτε. ἤγγικε γὰρ agite: appro-
regnum cælorum. Circumambulans autem pinquabit
18 ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. περιπατῶν δὲ ὁ
Iesus iuxta mare Galilææ,
ἰησοῦς παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας,
vidit duos fratres, Simonem * di-
εἶδε δύο ἀδελφοὺς, σίμωνα τὸν λεγόμε- * qui voca-

qui Petrus, dicitur Petrum, & Andream fratrem eius,
νον πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
* rete mittentes * verriculum in ma-
βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θά-
re: (erant enim piscatores.) Et ait illis:
λασσαν· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς. καὶ λέγει αὐτοῖς, 19
ϱ fieri Venite post me, & faciam vos ϱ piscatores
δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς
* At ‖ relictis retibus, hominum. * Illi autem continuo ‖ dimittentes re-
ἀνθρώπων. οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δί- 20
tia, sequuti sunt eum. Et procedens
κτυα, ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ προβὰς 21
indè, vidit alios duos fratres, Ia-
ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφοὺς, ἰά-
cobum Zebedæi, & Ioannem
κωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν
fratrem eius in naui cum Zebedæo
ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ ζεβεδαίου
‖ reficientes patre eorum, ‖ refarcientes
τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καταρτίζοντας τὰ
retia sua: & vocauit eos. Illi autem
δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. οἱ δὲ 22
ϱ relictis retibus & patre, statim ϱ dimittentes nauiculam & patrem
εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα
suum, sequuti sunt eum. Et circuibat
† περιάγω αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ † περιῆγεν 23
totam Galilæam Iesus, docens
ὅλην τὴν γαλιλαίαν ὁ ἰησοῦς, διδάσκων
in synagogis eorum, & prædicans
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων
Euangelium regni, & sanans
τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύ-
* languorē, omnem * morbum, & omnem infirmitatem
ων πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν
‖ opinio in populo. Et abiit ‖ auditio eius in
ἐν τῷ λαῷ. καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς 24
totam Syriam. & obtulerunt ei
ὅλην τὴν συρίαν. καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ
‖‖ languori- omnes male habentes, variis ‖‖ mor-
πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, ποικίλαις νό-
σοις,

bis, & torminibus comprehensos, & dæmoniacos, & lunaticos, & paralyticos: & curauit eos.

σοις, καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σελληνιαζομένους, καὶ παραλυτικοὺς. καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

bus, & tormentis comprehensos, & qui dæmonia habebant,

Et sequutæ sunt eum turbæ multæ de
25 καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ
Galilæa, & Decapoli, & ¶Hyero-
τῆς γαλιλαίας, καὶ δεκαπόλεως, καὶ ἱερο-
solymis, & ¶Iudæa, & ¶trans
σολύμων, καὶ ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ
Iordanem.
ἰορδάνου.

¶ de

CAP. V. ε'.

Videns autem turbas, ascendit in montem:
1 Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος.
& *sedente eo, aduenerunt illi
καὶ καθισαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ
discipuli eius. Et aperiens os suum,
2 μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ,
docebat eos, dicens: Beati
3 ἐδίδασκεν αὐτοὺς, λέγων· μακάριοι οἱ
pauperes spiritu, quoniam ipsorum est
πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν
regnum cælorum. Beati
4 ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. μακάριοι οἱ
*lugentes, quia ipsi consolabuntur.
πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ † παρακληθήσονται.
Beati mites, quoniam ipsi ‖ hæ-
5 μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρο-
reditabunt terram. Beati ¶ esu-
6 νομήσουσι τὴν γῆν. μακάριοι οἱ πει-
rientes & sitientes iustitiam, quo-
νῶντες, καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅ-
niam ipsi saturabuntur. Beati
7 τι αὐτοὶ χορτασθήσονται. μακάριοι οἱ

* quum sedisset accesserunt ad eũ

* qui lugẽt,
† παρακαλέομαι
‖ possidebũt
¶ qui esuriũt & sitiũt

* misericordiam consequentur.

misericordes, quoniã ipsi *misericordia afficientur*
ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.
Beati mundi corde, quoniam ipsi 8
μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ
Deum videbunt. Beati paci- 9
τὸν θεὸν ὄψονται. μακάριοι οἱ εἰρηνο-
fici, quoniam *ipsi* filij Dei vocabuntur.
ποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται.

qui persequutionem patiuntur

† διώκειν

Beati * *persequutione affecti* propter iusti- 10
μακάριοι οἱ † δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιο-
tiam, quoniam ipsorum est regnum
συνης, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν
cælorum. Beati estis, quum maledixerint 11
οὐρανῶν. μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν
|| vobis, q vos,
|| *vos*, & persequuti fuerint q, & dixerint omne
ὑμᾶς, καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν
malum *verbum* aduersum vos mentientes, pro-
πονηρὸν ῥῆμα κατ' ὑμῶν ψευδόμενοι, ἕνε-
pter me. Gaudete & exultate, quoniam 12
κεν ἐμοῦ. χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ
merees vestra *multa* in cælis. sic
μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. οὕτω
enim persequuti sunt Prophetas * *illos* ante
γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ
vos. Vos estis sal terræ.* β *autem*
ὑμῶν. ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς. ἐὰν δὲ τὸ 13
sal infatuatum sit, in quo salietur? ad
ἅλας † μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς
nihilum valet vltra, q *si non* eiici *foras*, &
οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ
conculcari ab hominibus. Vos
καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ὑμεῖς 14
estis lux mundi: non potest ciuitas
ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δυνατὸν πόλις
abscondi supra montem posita. Neque accen- 15
κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη. οὐδὲ καί-
dunt lucernam, & ponunt eam sub
ουσι λύχνον, καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν
modio, sed super candelabrum, * & *lu-*
μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμ-
πει

* copiosa est

qui fuerũt

* quòd si sal euanuerit

† μωραίνομαι

q nisi vt mittatur foras, & conculcetur

* vt lucear

16 ται πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. οὕτω † λαμ-
ceat lux vestra coram homini-
ψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώ-
bus, vt videant vestra * pulchra opera, &
πων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ
glorificent Patrem vestrum qui in
δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς
cælis q. Ne putetis quoniam veni * dissol-
17 οὐρανοῖς. μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον κατα-
uere Legem, aut Prophetas, non ve-
λῦσαι τὸν νόμον, ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλ-
ni * dissoluere, sed adimplere. Amen
18 θον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. ἀμὴν
quippe dico vobis, Donec || pratereat cæ-
γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρα-
lum & terra, iota vnum, aut vnus apex non
νὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία οὐ μὴ
pratteribit à Lege, donec omnia
παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα
fiant. Qui ergo soluerit vnum q manda-
19 γένηται. ὃς ἐὰν οὖν † λύσῃ μίαν τῶν ἐντο-
torum istorum minimorum, & docuerit
λῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ
sic homines, minimus vocabi-
οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος, κληθή-
tur in regno cælorum. qui
σεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. ὃς
autem fecerit & docuerit, hic magnus
δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας
vocabitur in regno cælorum.
κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.
Dico enim vobis, * quòd si non abundauerit
20 λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ
iustitia vestra plus * Scriba-
δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμμα-
rum & Pharisæorum, non intrabitis in
τέων καὶ φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς
regnum cælorum. Audistis
21 τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἠκούσατε

* qui sunt
† λάμπω
* bona
q est. Nolite putare
* soluere
|| transeat
† λύω
q de mandatis istis minimis,
* quia nisi
* quàm

|| dictum — quia || pronunciatum est antiquis, Non occides. qui
ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις. ὃς
q reus — autem occiderit, q obnoxius erit iudicio.
δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει.
* qui irasci- tur — Ego autem dico vobis, quia omnis * ira-
ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμε- 22
scens — fratri suo immerito, * obnoxius erit
* reus — νος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται
iudicio qui autem dixerit fratri suo
τῇ κρίσει. ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
|| reus — Raca, || obnoxius erit q concessui. qui autem
q concilio. — ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ. ὃς δ' ἂν
dixerit fatue, * obnoxius erit * in gehennam
* reus — εἴπῃ μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν
* gehennæ — ignis. si ergo offers munus
τοῦ πυρός. ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου 23
tuum ad altare, & ibi recordatus fueris,
σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς
quia frater tuus habet aliquid aduersum te, Re-
ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατά σου, ἄφες 24
linque ibi munus tuum ante al-
ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυ-
tare, & vade, priùs reconcilia-
σιαστηρίου, καὶ ὕπαγε, πρῶτον διαλλά-
re fratri tuo, & tunc veniens
γηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν
|| offeres — || offer munus tuum. Esto p benesentiens
p consentiēs — προσφέρε τὸ δῶρόν σου. ἴσθι εὐνοῶν τῷ 25
aduersario tuo citò, dum es in
ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁ-
via cum eo: ne fortè te tradat ad-
δῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀν-
uersarius iudici, & iudex te tra-
τίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε πα-
dat ministro, & in || custodiam
* carcerem mittaris. — ραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν
conijciaris. Amen dico tibi, non exies
βληθήσῃ. ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξελθῇς
inde, donec reddas nouissimum qua-
ἐκεῖθεν, ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κο-
δράν

drantem. Audistis quia * *pronunciatum* est an-
27 δραντῶν. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρ- * dictum
tiquis, Non mœchaberis. Ego autem dico vobis,
28 χαίοις, ὁ μοιχεύσας. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν,
quia omnis *conspiciens* mulierem ad con-
ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπι- ‖ qui viderit
cupiscendum eam, iam mœchatus est eam
θυμῆσαι αὐτὴν, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν
in corde suo ϟ *si autem* oculus ϟ Quòd si
29 ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμὸς
tuus dexter scandalizat te, erue eum,
σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐ-
& proiice abs te. " *confert* enim tibi " expedit
τὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σου. συμφέρει γὰρ σοι
vt pereat vnum membrorum tuorum, ‖ *& non* * quàm
ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ
totum corpus tuum ‖ *coniiciatur* in gehennam.
ὅλον τὸ σῶμα σου, † βληθῇ εἰς γέενναν. ‖ mittatur
† βάλλω
Et si dextera tua manus scandalizat te, ab-
30 καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἐκ-
scinde eam, & proiice abs te: ϟ *confert* ϟ expedit
κοψον αὐτὴν, καὶ βάλε ἀπὸ σου· συμφέρει
enim tibi vt pereat vnum membrorum tuorum,
γὰρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου,
‖ *& non* totum corpus tuum *coniiciatur* in gehen- " quàm * eat
καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γεεν-
nam. ‖ *Pronunciatũ* est autẽ, *quòd* quicũq; ϟ *absoluerit* ‖ Dictum
31 ναν. ἐρρέθη δὲ ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυ- ϟ dimiserit
vxorem suam, det ei " *repudium.* " libellum repudij
ναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον.
Ego autem dico vobis, quia * *quicunq; absoluerit* * omnis qui
32 ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ dimiserit
vxorem suam, excepta ‖ *ratione* forni ‖ caussa
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορ-
cationis, facit eam mœchari: & qui
νείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι· καὶ ὃς
ϟ *absolutam* duxerit, adulterat. Ite-
33 ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται. πά- ϟ dimissam
rum audistis quia *pronunciatum* est antiquis:
λιν ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· " dictum

Non periurabis: ὐκ ἐπιορκήσεις· iuramenta tua. τοὺς ὅρκους σου.

reddes autem Domino ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ

Ego autem dico vobis, non ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ 34

* per cælum iurare omninò neque *in cælo, quia thro- ὀμόσαι ὅλως, μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ θεοῦ·

|| per terrã, nus est Dei: Neque ||in terra, quia scabellum est pedum eius: neque ϱin Hierosolyma, quia ciuitas est magni regis: Neque "in capite tuo iuraueris, quia non potes vnum capillum album aut nigrum facere. Sit autem sermo vester, * Etiam etiam, non, non: quod autem ϱabundans his, à malo est. Audistis quia ϱpronunciatum est, oculum pro oculo, & dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non " obsistere malo: sed *quicumque te percusserit in dexteram tuam maxillam, || verte illi & " alteram. Et * volenti tibi iudicium parari, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. Et quicumq; te angariauerit "milliare, vade cum illo * duo. || Petenti te, da: & volentem à te mutuare

ϱ per Hierosolymam,

" per caput tuum

† μέλας

* Est, est,

|| his abundãtius est,

ϱ dictum

† ἀκούω

" resistere

* si quis

|| præbe

" alteram.

* ei qui vult tecum in iudicio contendere,

" mille passus,

* alia

|| Qui petit à te, da ei: & volenti

θεοῦ· μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως· μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ † μέλαν ποιῆσαι. ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ ναί· οὐ, οὔ. τὸ δὲ περισσὸν τούτων, ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει εἰς τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον. καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο. τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ

ne auertaris. Audiſtis quia ϙ pronun-
43 μὴ ἀποστρα ῆς. ἠκούσατε ὅτι ἐρ- ϙ dictum
ciatum eſt, Diliges proximum tuum, & odio ha-
ρέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ
bebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis, † μισήσεις
44 σήσεις τὸν ἐχθρόν σου. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν,
Diligite inimicos veſtros, benedicite
ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς
maledicentes vos: bene facite
καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς
"odientibus vos, & orate pro "his qui ode-
μισοῦσιν ὑμᾶς. καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν runt
*infeſtantibus vos, & irſectantibus vos. * perſequen-
ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς· tibus, & calũ-
Vt ſitis filij Patris veſtri qui in niantibus
45 ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν
cælis ||, quia ſolem ſuum ϙ pro- ||eſt, qui
τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνα- ϙoriri facit
ducio ſuper malos & bonos, & pluit
τέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει
ſuper iuſtos & iniuſtos. Si enim "dile- "diligitis
46 ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. ἐὰν γὰρ ἀγα- eos qui dili-
xeritis diligentes vos, quam mercedem gunt
πήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν
*habetis? nonne & publicani || idem faciunt? * habebitis?
ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι; || hoc
Et ||ſi ſalutaueritis ϙamicos veſtros tan- ϙfratres
47 καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς †φίλους ὑμῶν μό- †ἀδελφοὺς
tùm, quid "abundans facitis? nonne & eth- "amplius
νον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τε-
nici *ſic faciunt? Eſtote ergo vos per- *hoc
48 λῶναι οὕτω ποιοῦσιν; ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέ- "&
fecti, ſicut "Pater veſter, ϙqui in cælis, ϙcæleſtis
λειοι, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς,
perfectus eſt.
τέλειός ἐστι.

"ne iuſtitiam veſtram facia tis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin

CAP. VI. ϛ'.

Attendite "miſericordiam veſtram
1 Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν

non facere ante homines,
μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ad spectari eis: si autem non, mer-
πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μι-
cedem non *habebis apud Patrem vestrum qui
σθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ
|| est, in cælis||. Quum ergo facis eleemo- 2
ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημο-
q noli tuba canore
σύνην, q ne tuba clanxeris ante te, si-
σύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὡς-
cut hypocritæ faciunt in syna-
περ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συνα-
" honorificetur
gogis & in vicis, vt glorifi-
γωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξα-
centur ab hominibus. amen dico
σθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἀμὴν λέγω
vobis, *excipiunt mercedem suam. Te autem
ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ 3
faciente eleemosynam, nesciat si-
ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ † γνώτω ἡ ἀ-
† γινώσκω
nistra tua quid faciat dextera tua. Vt sit
ριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου. ὅπως ἦ 4
|| abscondito: tua eleemosina in || secreto: &
σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ
q qui videt in abscondito,
Pater tuus q videns in secreto, ipse
πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, αὐ-
reddet tibi in manifesto. Et quum
τὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. καὶ ὅταν 5
" oraris, non eritis
" adores, non eris sicut hypocritæ,
προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὡς οἱ ὑποκριταί,
* qui
* quia amant in synagogis, & in
ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν
angulis platearum stantes ora-
ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσ-
|| videantur ab
re, vt || appareant homini-
ευχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώ-
q receperunt
bus. amen dico vobis, q quòd excipiun-
ποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν
mercedem suam. Tu autem quum "adores, in-
" orauerit,
μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴ- 6

σελθε

era in cubiculum tuum, & * *claudens*
σελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας
ostium tuum, adora Patrem tuum
τὴν θύραν σου, προσευξαι τῷ πατρί σου
qui " *in secreto:* & Pater tuus ‖ *conspi-*
τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέ-
cient in secreto, reddet tibi *in*
πων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ
apparenti. Orantes autem ? *ne inania lo-*
7 φανερῷ. προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολο-
quamini, sicut ethnici: " *arbitrantur* enim quòd
γήσητε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσι γὰρ ὅτι
in multiloquio suo exaudientur.
ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται.
* *Ne igitur assimilemini eis; novit* enim
8 μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ
Pater vester ‖ *quorum usum habetis, ante*
πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε, πρὸ τοῦ
vos petere eum. Sic ergo ? *ado-*
9 ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. οὕτως οὖν προσεύ-
rate vos: Pater noster qui " *in cæ-*
χεσθε ὑμεῖς. πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρα-
lis, sanctificetur nomen tuum. Adueniat
10 νοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. ἐλθέτω ἡ
regnum tuum: Fiat voluntas tua,
βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου,
sicut in cælo, & in terra Panem nostrum
11 ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν
* *superlubstantialem* da nobis hodie. Et
12 τὸ ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. καὶ
dimitte nobis debita nostra, sicut &
ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ
nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne
13 ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. καὶ μὴ
‖ *inferas* nos in tentationem, sed
εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ
libera nos à malo. * *Quoniam tuum* ‖
ῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ὅτι σοῦ

* clauso o-
stio, ora
" in abscondito:
‖ qui videt
in abscōdito?
? nolite multum loqui
" putant
† εἰσακουσθήσομαι
* Nolite ergo assimilari
eis: scit
quid op' sit
vobis, ante-
quā petatis
? vos orabi-
tis:
" es
* *post pra-*
sentem, ad ver
bū vertēdū nō
censeo, sine ma-
gno mysterio.
‖ inducas
* *Animad-*
uerte, Lector,
hanc clausulā
nō esse de tex-
tu, quamuis in
Græcis exem-
plaribus repe-
riatur, & à
Chrysostomo
super Matthæū
hom. 20. expo-
natur. Ab nō-
nullis enim ex
textui insertā
vel ex eo pro-
batur, quòd
Græci etiā ho-
diēna die dī-
cūt Sacerdotī cātūm licere hæc verba proferre. Ita enim, inquiūt, respō
dere solitus est in missa, quādo chorus dixit, Sed libera nos à malo. Hæc
accidit quòd nullus veterū Latinorū interpr. huius clausulæ meminit.

est regnum, & potentia, & gloria
ὅτιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δό-
in secula, amen. Si enim dimiseri-
ξα, εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. ἐὰν γὰρ ἀφῆτε 14
tis hominibus *lapsus corum,
τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν,
dimittet & vobis Pater vester cælestis.
ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος.
Si autem non dimiseritis hominibus ‖ la-
ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ πα- 15
psus ipsorum, nec Pater vester
ραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν
dimittet ¶ lapsus vestros. Cum autem
ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. ὅταν δὲ 16
ieiunatis, "ne sitis sicut hypocritæ,
νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡς οἱ ὑποκριταὶ,
* obtristati. obscurant enim fa-
σκυθρωποί. ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσω-
cies suas, vt appareant hominibus
πα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις
ieiunantes. amen dico vobis, quia ¶ reci-
νηστεύοντες. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχου-
piunt mercedem suam. Tu autem ‖ ieiunans, vn-
σι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ νηστεύων, ἄλει- 17
ge tuum caput, & faciem
ψαί σου τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπόν
tuam lava: "vt ne appareas homi-
σου νίψαι· ὅπως μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώ- 18
nibus ieiunans, sed Patri tuo qui in
ποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν
* secreto: & Pater tuus ¶ videns
τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν
in secreto, reddet tibi in manifesto.
τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.
‖ Ne thesaurizate vobis thesauros in
μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ 19
terra, vbi ærugo & tinea "exterminat,
τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει,
& vbi fures * perfodiunt: & fu-
καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι, καὶ κλέ-
πτουσι

* peccata
‖ delicta vestra,
¶ vobis peccata vestra.
" nolite fieri
* tristes. exterminant
¶ receperunt
‖ quum ieiunas,
" Ne videaris
* abscondito:
¶ qui videt in abscōdito,
‖ Nolite thesaurizare
" demolitur,
* effodiunt

rantur. Theſauriraæ autem vobis theſau-
20 πλοι· θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυ-
ros in cælo, vbi neque ærugo, neque tinea
ρὸς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς, οὔτε βρῶσις
q exterminat, & vbi fures non effo-
ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσ- q demolitur,
σουσιν, οὐδὲ κλέπτουσιν. ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ
21 thesaurus ‖ vester, ibi " erit & cor
θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία
vestrum. Lucerna corporis q est oc-
ὑμῶν. ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλ-
23 lis ‖: si igitur oculus tuus ſimplex ſuerit,
μός· ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ,
tcum corpus tuum lucidum erit. Si autem
ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται. ἐὰν δὲ ὁ
23 oculus tuus malus ſuerit, totum corpus
ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμα σου
tuum tenebroſum erit. ſi ergo lumen quod in
σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν
te " tenebræ ſunt, q tenebræ quantæ‖? Nemo
σοι σκότος ἐστὶ, τὸ σκότος πόσον; οὐδεὶς
24 poteſt duobus dominis ſeruire: aut enim
δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν
vnum " oderit, & alterum diliget: aut vnum
ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει. ἢ ἑνὸς
* amplexabitur, & alterum q deſpiciet.
ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει.
non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ
οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ.
‖ Propter hoc dico vobis, ne " anxiemini
25 διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ
animæ veſtræ, quid mãduceti, & quid bibatis: ne-
ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε, καὶ τί πίητε. μη-
que corpori veſtro, quid induamini. nonne
δὲ τῷ σώματι ὑμῶν, τί † ἐνδύσησθε. οὐχὶ ἡ
anima plus eſt * eſca, & corpus
ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα
q indumento? Inſpicite in vola-
26 τοῦ ἐνδύματος; ἐμβλέψατε εἰς τὰ πε-

tuus,
" eſt
* tuum.
q tui
‖ tuus:
* eſt q ipſæ
‖ erunt?
" odio habe-
bit,
* ſuſtinebit,
q contemnet.
‖ Ideo
" ſolicitiſ-
† ἐνδύμασι
* quàm eſca,
q plus quàm
veſtimentum,
Reſpicite

‖ferunt, tilia cæli, quoniam non *seminant*, neque
πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ
metunt, neque congregant in horrea,
θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας,
& Pater vester cælestis pascit illa.
καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά.
*plures estis nonne vos magis *excellitis* illis?
οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;
Quis autē *ex vobis anxiatus* potest ad-
τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται † προσ- 27
iicere ad staturam suam cubitum vnum?
θεῖναι ἡλικίᾳ αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;
Et *de vestimentum quid anxiamini?* Con-
καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; κα- 28
sernate lilia agri quomodo ‖ au-
ταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐ-
gentur: non *fatigantur*, neque nent. Dico autem
ξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ 29
vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria
ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ ὁ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ
sua *amictus* est sicut vnum *de istorum*. Si
αὐτοῦ † περιεβάλετο ὡς ἕν τούτων. εἰ 30
autem fœnum agri *hodie* *existens, &
δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ
cras in clibanum *mittitur*, Deus
αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς
sic ‖ *circumornat*, *non multò magis*
οὕτως † ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον
vos, *exiguæ fidei*: *Ne igitur anxie-
ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; μὴ οὖν μεριμνή- 31
mini, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibe-
σητε λέγοντες, τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν,
mus, aut *quid circumamiciemur?* Omnia enim
ἢ τί περιβαλώμεθα; πάντα γὰρ 32
hæc gentes inquirunt. ‖ *Nouit* enim Pater
ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ
vester *cælestis* *quod opus habetis horum om-*
ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων ἅπα-
nium. Quærite *autem primum* regnum
σιν. ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν 33

*vestrum cogitans
† προστίθημι
*de vestimentis quid soliciti estis? Considerate
‖ crescunt:
"laborant,
*coopertus *de istis.
*enim
† περιβάλλω
"quod *est, *mittitur*,
‖ vestit, quãto magis
"modicæ
† ἀμφιέννυμι
* Nolite ergo soliciti esse,
quo operiemur?
‖ Scit
"quia his omnibus indigeris.
‖ ergo

Dei, & qiustificationem eius, & hæc qiustitiam
τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα
omnia ‖adponemur vobis. ‖Ne igitur ‖adicientu
43 πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. μὴ οὖν Nolite ergo
anxiemini in cras: nam cras solicitiesse
μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον in crastinum:
curabit suaipsius, sufficiens: diei crastinus e-
μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς· ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ nim dies soli-
malitia sua. citus erit sibi ipsi: sufficit
κακία αὐτῆς.

CAP. VII. ζ'.

* Ne iudicate, vt non iudicemini. *Nolite
1 Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. iudicare, &
2 In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: non iudicabi-
ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· minì.
& in qua mensura mensi fueritis, remetietur
καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται
vobis. Quid autem ‖inueneris festucam quæ in ‖vides
3 ὑμῖν. τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν
oculo fratris tui, ‖et in ‖& trabem in
τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ oculo tuo nõ
tuo oculo trabem non animaduertis? vides?
σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς;
Aut quomodo ‖dices fratri tuo: Sine eiiciam ‖dicis
4 ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες ἐκβάλω
festucam de oculo tuo, & ecce
τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ
trabs ‖in oculo tuo? Hypo- ‖est
5 ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; ὑπο-
crita, ejice primum trabem de
κριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ‖videbis
oculo tuo, & tunc ‖inueneris eii-
ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκ-
cere festucam de oculo
βαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ
fratris tui. ‖Ne detis sanctum ‖Nolite dare
6 ἀδελφοῦ σου. μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς
canibus, neque mittatis margaritas vestras
κυσὶ, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν

ante porcos, ne fortè conculcent eas in pedibus suis, & "conuertsi dirumpant vos. Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Omnis enim ‖qui petit, accipit: & ‖qui quærit inuenit, & pulsanti aperietur. Aut quis est ex vobis homo, quem si petierit filius suus panem, ‖porriget nunquid lapidem ‖indet ei? Aut & si piscem petierit, nunquid serpentem ‖indet ei? Si ergo vos q quum sitis mali, nostis dare bona filiis vestris, quanto magis Pater vester qui in cælis ‖, dabit bona petentibus se? Omnia ergo quæcumque vultis vt faciant vobis homines, ita & vos facite illis. "Sic enim est Lex & Prophetæ. Intrate per angustam portam, quia lata porta & spatiosa via ‖dauerit ad perditionem, & multi sunt

ἐμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτὰ ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ ῥαγέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς. αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν, λαμβάνει· καὶ ὁ ζητῶν, εὑρίσκει· καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἐὰν ἰχθῦν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. οὕτως γὰρ ἐστὶν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ

"canes

‖qui petit,

‖qui quærit

‖porriget

q quum sitis mali,

‖est,

"Hæc

‖est quæ dauerit

ϙ ingredientes per eam. Quàm angusta ϙ qui intrant
14 οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. τί στενὴ ἡ
porta & || stricta via " ducens || arcta
πύλη καὶ † τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα " est quæ ducit
ad vitam, & pauci sunt qui || inuenienti- † θλίβομαι
εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες || inueniunt
eam. Attendite verò à falsis
15 αὐτήν. Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδο-
prophetis, qui veniunt ad vos ϙ in in- ϙ vestimentis
προφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐν-
uestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi
δύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσὶ λύκοι
rapaces. A fructibus eorum || a- || cognoscetis
16 ἁρπαγες. ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπι-
gnoscetis eos. Nunquid colligunt " à " de
γνώσεσθε αὐτούς. μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ
spinis * vuas, aut de tribulis fi- * vuas,
ἀκανθῶν σταφυλὴν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦ-
cus? Sic omnis arbor bona, fru-
17 κα; οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν, καρ-
ctus bonos facit: ϙ at cariosa arbor, ϙ mala autē
ποιεῖ καλοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον,
fructus malos facit. Non potest
18 καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ· οὐ δύναται
|| arbor bona, fructus malos facere, || autem
δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν,
neque arbor " cariosa fructus pulchro facere. " mala, bonos
οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλὸν ποιεῖν. fructus
Omnis arbor * non faciens fructum pulchrũ, * quę non fa-
19 πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, c it
excinditur, & in ignem || iniicitur. ϙ bonum, ex-
ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. cidetur
Itaque ex fructibus eorum agnoscetis || mittetur. I-
20 ἄρα ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε gitur
eos. Non omnis || dicens mihi, Domine, " cognoscetis
21 αὐτούς. οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, κύριε, || qui dicit
Domine, intrabit in regnum
κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν
cælorum: sed ϙ faciens voluntatem Pa- ϙ qui facit
οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πα-

|| est, ipse in-trabit in regnum cælorum.

tris mei qui in cælis||. Multi dicent
ρός μου τῶ ἐν οὐρανοῖς. πολλοὶ ἐροῦσί 22
mihi in illa die: Domine, Domine, nonne
μοι ἐν ἐκείνη τῆ ἡμέρα, κύριε, κύριε, οὐ
tuo nomine prophetauimus, &
τῶ σῶ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῶ
tuo nomine dæmonia eiecimus,
σῶ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῶ
tuo nomine "efficientias multas fecimus?
σῶ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν
Et tunc confitebor illis, ¶Quòd nu-
καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδ 23
quam noui vos: ||abscedite à me
ποτε † ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμ
omnes * operantes iniquitatem.
πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.
Omnis ergo ¶quicunque audit mea verba
πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους
hæc, & facit ea, ||assimilabo illum
τούτους, καὶ ποιεῖ αὐτοὺς, ὁμοιώσω αὐτὸν
viro "prudenti, qui ædificauit do-
ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις † ᾠκοδόμησε τὴν οἰ-
mum suam super petram. Et descendit
κίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν. καὶ κατέβη 25
pluuia & venerunt flumina, & flauerunt
ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν
venti, & *procubuerunt domui illi,
οἱ ἄνεμοι, καὶ † προσέπεσαν τῆ οἰκίᾳ ἐκείνῃ,
& noncecidit: fundata erat enim super pe-
καὶ οὐκ ἔπεσε· † τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέ-
tram. Et omnis *audiens mea verba
τραν. καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους 26
hæc, & non ¶faciens ea, ||assimilabitur
τούτους, καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς, † ὁμοιωθήσεται
viro stulto, qui ædificauit domum
ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν
suam super arenam: Et descendit
αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον· καὶ κατέβη ἡ 27
pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt
βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν
οἱ

"in

¶ virtutes

[discedite

† γινώσκω

*qui operamini

¶qui

|| assimilabitur

"sapientis,

† οἰκοδομέω

*irruerunt in domum illam,

† προσπίπτω

† θεμελιόω

* qui audit

¶ facit

similis erit

† ὁμοιόομαι

venti, & n *proruerunt domui*
οἱ ἄνεμοι, καὶ † προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ
illi, & cecidit: & fuit **casus illius*
ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε· καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς
magnus. Et factum eſt, quum conſummaſſet
28 μεγάλη. καὶ ἐγένετο, ὅτε συνετέλεσεν ὁ
Ieſus **ſermones hos*, *ſtupebant* illum
Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, † ἐξεπλήσσοντο οἱ
turbæ ſuper doctrina eius. Erat enim do-
29 ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἦν γὰρ δι-
cens eos *vt auctoritatem* habens, & non
δάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ
ſicut Scribæ".
ὡς οἱ γραμματεῖς.

ſtruem in domũſ. lam,
† προσκόπτω
**ruina eius magna.*
**verba hæc,*
admirabãtur
† ἐκπλήσσομαι
vicut poteſtatem
"eorum & Phariſæi.

CAP. VIII. η'.

** Deſcendente autem eo de monte,*
1 Καταβάντι δὲ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὄρους,
ſequutæ ſunt eum turbæ multæ.
ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί.
Et ecce leproſus veniens, adorabat eum,
2 καὶ ἰδοὺ λεπρὸς ἐλθὼν, προσεκύνει αὐτῷ,
dicens: Domine, ſi "*vis*, *efficax es* me mun-
λέγων, κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με κα-
dare. Et extendens manum,
3 θαρίσαι. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα,
tetigit eum Ieſus, dicens, volo: mun-
† ἥψατο αὐτοῦ Ἰησοῦς, λέγων, θέλω· καθα-
dare. Et confeſtim mundata eſt eius le-
ρίσθητι. καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέ-
pra. Et ait illi Ieſus: Vide
4 πρα. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅρα
nemini dixeris: ſed *abi*, *teipſum oſten-*
μηδενὶ εἴπῃς· ἀλλ' ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον
de Sacerdoti, & o"er munus quod
τῷ ἱερεῖ, καὶ † προσένεγκε τὸ δῶρον, ὃ
"attribuit Moyſes, in teſtimonium illis.
προσέταξε Μωϋσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
** Introeunte autem, ipſo in Capernaum,*
5 εἰσελθόντι δὲ αὐτοῦ εἰς Καπερναούμ,

Quum autẽ deſcendiſſet
vis, potes
‖ vade, oſtẽ de te
† προσφέρω
"præcepit
** Quum autẽ introiſſet Capharnaum,*

rogans accessit ad eum Centurio, ‖appellans
προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος, παρακαλῶν
eum, & dicens: Domine, puer meus
αὐτὸν, καὶ λέγων, κύριε, ὁ παῖς μου 6
iacet in domo paralyticus, ‖vehementer
βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικὸς, δεινῶς
discruciatus. Et ait illi
βασανιζόμενος. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ 7
Iesus: Ego *veniens curabo eum.
ἰησοῦς, ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν.
Et respondens Centurio ait: Do-
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη, κύ- 8
mine, non sum * idoneus vt meum sub te-
ριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέ-
ctum intres: sed tantùm dic verbo, &
γην εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ καὶ
anabitur puer meus. *Etenim ego
† ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ 9
homo sum sub ‖auctoritatem habens sub me
ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν ἔχων ὑπ' ἐμ-
ipsum milites: & dico huic, Va-
αὐτὸν στρατιώτας· καὶ λέγω τούτῳ, πορεύ-
de, & vadit: & alio, Veni,
θητι, καὶ πορεύεται. καὶ ἄλλῳ, ἔρχου,
& venit. & seruo meo, fac hoc,
καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦ-
& facit. Audiens autem Iesus,
το, καὶ ποιεῖ. ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς, 10
miratus est: & ait sequentibus*: Amen
ἐθαύμασε· καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦσιν, ἀμὴν
dico vobis, *neque in Israel tantam
λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην
fidem inueni. Dico autem vobis, quòd mul-
πίστιν † εὗρον. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πολ-
ti ab ‖orientibus & occidentibus venient, &
λοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν † ἥξουσι, καὶ
recumbent cum Abraham, & Isaac,
ἀνακλιθήσονται μετὰ ἀβραὰμ, καὶ ἰσαὰκ,
& Iacob in regno cælorum.
καὶ ἰακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

‖& malè torquetur.
*veniam, &
* dignus
† ἰάσομαι
*Nam & ‖potestate constitutus
*alio,
* se, dixit,
*non
† εὑρίσκω.
‖oriente & occidente
† ἥκω,
† ἀνακλίνομαι

Filij autem regni eiicientur in
12 υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ
tenebras exteriores: ibi erit fle-
σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθ-
tus, & "frimitus dentium. Et di-
13 μὸς, καὶ ὁ βρύγμος τῶν ὀδόντων. καὶ εἶ-
xit Iesus Centurioni, *Abi: & sicut credidisti, fiat tibi: Et sanatus est puer eius "in hora illa. Et ‖ ingressus Iesus in domum Petri, vidit socrum eius iacentem & febricitantem: Et tetigit manum eius, & dimisit eam febris; & surrexit, & ministrabat ei. Vespere autem facto, obtulerunt ei *damoniacos multos", & eiiciebat spiritus verbo: & omnes malè habentes *sanabat: Vt adimpleretur "dictum ‖ per Isaiam Prophetam, dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit, & ægrotationes "portauit.

* Vade.
† ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.
† ἰάσεται
" ex illa.
‖ quum venisset
14 καὶ εἰσελθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν πέτρου, εἶδε τὴν
πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσου-
σαν· καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀ-
15 φῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός· καὶ † ἠγέρθη, καὶ δι-
† ἐγείρω,
16 ήκονει αὐτῷ. ὀψίας δὲ γενομένης, προσή-
νεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλοὺς, καὶ
ἐξέβαλε τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας
17 τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν· ὅπως
πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἡσαΐου τοῦ προ-
φήτου, λέγοντος, αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡ-
μῶν ἀνέλαβε, καὶ τὰς νόσους ἐβάσταση.

" dæmonia habentes
* curauit,
" quod ‖ est
" nostras

Videns autem Iesus multas turbas circum se
18 ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτὸν,
iussit *abire in vlterius. Et
19 ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν. καὶ
accedens vnus Scriba, ait illi,
προσελθὼν εἷς γραμματεὺς, εἶπεν αὐτῷ,

* discipulos ire trãs fretum.

Magister, sequar te quocumque ieris.
διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ.
Et dicit ei Iesus, Vulpes fo-
καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, αἱ ἀλώπεκες φω- 20
* nidos: ueas habent, & volucres cœli * tem-
λεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατα-
bracula: Filius autem hominis non
σκηνώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ
// suum habet vbi caput // reclinet. Alius
ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. ἕτερος 21
* de discipu- autem * discipulorum eius ait illi: Domine, per-
lis δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, ἐπι-
// me ||ire mitte // mihi primùm ||abire, & sepelire
τρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν, καὶ θάψαι τὸν
// Iesus autē patrem meum. // At Iesus ait illi:
πατέρα μου. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, 22
Sequere me, & dimitte mortuos sepelire
ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι
suos mortuos. Et ascendente eo
τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. καὶ ἐμβαίνοντι αὐτῷ 23
in nauiculam, sequuti sunt eum discipu-
εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθη-
li eius. Et ecce motus magnus factus
ταὶ αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο 24
* nauicula est in mari, ita vt * nauiculam ope-
ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύ-
riri sub fluctibus: ipse verò dor-
πτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκά-
¶ accesserũt miebat. Et ¶ accedentes discipuli
ad eum θευδε. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ 25
||& eius, suscitauerunt eum, dicentes: Domine,
αὐτοῦ, ἤγειραν αὐτὸν, λέγοντες, κύριε,
// Iesus: salua nos, perimus Et dicit eis //
σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα. καὶ λέγει αὐτοῖς, 26
* modicæ Quid timidi estis * exiguæ fidei? Tunc surgens
τί δειλοί ἐστε ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθεὶς
imperauit ventis & mari,
ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ,
¶ Porrò & facta est tranquillitas magna. ¶ At ho-
καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. οἱ δὲ ἄν-
θρωποι

mines mirati sunt, dicentes: Qualis
θαυμάσαι, λέγοντες, ποταπός
est hic, quia & venti & mare
ἐστὶν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα
obediunt ei? Et ‖ venienti ipsi ‖ quum ve-
28 ὑπακούουσιν αὐτῷ; καὶ ἐλθόντι αὐτῷ nisset Iesus
in vlterius in regionem " Gergesenorum, trans fretum
εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν γεργεσηνῶν, * Gerasenorum,
occurrerunt ei duo * dæmoniaci de * habentes
ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ dæmonia,
monumentis exeuntes, sæui nimis, ita vt † ὑπάντησαν
τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι χαλεποὶ λίαν, ὥστε
q non valere quenquam transire per viam il- q non posset
μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκεί-
lam. Et ecce clamauerunt, dicentes: Quid
29 νης. καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν, λέγοντες, τί
nobis & tibi Iesu fili Dei? Venisti huc
ἡμῖν καὶ σοὶ Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἦλθες ὧδε
ante tempus torquere nos? Erat autem
30 πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; ἦν δὲ
‖ longè ab illis grex porcorum multorum ‖ non
μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν
pascens. " Verum dæmones appella- " Dæmones
31 βοσκομένη. οἱ δὲ δαίμονες παρεκά- bant autem roga-
bant eum, dicentes: Si eiicis nos *, bant
λουν αὐτὸν, λέγοντες, εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, * hinc, mitte
permitte nobis abire in gregem nos
ἀπόστειλον ἡμῶν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην
porcorum. Et ait illis, q Abite. Illi
32 τῶν χοίρων. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑπάγετε. οἱ q Ite. At
autem exeuntes abierunt in ‖ gregem
δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγέλην τῶν ‖ porcos.
porcorum. Et ecce " irruit totus grex porco- " magno im-
χοίρων καὶ ἰδοὺ ὥρμησε πᾶσα ἡ ἀγέλη τῶν χοί- petu abiit
rum per præceps in mare, & mor-
ρων κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέ-
tuisunt in aquis. Pastores autem
33 θανον ἐν τοῖς ὕδασιν. οἱ δὲ βόσκοντες
fugerunt, & venientes in ciuitatem, nuncia-
ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγ-

* hæc uerunt * omnia, & ϙ illa quæ dæmoniacorum.
ϙ de his qui dæmonia habuerant.
γελαν πάντα, καὶ τοῦ τῶν δαιμονιζομένων.
Et ecce tota ciuitas exiit || in occur-
καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς συναν- 34
sum Iesu. Et " videntes eum, appel-
τησιν τῷ ἰησοῦ. καὶ ἰδόντες αὐτὸν, παρε-
labant vt transiret à finibus eorum.
† μεταβαί- κάλεσαν ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.
νω

CAP. IX. θ'.

* Iesus ϙ transfretauit, || suam.
Et ascendens * in nauiculam, ϙ traiecit, &
Καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον, διεπέρασε, καὶ 1
venit in propriam ciuitatem ||. Et ecce
ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. καὶ ἰδοὺ 2
offerebant ei paralyticum in lecto
προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης
iacentem. & videns Iesus fidem illorum,
βεβλημένον. καὶ ἰδὼν ὁ ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν,
dixit Paralytico, Confide fili,
† θαρσέω εἶπε τῷ παραλυτικῷ, † θάρσει τέκνον,
remittuntur tibi peccata tua. Et
† ἀφίημι † ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. καὶ 3
" de Scribis * intra se: " quum uidisset
ecce quidam " scribarum dixerunt * in se-
ἰδού τινες τῶν γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυ-
ipsis: Hic blasphemat. Et " videns Ie-
τοῖς, οὗτος βλασφημεῖ. καὶ ἰδὼν ὁ ἰη- 4
sus cogitationes eorum, dixit, Vt quid
σοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν, ἵνατί
vos cogitatis mala in cordibus
ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις
vestris? Quid enim est facilius, di-
ὑμῶν; τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰ- 5
|| tibi cere: Dimittuntur || tua peccata: an dicere:
πεῖν, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν,
" Surge, * quia habet potestatem ϙ dimittendi
" Erigere, & ambula; Vt autem sciatis * quòd
ἔγειραι, καὶ περιπάτει. ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι 6
auctoritatem habet Filius hominis in
ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς
terra ϙ remittere peccata: tunc ait pa-
γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· τότε λέγει τῷ παρα-
ralytico

ralytico
ραλυτικ
& " a
7 καὶ ὑπα
ἔθνος
8 θεὶς ἀπ
tes auten
τες ὅ οἱ
Deum
τὸν θεὸν
hominib
9 ἀνθρώπ
vidit k
εἶδεν ἄν
Matthæu
ματθαῖ
quere n
λέθθ μα
Et fac
10 καὶ ἐ
& ecce
καὶ ἰδοὺ
tes, dis
τες, † σ
lis eius
11 ταῖς ἁμ
dicebant
εἶπον τοῖ
blicanis
λωνῶν κ
vester?
12 ὑμῶν;
in: Non
τοῖς· ὑ
sed
13 ἀλλ' οἱ κ
discite q
μάθετε
crificium.
σίαν·

ralytico: ‖ *Erectus* tolle tuum lectum,
ραλυτικῷ, ἐγερθεὶς † ἆρόν σου τὸν κλίνην,
& " *abi* in domum tuam. Et * ere-
7 καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ ἐγερ-
ctus abiit in domum suam. Viden-
8 θεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. ἰδόν-
tes autem turbæ, timuerunt, & glorificauerunt
τες δὲ οἱ ὄχλοι, ἐθαύμασαν καὶ ἐδόξασαν,
Deum, ρ *dantem auctoritatem* talem
τὸν θεὸν, τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς
hominibus. Et ‖ *præteriens* Iesus *illinc*,
9 ἀνθρώποις. καὶ παράγων ὁ ἰησοῦς ἐκεῖθεν
vidit hominem sedentem in telonio,
εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον,
Matthæum " *dictum*: & ait illi: Se-
ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκο-
quere me: & surgens sequutus est eum.
λούθει μοι· καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.
Et factum est eo discumbente in domo,
10 καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ,
& ecce multi publicani & peccatores venien-
καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόν-
tes, discumbebant cum Iesu, & discipu-
τες, † συνανέκειντο τῷ ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθη-
lis eius. Et videntes Pharisæi,
11 ταῖς αὐτοῦ. καὶ ἰδόντες οἱ φαρισαῖοι,
dicebant discipulis eius, Quare cum pu-
εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, διατί μετὰ τῶν τε-
blicanis & peccatoribus manducat Magister
λωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος
vester? At Iesus audiens, ait il-
12 ὑμῶν; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀκούσας, εἶπεν αὐ-
lis: Non * *usum habent valentes* medico,
τοῖς· οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ,
sed malè ρ *habentes*. Euntes autem
13 ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. πορευθέντες δὲ
discite quid est, Misericordiam volo, & non sa-
μάθετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυ-
crificium. Non enim veni vocare iustos,
σίαν· οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους,

‖ Surge,
† ἄρον
" vade
* surrexit, &
ρ qui dedit
potestatem
‖ quum trãsi-
ret inde,
" nomine
† σύνεσθιε-
μετὰ
* est opus
valentibus
ρ habenti-
bus.

sed peccatores ad pœnitentiam. Tunc
ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. τότε
‖ accesserunt ‖ adeunt eum discipuli Ioannis,
προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ ἰωάννου,
dicentes: Quare nos & Pharisæi ie-
λέγοντες, διατί ἡμεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι νη-
junamus frequenter, discipuli autem tui non ie-
στεύομεν πολλά, οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νη-
junant? Et ait illis Iesus, Numquid
στεύουσι; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μὴ δύ-
possunt filij sponsi lugere quam-
νανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ'
diu cum illis est sponsus? Ve-
ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος; † ἔλευ-
nient autem dies, quum auferetur ab eis
σονται δὲ ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν
sponsus, & tunc ieiunabunt. Nemo
ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν. οὐδεὶς
autem ‖ mittit ‖ iniicit intellionem panni rudis in
δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ
vestimentum vetus: * auferet enim plenitudinem
ἱματίῳ παλαιῷ· αἴρει γὰρ τὸ πλήρωμα
eius à vestimento, & peior scissura
αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖρον ῥῆγμα
fit. Neque mittunt vinum nouum in
γίνεται. οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς
vires veteres: ¶ ‖ alioquin autem mittunt, rumpuntur
ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή γε, ῥήγνυνται
vires, & vinum ‖ effundit, & vires
οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ
pereunt: sed mittunt vinum nouum in
ἀπολοῦνται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς
vires nouos, & ambo conserun-
ἀσκοὺς καινοὺς, καὶ ἀμφότερα † συντηροῦν-
tur. Hæc illo loquente ‖ ecce
ται. ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς,
princeps vnus * veniens, adorabat eum di-
ἰδοὺ ἄρχων εἷς ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέ-
cens: ¶ Quòd filia mea modò defuncta est:
γων, ὅτι ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν·
ἀλλὰ

‖ accesserunt ad
† ἐλεύθω
* ἀπαίρω
‖ immittit commissura
* tollit
¶ alioquin
‖ effunditur
† συντηρέω
‖ ad eos, ‖ accessit, &
¶ Domine,

sed ‖ *veniens* impone manum tuam super
ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ'
eam, & viuet. Et surgens Iesus
19 αὐτὴν, καὶ ζήσεται. καὶ ἐγερθεὶς ὁ ἰησοῦς,
sequebatur eum, & discipuli eius.
ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.
Et ecce mulier ‖ *sanguinis* duodecim annis,
20 καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἱμορροοῦσα δώδεκα ἔτη,
* *accedens* retrò, ϙ tetigit fimbriam
προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου
vestimenti eius. Dicebat enim *in seipsa*:
21 τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῇ·
Si tantùm tetigero vestimentum eius, " *ser-*
ἐὰν μόνον ἅψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθή-
uabor. At Iesus conuersus, & videns
22 σομαι. ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπιστραφεὶς, καὶ ἰδὼν
eam, dixit: Confide filia, fides tua
αὐτὴν, εἶπε, θάρσει θύγατερ, ἡ πίστις σου
* *seruauit te*. Et ϙ *seruata est* mulier ‖ *ab hora*.
σέσωκέ σε. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας
illa. Et " *veniens* Iesus in do-
23 ἐκείνης. καὶ ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰ-
mum Principis, & * *videns* tibicines, &
κίαν τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς, καὶ
turbam tumultuantem, dicit illis: Rece-
24 τὸν ὄχλον θορυβούμενον, λέγει αὐτοῖς, ἀναχω-
dite: non enim mortua est puella, sed
ρεῖτε· οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ
dormit. Et deridebant eum. ϙ *Quum*
25 καθεύδει. καὶ † κατεγέλων αὐτοῦ. ὅτε
verò eiecta esset turba, ‖ *ingressus appre-*
δὲ † ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκρά-
hendit manum eius ", & surrexit puel-
τησε τῆς χειρὸς αὐτῆς· καὶ ἠγέρθη τὸ κορά-
la. Et exiit fama hæc in
26 σιον. καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὕτη εἰς
vniuersam terram *illam*. Et transeunte
ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην. καὶ παραγόντι
inde Iesu, sequuti sunt eum duo
ἐκεῖθεν τοῦ ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο

" veni,

" quæ sanguinis fluxũ patiebatur
* accessit
ϙ &
‖ intra se:
" salua ero.

* te saluam fecit.
ϙ salua facta ‖ ex illa hora.
" quum venisset
* vidisset

ϙ Et quum
† κατεγελάω
‖ intrauit & tenuit
† ἐκβαλλομαι
" Et dixit, Puella surge

caeci, clamantes, & dicentes: Miserere nostri
τυφλοὶ, κράζοντες, καὶ λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς
filii Dauid. * Venienti autem in domum,
υἱὲ Δαβίδ. ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, 28
accesserunt ad eum caeci. Et dicit eis
προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοί. καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ
Iesus, Creditis quia possum hoc facere ‖,
ἰησοῦς, πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι;
Dicunt ei, Vtique Domine. Tunc tetigit
λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύριε. τότε ἥψατο 29
oculos eorum, dicens: Secundùm fidem
τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων, κατὰ τὴν πίστιν
vestram fiat vobis. Et aperti sunt
ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. καὶ † ἀνεῴχθησαν 30
eorum oculi: & comminatus est il-
αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί· καὶ ἐνεβριμήσατο αὐ-
lis Iesus, dicens: Videte ne quis sciat.
τοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγων· ὁρᾶτε μηδεὶς γινωσκέτω.
Illi autem exeuntes diffamauerunt eum in
οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν 31
tota terra illa. Illis autem egressis,
ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ. αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, 32
ecce obtulerunt ei hominem mutum
ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν
‖ daemoniacum. Et eiecto dae-
δαιμονιζόμενον. καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαι- 33
monio, loquutus est mutus: & mirati sunt
μονίου, ἐλάλησεν ὁ κωφός. καὶ ἐθαύμασαν
turbae, dicentes, nunquam apparuit sic
οἱ ὄχλοι, λέγοντες, οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως
in Israel. Pharisei autem dicebant,
ἐν τῷ ἰσραήλ. οἱ δὲ φαρισαῖοι ἔλεγον, 34
In principe daemoniorum eiicit
ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ
daemones. Et circumibat Iesus
δαιμόνια. καὶ περιῆγεν ὁ ἰησοῦς τὰς 35
ciuitates omnes & castella, docens in
πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν
synagogis eorum, & praedicans
ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ
εὐαγ-

* Quum autem venisset

‖ quia hoc vobis,

† ἀνοίγω

‖ daemonium habentem.

Euangelium regni, & curans
εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων
omnem languorem, & omnem in firmitatem in
πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ
λαῷ. Videns autem turbas, misertus est
36 de eis, quia erant vexati, & * dispersi
περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν † ἐσκυλμένοι, καὶ ἐρριμμένοι
sicut oues non habentes pastorem. Tunc
37 ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. τότε
dicit discipulis suis: Messis quidem
λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὁ μὲν θερισμὸς
multa, operarij autem pauci.
38 πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι.
ergo ‖ domino messis, vt " emittat
οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκβάλῃ
operarios in messem suam.
ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

CAP. X. i.

Et * aduocans duodecim
1 Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα
q discipulos suos, dedit illis potestatem
μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν
spirituum immundorum, vt ‖ eiicere
πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν
eos, & " curare omnem languorem, &
αὐτὰ, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, καὶ
omnem infirmitatem. Duodecim autem Apo-
2 πᾶσαν μαλακίαν. τῶν δὲ δώδεκα ἀπο-
stolorum nomina sunt hæc. Primus, Si-
στόλων τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα. πρῶτος, Σί-
mon * dictus Petrus, & Andreas fra-
μων ὁ λεγόμενος Πέτρος, καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελ-
ter eius; Iacobus Zebedæi, & Ioannes
φὸς αὐτοῦ· Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννης
frater eius. Philippus & Bar-
3 ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. Φίλιππος καὶ Βαρ-
tholomæus: Thomas & Matthæus publica-
θολομαῖος· Θωμᾶς καὶ Ματθαῖος ὁ τελω-

† πολαγχνίζομαι
* iacentes
† σκύλλω
q Rogatè
† δέομαι
‖ dominum
" mittat
* conuocatis
q discipulis suis,
‖ eiicerent
" curarent
* qui dicitur

q & nus: q Iacobus Alphæi, & Lebbæus
νης· ἰάκωβος ὁ τοῦ ἀλφαίου, καὶ λεββαῖος ὁ
‖ Chanaæus, supernocatus Thaddæus: Simon ‖ Ca- 4
ὀνομασθεὶς θαδδαῖος· σίμων ὁ κα-
" tradidit nanites, & Iudas Iscariotes, qui & ‖ tradens
ναναῖος, καὶ ἰούδας ἰσκαριώτης, ὁ καὶ παραδοὺς
* misit eum. Hos duodecim * legauit
αὐτόν. τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν 5
‖ præcipiens Iesus, ‖ denuncians eis, dicens, In viam
ὁ ἰησοῦς, παραγγείλας αὐτοῖς, λέγων, εἰς ὁδὸν
‖ ciuitates gentium ne abieritis, & in ‖ ciuitatem Sa-
ἐθνῶν μὴ ἀπελθητε, καὶ εἰς πόλιν σα-
" sed potius maritanorum ne intraueritis. " Ite autem
μαριτῶν μὴ εἰσέλθητε. πορεύεσθε δὲ 6
* quæ perierunt magis ad oues * perditas
μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα
domus Israel. Euntes autem prædica-
οἴκου ἰσραήλ. πορευόμενοι δὲ κηρύσσε- 7
te, dicentes, Quia appropinquauit regnum
† ἐγγίζω τε, λέγοντες, ὅτι † ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν
cælorum. Infirmos curate,
οὐρανῶν. ἀσθενοῦντας θεραπεύετε,
leprosos mundate, mortuos suscitate, da-
λεπροὺς καθαρίζετε, νεκροὺς ἐγείρετε, δαι-
mones eiicite. gratis accepistis, gratis
μόνια ἐκβάλλετε. δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν
q Nolite possidere date. q Ne possideatis aurum, neque arge-
δότε. μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυ-
‖ pecuniam tum, neque ‖ æs in zonis vestris:
ρον, μηδὲ χαλκὸν, εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν·
* via Non peram in " viam, neque duas tunicas,
μὴ πήραν εἰς ὁδὸν, μηδὲ δύο χιτῶνας,
neque calceamenta, neque virgam: dignus enim
μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδους· ἄξιος γὰρ
* est q cibo * operarius q alimento suo est. In quamcumq;
ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστιν. εἰς ἣν
ante ciuitatem aut castellum intraueritis, inter-
δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξε-
rogate, quis in ea dignus sit: & ibi
τάσατε, τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστι· κἀκεῖ
manetis
12 μείνα
autem
δὲ εἰς
tes:
13 τες, εἰ
fuerit
ἦ ἡ
super
ἐπ' α
vestra
14 ὑμῶν
non
ἐὰν μ
sermon
λόγους
ciuitat
πόλεω
‖ pe
15 τῶν π
colerab
ἀνεκτ
in die
ἐν ἡμέ
Ecc
16 ἰδ
medio
μέσῳ
serpent
ὄφεις
Cau
17 προσε
dent
δώσουσι
synag
συναγ
Et ad
18 καὶ ὁ
propter
ἕνεκεν

manete donec exeatis. Intrantes
12 μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε. εἰσερχόμενοι autem in domum, salutate eam, dicen-
δὲ εἰς τ οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτὴν, λέγον-
tes: Pax domui huic. Et siquidem
13 τες, εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. καὶ ἐὰν μὲν
fuerit domus digna, ‖ ingrediatur pax vestra ‖ veniet
ἡ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν
super eam: si autem non fuerit digna, pax
ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ἡ ἀξία, ἡ εἰρήνη
vestra ad vos ″ conuertatur*. Et ϙ qui ″ reuertetur
14 ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ὑποστραφήτω. καὶ ὃς * ad vos.
non receperit vos, neque audierit ϙ quicũque
ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς
sermones vestros, exeuntes ‖ domo vel ‖ foras de
λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενος τῆς οἰκίας ἢ τῆς
ciuitate illa, excutite pulverem
πόλεως ἐκείνης, † ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν † ἐκτινάσσω
‖ pedum vestrorum. Amen dico vobis,
τῶν ποδῶν ὑμῶν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ″ de pedibus
15 tolerabilior erit terræ Sodomorũ & Gomorrhæorũ vestris.
ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρων
in die iudicij, quam ciuitati illi.
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.
Ecce ego mitto vos sicut oues in
16 ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν
medio luporum. Estote ergo prudentes sicut
μέσῳ λύκων. γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ
serpentes, & simplices sicut columbæ.
ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.
Cauete autem ab hominibus: Tra-
17 προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παρα-
dent enim vos in *consessus, & in * concilijs
δώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς
synagogis suis flagellabunt vos.
συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς.
Et ad præsides autem & reges ϙ ageminis ϙ ducemini
18 καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε † ἄγομαι
propter me, in testimonium illis, &
ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς

gentibus. Quum autem tradent vos,
ἔθνεσιν. ὅταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, 19
|| nolite cogitare || *ne anxiemini* quomodo, aut quid loquamini: da-
μὴ μεριμνήσητε πῶς, ἢ τί λαλήσητε· δο-
"loquamini. bitur enim vobis in illa hora quid "*lo-*
θήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λα-
|| qui loquimini, *quemini.* Non enim vos estis || *loquentes*,
λήσετε. οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, 20
ϙ qui loquitur sed spiritus Patris vestri ϙ *loquens*
ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν
in vobis. Tradet autem frater fra-
ἐν ὑμῖν. παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελ- 21
trem in mortem, & pater filium: & in-
φὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον· καὶ † ἐπα-
† ἐπανίστημι surgent || *nati* in parentes, & morte afh-
|| filij νασήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώ-
" odio omnibus hominibus cient eos. Et eritis "*inuisi*
σουσιν αὐτούς. καὶ ἔσεσθε μισούμενοι 22
ab omnibus propter nomen meum. || *Verùm per-*
ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπο-
|| qui autem perseuerauerit vsque ϱ saluus erit. *manens* in finem, hic ϙ *seruabitur.*
μείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.
|| persequentur Quum autem || *insequentur* vos in ciuitate
ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει 23
† διώκω ista, fugite in aliam. Amen *enim* dico
" consummabitis ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. ἀμὴν γὰρ λέγω
vobis, non "*finietis* ciuitates
ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ
Israel, donec veniat Filius hominis.
ἰσραήλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.
Non est discipulus super magistrum,
οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, 24
nec seruus super dominum suum.
οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.
Sufficit discipulo vt sit sicut ma-
ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ δι- 25
|| seruo gister eius, & || *seruus* sicut dominus
δάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος
eius. Si patremfamilias Beelzebub vo-
αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην βεελζεβοὺλ ἐπε-
κάλεσαν

cauerunt, quanto magis domesticos eius?
κάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ;
Ne ergo timueritis eos. Nihil enim est
26 μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς· οὐδὲν γὰρ ἐστὶ
q occultum, quod non ‖ revelabitur: & ‖ operitum,
† κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· καὶ ‖ reueletur:
" abditum, quod non ‖ scietur. Quod dico † καλύπτο-
27 κρυπτὸν, ὃ οὐ γνωσθήσεται. ὃ λέγω μαι,
vobis in tenebris, dicite in lumine: & " occultum,
ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ‖ sciatur.
quod in q aurem auditis, prædicate super q aure
ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν
‖ domos. Et " ne timeatis ab ‖ tecta.
28 δωμάτων. καὶ μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν
occidentibus corpus: at animam ‖ non " nolite ti-
ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ mere eos qui
q valentium occidere: ‖ timete autem magis occidunt
δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον ‖ autem
potentem & animam & corpus q possunt
τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ‖ sed potius
perdere in " gehenna. Nonne duo passeres timete eum
29 ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ. οὐχὶ δύο στρουθία qui potest
asse væneunt? & vnus ex illis non " gehennam.
ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ
cadet super terram, sine Patre
† πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν, ἄνευ τοῦ πατρὸς † πίπτω
vestro. Vestri autem & capilli capitis
30 ὑμῶν. ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς
omnes numerati sunt. ‖ Ne ergo ti- ‖ Nolite er-
31 πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί. μὴ οὖν φο- go timere:
meatis: multis passeribus q præstatis vos. q meliores
βεῖσθε, πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. estis
Omnis ergo qui confitebitur in me co-
32 πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμ-
ram hominibus, confitebor & ego
προσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ
‖ in eo coram Patre meo qui in ‖ eum
ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν
cælis". Qui autem negauerit me " est.
33 οὐρανοῖς. ὅστις δ' ἂν † ἀρνήσηταί με † ἀρνέω

coram hominibus, negabo eum
μπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν
& ego coram Patre meo qui in cæ-
κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐ-
lis *. ¶ Ne arbitremini quòd veni iacere
ρανοῖς. μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν 34
pacem in terram: non veni ‖ ia-
εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βα-
cere pacem, sed gladium. Veni
λεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. ἦλθον 35
enim "diuidere hominem aduersus patrem suũ &
γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ
filiam aduersus matrem suam, & nu-
θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμ-
rum aduersus socrum suam: Et inimici
φην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς. καὶ ἐχθροὶ 36
hominis, domestici eius: * Diligens
τοῦ ἀνθρώπου, οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. ὁ φιλῶν 37
patrem aut matrem "super me, non est me
πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου
dignus: & ¶ amans filium aut filiam super me,
ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ,
non est me dignus. Et qui non ‖ capit
οὐκ ἔστι μου ἄξιος. καὶ ὃς οὐ λαμβάνει 38
crucem suam, & sequitur post me,
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου,
"Qui inuenit non est me dignus. "Inueniens animam
οὐκ ἔστι μου ἄξιος. ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν 39
suam, perdet illam: & * perdens
αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν. καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν
animam suam propter me, inueniet eam.
ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.
¶ Suscipiens vos, me ‖ suscipit: & qui me
ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὁ ἐμὲ 40
"suscipiens, suscipit mittentem me.
δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντα με.
* Recipiens, Prophetam in ¶ nomen Pro-
ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προ- 41
phetæ, mercedem Prophetæ ‖ capiet: & "re-
φήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται. καὶ ὁ δε-
χόμενος

* est.
φ Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere
‖ mittere
" separare
* Qui amat
" plus quàm
" qui amat
‖ accipit
"Qui inuenit
* qui perdiderit
¶ Qui recipit
‖ recipit
" recipit, recipit eum qui misit
* Qui recipit
¶ nomine
‖ accipiet;
" qui recipit

cipiens iustum in *nomen iusti, mercedem
χόμφ δικαίου εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν
iusti ‖capiet. Et quicumque "potauerit
42 δικαίου † λήψεται. καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ
vnum minimorum istorum poculum frigidæ tan-
ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μό-
tùm in *nomen discipuli, Amen dico vobis nõ
νον, εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ
perdet mercedem suam.
μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

* nomine
‖accipiet.
" potum dederit vni ex minimis istis calicẽ aquæ
† λαμβάνω
* nomine

CAP. XI. ιά.

Et factum est quum *finiisset Iesus ‖con-
1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς διά-
stituens duodecim discipulis suis, transiit
γων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ μετέβη
indè ‖docere & prædicare in
2 ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς
ciuitatibus eorum. "At Ioannes audiens
πόλεσιν αὐτῶν. ὁ δὲ ἰωάννης ἀκούσας
in carcere opera Christi, mit-
ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ χριστοῦ, πέμ-
tens duos *discipulorum suorum, ait illi:
ψας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ·
Tues ρ veniens, an alium exspectamus?
3 σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;
Et respondens Iesus, ait illis:
4 καὶ † ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς,
Euntes renunciate Ioanni quæ ‖auditis &
πορευθέντες ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ
videtis: Cæci vident, & claudi
5 βλέπετε· τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, καὶ χωλοὶ
"circumambulant, leprosi mundantur, & sur-
περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, καὶ κω-
di audiunt, mortui resurgunt, & pauperes euã-
φοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, καὶ πτωχοὶ εὐαγ-
gelizantur. Et beatus est qui non fuerit
6 γελίζονται. καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ
scandalizatus in me. *His autem eun-
σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. τούτων δὲ πο-

* cõsummasset
‖ præcipiẽs
‖ vt doceret & prædicaret
" Ioannes autem quum audisset in vinculis
* de discipulis suis,
ρ qui venturus es,
† ἀποκρίνω
‖ audistis & vidistis:
" ambulant,
* illis autẽ abeuntibus,

ρευομένων· ἤρξατο ὁ ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις
περὶ ἰωάννου, τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον
θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευό-
μενον; ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἄνθρω- 8
πον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον;
ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φορῶντες, ἐν τοῖς οἴκοις
τῶν βασιλέων εἰσίν. ἀλλὰ τί ἐξήλθετε 9
ἰδεῖν προφήτην; ναί, λέγω ὑμῖν, καὶ περισ-
σότερον προφήτου. οὗτος γάρ ἐστι, περὶ οὗ 10
γέγραπται, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν
μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει
τὴν ὁδόν σου, ἔμπροσθέν σου. ἀμὴν 11
λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναι-
κῶν μείζων ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. ὁ δὲ μικρό-
τερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μείζων
αὐτοῦ ἐστιν. ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν ἰωάννου 12
τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι, ἡ βασιλεία τῶν οὐρα-
νῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐ-
τήν. πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ 13
νόμος ἕως ἰωάννου προεφήτευσαν. καὶ
εἰ

ᾳ ad turbas
† ἐξέρχομαι
‖ videre?
// vestitum?
† ἀμφιέννυμι;
* qui mollibus vestiuntur,
ᾳ Etiam
‖ plusquam Prophetam.
* surrexit inter natos
† ἐγείρομαι
* qui autem
ᾳ est
‖ A diebus autem

tibus, cœpit Iesus dicere
turbis
de Ioanne: Quid existis in deserto
spectare?
arundinem à vento agita-
tam? Sed quid existis videre? homi-
// vestimentis circumamictum?
nem in mollibus
Ecce * mollia ferentes in domibus
regum sunt. Sed quid existis
videre? Prophetam? Vtique, dico vobis, & ‖ abũ-
dantius Propheta. Hic enim est de quo
scriptum est: Ecce ego mitto angelum
meum ante faciem tuam, qui præparabit
viam tuam ante te. Amen
dico vobis, non excitatus est in natis mulie-
rum maior Ioanne Baptista. * Verùm mi-
nor in regno cælorum, maior
illo est. ‖ A verò diebus Ioannis
Baptistæ vsque nunc, regnum cælo-
rum vim patitur, & violenti rapiunt il-
lud. Omnes enim Prophetæ &
Lex vsque ad Ioannem prophetauerunt. Et
si

si vultis recipere, ipse est Elias "fu-
εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν ἠλίας ὁ μέλ- "qui venturus est.
turus venire. * Habens aures qaudire,
15 λων ἔρχεσθαι. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, *Qui habet qaudiendi,
audiat. Cui autem ||assimilabo generationem
16 ἀκουέτω. τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ||similem æstimabo
istam? Similis est pueris in foro se-
ταύτην; ὁμοία ἐστὶ παιδίοις ἐν ἀγορᾷ κα-
dentibus, "& acclamantibus sociis "qui clamantes coæqualibus dicunt:
θημένοις, καὶ προσφωνοῦσι τοῖς ἑταίροις
suis: Et dicentibus, Tibia sonuimus vobis, & Cecinimus
17 αὐτῶν, καὶ λέγουσιν, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ
non saltastis: lamentauimus vobis, & non
οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ
planxistis. Venit enim Ioannes neque
18 ἐκόψασθε. ἦλθε γὰρ ἰωάννης μήτε
manducans, neque bibens: & dicunt, Dæmonium
ἐσθίων, μήτε πίνων· καὶ λέγουσι, δαιμόνιον
habet. Venit Filius hominis manducans
19 ἔχει. ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων
& bibens, & dicunt, Ecce homo
καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν, ἰδοὺ ἄνθρωπος φά-
*edax & vinipotator, publicanorum amicus & *voraX
γος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ
peccatorum. & iustificata est sapientia à
20 ἁμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ
filiis qipsius. Tunc cœpit expro qsuis.
τῶν τέκνων αὐτῆς. τότε ἤρξατο ὀνειδί-
brare ||ciuitates, in quibus factæ sunt plurimæ
ζειν τὰς πόλεις, ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσαι ||ciuitatibus,
"efficacitates eius, quia non *pœnituissent. "virtutes
δυνάμεις αὐτῆς, ὅτι οὐ μετενόησαν. *egissent pœnitentiam.
Væ tibi Chorazim, Væ tibi Bethsaida, Corozaim,
21 οὐαί σοι χοραζίν, οὐαί σοι βηθσαϊδά,
quia si in Tyro & Sidone factæ essent ||efficacitates
ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις factæ in vobis, olim in "sac- ||virtutes quæ factæ sunt
meis αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκ- cilicio
co & cinere *pœnituissent. Vaterùm dico cilicio
22 κῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν. πλὴν λέγω *pœnitentiam egissent
Verumtamen

vobis, Tyro & Sidoni remissius erit in
ὑμῖν, τύρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν
die iudicij, quàm vobis. Et tu Ca-
ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν. καὶ σὺ κα- 23
pharnaum, quæ vsque cœlum exaltaberis,
φαρναούμ, ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως
infernum demitteris. quia si in Sodomis
ἅδου καταβιβασθήσῃ. ὅτι εἰ ἐν σοδόμοις
factæ fuissent efficaces fuissent in te,
ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενομένοι ἐν σοί,
mansissent vsque hodie. Cæterùm
ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς σήμερον. πλὴν 24
dico vobis, quòd terræ Sodomorum remissius
λέγω ὑμῖν, ὅτι γῇ σοδόμων ἀνεκτότερον
erit in die iudicij, quàm tibi. In
ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ σοί. ἐν 25
illo tempore respondens Iesus, dixit:
ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν,
Confiteor tibi, Pater, Domine cæ-
ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐ-
li & terræ, quia abscondisti hæc
ρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα
à sapientibus & intelligentibus, & reuelasti
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας
ea imbecillis. Ita Pater, quoniam sic 26
αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως
fuit placitum ante te.
ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.
Omnia mihi tradita sunt à Patre
πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός 27
meo. Et nemo agnoscit Filium, nisi
μου. καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱὸν, εἰ μὴ
Pater: neque Patrem quis agnoscit,
ὁ πατήρ· οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει,
nisi Filius, & cui voluerit Filius reue-
εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκα-
lare. Venite ad me omnes qui labora
λύψαι. δεῦτε πρός με πάντες οἱ κο- 28
tis, & onerati estis, & ego reficiam
πιῶντες, καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω
ὑμᾶς

pnunquid in exaltaberis, in descendes
καταβιβάζω
virtutes quæ factæ sunt in te, fortè in hanc diuerum tamen quia
illo
ἀποκρύπτω
sapientibus, paruulis,
ἀποδίδωμι
nouit,
qui laboratis, estis reficiam
φορτίζομαι

Vos. Tollite iugum meum super vos,
29 ὑμᾶς. ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς,
& discite à me, quia mitis sum &
καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πραΰς εἰμι καὶ
humilis corde: & inuenietis requiem
ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν
animabus vestris. * Nam iugum meum
30 ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ὁ γὰρ ζυγός μου
blandum, & onus meum leue est.
χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

* Iugum meum suaue est,

CAP. XII. ιβ'.

In illo tempore abiit Iesus
1 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς
q Sabbatis per sata: ‖at disci-
τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθη-
pulis eius esurierunt, & coeperunt vellere spi-
τοὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στά-
cas, & manducare. ″Verùm Pharisæi
2 χυας, καὶ ἐσθίειν. οἱ δὲ Φαρισαῖοι
videntes, dixerunt ei: Ecce discipuli tui
ἰδόντες, εἶπον αὐτῷ, ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου
faciunt quod non licet facere* in Sabbato.
ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ.
Ille verò dixit eis: Non legistis quid fecerit
3 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ† ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν
Dauid quando esuriit ipse & qui cum eo?
Δαβὶδ, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ;
Quomodo intrauit in domum Dei, &
πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ
4 panes propositionis comedit, quos non ‖licitum
ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγον, οὓς οὐκ ἔξὸν
erat ei edere, neque his qui cum eo, nisi
ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ
Sacerdotibus solis? Aut non legistis in
τοῖς ἱερεῦσι μόνοις; ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν
5 Lege, quia Sabbatis Sacerdotes
τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς
in *sacro sabbatum violant, & inculpati
ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσι, καὶ ἀναίτιοι

q Sabbatis
‖Discipuli autem eius esurientes
″Pharisæi autem
* Sabbatis. At ille
† ἀναγινώσκω
q erant?
‖licebat
″erant.
* templo

§quia triplo est hæc Si autem sciretis quid est, Misericordiam
εἰσι; λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων 6
volo, & non sacrificium, nunquam condemnassetis
ἐστὶν ὧδε. εἰ δὲ ἐγνώκειτε τί ἐστιν, ἔλεον 7
θέλω, καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε
*innocentes. *etiam quum inde transisset, *inculpatos. Dominus enim est Sabbati
τοὺς ἀναιτίους. κύριος γὰρ ἐστι τοῦ σαββάτου 8
Filius hominis. Et transiens in
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. καὶ μεταβὰς ἐκεῖ- 9
de, venit in synagogam eorum.
θεν, ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν.
Et ecce homo erat manum habens
καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν τὴν χεῖρα ἔχων 10
aridam: & interrogabant eum, dicentes,
ξηράν· καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες,
*ἐπερωτάω Si licet Sabbatis curare? ut ac-
εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασι θεραπεύειν; ἵνα κα-
cusarent eum. Ipse autem dixit illis,
τηγορήσωσιν αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, 11
‖habeat Quis erit ex vobis homo qui habebit ouē
†ἔχω τις; ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἕξει πρόβα-
vnam, & si ceciderit hæc Sab-
τον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάβ-
batis in foueam, nonne ‖apprehendet eam &
‖ tenebit, & leuabit eam? *magis melior est
βασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ
eriget? Quanto* igitur præstat homo
ἐγερεῖ; πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος
oue? Itaque licet Sabbatis bene
προβάτου; ὥστε ἔξεστι τοῖς σάββασι καλῶς
facere. Tunc ait homini
ποιεῖν. τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ
exsiccatam habenti manum: Extende
ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔκτεινον
manum tuam, & extendit: & restituta
τὴν χεῖρά σου, καὶ ἐξέτεινε· καὶ ἀπεκατε-
ρ sanitati, est ρ sana, sicut altera. ‖At Pharisæi
‖ Exeuntes autem Pharisæi consilium faciebant
στάθη ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. οἱ δὲ φαρισαῖοι
consilium capiebant aduersus eum, " exeuntes,
συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ἐξελθόντες,
" quomodo ὅπως

ut eum perderent. * At Iesus
15 ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν. ὁ δὲ ἰησοῦς
cognoscens, recessit inde: & ¶sequutæ sunt ¶sequuti
γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν· καὶ ἠκολούθησαν
eum turbæ multæ, & curavit eos ‖multi
αὐτῷ ὄχλοι πολλοί· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς
omnes: Et "increpavit eos ut ne "præcepit eis
16 πάντας· καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ
manifestum eum facerent: Vt adim-
17 φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν· ὅπως πλη-
pleretur *pronunciatum per Esaiam Propheram, * quod dictum
ρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου, est
dicentem: Ecce puer meus, quem elegi:
18 λέγοντος· ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ἡρέτισα· * αἱρετίζω
dilectus meus, in quo *delectata est anima mea. *bene com-
ὁ ἀγαπητός μου· εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου· placuit ani-
Ponam Spiritum meum super eum, & iudicium mæ meæ.
θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν· καὶ κρίσιν τοῖς
gentibus ¶annunciabit. Non contendet, neque ¶nunciabit.
19 ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ· οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ
clamabit, neque audiet aliquis in pla-
κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τὶς ἐν ταῖς πλα-
teis vocem eius. ‖Calamum con- ‖Arundinem
20 τείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ. κάλαμον συν-
tritum non confringet, & linum fumi- quassatam
τετριμμένον οὐ * κατεάξει, καὶ λίνον τυφό-
gans non extinguet, donec eiiciat "in victoriam *κατάγω
μενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν "ad
iudicium. Et * nomini eius gentes *in nomine
21 κρίσιν. καὶ † τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη † ἐν
sperabunt. Tunc ¶allatus est et dæmo- ¶ oblatus est
22 ἐλπιοῦσι. τότε "προσηνέχθη αὐτῷ δαιμο- eidæmonium
niacus, cæcus & mutus: & curavit habens
νιζόμενος, τυφλὸς καὶ κωφός· καὶ ἐθεράπευσεν προσφέρω
eum, ita ut cæcum & mutum & ‖loqui μαι
αὐτόν, ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν καὶ λαλεῖν ‖loqueretur
& videre. Et stupebant omnes & videret.
23 καὶ βλέπειν. καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ
turbæ, & dicebant: Numquid hic est ille Christus
ὄχλοι, καὶ ἔλεγον, μήτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς

'Pharisæi audientem filius Dauid? ' At Pharisæi audien-
ὁ υἱὸς Δαβίδ; οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαν- 24
tes dixerunt, Hic non eiicit dæmones,
τες εἶπον, οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια,
* nisi non in Beelsebub principe dæmo-
εἰ μὴ ἐν τῷ βεελζεβὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμο-
niorum. Sciens autem Iesus cogitationes
νίων. εἰδὼς δὲ ὁ ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις 25
eorum, dixit eis: omne regnum di-
αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς, πᾶσα βασιλεία με-
* μερίζω uisum contra se, desolabitur: & omnis
ριζομένη καθ' ἑαυτῆς ἐρημοῦται καὶ πᾶσα
ciuitas vel domus diuisa contra se, non
πόλις ἢ οἰκία μεριζομένη καθ' ἑαυτῆς, οὐ
stabit. Et si satanas sa-
σταθήσεται. καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σα- 26
tanam eiicit, ¶ in seipsum diuisus erit: quomodo
¶ aduersus se
τανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς
ergo stabit regnum eius? Et si
οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; καὶ εἰ 27
ego in Beelzebub eiicio dæmones,
ἐγὼ ἐν βεελζεβὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ
filij vestri in quo eiicium? ‖ Propter hoc
‖ Ideo
υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο
ipsi vestri erunt judices. Si autem ego in
αὐτοὶ ὑμῶν ἔσονται κριταί. εἰ δὲ ἐγὼ ἐν 28
spiritu Dei eiicio dæmones, igitur
πνεύματι θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα
peruenit in vos regnum Dei.
* φθάνω * ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
Aut quomodo potest quisquam intrare in do-
ἢ πῶς δύναται τις εἰσελθεῖν εἰς τοῦ οἰ- 29
mum fortis, & vasa eius diri-
κίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρ-
pere, ' si non primum alligauerit fortem, &
' nisi priùs
πάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρόν, καὶ
* δέω
tunc domum illius diripiet? * Non
τότε τοῦ οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει; ὁ μὴ 30
* Qui non est
existens mecum, contra me est: & qui non con-
ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ συνά-
γων

gregat mecum, spargit. ‖Propter hoc ‖Ideo
31 γων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει. διὰ τοῦτο
dico vobis: Omne peccatum, & blasphemia
λέγω ὑμῖν, πᾶσα ἁμαρτία, καὶ βλασφημία
remittetur hominibus: ‖verùm Spi- ‖Spiritus autem
ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις. ἡ δὲ τοῦ πνεύ-
ritus blasphemia, non remittetur ho-
ματος βλασφημία, οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀν-
minibus. Et quicumque dixerit verbum contra
32 θρώποις. καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ
Filium hominis, remittetur ei: qui au-
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσε-ται αὐτῷ· ὃς δ'
tem dixerit contra Spiritum sanctum, non
αὐ εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ
remittetur ei neque in *nunc seculo, *hoc
ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι,
neque in futuro. Aut facite *arbo-
33 οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. ἢ ποιήσατε τὸ δένδ-
re *pulchrã, & fructum eius ‖pulchrum: aut fa- *bonam ‖bonum:
δρον καλὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν· ἢ ποιή-
cite arborem *ea iosam, & fructum ‖malam,
σατε τὸ δένδρον σαπρὸν, καὶ τὸν καρπὸν
eius ‖cariosum: ex enim fructu arbor *malum ‖
αὐτοῦ σαπρόν· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον quidem
agnoscitur. Progenies viperarum, quomodo
34 γινώσκεται. γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς
potestis bona loqui *mali existentes? ex *quum sitis mali
δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ
enim abundantia cordis os
γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα
loquitur. Bonus homo de bo-
35 λαλεῖ. ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγα-
no thesauro ‖eiicit bona: & malus ‖profert
θοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει ἀγαθά· καὶ ὁ πονηρὸς
homo de malo thesauro ‖eiicit
ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει
mala. Dico autem vobis, *quòd *quoniam
τὰ πονηρά. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι
36 omne verbum otiosum quod loquuti fuerint ho-
πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄν-

mines reddent de eo rationem in die
θρωποι ἀποδώσουσιν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ
iudicij. Ex enim verbis tuis iustificaberis,
κρίσεως. ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, 37
& ex verbis tuis condemnaberis.
καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.
Tunc responderunt quidam ‖Scribarum
τότε ἀπεκρίθησαν τινες τῶν γραμματέων 38
& Pharisæorum, dicentes: Magister,
καὶ φαρισαίων, λεγοντες διδάσκαλε, θελομεν
à te signum videre. ‖ Ille autem respondens
ἀπὸ σου σημεῖον ἰδεῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς 39
ait illis, Generatio mala & adultera
εἶπεν αὐτοῖς, γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς
signum *appetit: & signum non dabitur
σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται
ei, *β non signum Ionæ Prophetæ.
αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.
Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti
ὥσπερ γὰρ ἦν ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους 40
‖tres dies & tres noctes: sic erit
τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας· οὕτως ἔσται
Filius hominis in corde terræ
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς
*tres dies & tres noctes. Viri
τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. ἄνδρες 41
Ninivitæ *resurgent in iudicio cum
νινευῖται † ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ
generatione ista, & condemnabunt eam:
τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν·
quia *pœnituerunt in prædicatione Ionæ: & ecce
ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ· καὶ ἰδοὺ
plus ‖Ionæ hic. Regina Austri ‖exci-
πλεῖον ἰωνᾶ ὧδε. βασίλισσα νότου ἐγερ- 42
tabitur in iudicio cum generatione ista,
θήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης,
& condemnabit eam: quia venit à fi-
καὶ κατακρινεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων
nibus terræ audire sapientiam
τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν
σολομῶν-

*δικαιόομαι
*καταδικάζομαι.
*ei
‖de Scribis & Pharisæis,
‖Qui
*quærit:
*β nisi
‖tribus diebus & tribus noctibus:
*surgent
†ἀνίστημι
*pœnitentiam egerunt in prædicatione
‖quam Ionas
‖surget

Salomonis: & ecce plus* Salomon hic. * quàm
σολομῶν Θ καὶ ἰδοὺ πλεῖον σολομῶνος ὧδε.
Quum autem immundus spiritus exierit
43 ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ
ab homine, ambulat per * inaquosa *loca arida,
ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων
loca, quærens requiem, & non inuenit.
τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐκ εὑρίσκει.
Tunc dicit: Reuertar in domum meam
τότε λέγει, ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου
44 vnde exiui. Et veniens inuenit vacantem, ‖ eam
ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σχολάζοντα, ‖ mundatam,
scopis purgatam, & ornatam. † κεκοσμημένον.
σεσαρωμένον, καὶ † κεκοσμημένον.
Tunc vadit, & assumit * eum *secum
τότε πορεύεται, καὶ παραλαμβάνει μεθ'
45 se septem alios spiritus nequiores
ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα
seipso, & intrantes habitant ibi: & fiunt
ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται
nouissima hominis illius peiora
τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν
prioribus. Sic erit & generationi huic
πρώτων. οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ
*pessimæ. Adhuc autem eo loquente *pessimæ.
τῇ πονηρᾷ. ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς
46 turbis, ecce mater & fratres eius ‖ ad turbas,
ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
stabant foris, quærentes ei lo- † ἕστηκεν
† εἱστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λα-
qui. Dixit autem quidam ei: Ecce ma-
47 λῆσαι. εἶπε δέ τις αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μή-
ter tua & fratres tui foris stant, quæ-
τηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστήκασι, ζη-
rentes ‖ tibi loqui. At ipse respon- ‖ te alloqui.
τοῦντές σοι λαλῆσαι. ὁ δὲ ἀποκρι-
48 deus ait dicenti sibi, Quæ est mater
θεὶς εἶπε τῷ εἰπόντι αὐτῷ, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ
mea, & qui sunt fratres mei? Et
μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; καὶ

ostendens manum suam in discipulos
ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς
suos, dixit: Ecce mater mea & fra-
αὐτοῦ, εἶπεν· ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελ-
tres *mei. Quicumque enim fecerit voluntatem
φοί μου. ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα
est.
Patris mei qui in cælis, ipse meus
τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου
frater & soror, & mater est.
ἀδελφὸς, καὶ ἀδελφὴ, καὶ μήτηρ ἐστίν.

CAP. XIII. ιγ'.

In verò die illo exiens Iesus
Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς
de domo sedebat, ‖secundum ma-
ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασ-
re. Et congregatæ sunt ad eum turbæ
σαν. καὶ †συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι
multæ, ita vt ipsam in nauiculam *ascendens
πολλοὶ, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβαντα
sederet: & omnis turba in littore
καθῆσθαι· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν
stabat. Et loquutus est eis multa in
εἱστήκει. καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν
parabolis, dicens, Ecce exiit *semi-
†παραβολαῖς, λέγων· ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπεί-
nator seminare. Et in seminare ipsum
ρων τοῦ σπείρειν. καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, *
hæc quidem ceciderunt secus viam, & venerunt
ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλθε τὰ
volucres *, & comederunt ea. Alia autem
πετεινὰ, καὶ κατέφαγον αὐτά. ἄλλα δὲ
ceciderunt in petrosa, vbi non habebant
ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε
terram multam: & continuò exorta sunt,
γῆν πολλὴν, καὶ εὐθέως †ἐξανέτειλε,
propter non habere altitudinem terræ. Sole autem
διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς. ἡλίου δὲ
orto æstuauerunt, & ‖propter non
ἀνατείλαντος †ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ
habere radicem, exaruerunt. Alia autem ceci-
ἔχειν ῥίζαν, †ἐξηράνθη. ἄλλα δὲ ἔπε-

secus

†συνάγω
*ascendens
sederet:

†παραβόλλω
*qui seminat.
* dum semi-
nat, quædam
ceciderunt
* cæli,
†ἐξανατέλλω
‖quia nō ha-
bebant
‖quia non ha-
bebant radi-
cem, aruerunt
†καυματίζομαι
†ξηραίνομαι.

derunt in spinas, & insurrexerunt spi-
σεν ὅτι τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκαν-
næ, & suffocauerunt ea. Alia autem ceci-
8 θαι, καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπε- † ἀποπνί-
derunt in terram bonam, & dabant γω
σεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν, καὶ ἐδίδου
fructum, *hoc centuplum, hoc autem sexaginta, hoc autem
καρπὸν, ὃ μὲν ἑκατὸν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ
trigintà. ρ Habens aures audire, au-
9 τριάκοντα. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκου-
diat. Et accedentes discipuli dixerunt
10 ετω. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον
ei: Quare in parabolis loqueris eis?
αὐτῷ, διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;
‖ Ille autem respondens ait illis: Quia vo-
11 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὅτι ὑ-
bis datum est nosse mysteria re-
μῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασι-
gni cælorum: illis autem non est datum.
λείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται.
* Qui quis enim habet, dabitur ei, & *Qui
12 ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ
abundabit: qui autem non habet, &
† περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ
quod habet auferetur ab eo. ‖ Propter hoc in † περισσεύσει
13 ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. διὰ τοῦτο ἐν Ideo
parabolis eis loquor, ρ quòd videntes ρ quia
παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες
non vident, & audientes non audiunt, neque
οὐ βλέπουσι, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ
intelligunt: Et ‖ in eis impletur ‖ adimpletur in
14 συνιοῦσιν· καὶ ἀναπληροῦται αὐτοῖς ἡ
prophetia Esaiæ, *dicens: Auditu audie-
προφητεία Ἠσαΐου, ἡ λέγουσα, ἀκοῇ ἀκού- ‖ dicentis:
tis, & non intelligetis: & *inuenies inuenie-
σετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψε- ‖ videtes vi-
mini, & non videbitis. Incrassatum est enim debitis:
15 τε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. † ἐπαχύνθη γὰρ ἡ
cor populi huius, & auribus grauiter † παχύνω
καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως

audierunt, & oculos suos clau-
ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμ-
serunt, nequando videant oculis, &
υσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ
auribus audiant, & corde intelligant,
τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι,
& conuertantur, & sanem eos.
καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.
Vestri autem beati oculi, quia
ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ, ὅτι 16
*videnti, *intuentur, & aures vestræ, quia audiunt.
βλέπουσι, καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν, ὅτι ἀκούει.
Amen quippe dico vobis, quia multi prophetæ
ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται 17
ρvidere quæ & iusti cupierunt ρinuenire quæ inuenimini, &
videtis,
καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε καὶ
†ἐπθυμέω non viderunt; & audire quæ auditis, & non
οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ
audierunt. Vos ergo audite pa-
ἤκουσαν. ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν πα- 18
§qui audit, rabolam seminantis. Omnis *audientis
βολὴν τοῦ σπείραντος. παντὸς ἀκούοντος 19
*intelligit. verbum regni, & non *intelligentis,
τὸν λόγον τῆς βασιλείας, καὶ μὴ συνιέντος,
venit malus, & rapit *semi-
ἔρχεται ὁ πονηρὸς, καὶ ἁρπάζει τὸ ἐσπαρ-
*quod est natum in corde eius: hic est, qui secus
μένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ
ρest. viam seminatus ρ. Qui autem super petrosa 20
τὴν ὁδὸν σπαρείς. ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη
*audit, seminatus ρ, hic est qui verbum *audiens,
σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων,
*accipit & continuò cum gaudio *sumens illud:
καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν·
Non habet autem radicem in seipso, sed tem-
οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρό- 21
*& poralis est: facta autē tribulatione *aut perse-
σκαιρός ἐστι· γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγ-
ρcontinuò quutione propter verbum, ρstatim scandalizatur.
μοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται.
ὁ δὲ

Qui autem in spinas seminatus p, hic est qest in spinis,
22 ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν
qui verbum *audiens, & panxietas secu- *audit,
ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶ- p solicitudo
li istius, & ‖decepsio diuitiarum suf- ‖fallacia
νος καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμ-
focat verbum, & *infructuosus fit. *sine fructu
πνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. efficitur.
Qui verò in terram *pulchram seminatus p, *bonam pest,
23 ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρεὶς,
hic est qui verbum *audiens & intelligens: *audit & in-
οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιεὶς· telligit: & fru-
qui fructum fert, & facit, hoc quidem cen- ctum affert,
ὃς δὴ καρποφορεῖ, καὶ ποιεῖ, ὁ μὲν ἑκα- *aliud centesimum,
tum, hoc autem p sexagesimum, hoc verò ‖trigesimum. p aliud sexa-
τὸν, ὁ δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα. gesimum.
Aliam parabolam proposuit illis, ‖aliud trice-
24 ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, simum,
dicens: p Assimilatum est regnum cœlorum p Simile sa-
λέγων· ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ctum
homini *seminanti pulchrum semen in *qui seminauit bonum
ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ p quum au-
agro suo. p In verò dormire ho- tē dormirent
25 ἀγρῷ αὐτοῦ. ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀν-
mines, venit eius inimicus, & ‖seminauit ‖super
θρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἔσπειρε
zizania in medio tritici, & abiit.
ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν.
Quum autem crescere herba, & fructum p creuisset
26 ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν
fecit, tunc apparuerunt & zizania. *fecisset,
ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια.
Accedentes autem serui patrisfamilias, di-
27 προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου, εἶ-
xerunt ei: Domine, nonne p pulchrum se- p bonum
πον αὐτῷ, κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρ-
men seminasti in tuo agro? Vnde ergo
μα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν
habet zizania? ‖ Ille verò ait illis: Inimicus ‖Et
28 ἔχει ζιζάνια; ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, ἐχθρὸς

ρSeruiauitê homo hoc fecit. ρAt serui dixerunt
ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν· οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον
*imus, & col- ei: Vis igitur *abeuntes colligamus
ἀυτῷ· θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν
ligimus ρEt ea? ρIlle verò ait: Nonne fortè colli-
αὐτά; ὁ δὲ ἔφη, οὐ μή ποτε συλλέ- 29
‖cum eis & gentes zizania, eradicetis simul ‖ i-
γοντες τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς
triticum. Sinite crescere v-
τὸν σῖτον. ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμ 30
traque vsque ad messem: & in tempo-
φότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ· καὶ ἐν καιρῷ
messis dicam meßoribus, Colligite
τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς, συλλέξατε
primùm zizania, & alligate ea in
πρῶτον τὰ ζιζάνια, καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς
fascicules, ad comburendum ea:
δεσμάς, πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά· τὸν
ρtriticum autem ρAt triticum congregate in horreum meum.
δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.
Aliam parabolam proposuit eis,
ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, 31
dicens: Simile est regnum cælorum
λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
grano sinapis, quod accipiens homo semina-
κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπει-
*minimum uit in agro suo. Quod *minimum
ρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. ὃ μικρότερον 32
ρomnibus se- quidem est ρomnium seminum: quum autem
minibus: μὲν ὄν πάντων τῶν σπερμάτων ὅταν δὲ
creuerit, maius omnibus oleribus est,
†αὐξανόμενον †αὐξηθῇ, μεῖζον πάντων τῶν λαχάνων ἐστὶ,
‖veniant & fit arbor, ita vt ‖ venire volu-
καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε κατελθεῖν τὰ πετει-
*habitent cres cæli, & *vmbracula facere in
†κατασκηνοῦν νὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς
ramis eius. Aliam parabolam loqua-
κλάδοις αὐτοῦ. ἄλλην παραβολὴν ἐλά- 33
tus est eis: Simile est regnum
λησεν αὐτοῖς· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν

calorum fermẽto; quod *accipiens mulier abscon- *acceptum
ἐφανῶν ζύμῃ, λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυ- ρdonec
dit in farinæ satis tribus, ρusque quo fermen-
φεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυ-
tatum est totum. Hæc omnia loquutus est
34 μώθη ὅλον. ταῦτα πάντα ἐλάλησεν
Iesus in parabolis ‖turbis: & ‖ad turbas:
ὁ ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ
sine ρparabola non loquebatur eis:
χωρὶς παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς·
Vt impleretur *pronunciatum per prophetam, quod dictũ
35 ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, erat
dicentem: Aperiam in parabolis os
λέγοντος· ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα
meum, eructabo abscondita à con-
μου, † ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ κατα- † ἐρεύγομαι
stitutione mundi. Tunc ρdimittens turbas, ρdimissis
36 βολῆς κόσμου. τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους, turbis,
venit in domum Iesus: & accesserunt
ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ ἰησοῦς, καὶ προσῆλθον
ad eum discipuli eius, dicentes, ‖Explica nobis ‖Edissere
αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, φράσον ἡμῖν
parabolam zizaniorum agri.
τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ.
"Ille verò respondens ait illis: *Seminans "Qui
37 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὁ σπείρων *Qui semi-
pulchrum semen, est Filius hominis. nat bonum
τὸ καλὸν σπέρμα, ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.
ρAt ager est mundus. ‖Verùm pulchrum ρAger autẽ
38 ὁ δὲ ἀγρός ἐστιν ὁ κόσμος. τὸ δὲ καλὸν ‖Bonũ verò
semen, hi sunt filij regni.
σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας. τὰ
*At zizania, sunt filij mali. *Zizania autẽ, filij sunt
δὲ ζιζάνια, εἰσὶν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ. nequam.
At inimicus seminans ea, est dia- ‖Inimicus
39 ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτά, ἐστὶν ὁ διά- autem qui
bolus. At messis, consummatio seculi seminauit
βολος. ὁ δὲ θερισμός, συντέλεια τοῦ αἰῶνός
est. ρAt messores, angeli sunt. Sicut ρMessores
40 ἐστίν· οἱ δὲ θερισταί, ἄγγελοί εἰσιν. ὡς οὖν autem

ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur:
οὕτω συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ καίεται·
sic erit in consummatione seculi.
οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος.
Mittet Filius hominis ange-
Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέ- 41
los suos, & colligent de regno
λους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας
ctus omnia scandala, & ‖facien-
αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς ποιοῦν-
tes iniquitatem: Et mittent eos in
τας τὴν ἀνομίαν· καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς 42
caminum ignis. Ibi erit fletus
τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
& ‖fremitus dentium Tunc iusti
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. τότε οἱ δίκαιοι 43
fulgebunt sicut Sol in regno
ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ
Patris eorum. ‖Habens aures audire, au-
τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκ-
diat. Iterum simile est regnum
κουέτω. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν 44
cælorum thesauro abscondito in agro, quem
οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν
‖inueniens homo abscondit, & præ gaudio
εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς
illius vadit, & vniuersa quæ habet vendit, &
αὐτοῦ ὑπάγει, καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ, καὶ
emit agrum illum. Iterum simile
ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον. πάλιν ὁμοία 45
est regnum cælorum homini negotia-
ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπό-
tori, quærenti bonas margaritas: ‖Qui
ρῳ, ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας· ὃς 46
inueniens vnam pretiosam margaritam, abiens
εὑρὼν ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν
vendidit omnia quæ habuit, & emit
πέπρακε πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἠγόρασεν
eam. Iterum simile est regnum
αὐτόν. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία 47
τῶν

‖eos qui faciunt

‖fridor

‖Qui habet aures audiendi,

‖qui inuenit

‖Inuenta autem vna pretiosa margarita, ablit, &

cælorum sagenæ ¶ iactæ in ma-
τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασ- ¶ missæ
re, & ex omni genere * cogenti.
σαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ. * piscium congreganti.
Quam, quum impleta esset, ¶ producentes super
48 λῶν, ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν ¶ educentes, & secus
littus, & sedentes, ‖ collegerunt
τὸν αἰγιαλόν, καὶ καθίσαντες, συνέλεξαν τὰ ‖ elegerunt
pulchra in receptacula, at vitiosa foras eiece- bonos in vasa, malos autem foras miserunt.
καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβα-
runt. Sic erit in consummatione
49 λον. οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ † ἐξέρχομαι
seculi: exibunt angeli, & segregabunt
αἰῶνος· * ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἀφορίσου- ‖ separabunt
malos de medio iustorum: Et
50 σι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων. καὶ
* proiicient eos in caminum ignis:
βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὸν κάμινον τοῦ πυρός· * mittent
ibi erit fletus & ¶ fremitus
ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ¶ stridor
dentium. Dicit illis Iesus: Intelle-
51 ὀδόντων. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, συνήκα-
xistis hæc omnia? Dicunt ei, ¶ utique Do-
τε ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύ- ¶ Etiam. Ait
mine. Is autem dixit illis, Propter hoc omnis
52 ριε. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, διὰ τοῦτο πᾶς illis: Ideò
Scriba doctus in regnum
γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν
cælorum, similis est homini patrifa-
τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδε- milias, qui ‖ eiicit de thesauro suo ‖ profert
σπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ
noua & vetera. Et factum est, quum consummas-
53 καινὰ καὶ παλαιά. καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλε-
set Iesus parabolas istas, trans-
σεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, † με- † μετάβη
iit inde. Et veniens in patriam
54 τῆρεν ἐκεῖθεν. καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα
suam, docebat eos in * synagogis
αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ * synagogis

q miraretur, eorum, ita vt q obstupefieri ipsos, & dicere,
& dicerent, αὐτοῦ, ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς, καὶ λέγειν,
|| virtutes? Vnde huic sapientia hæc, & q efficacitates?
πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη, καὶ αἱ δυνάμεις;
Nonne hic est fabri filius? Nonne
οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχὶ
mater eius dicitur Maria, & fra-
ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριὰμ, καὶ οἱ ἀδελ-
|| Ioseph, tres eius Iacobus, & || Ioses, & Simon, &
φοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος, καὶ Ἰωσῆς, καὶ Σίμων, καὶ
Iudas; & sorores eius, nonne omnes apud
Ἰούδας, καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ, οὐχὶ πάσαι πρὸς
nos sunt? Vnde ergo huic ista omnia?
ἡμᾶς εἰσι; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα;
* Iesus autē Et scandalizabantur in eo. * At Iesus
καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ Ἰησοῦς
q sine honore, nisi dixit eis: Non est Propheta p inhonoratus,
εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ
non in patria sua, & in domo sua,
μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.
|| virtutes Et non fecit ibi || efficacia multas, propter
καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς, διὰ
incredulitatem illorum.
τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

CAP. XIV. ιδ'.

In illo tempore audiuit Herodes Te-
Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν ἡρῴδης ὁ τε-
marcha famam Iesu: Et ait
τραάρχης τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ· καὶ εἶπε τοῖς
pueris suis: Hic est Ioannes Baptista:
παισὶν αὐτοῦ, οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς·
* ideo virtutes ipse surrexit à mortuis, & * propter hoc
αὐτὸς * ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ διὰ τοῦτο
|| efficacia operantur in eo. q Nam
αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ. ὁ γὰρ
Herodes apprehendens Iohannem, vinxit
ἡρῴδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην, † ἔδησεν
eum, & posuit in || custodia, propter Herodiadem
αὐτὸν, καὶ † ἔθετο ἐν φυλακῇ, διὰ ἡρῳδιάδα
τὴν

* ἐστέρημαι
q Herodes enim tenuit Ioannem, & alligauit
† δέω
† τίθημι
|| carcerem,

vxorem Philippi fratris sui.
τὴν γυναῖκα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.
4 Dicebat enim illi Ioannes: Non licet tibi
ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ ἰωάννης, οὐκ ἔξεστί σοι
5 habere eam. Et volens illum occide-
ἔχειν αὐτήν. καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖ-
re, timuit " turbam: quia sicut Prophetam
ναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην
6 eum habebant. * Natalitiis autem agendis
αὐτὸν εἶχον. γενεσίων δὲ ἀγομένων τοῦ
Herodis, saltauit filia Herodiadis
ἡρῴδου, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς ἡρῳδιάδος
7 in medio, & placuit Herodi. Vnde
ἐν τῷ μέσῳ, καὶ † ἤρεσε τῷ ἡρῴδῃ. ὅθεν
cum iuramento ¶ spopondit ei dare quod
μετ' ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ
8 cumque postulasset ||. " Illa verò * prainstructa
ἐὰν αἰτήσηται. ἡ δὲ † προβιβασθεῖσα
à matre sua, Da mihi, inquit, hic
ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, δός μοι, φησίν, ὧδε
in disco caput Ioannis Bapti-
ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτι-
9 stæ. Et contristatus est rex: propter verò
στοῦ. καὶ † ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς· διὰ δὲ
¶ iuramenta, & simul accumbentes, iussit
τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους ἐκέλευσε
dari. || Et mittens decapitauit
10 δοθῆναι. καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισε
Ioannem in " custodia. Et alla-
11 τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. καὶ † κομ-
tum est caput eius in disco, & datum est
ἐνεχθὴ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἐδόθη τῷ
puellæ, & ¶ attulit matri suæ.
κορασίῳ, καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς.
12 Et accedentes discipuli eius, tulerunt
καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ † ἦραν
corpus ||, & sepelierunt illud: & venientes
τὸ σῶμα, καὶ ἔθαψαν αὐτό. καὶ ἐλθόντες
nunciauerunt Iesu. " Et audiens
13 ἀπήγγειλαν τῷ ἰησοῦ. καὶ ἀκούσας ὁ

" populum:
* Die autem natalis
† ἀρέσκω
¶ pollicitus est
|| ab eo: " At
* præmonita
† προβιβάζω
† λυπέομαι
¶ iuramentũ autem, & eos qui pariter recumbebãt,
|| Misitque & decollauit
" carcere
† φέρω
¶ illa
† ἄρω
|| eius,
" Quod cũ audisset

Iesus, secessit inde in nauicula in
ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς
desertum locum * priuatim. & audientes
ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν. καὶ ἀκούσαντες οἱ
turbæ, sequutæ sunt eum ¶ pedibus de ciui-
ὄχλοι, ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πό-
tatibus. Et exiens Iesus vidit mul-
λεων. καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς εἶδε πο-
tam turbam, & ‖ visceribus affectus est ergà eos, &
λὺ ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς, καὶ
curauit " ægrotos eorum. Vespere
ἐθεράπευσε τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν. ὀψίας
autem facto, accesserunt ad eum discipuli
δὲ γενομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
eius, dicentes, * solitarius est locus, &
αὐτοῦ, λέγοντες, ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ
hora iam præteriit: ¶ absolue turbas,
ὥρα ἤδη παρῆλθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους,
vt abeuntes in ‖ vicos, mercentur
ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας, ἀγοράσωσιν
sibi escas. " At Iesus dixit
ἑαυτοῖς βρώματα. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν
eis: Non * vsum habent abire: date
αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δοτε
illis vos manducare. ¶ Illi autem dicunt
αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ λέγουσιν
ei: Non habemus hic ‖ nisi quinque panes, &
αὐτῷ, οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους, καὶ
duos pisces. " Ille autem ait: Afferte mihi
δύο ἰχθύας. ὁ δὲ εἶπε, φέρετέ μοι
illos huc. Et * iubens turbam
αὐτοὺς ὧδε. καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους
discumbere super ¶ fœnum, accipiens
† ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοῦ χόρτου, λαβὼν τοὺς
quinque panes, & duos pisces, suspiciens
πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας
in cælum, benedixit, & ‖ frangens
εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησε, καὶ κλάσας
dedit discipulis panes: " at
ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοῖς ἄρτοις· οἱ δὲ
μαθηταὶ

* seorsum. & quum audissent
¶ pedestres
‖ misertus est eis,
" languidos
* Desertus
¶ dimitte
‖ castella, emant
" Iesus autē
* habent necesse ire:
¶ Respondeunt
‖ nisi
" Qui ait eis:
* quum iussisset turbam
¶ fœnum, acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, aspiciens
† ἀνακλίνομαι
‖ fregit, &
" discipuli autem

discipuli turbis. Et manducauerunt omnes
20 μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. καὶ ἔφαγον πάντες,
& saturati sunt, & tulerunt * redundans
καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν
fragmentorum duodecim cophinos plenos.
κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις.
// At edentes fuerunt viri ferè quin-
21 οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεν
que millia, præter mulieres & pueros.
τακισχίλιοι, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.
Et statim compulit Iesus di-
22 καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ ἰησοῦς τοὺς μα
scipulos suos ascendere in nauiculam, &
θητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ
præcedere eum ‖ in ulteriora, usquequo absolue-
προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύ-
re turbas. Et // absoluens
23 σῃ τοὺς ὄχλους. καὶ ἀπολύσας τοὺς
turbas, ascendit in montem * priuatim ora
ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύ-
re. Vespere autem factio, solus erat ibi:
ξασθαι. ὀψίας δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ·
ϙ Verùm nauicula iam medium maris
24 τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης
erat, vexata à fluctibus: erat
ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν
enim contrarius ventus. Quarta autem
25 γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος. τετάρτῃ δὲ
vigilia noctis, ‖ abiit ad eos
φυλακῇ τῆς νυκτὸς, ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ
Iesus, // circumambulans super mare.
ἰησοῦς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης.
Et videntes eum discipuli super
26 καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τῆς
mare * circumambulantem, turbati sunt,
θαλάσσης περιπατοῦντα, † ἐταράχθησαν,
dicentes, ϙ Quòd phantasma est: & præ
λέγοντες, ὅτι φάντασμά ἐστιν· καὶ ἀπὸ τοῦ
timore clamauerunt. ‖ Statim autem loquutus est
φόβου ἔκραξαν. εὐθέως δὲ ἐλάλησεν

* reliquias

// Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum, exceptis mulieribus & paruulis.

‖ trans fretum donec dimitteret

// dimissa turba,

* solus

ϙ Nauicula autem in medio mari iactabatur

‖ venit

// ambulans

* ambulantem.

† ταρράχθησαν

ϙ Quia

‖ Statimque

¶ Habete fiduciam: eis Iesus, dicens: ¶ Confidite: ego sum:
αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγων, θαρσεῖτε· ἐγώ εἰμι·
¶ nolite timore. ¶ ne metuatis. Respondens autem ei
μὴ φοβεῖσθε. ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ 28
Petrus, dixit: Domine, si tu es, iube me
πέτρος, εἶπε, κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με
* Ait ipse ad te venire super aquas. * Ipse verò
πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα. ὁ δὲ 29
ait, Veni. & descendens de nauicula Pe-
εἶπεν, ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου πέ-
¶ vt veniret trus, ambulabat super aquam, ¶ venire
τρος, περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἐλθεῖν
‖ Videns ad Iesum. ‖ Intuitus verò
πρὸς τὸν ἰησοῦν. βλέπων δὲ τὸν 30
¶ & quũ cœpisset mergi, ventum validum, timuit: ¶ & incipiens de-
ἄνεμον ἰσχυρὸν, ἐφοβήθη· καὶ ἀρξάμενος κατα-
'salum me fac. mergi, clamauit, dicens, Domine, ' seruа
πονεῖσθαι, ἔκραξε, λέγων, κύριε, σῶσόν
me. Et continuò Iesus extendens
με. καὶ εὐθέως ὁ ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν 31
* apprehendit manum, ‖ * excepit eum, & ait illi: ¶ Exi-
χεῖρα, ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὀλι-
¶ Modicæ fidei, quare gæ fidei, ad quid dubitasti? Et ‖ ascen-
γόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας; καὶ ἐμ- 32
‖ quum ascendissent in nauicula, cessauit dentibus illis in nauigium, quiescit
βάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ
† διστάζω; ventus. Qui autem in " nauigio, venientes
ἄνεμος. οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ, ἐλθόντες 33
' nauicula erant, venerunt, & adorauerunt eum, dicentes: Verè Dei
προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες, ἀληθῶς θεοῦ
* quũ transfretassent, Filius es. Et * transfretantes venerunt in
υἱὸς εἶ. καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς τὴν 34
¶ Genesar. terram ¶ Gennesareth. Et ‖ cognoscentes eum
γῆν γεννησαρέτ. καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν 35
‖ quum cognouissent viri loci illius, miserunt in
' regionem οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου, ἀπέστειλαν εἰς
vniuersam " circumviciniam illam: & * attule-
* obtulerũt ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην· καὶ προσήνεγ-
runt ei omnes malè habentes:
καν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας·

καὶ

Et [a] adpellabant eum, vt vel solùm [b] rogabant
36 καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, ἵνα κἂν μόνον
tangerent fimbriam vestimenti eius. Et
ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. καὶ
quicumque retigerunt, ‖ perseruati sunt.
ὅσοι ἥψαντο, διεσώθησαν. ‖ salui facti sunt.

CAP. XV. ιε'.

Tunc [a] accedunt Iesu ab Hiero- [a] accesserunt
1 Τότε προσέρχονται τοῦ Ἰησοῦ οἱ ἀπὸ Ἱερο- ad Iesum
solymis Scribæ, & Pharisæi, di-
σολύμων γραμματεῖς, καὶ Φαρισαῖοι, λε-
centes: Quare discipuli tui trans-
2 γοντες· διατί οἱ μαθηταί σου παρα-
grediuntur traditionem seniorum?
βαίνουσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων;
non enim lauant manus suas, quum
οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν
panem manducant. Ipse autem respondens
3 ἄρτον ἐσθίωσιν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
ait illis, Quare & vos transgredimini
εἶπεν αὐτοῖς· διατί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν
mandatum Dei, propter traditionem vestram?
ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν;
Nam Deus * mandauit, dicens: Honora
4 ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο, λέγων· τίμα τὸν
patrem & matrem: & [b] Maledicens
πατέρα καὶ τὴν μητέρα· καὶ ὁ κακολογῶν
patri vel matri, morte ‖ moriatur.
πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω.
Vos autem dicitis: Quicumq; dixerit patri
5 ὑμεῖς δὲ λέγετε, ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ
vel matri, Munus [c] quod si ex me,
ἢ τῇ μητρὶ, δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ
* iuuetis. Et non honorificabit patrem
6 ὠφεληθῇς. καὶ οὐ μὴ τιμήσει τὸν πατέρα
suum aut matrem suam: & irritum fecistis
αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ. καὶ † ἠκυρώσατε
mandatum Dei propter traditionem vestram.
τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν.

[a] rogabant

[b] Qui male dixerit

[c] quodcumque est tibi proderit.

† ἀκυρόω

ὑποκριταὶ καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν 7
Esaias, dicens: Appropinquat mihi populus
Ἠσαΐας, λέγων· ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς 8
hic ore suo, & labiis me
οὗτος τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ τοῖς χείλεσί με
autem honorat: at cor eorum longè abest à
τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ'
me. Frustra autem colunt me, do-
ἐμοῦ. μάτην δὲ σέβονταί με, διδά- 9
centes doctrinas, mandata homi-
σκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώ-
num. Et adducens turbam,
πων. καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον, 10
dixit eis: Audite & intelligite: Non
εἶπεν αὐτοῖς, ἀκούετε καὶ συνίετε· οὐ τὸ 11
quod intrat in os communem facit homi-
εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρω-
nem: sed egressum ex ore
πον· ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος,
hoc communem facit hominem. Tunc acce-
τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. τότε προσ- 12
dentes discipuli eius, dixerunt ei, Scis
ελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπον αὐτῷ, οἶδας
quòd Pharisæi audientes sermonem,
ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν λόγον,
scandalizati sunt? Ille autem respondens,
ἐσκανδαλίσθησαν; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς 13
ait: Omnis plantatio, quam non plantauit
εἶπε, πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ
Pater meus cælestis, eradicabitur.
πατήρ μου ὁ οὐράνιος, †ἐκριζωθήσεται.
Sinite illos: duces suos cæci cæcorum.
ἄφετε αὐτούς· ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. 14
cæcus autem cæcum si per viam ducat, ambo in
τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς
foueam incident. Respondens
βόθυνον ἐμπεσοῦνται. ἀποκριθεὶς 15
autem Petrus, dixit ei: Explica nobis
δὲ ὁ Πέτρος, εἶπεν αὐτῷ, φράσον ἡμῖν τὴν
παραβο-

parabolam
16 παραβολήν.
Adhuc & vos
17 ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς
consideratis
νοεῖτε ὅτι
os, in
στόμα, εἰς
cessum
18 ἀφεδρῶνα ἐκβαλλόμενον
tia de
μενα ἐκ τοῦ
& illa commu
19 κἀκεῖνα κοι
enim cor
γὰρ τῆς καρδίας
læ, homicid
νηροί, φόνοι
falsa testimo
20 ψευδομαρτυ
sunt commu
βεῖς τὰ κοινοῦ
illorum manibu
ἀνίπτοις χερσὶν
nem. Et egre
21 πον. καὶ ἐξελθὼν
in partes
εἰς τὰ μέρη
mulier quadam
γυνή τις χα
egressa,
ἐξελθοῦσα
Miserere mei
ἐλέησόν με κύ
malè dæmo
22 κακῶς δαιμο
dit ei verb
νιζομένη αὐτοῦ λό
eius, rog
τοῦ αὐτοῦ, †κρ

parabolam istam. At * Iesus dixit: * ille
16 παραβολὴν ταύτην. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν,
Adhuc & vos ' intelligentes estis? Nondum ' sine intelle-
17 ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὔπω ctu
‖ considerantis quòd omne ' ingrediens in ‖ intelligitis
νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ quia
os, in ventrem * ordis, & in se- ' quod in-
στόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφε- trat
cessum ' eiicitur? At exeun- * vadit,
18 δρῶνα ἐκβάλλεται; τὰ δὲ ἐκπορευό- ' emittitur?
tia de ore, de corde ‖ prodeunt Quæ autem
μενα ἐκ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται procedunt
& illa communem faciunt hominem. ‖ exeunt, &
19 κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. De ea coinqui-
enim corde exeunt ' ratiocinationes ma- nant
ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πο- ' cogitatio-
læ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, nes
νηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί,
falsa testimonia, blasphemiæ: Hæc
20 ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι· ταῦτά
sunt * communem facientia hominem. ' Verùm * quæ coin-
ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. τὸ δὲ quinant
illotis manibus mãducare, ‖ non cõmunẽ facit hom- ' Non lotis
ἀνίπτοις χερσὶ φαγεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρω- autem
nem. Et egressus inde Iesus, secessit ‖ non coin-
21 πον. καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν quinat
in partes Tyri & Sidonis. Et ecce
22 εἰς τὰ μέρη τύρου καὶ σιδῶνος. καὶ ἰδοὺ
mulier quædam Chananæa à finibus illis
γυνὴ τις χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων
egressa, clamauit ei, dicens,
ἐξελθοῦσα, ἐκραύγασεν αὐτῷ, λέγουσα,
Miserere mei Domine fili Dauid, filia mea
ἐλέησόν με κύριε υἱὲ δαυίδ, ἡ θυγάτηρ μου
malè ' dæmonizatur. Ille autem non respon- ' à dæmonio
23 κακῶς δαιμονίζεται. ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρί- vexatur. Qui
dit ei verbum. Et accedentes discipu-
θη αὐτῇ λόγον. καὶ προσελθόντες οἱ μαθη-
li eius, rogabant eum, dicentes: * Absol-
ταὶ αὐτοῦ, † ἠρώτων αὐτὸν, λέγοντες, ἀπόλυ- † ἐρωτάω

me eam, quia clamat post nos.
σον αὐτῷ, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν.

ρ sum missus, nisi
|| quæ perierunt
* At illa venit, & adorauit
* adiuua me.

Ipse autem respondens, ait: Non ρ legatus sum
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐκ ἀπεστάλην εἰ 24
non ad oues || perditas domus
μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου
Israel. * Illa autem veniens adorabat
ἰσραήλ. ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνει 25
eum, dicens: Domine, * succurre mihi.
αὐτῷ, λέγουσα, κύριε, βοήθει μοι.

ρ bonum
|| mittere canibus. At illa dixit: Etiam

Qui verò respondens, ait: Non est ρ pulchrum
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐκ ἔστι καλὸν 26
sumere panem filiorum, & || iacere
λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν
catellis. Illa autem ait: vtique Domine
τοῖς κυναρίοις. ἡ δὲ εἶπε, ναὶ κύριε 27
* nam & * quæ cadũt
* enim catelli edunt de mi is
καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν
* cadentibus de mensa dominorum
πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων
suorum. Tunc respondens Iesus, ait
αὐτῶν. τότε ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν 28
ρ est illi: O mulier, magna ρ tua fides: fiat
αὐτῇ, ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις. γενηθήτω
tibi sicut vis. & sanata est filia eius
σοι ὡς θέλεις. καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς
|| ab hora illa. Et * transiens in-
|| ex
* quum transisset
* secus
ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. καὶ μεταβὰς ἐκεῖ- 29
dè Iesus, venit * iuxta mare
θεν ὁ ἰησοῦς, ἦλθε παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς
Galilææ. & ascendens in montem, sedebat
γαλιλαίας. καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος, ἐκάθη-
ρ accesserũt ad
|| secum.
* debiles,
* eius.
βατο ibi. Et ρ adierunt eum turbæ
το ἐκεῖ. καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι 30
multæ, habentes || cum seipsis mutos, cæcos,
πολλοὶ ἔχοντες μθ' ἑαυτῶν χωλοὺς, τυφλοὺς,
claudos, * mancos, & alios multos, & proiecerũt
κωφοὺς κυλλοὺς, καὶ ἑτέρους πολλοὺς, καὶ ἔρριψαν
eos ad pedes * Iesu, & curauit
αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐθεράπευσεν
αὐτοὺς.

eos. Ita vt ℘ turbas mirari
31 αὐτοῖς. ὥστε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι
aſpicientes, mutos loquentes, debiles
βλέποντας, κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς
ſanos, claudos ambulantes, & cæcos
ὑγιεῖς, χωλοὺς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς
‖ aſpicientes: & glorificabant Deum Iſrael.
βλέποντας· καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἰσραήλ.
' At Ieſus aduocans di-
32 ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μα-
ſcipulos ſuos, ait: viſceribus commoueor ſuper
θητὰς αὐτοῦ, εἶπε· σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν
turbam: quia iam dies tres admanent
ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί
mihi, & non habent quid manducent: ‖ & abſol
μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι· καὶ ἀπο-
uere eos ieiunos, ℘ non volo, ne quando deſi-
λῦσαι αὐτοὺς νήστεις, οὐ θέλω μήποτε ἐκλυ-
ciant in via. Et dicunt ei
33 θῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ. καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ
diſcipuli eius, Vnde ‖ nobis in deſerto panes
μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι
" toi, vt ſaturare turbam tantam?
τοσοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον;
Et ait illis Ieſus: Quot panes
34 καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πόσους ἄρτους
habetis? ℘ Illi autem dixerunt; Septem, & pauco
ἔχετε; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτὰ, καὶ ὀλίγα
piſciculos. Et præcepit * turbis recumbere
35 ἰχθύδια. καὶ ἐκέλευσε τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν
ſuper terram. Et accipiens ſeptem panes
36 ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους
& piſces, ℘ gratias agens fregit, &
καὶ τοὺς ἰχθύας, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ
dedit diſcipulis ſuis: ‖ at diſcipuli
ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· οἱ δὲ μαθηταὶ
turbæ: Et comederunt omnes, & ſaturati
37 τοῖς ὄχλοις. καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτά-
ſunt. Et " tulerunt redundantiam fragmen-
σθησαν. καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμά-

℘ turbæ mirarentur videntes,

‖ videntes: & magnificabāt

Ieſus autem conuocatis diſcipulis ſuis, dixit: Miſereor turbæ, quia triduo iam perſeuerant mecum,

‖ & dimittere ℘ nolo,

‖ ergo

" tantos vt ſaturemus

℘ At illi

* turbæ, vt diſcumberet

℘ &

℘ diſcipuli dederũt populo

" quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt

* Erant autē qui manducauerūtquatuor millia hominum, extra paruulos & mulieres.
ρ dimissa turba,
‖ naiuiculam,
// Magedan.

rorum, septem sportas plenas. * At vesci-
των, ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθίον- 38
tes erant quatuor mille homines, praeter
τες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς
mulieres & pueros. Et ρ absoluens
γυναικῶν καὶ παιδίων. καὶ ἀπολύσας 39
turbas, ascendit in ‖ nauigium, & venit in
τοὺς ὄχλους, ἐνέβη εἰς τὸ πλοῖον, ἦλθεν εἰς
fines // Magdala.
τὰ ὅρια Μαγδαλά.

CAP. XVI. ιε'.

* accesserunt ad eum
ρ & ‖ vt
* ostenderet
‖ At ille
ρ Serenum erit: rubicūdum est
‖ rutilat
// ergo
* signa autē
ρ quaerit:
‖ nisi
ρ relictis illis,
* quum venissent

Et * accedentes Pharisaei & Sad-
Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδ- 1
ducaei tentantes, ρ rogauerunt eum ‖
δουκαῖοι πειράζοντες, ἐπηρώτησαν αὐτὸν
signum de caelo // ostendere eis.
σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτοῖς.
‖ Is autem respondens, ait illis: Vespere fa-
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὀψίας γε- 2
cto, dicitis ρ Serenitas: rubet enim ex-
νομένης, λέγετε, εὐδία· πυρράζει γὰρ ὁ οὐρα-
lum. Et mane, Hodie tempestas: ‖ rubet
νός. καὶ πρωΐ, σήμερον χειμών· πυρράζει 3
enim triste caelum. Hypocritae, illam // quidem
γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. ὑποκριταί, τὸ μὲν
faciem caeli nostis diiudicare:
πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν·
* at signa temporum non potestis?
τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε;
Generatio mala & adultera signum ρ inqui-
γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζη- 4
rit: & signum non dabitur ei, ‖ ρ nisi
τεῖ καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ
signum Ionae Prophetae. & ρ relin-
τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. καὶ καταλι-
quens eos, abiit. Et * venientes di-
πὼν αὐτοὺς, ἀπῆλθε. καὶ ἐλθόντες οἱ μα- 5
scipuli

δηταὶ

scipuli eius ρ in alterius littus, obliti sunt panes ρ trans fre-
θηται αὐτὸ εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους tum,
‖ sumere. ρ At Iesus dixit illis: Intuemini & ‖ accipere.
6 λαβεῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ὁρᾶτε καὶ ρ Qui
" attendite à fermento Pharisæorum & " cauete
προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων καὶ
Sadducæorum. * Illi verò ratiocinabantur in * & illi co-
7 σαδδουκαίων. οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν gitabant in-
seipsis, dicentes, Quia panes non accepimus, ter se,
ἑαυτοῖς, λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν.
Sciens autem Iesus, dixit illis: Quid ρ ratio- ρ cogitatis
8 γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, τί διαλο- inter vos, mo-
cinamini in vobisipsis, exiguæ fidei, quia panes non dicæ
γίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ
‖ sumpsistis? Nondum intelligitis neque recordamini ‖ habetis?
9 ἐλάβετε; οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε
quinque " panes quinque millium ‖, & quot " panum &
τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους
cophinos sumpsistis? Neque septem ‖ panes ‖ hominum,
10 κοφίνους ἐλάβετε; οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν
quatuor millium ‖, & quot sportas sumpsistis?
τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε;
" Quomodo nõ intelligitis quia non de pane dixi " Quare
11 πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον
vobis * attendere à fermento Pharisæorum * Cauete
ὑμῖν προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων
& Sadducæorum? Tunc intellexerunt, quia
12 καὶ σαδδουκαίων; τότε † συνῆκαν, ὅτι † συνίημι
non dixerit ρ attendere à fermento ‖ panis, ρ cauendum
οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου, ‖ panum,
sed à doctrina Pharisæorum & Sad-
ἀλλ' ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν φαρισαίων καὶ σαδ-
ducæorum. ρ Veniens autem Iesus in partes ρ Venit
13 δουκαίων. ἐλθὼν δὲ ὁ ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη
Cæsareæ Philippi, * interrogabat di- * &
καισαρείας τῆς φιλίππου, † ἠρώτα τοὺς μα- † ἐρωτάω
scipulos suos, dicens: Quem me dicunt ho-
θητὰς αὐτοῦ, λέγων, τίνα με λέγουσιν οἱ ἄν-
mines esse, filium hominis? ρ illi verò dixe- § At
θρωποι εἶναι, τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; οἱ δὲ εἶ-

‖ Alij runt, ‖ Alij quidem Ioannem Baptistam: alij autem, οἱ μὲν ἰωάνην τὸν βαπτιστὴν· ἄλλοι δὲ 14
" ex Prophetis: Eliam: alij verò Hieremiam, aut vnum " Prophetarum. Dicit illis*: Vos autem quem me dicitis ἠλίαν· ἕτεροι δὲ ἱερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν προφη-
* Iesus: φητῶν. λέγει αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε 15
esse? Respondens autem Simon Petrus, dixit: Tu εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ σίμων πέτρος, εἶπε, σὺ 16
es Christus filius Dei viui. εἶ ὁ χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.
ρ autem Et respondens ρ Iesus, dixit ei: Beatus καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῷ, μακά- 17
es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis ριος εἶ σίμων βαρ ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα
non reuelauit tibi, sed Pater meus qui in οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς
‖ est. cælis ‖. Et ego autem tibi dico, quia tu es Pe- οὐρανοῖς. κἀγὼ δὲ σοι λέγω, ὅτι σὺ εἶ πέ- 18
trus, & super hanc petram ædificabo τρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω
meam ecclesiam: & portæ inferi non prae- μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ἅδου οὐ κα-
" aduersus eam. ualebunt " ei. Et dabo tibi claues τισχύσουσιν αὐτῆς. καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς 19
regni cælorum. Et quodcumque ligaueris super βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ ὃ ἐὰν † δήσῃς ἐπὶ
† δέω * & terram, erit ligatum * in cælis. & quodcumq. τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὃ ἐὰν
solueris super terram, erit solutum * in cælis. λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
Tunc præcepit discipulis suis, vt τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα 20
nemini dicerent quia ipse esset Iesus Chri- μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ χρι-
ρ Exinde stus. ρ Ex tunc cœpit Iesus ostendere στός. ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς 21
discipulis suis, quia oporteret eum abire μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν
in Hierosolymam, & multa pati à εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν

πρεσβυ-

Senioribus, & principibus Sacerdotum, & Scri-
πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμμα-
bis, & occidi, & tertia
τέων, καὶ † ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡ-
die. " *excitari.* Et assumens eum
22 μέρᾳ ἐγερθῆναι. καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν
Petrus, cœpit increpare illum, dicens: " *Clemẽs*
ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων, ἵλεώς
tibi Domine: non erit tibi hoc. * *Is verò* conuersus
23 σοι κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. ὁ δὲ στραφεὶς
dixit Petro: Vade post me Satana,
εἶπε τῷ Πέτρῳ, ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ,
scandalum mihi es: quia non sapis ea quæ Dei ρ,
σκάνδαλόν μου εἶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ,
sed ea quæ hominum. Tunc Iesus dixit
24 ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε
discipulis suis, Si quis vult post me
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἴ τις θέλει ὀπίσω μου
venire, abneget semetipsum, & tollat
ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν
crucem suam, & sequatur me. Qui enim
25 σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ
voluerit animam suam seruare, perdet
ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει
eam: qui autem perdiderit animam suam
αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
propter me, inueniet eam. Quid enim " *iuuatur*
26 ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφελεῖται
homo, si mundum vniuersum lucretur,
ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν
* *ac animam suam mulctetur?* Aut quam dabit ho-
δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρω-
mo ρ *permutationem animæ suæ?* *Futurus*
27 πος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; μέλλει
est enim Filius hominis ‖ *venire* in gloria
γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ
Patris sui cum angelis suis: &
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ· καὶ
tunc redder vnicuiquiq. secundũ " *actionem* eius.
τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.

† ἀποκτείνομαι, " resurgere.
" Absit à te,
* Qui
ρ sunt,
‖ saluam facere,
" prodest homini
* animæ verò suæ detrimentum patiatur?
ρ commutationem pro anima sua?
‖ venturus est
" opera

* de hîc stantibus,

Amen dico vobis, sunt quidam * hîc stantium, qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno suo.

ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

CAP. XVII. ιζ'.

Et post dies sex assumit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius: & ducit illos in montem excelsum * seorsum, & transfiguratus est ante eos: & resplenduit facies eius sicut sol, ‖ autem vestimenta ‖ eius facta sunt " candida vt lux. Et ecce apparuerunt illis Moyses & Elias, cum eo colloquentes. Respondens autem Petrus, dixit Iesu. Domine, ° bonum nos hîc esse: si vis, faciamus hîc tria ‖ tabernacula, tibi vnum, & Moysi vnum, & vnum Eliæ. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos. Et ecce vox de nube, dicens: Hic est filius meus

Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν. καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν· καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς. καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωσῆς καὶ Ἠλίας, μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπε τῷ Ἰησοῦ, κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν, καὶ Μωσῇ μίαν, καὶ μίαν Ἠλίᾳ. ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς. καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγα-

dilectus, in quo *bene acquieui: ipsum audite.
ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε.
Et audientes discipuli, ceciderunt in fa-
6 καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ, ἔπεσαν ἐπὶ πρό-
ciem suam, & timuerunt valde. Et
7 σωπον αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. καὶ
accedens Iesus, tetigit eos, * & ait:
προσελθὼν ὁ ἰησοῦς, ἥψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν,
Surgite, & ne metuite. Leuantes autem
8 ἐγέρθητε, καὶ μὴ φοβεῖσθε. ἐπάραντες δὲ τοὺς
oculos suos, neminem viderunt, nisi non
ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ τὸν
Iesum solum. Et descendentibus illis de
9 ἰησοῦν μόνον. καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἀπὸ
monte, præcepit illis Iesus, dicens: Ne-
τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγων μη-
mini dixeritis visionem, donec filius homi-
δενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
nis à mortuis resurgat. Et interrogauerũt eum
10 που ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν
discipuli eius, dicentes: Quid ergo Scri-
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, τί οὖν οἱ γραμμα-
bæ dicunt, quòd Eliam oporteat venire primùm?
τεῖς λέγουσιν, ὅτι ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;
At * Iesus respondens, ait eis: Elias
11 ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ἠλίας
quidem ‖ venit primùm, & instaurabit omnia.
μὲν ἔρχεται πρῶτον, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα.
Dico autem vobis, quia Elias iam venit, & n
12 λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ἠλίας ἤδη ἦλθε, καὶ οὐκ
cognouerunt eum, sed fecerunt in eo quæcumque
ἐπέγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα
voluerunt: Sic & filius hominis ♀ futurus est
ἠθέλησαν· οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει
pati ab eis. Tunc intellexerunt disci-
13 παθεῖν ὑπ' αὐτῶν. τότε συνῆκαν οἱ μαθη-
puli, quia de Ioanne Baptista ″ dixit eis.
ταὶ, ὅτι περὶ ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.
Et ♀ veniente ibus eis ad turbam, ac-
14 καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσ-

* mihi bene complacui:

♀ accessit ‖ &

* dixitque eis:

″ nolite timere.

♀ nisi

* Iesus

‖ venturus est, & restituet

♀ passurus est

″ dixisset

♀ cum venissent

cessit ad eum homo * genupetens ipsum, Et
ἦλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτόν, καὶ 15
dicens: Domine, miserere meo filio, quia luna-
λέγων, κύριε, ἐλέησον μου τὸν υἱόν, ὅτι σελη-
ticus est & malè patitur. sæpè enim cadit
νιάζεται καὶ κακῶς πάσχει. πολλάκις γὰρ πίπτει
in ignem, & crebrò in aquam. Et
εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ. καὶ 16
‖ attuli eum discipulis tuis, & non
προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ
potuerunt eum curare. Respon-
ἠδύνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι. ἀποκρι- 17
dēs autem Iesus, ait: O generatio incredula & per-
θεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διε-
uersa, * usque quando ero cum vobis? usque
στραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; ἕως
quando tolerabo vos? Ferte mihi illum huc.
πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.
Et increpauit illum Iesus, & exiit ab
καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' 18
eo dæmonium, & curatus est puer
αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ † ἐθεραπεύθη ὁ παῖς
ex hora illa. Tunc * accedentes
ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. τότε προσελθόντες οἱ 19
discipuli Iesu priuatim, dixerũt: ‡ propter quid
μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ κατ' ἰδίαν, εἶπον, διὰ τί
nos non potuimus eiicere illum? At
ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτόν; ὁ δὲ 20
Iesus dixit illis: Propter incredulitatem vestrã.
ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν.
men quippe dico vobis, si habueritis fidem sicut
ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς
granum sinapis, * denunciabitis monti huic, Tran-
κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, μετά-
si hinc illuc, & transibit: & nihil im-
βηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται· καὶ οὐδὲν ἀ-
possibile erit vobis. Hoc autem genus non
δυνατήσει ὑμῖν. τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ
eiicitur, ° si non in oratione & ieiunio.
ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

Vero

* genibus prouolutus ante eum,
ρ Nam
‖ obtuli
† ἐδυνάμεθα
* quousque ero vobiscũ? vsquèquo patiar
Afferte huc illum ad me.
| θεραπεύθη
* accesserunt ad Iesum secretò, &
ϙ Quare
* dicetis
° nisi per orationem & ieiunium.

|| Verſantibus autem eis in Galilæa, di-
22 ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, εἶ-
xit illis Ieſus: Futurus eſt Filius hominis
πεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
* tradi in manus hominum: Et occi-
23 παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων· καὶ ἀπο-
dent eum, & tertia die ꝓ excitabi-
κτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσε-
tur. Et cõtriſtati ſunt vehemẽter. ‖ Veniẽtibꝰ autẽ
24 ται. καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα. ἐλθόντων δὲ
illis in Capernaum, acceſſerunt * di-
αὐτῶν εἰς καπερναούμ, προσῆλθον οἱ τὰ δί-
drachma " ſumentes Petro, & dixerunt ꝗ:
δραχμα λαμβάνοντες τῷ πέτρῳ, καὶ εἶπαν, ὁ
Magiſter veſter non ſoluit didrachma?
διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα;
Ait, Etiam. Et quum intraſſet in domum,
25 λέγει, ναί· καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν,
præuenit eum Ieſus, dicens: Quid tibi
† προέφθασεν αὐτὸν ὁ ἰησοῦς λέγων, τί σοι
videtur, Simon? reges terræ à quibus
δοκεῖ, σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων
accipiunt * tributa, vel cenſum? à filiis
λαμβάνουσι τέλη, ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν
ſuis, an ab alienis? ꝓ Dicit ei
26 αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; λέγει αὐτῷ ὁ
Petrus: Ab alienis. Dixit illi Ieſus,
πέτρος, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς,
Ergo liberi ſunt filij. Vt autẽ non ſcan-
27 ἄρα γε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. ἵνα δὲ μὴ σκαν-
dalizemus eos, || Vadens ad ma-
δαλίσωμεν αὐτοὺς πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασ-
re, * mitte hamum, & " aſcendentem
σαν, βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβαίνοντα
primum piſcem tolle: & ꝗ aperiens os e
πρῶτον ἰχθῦν ἆρον· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐ-
ius, inuenies ſtaterem: illum ſumens, da
τοῦ, εὑρήσεις στατῆρα· ἐκεῖνον λαβὼν, δὸς
eis pro me & te.
αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

|| Conuerſantibus

* tradendus eſt

ꝓ reſurget.

‖ Et quum veniſſent Capharnaum,

* qui

" accipiebant ad Petrum, ꝗ ei:

† φθάνω

* tributum,

ꝓ Et ille dixit

|| Vade

* &

" eum piſcem qui primus aſcenderit, ꝗ aperto ore

CAP. XVIII. ιη'.

In illa hora accesserunt discipuli
Εν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ 1
* Iesu, dicentes, Quis putas maior est in
τῷ ἰησοῦ, λέγοντες, τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν
regno cælorum? Et aduo-
τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; καὶ προσκαλεσά-
cans Iesus puerulum, statuit eum in medio
μενος ὁ ἰησοῦς παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ
eorum. Et dixit, Amen dico vobis, * si non
αὐτῶν. καὶ εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ
c uersi fueritis, & efficiamini sicut ' puerulis
στραφῆτε, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία,
nequaquam intrabitis in regnum cælo-
οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρα-
rum. Quicumq; ergo humiliauerit seipsum sicut
νῶν. ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς
puerulus iste, hic est maior in re-
τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασι-
gno cælorum. Et qui susceperit * pue-
λείᾳ τῶν οὐρανῶν. καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παι-
rulum talem vnum in nomine meo, me sus-
δίον τοιοῦτον ἓν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέ-
cipit. Qui autem scandalizauerit vnum || par-
χεται. ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μι-
uorum horum credentium in me, con-
κρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, συμ-
fers ei vt suspendatur mola asinaria in
φέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς ἐπὶ τῆς
collo eius, & demergatur in " pro-
τραχήλου αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πε-
lago maris. Væ mundo à
λάγει τῆς θαλάσσης. οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν
scandalis. Necesse enim est ¶ venire scan-
σκανδάλων. ἀνάγκη γὰρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάν-
dala: verumtamen væ homini illi per
δαλα· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι'
quem scandalum venit. Si autē manus tua,
οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται. εἰ δὲ ἡ χεὶρ σου,

* ad Iesum,
p putas,
|| paruulum,
* nisi
" paruuli, non
q sicut paruulus
* paruulum
|| de pusillis istis qui in me credunt, expedit
" profundum
q vt veniant

vel pes tuus scandalizat te, abscinde *ea,
ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὸ,
& iace abs te. ♀ pulchrum tibi est ingredi
καὶ βάλε ἀπὸ σου. καλόν σοι ἐστὶν εἰσελθεῖν
ad vitam claudum, vel mancũ, quàm duas manus
εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλλὸν, ἢ δύο χεῖρας
vel duos pedes habentem, *iaci in ignem
ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ
æternum. Et si oculus tuus scandali
9 αἰώνιον. καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλί-
zat te, erue eum, & ‖iace abs te: ♀ pul-
ζει σε, ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σου· καλ-
chrum tibi est *vnoculum in vitam in-
λόν σοι ἐστὶ μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσ-
trare, quàm duos oculos habentem ♀ iaci
ελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι
in gehennam ignis. ‖Aspicite ne despi-
10 εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. ὁρᾶτε μὴ καταφ-
ciatis vnum parvulorum horum: dico enim
φρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ
vobis, quia angeli eorum in cælis * per om-
ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παν-
ne aspiciunt faciem Patris mei qui
τὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ
in cælis. Venit enim Filius hominis saluare
11 ἐν οὐρανοῖς. ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι
♀ perditum. Quid vobis videtur? si fuerint
12 τὸ ἀπολωλός. τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηται
alicui homini centum oues, & erraverit
τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα, καὶ πλανηθῇ
vna ex eis, nonne *relinquens nonaginta nouem
ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα
in montibus, ♀ vadens quærit erranten?
ἐπὶ τὰ ὄρη, πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον;
Et si ‖fiat inuenire eam, amen dico
13 καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτὸ, ἀμὴν λέγω
vobis, quia gaudet super eam magis, quàm super
ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς
nonaginta nouem ♀ non aberrantibus.
ἐνενήκοντα ἐννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

* eum, & proiice
♀ bonum
‖ debilem,
* mitti
‖ proiice
♀ bonum
* vnum oculum habentem
♀ mitti
‖ Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis:
* semper vident
‖ est.
♀ quod perierat.
* relinquit
♀ & vadit quærere eam quæ erraui?
‖ contigerit vt inueniat
♀ quę non errauerunt.

Sic non est voluntas ante Patrem
οὕτως ὐκ ἐστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρός 14
vestrum qui in cælis*, vt pereat vnus ρ
ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μι-
norum horum. Si autem peccauerit in te fra-
κρῶν τούτων. ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελ- 15
ter tuus, vade, & corripe eum inter
φός σου, ὕπαγε, καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξύ
te & ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris
σου καὶ αὐτοῦ μόνου· ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας
fratrem tuum. Si autem *non audierit, assu-
τὸν ἀδελφόν σου. ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλα- 16
me cum te adhuc vnum vel duos, vt in ore
βε μετά σου ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος
duorum testium vel trium stet omne verbum.
δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα.
* Si autem neglexerit eos, dic eccle-
ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλη- 17
siæ: si autem & ecclesiam ' neglexerit, sit
σίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ ἔστω
tibi sicut ethnicus & publicanus. Amen dico
σοι ὡσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης. ἀμὴν λέγω 18
vobis, quæcũq; alligaueritis super terrã, erunt li-
ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδε-
gata q in cælo: & quæcumq; soluueritis super
μένα ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς
terram, erunt soluta q in cælo. Iterum dico
γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. πάλιν λέγω 19
vobis, quia si duo vestrum consenserint super
ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς
terram de omni re quamcumque petie-
γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωσι-
rint, fiet illis à Patre meo qui in
ται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν
cælis o. Vbi enim sunt duo vel tres || congre-
οὐρανοῖς. οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι 20
in meo nomine, ibi sum in medio eorum.
εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.
Tunc accedens ad eum Petrus, dixit, Domine,
τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος, εἶπε. κύριε, 21

* est, ρ de pusillis istis.

* te § adhibe tecum

* Quòd si non audierit " non audierit,

q &

* ex vobis

o est. || congregati

quoties peccabit in me frater meus, &
ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ
dimittam ei? vsque septies? Dicit illi
22 ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις; λέγει αὐτῷ ὁ
Iesus, non dico tibi, vsque septies, sed vsque se-
ἰησοῦς, οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβ-
ptuagies *septies. Propter hoc assimilatũ est
23 δομηκοντάκις ἑπτά. διὰ τοῦτο ὡμοιώθη ἡ
regnum cælorum homini regi,
βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ,
qui voluit ρ conferre rationem cum seruis
ὃς ἠθέλησε συναραι λόγον μετὰ τῶν δούλων
suis. ‖ Incipiente verò ipso conferre, obla-
24 αὐτοῦ. ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσ-
tus est ei vnus * debitor decies mille talen-
ηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλαν-
torum. ¶Non habente autem illo reddere, ius-
25 των. μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέ-
sit eum dominus eius vænundari, &
λευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πραθῆναι, καὶ
vxorem eius, & filios, & omnia
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα
quæ habebat, & reddi. Procidens autẽ ier-
26 ὅσα εἶχε, καὶ ἀποδοθῆναι. πεσὼν οὖν ὁ δοῦ-
uus, ϙ adorabat eum, dicens: Domine, longa-
λος προσεκύνει αὐτῷ λέγων, κύριε, μακρο-
nimis esto erga me, & omnia tibi reddam
θύμησον ἐπ' ἐμοὶ καὶ πάντα σοι ἀποδώσω.
¶Commotus visceribus autem dominus seruí
27 σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου
illius, ϙ absolvit eum, & * mutuum di-
ἐκείνου, ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ τὸ δάνειον ἀ-
misit ei. Egressus autem seruus ille,
28 φῆκεν αὐτῷ. ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος,
inuenit vnum ρ conseruorum suorum, qui debebat
εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν
ei centum denarios: & apprehendens eum
αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια· καὶ κρατήσας αὐτὸν
suffocabat, dicens: Redde mihi *quid* debes.
ἔπνιγε, λέγων· ἀπόδος μοι εἴ τι ὀφείλεις.

* septies. Ideo

ρ ponere

‖ Et quum cœpisset rationem ponere,

* qui debebat ei decem millia talenta.

Quum autẽ non haberet vnde redderet,

ϙ ille

Patientiam habe in

¶ Misertus

ϙ dimisit

* debitum

ρ de conseruis suis,

‖ tenens

quod

* Et
ρ Patientiam habe
‖ abiit, & misit
* carcerem,
" quæ fiebãt, ϙ venerunt, & narrauerunt
* quæ facta fuerant
ϙ vocauit
‖ & ait
* rogasti
" ergo

*Procidens ergo conseruus eius ad pedes
πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας 29
eius, rogabat eum, dicens: ρ Longanimis
αὐτοῦ, παρεκάλει αὐτὸν, λέγων, μακροθύμη-
esto in me, & omnia reddam tibi.
σον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι.
Ille autem noluit, sed ‖ abiens coniecit
ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν 30
eum in * custodiam, donec redderet de-
αὐτὸν εἰς φυλακὴν, ἕως οὗ ἀποδῷ τὸ ὀφει-
bitum. Videntes autem conserui eius
λόμενον. ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ 31
" facta, contristati sunt valde, & ϙ venien-
γινόμενα, ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόν-
tes, declarauerunt domino suo omnia
τες, διεσάφησαν τῷ κυρίῳ αὐτῶν πάντα τὰ
" facta. Tunc ϙ aduocans illum
γινόμενα. τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν 32
dominus suus, ‖ dicit illi: Serue nequam,
ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ, δοῦλε πονηρὲ,
omne debitum illud dimisi tibi,
πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι,
quoniam * aduocasti me. Nõne oportuit & te
ἐπεὶ παρεκάλεσάς με. οὐκ ἔδει καὶ σὲ 33
misereri conserui tui, sicut & ego tui
ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καὶ ἐγώ σε
misertus sum? Et iratus dominus eius, tra-
ἠλέησα; καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρα- 34
didit eum tortoribus, quoadusque redde
έδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀπο-
ret vniuersum debitum ei. Sic &
δῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ. οὕτω καὶ 35
Pater meus cælestis faciet vobis,
ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν,
si non remiseritis vnusquisque fratri suo
ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
de cordibus vestris lapsus
ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα
eorum.
αὐτοῦ.

CAP. XIX. ιθ'.

Et factum est quum consummasset Iesus ser-
1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λό-
mones istos, *transtulit se à Galilæa, &
γους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, καὶ
venit in fines Iudææ trans Iorda-
ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδά-
nem: Et sequutæ sunt eum turbæ multæ,
2 νου· καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί,
& curauit eos ibi. Et accesse-
3 καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ. καὶ προσῆλ-
runt ad eum Pharisæi tentantes eum, &
θον αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτὸν, καὶ
dicentes ei: Si licet homini ᵖ absoluere
λέγοντες αὐτῷ, εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι
vxorem suam ‖ iuxta omnem causam? Qui
4 τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν; ὁ
verò respondens ait eis: Non legistis,
δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε,
quia *faciens ab initio, masculum & fœminam
ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θῆλυ
fecit eos? Et dixit, Propter hoc di-
5 ἐποίησεν αὐτούς; καὶ εἶπεν, ἕνεκεν τούτου κατα-
mittet homo patrem, &
λείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα, καὶ τὴν
matrem, & adhærebit vxori
μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ
suæ, & erunt duo in carnem vnam:
αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν·
Itaque nõ ʒamplius sunt duo, sed caro vna.
6 ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία.
Quod ergo Deus coniunxit, homo non
ὃ οὖν ὁ θεὸς † συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ
separet. Dicunt illi, Quid ergo Moyses
7 χωριζέτω. λέγουσιν αὐτῷ, τί οὖν Μωσῆς
mandauit dare libellum *discessionis, &
ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου, καὶ
absoluere eam? Ait illis: ‖ Quòd Moyses
8 ἀπολῦσαι αὐτοῦ; λέγει αὐτοῖς, ὅτι Μωσῆς

ad

* migrauit

ᵖ dimittere

‖ quacunque ex causa?

* qui fecit hominem

ⁿ carne vna:

ᵍ iam

† συζεύγνυμι

* repudij, & dimittere?

‖ Quoniam

ad duritiem cordis vestri, permisit
πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, ἐπέτρεψεν
vobis *absolvere vxores vestras: ab ini-
ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν. ἀπ' ἀρ-
tio autem nõ factũ est ita. Dico autẽ vobis: Quia
χῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτω. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι 9
quicumq; ‖absolueris vxorem suam, ¶ nisi super
ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, μὴ ἐπὶ
fornicatione, & duxerit aliam, mœchatur: &
πορνείᾳ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται· καὶ ὁ
¶ dimissam *ducens, mœchatur. Dicunt
ἀπολελυμένην γαμήσας, μοιχᾶται. λέγουσιν 10
ei discipuli eius: Si ita est causa
αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία
hominis cum vxore, non ¶ conferre
τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει
nubere. ‖Ille verò dixit illis: Non omnes ca-
γαμῆσαι. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· οὐ πάντες χω- 11
piunt verbum istud, sed quibus datum est.
ροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται.
Sunt enim eunuchi, qui de vtero matris
εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς 12
nati sunt sic: & sunt eunuchi, qui
ἐγεννήθησαν οὕτω· καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες
* castrati sunt ab hominibus: & sunt
εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καὶ εἰσὶν
eunuchi, qui castrauerunt seipsos propter
εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν
regnum cælorum. ‖ Potens capere
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος χωρεῖν
capiat. Tunc oblati sunt ei ¶ pueruli,
χωρείτω. τότε προσηνέχθησαν αὐτῷ παιδία, 13
vt manus imponeret eis, & ora-
ἵνα τὰς χεῖρας θῇ ἐπὶ αὐτοῖς, καὶ προσεύξη-
ret: At Discipuli *increpabant eos.
ται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.
‖At Iesus ait: Sinite ‖ pueruli, & ne
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ἄφετε τὰ παιδία, καὶ μὴ 14
prohibete eos venire ad me: nam ta-
κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρός με· τῶν γὰρ τοιού-

* dimittere
‖ fuit fac.
‖ dimiserit
¶ nisi ob fornicationem,
¶ qui
* duxerit,
¶ expedit
‖ Qui
* facti
‖ Qui potest
¶ paruuli,
* autem
‖ Iesus verò ait eis:
‖ paruulos, & nolite eos prohibere

lium est * regnum cælorum. Et ° impo-
15 των ὅξιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. καὶ ὀπη-
nens eis manus, abiit indè.
δεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.
Et ecce vnus accedens, ait illi: Magi-
16 καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν, εἶπεν αὐτῷ διδά-
ster bone, quid boni faciam, vt habeam
σκαλε ἀγαθὲ, τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω
vitam æternam? ‖ Ipse verò dixit ei: Quid me di-
17 ζωὴν αἰώνιον; ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, τί με λέ-
cis bonum? nemo bonus, si non vnus, Deus
γεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός.
Si autem vis ingredi ad vitam, serua
εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον
mandata. Dicit illi, Quæ? At Ie-
18 τὰς ἐντολάς. λέγει αὐτῷ, ποίας; ὁ δὲ ἰη-
sus ᵠ dixit, hoc, Non * occides, Non adulterabis, Non
σοῦς εἶπε, τὸ, οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ
ᵠ furaberis, Non ‖ falso testaberis. Honora
κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις· τίμα τὸν
19 patrem tuum & matrem tuam: & Diliges
πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σε· καὶ ἀγαπήσεις
proximum tuum sicut teipsum. Dicit illi
20 τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. λέγει αὐτῷ ὁ
adolescens, Omnia hæc custodiui à
νεανίσκος, πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ
iuuentute mea: quid adhuc ᵠ deficit? Ait illi
21 νεότητός μου· τί ἔτι ὑστερῶ; ἔφη αὐτῷ ὁ
Iesus, Si vis perfectus esse, vade, vende
ἰησοῦς, εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε, πώλησόν
ᵠ tuam substantiam, & da pauperibus, & ha-
σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕ-
bebis thesaurum in cælo: & veni, seque-
ξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο, ἀκολου-
re me. * Audiens autem adolescens ver-
22 θεί μοι. ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λό-
bum, abiit tristis: erat enim habés posses-
γον, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτή-
siones multas. At Iesus ᵠ dixit disci-
23 ματα πολλά. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπε τοῖς μα-

* enim
° quum imposuisset

‖ Qui
" interrogas de bono? vnus est bonus,

ᵠ autem
* homicidiũ facies,
ᵠ facies furtum,
‖ falsum testimonium dices:

" mihi deest?

ᵠ quæ habes,

* Quum audisset

ᵠ autem

pulis suis: Amen dico vobis, quia diffici-
θητῶς αὐτῶ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι δυσκό-
lè diues intrabit in re-
λως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασι-
gnum cælorum.* Iterum autē dico vobis,
λείαν τῶν οὐρανῶν. πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, 24
facilius est camelum per foramen
εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος
acus transire, quàm diuitem in re-
ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασι-
gnum ♀ Dei intrare. ||Audientes autē
λείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. ἀκούσαντες δὲ 25
discipuli eius, mirabantur vald,
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐξεπλήσσοντο σφόδρα,
dicentes; Quis ergo * poterit ' seruari?
λέγοντες, τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;
Aspiciens autem Iesus, dixit illis, Apud
ἐμβλέψας δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, παρὰ 26
homines hoc impossibile est, apud autem Deum
ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατον ἐστι, παρὰ δὲ θεῷ
omnia possibilia sunt. Tunc respondens
πάντα δυνατά ἐστι. τότε ἀποκριθεὶς ὁ 27
Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus
πέτρος, εἶπεν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν
omnia, & sequuti sumus te: quid ergo erit
πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἔσται
nobis? At Iesus ♀ dixit illis: Amen di-
ἡμῖν; ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέ- 28
co vobis, quòd vos * sequuti ‖ me in
γω ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι ἐν
regeneratione, quum sederit Filius ho-
τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
minis in " throno gloriæ suæ, sedebitis
θρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθήσεσθε
& vos super duodecim ♀ thronos, iudicantes
καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίνοντες τὰς
duodecim tribus Israel. Et omnis qui reli-
δώδεκα φυλὰς τοῦ ἰσραήλ. καὶ πᾶς ὃς ἀφῆ- 29
querit domum, vel fratres, aut sorores, aut pa-
κεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέ-

* Et

♀ cælorum
‖ Auditis
" his

* poterit
' saluus esse?

♀ autem

* qui
‖ estis

" sede maiestatis
♀ sedes,

trem,

trem, aut matrem, aut vxorem, aut *natos, aut a-
ρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀ-
gros, propter nomen meum, centu-
γρούς, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατοντα-
plum accipiet, & vitam æternam ‖hære-
πλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρο-
ditabit. Multi autem erunt primi, nouissi
30 νομήσει. πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι, ἔσχα-
mi: & nouissimi, primi.
τοι καὶ ἔσχατοι, πρῶτοι.

CAP. XX. κ'.

Simile enim est regnum cælo-
1 Ὁμοία γὰρ ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρα-
rum homini patrifamilias, qui exiit
νῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν
cum diluculo conducere operarios in
ἅμα πρωΐ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν
vineam suam. ‖ Conueniens autem *cum
2 ἀμπελῶνα αὐτοῦ. συμφωνήσας δὲ μετὰ
operariis ex denario *diem, mi-
τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέ-
sit eos in vineam suam.
στειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.
Et egressus circa tertiam horam,
3 καὶ ἐξελθὼν περὶ τὴν τρίτην ὥραν,
vidit alios stantes in foro otiosos:
εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς·
Et illis dixit: Abite & vos
4 κἀκείνοις εἶπεν, ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς
in vineam ‖, & quod fuerit iustum,
εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον,
dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum *exi-
5 δώσω ὑμῖν. οἱ δὲ ἀπῆλθον. πάλιν ἐξελ-
ens circa sextam & nonam horam, *fe-
θὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν, ἐ-
cit similiter. Circa verò vnde-
6 ποίησεν ὡσαύτως. περὶ δὲ τὴν ἑνδε-

* filios,

‖ possidebit.

* primo mane

‖ Conuentione

* facta

* diurno,

‖ meam,

* autem exiit

* &

cimam horam * *exiens*, inuenit alios stantes
κάτω ὥραν ἐξελθὼν, εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας
otiosos, & dicit illis: Quid hîc statis ρ totam
ἀργοὺς, καὶ λέγει αὐτοῖς, τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην
diem otiosi? Dicunt ei: Quia nemo
τὴν ἡμέραν ἀργοί; λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι οὐδεὶς 7
nos *mercede* conduxit. Dicit eis: Ite &
ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε καὶ
vos in vineam ‖, & *quod fuerit iustum*
ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἂν ᾖ δίκαιον
sumetis. * *Vespere autem facto*, dicit dominus
λήψεσθε. ὀψίας δὲ γενομένης, λέγει ὁ κύριος 8
vineæ procuratori suo, Voca
τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ, κάλεσον
operarios, & redde illis mercedem,
τοὺς ἐργάτας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθὸν,
incipiens à nouissimis vsque ad primos.
ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων.
" *Et venientes* qui circa vndecimam horam
καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν 9
ϱ acceperũt * *singulis denarium.* Venientes autem"
ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον. ἐλθόντες δὲ οἱ 10
primi, arbitrati sunt quòd plus esset accepturi: &
πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλείονα λήψονται· καὶ
acceperũt ϱ & ipsi ‖ *singuli denarium.* 'Accipiẽtes autem
ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον. λαβόντες δὲ 11
murmurabãt aduersus patremfamilias, dicentes,
ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου, λέγοντες,
Quòd hi nouissimi * *vnam horam* fecerunt,
ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, 12
& pares nobis illos fecisti, ϱ *portan.*
καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας, τοῖς βαστάσι
tibus pondus diei, & * *æstum.*
σασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν καύσωνα.
'*Ille verò* respondens dixit vni eorum: Amice,
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑνὶ αὐτῶν, ἑταῖρε, 13
non facio iniuriã tibi: nonne denario conueni-
οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ δηναρίου συνεφώνη-
sti mecum? Tolle quod tuũ *, & " *abi.* volo autem
σας μοι; ἆρον τὸ σὸν, καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ 14

* exiit, &
ρ tota die
‖ meam,
* Quum sero autem factũ esset,
" Quum venissent ergo
ϱ venerant,
* singulos denarios.
" &
ρ autem
‖ singulos denarios.
" Et
* vna hora
ϱ qui portauimus
* æstus.
" At ille
‖ ex
* est,
" vade.

* huic nouiſsimo dare ſicut & tibi. Aut nõ
15 τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί. ἢ οὐκ
licet mihi facere quod volo in meis? an
ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; εἰ ὁ
oculus tuus ρmalus est, quia ego bonus
ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός
sum? Sic erunt nouiſsimi, primi: &
16 εἰμι; οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι· καὶ
primi, nouiſsimi. Multi enim ſunt vocati,
οἱ πρῶτοι, ἔσχατοι. πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί,
pauci verò electi. Et aſcendens Ieſus
17 ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. καὶ ἀναβαίνων ὁ ἰησοῦς
in Hieroſolymam, aſſumpſit duodecim diſcipu-
εἰς ἱεροσόλυμα, παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθη-
los ‖ priuatim in via, & ait illis:
τὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς·
Ecce aſcendimus in Hieroſolymam, &
18 ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ
filius hominis tradetur principi-
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρ-
bus Sacerdotũ & ſcribis, & condemna-
χιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι· καὶ κατακρινοῦ-
bunt eum morte: Et tradent eum
19 σιν αὐτὸν θανάτῳ· καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν
Gentibus ad illudendum, & flagellan-
τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι, καὶ μαστιγῶ-
dum, & crucifigendum, & tertia die
σαι, καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
reſurget. Tunc acceſsit ad eum ma-
20 ἀναστήσεται. τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτη-
ter filiorum Zebedæi, cum filiis ſuis,
ρ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου, μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς,
adorans & petens aliquid ab eo.
προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ' αὐτοῦ.
'Ille verò dixit ei: Quid vis? Ait illi, Dic
21 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, τί θέλεις; λέγει αὐτῷ, εἰπὲ
vt ſedeant hi duo filij mei, vnus à
ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ
dexteris tuis, & vnus ‖ à ſiniſtris in re-
δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ ἀριστερῶν ἐν τῇ βα-

* & | ρ nequam | ‖ ſecretò, | " Qui | * ad dexteram tuam | ‖ ad ſiniſtram

gno tuo. Respondens autem Iesus dixit,
πλεία σου. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν, ιβ
Nescitis quid petatis Potestis bibere cali-
οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτή-
cem quem ego *futurus sum bibere? & baptisma,
ριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν; καὶ τὸ βάπτισμα,
quo ego baptizor, baptizari? Dicunt
ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; λέγουσιν
ei: Possumus. Et ait illis: Quidem
αὐτῷ, δυνάμεθα. καὶ λέγει αὐτοῖς, τὸ μὲν μ
calicem meum bibetis, & baptisma quo ego
ποτηρίόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ
baptizor, baptizabimini: ¶ at sedere
βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσαι
à dexteris meis & à sinistris meis, non est
ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν
meum dare ‖, sed quibus paratum est a Pa-
ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πα-
tre meo. Et audientes decem, indi-
τρός μου. καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα, † ἠγα- 24
gnati sunt de duobus fratribus. *Verùm
νάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. ὁ δὲ
Iesus adnocans eos, ait: Sci-
ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν, οἴδα-
tis quia principes Gentium, dominan-
τε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν, κατακυριεύου-
tur eorum, & *magni potestatem exercent
σιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν
‖ eorum. Non ita verò erit in vobis: sed
αὐτῶν. οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς
quicumque voluerit in vobis magnus fieri, sit
ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔστω
vester minister: Et qui voluerit ‖ in vobis esse
ὑμῶν διάκονος· καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι
primus, ¶ sit vester seruus. Sicut Filius
πρῶτος, ἔστω ὑμῶν δοῦλος· ὥσπερ ὁ υἱὸς τ
hominis non venit ministrari, sed
τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ
ministrare, & dare animam suam
διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ

* bibiturus sum?

¶ sedere autem ad dexteram meam & sinistram,

‖ vobis,

† ἀγανακτέω

* Iesus autem vocauit eos ad se, &

* qui maiores sunt

‖ in eos.

* inter vos:

* inter vos maior

‖ inter vos

¶ erit

*pretium redēptionis pro multis. Et egredientibus
29 λύτρον ἀντὶ πολλῶν. καὶ ἐκπορευομένων illis ab Iericho, sequuta est eum
αὐτῶν ἀπὸ ἰερειχὼ, ἠκολούθησεν αὐτῷ turba multa. Et ecce duo cæci seden-
30 ὄχλος πολύς. καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθή- tes secus viam, *audientes quòd Ie-
μενοι παρὰ τὴν ὁδὸν, ἀκούσαντες ὅτι ἰη- sus praeterires, clamauerunt, dicentes: Miserere
σοῦς παραγάγ. ἔκραξαν, λέγοντες, ἐλέησον nostri Domini fili Dauid. At turba ¶incre-
31 ἡμᾶς κύριε υἱὸς δαβίδ. ὁ δὲ ὄχλος ἐπετί- pabat eos, vt tacerent. ‖Illi verò magis
μησεν αὐτοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν. οἱ δὲ μεῖζον clamabant, dicentes: Miserere nostri Domine fili
ἔκραζον, λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς Dauid. Et *stans Iesus, ¶ vocauit eos,
32 δαβίδ. καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς, & ait: Quid vultis faciam vobis? Dicunt
33 καὶ εἶπε, τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν; λέγουσιν illi: Domine, vt aperiantur nostri ocu-
αὐτῷ, κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλ- li. *Visceribus commotus autem Iesus, tetigit
μοί. σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, ἥψατο τῶν oculos eorum. Et confestim *respexerũt
ὀφθαλμῶν αὐτῶν. καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψαν
34 eorum oculi, & sequuti sunt eum.
αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

CAP. XXI. κά.

Et quũ appropinquasset ¶ in Hierosolymã, & ve-
1 Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦλ- nissent in Bethphage ad montem ‖Oliuerum,
θον εἰς βηθφαγὴ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, tunc Iesus misit duos discipulos, dicens
2 τότε ὁ ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητὰς, λέγων eis, Ire in *vicum qui aduersum
αὐτοῖς, πορεύθητε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι

" redemptionem

* audierunt quia Iesus transiret, &

¶ autem

‖ At

* stetit ¶ &

‖ vt

* Misertus eorum

* viderunt,

¶ Hierosolymis,

‖ Oliueti,

* castellum quod

νος, & statim inuenietis asinam alligatam, &
ὑμῖν, καὶ εὐθέως εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην, καὶ
pullum cum ea, * soluentes adducite mihi. Et
πῶλον μετ' αὐτῆς, λύσαντες, ἀγάγετέ μοι. καὶ 3
si quis vobis dixerit aliquid, dicite, quia Do-
ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε, ὅτι ὁ κύ-
nus ¶ eorum vsum habet: statim autem dimittet
ριος ¶ αὐτῶν χρείαν ἔχει· εὐθέως δὲ ἀποστελεῖ
eos. Hoc autem totum factũ est, vt adim-
αὐτούς. τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πλη- 4
pleretur ‖ effatum per Prophetam, dicentem:
ρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος·
Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus
εἴπατε τῇ θυγατρὶ Σιών, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου 5
venit tibi mansuetus, & insidens super asi-
ἔρχεταί σοι πραΰς, καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄ-
nam, & pullum filium subiugalis. Euntes
νον, καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου. πορευθέντες
autem discipuli, * & facientes sicut præ- 6
δὲ οἱ μαθηταὶ, καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέ-
dinauit illis Iesus, Adduxerunt asinam, &
ταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἤγαγον τὴν ὄνον, καὶ 7
pullum, & imposuerunt super eos
τὸν πῶλον, καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ
vestimenta sua, & ¶ insedit desuper eos.
ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθισεν ἐπάνω αὐτῶν.
At plurima ‖ turba straurerunt sua
ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ 8
vestimenta in via: alij autem cædebant ra-
ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ· ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλά-
mos de arboribus, & sternebant in via.
δους ἀπὸ τῶν δένδρων, καὶ ἔστρωννυον ἐν τῇ ὁδῷ.
‖ At turbæ præcedentes & sequen-
οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολου- 9
tes clamabant, dicentes, Hosanna filio
θοῦντες ἔκραζον, λέγοντες, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ
Dauid, benedictus * veniens in nomine
Δαβὶδ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι
Domini, Hosanna in altissimis. Et
κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις. καὶ 10

* soluite, &

¶ his opus habet: & cõfestim

‖ quod dictũ est

* sedens

* fecerunt sicut præcepit

¶ eum sedere fecerunt

‖ autem

‖ Turbæ autẽ quæ præcedebãt, & quæ sequebantur,

* qui venit

¶ sin-

ам alligatam, &
ν δεδεμένον, καὶ
dducite mihi. Et
ἀγάγετέ μοι. καὶ 3
icite, quia Domi-
τε, ὅτι ὁ κύ-
m autem dimittet
ως δὲ ἀποστελεῖ
ῦν est, vt adim-
ρον εν, ἵνα πλη-4
hetam, dicentem:
ρήτω, λέγοντος·
rex tuus
ὁ βασιλεύς σου 5
ens super asi-
θεβηκὼς ὀπὶ ὄ-
is. Euntes
ν. πορευθέντες 6
ficus prout-
ς καθὼς προσέ-
runt asinam, &
ον τὴν ὄνον, καὶ 7
super eos
ἐπάνω αὐτῶν τὰ
desuper eos.
εν ἐπάνω αὐτῶν.
nerunt sua
ωσαν ἐπ' αὐτῶν τὰ 8
utem cædebant ra-
δὲ ἔκοπτον κλά-
ebant in via.
όνυνον ἐν τῇ ὁδῷ.
ς sequen-
ς καὶ οἱ ἀκολου- 9
Hosanna filio
ς, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ
iens in nomine
υ ἐν ὀνόματι
ltissimis. Et
ύψίστοις. καὶ 10

φιν.

φ ingrante eo in Hierosolymam, com-
εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς ἱεροσόλυμα, † ἐ-
motaest vniuersa ciuitas, dicens: Quis est
σείσθη πᾶσα ἡ πόλις, λέγουσα· τίς ἐστιν
hic? ‖ At turbæ dicebant: Hic est Iesus
οὗτος; οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ἰησοῦς 11
Propheta, qui à Nazareth Galilææ. Et
ὁ προφήτης ὁ ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γαλιλαίας. καὶ 12
intrauit Iesus in templum Dei, &
εἰσῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, τοῦ θεοῦ, καὶ
eiiciebat omnes vendentes & mer-
ἐξέβαλε πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγο-
cantes in templo, & mensas
ράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν
numularorum euertit, & cathedras
κολλυβιστῶν κατέστρεψε, καὶ τὰς καθέδρας τῶν
vendentium columbas. Et dicit
πωλούντων τὰς περιστερὰς καὶ λέγει 13
eis, Scriptum est: Domus mea, domus
αὐτοῖς, γέγραπται, ὁ οἶκός μου, οἶκος
orationis vocabitur: vos autem illam
προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν
fecistis speluncam latronum. Et accesserunt
ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν. καὶ προσ- 14
ad eum cæci & claudi in templo, &
ῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ
sanauit eos. Videntes autem principes
ἐθεράπευσεν αὐτούς. ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχι-
Sacerdotum & Scribæ mirabilia
ερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια
quæ fecit, & pueros clamantes in
ἃ ἐποίησε, καὶ τοὺς παῖδας κράζοντας ἐν τῷ
templo, & dicentes, Hosanna filio Dauid,
ἱερῷ, καὶ λέγοντας, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαβίδ,
indignati sunt, Et dixerunt ei: Au-
† ἠγανάκτησαν, καὶ εἶπον αὐτῷ· ἀ- 16
dis quid isti dicunt? At Iesus *dici-
κούεις τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ δὲ ἰησοῦς λέγει
eis, Vtique. nunquam legistis, Quia ex
αὐτοῖς, ναί. οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ὅτι ἐκ

φ quum intrasset
† σειομένη
‖ populi autem
ᾗ ementes
† ἀγανακτέω,
* autem dixit

ore infantium, & lactentium perfeci.
σόματος νηπίων, καὶ θηλαζόντων κατηρτί-
σω αἶνον; καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς, ἐξῆλ- 17
θεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν, καὶ
διηνέχθη ἐκεῖ. Πρωΐας δὲ ἐπαν- 18
ήγων εἰς τὴν πόλιν, ἐπείνασε. καὶ ἰδὼν 19
συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν ἐπ' αὐτὴν, καὶ
οὐδὲν † εὗρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον καὶ
λέγει αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται
εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ † ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ
συκῆ. καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ, ἐθαύ- 20
μασαν λέγοντες, πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη
ἡ συκῆ; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν 21
αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν, καὶ
μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιή-
σετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε, ἀφθή-
τι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσε-
ται. Καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευ- 22
χῇ, πιστεύοντες λήψεσθε. καὶ ἐλθόντι
αὐτῷ εἰς τὸ ἱερὸν, προσῆλθον αὐτῷ διδά-
σκοντι οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ

populi

ρ relictis illis,
‖ foras
‖ ibique mansit.
* fici arbori
ρ nisi
† οὐκέτι
β nascatur in sempiternũ:
† ἐξηράνθη
ρ de ficulnea
* Tolle, & iacta te
ρ quum venisset
‖ ad eum docentem

populi, dicentes: In qua " *auctoritate* hæc
λαοῦ, λέγοντες· ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα
facis? & quis tibi dedit * *auctoritatem* hanc?
ποιεῖς· καὶ τίς σοι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν ταύτην;
Respondens autem Iesus, dixit eis: Interro-
24 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ἐρω-
gabo vos & ego sermonem vnum: quē si dixe-
τήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἕνα· ὃν ἐὰν εἴπη-
ritis mihi, & ego vobis dicam in qua ᵍ *auctoritate*
τέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ
hæc facio. Baptismus Ioannis vn-
25 ταῦτα ποιῶ. τὸ βάπτισμα ἰωάννου πό-
de erat? è cælo, an ex hominibus? ‖ *Illi autem*
θεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ
ratiocinabantur apud seipsos, dicentes: Si di-
διελογίζοντο παρ' ἑαυτοῖς λέγοντες· ἐὰν εἴ-
xerimus, è cælo, dicet nobis, Quare ergo non
πωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν, διατί οὖν οὐκ
credidistis illi? Si autem dixerimus, ex
26 ἐπιστεύσατε αὐτῷ; ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ
hominibus, timemus turbam. omnes enim
ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον. πάντες γὰρ
habent Ioannem sicut Prophetam. Et
27 ἔχουσι τὸν ἰωάννην ὡς προφήτην. καὶ
respondentes Iesu, dixerunt: Nescimus.
ἀποκριθέντες τῷ ἰησοῦ, εἶπαν, οὐκ οἴδαμεν.
Ait illis & ipse, Nec ego dico vobis in
ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν
qua ' *auctoritate* hæc facio. Quid autē vobis
28 ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. τί δὲ ὑμῖν
videtur? Homo quidam habebat * *natos* duos: &
δοκεῖ; ἄνθρωπος τις εἶχε τέκνα δύο· καὶ
accedens ‖ *primo*, dixit Fili, vade,
προσελθὼν τῷ πρώτῳ, εἶπε τέκνον, ὕπαγε,
hodie operare in vinea mea. Ille
29 σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου. ὁ
autem respondens, ait: Nolo. Postea autem
δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν, οὐ θέλω. ὕστερον δὲ
pœnitentia " *affectus*, abiit. Et accedens
30 μεταμεληθεὶς, ἀπῆλθε. καὶ προσελθὼν τῷ

' potestate ;
* potestatem
ᵍ potestate
§ At illi cogitabant inter se,
' potestate
* filios
‖ ad primum,
" motus,

* autem ad alterum
¶ At ille
‖ Eo
" iuit.
* quia
¶ præcedunt vos
‖ autem
" nec pœnitentiam habuistis
* vt crederetis
¶ circumdedit ei,
‖ misit
" vt acciperent
* apprehensis seruis
¶ alium

* alteri, dixit similiter. ¶ Ille verò respon-
δευτέρῳ, εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκρι- 30
dens ait: ‖ Ego Domine & non " abiit. Quis
θεὶς εἶπεν, ἐγώ κύριε. καὶ οὐ ἀπῆλθε. τίς 31
ex duobus fecit voluntatem patris? Di-
ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ πατρός; λέ-
cunt ei, Primus. Dicit illis Iesus,
γουσιν αὐτῷ, ὁ πρῶτος. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,
Amen dico vobis, * quòd publicani & mere-
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρ-
trices ¶ præcedunt vos in regnum
ναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
Dei. Venit enim ad vos Ioannes in via
θεοῦ. ἦλθε γὰρ πρὸς ὑμᾶς Ἰωάννης ἐν ὁδῷ 32
iustitiæ, & non credidistis ei: At
δικαιοσύνης, καὶ οὐ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ
publicani ‖ & meretrices crediderunt ei.
τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ.
vos autem videntes " non pœnituistis post-
ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε ὕστε-
eà, * ad credendum ei. Aliam parabolam
ρον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ. ἄλλην παραβολὴν
audite: Homo quidam erat paterfamilias,
ἀκούσατε. ἄνθρωπός τις ἦν οἰκοδεσπότης,
qui plantauit vineam, & sepem ¶ cir-
ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ
cumposuit, & fodit in ea torcular, & ædi-
περιέθηκε, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν, καὶ ὠκο-
ficauit turrim, & locauit eam agricolis,
δόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς,
& peregrè profectus est. Quum autem appropin-
καὶ ἀπεδήμησεν. ὅτε δὲ ἤγγι-
quasset tempus fructuum, ‖ legauit seruos
σεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους
suos ad agricolas, " accipere fructus
αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς, λαβεῖν τοὺς καρποὺς
eius. Et * accipientes agricolæ * seruos eius,
αὐτοῦ. καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ
¶ hunc quidem ceciderunt, ¶ hunc verò occiderunt,
ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν,

¶ illum

¶ illum verò
36 ὃν δὲ
alios seru
ἄλλους δούλ
fecerunt i
37 ἐποίησαν α
misit a
ἀπέστειλε πρ
Verebunt
38 † ἐντραπήσ
colæ ‖ videne
γοὶ ἰδόντες τ
hæres,
ὁ κληρονόμος
* obtineamus
39 κατάσχωμεν
¶ sumentes e
λαβόντες δ
am, & occi
40 νος, καὶ ἀπέ
dominus
ὁ κύριος τῶ
agricolis i
41 γεωργοῖς ἐκ
malè perde
κακῶς ἀπολ
locabit a
ἐκδόσεται ἄλ
dent ei
σιν αὐτῷ τ
Dicit illis
42 λέγει αὐτοῖ
Scripturis,
ταῖς γραφαῖς
dificantes, hi
δομοῦντες οὗ
A Domino f
παρὰ κυρίου ἐ
oculis
43 ὀφθαλμοῖς

¶illum verò lapidauerunt. *Rursum legauit
36 ὃν δὲ λιθοβόλησαν. πάλιν ἀπέστειλεν
alios seruos plures prioribus &
ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ
fecerunt illis similiter. ¶Posterius autem
37 ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως. ὕστερον δὲ
misit ad eos filium suum, dicens:
ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων·
Verebuntur filium meum. At agri
38 † ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. οἱ δὲ γεωρ-
colæ ‖ videntes filium, dixerũt in seipsis: Hic est
γοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτός ἐστιν
hæres, venite, occidamus eum, &
ὁ κληρονόμος, δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ
*obtineamus hæreditatem eius. Et
39 κατάσχωμεν τοῦ κληρονομίαν αὐτοῦ. καὶ
¶sumentes eiecerunt eum extra vine-
λαβόντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶ-
am, & occiderunt. Quum ergo venerit
40 νος, καὶ ἀπέκτειναν. ὅταν οὖν ἔλθῃ
dominus vineæ, quid faciet
ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς
agricolis illis? Aiunt illi: Malos
41 γεωργοῖς ἐκείνοις; λέγουσιν αὐτῷ, κακοὺς
malè perdet ipsos, & vineam*
κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα
locabit aliis agricolis, qui red-
ἐκδόσεται ἄλλοις γεωργοῖς οἵτινες ἀποδώσου-
dent ei ¶fructus in temporibus suis.
σιν αὐτῷ τοὺς καρπὸς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.
Dicit illis Iesus: Nunquam legistis in
42 λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν
Scripturis, lapidem quem reprobauerunt æ-
ταῖς γραφαῖς· λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκο-
dificantes, hic factus est in caput anguli?
δομοῦντες οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας;
A Domino factum est istud: & est mirabile in
παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη· καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν
oculis nostris. ‖Propter hæc dico vobis,
43 ὀφθαλμοῖς ἡμῶν. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν,

¶ alium
* iterum misit
¶ Nouissimè
† ἐντρέπω
‖ autem
" intra se:
* habebimus
¶ apprehensum
* suam
¶ fructum
‖ Ideò

" quia auferetur

*qui ceciderit

q confringetur

|| conteret

" quum audissent

* tenere,

q inuitatos

|| inuitatis:

*quòd tolletur à vobis regnum Dei, &
ὅτι ἀφαιρεθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ
dabitur genti facienti fructus e-
δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐ-
ius. Et *cadens super lapidem istum,
τῆς. καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον, 44
qconquassabitur: super quem verò ceciderit,
συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ,
||comminuet eum. Et audientes principes Sacer-
λικμήσει αὐτόν. καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχι- 45
dotum & Pharisæi parabolas eius, cog-
ερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ, ἔγ-
nouerunt quòd de ipsis diceret. Et quæ-
νωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει. καὶ ζη- 46
rentes eum *prehendere, timuerunt
τοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν τοὺς
turbas, quoniam sicut Prophetam eum habe-
ὄχλους, ἐπειδὴ ὡς προφήτην αὐτὸν εἶ-
bant.
χον.

CAP. XXII. κβ'.

Et respondens Iesus, iterum dixit eis
Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς 1
in parabolis, dicens: Simile factum est re-
ἐν παραβολαῖς, λέγων· ὡμοιώθη ἡ βασι-
gnum cælorum homini regi, qui
λεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις
fecit nuptias filio suo: Et misit
ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ· καὶ ἀπέστειλε 2
seruos suos vocare qvocatos
τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους
ad nuptias: & nolebant venire. Iterum
εἰς τοὺς γάμους· καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. πάλιν 4
misit alios seruos, dicens: Dicite
ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων· εἴπατε τοῖς
||vocatis: Ecce prandium meum pa-
κεκλημένοις· ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοί-

rauí, tauri mei & altilia occisa", μοσχα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτευτὰ τεθυμμένα, & omnia *expedita venite ad nuptias. καὶ πάντα ἕτοιμα. δεῦτε εἰς τοὺς γάμους.

Illi autem ᵠnegligentes abierunt, ‖ille quidẽ

5 οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὁ μὲν in proprium agrum, ille verò ad "mercaturam εἰς τὸν ἴδιον ἀγρὸν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν suam: "At reliqui prehendentes

6 αὐτῶν. οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς seruos eius, ᵖ contumeliis ‖affecerunt, & occide δούλους αὐτοῦ, ὕβρισαν, καὶ ἀπέκτει runt. "Audiens autem rex ille,

7 ναν. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ὠργίσθη, iratus est: & *mittens exercitus suos, ὠργίσθη· καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, perdidit homicidas illos, & ciuitatem ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν illorum ᵠincendit. Tunc ait seruis

8 αὐτῶν ἐνέπρησε. τότε λέγει τοῖς δούλοις suis: Quidem nuptiæ ‖expeditæ sunt, "qui autem αὐτοῦ· ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ vocati, non fuerunt digni. Ite ergo

9 κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι. πορεύεσθε οὖν ad *compita viarum, & quoscunque inue- ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν εὕρη- neritis, vocate ad nuptias. Et e-

10 τε, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. καὶ ἐξελ- gressi serui ᵠilli in vias, congre- θόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς, συνή- gauerunt omnes quos inuenerunt, malósque & γαγον πάντας ὅσους εὗρον πονηρούς τε καὶ bonos: & impletæ sunt nuptiæ discumbentiũ. ἀγαθούς· καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων.

‖Ingressus autem rex "spectare

11 εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς discumbentes, ᵠvidit ibi hominem non ve- ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδε- stitum ᵠindumento nuptiarum. Et ait illi,

12 δυμένον ἔνδυμα γάμου. καὶ λέγει αὐτῷ

Amice,

" Sunt,

* parata.

ᵠ neglexerũt &

‖ alius in villam suã, alius "negociationem

*Reliqui verò tenuerũt ᵠ &

‖ affectos,

Rex autem quum audisset,

"missis exercitibus suis,

ᵠ succendit.

‖ paratæ

" sed qui inuitati erant,

* exitus

ᵠ eius

‖Intrauit

" vt videret

*&

ᵠ veste nuptiali.

Amice, quomodo intrasti huc, non habens ve-
ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυ-
stem nuptialem? ‖Ille verò ore clausus est. Tunc
μα γάμου; ὁ δὲ † ἐφιμώθη τότε;
dixit rex ministris: "Ligantes
εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνοις, δήσαντες
eius manus & pedes, tollite eum, & eii-
αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, ἄρατε αὐτὸν, καὶ ἐκβά-
cite in tenebras exteriores: ibi erit
λετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται
fletus & *fremitus dentium. Multi
ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. πολλοὶ 14
enim sunt vocati, pauci verò electi. Tunc
γὰρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. τότε 15
abeuntes Pharisæi, consilium ¶sumpsi-
πορευθέντες οἱ φαρισαῖοι, συμβούλιον ἔλα-
runt, vt eum illaquearent in sermone. Et
βον, ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ. καὶ 16
mittunt ei discipulos suos cum
ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ
Herodianis, dicentes: Magister, sci-
τῶν ἡρῳδιανῶν, λέγοντες, διδάσκαλε, οἴδα-
mus quia verax es, & viam Dei in ve-
μεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀ-
ritate doces: & non est cura tibi de ali-
ληθείᾳ διδάσκεις· καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδε-
quo: non enim respicis ‖in faciem hominum.
νός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων.
Dic ergo nobis, quid tibi videtur? Licet dare
εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἔξεστι δοῦναι 17
censum Cæsari, an non? "Cognoscens autem Iesus
κῆνσον καίσαρι, ἢ οὔ; γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν 18
*nequitiam eorum, ait, Quid me tentatis hypo-
πονηρίαν αὐτῶν, εἶπε, τί με πειράζετε ὑπο-
critæ? Ostendite mihi numisma cen-
κριταί; ὄψατε δείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κή-
sus. ¶Illi verò obtulerunt ei denarium.
σου. οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον. 19
Et ait illis‖, Cuius "imago hæc, &
καὶ λέγει αὐτοῖς, τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη, καὶ ἡ 20

‖ At ille obmutuit.
† φιμόω
"Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum
* fridor
¶ inierunt, vt caperent eum
‖ personam
"Cognita
* nequitia
¶ At illi
‖ Iesus, "est

superscriptio? Dicunt ei, Cæsaris. Tunc
21 ὑπογραφή; λέγουσιν αὐτῷ, καίσαρος. τότε
ait illis, Reddite ergo quæ *Cæsaris, Cæ-
λέγει αὐτοῖς, ἀπόδοτε οὖν τὰ καίσαρος, καί-
sari: & quæ *Dei, Deo. Et audien-
22 σαρι· καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ. καὶ ἀκούσαν-
tes mirati sunt: & ?relinquentes eum, abie-
τες ἐθαύμασαν· καὶ ἀφέντες αὐτὸν, ἀπῆλ-
runt. In illo die accesserunt ad eum
23 θον. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ
Sadducæi, ‖dicentes non esse resurrectionem:
σαδδουκαῖοι, οἱ λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν·
& interrogauerunt eum, Dicentes, Ma-
24 καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες, διδά-
gister, Moyses dixit: Si quis mortuus fuerit
σκαλε, μωσῆς εἶπεν. ἐάν τις ἀποθάνῃ
non habens 'genitos, ob affinitatem duces frater
μὴ ἔχων τέκνα, ὑπογαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς
eius vxorem illius, & *suscitabit semen
αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα
fratri suo. Erant autē apud nos
25 τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν
septem fratres: & primus, vxore ducta
ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος, γαμήσας
?obiit: & non habens semen, reliquit
ἐτελεύτησε· καὶ μὴ ἔχων σπέρμα, ἀφῆκε τὴν
vxorem suam fratri suo. Similiter
26 γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ὁμοίως
& secundus, & tertius, vsque ad ‖septem.
καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτά.
'Postremum autem omnium defuncta est & mu-
27 ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυ-
lier. In ergo resurrectione, cuius *septem
νή. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος τῶν ἑπτὰ
erit vxor? omnes enim habuerunt eam.
ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν.
Respondens autem Iesus, ait illis:
29 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς·
Erratis, nescientes Scripturas, neq;
πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ

* sunt

? relicto eo,

‖ qui dicunt

' filium, vt ducat

* suscitet

? defunctus est:

‖ septimum.

' Nouissimè

* de

* virtutem. *efficaciam Dei. In enim
πλὴ δύναμιν τοῦ θεοῦ. ἐν γὰρ τῇ 30
ρ nubentur, resurrectione neque nubent, neque ρdantur
ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγα-
nuptui, sed sicut angel Dei in cælo
μίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ τοῦ ἐν οὐρανῷ
sunt. De autem resurrectione
εἰσιν. περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν 31
|| quod dictũ est 'vobis: mortuorum, non legistis ||effatum vobis à
νεκρῶν, οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ
Deo, dicente: Ego sum
τοῦ θεοῦ, λέγοντος· ἐγώ εἰμι 32
Deus Abraham, & Deus Isaac, &
θεὸς ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαάκ, καὶ ὁ
Deus Iacob? Non est Deus, Deus mortuo-
θεὸς ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς, θεὸς νε-
rum, sed viuentium. Et audientes
κρῶν, ἀλλὰ ζώντων καὶ ἀκούσαντες 33
" mirabantur turbæ ' percellebantur in doctri-
† ἐκπλήσσομαι οἱ ὄχλοι, † ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδα-
na eius. At Pharisæi * audientes
χῇ αὐτοῦ. οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαντες 34
* autem ρ silentium imposuisset quòd ρconclusit os Sadducæis, || conclusi
ὅτι ἐφίμωσε τοὺς σαδδουκαίους συνήχθη-
§ conuenerũt in vnum. sunt in idipsum. Et interrogauit
σαν ἐπὶ τὸ αὐτό. καὶ ἐπηρώτησεν 35
' eum vnus ex eis Legis doctor, tentans eum, &
εἷς ἐξ αὐτῶν νομικὸς, πειράζων αὐτὸν, καὶ
* est dicens: Magister, quod *mandatum
λέγων· διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ 36
magnum in Lege? At Iesus ait
μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ; ὁ δὲ ἰησοῦς ἔφη 37
|| ex illi, Diliges Dominum Deum tuum||
αὐτῷ, ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου
in toto corde tuo, & in tota anima
ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ
tua, & in tota ρcogitatione tua Hoc est primum
σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου. αὕτη ἐστὶν πρώτη 38
ρmente & ||magnũ mandatũ. Secundum autem simile huic
|| maximum " est καὶ μεγάλη ἐντολή. δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ 39

Diliges proximum tuum ſicut teipſum. In
40 ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. ἐν
his duobus mandatis vniuerſa Lex
ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος
& Prophetæ *pendent. ♀Coactis
41 καὶ οἱ προφῆται κρέμανται. συνηγμένων
autem Phariſæis, interrogauit eos
δὲ τῶν φαρισαίων, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ
Ieſus, dicens: Quid vobis videtur de
42 ἰησοῦς, λέγων, τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ
Chriſto? cuius filius eſt? dicunt ei,
43 χριστοῦ; τίνος υἱός ἐστι; λέγουσιν αὐτῷ,
Dauid Ait illis: Quomodo ergo Dauid
τοῦ δαβίδ. λέγει αὐτοῖς, πῶς οὖν δαβὶδ
in ſpiritu Dominum eum vocat, dicens:
ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων,
Dixit Dominus Domino meo: Sede
44 εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου
à dextris meis, donec ponam inimicos
ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν † θῶ τοὺς ἐχθροὺς
tuos ſcabellum pedum tuorum? Si ergo
45 σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; εἰ οὖν
Dauid vocat eum Dominũ, quomodo filius eius
δαβὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ
eſt? Et nemo poterat ei reſpon-
46 ἐστί; καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτῷ ἀποκρι-
dere verbum: neque auſus fuit quiſquam ex il-
θῆναι λόγον· οὐδὲ ἐτόλμησέ τις ἀπ' ἐκείνης
la die interrogare eum amplius.
τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.

CAP. XXIII κγ'.

Tunc Ieſus loquutus eſt [turbis, &
1 Τότε ὁ ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις καὶ
diſcipulis ſuis, dicens: Super Moyſi
2 τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, λέγων, ἐπὶ τῆς μωσέως
cathedram ſederunt Scribæ & Pha
καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φα

* pendet.
♀ Congregatis

† τίθημι

‖ ad turbas, & ad diſcipulos tuos,

rifæi. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, 3
ειοαῖοι. πάντα οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν
seruare, seruate & facite: secundùm verò opera
τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε κατὰ δὲ τὰ ἔργα
eorum ne facite: dicunt enim, & non fa-
αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσι γὰρ, καὶ οὐ ποιοῦ-
ciunt. Alligant enim onera grauia & im-
σι. δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυς- 4
portabilia, & imponunt in humeros
βάστακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ὄμοις τῶν ἀνθρώ-
hominum: at digito ipsorum non vo-
πων· αὐτοὶ δὲ τῷ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλ-
lunt mouere ea. Omnia verò opera
λουσι κινῆσαι αὐτά. πάντα δὲ τὰ ἔργα 5
sua faciunt ad spectari ho-
αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀν-
minibus. dilatant verò phylacteria
θρώποις. πλατύνουσι δὲ τὰ φυλακτήρια
sua, & magnificant fimbrias vesti-
αὐτῶν καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱμα-
mentorum suorũ. amantque primos recubitus in
τίων αὐτῶν. φιλοῦσί τε τὴν πρωτοκλισίαν ἐν 6
cœnis, & primas cathedras in
τοῖς δείπνοις, καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν τῶν
synagogis, & salutationes in foris,
συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν τῶν ἀγορᾶις, 7
& vocari ab hominibus, Rabbi,
καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ῥαββί,
Rabbi. Vos autem ne vocemini Rabbi: vnus
ῥαββί. ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββί· εἷς 8
enim est vester doctor Christus. om-
γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητὴς ὁ χριστός. πάν-
nes autem vos fratres estis. Et patrem
τες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. καὶ πατέρα 9
ne vocetis vestrum super terrã: vnus enim est
μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ ἐστιν
Pater vester qui in cælis. Nec voce-
πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μηδὲ κλη- 10
mini doctores: vnus enim vester est do-
θῆτε καθηγηταί· εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθη-

* nolite facere:

† digito autẽ suo nolunt

‡ vt videãtur

‖ enim

* autem

§ foro,

‖ nolite vocari

* magister

* nolite vocare vobis

* est.

‖ magistri: quia magister vester vnus est

Eor Christus. Qui verò maior " vestrûm, erit
11 γητὴς ὁ χρισός. ὁ δὲ μείζων ὑμῶν, ἔσται
vester minister. Qui autem exaltauerit seipsum,
12 ὑμῶν διάκονος. ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν,
humiliabitur: & qui humiliauerit seipsum,
ταπεινωθήσεται· καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν,
exaltabitur. Væ autem vobis Scribæ & Phari-
13 ὑψωθήσεται. οὐαὶ δὲ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρι-
sæi hypocritæ, quia comeditis domos
σαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν
viduarum, & * præextu prolixa orantes:
χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι·
propter hoc accipietis ¶abundantius iudicium.
διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρίμα.
Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocri-
οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκρι-
14 tæ: quia clauditis regnum cælorum
ταί· ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν
ante homines: vos enim non intra-
ἔμπροσθεν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχε-
tis, nec introeuntes sinitis intrare.
σθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν.
Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypo-
οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑπο-
15 critæ: quia circuitis mare &
κριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν
aridam, facere vnum proselytum: &
ξηρὰν, ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον· καὶ
quum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ,
ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης,
* duplicorem vobis. Væ vobis duces cæci,
16 διπλότερον ὑμῶν. οὐαὶ ὑμῖν ὁδηγοὶ τυφλοὶ,
¶dicentes: Quicumque iurauerit in templo,
οἱ λέγοντες, ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ ναῷ,
nihil est: qui autem iurauerit in auro
οὐδέν ἐστιν, ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ
templi. ¶debet. Stulti & cæci: quid
17 τοῦ ναοῦ, ὀφείλει. μωροὶ καὶ τυφλοί· τίς
enim maius est aurum, aut templum ‖sanctifi-
γὰρ μείζων ἐστὶν ὁ χρυσὸς, ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιά-

" est

* orationes longas

¶ amplius

‖ vt faciatis

* duplo quàm vos.

¶ qui dicitis:

* per templum,

¶ debitor.

‖ quod sanctificat

ficans aurum? Et quicumq. iurauerit in al-
ζων τὸν χρυσόν; καὶ ὃς ἐὰν ὀμόσῃ ἐν τῷ θυ- 18
tari, nihil est: quicumque autem iurauerit
σιαστηρίῳ οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ
in dono quod super illud, debet Stulti
ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει. μωροὶ 19
& cæci: quid enim maius, donum, an al-
καὶ τυφλοί· τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶρον, ἢ τὸ θυ-
tare ρ sanctificans donum? Ergo iu-
σιαστήριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον; ὁ οὖν ὀμο- 20
rans in altari, iurat in eo, & in
σας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν
omnibus quæ super illud. Et * iurans in
πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ. καὶ ὁ ὀμόσας ἐν 21
templo, iurat in illo, & in ρ habi-
τῷ ναῷ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν τῷ κατοι-
tante illud. Et iurans in cælo,
κήσαντι αὐτόν. καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, 22
iurat in throno Dei, & in ‖ sedente
ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν τῷ καθημένῳ
super eum. Væ vobis Scribæ & Phari-
ἐπάνω αὐτοῦ. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρι-
sæi hypocritæ, quia decimatis men-
σαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύο-
tham, & anethum, & cyminum, & reliqui-
μον, καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκα-
stis * grauiora ρ Legis, iudicium, & mise-
τε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν, καὶ τὸν ἔ-
ricordiam, & fidem. hæc oportuit facere,
λεον, καὶ τὴν πίστιν. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι,
& illa non omittere. Duces cæci, ex-
κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι. ὁδηγοὶ τυφλοί, οἱ διυ- 24
colantes culicem, et camelum ‖ glu-
λίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον κατα-
tientes. Væ vobis Scribæ & Pharisæi
πίνοντες. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι 25
hypocritæ: quia mundatis quod de foris
ὑποκριταί· ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ
poculi & patinæ, intus autem ple-
ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέ-

ρ quod sanctificat
‖ Qui ergo iurat
* quicumque iurauerit
ρ eo qui habitat in ipso.
‖ eo qui sedet
* quæ ρ sunt
‖ autem
* est calicis & paropsidis,
* pleni estis

na ſunt ex rapina & ϙ *iniuſtitia*. Phariſæe
26 μοσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀδικίας. φαρισαῖε
cæce, munda prius quod intus ‖ *po-*
τυφλὲ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ πο-
culi, & *patinæ*, vt fiat & *mundus*, καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ
" quod de foris * *ipſorum* mundum. Væ vobis Scri-
27 τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν. οὐαὶ ὑμῖν γραμ-
bæ & Phariſæi hypocritæ, quia ϙ *adſi-*
ματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι παρο-
milamini ſepulchris dealbatis, quæ à ſo-
μοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξω-
ris quidem apparent ‖ ſpecioſa, intus verò ple-
θεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέ-
na ſunt oſſibus mortuorum, & omni " *immun-*
μουσιν ὀστέων νεκρῶν, καὶ πάσης ἀκαθαρ-
ditia. Sic & vos à foris quidem paretis
28 σίας. οὕτω καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς
hominibus iuſti, intus autem pleni eſtis hy-
ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοί ἐστε ὑπο-
pocriſi & iniquitate. Væ vobis Scribæ
29 κρίσεως καὶ ἀνομίας. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς
& Phariſæi hypocritæ, quia ædificatis
καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι οἰκοδομεῖτε
ſepulchra Prophetarum, & ornatis
τοὺς τάφους τῶν προφητῶν, καὶ κοσμεῖτε τὰ
monumenta iuſtorum: Et dicitis: *quòd ſi*
30 μνημεῖα τῶν δικαίων· καὶ λέγετε· ὅτι εἰ
fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum,
ἦμεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν,
non eſſemus * *communicatores* eorum in ſanguine
οὐκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν
Prophetarum. Itaque ϙ *teſtamini* vobismetipſis
31 προφητῶν. ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς,
quia filij eſtis ‖ *occidentium* Prophetas.
ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας.
Et vos implete menſuram pa-
32 καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέ-
trum veſtrorum. Serpentes, genimina viperarũ,
ρων ὑμῶν. ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν,

ϙ immundi-
tia.
‖ eſt calicis,
& paropſidis,
" id
* eſt
ϙ ſimiles eſtis
‖ hominibus
" ſpurcitia:
* ſocij
ϙ teſtimonio
eſtis
‖ eorum qui
occiderunt

" Ideo dico vobis, quomodo fugietis à iudicio gehennæ? "Propter
πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης; διὰ 34
hoc ecce ego mitto ad vos Pro-
τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προ-
phetas, & sapientes, & Scribas: & ex illis
φήτας, καὶ σοφοὺς, καὶ γραμματεῖς· καὶ ἐξ αὐτῶν
occidetis, & crucifigetis, & ex illis fla-
ἀποκτενεῖτε, καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μα-
gellabitis in synagogis vestris, & perse-
στιγώσετε ἐν τῇ συναγωγαῖς ὑμῶν, καὶ διώξε-
quemini de ciuitate in ciuitatē: Vt veniat super
τε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν· ὅπως ἔλθῃ ἐφ' 35
vos omnis sanguis iustus, * effusus ¶ super
ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον, ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς
terram, à sanguine Abel iusti, vsque
γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου, ἕως
ad sanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quē occi-
τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφο-
distis inter templum & altare.
νεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.
Amen dico vobis, quòd venient hæc omnia
ἀμὴν λέγω ὑμῖν. ὅτι ἥξει ταῦτα πάντα 36
super generationem istam. Hierusalem, Hierusa-
ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην. Ἱερουσαλὴμ, Ἱερουσα- 37
lem || occidens Prophetas, & " la-
λὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθο-
pidans legatos ad ipsam quo-
βολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, πο-
ties volui super congregare filios
σάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα
tuos, quemadmodum congregat gallina pullos
σου, ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία
suos sub alas, & * non voluisti?
σου ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;
Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.
ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. 38
Dico enim vobis: Non me videbitis ¶ à nunc,
λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδητε ἀπ' ἄρτι, 39
donec dicatis: Benedictus || veniens in
ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν
nomine Domini.
ὀνόματι κυρίου.

CAP.

* qui ¶ est

|| quæ occidis lapidas eos qui ad te missi sunt,

* noluisti?

¶ amodo,

|| qui venit

CAP. XXIV. κδ'.

Et egressus Iesus ibat de
1 Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ
templo: & accesserunt discipuli eius " ostendere
ἱεροῦ· καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ δεῖξαι
ei ædificationes templi. * At
2 αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ. ὁ δὲ
Iesus dixit illis, ¶ Non intuemini hæc omnia?
ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα;
Amen dico vobis, non relinquetur hic
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ † ἀφεθῇ ὧδε
lapis super lapidem, qui non || dissolvetur.
λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται.
Sedente autem eo super montem " Oliuarum,
3 καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν,
accesserunt ad eum discipuli * priuatim, dicentes, Dic nobis, quando hæc erunt? & quod
προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν λέγοντες, εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται· καὶ τί τὸ
signum ¶ tuæ præsentiæ, & consummationis
σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας, καὶ συντελείας τοῦ
seculi? Et respondens Iesus, dixit eis:
4 αἰῶνος; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς,
Videte ne quis vos seducat: Multi enim
5 βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ· πολλοὶ γὰρ
venient in nomine meo, dicentes: Ego
ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ἐγώ
sum Christus: & multos seducent. || Futuri
6 εἰμι ὁ χριστός· καὶ πολλοὺς πλανήσουσι. μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων·
Videte ne turbemini: oportet. n. omnia fieri.
ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι.
sed nondum est finis. * Excitabitur enim gens
7 ἀλλ' οὔπω ἐστὶ τὸ τέλος. ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος
in gentem, & regnum in regnum:
ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν·
& erunt fames & pestilentiæ, & terræmotus
καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ, καὶ σεισμοὶ

" vt ostenderent
* Ipse autem respondens
¶ Videtis
† ἀφίημι
|| destruatur.
" Oliueti,
* secretò,
¶ aduentus tui,
|| Auditurienim est: prælia, & opiniones prælio-rum:
" hæc
* Consurget

* per
ρ initia sunt

* secundum loca. Omnia autem hæc ρ initium
κατὰ τόπους. πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ 8
dolorum. Tunc tradent vos in tribula-
ὠδίνων. τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλί- 9
tionem, & occident vos: & eritis odio
ψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς· καὶ ἔσεσθε μισού-
habiti ab omnibus gentibus, propter nomen
μενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν, διὰ τὸ ὄνομά
meum. Et tunc || offendentur multi, &
μου. καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοὶ, καὶ 10
inuicem tradent, & odio habebunt inui-
ἀλλήλους παραδώσουσι, καὶ μισήσουσιν ἀλλή-
cem. Et multi pseudoprophetæ " excitabuntur,
λους. καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται, 11
& seducent multos. Et* propter multipli-
καὶ πλανήσουσι πολλούς. καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆ- 12
cari iniquitatem, refrigescet charitas mul-
ναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολ-
torum. Qui autem ϱ permanens in finem, hic || ser-
λῶν. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σω- 13
uabitur. Et prædicabitur hoc Euange-
θήσεται. καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέ- 14
lium regni in " vniuersa habitata, in
λιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ, εἰς
testimonium omnibus gentibus: & tunc veniet
μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι· καὶ τότε ἥξει
* finis. Quum ergo videritis abomination̂e
τὸ τέλος. ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς 15
desolationis, ϱ effatum à Daniele Prophe-
ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφή-
ta, stantem in loco sancto: (|| legens
του, ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ· ὁ ἀναγινώσκων
intelligat) Tunc qui in Iudæa " fugiant
νοείτω· τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν 16
ad montes. * Qui super domum, non de-
ἐπὶ τὰ ὄρη. ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ κατα- 17
scendat tollere ϱ quæ de ædes sua
βαινέτω † ἆραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ.
Et qui in agro, non reuertatur retrò
καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω 18
ἆραι

|| scandalizabuntur
" surgent,
* quoniam abundabit iniquitas,
ϱ perseuerauerit vsque
|| saluus erit.
" vniuerso orbe,
* consummatio.
ϱ quæ dicta est
|| qui legit
" sunt
* & qui in tecto,
ϱ aliquid de domo
† ἄρον καὶ αἴρεσθαι

tollere ‖ vestem suam. Væ autem ″ in vtero ‖ tunicam
19 ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ suam.
habentibus, & lactantibus in illis ″ prægnanti-
ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις τοῦ bus, & nu-
diebus. Orate autem vt non fiat trientibus
20 ἡμέραις. προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ
fuga vestra * hyeme, neque in Sabbato. * in hyeme,
φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος, μηδὲ ἐν σαββάτῳ. vel
Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non
21 ἔσται γὰρ τότε θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐ
fuit ab initio mundi vsque modò, neq;
γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου, ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' non fiet. Et ϱ si non contracti fuissent ϱ nisi breuia-
22 οὐ μὴ γένηται. καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ti
dies illi, non fuisset ‖ seruata omnis caro: ‖ salua
ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· ″ sed propter
″ propter autem electos * contrahentur * breuiabun-
διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ tur
dies illi. Tunc si quis vobis dixerit:
23 ἡμέραι ἐκεῖναι. τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ,
Ecce hic ϱ Christus, aut illic: ‖ ne credatis. ϱ est
ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστὸς, ἢ ὧδε· μὴ πιστεύσητε. ‖ nolite cre-
Excitabuntur enim pseudochristi & pseudo- dere: Surgent
24 ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδο-
prophetæ: & dabunt signa magna &
προφῆται· καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ prodigia, ita vt ″ seducere, si possibile, & ″ in errorem
τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς inducantur,
electos. Ecce prædixi vobis. si fieri potest etiam electi.
25 ἐκλεκτούς. ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν.
Si ergo dixerint vobis: Ecce in deserto
26 ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ
est, * ne exeratis: ecce in ϱ conclauibus, ne * nolite exi-
ἐστὶ, μὴ ἐξέλθητε· ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ re:
credatis. Sicut enim fulgur exit ϱ penetrali-
27 πιστεύσητε. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται bus, nolite
ab ‖ Orientibus, & apparet vsque Occidentes, ita credere.
ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ‖ Oriente, & paret vsque
erit & ″ præsentia Filij hominis. Vbicumq in Occidetē:
28 ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ὅπου ″ aduentus

enim fuerit * *cadauer*, illuc congregabuntur
γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται
aquilæ. Statim autem post tribulationem die-
αἰετοί. εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμε- 29
rum illorum, Sol obscurabitur, & Lu-
ρῶν ἐκείνων, ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σε-
na non dabit lumen suum, & stel-
λήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέ-
le cadent de cælo, & ‖ effi-
ρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνά-
cacia cælorum commouebuntur. Et tunc pa-
μεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. καὶ τότε φα- 30
rebit signum Filij hominis in
νήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ
cælo: & tunc plangent omnes tribus
οὐρανῷ· καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς
terræ, & videbunt Filium hominis venien-
γῆς, καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχό-
tem in nubibus cæli, cum * *efficacia*
μενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως
& gloria multa. Et *mittet* angelos
καὶ δόξης πολλῆς. καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους
suos cum tuba & voce magna, &
αὐτοῦ μετὰ σαλπιγγος καὶ φωνῆς μεγάλης, καὶ
congregabunt electos eius à qua-
ἐπισυνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τέσ-
tuor ventis, à summis cælorum vsque
σάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρου οὐρανῶν ἕως
‖ *extremis eorum.* Ab *vero* *sicu* discite
ἄκρων αὐτῶν. ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν
Ab arbore parabolam: quum iam ramus eius fuerit
παραβολὴν ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γίνηται
tener, & folia *germinauerint, scitis* quia
ἁπαλὸς, καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ γινώσκετε ὅτι
propè *æstas. Ita & vos, quum videritis
ἐγγὺς τὸ θέρος. οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε
hæc omnia, scitote quia prope est in
ταῦτα πάντα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ
ianuis. Amen dico vobis, non præteribit
θύραις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρελθῇ ἡ 34
γενεὰ

* corpus.
‖ virtutes
* commouebuntur.
* virtute multa & maiestate
* mittet
‖ ad termino
* Ab arbore autem fici
* nata, scitote
* est
‖ quia

generatio hæc, donec omnia ista fiant.
γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται.
Cælum & terra q *prateribunt: verùm ver-*
35 ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λό-
ba * mea non prateribunt. De autem die
36 γοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. περὶ δὲ τῆς ἡμέρας
illa & hora nemo ſcit, neque ange-
ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγε-
li cælorum, q *ſi non* Pater *meus* ſolus.
λοι τῶν οὐρανῶν εἰ μὴ ὁ πατήρ μου μόνος.
Sicut autem *dies*‖ Noë, ita erit &
37 ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἡ
aduentus Filij hominis. Sicut enim erant in
38 παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου· ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν
diebus ante diluuium, comedentes
ταῖς ἡμέραις τοῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, τρώγοντες
& bibentes, nubentes & nuptui tradentes,
καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζοντες,
vſque ‖*quo die* intrauit Noë in arcam:
ἄχρι οὗ ἡμέρας εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν·
Et non cognouerunt donec venit diluuium,
39 καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς,
& tulit omnes: ita erit & q *præſentia*
καὶ ἦρεν ἅπαντας· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ
Filij hominis. Tunc duo erunt in agro:
40 υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ·
vnus * *aſſumitur*, & vnus q *relinquitur* Duo
41 ὁ εἷς παραλαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται. δύο
molentes in mola: vna aſſume-
ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλωνι· μία παραλαμβά-
tur, & vna relinquetur. Vigilate ergo, quia
42 νεται, καὶ μία ἀφίεται. γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι
neſcitis qua hora Dominus veſter q *ve-*
οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρ-
nit. Illud autem ſcitote, quo-
43 χεται. ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅ-
niam ſi ſciret paterfamiliàs qua * *cuſtodia*
τι εἰ ἤδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ
fur q *venit*, vigilaret vtique, & non
ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ

q transibunt
* autem
† παρέρχεται
p nisi
‖ in diebus
‖ ad eum die quo
q aduentus
* assumetur
q relinquetur.
‖ Duo in lecto, vnus assumetur, & vnus relinquetur.
q venturus est.
* hora
q venturus esset,

‖ Ideo sineret perfodi domum suam ‖ Propter
αὐ εἴασε διορυχῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. διὰ 44
hoc & vos estote parati, quia qua hora
τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ
nescitis, Filius hominis venturus est. Quis
δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. τίς 45
putas est fidelis seruus & prudens, quem
ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν
constituit dominus suus super fami-
κατέστησεν ὁ κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θερα-
liam suam, * ad dandum illis cibum
πείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν
in tempore? Beatus seruus ille, quem
ἐν καιρῷ; μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν 46
quum venerit ‖ veniens dominus eius, inuenerit facientem sic.
ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ, εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.
omnia bona sua Amen dico vobis, quoniam super ‖ omnibus
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς 47
sabbatis suis constituet eum. Si autem
ὑπάρχοσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. ἐὰν δὲ 48
dixerit malus seruus ille in cor-
εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρ-
Moram facit de suo: Tardat dominus meus venire:
δίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν·
suos, manducet Et cœperit percutere conseruos *, edere
καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους, ἐσθίειν 49
bibat autem & bibere cum ebriosis. Veniet do-
δὲ καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων. ἥξει ὁ κύ- 50
sperat, minus serui illius in die qua non ‖ ex-
ριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσ-
ignorat: pectat, & in hora qua non scit: Et diui-
δοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει· καὶ διχο- 51
partemque det eum, * & partem eius cum hy-
τομήσει αὐτὸν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑπο-
pocritis ponet: illic erit fletus, &
κριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς, καὶ
stridor dentium.
ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

CAP.

CAP. XXV. κέ.

Tunc ρ similabitur regnum exlo- ρ simile erit
1 Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρα-
um decem virginibus, quæ accipientes
νῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς
lampadas suas, exierunt ‖ in occursum ‖ obuiam
λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν sponso &
sponsi. Quinque autem erant ex eis pru- sponsæ.
2 τοῦ νυμφίου. πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρό-
dentes, & quinque fatuæ. ρ Quæ fatuæ ρ Sed quin-
3 νιμοι, καὶ αἱ πέντε μωραί. αἵτινες μωραὶ
*sumentes lampadas suas, non sumpse- * aceptis
λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν, οὐκ ἔλα- runt secum oleum. Verùm prudentes lampadibus,
4 βον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον. αἱ δὲ φρόνιμοι
ρacceperũt oleum in vasis suis cum ρ verò
ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν, μετὰ
lampadibus suis. ‖ Tardante autem ‖ Moram au-
5 τῶν λαμπάδων αὐτῶν. χρονίζοντος δὲ τοῦ tem faciente
sponso, dormitauerunt omnes, & dormierunt. sponso,
νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι, καὶ ἐκάθευδον.
Media autem nocte, clamor factus est:
6 μέσης δὲ νυκτὸς, κραυγὴ γέγονε,
Ecce sponsus venit: exite ρ in occur- ρobuiam ei.
ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται· ἐξέρχεσθε εἰς ἀπαν-
sum eius. Tunc surrexerunt omnes vir-
7 τησιν αὐτοῦ. τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρ-
gines illæ, & ornauerunt lampa-
θένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπά- * autem
das suas. At fatuæ * sapientibus
8 δας αὐτῶν. αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις
dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia
εἶπον, δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ
lampades nostræ extinguuntur. Responderunt
9 λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. ἀπεκρίθησαν
autem prudentes, dicentes: Ne fortè non sufficiat
δὲ αἱ φρόνιμοι, λέγουσαι, μή ποτε οὐκ ἀρκέσῃ
nobis, & vobis: Ite autem potius ad
ἡμῖν, καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς

* Dum autem irent emere,

πωλοῦσιν καὶ ἠγόρασαν ἑαυτοῖς. ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ † ἐκλείσθη ἡ θύρα. ὕστερον δὲ καὶ

10

¶ quæ paratæ erant

¶ Nouissimè

† κλείω

ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι, λέγουσαι, κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.

11

" At ille

* nescio

Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam, in qua Filius hominis veniet. ὡσπερεὶ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν, ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δούλους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ· καὶ ὧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ὧ δὲ δύο, ὧ δὲ ἕν· ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως. πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, εἰργάσατο ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα. ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο, ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο. ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν, ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέκρυψε τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. μετὰ δὲ χρόνον πολὺν

¶ suos

¶ bona sua:

¶ vni

* alij

¶ virtutem:

" Abiit * qui accperat, &

¶ lucratus est

" acceperat,

* Qui autem vnum acceperat,

¶ terram,

¶ temporis

12 13 14 15 16 17 18 19

Vera: vnũ ac-

¶ Posterius

¶ sierra, & abscondit

¶ temporis

¶ proprios seruos, & tradidit illis ¶ substantias suas: Et ¶ huic quidem dedit quinq; talenta, * illi aut duo, * illi verò vni: vnicuiq; secũdũ ¶ propriam ¶ facultatem, & peregrè profectus est statim. " Profectus autem ¶ quinque talenta ¶ accipiens, operatus est in eis, & ¶ fecit alia quinque talenta. Similiter & qui duo, lucratus est & ipse alia duo. * Verùm vnũ accipiens, abiens fodit in ¶ terra, & abscondit pecuniam domini sui. Post verò ¶ tempus

multum venit dominus ſeruorum illorum,
πολλὼ ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων,
& " confert rationem cum eis. Et accedens
καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν. καὶ προσελθὼν
20 * quinque talenta q accipiens, attulit
ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, προσήνεγκεν
alia quinque talenta, dicens: Domine, quinq;
ἄλλα πέντε τάλαντα, λέγων, κύριε, πέντε
talenta mihi tradidiſti: ecce alia quinque
τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα πέντε
talenta lucratus ſum ſuper illis. Ait verò illi
21 τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς. ἔφη δὲ αὐτῷ
dominus eius, Bene, ſerue bone & fidelis,
ὁ κύριος αὐτοῦ, εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ,
' ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſti-
ὅτι ὀλίγα ἦς πιστὸς, ὅτι πολλῶν σε καταστή-
tuam: * ingredere in gaudiũ domini tui. p Acce-
σω· εἰσελθὲ εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. προσελθὼν
22 dens autem & qui duo talenta accipiens, dixit:
δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν, εἶπε,
Domine, duo talenta mihi tradidiſti: ecce
κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε
alia duo talenta lucratus ſum ſuper illis.
ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς.
Ait illi dominus eius: ‖ Bene, ſerue bone &
23 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ
fidelis, ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te
πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε
conſtituam: * ingredere in gaudium domini
καταστήσω· εἰσελθὲ εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου
tui. Accedens autem & q vnum talentum ‖ ſu-
24 σου. προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰ-
mens, ait: Domine, ſcio te quia durus es
λήφως, εἶπε, κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ
homo, " metens vbi non ſeminaſti, & * con-
ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συ-
gregans vnde non ſparſiſti: Et q timore perculſus
25 νάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας· καὶ φοβηθεὶς
abiens, abſcondi talentum tuum in
ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ

* qui
q acceperat
obtulit
' quia
* intra
p Acceſſit
‖ acceperat,
& ‖ Euge,
" quia
* intra
p qui
‖ acceperat,
" metis
q congregas
vbi
p timens
abiit, &

‖ quod ' est. terra: ecce habes ‖ tuum'. Respondens autem do-
γῆ· ἴδε ἔχεις τὸ σόν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύ- 26
minus eius, dixit ei: Male serue & pi-
ριος αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ, πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνη-
ger, sciebas quia meto vbi non * seminans, &
ρὲ, ἤδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ
congrego ¶ vnde non sparsi: Oportuit ergo te
συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα· ἔδει οὖν σε 27
‖ incere argentum meum mensariis, &
βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις καὶ
veniens ego recepissem vtique ' meũ * cũ vsu-
ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τό-
ra. Tollite itaque ab eo talentum, & da-
κῳ. ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δό- 28
te ¶ habenti decem talenta. Nam haben-
τε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα. τῷ γὰρ ἔχον-
ti ‖ omni dabitur, & " angebitur: à
τι παντὶ δοθήσεται, καὶ περισσευθήσε- ὁ δὲ 29
vero non habẽte, & quod videtur habere, auferetur
ὃ δοκεῖ ἔχειν τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται
ab eo. Et inutilem seruum eiicite
ἀπ' αὐτοῦ. καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε 30
in tenebras exteriores: illic erit fle-
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθ-
tus & * fremitus dentium. Quum autẽ venerit
μὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ὅταν δὲ ἔλθῃ 31
Filius hominis in ¶ gloria sua, & om-
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάν-
nes sanctꝰ angeli cum eo, tunc sedebit
τες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθήσει
super ‖ throno gloriæ suæ: Et ' cogentur
ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ· καὶ συναχθήσονται 32
ante eum omnes gentes, & separabit
ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφορίσει
eos ab inuicem, sicut pastor segre-
αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει
gat oues ab hœdis. Et statuet
τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων. καὶ στήσει μὲν
quidem oues à dexteris suis, at hœ-
τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἔρι-
φια ἐξ

* semino,	
¶ vbi	
‖ committere pecuniam meam numulariis,	
' quod * est	
¶ qui habet	
‖ enim	
" abundabit: ei autem qui non habet,	
* stridor	
¶ maiestate	
‖ sedem maiestatis	
' congregabuntur	

secu

dos * à sinist
34 φια ἐξ δεξιῶν
à dextris e
ἐκ δεξιῶν
Patris mei
πατρός μου
tum vobis
νομὴν ὑμῖν βα
di. Esuriui
35 μου· ἐπείνα
sitiui, &
ἐδίψησα, κα
collegistis
36 συνηγάγετέ
* egretaui,
† ἠσθένησα,
re eram,
37 κῆ ἤμην,
spondebunt
κριθήσονται ἀ
quando te vidi
πότε σε εἴδομ
mus? vel sitien
38 μεν; ἢ δίψῶν
te vidimus ho
σε εἴδομεν ξε
dum, &
39 μεν, καὶ τ
vidimus infir
εἴδομεν ἀσθε
ad te? E
40 πρὸς σε; κ
illis: Amen
αὐτοῖς, ἀμὴν
stis vni " horum
τε ἑνὶ τούτ
morum, mihi
41 χέρων, ἐμοὶ
sinistris *: φ
δυσνύμων,

dos * à sinistris. Tunc dicet rex his qui
34 ρια ἐξ δυωνύμων. τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς
à dextris eius *: Venite benedicti
ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ
Patris mei, possidere para-
πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμέ-
tum vobis regnum à ρ *fundamento* mun-
νην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσ-
di. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare:
35 μου. ἐπείνασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν·
sitiui, & ‖ *potastis me*: hospes eram, &
ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ
collegistis me: nudus, & " *amicuistis* me.
36 συνηγάγετέ με· γυμνὸς, καὶ περιεβάλετέ με·
* *egrotaui*, & visitastis me: in carce-
† ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλα-
re eram, & venistis ad me. Tunc re-
37 κῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με. τότε ἀπο-
spondebunt ei iusti, dicentes, Domine,
κριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες, κύριε,
quando te vidimus esurientem, & ϙ *ni-*
πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, καὶ † ἐθρέψα-
mus? vel sitientem, & ‖ *potauimus?* Quando autē
38 μεν; ἢ διψῶντα, καὶ ἐποτίσαμεν; πότε δὲ
te vidimus hospitem, & collegimus? aut nu-
σε εἴδομεν ξένον, καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυ-
dum, & * *amicuimus*? Quando verò te
39 μνὸν, καὶ περιεβάλομεν; πότε δὲ σε
vidimus infirmum, aut in carcere, & venimus
εἴδομεν ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν
ad te? Et respondens rex dicet
40 πρός σε; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ
illis: Amen dico vobis, ‖ *quatenus feci-*
αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσα-
stis vni " *horum fratrum meorum mini-*
τε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλα-
morum, mihi fecistis. Tunc dicet & his à
41 χίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ
sinistris *: ϙ *Ite* à me male-
εὐωνύμων, πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηρά-
μενοι,

* autem
* erunt:
ρ constitutione
‖ dedistis mihi bibere:
" operuistis
* infirmus,
† ἀσθενέω,
ϙ pauimus?
† πεῖφω;
‖ dedimus cibi potum?
" te?
* cooperuimus te?
ρ Aut
‖ quamdiu
" de his fratribus meis minimis,
* erunt:
ϙ Discedite

¶ qui paratus est

dicti, in ignem æternum, ¶ *præparatum*
μένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον
diabolo & angelis eius. Esuri-
τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ἐπείνα- 42
ui enim, & non dedistis mihi manducare: siti-
σα γὰρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψη-
o dedistis mihi potum:
ui, & non *potastis me*: Hospes eram, & non
σα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ οὐ 43
* operuistis
collegistis me: nudus, & non * *amicini-*
συνηγάγετέ με· γυμνὸς, καὶ οὐ περιεβάλε-
stis me: infirmus, & in carcere, & non visita-
τέ με· ἀσθενὴς, καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐπεσκέ-
stis me. Tunc respondebunt ei &
ψασθέ με. τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ 44
ipsi, dicentes: Domine, quando te vidimus esu-
αὐτοὶ, λέγοντες, κύριε, πότε σε εἴδομεν πει-
rientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum,
νῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμνὸν,
aut infirmum, aut in carcere, & non ministra-
ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διακονή-
uimus tibi? Tunc respondebit illis, di-
σαμέν σοι; τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς, λέ- 45
p quamdiu
cens: Amen dico vobis: p *quatenus* non feciſtis
γων, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε
¶ de minoribus his,
vni ¶ *horum minimorum*, nec mihi feci-
ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιή-
ſtis. & ibunt hi in suppli-
σατε. καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλα- 46
// autem
cium æternum: *at* iusti // in vitam
σιν αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν
æternam.
αἰώνιον.

CAP. XXVI. κς'.

Et factum est, quum consummasset Iesus om-
Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς πάν- 1
nes sermones hos, dixit discipu-
τας τοὺς λόγους τούτους, εἶπε τοῖς μαθη-
q biduum
lis suis: Scitis quia post *duos dies*
ταῖς αὐτοῦ, οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας 2
τὸ πάσχα

Pascha ♀ fit, & Filius hominis ‖ tra-
τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παρα-
ditur ad crucifigi. Tunc congre-
3 δίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι. τότε συνήγ-
gati sunt principes Sacerdotum & Scribæ, &
θησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ
seniores populi in atrium prin-
οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ
cipis Sacerdotum, ' dicti Caiphas: & * con-
4 ἀρχιερέως, τοῦ λεγομένου καϊάφα. καὶ συνε-
sultaverunt vt Iesum dolo ♀ apprehenderent,
βουλεύσαντο ἵνα τὸν ἰησοῦν δόλῳ κρατήσωσι,
& occiderent. Dicebant autem, Non in ‖ festo,
5 καὶ ἀποκτείνωσιν. ἔλεγον δὲ μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ,
" ne tumultus ♀ fiat in ♀ populo. ♀ At Ie-
6 ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ. τοῦ δὲ ἰη-
su existente in Bethania, in domo Simonis
σοῦ γενομένου ἐν βηθανίᾳ, ἐν οἰκίᾳ σίμωνος τοῦ
leprosi, accessit ad eum mulier alabastrum
7 λεπροῦ προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον
vnguenti habens pretiosi, & effudit super
μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχεεν ἐπὶ
caput ipsius recumbentis. Viden-
8 τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου. ἰδόν-
tes autem discipuli eius, indignati sunt, di-
τες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠγανάκτησαν, λέ-
9 γοντες· εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη; ἠδύ-
tuit enim istud vnguentum vænundari mul-
νατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον † πρᾶθῆναι πολ-
to, & dari pauperibus. Sciens
10 λοῦ, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς. γνοὺς
autem Iesus, ait illis, quid molestiam habetis
δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, τί κόπους παρέχετε
mulieri? opus enim bonum operata est in
τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς
me. * Semper enim pauperes habetis
11 ἐμέ. πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε
' cum vobis, me autem nõ semper habetis. ‖ Ma-
12 μθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. βα-

9 fiet,
‖ tradetur vt crucifigatur.
' qui dicebatur
* consilium fecerunt
♀ tenerent,
‖ die
" ne fortè
* fieret
♀ Quum autem Iesus esset
| vt
† πρᾶθῆναι
' molesti estis huic
* Nam
" vobiscum
‖ Mittens

eiens enim hæc vnguentum hoc in cor-
λοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώμα-
pus meum, ad sepeliendum me fecit.
τός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαί με ἐποίησεν.
Amen dico vobis, vbicumq; prædicatũ fuerit
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ
euangelium hoc in toto mundo, dice-
εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαλη-
tur & quod fecit hæc in memoriam
θήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον
eius. Tunc * vadens vnus ρ duolecim
αὐτῆς. τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα, ὁ
||dictus Iudas Iscariotes, ad principes Sa-
λεγόμενος ἰούδας ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρ-
cerdotũ, " ait ς: Quid vultis mihi dare, & ego vo-
χιερεῖς, εἶπε, τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑ-
bis tradam eum? * Illi verò constituerunt ei
μῖν παραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ
triginta argenteos. Et ex inde quærebat
τριάκοντα ἀργύρια. καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει
opportunitatem vt eum traderet. At pri-
εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ. τῇ δὲ πρώ-
ma ρ Azymorum accesserunt discipuli
τῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ
||Iesu, dicentes ei: Vbi vis pare-
ἰησοῦ, λέγοντες αὐτῷ, ποῦ θέλεις ἑτοιμάσω-
mus tibi comedere Pascha? " Ille autem dixit: Ite
μέν σοι φαγεῖν πάσχα; ὁ δὲ εἶπεν, ὑπάγετε
in ciuitatem ad quendam, & dicite ei:
εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα, καὶ εἴπατε αὐτῷ,
Magister dicit: Tempus meum propè est,
ὁ διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστιν,
apud te facio Pascha cum discipulis meis.
πρός σε ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου.
Et fecerunt discipuli sicut * coordinauerat il-
καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐ-
lis Iesus, & parauerunt Pascha.
τοῖς ὁ ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.
Vespere autẽ facto, discumbebat cum duo-
ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώ-
δεκα.

* abiit ρ de
|| qui dicebatur
* Et ρ illis:
* At illi
ρ autem die
|| ad Iesum,
" At Iesus
* coordinauerat

decim. Et edentibus illis, dixit: Amen dico
δεκα. καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, εἶπεν· ἀμὴν λέγω
vobis, quia vnus ‖ ex vobis traditurus est me. t
22 ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. καὶ
contristati valdè, cœperunt dicere ei " v-
λυπούμενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕ-
nusquisque eorum, Nunquid ego sum, Domine? * Is
23 καστος αὐτῶν, μήτι ἐγώ εἰμι, κύριε; ὁ
verò respondens ait, q Intingens cum me in
δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν
catino manum, hic me tradet.
τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει.
Quidem filius hominis vadit, sicut scri-
24 ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέ-
ptum est de illo: Væ autem homini il-
γραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκεί-
li, per quem Filius hominis traderur. bo-
νῳ, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. κα-
num erat ei, si non natus fuisset homo
λὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος
ille. Respondens autem Iudas qui ‖ tra-
25 ἐκεῖνος. ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδι-
dens eum, dixit, Nunquid ego sum, Rabbi? Ait
δοὺς αὐτὸν, εἶπε, μήτι ἐγώ εἰμι, ῥαββί; λέγει
illi: Tu dixisti. ‖ Edentibus autem eis,
26 αὐτῷ· σὺ εἶπας. ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν,
* accipiens Iesus panem, & q benedicens,
λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ εὐλογήσας,
fregit, & ‖ dedit discipulis ", & ait, Ac
ἔκλασε, καὶ ἔδιδου τοῖς μαθηταῖς, καὶ εἶπε· λά-
cipite, * comedite: Hoc est corpus meum. Et ac-
27 βετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. καὶ λα-
cipiens calicem, & q gratias actis, dedit
βὼν τὸ ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν
illis, dicens, Bibite ex hoc omnes. Hic
28 αὐτοῖς, λέγων, πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο
enim est sanguis meus qui noui testamenti,
γὰρ ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης,
qui pro multis ‖ effusus in remissionem
τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν

q discipulis suis.
‖ vestrum
" singuli,
* ipse
q Qui intingit mecum manum in paropside,
‖ tradidit
‖ Cœnantibus
* accepit
q benedixit, ac
‖ dedit que
" suis,
* &
q gratias egit, &
‖ effundetur

peccatorum Dico autem vobis, quòd non bibam à
ἁμαρτιῶν. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπ' 29
modo de hoc genimine vitis,
ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου,
* vobiscum vsque in diem illum, quum illud bibā* cum
ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ'
vobis nouum in regno Patris mei.
ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου.
Et hymno dicto, exierunt in montem
καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν 30
* Oliueti. * Olivarum. Tunc dicit illis Iesus: Omnes vos
ἐλαιῶν. τότε λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς· πάντες ὑμεῖς 31
‖ scandalum patiemini ‖ offendemini in me in nocte i-
σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύ-
sta. Scriptum est enim, Percutiam pastorem, &
τῃ γέγραπται γὰρ, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ
dispergentur oues gregis.
διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης.
* Postquam autem resurrexero, Post autem excitari me, præcedam vos in
μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς
Galilæam. Respondens autem Petrus, ait 32
τὴν γαλιλαίαν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος, ἔφη
* Et si illi:* Si omnes scandalizati fuerint in te,
αὐτῷ· εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί,
ego nunquam scandalizabor. Ait illi
ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι. ἔφη αὐτῷ ὁ 33
Iesus: Amen dico tibi, quia in hac no-
ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυ-
ctе, ¶ ante gallum vociferari, ter abnega-
κτὶ, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνῇ-
bis me. Ait illi Petrus: Etiam si oportuerit me
σῃ με. λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος· κἂν δέῃ με
‖ cum te mori, non te negabo. 34
συν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι.
Similiter verò & omnes discipuli dixerunt.
ὁμοίως δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.
Tunc venit cum illis Iesus in villam
τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ ἰησοῦς εἰς χωρίον 35
" dicitur Gethsemani, & dicit discipulis
λεγόμενον γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς
* suis: καθίσατε

¶ antequam gallus cantet,

‖ tecum

" quæ dicitur

* suis:

Sedete hic, ¶ vsquequo vadens orem
καθίσατε ἀυτοῦ. ἕως οὗ ἀπελθὼν προσεύξωμαι
illic. Et ‖ assumens Petrum, & duos
37 ἐκεῖ. καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον, καὶ τοὺς δύο
filios Zebedæi, cœpit contristari & * grauissi-
υἱοὺς Ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημο-
mè angi. Tunc ait illis: Vndique tristis est anima
38 νεῖν. τότε λέγει αὐτοῖς· περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή
mea vsque ad mortem. * Manete hic, & vigilate
μου ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε, καὶ γρηγορεῖτε
¶ cum me. Et progressus pusillum, procidit in
39 μετ' ἐμοῦ. καὶ προελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ
faciem suam, orans, & dicens,
πρόσωπον αὐτοῦ, προσευχόμενος, καὶ λέγων,
Pater mi, si possibile est, transeat à
πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ'
me calix iste. veruntamen non sicut ego
ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ
volo, sed sicut tu. Et venit ad
40 θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς
discipulos ‖, & inuenit eos dormientes:
μαθητὰς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας·
& dicit Petro: Sic non potuistis vna
καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν
hora vigilare ‖ cum me? Vigilate, &
41 ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ; γρηγορεῖτε, καὶ
orate, vt non intretis in tentatio
προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσελθητε εἰς πειρα-
nem. Quidem spiritus promptus *, verùm caro ¶
σμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ
infirma Iterum ex secundo ‖ abiens,
42 ἀσθενής. πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν,
orauit dicens: Pater mi, si non potest
προσηύξατο λέγων· πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται
hic calix transire à me, ‖ si
τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ, ἐὰν
non illum bibam, fiat voluntas tua.
μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.
Et * venien, inuenit eos rursus
43 καὶ ἐλθὼν εὑρίσκει αὐτοὺς πάλιν

¶ donec vadam illuc, & orem.
‖ assumpto Petro, & duobus filiis
‖ mœstus es.
* Sustinete
¶ mecum.
‖ suos
‖ mecum?
* est
¶ autem
‖ abiit, &
‖ nisi
* Venit iterum

dormientes: erant enim eorum oculi
καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ
q relictis illis, grauati. Et q relinquens illos, * abiens ite-
βεβαρημένοι. καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἀπῆλθων πά- 44
* abiit rum, ‖ orauit ex tertio, eundem sermonem
‖ & λιν, προσηύξατο ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον
dicens. Tunc venit ad discipulos
εἰπών. τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς 45
suos, & dicit illis, Dormite
αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, καθεύδετε τὸ λοιπὸν,
& requiescite: ecce, appro- inquauit hora, & Filius
καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ, ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς
hominis tradetur in manus peccato-
ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτω-
rum. * Excitamini, eamus: ecce appropinquauit
λῶν. ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ 46
p qui me q tradens me. Et adhuc eo loquente, ecce
παραδιδούς με. καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ 47
tradet. Iudas vnus ‖ duodecim venit, & cum eo tur-
‖ de Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄ-
ba multa cum gladiis & " lignis, à
χλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, παρὰ τῶν
principibus Sacerdotum & senioribus
ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ
* Qui autem populi. * At tradens eum, dedit il-
tradidit λαοῦ. ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτὸν, ἔδωκεν αὐ- 48
lis signum, dicens, Quemcumq. osculatus fuero,
τοῖς σημεῖον, λέγων, ὃν ἂν φιλήσω,
" tenete ipse est: " prehendite eum. Et confestim
αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτόν. καὶ εὐθέως 49
‖ Aue accedens ad Iesum, dixit: Gaude Rabbi. Et
προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ, εἶπε, χαῖρε ῥαββὶ, καὶ
" Dixitque osculatus est eum. " At Iesus ait
κατεφίλησεν αὐτόν. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν 50
illi Iesus, illi, Amice, * in quo ades? Tunc q accedentes
* ad quid ἀυτῷ, ἑταῖρε, ἐφ' ὃ πάρει; τότε προσελθόντες
venisti? p accesserũt, iniecerunt manus in Iesum, & ‖ pre-
& ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκ-
‖ tenuerunt henderunt eum. Et ecce vnus " eorũ cũ Iesu
" ex his qui κρατησαν αὐτόν. καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετὰ Ἰησοῦ, 51
ἐκτείνας

extendens manum, exemit gladium
ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν
ſuum: & percutiens ſeruum principis Sacerdotũ,
αὐτοῦ· καὶ παταξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως,
amputauit eius auriculam. Tunc ait illi Ie-
52 ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰη-
ſus, Conuerte tuum gladium in locum
σοῦς, ἀπόστρεψον σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον
ſuum: omnes enim * *accipientes* gladium *in*
αὐτοῦ· πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν, ἐν
gladio ρ *morientur*. An putas quia non poſ-
53 μαχαίρᾳ † ἀποθανοῦν. ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύνα-
ſum *nunc* ‖ *aduocare* Patrem meum, &
μαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ
exhibebit mihi " plus quàm duodecim legiones
παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας
angelorũ? Quomodo ergo impleb̃ũtur Scripturæ,
54 ἀγγέλων; πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί.
quia ſic oportet fieri? In illa hora dixit
55 ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι; ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν
Ieſus turbis: Tanquam ad latronem exiſtis
ὁ ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε
cum gladiis & * *ligni*, comprehendere me,
μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, συλλαβεῖν με, καθ'
quotidie apud vos ſedebam do-
ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς † ἐκαθεζόμην διδά-
cens in templo, & non ρ *prehendiſtis me*. Hoc
56 σκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. τοῦτο
autem totũ factũ eſt, vt adimplerẽtur Scripturæ
δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ
Prophetarum. Tunc diſcipuli omnes reliꝛto
τῶν προφητῶν. τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες
eo fugerunt. ‖ *Illi* verò tenentes Ieſum, *ab-*
57 αὐτὸν ἔφυγον. οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν ἰησοῦν ἀ-
duxerunt ad Caipham principem Sacerdotũ, vbi
πήγαγον πρὸς καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ
Scribæ, & ſeniores conuenerant.
γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν.
At Petrus * ſequebatur eum à longè,
58 ὁ δὲ πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν,

* qui acceperint
ρ peribunt
† ἀποθανεῖν.
‖ rogare
" modò
* fuſtibus
† καθέζομαι
ρ me tenuiſtis.
‖ At illi
* autem

" in atrium vsque " aulæ principis sacerdotũ. & ingressus in-
ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως. καὶ εἰσελθὼν ἐν-
q vt videret trò, sedebat cum ministris q videre fi-
σω, ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, ἰδεῖν τὸ τέ-
‖ autem nem. At principes Sacerdotum ‖, & seniores,
λος. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι, 59
' omne con- & " consessus omnis quærebant falsũ testimo-
silium καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυ-
* morti tra- nium contra Iesum, vt eũ * morte afficerent: Et
derent: q quum mul- εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτόν· καὶ 60
si falsi testes non inuenerunt. q & multis falsis testibus acce-
accessissent, οὐχ εὗρον. καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων προσ-
Nouissime au- elθόντων, οὐχ εὗρον. ὕστερον δὲ προσελθόν-
tem venerũt ‖ Et " dixit: tes duo falsi testes, ‖ dixerunt: Hic " effatus est:
τες δύο ψευδομάρτυρες, εἶπον· οὗτος ἔφη· 61
* destruere Possum * dissoluere templum Dei, & q per
δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ
q post triduũ tres dies rædificare illud. Et surgens
τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι αὐτόν. καὶ ἀναστὰς 62
princeps Sacerdotum, ait illi: Nihil respondes ‖,
ὁ ἀρχιερεὺς, εἶπεν αὐτῷ· οὐδὲν ἀποκρίνῃ,
v ad ea quæ isti aduersũ te quid isti te contra testificantur? At Iesus
τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; ὁ δὲ ἰησοῦς
" autem tacebat. Et respondens princeps Sacerdotum, ait
ἐσιώπα. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς, εἶπεν 63
illi: Adiuro te per Deum viuum,
αὐτῷ, ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος,
vt nobis dicas si tu es Christus filius Dei.
ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.
Dicit illi Iesus, Tu dixisti. verumtamen dico
λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, σὺ εἶπας. πλὴν λέγω 64
vobis, à modò videbitis Filium hominis se-
ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου κα-
* virtutis Dei, dentem à dextris * efficacitatis, & venien-
θήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχό-
tem in nubibus cæli. Tunc princeps
μενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. τότε ὁ ἀρ- 65
q scidit Sacerdotum q dirupit vestimenta sua, dicens,
† διαῤῥήγνυμι χιερεὺς † διέῤῥηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, λέγων,
πό

quòd blasphemauit. quid adhuc || vsũ habemus te-
ὁ τι ἐβλασφήμησε. τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρ- || egemus te-
stium? Ecce nunc audistis blasphemiam
τύρων; ἴδε νῦν ἠκούσατε τοῦ βλασφημίας
eius. Quid vobis videtur? " Illi verò respondentes
66 αὐτοῦ. τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες
dixerunt, Reus mortis est. Tunc * inspuerunt in
67 εἶπον, ἔνοχος θανάτου ἐστί. τότε ἐνέπτυσαν εἰς
faciem eius, & ϙ colaphisauerunt eũ. alij
τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν. οἱ
autem || percusserunt, dicentes: Prophetiza nobi
68 δὲ ἐρράπισαν, λέγοντες· προφήτευσον ἡμῖν
Christe, quis est ° percutiens te? At Petrus * foris
69 χριστέ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε; ὁ δὲ πέτρος ἔξω
sedebat in atrio, & accessit ad eum
ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ προσῆλθεν αὐτῷ
vna ancilla, dicens: Et tu eras cum Iesu
μία παιδίσκη. λέγουσα, καὶ σὺ ἦσθα μετὰ ἰησοῦ
Galilæo. ϙ Ille verò negauit coram omnibus,
70 τοῦ γαλιλαίου. ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων,
dicens: Nescio quid dicis. || Exeuntem autẽ illum
71 λέγων, οὐκ οἶδα τί λέγεις. ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν
in vestibulum, vidit eum alia ": & ait his
εἰς τὸν πυλῶνα, εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ λέγει τοῖς
qui * ibi: Et hic erat cũ Iesu Nazareno. Et ite-
72 ἐκεῖ· καὶ οὗτος ἦν μετὰ ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου. καὶ πά-
rum negauit cũ iuramento, quia non noui homi-
λιν ἠρνήσατο μετ' ὅρκου, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρω-
nẽ. ϙ Post paulum autem accedentes stantes, dixe-
73 πον. μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἑστῶτες, εἶ-
runt Petro: Verè & tu ex illis es: et-
πον τῷ πέτρῳ· ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ
enim loquutio tua manifestũ te facit. Tunc cœpit
74 γὰρ ἡ λαλιά σου δηλόν σε ποιεῖ. τότε ἤρξατο
' deuouere & iurare, quia non * noui
καταναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν
hominem. & continuò gallus ϙ vociferatus est.
ἄνθρωπον. καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε.

" At illi
* exspuerunt
ϙ colaphis eũ ceciderunt.
|| palmas in faciem eius dederunt,
° qui te percussit?
* verò
ϙ At ille
|| Exeũte autem illo ianuam,
" ancilla:
* erant
ϙ Et post pusillum accesserunt qui stabant, &
|| nam & loquela
" detestari
* nouisset
ϙ cantauit.

Et recordatus est Petrus verbi Ie- 75
καὶ ἐμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ ῥήματος τοῦ ἰη-
|| quod dixerat: Prius quàm gallus canret, su || dicentis ei: Quòd ante gallum voci-
σοῦ εἰρηκότος αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φω-
ferari, ter abnegabis me. Et egressus foras,
νῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. καὶ ἐξελθὼν ἔξω,
fleuit amarè.
ἔκλαυσε πικρῶς.

CAP. XXVII. κζ'.

|| iniierunt Manè autem facto, consilium " sumpserunt
Πρωΐας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλαβον
omnes principes Sacerdotum & seniores populi
πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ
aduersus Iesum, vt eum morti traderent. Et 2
κατὰ τοῦ ἰησοῦ, ὥστε αὐτὸν θανατῶσαι. καὶ
* vinctũ adduxerunt eũ, * ligantes eum, abduxerunt, & tradiderunt
δήσαντες αὐτὸν ἀπήγαγον, καὶ παρέδωκαν
eum Pontio Pilato præsidi. Tunc
αὐτὸν Ποντίῳ Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι. τότε 3
φ qui eum tradidit, videns Iudas φ qui tradens [fuit] eum, quòd dãna-
ἰδὼν ἰοῦδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, ὅτι κατεκρί-
|| pœnitentia ductus, tus esset, || pœnitens, retulit trigin-
θη, μεταμεληθεὶς. ἀπέστρεψε τὰ τριάκον-
ta argenteos principibus Sacerdotum, & se-
τα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ τοῖς πρεσ-
nioribus, dicens, Peccaui tradens sanguinẽ
βυτέροις, λέγων, ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα 4
" iustum. At illi " innoxium. Illi verò dixerunt, Quid ad nos? tu vi-
ἀθῶον. οἱ δὲ εἶπον, τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψῃ
* proiectis argenteis deris. Et * proiiciens argenteos in templo, re-
ψει. καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ, ἀνε- 5
φ laqueo se suspendit. cessit: & abiens φ se strangulauit. At principes||
|| autem " acceptis argenteis, γώρησε· καὶ ἀπελθὼν ἀπήγξατο. οἱ δὲ ἀρ- 6
Sacerdotũ " accipientes argenteos, dixerunt, non li
χιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια, εἶπον, οὐκ ἔξε-
* mittere cet * inicere eos in corbanam: quia pretiũ
φ Consilio autem inito, τι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν· ἐπεὶ τιμὴ
sanguinis est. φ Consilium autem sumentes, mer-
αἵματός ἐστι. συμβούλιον δὲ λαβόντες, ἠγό- 7
ρασαν

cati sunt ex illis agrum figuli in meru nt
ρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς
sepulcurã || peregrinis. Quapropter vocatus est ager || peregrino-
8 ταφὴν τοῖς ξένοις. διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς rum.
ille ᵛ Ager sanguinis, vsque hodie. Tunc ᵛ Propter hoc
9 ἐκεῖνος ἀγρὸς αἵματος ἕως τῆς σήμερον. τότε *Hasel-dama, hoc est, in hodiernũ diem.
impletum est ||effatum per Ieremiam Prophe- ||quod dictũ est
ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ ἱερεμίου προφη-
tam, dicentem, Et acceperunt triginta argen-
τοῦ λέγοντος, καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύ-
teos, pretium appretiati, quẽ appretiauerunt
ρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου, ὃν ἐτιμήσαντο † τιμάομαι
à filiis Israel. Et dederunt eos in
10 ἀπὸ υἱῶν ἰσραήλ· καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν
agrum figuli, sicut constituit mihi Do-
ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέ μοι κύ-
minus. At Iesus stetit ante præsidem, ᵛ autem
11 ριος. ὁ δὲ ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος,
& interrogauit eum præses, dicens: Tu es
καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμών, λέγων, σὺ εἶ
rex Iudæorum? At Iesus dixit il-
ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἰησοῦς ἔφη αὐ-
li: Tu dicis. Et *in accusari ipsum
12 τῷ σὺ λέγεις. καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν *quum accusaretur
à principibus Sacerdotũ & senioribus, nihil
ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, οὐδὲν
respondit. Tunc dicit illi Pilatus:
13 ἀπεκρίνατο. τότε λέγει αὐτῷ ὁ πιλάτος·
Non audis quanta te contra testantur? Et ᵛ aduersum
14 οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσι; καὶ te dicunt testimonia?
non respondit ei ad vllum verbum,
οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα,
ita vt ||mira i præsidem vehementer. Per ||mirat cur
15 ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν. κατὰ præses
autẽ di solenn cõsueuerat præses ᵛ absoluere ᵛ populo dimittere vnũ
δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν
vnum vinctum turbæ, quem voluissent. Habebãt
16 ἕνα δέσμιον τῷ ὄχλῳ, ὃν ἤθελον. εἶχον
autem tunc vinctum insignem, *dictum *qui dicebatur
δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον, λεγόμενον

Barabbas. Congregatis ꝓdimittam ‖qui dicitur Christus? "pro *visum ꝓautem †πείθω ‖populis, "verò ꝓdimitti *ait illi ‖de Iesu, qui dicitur Christus? "Ait illis præses: *At illi magis qua

Barabbam. Coactis ergo illis, dixit il-
βαραββᾶν. συνηθροισμένων οὖν αὐτῶν, εἶπεν αὐ- 17
lis Pilatus: Quem vultis ꝓabsoluam vobis?
τοῖς ὁ πιλάτος, τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν;
Iarabam, an Iesum ‖dictum Christum? Sciebat
βαραββᾶν, ἢ ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν; ἤδει 18
enim quòd per inuidiam tradidissent eum. Se-
γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν. κα- 19
dente autem illo "super tribunali, misit
θημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλε
ad eum vxor eius, dicens: Nihil
πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ, λέγουσα, μηδὲν
tibi & iusto illi: multa enim passa sú
σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον
hodie per *somnium propter eum. At princi-
σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν. οἱ δὲ ἀρ- 20
pes ꝓSacerdotum & seniores persuaserunt
χιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι † ἔπεισαν τοὺς
‖turbis, vt peterent Barabbam, at
ὄχλους, ἵνα αἰτήσωνται † βαραββᾶν, † δὲ
Iesum" perderent. Respondens autem pra-
ἰησοῦν ἀπολέσωσιν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγε- 21
ses, ait illis: Quem vultis de duobus
μών, εἶπεν αὐτοῖς, τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο
ꝓabsoluam vobis? Illi verò dixerunt: Barabbam.
ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον· βαραββᾶν.
Dicit ergo illis Pilatus: Quid igitur fa-
λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ πιλάτος· τί οὖν ποιή- 22
ciam ‖ Iesum dictum Christum? dicunt
σω ἰησοῦν † λεγόμενον χριστόν; λέγουσιν
ei omnes, Crucifigatur. *At præses ait:
αὐτῷ πάντες, σταυρωθήτω. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη, 23
Quid enim mali fecit? *Ille autem abundè clama-
τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσῶς ἔκρα-
bant, dicentes: Crucifigatur. Videns autem Pi-
ζον, λέγοντες, σταυρωθήτω. ἰδὼν δὲ ὁ πι- 24
latus quia nihil proficeret, sed magis tumul-
λάτος ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυ-
tus fieret, ꝓsumens aquam lauit
βος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς
χεῖ-

manus coram
χεῖρας ἀπέναν
sum à sang
εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵ
videritis. Et res
ὄψεσθε. καὶ ἀπ
25 Sanguis eius sup
αἷμα αὐτοῦ ἐφ'
Tunc *absolvit
τότε ἀπέλυσε
26 Iesum flag
ἰησοῦν φραγέλ
figeretur. Tunc
ἐφθη. τότε οἱ
27 milites Ie
λαβόντες † ἰησ
gerunt ad eu
γαγον ἐπ' αὐτ
28 exuentes eu
ἐκδύσαντες αὐ
mydem coccinea
μυδα κοκκινο
29 de spinis, im
ἐξ ἀκανθῶν,
eius, & arundi
αὐτοῦ, καὶ κάλα
& genu ꝓflexi
καὶ γονυπετήσα
ludebant ei,
παίζον αὐτῷ,
Iudæorum. Et
τῶν ἰουδαίων. καὶ
30 runt arundin
σον τὸν κάλαμ
put eius.
31 ἔπαιον αὐτοῦ.
exuerunt eu
ἐξέδυσαν αὐτ
induerunt eum
ἐνέδυσαν αὐτὸ

manus coram ‖turba, dicens: Innocens ‖populo,
χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου, λέγων, ἀθῶός
sum à sanguine iusti huius: vos
εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς
videritis. Et respondẽs vniuersus populus, dixit,
ὄψεσθε. καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς, εἶπε· τὸ
35 Sanguis eius super nos, & super *natos nostros. *filios
αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.
Tunc *absolmit illis Barabbam: *At
τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ
26 Iesum flagellans, tradidit ‖ vt cruci- *dimisit
Ἰησοῦν φραγελλώσας, παρέδωκεν ἵνα σταυ- *Iesum autẽ flagellatum
figeretur. Tunc milites *assu- ‖eis
ρωθῇ. τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παρα- *susciipientes
27 mentes Iesum in prætorium, *coe- *congregauerunt
λαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συνή-
gerunt ad eum vniuersam cohortem. Et
γαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν. καὶ
28 exuentes eum, circumdederunt ei chla-
ἐκδύσαντες αὐτὸν, περιέθηκαν αὐτῷ χλα-
mydem coccineam: Et plectentes coronam
μύδα κοκκίνην· καὶ πλέξαντες στέφανον
29 de spinis, imposuerunt super caput
ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν
eius, & arundinem in dextera eius:
αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ·
& genu *flectentes ante eum, il- *flexo
καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἐνε-
ludebant ei, dicentes: ‖Gaude rex ‖Aue
παίζον αὐτῷ, λέγοντες, χαῖρε ὁ βασιλεὺς
Iudæorum. Et ‖*inspuentes* in eum accepe- ‖exspuentes
τῶν Ἰουδαίων. καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν, ἔλα-
30 runt arundinem, & percutiebant in ca-
βον τὸν κάλαμον, καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κε-
put eius. Et postquam illuserunt ei,
φαλὴν αὐτοῦ. καὶ ὅτε ἐνέπαιξεν αὐτῷ,
31 exuerunt eum chlamydem, &
ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα, καὶ
induerunt eum vestimentis eius. & *ꝑdu-
ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. καὶ ἀπή-

* vt crucifi-
gerent.

xerunt eum *ad crucifigendum. Exeuntes
γαζον αὐτὸν εἰς τὸ ἐς αὐρῶσαι. ἐξερχόμενοι δὲ
autem inuenerunt hominem Cyrenæum, nomine
ὃ εὗρον ἄνθρωπον κυρηναῖον, ὀνόματι
Simonem: hunc angariauerunt, vt tolleret cru-
σίμωνα· τοῦτον ἐγγαρεύσαν, ἵνα ἄρῃ τὸν σαυ-
cem eius. Et ‖venientes in locum ‖dictum
ρὸν αὐτοῦ. καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον
Golgotha, "qui est dictus Caluariæ locus.
γολγοθᾶ, ὅς ἐστι λεγόμενος κρανίου τόπος.

* t ‖vinum
†οἶνον
†μίγνυμι
‖quum gu-
stasset
"Postquam
autem crucifixerunt
*mittentes
‖quod dictũ
est per Pro-
phetam, di-
centem: Di-
uiserunt sibi
‖miserunt

*Dederunt ei bibere ‖acetum cum felle mix-
ἔδωκαν αὐτῷ πεῖν †ὄξος μετὰ χολῆς †με-
tum. & ‖gustans noluit bibere.
μιγμένον. καὶ γευσάμενος οὐκ ἤθελε πεῖν.
Crucifigentes verò eum, diuiserunt
σταυρώσαντες δὲ αὐτόν, διεμερίσαντο τὰ
vestimenta eius, *iacentes sortem: vt impe-
ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον· ἵνα πληρω-
rur ‖effatum à Prophetis: Diuisi-
θῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τῶν προφητῶν, διεμερί-
sunt vestimenta mea sibi ipsis, & super ve-
σαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὴν ἱμα-
stem meam ‖iecerunt sortem. Et sedentes
τισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. καὶ καθήμενοι
seruabant eum illic. Et imposuerunt super
ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ. καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω
caput eius causam ipsius scriptam,
τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην,
HIC EST IESVS REX
ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ ΙΗΣΟΥΣ Ο ΒΑΣΙ-
IVDAEORVM. Tunc cru-
ΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ. τότε σαυ-
cifixi sunt cum eo duo latrones, vnus à dexteris,
ρωθῆσαν σὺν αὐτῷ δύο λῃσταί, εἷς ἐκ δεξιῶν,
*autem
& vnus à sinistris. At prætereuntes*
καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων. οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐ-
blasphemabant eum, mouentes capi-
βλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφα-
"Vah qui de-
struis
ta sua: & dicentes, "Dissoluens
λὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες, ὁ καταλύων τὸν
ναὸν

templum*, & in
τὸν ναὸν, καὶ ἐν τ
ut seipsum. Si t
41 σον σεαυτόν. εἰ
cruce. Simil
τοῦ σταυροῦ. ὁμοί
tum illudentes
ζοντες μ
ribus, & Pl
42 βυτέρους, καὶ φα
uauit, seipsum no
σωσεν, ἑαυτὸν ε
Israel est, d
ἰσραήλ ἐστι, κα
*credemus in
43 πιστεύσομεν ἐπ
liberet nunc
ρυσάσθω νῦν α
Quia Dei sum
44 ὅτι θεοῦ εἰμι υἱ
‖concrucifixi
οἱ συνεσταυρωθέ
à autem sexta h
45 ἀπὸ δὲ ἕκτης ω
niuersã terrã, v
46 σαν τὴν γῆν, ἕως
nam horam c
νάτην ὥραν ἐπ
dicens: Eli, Eli,
λέγων, ἠλί, ἠλί
Deus meus, De
θεέ μου, θ
quisti? Quidã aut
47 λιπες; τινὲς δὲ
dicebant, Quòd E
48 ἔλεγον, ὅτι ἠλί
rens vnus ex eis
μῶν εἷς ἐξ αὐ
plensque aceti,
σας τε ὄξους

templum*, & in ꝗtribus diebus ædificans, ser-
τὴν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶ-
ua teipsum. Si filius es Dei descende de
41 σον σεαυτόν. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ
cruce. Similiter verò & principes Sacerdo-
τοῦ σταυροῦ. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαί-
tum illudentes cum Scribis, & senio-
ζοντες μετὰ τῶν γραμματέων, καὶ πρεσ-
ribus, & Pharisæis, dicebant: Alios ‖ser-
42 βυτέρων, καὶ φαρισαίων, ἔλεγον, ἄλλους ἔ-
uauit, seipsum non potest ‖seruare. Si rex
σωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. εἰ βασιλεὺς
Israel est, descendat nunc de cruce, &
ἰσραὴλ ἐστι, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ
*credemus in eum. Confidit in Deo
43 πιστεύσομεν ἐπ' αὐτῷ. πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν
liberet nunc eum, si vult eum. dixit enim
ῥυσάσθω νῦν αὐτὸν, εἰ θέλει αὐτόν. εἶπε γὰρ,
Quia Dei sum filius. ꝗ Id verò ipsum & latrones
44 ὅτι θεοῦ εἰμι υἱός. τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λῃσταὶ
‖concrucifixi ipsi exprobrabant ei,
οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ, ὠνείδιζον αὐτῷ,
à autem sexta hora tenebræ factæ sũt super v-
45 ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶ-
niuersã terrã, vsq. "horã nonam. "Circa verò no-
46 σαν τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐνάτης. περὶ δὲ τὴν ἐν-
nam horam clamauit Iesus voce magna,
νάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ,
dicens: Eli, Eli, lama sabachthani? hoc est,
λέγων, ἠλὶ, ἠλὶ, λαμὰ σαβαχθανί; τοῦτ' ἔστι,
Deus meus, Deus meus, vt quid me dereli-
θεέ μου, θεέ μου, ἵνατί με ἐγκατέ-
quisti? Quidã autem eorum illic ꝗstantiũ audiẽtes,
47 λιπες; τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστώτων ἀκούσαντες,
dicebant, Quòd Eliam vocat iste. Et continu cur-
48 ἔλεγον, ὅτι ἠλίαν φωνεῖ οὗτος. καὶ εὐθέως δρα-
rens vnus ex eis, ‖& accipiens spongiam, "im-
μὼν εἷς ἐξ αὐτῶν, καὶ λαβὼν σπόγγον, πλή-
plensque aceti, & circumponens arundini
σας τε ὄξους, καὶ περιθεὶς καλάμῳ,

*Dei,
ꝗtriduo illud
reædificas,
salua temeti-
psum,
‖saluos fe-
cit,
saluum fa-
cere.
*credimus eã.
ꝗIdipsum au-
tem
‖qui crucifi-
xi erant cum
eo, impropere-
rabant,
"ad *Et
ꝗstantes &
‖acceptam
"impleuit a-
ceto, & impo-
suit

*& dabat ei bibere.
ꝓ verò
*liberans
'autem
*velum
ꝓ scissum est in duas partes, à summo
† σχίζω
‖ scissæ
† σείομαι,
† ἀνοίγω
" qui dormierant, surrexerunt.
*resurrectionem
ꝓ autem
‖ erant, custodientes
'viso terræmotu, & his quæ fiebant
*Inter quas
ꝓ Iosep'a
‖ Quum autem sero factum esset,

*potabat eum. Verùm cæteri ꝓ dicebãt: Sine, ἐπότιζεν αὐτόν. οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον, ἄφες, 49
videamus an veniat Elias, liberaturus eum. At ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλίας σώσων αὐτόν. ὁ δὲ 50
Iesus 'iterum clamans voce magna, emisit ἰησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε
spiritum. Et ecce *interexpansum τὸ πνεῦμα. καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ 51
templi fissum est in duo, à sursum vsque deorsum: & terra mota est, & petræ ‖ fissæ sunt, ναοῦ † ἐσχίσθη εἰς δύο, ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κατω· καὶ ἡ γῆ † ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν.
& monumenta aperta sunt, & multa καὶ τὰ μνημεῖα † ἀνεῴχθησαν, καὶ πολλὰ 52
corpora dormientium sanctorum 'excitata sunt. σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη.
Et exeuntes de monumentis post exci- καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερ- 53
tationem eius, venerunt in sanctam ciuitatẽ, & σιν αὐτοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ
apparuerunt multis. At Centurio ꝓ, ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς. ὁ δὲ ἑκατόνταρχος, 54
& qui cum eo ‖ seruantes Iesum, videntes καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, τηροῦντες † ἰησοῦν, ἰδόντες
" terræmotum, & facta, † σεισμὸν, καὶ τὰ γενόμενα, ἐφοβήθησαν σφό-
timuerunt valdè, dicentes: Verè Dei filius erat iste. Ε- δρα, λέγοντες, ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος. ἦ- 55
rãt autẽ ibi mulieres multæ à longe: σαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν
θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ ἰησοῦ ἀπὸ
Galilæa, ministrantes ei: *In quibus erat Ma- † γαλιλαίας, διακονοῦσαι αὐτῷ· ἐν αἷς ἦν μα- 56
ria Magdalene, & Maria Iacobi & ρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἡ † ἰακώβου καὶ
ꝓ Iose mater, & mater filiorum Zebe- ἰωσῆ μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν ζεβε-
dæi. ‖ Sero autem facto, venit ho- δαίου. ‖ Ὀψίας δὲ γενομένης, ἦλθεν ἄνθρω- 57
πος

secun

mo dives
πος πλούσιος
Ioseph, qui &
ἰωσὴφ, ὃς καὶ
Hic *accede
58 οὗτος προσελ
corpus Iesu.
σῶμα τοῦ ἰησοῦ.
reddi
59 ἀποδοθῆναι τ
pus Ioseph
μα ὁ ἰωσὴφ †
da. Et po
60 θαφῇ· καὶ ἔ
monuméto, quo
μνημείῳ, ὃ ἐν
volutus lapidem
σκυλίσας λίθο
abiit. Erat a
61 ἀπῆλθεν. ἦν δ
& altera Maria
καὶ ἡ ἄλλη μαρία
pulchrũ. " Verùm
62 φόβ. τῇ δὲ ἐπα
rascenen, 'coa
σκευλῶ σωνή
Pharisei ad
63 φαρισαῖοι πρὸ
minimus quia
μνήσθημεν ὅτι
viuens: Post tres
64 ζῶν, μετὰ τρεῖς
ergo ‖ munire.
ἂν ἀσφαλισθῆ
diem, ne 'quando
μέρας, μήποτε
ἔλθωσιν, *furentur e
τὸς, κλέψωσιν α
tatus est a mortu
θη ἀπὸ τῶν νεκρ

mo diues ab Arimathæa, nomine
πος πλούσιος ἀπὸ ἀριμαθαίας, τοὔνομα
Ioseph, qui & ipse discipulus erat Iesu.
ἰωσὴφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθητεύσε τῷ ἰησοῦ.
Hic *accedens Pilato, petiit
58 οὗτος προσελθὼν τῷ πιλάτῳ ἠτήσατο τὸ
corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit
σῶμα τοῦ ἰησοῦ. τότε ὁ πιλάτος ἐκέλευσεν
reddi corpus. Et ‡accipiens cor-
59 ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα. καὶ λαβὼν τὸ σῶ-
pus Ioseph inuoluit illud ‖sindone mun-
μα ὁ ἰωσὴφ † ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι κα-
da. Et posuit illud in nouo suo
60 θαρᾷ· καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ
monuméto, quod exciderat in petra: & "ad-
μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ καὶ προσ-
uoluens lapidem magnum *ostio monumenti,
κυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου,
abiit. Erat autē ibi Maria Magdalene,
61 ἀπῆλθεν. ἦν δὲ ἐκεῖ μαρία ἡ μαγδαλιὴνὴ,
& altera Maria, sedentes contra se-
καὶ ἡ ἄλλη μαρία, καθημέναι ἀπέναντι τοῦ τά-
pulchrũ. ‖Verùm postera die, quæ est post Pa-
62 φου. τῇ δὲ ἐπαύριον, ἥτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρα-
rasceuen, "coacti sunt principes Sacerdotum &
σκευὴν συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
Pharisei ad Pilatum, dicentes, Domine *me-
63 φαρισαῖοι πρὸς πιλάτον, λέγοντες, κύριε, ἐ-
minimus quia ille seductor dixit adhuc
μνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι
viuens: Post tres dies ‡excitor. Iube ‡resurgam.
64 ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. κέλευσον
ergo ‖munire. sepulchrum, vsq in tertium
οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸ τάφον, ἕως τῆς τρίτης ἡ-
diem, ne *quando venientes discipuli eius no-
μέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκ-
cte, *furentur eum, & dicant plebi: "Exci-
τὸς, κλέψωσιν αὐτὸν, καὶ εἴπωσι τῷ λαῷ, ἠγέρ
tatus est a mortuis: & erit nouissimus error
θη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη

*accessit ad Pilatum, &
‡accepto corpore
‖in
†ἐνετυλίξατο
‡aduoluit saxum
*ad ostium
‖Altera autē
"conuenerũt
*recordati sumus
‡resurgam.
‖custodiri
"fortè veniant
*&
Surrexit

peior priore. Ait verò illis Pilatus:
χείρων τῶν πρώτων. ἔφη δὲ αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, ἔχετε
Habetis custodiam: ‖abite, munite sicut
ἔχετε κουστωδίαν, ὑπάγετε, ἀσφαλίσασθε ὡς
scitis. Illi autem abeuntes munierunt
οἴδατε. οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον,
sepulchrum, signantes lapidem cum
σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστωδίας.

‖ abite, custodite

custodibus.

CAP. XXVIII. κη'.

Vespere autem *Sabbatorum lucescenti in
Ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς
unam Sabbatorum, venit Maria Magdalene,
μίαν σαββάτων, ἦλθε Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ,
& altera Maria, ϱ videre sepulchrum. Et ecce
καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, θεωρῆσαι τὸν τάφον. καὶ ἰδοὺ
terræmotus factus est magnus. Angelus enim Do-
σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ κυ-
mini ‖ descendens de cælo, accedens re-
ρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ, προσελθὼν ἀπε-
uoluit lapidem ab ostio, & sedebat su-
κύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας, καὶ ἐκάθητο ἐ-
per eum. Erat autem aspectus eius sicut fulgur,
πάνω αὐτοῦ. ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ,
& vestimentum eius candidum sicut nix. Præ
καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών. ἀπὸ
autem timore eius *concussi sunt seruantes,
δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες,
& facti sunt velut mortui. Respondens autem
καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
angelus, dixit mulieribus, ϱ Ne metuite
ἄγγελος εἶπε ταῖς γυναιξὶ, μὴ φοβεῖσθε ὑ-
vos: scio enim quærere Iesum ‖ crucifixum
μεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον
quæritis: Non est hic. *Excitatus est enim, sicut
ζητεῖτε· οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη γὰρ, καθὼς ὁ
dixit, venite,* videte locum vbi ϱ iacebat,
εἶπε, δεῦτε, ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο
ὁ κύ-

* sabbati quæ lucescit in prima Sabbati,

ϱ videre

‖ descendit

* &

† ἀποκυλίω

* exterriti sunt custodes

ϱ Nolite timere

‖ qui crucifixus est,

Surrexit

* &

ϱ positus erat

Dominus. Et citò euntes dicite
7 ὁ κύριος καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς
diſcipulis eius, quia ſurrexit à mortuis,
μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν,
& ecce ‖ *praeit* vos in Galilæam: ibi
καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν· ἐκεῖ
eum videbitis. ecce" *dixi* vobis. Et * *exeuntes*
8 αὐτὸν ὄψεσθε. ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν. καὶ ἐξελθοῦσαι
citò de monumento cum timore & gaudio
ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς
magno, ♀ *cucurrerunt* nunciare diſcipu-
μεγάλης, ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθη-
lis eius. *Quum autem irent* *renunciare*
τοῦ αὐτοῦ. ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς
diſcipulis eius, Et ecce Ieſus occur-
9 μαθηταῖς αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ ὁ ἰησοῦς † ἀπήντη-
rit illis, dicens: ‖ *Gaudete*. Illæ autem *accedenſ*
σεν αὐταῖς, λέγων, χαίρετε. αἱ δὲ προσελθοῦ-
ees, prehenderunt eius pedes, & adoraue-
σαι, ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσεκύ-
runt eum. Tunc ait illis Ieſus: * *Ne*
10 νησαν αὐτῷ. τότε λέγει αὐταῖς ὁ ἰησοῦς, μὴ
timete: ite, nunciate fratri-
φοβεῖσθε· ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελ-
bus meis, vt *abeant* in Galilæam,
φοῖς μου, ἵνα ἀπελθοῦσιν εἰς τὴν γαλιλαίαν,
& ibi me videbunt. ♀ *Ecce illis*,
11 κἀκεῖ με ὄψονται. πορευομένων δὲ αὐτῶν,
ecce quidam ‖ *custodiæ* *venientes in ur-*
ἰδοὺ τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πό-
bem, nunciauerunt principibus Sacerdotũ omnia
λιν, ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ
* *facta*. Et congregati cum ſenio-
12 γενόμενα. καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυ-
ribus, ♀ *consilioque accipientes*, *argenteos*
τέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες, ἀργύρια
ſufficientes dederunt militibus, dicentes:
13 ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις, λέγοντες,
Dicite quia diſcipuli eius nocte ‖ *venientes*,
εἴπατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες,

† ἀπαντάω
‖ Auete.
" accesſerunt, & tenuerunt
* Nolite timere:
♀ Quæ quum abiisſent,
‖ de cuſtodibus venerunt in ciuitatem, &
* quæ facta fuerant.
♀ consilio accepto, pecuniam copioſam
‖ venerunt, &

furati sunt eum nobis dormientibus. Et si
ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων. καὶ ἐὰν 14
auditum fuerit hoc à præside, nos suade-
ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πεί-
bimus ei, & vos securos faciemus.
σομεν αὐτῷ, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν.

|| At illi accepta pecunia,

|| Illi autem accipientes argenteos, fecerunt sicut
οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια, ἐποίησαν ὡς 15
erant edocti. & diuulgatum est verbum istud
ἐδιδάχθησαν. καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος
apud Iudæos, vsque * hodie. At vnde-
παρὰ Ἰουδαίοις, μέχρι τῆς σήμερον. οἱ δὲ ἕνδε-
cim ϱ discipuli || profecti sunt in Gali-
κα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλι-
laeam, in montem vbi constituerat illis Iesus.
λαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς.

* in hodiernum diem.

ϱ autem

|| abierunt

Et videntes eum adorauerunt eum: quidam
καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν αὐτῷ· οἱ 17
autem dubitauerunt. Et accedens Iesus lo-
δὲ ἐδίσταζαν. καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλά-
quutus est eis, dicens: Data est mihi omnis * au-
λησεν αὐτοῖς, λέγων, ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξου-
thoritas in cælo, & in terra. Euntes
σία ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς. πορευθέντες 19
ergo docete omnes gentes, bapti-
οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτί-
zantes eos in || nomen Patris, &
ζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ
Filij, & sancti Spiritus: Docentes eos
υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς 20
seruare omnia quæcumque mandaui vobis. Et
τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν. καὶ
ecce ego * cum vobis sum omnes dies,
ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας,
vsque ad consummationem seculi. Amen.
ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ἀμήν.

* potestas

|| nomine

* vobiscum sum omnibus diebus,

Sancti Euangelij secundùm Matthæum,

FINIS.

TO

SECVNDVM MARCVM

ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ

SANCTVM EVANGE-
ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕ-
LIVM.
ΛΙΟΝ.

CAPVT PRIMVM. α.

1 A INITIVM Euangelij Iesu Chri-
ΑΡΧΗ τοῦ εὐαγγελίου ἰησοῦ χρι-
ſti Filij Dei: Sicut ſcriptum eſt
2 στοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ· ὡς γέγραπται
in * Prophetis: Ecce ego mitto
ἐν τοῖς προφήταις, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν
angelum meum ante faciem tuam, qui præ-
ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατα-
parabit viam tuam ante te.
σκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.
Vox clamantis in deſerto: Parate
3 φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε
viam Domini, rectas facite ſemitas
τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους
eius Fuit Ioannes baptizans in de-
4 αὐτοῦ. ἐγένετο ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρή-
ſerto, & prædicans baptiſmum pœnitentiæ in
μῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς
remiſſionem peccatorũ. Et egrediebatur ad eum
5 ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν
omnis Iudæa regio, & Hieroſolymitæ: &
πᾶσα ἡ ἰουδαία χώρα, καὶ οἱ ἱεροσολυμῖται, καὶ
baptizabantur omnes in Iordane flumi-
ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ ἰορδάνῃ ποτα-

* Eſaia Prophetæ:

a Vniuerſi:

ne ab illo, confitentes pec-
μῶ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρ-
§ Et cata ſua. ‖Erat autem Ioannes veſtitus
τίας αὐτῶν. ἦν δὲ ὁ ἰωάννης ἐνδεδυμένος 6
" zona pelli- pilis cameli, & " zonam coriaceam
τρίχας καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην
cea circa lumboſe ius: & edens locuſtas &
περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ· καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ
* edebat. mel ſilueſtre *. Et prædicabat, dicens: Venit
μέλι ἄγριον. καὶ ἐκήρυσσε, λέγων· ἔρχεται ὁ 7
fortior me poſt me, cuius non ſum dignus
ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς
q procum- q curuatus ſoluere corrigiam calceamentorum
κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων
bens eius. Ego quidem baptizaui vos in aqua:
αὐτοῦ. ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι· 8
ille verò baptizabit vos in Spiritu ſancto.
αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ.
Et factum eſt in illis diebus, ve-
καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἦλ- 9
nit Ieſus à Nazareth Galilææ: &
θεν ἰησοῦς ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γαλιλαίας· καὶ 10
baptizatus eſt à Ioanne in Iordanem. Et
ἐβαπτίσθη ὑπὸ ἰωάννου εἰς τὸν ἰορδάνην. καὶ
ſtatim aſcendens de aqua, vidit
εὐθὺς ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδε
ſciſſos cælos *, & Spiritum tanquã
* apertos, † ſciſſos τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ
q & manen- † columbam deſcendentem q ſuper eum. Et vox
τὸν περιστερὰν καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν. καὶ φωνὴ 11
tem in ipſo. facta eſt de cælis: Tu es filius meus dile-
ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν, σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγα-
‖ te ctus, in quo complacui. Et ſtatim ſpiritus
πητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα. καὶ εὐθὺς τὸ πνεῦμα 12
' expulit eum " eiicit in deſertum. Et erat illic
αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον. καὶ ἦν ἐκεῖ
* diebus, & in deſerto dies quadraginta *, ten-
quadraginta ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσεράκοντα, πειρα-
ctibus: & tatus à ſatana. q Et erat cum
ζόμενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· καὶ ἦν μετὰ τῶν
" erátque
q θηρίων

|| feris: & angeli ministrabant illi.″ Post
14 θηρίων· καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ. μετὰ
autem traditum esse Ioannem, venit
δὲ τὸ † παραδοθῆναι τὸν ἰωάννην, ἦλθεν ὁ
Iesus in Galilæam, prædicans Euan-
ἰησοῦς εἰς τὴν γαλιλαίαν, κηρύσσων τὸ εὐαγ-
gelium regni Dei: Et dicens: Quoniã
15 γέλιον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· καὶ λέγων, ὅτι
impletum est tempus, & appropinquauit re-
πεπλήρωται ὁ καιρὸς, καὶ ἤγγικεν ἡ βα-
gnum Dei: pœnitemini, & credite in
σιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε, καὶ πιστεύετε ἐν τῷ
Euangelio. * Deambulans autem iuxta ma-
16 εὐαγγελίῳ. παραπορευόμενος δὲ παρὰ τὴν θά-
re Galilææ, vidit Simonem & An-
λασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδε σίμωνα καὶ ἀν-
dream fratrem eius Simonis, mit-
δρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τοῦ σίμωνος, βάλ-
tentes ¶ verriculum in mari: (erant
λοντας ἀμφίβληστρον ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἦσαν
enim piscatores.) Et dixit eis Iesus: Veni-
17 γὰρ ἁλιεῖς. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, δεῦ-
te post me, & faciam vos fieri piscatores
τε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς
hominum. & protinus || relinquentes || retia
18 ἀνθρώπων. καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα
sua, sequuti sunt eum. & progressus in-
19 αὐτοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ † προβὰς ἐκεῖ-
de pusillum, vidit Iacobum Zebedæi,
θεν ὀλίγον, εἶδεν ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου,
& Ioannem fratrem eius, & ipsos in
καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ
navigio componentes retia ¶. Et statim
20 πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα. καὶ εὐθέως
vocauit illos: Et ″ relinquentes patrem
ἐκάλεσεν αὐτούς· καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα
suum Zebedæum in navigio cum mer-
αὐτοῦ ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθω-
cenariis, * abierunt post eum. Et ingrediuntur in
21 τῶν, ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ. καὶ εἰσπορεύονται εἰς

|| bestiis:
″ Postquam autem traditus est Ioannes,
† παραδοθῆναι
* Et prætereiens
¶ retia in mare:
|| relictis retibus
† προβαίνω
″ relicto patre suo Zebedæo in naui
* sequuti sunt

Capharnaum: & statim Sabbatis in-
καφαρναούμ· καὶ εὐθέως τοῖς σάββασιν εἰς-
gressus in synagogam, docebat ρ. Et 22
ρ eos. ἐλθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐδίδασκε. καὶ
‖ stupebant ‖ *perstellebantur* super doctrina eius. Erat enim
ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἦν γὰρ
" potestatem docens eos quasi " *auctoritatem* habens, & non
διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ
sicut Scribæ. Et erat in synagoga
ὡς οἱ γραμματεῖς. καὶ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ 23
eorum homo in spiritu immundo,
αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ,
& exclamauit, dicēs: *Ah*, Quid nobis & tibi Ie-
καὶ ἀνέκραξε λέγων, ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί Ἰη- 24
* scio qui sis su Nazarene? venisti perdere nos? * *noui*
σοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά
te quis es, sanctus Dei. Et comminatus est
σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπετίμησεν 25
ei Iesus, dicens: Obmutesce, & exi
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, λέγων· φιμώθητι, καὶ ἔξελθε
ρ de homine. ρ *ex eo*. Et discerpens eum spiritus
ἐξ αὐτοῦ. καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ 26
immundus, & exclamans voce magna, ex-
ἀκάθαρτον, καὶ κράξαν φωνῇ μεγάλῃ, ἐξῆλ-
‖ mirati sunt iit ab eo. Et ‖ *expauerunt* omnes, ita vt
θεν ἐξ αὐτοῦ. καὶ ἐθαμβήθησαν πάντες, ὥστε 27
" conquirerent inter se, " *conquirere ad ipsos*, dicentes: Quid * est hoc?
συζητεῖν πρὸς αὐτοὺς, λέγοντας, τί ἐστι τοῦτο;
* nam quæ * doctrina noua hæc, quia ‖ *per auctori-*
‖ in potestate etiam τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη, ὅτι κατ' ἐξου-
tatem & spiritibus immundis
σίαν καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις
Et processit rumor imperat, & obediunt ei? * *Exiit autem*
ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ; ἐξῆλθε δὲ 28
fama eius statim in omnem regionem
ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν περίχωρον
* de Galilææ. Et protinus * *ex* syna-
τῆς Γαλιλαίας. καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συνα- 29
goga egredientes, venerunt in domum Si-
γωγῆς ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν Σί-
μωνος

monis & Andreæ, cum Iacobo & Ioanne.
μων & ἀνδρέου, μετ' ἰακώβου καὶ ἰωάννου.
At socrus ρ Simonis decumbebat fe- ρ autem
30 ἡ δὲ πενθερὰ σίμωνος κατέκειτο πυ- bricitans: & statim dicunt ei de il-
ρέσσουσα. καὶ εὐθέως λέγουσιν αὐτῇ περὶ αὐ- la. Et accedens excitauit eam, apprehendens ‖ eleuauit
31 τῆς. καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν, κρατήσας " apprehensa
manum eius: & dimisit eam fe- manu
τῆς χειρὸς αὐτῆς· καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρε-
bris continuò, & ministrabat eis. Vespere autem
32 τὸς εὐθέως, καὶ διηκόνει αὐτοῖς. ὀψίας δὲ
facto, quum occidisset Sol, afferebant ad
γενομένης, ὅτε † ἔδυ ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς † δύσῃ
eum omnes malè habentes, &
αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, καὶ τοὺς
* dæmoniacos. Et ciuitas ρ tota con- * dæmonia
33 δαιμονιζομένους. καὶ ἡ πόλις ὅλη † ἐπισυνηγ- habentes.
μένη ἦν πρὸς τὴν θύραν. Et curauit ρ omnis con-
34 μένη. καὶ ἐθεράπευσε gregata
multos * malè habentes variis ρ morbis: & † ἐπισυνάγω-
πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις· καὶ γη
dæmonia multa eiiciebat: & non sinebat lo- * qui vexa-
δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλε· καὶ οὐκ † εἴασε λα- bantur
qui dæmonia, ρ quòd nossent eum. Et ‖ manè ρ languori-
35 λεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ἤδεισαν αὐτόν. καὶ πρωὶ bus:
nocte valdè surgens egressus est, & abiit " ea
ἔννυχον λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθε, καὶ ἀπῆλθεν † ἀφίημι
Iesus in desertum locum, ibique ora- ρ quoniam
ὁ Ἰησοῦς εἰς ἔρημον τόπον, κἀκεῖ προσηύχε- sciebant
bat. Et " prosequuti sunt eum Simon & qui ‖ diluculo
36 το. καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν ὁ σίμων καὶ οἱ " prosequu-
cum illo *. Et ρ inuenientes eum, ‖ dicunt tus est
37 μετ' αὐτοῦ. καὶ εὑρόντες αὐτὸν, λέγουσιν * erant.
ei: Quia omnes quærunt te. Et ait illis: ρ quum in-
38 αὐτῷ, ὅτι πάντες ζητοῦσί σε. καὶ λέγει αὐτοῖς, uenissent
Eamus in " continua oppidula, vt ‖ dixerunt
ἀγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα " proximos
& ibi prædicem: ad hoc enim * egressus sum. vicos & ci-
κἀκεῖ κηρύξω· εἰς τοῦτο γὰρ ἐξεληλύθα. uitates,
* veni.

Et erat prædicans in ſynagogis eo-
ϗ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐ- 39
rum, ¶ in omnem Galilæam, & dæmonia
τῶν, εἰς ὅλην τὴν γαλιλαίαν, ϗ τὰ δαιμόνια
eiiciens. Et venit ad eum leproſus
ἐκβάλλων. καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς 40
deprecans eum, & ‖ genuplexens eum, &
παρακαλῶν αὐτὸν, ϗ γονυπετῶν αὐτὸν, ϗ
dicens ei: Quòd ſi velis, potes me mun-
λέγων αὐτῷ, ὅτι ἐὰν θέλῃς δύνασαί με κα-
dare. ‖ At Ieſus viſceribus commotus, exten-
θαρίσαι. ὁ δὲ ἰησοῦς σπλαγχνισθεὶς, ἐκτεί- 41
dens manum *, tetigit eum, & ait illi:
νας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, ϗ λέγει αὐτῷ,
Volo: mundare. Et ¶ dicente eo, ſtatim
θέλω, καθαρίσθητι. ϗ εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθέως 42
diſceſſit ab eo lepra, & mundatus
ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθαρί-
eſt. Et comminatus ‖ ei, ſtatim ‖ eie-
σθη. ϗ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ, εὐθέως ἐξέ- 43
cit illum: Et dicit ei, Vide nemini di-
βαλεν αὐτόν· καὶ λέγει αὐτῷ, ὅρα μηδενὶ εἰ- 44
xeris: ſed vade, teipſum oſtende * Sacerdoti,
πῃς· ἀλλὰ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ,
& offer pro emundatione tua quæ
ϗ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ
præcepit Moyſes, in teſtimonium illis.
προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
¶ At ¶ Ille verò egreſſus cœpit prædicare multa,
ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ, 45
‖ iam non & diffamare ſermonem, ita vt ‖ non amplius
ϗ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι
poſſet ipſum poſſe manifeſtè in ciuitatem in-
αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελ-
troire, ſed foris in deſertis locis ‖ erat, &
θεῖν. ἀλλ' ἔξω ἦν ἐρήμοις τόποις ‖, ϗ
conueniebant ad eum vndique.
ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.

CAP.

9 & in omni Galilæa,
‖ genuflexo, dicit ei: Si vis,
‖ Ieſus autem miſeratus eius, extendit
* ſuam, & tangens
¶ quum diximſſet,
‖ eſt
‖ que
* principi Sacerdotum,
¶ At
‖ iam non poſſet
‖ eſſet,

CAP. II. β'.

1 Καὶ πάλιν εἰσῆλθεν εἰς Καφαρναοὺμ δι'
ἡμερῶν· καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι·
2 καὶ εὐθέως † συνήχθησαν πολλοί, ὥστε μη-
κέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν· καὶ
3 ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. καὶ ἔρχονται πρὸς
αὐτὸν, παραλυτικὸν φέροντες, † αἰρόμενον
4 ὑπὸ τεσσάρων. καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγ-
γίσαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν
στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν
κράββατον, ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο.
5 ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει
τῷ παραλυτικῷ, τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ
6 ἁμαρτίαι σου. ἦσαν δέ τινες τῶν γραμμα-
τέων ἐκεῖ καθήμενοι, καὶ διαλογιζόμενοι ἐν
τῇς καρδίαις αὐτῶν, τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλα-
7 σφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ
μὴ εἷς ὁ θεός; καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς
τῷ πνεύματι αὐτοῦ, ὅτι οὕτως διαλογίζονται ἐν
αὐτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς, τί ταῦτα διαλογίζε-

It iterum intrauit in Caphernaum* per
dies: & auditum est quòd in ϱ domum esset.
Et confestim ‖ coalitisunt multi, " vt non am-
plius capere neque quæ ad ianuam: &
loquebatur eis verbum. Et* veniunt ad
eum, paralyticum ferentes, " sublatum
à quatuor. & ‖ non valentes appro-
pinquare ei propter turbam, detexerant
tectum vbi erat, & " perfodientes submiserunt
grabatum, in quo paralyticus iacebat.
* Videns autem Iesus fidem illorum, ait
paralytico: Fili, dimittuntur tibi
peccata tua. Erant autem quidam ϱ Scriba-
rum illic sedentes, & ‖ ratiocinantes in
cordibus suis: Quid hic sic loquitur " bla-
sphemias? Quis potest dimittere peccata, * β
nisi solus Deus? ϱ Et statim agnoscens Iesus
spiritu suo, quia sic ‖ ratiocinantur in
seipsis, dixit illis: Quid ista " ratiocinami-

* post
ϱ demo
‖ conuenerunt
" ita vt non caperet neque
† σωάγω
* venerunt
ϱ qui portabatur
† αἴρω
‖ quum non possent offerre eum illi præ turba, nudauerunt
" patefaciẽtes
* Quũ autẽ vidisset
ϱ de Scribis
‖ cogitantes
" blasphemat?
* nisi solus
ϱ Quo statim cognito
‖ cogitarent intra se,
" cogitatis

ne in cordibus vestris? Quid est faci-
ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί ἐστιν εὐκοπώ- 9
lius, dicere paralytico: Dimittuntur tibi
τερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ἀφέωνται σου
peccata: an dicere: Surge, & tolle tuum
αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι, καὶ ἆρόν σου τὸν
grabatum, & deambula? Vt autem sciatis
κράββατον, καὶ περιπάτει; ἵνα δὲ εἰδῆτε 10
* potestatem quia * auctoritatem habet Filius hominis dimit-
ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέ-
tendi in terra peccata, ait para-
ναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας, λέγει τῷ παρα-
lytico: Tibi dico, Surge, & tolle graba-
λυτικῷ, σοὶ λέγω, ἔγειραι, καὶ ἆρον τὸ κράββα- 11
tum tuum, & vade in domum tuam. Et sta-
τόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ εὐ- 12
ρ ille, & sub- tim surrexit ρ, & tollens grabatum, egres-
ἐθέως ἠγέρθη, καὶ ἄρας τὸ κράββατον, ἐξῆλ-
‖ mirarentur sus est coram omnibus: ita vt ‖ obstupescere om-
θεν ἐνώπιον πάντων· ὥστε ἐξίστασθαι πά-
" honorificarent nes, & " glorificare Deum, dicentes: Quia nun-
τας, καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν, λέγοντας ὅτι οὐδέπο-
* ad quam sic vidimus. Et egressus est rursus * secus
τε οὕτως εἴδομεν. καὶ ἐξῆλθε πάλιν παρὰ τὴν 13
* omnisque mare: ρ & omnis turba veniebat ad
θάλασσαν· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς
‖ Quum praeteriret eum, & docebat eos. Et ‖ praetergrediens
αὐτὸν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς. καὶ παράγων 14
vidit Leui Alphaei, sedentem ad
εἶδε Λευὶ τὸν τοῦ Ἀλφαίου, καθήμενον ἐπὶ τὸ
telonium: & ait illi: Sequere me: Et sur-
τελώνιον· καὶ λέγει αὐτῷ· ἀκολούθει μοι· καὶ ἀνα-
" quum accumberet gens sequutus est eum. Et factum est in
στὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ 15
accumbere ipsum in domo illius, & mul-
κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολ-
ti publicani & peccatores simul discubebant
λοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ
* cum * Iesu, & discipulis eius: erant enim multi,
Ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοὶ,
καὶ

ρ & sequebantur eum. Et Scribæ & ρ qui
16 καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ
Pharisæi videntes ‖ *eum edentem* cum ‖ quia man-
οἱ φαρισαῖοι ἰδόντες αὐτὸν ἐσθίοντα μετὰ τῶν ducaret
publicanis & peccatoribus, dicebant discipu-
τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς μαθη-
lis eius: *Quid quòd* cum publicanis & pecca- " Quare
ταῖς αὐτοῦ. τί ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρ-
toribus manducat & bibit *? *Et audiens* Iesus, * magister
17 τωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει; καὶ ἀκούσας ὁ ἰησοῦς, vester? Hoc
ait illis: Non ρ *usum* habent ‖ *valentes* audito
λέγει αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ρ necesse
medico, sed " *malè habentes*, non * veni ve- ‖ sani
ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες, οὐκ ἦλθον κα- " qui malè
care iustos, sed peccatores *ad pœni-* habent,
λέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετά- * enim
tentiam. Et erant discipuli Ioannis, & *illi*
νοιαν. καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ ἰωάννου, καὶ οἱ
18 ρ *Pharisæorum* ieiunantes: & veniunt, & ρ Pharisæi
τῶν φαρισαίων νηστεύοντες· καὶ ἔρχονται, καὶ
dicunt illi: Quare discipuli Ioannis,
λέγουσιν αὐτῷ, διατί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου,
& *illi* Pharisæorum ieiunant: ‖ *at tibi* ‖ tui autem
καὶ οἱ τῶν φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ
discipuli non ieiunant? Et alt illis
μαθηταὶ οὐ νηστεύουσι; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ
19 Iesus: " *Num* possunt filij * *thalami*, *in quo* " Nunquid
ἰησοῦς. μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ * nuptiarum,
sponsus cum illis est, ieiunare? ρ *Quantum tem-* quamdiu
νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, νηστεύειν; ὅσον χρό- ρ Quanto
pus cum seipsis habent sponsum, non possunt tempore se-
νον μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸν νυμφίον, οὐ δύνανται cum
ieiunare. Venient autem dies, quum ausere-
νηστεύειν. ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, ὅταν † ἀπαρ- † ἀφαιρεθῇ
20 tur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt μαι
θῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν
in illis diebus. *Et* nemo ‖ *additamen-* ‖ assumentum
21 ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. καὶ οὐδεὶς ἐπιβλη- ρ rudis
tum panni *impoliti* assuit *in* vestimento
μα ῥάκους ἀγνάφου, ἐπιῤῥάπτει ἐπὶ ἱματίῳ

* alioquin veteri: * β vero non, aufert supplementum ipsius
παλαιῷ· εἰ δὲ μὴ, αἴρει τὸ πλήρωμα αὐτοῦ
ϙ à veteri, & maior nouum ϙ veteris, & peior scissura
τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γί-
‖ mittit fit. Et nemo ‖ iniicit vinum nouum in
νεται. καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς 22
// alioquin dirumpet vtres veteres: // β vero non, dirumpit vinum
ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μὴ, † ῥήσει ὁ οἶνος ὁ
† ῥήσσω nouum vtres, & vinum * effunditur, & vtres
* effundetur, νέος τοὺς ἀσκούς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ
ϙ peribunt: ϙ pereunt: sed vinum nouum in vtres nouos
ἀπολοῦνται· ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς
‖ mitti debet. ‖ iniiciendum. Et factum est // praeteriuadere eum
† βλητέον. καὶ ἐγένετο παραπορεύεσθαι αὐτὸν 23
// iterum quũ ambularet in Sabbatis per sata, & coeperunt
† βάλλω ἐν τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἤρξαντο
* progredi & vellere discipuli eius * iter facere vellentes
ϙ autem οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὁδὸν ποιεῖν τίλλοντες τοὺς
‖ discipuli tui σταχυας. καὶ οἱ φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ, ἰδὲ 24
quid faciunt // in Sabbatis quod non licet?
τί ποιοῦσιν ἐν τοῖς σάββασιν, ὃ οὐκ ἔξεστι;
Et ipse ait illis: Nunquam legistis
καὶ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοῖς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε 25
// necessitatem quid fecerit Dauid, quando // vsum habuit, &
* erant? τί ἐποίησε δαβὶδ, ὅτε χρείαν ἔσχε, καὶ
esuriit ipse, & qui cum eo *? Quomodo
ἐπείνασεν αὐτὸς, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; πῶς 26
Introiuit in domum Dei sub Abia-
εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἀβιά-
thar principe Sacerdotum, & panes pro-
θαρ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προ-
ϙ licebat positionis manducauit, quos non ϙ licet mãducare
‖ nisi θέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν
// eis & qui ‖ β non Sacerdotibus, & dedit // & iis cum
εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι, καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς σὺν
* erant? eo * existentibus? Et dicebat eis: Sabbatum
αὐτῷ ὄσι; καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, τὸ σάββατον 27
‖ & propter hominem factum est, ‖ non homo
διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος
διὰ

propter Sabbatum. Itaque Dominus est Filius
28 διὰ τὸ σάββατον. ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ
hominis ‖ & Sabbati. ‖ etiam
ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

CAP. III. γ'.

Et introiuit iterum in synagogam, &
1 Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν συναγωγήν· καὶ
erat ibi homo " arefactam habens " aridam
ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος † ἐξηραμμένην ἔχων † ξηραίνο-
manum. Et obseruabant eum si
2 τὴν χεῖρα· καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ τοῖς μαι
Sabbatis curaret eum, vt accusa-
σάββασι θεραπεύσει αὐτὸν, ἵνα κατηγορή-
rent illum. Et ait homini * are- * aridam
3 σωσιν αὐτοῦ. καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξη-
facta habenti manum: Surge in
ραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειρε εἰς τὸ
medium. Et dicit eis: Licet Sabbatis
4 μέσον. καὶ λέγει αὐτοῖς, ἔξεστι τοῖς σάββασιν
benefacere, an malefacere? animam " serua- " saluam fa-
ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν σῶ-
re, an perdere? ‖ Illi verò tacebant. Et cir- ‖ At
5 σαι, ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπων. καὶ περι-
cumspiciens eos cum ira, contrista-
βλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπού-
tus super * callo cordis eorum, * cæcitate
μενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν,
dicit homini: Extende manum tuam:
λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου·
Et extendit, & restituta est manus * illius * illi.
καὶ ἐξέτεινε, καὶ † ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ † ἀποκατέ-
sana vt altera. Et exeuntes ‖ Pharisæi, σημι
6 υγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι, ‖ autem
statim cum Herodianis consilium
εὐθέως μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν συμβούλιον
faciebant aduersus eum, " vt eum perderent. " quomodo
ἐποίουν κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι.

*autem

Et Iesus* secessit cum discipulis
καὶ ὁ ἰησοῦς ἀνεχώρησε μετὰ τῶν μαθητῶν 7
suis ad mare: & multa tur-
αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν· καὶ πολὺ πλῆ-
ba à Galilæa sequuta est eum,
θος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἠκολούθησεν αὐτῷ,
& à Iudæa, & ab Hierosoly-
καὶ ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, καὶ ἀπὸ ἱεροσολύ- 8
mis, & ab Idumæa, & trans
μων, καὶ ἀπὸ τῆς ἰδουμαίας, καὶ πέραν τοῦ
Iordanem, & qui circa Tyrum & Sidonem, mul-
ἰορδάνου, καὶ οἱ περὶ τύρον καὶ σιδῶνα, πλῆ-
tiendo magna, audientes quæ faciebat, venerũt
θος πολύ, ἀκούσαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον
ad eum. Et dixit discipulis suis,
πρὸς αὐτόν. καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 9
q deseruiret vt nauicula q adsisteret sibi, propter
ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ, διὰ τὸν
turbam, vt ne comprimerent eum. Multos enim
ὄχλον ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν. πολλοὺς γὰρ 10
‖ sanabat, ‖ sanauerat, ita vt "irruere ei, vt illum
ἐθεράπευσεν, ὥστε ὁπωσοῦν ἅπτεσθαι αὐτῷ, ἵνα αὐτὸν
o irruerent in eum, tangerent, quotquot habebant* flagella. &
ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας. καὶ τὰ 11
*plagas.
q videbant, procidebant
πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα ὅταν αὐτὸν ἐθεώ-
bant, accidebant ei & clamabant, dicentes:
ρει, προσέπιπτεν αὐτῷ. καὶ ἔκραζε, λέγοντα,
Quòd tu es filius Dei. Et multa commi-
ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ πολλὰ ἐπε- 12
r vehementer "manifestarent
νεβάτο αὐτοῖς, ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιή-
nabatur eis, vt ne manifestum illum face-
σωσι. Et *ascendit in montem, & q ad-
rent. Et *ascendit in montem, & q ad-
σωσι. καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσ- 13
*ascendens q vocauit ad se
uocat quos voluit ipse: & venerunt
καλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός· καὶ ἀπῆλθον
ad eum. Et fecit duodecim, vt essent
πρὸς αὐτόν. καὶ ἐποίησεν δώδεκα, ἵνα ὦσι 14
cum illo, & vt mitteret eos prædi-
μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσ-
σειν·

care: Et ‖*habere auctoritatem curare* infirmi-
15 σειν· καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τοὺς νό-
tates, & ″*eiicere* dæmonia. Et imposuit
16 σους, καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια. καὶ ἐπέθηκε
Simoni nomen *Petrum: Et Iacobum
17 τῷ σίμωνι ὄνομα πέτρον· καὶ ἰάκωβον τὸν
Zebedæi, & Ioannem fratrem Ia-
τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἰα-
cobi: & imposuit eis nomina Boaner-
κώβου· καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα βοανερ-
ges, quod est, Filij tonitrui: Et Andream, & Phi-
18 γές, ὅ ἐστιν, υἱοὶ βροντῆς· καὶ ἀνδρέαν, καὶ φί-
lippum, & Bartholomæum, & Matthæum, &
λιππον, καὶ βαρθολομαῖον, καὶ ματθαῖον, καὶ
Thomam, & Iacobum Alphæi, & Thad-
θωμᾶν, καὶ ἰάκωβον τοῦ τοῦ ἀλφαίου, καὶ θαδ-
dæum, & Simonem ♀*Cananitem*: Et Iudam Is-
19 δαῖον, καὶ σίμωνα τὸν καναναῖτην· καὶ ἰούδαν ἰσ-
cariotem, qui & tradidit illum. Et veniunt
20 καριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. καὶ ἔρχον-
ad domum: & conuenit iterum turba, ita vt
ται εἰς οἶκον· καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος, ὥστε
non *posse ipsos neque panem manducare. &
21 μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτον φαγεῖν. καὶ
″*audientes qui ad ipsum*, exie:unt ‖*prehendere*
ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ, ἐξῆλθον κρατῆσαι
eum: dicebãt enim, ♀*Quòd extra se esset*. & Scri-
22 αὐτόν· ἔλεγον γὰρ, ὅτι ἐξέστη· καὶ οἱ γραμμα-
bæ qui ab Hierosolymis ‖*descendentes*, dicebãt:
τεῖς οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων καταβάντες, ἔλεγον,
Quoniam Beelzebub habet, & quia in principe
ὅτι βεελζεβὰλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι
dæmoniorum eiicit dæmonia. &
23 τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. καὶ
″*aduocans eos*, in parabolis
προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, ἐν παραβολαῖς
dicebat illis: Quomodo potest satanas sa-
ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς δύναται σατανᾶς σα-
tanam eiicere? Et si regnum in
24 τανᾶν ἐκβάλλειν; καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ'

‖dedit illis potestatem curandi
″eiiciendi
*Petrus
♀Cananæum:
*possent
″quum audissent sui,
‖tenere
♀Quoniam in furorem versus est.
‖descenderant,
″conuocans eis,

seipsum diuidatur, non potest stare re-
ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δυνήσεται σταθῆναι ἡ βα-
gnum illud. Et si domus super semetipsã
σιλεία ἐκείνη. καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν 25
dispertiatur, non potest stare domus il-
μερισθῇ, οὐ δυνήσεται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκεί-
la. Et si satanas consurrexerit in semetipsum, di-
νη. καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν με- 26
spertitus est, ‖ non potest stare, sed finem
‖ δ // potest
μερίσθη, οὐ δύναται σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος
habet. Nemo potest vasa fortis, in-
ἔχει. οὐδεὶς δύναται τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ, εἰς- 27
gressus in domum eius, diripere, * ſi non
nisi
greſſus in domum eius, diripere, * ſi non
prius fortem alliget: & tunc domum
πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ· καὶ τότε τὴν οἰκίαν
eius diripiet. Amen dico vobis, Quoniam o-
αὐτοῦ διαρπάσει. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πάν- 28
mnia dimittentur peccata filiis
† ἀφίημι
τα † ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα τοῖς υἱοῖς
q quibus
hominum, & blasphemiæ q quascunque bla-
τῶν ἀνθρώπων, καὶ βλασφημίαι ὅσας ἂν βλα-
sphemauerint: Qui autem blasphemauerit in
σφημήσωσιν· ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ 29
‖ habebit
Spiritum sanctũ, nõ ‖ habet remissionẽ in æternũ,
πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα,
// reus erit
sed // obnoxius est æterni * iudicij: Quoniã dicebãt:
ἀλλ' ἔνοχος ἐστὶν αἰωνίου κρίσεως· ὅτι ἔλεγον, 30
* Et
Spiritum immundum habet. * Veniunt
πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει. ἔρχονται 31
igitur fratres & mater eius: & foris
οὖν οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ· καὶ ἔξω
stantes, miserunt ad eum vocantes
ἑστῶτες, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες
& dicunt
eum. Et sedebat turba circa eum: & dicebãt
αὐτόν. καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν· εἶπον 32
vero ei: Ecce mater tua, & fratres tui, &
δὲ αὐτῷ· ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου, καὶ οἱ ἀδελφοί σου, καὶ
‖ respondens
sorores tuæ foris quærunt te. Et ‖ respondit
εἰς, ait:
αἱ ἀδελφαί σου ἔξω ζητοῦσί σε. καὶ ἀπεκρίθη 33
αὐ-

eis, dicens: Quæ est mater mea, " aut fra- " &
αὐτοῖς, λέγων· τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, ἢ οἱ ἀδελ-
tres mei? Et circumspiciens * circulo circa * eos qui in
4 φοί μου; καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ circuitu eius
se sedentes, ait: Ecce mater mea, & sedebant,
αὐτὸν καθημένους, λέγει· ἴδε ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ
fratres mei. Qui enim fecerit voluntatem
35 ἀδελφοί μου. ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ
Dei, hic frater meus, & soror mea, &
θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου, καὶ ἀδελφή μου, καὶ
mater est.
μήτηρ ἐστί.

CAP. IIII. δ'.

Et iterum cœpit docere q *iuxta* q ad
1 Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν
mare, & ‖ *coacta* est ad eum turba ‖ congregata
θάλασσαν, καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος
multa, ita vt " *ipsum ascendentem in navigium,* " nauim a-
πολύς, ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖον, scendens, se-
sedere in mari: & omnis turba deret
καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος
* *ad* mare super terram erat. Et do- * circa
2 πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦν. καὶ ἐδί-
cebat eos in parabolis multa, & dice-
δασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλὰ, καὶ ἔλε-
bat illis in doctrina sua: Audite: Ecce
3 γεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἀκούετε· ἰδοὺ
exiit seminans ‖ *seminare.* Et, *factum est* ‖ ad semina-
4 ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν. καὶ ἐγένετο dum.
in seminando, hoc quidem cecidit circa viam: & ‖ dum semi-
ἐν τῷ σπείρειν, ὁ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν· καὶ nat aliud
venerunt volucres cæli, & " *devorauerunt* " comederũt
ἦλθε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν illud. Aliud verò cecidit super petrosa,
5 αὐτό. ἄλλο δὲ ἔπεσεν ὅπου οὐκ εἶχε πολλὴν γῆν, ὅθεν
vbi non habuit terram multam: & statim ex-
ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς· πολλῆς· καὶ ὅτε ἀνέτειλεν ἐξ-

* quoniã non ortũ est, * propter non habere profunditatem terræ
habebat alti ἀνέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς·
tudinem ¶ Sole autem exoriente, æstuauit: &
¶ Et quando ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος, † ἐκαυματίσθη· καὶ 6
exortus est || ob non habere radicem, exaruit. Et aliud
sol, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, † ἐξηράνθη. καὶ ἄλλο 7
† καυματίζομαι. cecidit in spinas, & ascenderunt
|| eo quòd nõ ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκανθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ
habebat spinæ, & suffocauerunt illud, & fru-
† ξηραίνομαι. ἄκανθαι, καὶ † συνέπνιξαν αὐτὸ καὶ καρ-
ctum non dedit. Et aliud ceciditin
† συμπνίγω πὸν οὐκ ἔδωκε. καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν 8
* bonam: terram * pulchram: & dabat fructum ascenden-
γῆν τὴν καλὴν καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαί-
tem & crescentem, & afferebat vnum tri-
νοντα καὶ αὐξάνοντα καὶ ἔφερεν ἓν τρι-
ginta, & vnum sexaginta, & vnum centum. Et
άκοντα, καὶ ἓν ἑξήκοντα καὶ ἓν ἑκατόν. καὶ 9
* Qui habet dicebat: * Habens aures ¶ audire, audiat. ‖ Quum
¶ audiendi, ἔλεγεν, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκούετω. ὅτε 10
‖ Et quũ es- autem factus esset solus, interrogauerunt eum * qui
set singula- δὲ ἐγένετο κατὰ μόνας, ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ
ris, circa eum cum duodecim, parabolam.
* hi qui cum περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὴν παραβολήν.
eo erant, Et dicebat eis, Vobis datum est nosse
καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὸ 11
mysterium regni Dei: illis autem
μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις δὲ
* foris ¶, in parabolis omnia fiunt.
* qui ¶ sunt, τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται·
Vt || aspicientes aspiciant, & non videant: &
‖ videtes vi- ἵνα βλέποντες βλέπωσι, καὶ μὴ ἴδωσι· καὶ 12
deant, audientes audiant, & non intelligant: ne qui-
ἀκούοντες ἀκούωσι, καὶ μὴ συνιῶσι· μήπο-
do conuertantur, & dimittantur eis pec-
τε ὀπιστρέψωσι, καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρ-
cata. Et ait illis: Nescitis
τήματα. καὶ λέγει αὐτοῖς· οὐκ οἴδατε 13
parabolam hanc? & quomodo omnes
τὴν παραβολὴν ταύτην· καὶ πῶς πάσας τὰς
παρα-

parabolas cog
14 παραβολὰς γνω
seminat: Hi au
15 σπείρει· οὗτοι
seminatur ver
σπείρεται ὁ λό
festim venit
θέως ἔρχε ὁ
seminatum
τὸν ἐσπαρμένον
Et hi sunt
16 καὶ οὗτοί εἰσι
" seminati, qui
σπειρόμενοι, οἱ
tim cum gaudio
17 θέως μετὰ χαρα
habent radicem
ἔχουσι ῥίζαν
sunt: deinde orta
εἶσιν εἶτα γενο
ne propter verb
18 μὴ διὰ τὸν λόγο
¶ hi sunt qui in
οὗτοί εἰσιν οἱ εἰς
hi sunt, qui ve
19 οὗτοί εἰσιν, οἱ τ
ra seculi hui
νας τοῦ αἰῶνος τ
circa reliq
αἱ περὶ τὰ λοι
suffocant ver
20 συμπνίγουσι τὸν
hi sunt ¶ in
οὗτοί εἰσιν οἱ δὲ
qui audiunt
οἵτινες ἀκούουσι
* fructum ferunt,
καρποφοροῦσιν,
ta, & vnũ centu
21 τα, καὶ ἓν ἑκατ

parabolas cognoſcetis? " Seminans, verbum
14 παραβολὰς γνώσεσθε; ὁ σπείρων, τὸν λόγον
ſeminat: Hi autem ſunt qui circa viam, vbi
15 σπείρει· οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδόν, ὅπου
ſeminatur verbum, & quum audierint, con-
σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐ-
feſtim venit ſatanas, & aufert verbum *
θέως ἔρχεται ὁ σατανᾶς, καὶ αἴρει τὸν λόγον
ſeminatum ¶ in cordibus eorum.
τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.
Et hi ſunt ſimiliter ‖ in petroſa
16 καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη
" ſeminati, qui quum audierint verbum, ſta-
σπειρόμενοι, οἱ ὅταν ἀκούσωσι τὸν λόγον, εὐ-
tim cum gaudio accipiunt illud. Et non
17 θέως μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν. καὶ οὐκ
habent radicem in ſeipſis, ſed temporales
ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ πρόσκαιροί
ſunt: deinde orta tribulatione, * aut perſequutio-
εἰσιν· εἶτα γενομένης θλίψεως, ἢ διωγ-
ne propter verbũ, confeſtim ſcandalizantur. Et
18 μοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζονται. καὶ
¶ hi ſunt qui in ‖ ſpinas ſeminati,
οὗτοί εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι,
hi ſunt, qui verbum " audientes. Et * cu-
19 οὗτοί εἰσιν, οἱ τὸν λόγον ἀκούοντες. καὶ αἱ μέριμ-
ra ſeculi huius, & deceptio diuitiarum, &
ναι τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου, καὶ
circa reliqua ¶ cupidiſates introeuntes
αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι
ſuffocant verbum, & * infructuoſũ efficitur. Et
20 συμπνίγουσι τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. καὶ
hi ſunt ¶ in terram ‖ pulchram ſeminati",
οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν καλὴν σπαρέντες,
qui audiunt verbum, & ſuſcipiunt, &
οἵτινες ἀκούουσι τὸν λόγον, καὶ παραδέχονται, καὶ
* fructum ferunt, vnum triginta, & vnum ſexagin-
καρποφοροῦσιν, ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξήκον-
ta, & vnũ centum. Et dicebat illis: Nunquid la-
21 τα, καὶ ἓν ἑκατόν. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, μήτι ὁ λύ-

" Qui ſeminat,
* quod
¶ eſt
‖ qui ſuper
" ſeminātur,
* &
¶ alij
‖ ſpinis ſeminantur,
" audiunt.
* ærumnæ
¶ concupiſcentiæ
* ſine fructu
¶ qui ſuper
‖ bonam
" ſunt,
* fructificãtur

cerna venit, vt ſub modio ponatur, aut
† τίθημι, χνθ ἔρχεται, ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον † τεθῇ, ἢ
ſub lecto? nonne vt ſuper candelabrũ
ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν
imponatur? Non enim eſt aliquid abſconditum,
ὅτι τεθῇ. οὐ γὰρ ἐστί τι κρυπτὸν, 22
quod non manifeſtetur: nec factũ eſt occultum,
ὃ ἐὰν μὴ φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον,
ſed vt in palam veniat. Si quis habet aures
ἀλλ' ἵνα εἰς φανερὸν ἔλθῃ. εἴ τις ἔχει ὦτα 23
ϙ audiendi, ϙ *audire*, audiat. Et dicebat illis: Videte quid
ἀκούειν, ἀκούετω. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· βλέπετε τί 24
audiatis. In qua mẽſura mẽſi fueritis, remetietur
ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται
vobis, & adiicietur vobis *audientibus*. Qui
ὑμῖν, καὶ προσθεθήσεται ὑμῖν τοῖς ἀκούουσιν. ὃς 25
enim habet, dabitur illi: & qui nõ habet,
γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς οὐκ ἔχει,
‖ etiam ‖ ϙ quod habet auferetur ab eo. Et dicebat:
† ἀρθήσεται καὶ ὃ ἔχει † ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ἔλεγεν 26
Sic eſt regnum Dei, quemadmodũ ſi ho-
οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρω-
mo iaciat ſementem in terram, & dormiat,
πος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καθεύδῃ, 27
" exurgat & " *excitetur* nocte & die: & ſemen
καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν· καὶ ὁ σπόρος
+ increſcat germinet, & * *augeatur* vt neſcit ille.
βλαστάνῃ καὶ μηκύνηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός.
ϙ Vltro ϙ *Spontanea* enim terra ‖ *fructum fert*, primùm
‖ fructificat, αὐτοματὴ γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον 28
herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentũ
χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρες σῖτον
in ſpica. " *Quum verò ediderit* fructus, ſta-
" Et quum ex ſe produxerit ἐν τῷ στάχυϊ. ὅταν δὲ παραδῷ ὁ καρπὸς, εὐ- 29
tim mittit ſalcem, quoniam adeſt
θέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν
meſſis. Et dicebat: Cui aſſimilabimus
ὁ θερισμός. καὶ ἔλεγε, τίνι ὁμοιώσωμεν τὴν 30
* cui parabolæ comparabimus regnum Dei, aut * *in qua parabo-*
βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν ποίᾳ παραβο-
λῇ

la coniiciemus illud? Sicut ϱ grano ſina-
31 λῇ παραβάλωμεν αὐτῷ; ὡς κόκκῳ σινά-
pis, quod quum ſeminatũ fuerit in terra, minus ‖
πεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερος ϱ
omnibus ſeminibus eſt quæ " in terra: Et
32 πάντων τῶν σπερμάτων ἐστὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ
quum * ſeminatum fuerit, aſcendit ϱ, & fit omni-
ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει, καὶ γίνεται πάν-
bus oleribus maius, & facit ramos
των τῶν λαχάνων μείζων, καὶ ποιεῖ κλάδους
magnos, ita vt ‖ poſſe ſub vmbra eius
μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ
" volatilia cæli * nidulari. Et
33 τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν. καὶ
talibus parabolis multis loquebatur eis
τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς
ϱ ſermonem, prout poterant audire. Sine
34 τὸν λόγον, καθὼς ἐδύναντο ἀκούειν. χωρὶς
autem parabola non loquebatur eis: ‖ priuatim
δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς· κατ' ἰδίαν
autem diſcipulis ſuis " diſſoluebat omnia. Et
35 δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάντα. καὶ
ait illis in illa die, * ſero fa-
λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὀψίας γενο-
ctũ: Tranſeamus ϱ in vlterius. Et dimit-
36 μένης, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν. καὶ ἀφέν-
tentes turbam, aſſumunt eum ‖ vt
τες τὸν ὄχλον, παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς
erat in " nauigio: & alia verò nauigiola erant
ἦν ἐν τῷ πλοίῳ· καὶ ἄλλα δὲ πλοιάρια ἦν
cum illo. Et facta eſt procella venti ma-
37 μετ' αὐτοῦ. καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου με-
gna: * at fluctus ϱ iniiciebat in nauigium,
γάλη· τὰ δὲ κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον,
vt ipſum iam impleri: Et erat ipſe
38 ὥστε αὐτὸ ἤδη γεμίζεσθαι· καὶ ἦν αὐτὸς
in puppi, ſuper ceruical dor-
ἐπὶ τῇ πρύμνῃ, ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον κα-
miens: & excitant eum, & dicunt illi:
θεύδων· καὶ διεγείρουσιν αὐτόν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ·

ϱ granum
‖ eſt
" ſunt
* natum
ϱ in arborẽ
‖ poſſint
" aues
* habitare,
ϱ verbum,
‖ ſeorſum
" diſſerebat
* quum ſero
eſſet factum:
ϱ contrà.
‖ ita
" naui: & aliæ
naues
* &
ϱ mittebat in
nauim, ita vt
impleretur
nauis.

‖ ad te pertinet

Magister, non ‖ *cura est tibi* quia perimus? Et
διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολύμεθα; καὶ 39
" *excitatus obiurgauit ventum*, & dixit
† διεγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ, καὶ εἶπε τῇ
mari, * *Sile*, obmutesce. Et ‖ *quiescit*
θαλάσσῃ, σιώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ
ventus, & facta est tranquillitas magna. Et ait
ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. καὶ εἶπεν 40
illis: Quid timidi estis *ita?* * *quomodo non* habetis fi-
αὐτοῖς, τί δειλοί ἐστε οὕτω; πῶς οὐκ ἔχετε πί-
dem? Et timuerunt ' *timorem magnum*, & dice-
στιν; καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλε- 41
bant ad * *inuicem*: *Quisnam* iste est, quia &
γον πρὸς ἀλλήλους· τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ
ventus & mare obediunt ei?
ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;

' exurgens comminatus, est vento,
† διεγείρω
' Tace,
‖ cessauit
* necdum
' timore magno,
* alterutrum: Quis putas

CAP. V. ε.

' *ivans freta*

Et venerunt " *in vlterius* maris, in
Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης, εἰς 1
regionem ‖ *Gadarenorum*. Et exeunti ei
τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν. καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ 2
" *ex nauigio*, statim occurrit ei * *ex*
ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως † ἀπήντησεν αὐτῷ ἐκ
monumentis hom, in spiritu im-
τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκα-
mundo: Qui domicilium habebat in
θάρτῳ· ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς
monumentis, & neque catenis " *nemo* poterat
μνήμασι, καὶ οὔτε ἁλύσεσιν οὐδεὶς ἠδύνατο 4
eum ligare: ‖ *Propter eum* sæpe compedibus
αὐτὸν δῆσαι· διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις
& catenis " *ligatum esse, & disruptas esse ab eo*
καὶ ἁλύσεσι δεδέσθαι, καὶ διεσπάσθαι ὑπ' αὐτοῦ
catenas, & pedicas contritas esse,
τὰς ἁλύσεις, καὶ τὰς πέδας † συντετρίφθαι,
& nemo eum poterat domare. Et
καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἴσχυε δαμάσαι. καὶ 5
διὰ παν-

' iam quisquam
‖ Quoniam
" vinctus diruptisset catenas, & cõpedes comminuisset,
† συντρίβω

* per omnem noctem & diem in monumen- * ſemper die
διὰ παντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμα- ac nocte
tis & in montibus erat clamans, & concidens
σι καὶ ἐν τοῖς ὄρεσι κράζων, καὶ κατακόπτον
ſeipſum lapidibus. Videns autem Ieſum à lon-
6 ἑαυτὸν λίθοις. ἰδὼν δὲ τὸν ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν
ge, cucurrit, & adorauit eum: Et
ἔδραμε καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ· καὶ
7 clamans voce magna, dixit: Quid mihi & tibi,
κράξας φωνῇ μεγάλῃ, εἶπε τί ἐμοὶ καὶ σοί,
Ieſu fili Dei altiſſimi: adiuro te ♀ Deum ♀ per
ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὁρκίζω σε τὸν θεὸν
ne me torqueas. Dicebat enim illi: Exi
8 μή με βασανίσῃς. ἔλεγε γὰρ αὐτῷ, ἔξελθε τὸ
ſpiritus immunde ab homine ‖. ‖ illo.
πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου.
Et interrogabat eum: Quod tibi nomen ♀ Et ♀ eſt
9 καὶ ἐπηρώτα αὐτόν· τί σοι ὄνομα; καὶ
* respondit dicens: Legio nomen mihi: quia mul *dicit eſt
ἀπεκρίθη λέγων· λεγεὼν ὄνομά μοι, ὅτι πολ-
ti ſumus. Et ‖ appellabat eum multa, vt ‖ deprecaba-
10 λοί ἐσμεν. καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλά, ἵνα tur eum multi
ne ſe mittat extra regionem. Erat tum, ne ſe ex
11 μὴ αὐτὸν ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας. ἦν pelleret
autem ibi ♀ ad montem grex porcorum ma ♀ circa
δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγά-
gnus paſcens *. Et ′ appellabant eum o- * in agris.
12 λη βοσκομένη. καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν πάν- ′ deprecabã-
tes dæmones, dicentes: Mitte nos in tur eum ſpi-
τες οἱ δαίμονες, λέγοντες, πέμψον ἡμᾶς εἰς ritus,
porcos, vt in eos introeamus. Et
13 τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν. καὶ
conceſſit eis ſtatim Ieſus. Et
ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ ἰησοῦς. καὶ
exeuntes ſpiritus immundi in
ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσ-
troierunt in porcos: & ‖ ſiruit gr. x ‖ magno im-
ἦλθον εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη petu grex
per præcipitium in mare: ♀ erant enim precipitans
κατὰ τὸ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν ὡσεὶ δισχίλιοι ἦσαν γὰρ eſt ♀ ad

vt duo millia: & suffocati sunt in mari.
ὡς δισχίλιοι· καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ.
* Qui aurem pascebant eos,
* At pascentes porcos fugerunt, & nun-
οἱ δὲ βόσκοντες τοὺς χοίρους ἔφυγον, καὶ ἀνή- 14
ciauerunt in ciuitatem, & in agros. & egressi
γγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. καὶ ἐξῆλ-
" facti.
sunt videre quid e et " factum. Et veniunt
θον ἰδεῖν τί ἐστι τὸ γεγονός. καὶ ἔρχονται 15
ad Iesum, & ‖ spectant dæmo-
πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ θεωροῦσι τὸν δαιμο-
‖ vident illũ qui a dæmonio vexabatur,
niacum sedentem & vestitum, &
νιζόμενον καθήμενον καὶ ἱματισμένον, καὶ
sanæ mentis cum qui habuerat legionem, &
σωφρονοῦντα τὸν ἐκ τὸν λεγεῶνα καὶ
timuerunt. " Narrauerunt autem illis * vi-
ἐφοβήθησαν. διηγήσαντο δὲ αὐτοῖς οἱ ἰ- 16
denies, quomodo factum esset " dæmoniaco, &
δόντες, πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ, καὶ
de porcis. Et ‖ cœperunt aduocare
περὶ τῶν χοίρων. καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν 17
eum, " abire de finibus eorum.
αὐτὸν, ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.
* Et ascendente ipso in nauigium, adua-
καὶ ἐμβαντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον παρε- 18
cabat illum " dæmoniacus, vt esset cum illo.
κάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς, ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ.
* Quúmque ascenderet nauim, cœpit
‖ At Iesus non admisit eum, sed ait
ὁ δὲ ἰησοῦς οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν, ἀλλὰ λέγει 19
deprecari qui a dæmonio vexatus fuerat,
illi, Vade in domum tuam ad tuos,
‖ &
αὐτῷ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοὺς,
& annuncia illis quanta tibi Dominus
καὶ ἀνάγγειλον αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ κύριος
" fecerit, * sit
" fecit, & misertus * est tui. Et
ἐποίησε, καὶ ἐλέησέ σε. καὶ 20
abiit, & cœpit prædicare in Deca-
ἀπῆλθε, καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ δεκα-
‖ sibi
‖ quũ transcendisset Iesus in naui
πόλει, ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς· καὶ πάντες
mirabantur. Et ‖ traiiciente Iesu in
ἐθαύμαζον. καὶ διαπεράσαντος τοῦ ἰησοῦ ἐν 21
τῷ

nauigio rursum *in vlterius, coacta est* tur-
τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν, συνήχθη ὄχ-
ba multa ad eum, & erat *iuxta ma-
λος πολὺς ἐπ' αὐτὸν, καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασ-
re. Et *ecce* venit ‖*vnus Archisynagogo-*
22 σαν. καὶ ἰδοὺ ἔρχεται εἷς τῶν ἀρχισυναγώ-
rum, nomine Iairus, & videns eum, procidit
γων, ὀνόματι Ἰάειρος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, πίπτει
ad pedes eius: Et *aduocabat eum
23 πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ παρεκάλει αὐτὸν
multum, dicens: Quoniam 'filiola mea extremè
πολλὰ, λέγων, ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως
habet, vt veniens imponas ei manus, vt
ἔχει, ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς αὐτῇ τὰς χεῖρας, ὅπως
seruetur, & viuet. Et abiit cum illo,
24 σωθῇ, καὶ ζήσεται. καὶ ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ,
& sequebatur eum turba multa, & compri-
καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, καὶ συνέ-
mebant eum. Et mulier *quædã existẽs in flu-
25 θλιβον αὐτόν. καὶ γυνή τις οὖσα ἐν ῥύ-
xione sanguinis "*annos* duodecim, & ‖multa perpes-
26 σει αἵματος ἔτη δώδεκα, καὶ πολλὰ παθοῦ-
sa à q*multis* medicis, & *insumpti-
σα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανήσασα
quæ apud se omnibus, & nihil adiuta,
τὰ παρ' ἑαυτῇ πάντα, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα,
sed magis *in* deterius ‖*veniens. Au-*
27 ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα, ἀκού-
diens de Iesu, *veniens in turba
σασα περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ
retr, "tetigit vestimentũ eius. Dicebat enim,
28 ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. ἔλεγε γὰρ,
Quia si vel *vestimenta* eius tetigero, q*serua-*
ὅτι κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἅψωμαι, σωθήσο-
bor. Et confestim siccatus est fons sangui-
29 μαι. καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵμα-
nis eius, & sensit corpore, quia sanata
τος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι, ὅτι ἴαται
est à *flagello. Et statim Iesus co-
30 ἀπὸ τῆς μάστιγος. καὶ εὐθέως ὁ Ἰησοῦς ἐπι-

'trans fretũ
conuenit
*eirca
‖quidam de
Archisynago
gis,
*deprecaba-
tur
"filia mea in
extremis est,
veni, impone
manum tuam
super eam, vt
salua sit, & vi
uat.
* quæ erat in
profluuio
'annis
‖fuerat
q complurib.
*erogauerat
omnia sua,
nec quicquã
profecerat,
‖habebat.
Quum audis-
set
*venit
"&
‖vestimentũ
qsalua ero.
*plaga.

¶ virtutē quæ exierat de illo
‖ ad turbam,
* vides
‖ eam quæ hoc fecerat.
¶ verò
‖ ante eum,
¶ saluam fecit
‖ plaga tua.
* nuntij ad Archisynagogum,
‖ vltra
¶ Iesus autē audito verbo quod dicebatur,
‖ Nolite timere, tantum modo
* nisi
‖ veniunt

gnoscens in semetipso ¶ex se efficacitatem prei-
γνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δυνάμιν ἐξελ-
fectam, conuersus ‖in turba, aiebat: Quis
θοῦσαν, ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ, ἔλεγε, τίς
mea tetigit vestimenta? Et dicebant ei
μου ἥψατο τῶν ἱματίων; καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ 31
discipuli sui: *Aspicis turbam compri-
μαθηταὶ αὐτοῦ, βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλί-
mentem te, & dicis: Quis me tetigit? &
βοντά σε, καὶ λέγεις, τίς μου ἥψατο; καὶ
circumspiciebat videre ‖hoc facientem.
περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν.
At mulier¶ timens & tremens,
ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰ- 33
sciens quod factum esset in se, venit & proci-
δυῖα ὃ γέγονεν ἐπ' αὐτῇ, ἦλθε καὶ προσέ-
dit ‖ei, & dixit ei omnem ve-
πεσεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀ-
ritatem. Ille autem dixit ei: Filia, fides
λήθειαν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· θυγάτηρ ἡ πίστις 34
tua ¶seruauit te: vade in pace, & esto
σου σέσωκέ σε. ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι
sana à ‖flagello tuo. Adhuc eo loquen-
ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου. ἔτι αὐτοῦ λαλοῦν-
te, veniunt *ab Archisynagogo, dicen-
τος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγον- 35
tes: Quia filia tua mortua est, quid adhuc ve-
τες, ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανε, τί ἔτι σκύλ-
las magistrum? ¶At Iesus ‖statim
λεις τὸν διδάσκαλον; ὁ δὲ ἰησοῦς εὐθέως 36
audiens sermonem dictum, ait Ar-
ἀκούσας τὸν λόγον λαλούμενον, λέγει τῷ ἀρ-
chisynagogo, ‖Ne timeas, solum cre e. Et
χισυναγώγῳ, μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε. καὶ 37
non admisit quēquam se consequi,
οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι, εἰ
‖nisi Petrum, & Iacobum, & Ioannem
μὴ πέτρον, καὶ ἰάκωβον, καὶ ἰωάννην τὸν
fratrem Iacobi. Et ‖veniunt in do-
ἀδελφὸν ἰακώβου. καὶ ἔρχονται εἰς τὸν οἶ- 38
mū

secun
mum Arch
κον τοῦ ἀρχισ
ρωντες &
39 κλαίοντας καὶ
gressus ait il
θὼν λέγει α
tis? puella
τε; τὸ παιδίο
Et irridebat
40 καὶ κατεγ
bus, assum
τας, παραλα
& matr
καὶ τὴν μητέ
greditur vb
πορεύεται ὅπο
Et ¶prehe
41 καὶ κρατήσα
illi: Talitha
αὐτῇ, ταλιθα
tum, Pu
42 μῦον, τὸ κορ
festim surrexit
θέως ἀνέστη τὸ
¶ annorum
γὰρ ἐτῶν
pore magno.
43 στάσει μεγάλῃ
ta, vt nemo
λά, ἵνα μηδεὶ
illi manducar
αὐτῇ φαγεῖν.
C
Et egressus
1 Καὶ ἐξελθὼ
triam suam:
τέρα αὐτοῦ· κ
cipuli sui.
2 θηταὶ αὐτοῦ.

mum Archisynagogi, & videt tumultum,
κου τῦ ἀρχισυναγώγυ, καὶ θεωρεῖ θόρυβον,
plentes & eiulantes multum. & in-
39 κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά. καὶ εἰσ-
gressus ait illis: Quid tumultuamini & plora-
θὼν λέγει αὐτοῖς, τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίε-
tis? puella non mortua est, sed dormit.
τε; τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.
Et irridebant eum. Ipse verò eiectis omni-
40 καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. ὁ δὲ ἐκβαλὼν ἅπαν-
bus, assumit patrem puellæ,
τας, παραλαμβάνει τὸν πατέρα τῦ παιδίυ,
& matrem, & qui cum se, & in-
καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσ-
greditur vbi erat puella iacens:
πορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον κατακείμενον.
Et prehendens manum puellæ, ait
41 καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τῦ παιδίου, λέγει
illi: Talitha cumi, quod est interpreta-
αὐτῇ, ταλιθὰ κοῦμι, ὅ ἐστι † μεθερμηνευό-
tum, Puella tibi dico, *exsurge. Et con-
42 μενον, τὸ κοράσιον σοὶ λέγω, ἔγειρε. καὶ εὐ-
festim surrexit puella, & deambulabat. erat
θέως ἀνέστη τὸ κοράσιον, καὶ περιεπάτει. ἦν
enim annorum duodecim. Et obstupuerunt stu-
γὰρ ἐτῶν δώδεκα. καὶ † ἐξέστησαν ἐκ-
pore magno. Et præcepit illis multum
43 στάσει μεγάλῃ. καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολ-
vt nemo sciret id: & dixit dari
λά, ἵνα μηδεὶς † γνοῖ τοῦτο. καὶ εἶπε δοθῆναι
illi manducare.
αὐτῇ φαγεῖν.

turbamini
sec. eum
ingrediuntur
prehendens
† μεθερμηνευόμενον,
surge.
autem
† ἐξίσταμαι
vehemēter,
iussit
† γνώσεται

CAP. VI. ς'.

Et egressus est indè, & *venit in pa-
1 Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πα-
triam suam: & sequuntur eum dis-
τρίδα αὐτοῦ· καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μα-
cipuli sui. Et facto Sabbato,
2 θηταὶ αὐτοῦ. καὶ γενομένου σαββάτου,

abiit
sequebantur

cœpit in ſynagoga docere: & mul-
ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν· καὶ πολ-
ti audientes, ‖*percellebantur*, dicentes: Vn-
λοὶ ἀκούοντες, ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες, πό-
de huic hæc? & quæ*ſapientia*q da-
θεν τούτῳ ταῦτα; καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖ-
ta* illi, & ‖*efficacitates* talesq per
σα αὐτῷ, καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν
manus eius efficiuntur? Nónne hic eſt fa-
χειρῶν αὐτοῦ γίνονται; οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκ-
ber, filius Mariæ, frater *verò* acobi &
των, ὁ υἱὸς Μαρίας, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου καὶ
Ioſe, & Iudæ, & Simonis? q*Et non ſunt*
Ἰωσῆ, καὶ Ἰούδα, καὶ Σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν
ſorores eius hic *apud nos*? Et ſcan-
αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; καὶ ἐσκαν-
dalizabantur in illo. ″Dicebat *autem* illis Ie-
δαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ἔλεγε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰη-
ſus: Quia non eſt Propheta*inhonoratus*, ſi non
σοῦς, ὅτι οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ
in patria ſua, & in q*cognatis*,
ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς συγγενεῦσι,
& in domo ſua. Et non poterat ibi
καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖ
vllam ‖*efficacitatem* facere, ′*ſi non paucis*
οὐδεμίαν δυνάμιν ποιῆσαι, εἰ μὴ ὀλίγοις
infirmis imponens manus, curauit.
ἀρρώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας, ἐθεράπευσε.
Et mirabatur propter incredulitatem eorum:
καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν·
& circuibat *vicos in orbem docens.
καὶ περιῆγε τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων.
Et q*aduocat* duodecim: & co-
καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα· καὶ ἤρ-
pit eos mittere ‖*duos duos*, & dabat
ξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου
illis ″*auctoritatem* ſpirituum immun-
αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκα-
dorum. Et præcepit eis *ut ni-
θάρτων. καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μη-
δὲν

‖admirabantur in doctrina eius,
′omnia?
*eſt
q quæ
‖virtutes
*Ioſeph
q Nónne &
‖nobiſcum ſunt?
′Et
*ſine honore, niſi
q cognatione ſua,
‖virtutem
′niſi paucos infirmos impoſitis manibus,
*caſtella in circuitu
q vocauit
‖binos,
″poteſtatem

his tollerent ¶ad viam, ſi non virgam tantùm: δὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν, εἰ μὴ ῥάβδον μόνον· non peram, non panem, non in zona æs. μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζωνὴν χαλ- Sed calceatos ſandaliis: & ne
9 κόν. ἀλλ' ὑποδεδεμένους σανδάλια· καὶ μὴ "induimini duas tunicas. Et dicebat eis:
10 †ἐνδύσησθε δύο χιτῶνας. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Quocumq; introieritis in domum, illic manet, ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε, donec exeatis inde. Et quicumque non
11 ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν. καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ receperint vos, nec audierint vos, ex- δέξωνται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκ- euntes inde, excutite puluerem πορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτινάξατε τὸν χοῦν *inferne* *pedum vestrorum, in testi- τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν, εἰς μαρτύ- monium illis. *Amen dico vobis, tolerabilius*
12 ριον αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον *erit Sodomis aut Gomorris in die in- ἔσται Σοδόμοις ἢ Γομόῤῥοις ἐν ἡμέρᾳ κρί- *dicij, quàm ciuitati illi.* Et exeuntes prædi- σεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. καὶ ἐξελθόντες ἐκή- cabant vt ¶pœniterent. Et dæmonia mul-
13 ρυσσον ἵνα μετανοήσωσι. καὶ δαιμόνια πολ- ta eiiciebant: & vngebant oleo mul- λὰ ἐξέβαλλον· καὶ † ἤλειφον ἔλαιῳ πολ- tos ægros, & ||*ſanabant.* Et audi-
14 λοὺς ἀῤῥώστους, καὶ ἐθεράπευον. καὶ ἤκου- uit rex Herodes. manifeſtum enim fa- σεν ὁ βασιλεὺς Ἡρῴδης· φανερὸν γὰρ ἐ- ctum "erat nomen eius) & dicebat: Quia Ioan- γένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἔλεγεν, ὅτι Ἰωάν- nes *baptizans à mortuis excitatus eſt, & propter νης ὁ βαπτίζων ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη, καὶ διὰ ¶hoc operantur *efficacitates* in illo. τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ. Alij ||dicebant: Quia Elias eſt: Alij verò di-
15 ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι Ἠλίας ἐστὶν, ἄλλοι δὲ ἔλε-

¶in via, niſi
||neque
"induerentur duabus tunicis.
†ἐν δύω
*de pedibus veſtris,
¶pœnitentiã agerent.
†ἀλείφω
||ſanabantur.
"eſt
*Baptiſta reſurrexit.
¶ea virtutes
||autem

"ex Prophetis.
*Quo audito
q à mortuis resurrexit.
‖misit, ac tenuit
"carcerem
°autem
† ἐνέχω
q nec
‖enim
‡ custodiebat
*audito eo,
q libenter
‖quum dies ‡ opportunus accidisset,
*natalis sui
‖fecit
§ Quúmque placuisset
saltasset, & placuisset

cebant: Quia Propheta est, quasi vnus Prophetarum.
γον, ὅτι προφήτης ἐστὶν, ὡς εἷς τῶν προφητῶν.
*Audiens autem Herodes, ait: Quia quem ego
ἀκούσας δὲ ὁ ἡρῴδης, εἶπεν, ὅτι ὃν ἐγὼ 16
decollaui Ioannem, hic q est ipse ex-
ἀπεκεφάλισα ἰωάννην, οὗτος ἐστιν. αὐτὸς ἠ-
citatus est ex mortuis. Ipse enim Herodes ‖de-
γέρθη ἐκ νεκρῶν. αὐτὸς γὰρ ὁ ἡρῴδης ἀπο- 17
legans, prehendit Ioannem, & vinxit
στείλας, ἐκράτησε τὸν ἰωάννην, καὶ ἔδησεν
eum in "custodia propter Herodiadem
αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ διὰ ἡρῳδιάδα τὴν
vxorem Philippi fratris sui, quia
γυναῖκα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι
eam duxerat. Dicebat enim Ioannes He-
αὐτὴν ἐγάμησεν. ἔλεγε γὰρ ὁ ἰωάννης τῷ ἡ- 18
rodi: Quòd non licet tibi habere vxorem
ρῴδῃ, ὅτι οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα
fratris tui. At Herodias *insidiabatur illi:
τοῦ ἀδελφοῦ σου. ἡ δὲ ἡρῳδιὰς ἐνεῖχεν αὐτῷ, 19
& volebat eum occidere q & non poterat:
καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο.
Nam Herodes "metuebat Iohannem, sciens
ὁ γὰρ ἡρῴδης ἐφοβεῖτο τὸν ἰωάννην, εἰδὼς 20
eum virum iustum & sanctum: & "conseruabat
αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον· καὶ συνετήρει
eum, & *audiens eum, multa faciebat, &
αὐτὸν, καὶ ἀκούσας αὐτοῦ, πολλὰ ἐποίει, καὶ
q sanauiter eum audiebat. Et ‖facta die
ἡδέως αὐτοῦ ἤκουε. καὶ γενομένης ἡμέρας 21
opportuna, quum Herodes *natalitiis suis
εὐκαίρου, ὅτε ἡρῴδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ
cœnam ‖faciebat principibus suis, &
δεῖπνον ἐποίει τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, καὶ
tribunis, & primis Galilæ.
τοῖς χιλιάρχοις, καὶ τοῖς πρώτοις τῆς γαλιλαίας.
q Et ingressa filia ipsius Hero-
καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς ἡρῳ- 22
diadis, & ‖saltante, & placente Hero-
διάδος, καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης τῷ ἡρῴ-
δῃ καὶ

di ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὅρκου, καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασι-
puellæ: Peteà me quod *velis, &
λεὺς τῷ κορασίῳ, †αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ
dabo tibi. Et iurauit illi: Quia quicquid
23 δώσω σοι. καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὃ ἐὰν
petieris, dabo tibi, ‖usque dimidium regni
αἰτήσῃς, δώσω σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας
mei. "Illa verò egressa, dixit matri suæ: Quid
24 μου. ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, εἶπε τῇ μητρὶ αὐτῆς, τί
petam? ‖Illa verò ait, Caput Ioannis
αἰτήσωμαι; ἡ δὲ εἶπε, τὸν κεφαλὸν Ἰωάννου
Baptistæ. *Et ingressa statim cum
25 τοῦ βαπτιστοῦ. καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ
‖studio ad regem, petiuit, di-
σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα, ἠτήσατο, λέ-
cens: Volo vt mihi des ‖ex ipsa in disco
γουσα. θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξ αὐτῆς ἐπὶ πίνακι
caput Ioannis Baptistæ. Et
26 τὸν κεφαλὸν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. καὶ
contristatus "factus rex, propter *iura-
περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς, διὰ τοὺς ὅρ-
mentum, & simul discumbentes, ‖non voluit
κους, καὶ τοὺς συνανακειμένους, οὐκ ἠθέλησεν
eam *reiicere. Et statim legatum
27 αὐτὸν †ἀθετῆσαι. καὶ εὐθέως ἀποστείλας
rex speculatorem, iniunxit af-
ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτορα, ἐπέταξεν ‖ἐνε-
ferri caput eius ‖. Ille autem ab-
χθῆναι τὸν κεφαλὸν αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀπελ-
iens decollauit eum in carcere. Et
28 θὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ. καὶ
attulit caput eius in disco, &
ἤνεγκε τὸν κεφαλὸν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἔ-
dedit illud puellæ, & puella
δωκεν αὐτὸν τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον
dedit illud matri suæ.* & au-
29 ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτῆς. καὶ ἀ-
dientes discipuli eius venerunt, &
κούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθον, καὶ

"simúlque
*vis,
†αἰτέω
‖licèt
"Quæ quum
exisset,
‖Atilla dixit,
*Quúmque
introisset
‖festinatione
‖protinus
"est
*iusiurandi,
'propter
‖noluit
* contristare.
sed misso speculatore, præcepit
†ἀθετέω
‖in disco. &
†φέρομαι
*Quo audito

ϙcorpus tulerunt ϙcadauer eius, & posuerunt illud in
ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν τῷ
‖conueniẽtes monumẽto. Et ‖cogũtur Apostoli ad
μνημείῳ. καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς 30
"quæ Iesum, & renunciauerunt ei omnia "&
τὸν ἰησοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα καὶ
quanta egerant, & quanta docuerant, &
ὅσα ἐποίησαν, καὶ ὅσα ἐδίδαξαν, καὶ εἶ- 31
*seorsum ait illis: Venite *vos ipsi priuatim
πεν αὐτοῖς, δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν
in desertum locum, & requiescite pusillum. E-
εἰς ἔρημον τόπον, καὶ ἀναπαύεσθε ὀλίγον· ἦ-
ϙqui veniebant & redibant ϙ venientes & abeuntes mul-
σαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολ-
ti, & nec ‖edere opportunitatem habebant. &
λοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν † εὐκαίρουν. καὶ 32
‖spatium mãducandi † εὐκαιρέω. "abierunt in desertum locum nauigio
ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ'
"ascendentes in nauim, seorsum. Et viderunt eos abeuntes, & cogno-
ἰδίαν. καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας, καὶ ἐπέ- 33
† ἐπιγινώσκω uerunt eum multi, & pedestres de omnibus
γνωσαν αὐτὸν πολλοί, καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν
ciuitatibus concurrerunt illuc, & præuenerũt
τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ, καὶ προῆλθον
eos, & venerunt ad eum. Et exiens
αὐτοὺς, καὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν. καὶ ἐξελθὼν 34
*misertus est vidit Iesus multã turbã: & *visceribũ. cõmotus est
εἶδεν ὁ ἰησοῦς πολὺν ὄχλον καὶ ἐσπλαγχνίσθη
super eos, quia erant sicut oues non habentes
ἐπ' αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα
pastorem. & cœpit docere illos multa.
ποιμένα. καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.
ϙquum ‖fieret, accesserunt "dicentes: & ϙiam hora multa ‖facta adue-
καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης, προσελ- 35
nientes ei discipuli eius, "dicunt: Quod
θόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγουσιν, ὅτι
desertus est locus *, & iam hora ‖multa,
ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολλή,
*præteriit: Dimitte illos ‖proximas villas Absolue eos, vt abeuntes in ‖
ἀπόλυσον αὐτοὺς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς 36
κύκλῳ

per gyrum agros & vicos, " *mercentur*
κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας, ἀγοράσωσιν
sibi panes. quid enim edant non habent.
ἑαυτοῖς ἄρτους· τί γὰρ φάγωσιν οὐκ ἔχουσιν.
Ille verò respondens ait illis: Date il-
37 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, δότε αὐ-
lis vos manducare. Et ✻ *dicunt ei:* Eun-
τοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἀπελθόν-
tes ϙ *mercabimur ducentorum denariorum* panes,
τες ἀγοράσωμεν διακοσίων δηναρίων ἄρτους,
& dabimus illis manducare. ‖ *Ille autem* dicit eis:
38 καὶ δώσομεν αὐτοῖς φαγεῖν. ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς,
Quot panes habetis? *abite* & videte. Et
πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε καὶ ἴδετε. καὶ
" *cognoscentes,* dicunt: Quinque & duos pisces. Et
39 γνόντες, λέγουσι, πέντε καὶ δύο ἰχθύας. καὶ
✻ *ordinauit eis recumbere omnes con-*
ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι πάντας συμ-
uiuia conuiuia super viridi fœno.
πόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ.
Et discubuerunt ‖ *areas, areas per cen-*
καὶ ἀνέπεσαν πρασιαὶ πρασιαὶ, ἀνὰ ἑκα-
40 *tum & per quinquaginta.* Et " *accipiens*
τὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα. καὶ λαβὼν τοὺς
quinque * *panes & duos pisces, respi-*
πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέ-
cens in cælum, benedixit, & fre-
ψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησε. καὶ κατέκλα-
git panes, & dedit discipulis suis,
σε τοὺς ἄρτους, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
vt *adponerent* * *eis:* & duos pisces
ἵνα παραθῶσιν αὐτοῖς· καὶ τοὺς δύο ἰχθύας
diuisit omnibus. Et manducauerũt omnes, & satu-
42 ἐμέρισε πᾶσι. καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορ-
rati sunt. Et sustulerunt " fragmentorũ duodecim
43 τάσθησαν. καὶ ἦραν κλάσματα δώδεκα
cophinos plenos, & de piscibus. Et erant
44 κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων. καὶ ἦσαν
‖ *edentes panes, quinquies mille vi-*
οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους, πεντακισχίλιοι ἀν-

" emant sibi cibos quos manducent. Et

✻ dixerunt

ϙ emamus ducentis denariis

‖ Et

" quum cognouissent,

* præcepit illis vt accumbere facerent omnes secundùm contubernia super viride fœnum.

‖ in partes per centenos & quinquagenos

" acceptis

* panibus, & duobus piscibus, intuens

* ante eos:

" reliquias

‖ autem qui manducauerant, quinque millia virorum

ri. Et statim coëgit discipulos
δρες. καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς 45
suos ascendere in nauigium, & praecedere
αὐτὸν ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν
in vlterius ad Bethsaidam, donec ipse
εἰς τὸ πέραν πρὸς βηθσαϊδάν, ἕως αὐτὸς
absolueret turbam. Et dimittens eos,
ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον. καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, 46
abiit in montem orare. Et
ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. καὶ 47
fere facto, erat nauigium in medio
ὀψίας γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς
mari, & ipse solus in terra.
θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς.
Et vidit eos laborantes in
καὶ εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ 48
remigando: (erat enim ventus contrarius eis:
ἐλαύνειν· ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς·
& circa quartam custodiam noctis
καὶ περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς
venit ad eos, circumambulans super ma-
ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θα-
re, & volebat praeterire eos. Illi verò
λάσσης, καὶ ἤθελε παρελθεῖν αὐτοὺς. οἱ δὲ 49
videntes eum circumambulantem super ma-
ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θα-
re, putauerunt phantasma esse: & excla-
λάσσης, ἔδοξαν φάντασμα εἶναι· καὶ
mauerunt. Omnes enim eum viderunt, & con-
κραξαν. πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον, καὶ
turbati sunt. Et statim loquutus est cum eis,
ἐταράχθησαν. καὶ εὐθέως ἐλάλησε μετ' αὐτῶν, 50
& dixit eis: Confidite: ego sum, ne
καὶ λέγει αὐτοῖς, θαρσεῖτε· ἐγώ εἰμι, μὴ
metuite. Et ascendit ad illos in
φοβεῖσθε. καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ
nauigium: & quiuit ventus. Et valde ex
πλοῖον καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος· καὶ λίαν ἐκ
abundanti in seipsis stupebant, & mira
περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο, καὶ ἐθαυ-

* nauim, vt praecederent eum trans fretum
* dum ipse dimitteret populum,
" quum dimisisset
‖ quum serò esset, erat nauis
" videns
* vigiliam
‖ At illi vt viderunt
† ἀναπαύω.
† ταράττω.
‖ nolite timere.
* nauim: & cessauit
* plus magis intra se

bantur. Non enim intellexerunt de panibus: erat
52 μαζον. οὐ γὰρ συνῆκαν ὅτι τοῖς ἄρτοις· ἦν
enim cor eorum * obcallitum. Et
53 γὰρ ἡ καρδία αὐτῶν † πεπωρωμένη. καὶ
‖ pertransiuntes venerunt in terram Gene-
διαπερασαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν γεννη-
sareth, & applicuerunt. ♀ Et excunti-
54 σαρέτ, καὶ προσωρμίσθησαν. καὶ ἐξελθόν-
bus illis è nauigio, continuò * cognoscentes
των αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἐπιγνόντες
eum: Circumcurrentes omnem circumuicinam
55 αὐτὸν, περιδραμόντες ὅλην τὴν περίχωρον
illam, cœperunt in grabatis
ἐκείνην, ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάττοις τοὺς
♀ malè habentes circumferre, vbi audiebat, quòd
κακῶς ἔχοντας περιφέρειν, ὅπου ἤκουον ὅτι
illic esset. Et quocumque introibat in vi-
56 ἐκεῖ ἦν· καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κω-
cos, vel vrbes, vel agros, in plateis
μας, ἢ πόλεις, ἢ ἀγροὺς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς
ponebant infirmos, & * adnocabant
ἐτίθεσαν τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ παρεκάλουν
eum, vt vel fimbriam vestimenti
αὐτὸν, ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου
eius tangerent: & quotquot tangebant eum,
αὐτοῦ ἅψωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτοῦ,
♀ seruabantur.
ἐσώζοντο.

CAP. VII. ζ'.

Et conueniunt ad eum Pharisæi,
1 Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι,
& quidam ♀ Scribarum venientes ab
καί τινες τῶν γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ
Hierosolymis. Et ‖ videntes quosdam discipu-
2 Ἱεροσολύμων· καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθη-
lorũ eius cõmunib. manibus, hoc est, illotis, εἶτ'
τῶν αὐτοῦ κοιναῖς χερσὶ, τουτέστιν, ἀνίπτοις, ἐσθίον-
tes panes, ♀ incusarunt. Nam Pharisæi
3 τας ἄρτους, ἐμέμψαντο. οἱ γὰρ Φαρισαῖοι

*obcæcatum.
† πωρόω.
‖ quũ transfretassent.
♀ Quũmque egressi essent de naui,
* cognouerunt eum. Et percurrentes vniuersam regionem.
♀ eos qui se mal. habebant
‖ eum esse.
// in villas, aut ciuitates,
* deprecabãtur
♀ salui fiebant.
♀ de Scribis
‖ quum vidissent
// ex discipulis
*i. non lotis manducare
♀ vituperauerunt
‖ enim

|| nisi crebrò & omnes Iudæi, *Si non pugillatim laue-*
καὶ πάντες οἱ ἰουδαῖοι, ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψω-
rint manus, non manducant, tenentes
ται τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσι. κρατοῦντες τὴν
traditionem seniorum: Et à foro,
παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων· καὶ ἀπὸ ἀγορᾶς,
* nisi * *si non* baptizentur, non comedunt: & alia 4
ἐὰν μὴ βαπτίσωνται οὐκ ἐσθίουσι· καὶ ἄλλα
q tradita sunt illis seruare, baptismata calicum & vrceorum, || Et interrogabant.
πολλά ἐστιν, ἃ παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισ-
nes poculorum & sextariorum, & æramentorum,
μοὺς ποτηρίων, καὶ ξεστῶν, καὶ χαλκίων,
& lectorum. || *Deinde interrogant eum*
καὶ κλινῶν. ἔπειτα ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ 5
Pharisæi & Scribæ: Quare disci-
Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, διατί οἱ μα-
puli tui non ambulant iuxta traditionem
θηταί σου οὐ περιπατοῦσι κατὰ τὴν παράδοσιν
" communibus seniorum, sed " illotis manibus
τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ νίπτοις χερσὶν
* At manducant panem? * Ille verò respondens, dixit
ἐσθίουσι τὸν ἄρτον; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν 6
eis: Quòd q *pulchrè* prophetauit Esaias
αὐτοῖς, ὅτι καλῶς προεφήτευσεν Ἠσαΐας
q Bene de vobis hypocritis, sicut scriptũ est: Hic
περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται, ὅτι
|| autem populus labiis me honorat, at || cor
ὁ λαὸς τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία
" In vanum eorum longè abest à me. " *Frustrà* autem
αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. μάτην δὲ 7
* & colunt me, docentes doctrinas,
σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας,
præcepta hominum. Relinquentes enim má-
ἐντάλματα ἀνθρώπων. ἀφέντες γὰρ τὴν ἐν- 8
q tenetis traditiones || baptismata vrceorum & calicum, * his datum Dei, q *prehenditis traditionem*
τολὴν τοῦ θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν
hominum, || *lotiones sextariorum & poculorum*,
ἀνθρώπων, βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων,
& alia similia * *eiusmodi* multa faci-
καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖ-

tis. Et dicebat illis:* *Pulchrè abrogatis*
9 τε. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, καλῶς ἀθετεῖτε τὴν *mandatum* Dei, vt traditionem vestram ser-
ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρή- uetis. Moyses enim dixit: Honora patrem tuum,
10 σητε. μωσῆς γὰρ εἶπε, τίμα τὸν πατέρα σου, & matrem tuam: & ¶ *maledicens* patri
καὶ τὴν μητέρα σου· καὶ, ὁ κακολογῶν πατέρα vel matri, morte ″ *finiatur*. Vos autem di-
11 ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω. ὑμεῖς δὲ λέ- citis: Si dixerit homo patri vel
γετε, ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ matri, Corban, (quod est donum) ‖ *quod si ex me*
μητρὶ, κορβᾶν, ὅ ἐστι δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ, *iuuaberis. Et non amplius sinitis* eum quicquã face-
12 ὠφεληθῇς. καὶ οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆ- re patri suo, aut matri *suæ*. ✻ *Irri-*
13 σαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἢ τῇ μητρὶ αὐτοῦ. ἀκυ- *tum facientes* verbum Dei ♀ *traditione vestra*
ροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν quam tradidistis. Et similia huiusmodi mul-
14 ἣν παρεδώκατε. καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολ- ta facitis. Et aduocans ‖ *omnem*
15 λὰ ποιεῖτε. καὶ προσκαλεσάμενος πάντα turbam, dicebat illis: Audite me
τὸν ὄχλον, ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀκούετέ μου omnes, & intelligite: Nihil est extra
πάντες, καὶ συνίετε· οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ hominem introiens in eum, quod ″ *po-*
ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν, ὃ δύ- *test eum communicare*: sed * *exeun-*
νηται αὐτὸν κοινῶσαι· ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμε- *tia ab eo*, illa sunt ♀ *communicantia*
νά ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖνά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν hominem. Si quis habet aures audiendi, au-
16 ἄνθρωπον. εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέ- diat. Et quum introisset in domum a turba,
17 τω. καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου, interrogabant eum discipuli eius ♀ *de*
ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς

* Bene irritum fecistis præceptum

¶ qui maledixerit.

″ moriatur.

‖ quocumque ex me, tibi profuerit: Et vltrà non dimittitis

* Rescindentes

♀ per traditionem vestram

‖ iterum

″ possit eum coinquinare:

* quæ de homine procedunt

♀ quæ coinquinant

♀ parabolam:

parabola: Et ait illis: Sic & vos
παραβολῆς. καὶ λέγει αὐτοῖς, οὕτω καὶ ὑμεῖς 18
" intelligitis, imprudentes estis? Non " *consideratis*, quia omne
ἀσύνετοι ἐστε; οὐ νοεῖτε, ὅτι πᾶν τὸ
extrinsecus introiens *in* hominem, non
ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐ
potest eum communicare: Quia non intrat
δύναται αὐτὸν κοινῶσαι ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται 19
* vadit, eius in cor, sed in ventrem*,
αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν,
& in secessum exit, pur-
καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρί-
gans omnes escas? Dicebat autem " *quod*
ζον πάντα τὰ βρώματα; ἔλεγε δὲ ὅτι τὸ 20
‖ quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant
ex *homine egressum, illud com-*
ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοι-
municat hominem. " Intus enim, de cor-
νοῖ τὸν ἄνθρωπον. ἔσωθεν γὰρ, ἐκ τῆς καρ- 21
" Ab q malæ cogitationes procedunt,
de hominum q *ratiocinationes mala*
δίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ
egrediuntur, adulteria, fornicationes, * *cædes*,
ἐκπορεύονται, μοιχείαι, πορνείαι, φόνοι,
Furta, auaritiæ, ° *malitiæ*, dolus, ‖ *lasci-*
κλοπαὶ πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλ- 22
* homicidia, " nequitiæ, ‖ impudicitiæ,
γειαι, ὀφθαλμὸς πονηρὸς, βλασφημία, ὑπερη-
φανία, ἀφροσύνη. πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ 23
p stultitia. abintus * *egrediuntur*, & communicant homi-
ἔσωθεν ἐκπορεύεται, καὶ κοινοῦν τὸν ἄνθρω-
nem. Et inde surgens, abiit in " *con-*
πον. καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ με- 2
* procedunt, " fines *finia* Tyri & Sidonis: & ingressus *in*
θόρια Τύρου καὶ Σιδῶνος· καὶ εἰσελθὼν εἰς
domum, neminem voluit scire, & non
τινὰ οἰκίαν, οὐδένα ἤθελε γνῶναι, καὶ οὐκ
potuit latêre. ‖ *Audiens enim mulier de*
ἠδυνήθη λαθεῖν. ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ 25
" fines ‖ Mulier enim statim vt audiuit
eo, cuius q habebat *filiola* spiritum im-
αὐτοῦ, ἧς εἶχε τὸ θυγάτριον πνεῦμα ἀκά-
p filia

mundum. * *intrans* procidit ad pe-
θαρτον, ἐλθοῦσα προσέπεσε πρὸς τοὺς πό-
des eius. Erat " *autem* mulier ¶ *Græca*, Syrophœ-
26 δας αὐτοῦ. ἡ δὲ ἦν γυνὴ ἑλληνίς, συροφοι-
nissa genere. Et rogabat eum vt
νίκισσα τῷ γένει· καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ
dæmonium eiiceret de filia eius.
δαιμόνιον ἐκβάλλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.
‖ *At Iesus ait ei:* Sine prius
27 ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, ἄφες πρῶτον
saturari filios: non enim * *pulchrũ* est
† χορτασθῆναι τὰ τέκνα· οὐ γὰρ καλόν ἐστιν
sumere panem filiorum, & mittere
λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς
" *catellis.* Illa *verò* respondit, & dicit illi:
28 κυναρίοις. ἡ δὲ ἀπεκρίθη, καὶ λέγει αὐτῷ,
Vtique Domine: ‖ *etenim* catelli sub
ναὶ κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς
mensa comedunt de micis pue-
τραπέζης ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παι-
rorum. & ait illi: Propter hunc sermonẽ,
29 δίων. καὶ εἶπεν αὐτῇ, διὰ τοῦτον τὸν λόγον,
vade: exiit dæmonium à fi-
ὕπαγε· ἐξελήλυθε τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυ-
lia tua. Et ¶ *abiens in* domum
30 γατρός σου. καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον
suam, inuenit * *dæmonium egressum*, &
αὐτῆς, εὗρε τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθὸς, καὶ τὴν
filiam coniectam super lectum.
θυγατέρα βεβλημένην ἐπὶ τῆς κλίνης.
Et iterum exiens de finibus Tyri
31 καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων τύρου
" & Sidonis, *venit* ad mare
καὶ σιδῶνος, ἦλθε πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς
Galilææ, ‖ *per medium finium* Decapo-
γαλιλαίας, ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων δεκαπό-
leos. Et ¶ *ferunt* ei surdũ * *egreloquentẽ*, &
32 λεως. καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν μογιλάλον, καὶ
inuocant eum vt imponat illi manum.
παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα.

* intrauit, & enim
¶ gentilis,
‖ qui dixit illi:
* bonum
† χορτάζομαι
" canibus. At
‖ nam &
¶ quum abiissset
' puellam iacentem supra lectum, & dæmonium exiisse.
' venit per Sidonem
‖ inter medios fines
¶ adducunt
* & mutum, & deprecabantur

‖ apprehendens
ϙ seorsum, misit
† διανοίγω.
ϙ ne cui
ϙ tantò
‖ plus
" e amplius admirabantur,
* Bene
" fecit

Et ‖ assumens eum de turba
καὶ ὀπιλαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου
ϙ priuatim, iecit digitos suos in 33
κατ' ἰδίαν, ἔβαλε τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς
auriculas eius, & expuens, tetigit linguam
τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ πτύσας, ἥψατο τῆς γλώσσης
eius: Et suspiciens in cælum, inge-
αὐτοῦ καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐστένα- 34
muit, & ait illi: Ephphata, quod est, Adaperi-
ξε, καὶ λέγει αὐτῷ, ἐφφαθα, ὅ ἐστι, † διανοίχθη-
re. Et statim adapertæ sunt eius aures,
τι. καὶ ἐλυθὴ ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ
& solutum est vinculum linguæ eius, & 35
καὶ ἐλάλει ὀρθῶς. καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα
loquebatur rect. Et præcepit illis ϙ ut
μηδενὶ εἴπωσιν. ὅσον δὲ αὐτὸς αὐτοῖς
nemini dicerent. Quanto autem ille eis 36
διεστέλλετο, μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον.
ϙ præcipiebat, ϙ magis ‖ amplius prædicabant.
Et " supra modum perceffebantur, dicentes:
καὶ ὑπερ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες,
* Pulchrè omnia fecit: & surdos
καλῶς πάντα πεποίηκε· καὶ τοὺς κωφοὺς 37
" facit audire, & mutos loqui.
ποιεῖ ἀκούειν, καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν.

CAP. VIII.

* iterum quum turba multa esset, nec haberent quod manducarent, conuocatis discipulis, ait illis: Misereor
ϙ ecce iam triduo fustinent me, nec habent quod
* dimisero

In illis diebus * omnino multa
Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις πάμπολλου 1
turba existente, & non habentibus quid comederent,
ὄχλου ὄντος, καὶ μὴ ἐχόντων τι φάγωσι,
adnocans Iesus discipulos
προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς
suos, dicit illis: ϙ Misereor commoueor super
αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς, σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν
turbam, quia ϙ iam dies tres manent apud
ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί
me, & non habent quid manducent. Et si * absol-
μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι. καὶ ἐὰν ἀπο- 3

nam eos ieiunos in domum suam, ℣ exol-
λύσω αὐτοὺς νήστις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυ- ℣ deficient
nentur in via: quidam enim ‖ eorum de
θήσονται ἐν τῇ ὁδῷ· τινὲς γὰρ αὐτῶν μα- ‖ ex eis
longe venerunt. Et responderunt ei
4 κρόθεν † ἥκασι. καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ † ἥκω.
discipuli sui: Vnde illos poterit quis
μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν τούτους δυνήσεταί τις
hîc saturare panibus in solitudine? Et in-
5 ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας; καὶ ἐπη-
terrogauit eos: Quot habetis panes? ℣ Illi verò
ρώτα αὐτοὺς, πόσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ ℣ Qui
dixerunt: Septem. Et præcepit turbæ
6 εἶπον, ἑπτά. καὶ παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ
discumbere super terram. Et accipiens septem
ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ
panes, gratias agens, fregit, & dabat
ἄρτους εὐχαριστήσας, ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς
discipulis suis, vt apponerent: & apposuerunt
μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσι· καὶ παρέθηκαν
turbæ. Et habebant pisciculos paucos, & * be-
7 τῷ ὄχλῳ. καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα, καὶ εὐ- * ipsos bene-
nedicens, ait apponi ℣ ipsos. Comederunt
8 λογήσας, εἶπε παραθεῖναι καὶ αὐτά. ἔφαγον dixit, & iussit apponi. Et manducauerunt
autem, & saturati sunt: & sustulerunt ″ redun-
δὲ, καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦραν περισσεύ- ″ quod supe-
dantia fragmentorum septem sportas. Erant rauerat de fragmentis
9 ματα κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας. ἦσαν
autem ‖ comedentes quasi quatuor millia: & ℣ ab-
δὲ οἱ φαγόντες ὡς τετρακισχίλιοι· καὶ ἀπέ- ‖ qui manducauerant
solvit eos. Et statim ascendens * in nauigium ℣ dimisit
10 λυσεν αὐτούς. καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον * nauem
cum discipulis suis, venit in partes
μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη
Dalmanutha. Et exierunt Pharisæi, &
11 δαλμανουθά. καὶ ἐξῆλθον οἱ φαρισαῖοι, καὶ
cœperunt conquirere ″ eo: quærentes ab illo
ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ ″ eum
signum de cælo, tentantes eum.
σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν.

Et ingemiscens spiritu suo, ait:
καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ, λέγει, 12
Quid generatio ista signum quærit? Amen
τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον ζητεῖ; ἀμὴν
dico vobis, si dabitur generationi isti
λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ
signum. Et dimittens eos, * ascendens rursum in
σημεῖον. καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς ἐμβὰς πάλιν εἰς 13
nauigium, abiit in vlterius. Et obliti
τὸ πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν. καὶ ἐπελά-14
sunt sumere panes, & * si non vnum panem non
θοντο λαβεῖν ἄρτους· καὶ εἰ μὴ ἕνα ἄρτον οὐκ
habebant ¶ cum se in nauigio. Et præcipiebat
εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ. καὶ διεστέλλετο 15
eis, dicens: Videte, || aspicite à fer-
αὐτοῖς, λέγων, ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύ-
mento Pharisæorum, & fermento Herodis.
μης τῶν Φαρισαίων, καὶ τῆς ζύμης Ἡρῴδου.
Et " ratiocinabantur ad inuicem, dicentes,
καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, 16
Quia panes nõ habemus. * Et cognoscens Iesus, ait
ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχομεν. καὶ γνοὺς ὁ Ἰησοῦς, λέγει 17
illis: Quid cogitatis, Quia panes nõ habetis?
αὐτοῖς, τί διαλογίζεσθε, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε;
Nondũ cognoscitis, nec intelligitis? adhuc ¶ callo-
οὔπω νοεῖτε, οὐδὲ συνίετε; ἔτι πεπωρω-
sum habetis cor vestrum? Ocu-
μένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν; ὀφθαλ-18
los habentes non || aspicitis, & aures habẽtes nõ
μοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ
auditis? * Et non recordamini: Quando quinq;
ἀκούετε; καὶ οὐ μνημονεύετε, ὅτε τοὺς πέντε 19
panes fregi in " quinquies mill,
ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους,
quot cophinos fragmentorũ plenos sustulistis?
πόσους κοφίνους κλασμάτων πλήρεις ἤρατε;
Dicunt ei: Duodecim. Quando ¶ autẽ septẽ in
λέγουσιν αὐτῷ, δώδεκα. ὅτε δὲ τοὺς ἑπτὰ εἰς 20
" quater mille, quot * sportarum tem-
τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων πλη-

* ascendit iterũ nauim, & abiit trans fretum.

* nisi

¶ secum in naui.

|| & cauete

" cogitabant ad alterutrum,

* Quo cognito,

¶ excatum

¶ videtis,

* Nec

" quinque millia, &

¶ & || panes

" quatuor millia,

* sportas

plemēta fragmētorū tulistis? Illi verò dixerunt:
ρωμματα κλασμάτων ἤρατε; οἱ δὲ εἶπον,
Septē. Et dicebat eis: Quomodo nō intelligitis?
21 ἑπτά. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς οὐ συνιετε;
Et " venit in Bethsaidam, & * ferunt
22 καὶ ἔρχε. εἰς βηθσαϊδαν, καὶ φέρουσιν
ei cæcum, & || innocabant eum vt
αὐτῷ τυφλὸν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα
illum tangeret. Et " adsumens manum
23 αὐτοῦ ἅψηται. καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ
cæci, eduxit eum extra vicum: &
τυφλοῦ, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης· καὶ
expuens in oculos eius, * imponens
πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ ἐπιθεὶς τὰς
manus ei, interrogauit eum si quid videret.
χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτὸν εἰ τι βλέπει.
Et ♀ suspiciens ait: Video homines
24 καὶ ἀναβλέψας ἔλεγε. βλέπω τοὺς ἀνθρώπους
velut arbores ambulantes. Deinde iterum im-
25 ὡς δένδρα περιπατοῦντας. εἶτα πάλιν ἐπέ-
posuit manus super oculos eius,
θηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ,
& || fecit ipsum videre: & restitu-
καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι· καὶ ἀπεκατε-
tus est, & " aspexit perlucidè omnes. Et
26 στάθη, καὶ ἐνέβλεψε τηλαυγῶς ἅπαντας. καὶ
misit illum in domum suam, dicens: * Ne-
ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, λέγων, μη-
que in vicum ingrediaris, neque dixeris cuipiā in
δὲ εἰς τὴν κώμην εἰσελθῃς, μηδὲ εἴπῃς τινὶ ἐν τῇ
vico. Et egressus est Iesus & discipuli eius
27 κώμῃ. καὶ ἐξῆλθεν ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
in ♀ vicos Cæsareæ Philippi & in
εἰς τὰς κώμας καισαρείας τῆς φιλίππου· καὶ ἐν
via interrogabat discipulos suos, dicens
τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων
eis: Quem me dicunt homines esse? [Illi
αὐτοῖς, τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι; οἱ
verò responderunt ": Ioannem Baptistam, &
28 δὲ ἀποκριθέντες, ἰωάνην τὸν βαπτιστὴν, καὶ

♀ Et dicunt ei:
|| nondum
" veniunt
* adducunt
|| rogabant
" apprehensa manu
* impositis manib. suis,
♀ aspiciens
|| cœpit
" ita vt clarè videret omnia.
* Vade in domum tuam: & si in vicum introieris, nemini dixeris.
♀ castella
|| Qui
" illi, dicentes: alij

alij Eliam, alij verò * *vnum Prophetarum.* Et
ἄλλοι ἠλίαν, ἄλλοι δὲ ἕνα τῶν προφητῶν. καὶ 29
ipse dicit illis: Vos verò quem me dicitis
αὐτὸς λέγει αὐτοῖς. ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε
esse? Respondens *autem* Petrus, ait ei: Tu
εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ, σὺ
es Christus. Et comminatus est eis ρ *vt ne-*
εἶ ὁ χριστός. καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μη- 30
mini dicerent de eo. Et cœpit docere
δενὶ λέγωσι περὶ αὐτοῦ. καὶ ἤρξατο διδάσκειν
eos, quoniam oportet filium hominis multa
αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ
pati, & reprobari à senio-
παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσ-
ribus, & ‖summis Sacerdotibus, & Scribis, &
βυτέρων, καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων, καὶ
occidi, & post tres dies resur-
ἀποκτανθῆναι, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστη-
gere. Et ‖ *libertate* verbum loquebatur. Et *pas-*
ναι. καὶ παῤῥησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. καὶ προς- 32
mens eum Petrus, cœpit increpare
λαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν
eum. ‖ *ille verò* conuersus, & videns discipu-
αὐτῷ. ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς, καὶ ἰδὼν τοὺς μαθη- 33
los suos, * *increpauit Petrum*, dicens:
τὰς αὐτοῦ, ἐπετίμησε τῷ Πέτρῳ, λέγων,
Vade ρ *post* me satana, quoniam nõ sapis quæ
ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ
Dei ‖, sed quæ hominum. Et * *ad-*
τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. καὶ προς- 34
uocans turbam cum discipulis
καλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς
suis, dixit eis, ρ *Quicumque vult post me*
αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, ὅστις θέλει ὀπίσω μου
sequi, abneget semetipsum & tollat
ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω
crucem suam, & sequatur me Qui enim
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ 35
voluerit animam suam ‖ *seruare*, perdet
ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει

* quasi vnum de Prophetis. Tunc
ρ ne cui
" à
‖ palam
ρ apprehendens
" Qui
* comminatus est Petro,
q retro
‖ sunt,
* conuocata turba
ρ Si quis vult me sequi, deneget
‖ saluam facere,

eam: qui autem perdiderit animam suam
αὐτὴν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
" causa mei & Euangelij, hic seruabit
ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώσει
eam Quid enim proderit homini, si lu-
36 αὐτήν. τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐὰν κερ-
cretur mundum totum, & * mulctetur ani-
δήσῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυ-
mam suam? aut quid dabit homo ϙ compensatio-
37 χὴν αὐτοῦ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλα-
nem animæ suæ? Qui enim ‖ erubue-
38 γμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; ὃς γὰρ ἂν † ἐπαισχυν-
rit me, & meos sermones in generatione i-
θῇ με, καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύ-
sta adultera & peccatrice, & filius
τῇ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς
hominis " erubescet eum, quum
τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν
venerit in gloria Patris sui cum
ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν
angelis sanctis.
ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

" proper me, & euangelium, saluam faciet

* detrimentum faciat animæ suæ?

ϙ commutationis pro anima sua?

‖ me confusus fuerit, & verba mea

† ἐπαισχύνομαι.

" confundetur.

CAP. IX. θ'.

Et dicebat illis, Amen dico vobis, quia
1 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι
sunt quidam ϙ hic stantium, qui non
εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵ τινες οὐ μὴ
gustabunt mortem, donec videant re-
γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασι-
gnum Dei veniens in ‖ efficacia. Et post
2 λείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει. καὶ μεθ'
dies sex, * assumit Iesus Petrum,
ἡμέρας ἕξ, παραλαμβάνει ὁ ἰησοῦς τὸν πέτρον,
& Iacobum, & Ioannem, & du
καὶ τὸν ἰάκωβον, καὶ τὸν ἰωάννην, καὶ ἀνα
cit illos in montem excelsum * priuatim
φέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν

ϙ de hic stantibus,

‖ virtute.

* assumpsit

* seorsum

solos: & transfiguratus est coram ipsis:
μόνους· καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν·
Et vestimenta eius facta sunt *coruscantia*, candida
καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα, λευκὰ
valdè velut nix, qualia fullo super terram non
λίαν ὡς χιών, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ
potest *dealbare*. Et apparuit illis
δύναται λευκᾶναι. καὶ † ὤφθη αὐτοῖς 4
Elias cum Moyse, & erant colloquentes*
ἠλίας σὺν μωσῆ, καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ
Iesu. Et respondens Petrus, ait Ie-
ἰησοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ πέτρος, λέγει τῷ ἰη-5
su: Rabbi, *pulchrum* est nos hic esse: &
σοῦ, ῥαββεί, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ
faciamus *umbracula tria*, tibi vnum, & Mo-
ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, σοὶ μίαν, καὶ μω-
si vnum, & Eliæ vnum. Non enim sciebat quid
σεῖ μίαν, καὶ ἠλίᾳ μίαν. οὐ γὰρ ἤδει τί 6
diceret: erant enim *exterriti*. Et facta est nu-
λαλήσῃ· ἦσαν γὰρ ἔκφοβοι. καὶ ἐγένετο νε-7
bes obumbrans eos. & venit vox
φέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς. καὶ ἦλθε φωνὴ
de nube, dicens: Hic est filius meus
ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου
dilectus, illum audite. Et statim cir-
ὁ ἀγαπητός, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐξάπινα πε-8
cumspicientes, amplius neminem viderũt, *sed*
ριβλεψάμενοι, οὐκέτι οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ τὸν
Iesum tantùm *cum se*. *Descendentibus*
ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν. καταβαινόντων δὲ 9
illis de monte, *cauit illis vt*
αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα
nemini narrarent quæ viderunt, si non quum filius
μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς
hominis ex mortuis resurrexerit. Et verbum con-
τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. καὶ τὸν λόγον ἐκ-10
tinuerunt apud se conquirentes, quid est
κράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς συζητοῦντες, τί ἐστι
ex mortuis resurgere. Et interrogabant eũ,
τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι; καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, 11

q splendentia,
‖ nimis
" candida facere.
† ὤφθησαν
* cum
q bonum
‖ tria tabernacula,
" timore
* charissimus,
q nisi
‖ secum.
" Et
* præcepit illis ne cuiquã quæ vidissẽt, narrarent, nisi.
resset: Quum à mortuis resurrexerit.

dicen-

dicentes: ‖ Quid dicunt ‖ Scribæ, quia E-
λέγοντες ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ἠ-
liam oporteat venire primùm? * Ille autē respon-
12 λίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; ὁ δὲ ἀποκρι-
dens, ait illis: Elias ℘ quidem veniens pri-
θεὶς, εἶπεν αὐτοῖς, ἠλίας μὲν ἐλθὼν πρῶ-
mùm, restituet omnia, & quomodo scriptum est in
τον ἀποκαθιστᾷ πάντα, καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ
filium hominis, vt multa patiatur, & ‖ nihi-
τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ παθῇ, καὶ † ἐξου-
li fiat. Sed dico vobis, quia & Elias ve-
13 δενωθῇ. ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι καὶ ἠλίας ἐλή-
nit, & fecerunt illi quæcunque voluerunt, si-
λυθε, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν, κα-
cut scriptum est de eo. Et veniens ad
14 θὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν. καὶ ἐλθὼν πρὸς
discipulos ℘, vidit turbam magnam circa eos,
τοὺς μαθητὰς εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτοὺς.
& Scribas, conquirentes * illis. Et
15 καὶ γραμματεῖς, συζητοῦντας αὐτοῖς. καὶ
confestim omnis ℘ turba videns ‖ eum, ex-
εὐθὺς πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν, † ἐξε-
pauit, & accurrentes salutabant
θαμβήθη, καὶ προσδραμόντες ἠσπάζοντο
eum. Et interrogauit ℘ Scribas: Quid con-
16 αὐτόν. καὶ ἐπηρώτησε τοὺς γραμματεῖς, τί συ-
quiritis * apud vosipsos? Et respondens vnus de
17 ζητεῖτε πρὸς ἑαυτούς; καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ
turba, dixit: Magister, attuli filiū meum
τοῦ ὄχλου, εἶπε, διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱόν μου
ad te habentem spiritum ℘ sine loquutione: Et
18 πρός σε ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον· καὶ
vbicumque eū apprehenderit, ‖ lacerat illum, &
ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτόν, καὶ
spumat, & stridet ℘ dentes suos, & a-
ἀφρίζει, καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ξη-
resci t: & dixi discipulis tuis vt illum
ραίνεται· καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ
eiicerent, & non * valuerunt. Ille autem respōdes.
19 ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς

‖ Quid ergo ℘ Pharisæi &
* Qui
℘ quum venerit primo,
‖ contemnatur
† ἐξουδενέω.
℘ suos,
* cum
℘ populus
‖ Iesum, stupefactus est, & expauerūt:
† ἐκθαμβέω,
℘ eos:
* inter vos?
℘ mutū: qui
‖ illidit
℘ dentibus,
* potuerunt.
Qui

ρ eis,
|| quamdiu

" quādiu vos patiar? afferte illum
† ἀνέχομαι
* quum vidisset
ρ conturbauit ‖ elisus
† παραράσσω

" ex quo ei hoc accidit? At

* misit,

ρ adiuua nos, misertus nostri.

‖ autem

" adiuua incredulitatem meā. Et quū vidisset Iesus concurrentē turbam, comminatus est spiritui immundo,
ρ Surde & mute spiritus, ego præcipio tib, exi ab

ρ ei, dixit, O generatio incredula, ‖ quousque apud
αὐτῷ, εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς
vos ero? ‖ quousque tolerabo vos?
ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε † ἀνέξομαι ὑμῶν;
ferte ipsum ad me. Et attulerunt eum
φέρετε αὐτὸν πρός με. καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν 20
ad ipsum. Et * videns eum, statim spiritus
πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἐξαυτίκα τὸ πνεῦμα
ρ conuulsit illum: & cadens in terram,
† ἐσπάραξεν αὐτόν· καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς,
volutabatur spumans. Et interrogauit patrem
ἐκυλίετο ἀφρίζων. καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα 21
eius, quantum temporis est, " vt hoc factum sit
αὐτοῦ, πόσος χρόνος ἐστὶν, ὡς τοῦτο γέγονεν
ei? Ille verò ait: Ab infantia. Et frequenter eum
αὐτῷ; ὁ δὲ εἶπε, παιδιόθεν. καὶ πολλάκις αὐτὸν 22
& in ignem iecit, & in aquam *, vt per-
καὶ εἰς τὸ πῦρ ἔβαλε. καὶ εἰς τὸ ὕδωρ, ἵνα ἀπο-
deret eum: sed si quid potes, ρ succurre
λέσῃ αὐτόν· ἀλλ' εἴ τι δύνασαι, βοήθησον
nobis visceribus commotus super nos. At Ie-
ἡμῖν σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. ὁ δὲ Ἰη- 23
sus ‖ ait illi: Illud, si potes credere,
σοῦς εἶπεν αὐτῷ, τὸ, εἰ δύνασαι πιστεῦσαι,
omnia possibilia credenti. Et continuò
πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. καὶ εὐθὺς 24
exclamans pater pueri cum lacrymis aie-
κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου μετὰ δακρύων ἔλε-
bat: Credo Domine: " succurre meæ incredulitati,
γε, πιστεύω κύριε· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ.
" Videns autem Iesus, quòd concurreret turba,
ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, 25
increpauit spiritum immundum, di-
ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, λέ-
cens illi: † Spiritus sine loquutione & surdo-
γων αὐτῷ· τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν, ἐ-
go tibi impero, exi ex eo, & ne amplius
γώ σοι ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι
introeas in eum. Et exclamans, & multum
εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν. καὶ κράξας, καὶ πολλὰ

discerpens eum, exiit ‖: & factus est sicut
ἀπαρξάν αὐτόν. ἐξῆλθε· καὶ ἐγένετο ὡσεὶ
mortuus, " ut multos dicere: Quia mortuus est. At
27 νεκρός, ὥστε πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν. ὁ δὲ
Iesus * prehendens manum eius, ¶ excitauit eũ,
ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἠγέρεν αὐτόν,
& surrexit. Et | introeuntem eum in domum
28 καὶ ἐγέρθη. καὶ εἰς ἐλθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον οἱ
discipuli eius interrogabant eum " priuatim,
μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν,
* Quia nos non potuimus eiicere eum? Et
29 ὅτι ἡμεῖς οὐ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; καὶ
dixit illis: Hoc genus in nullo potest
εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται
exire, ¶ si non in oratione & ieiunio.
ἐξελθεῖν, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.
Et inde | exeuntes praetergrediebantur per
30 καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ
Galilaeam: " & non voluit ut quis sciret.
τῆς γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ.
Docebat * enim discipulos suos, & dicebat
31 ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν
illis: Quoniam filius hominis tradetur
αὐτοῖς, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται
in manus hominum, & occident eum:
εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν·
& occisus tertia die resurget.
καὶ ἀποκτανθεὶς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.
‖ Illi verò ignorabant verbum, & timebant
32 οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο
eum interrogare. Et " venit ad Caphar-
33 αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. καὶ ἦλθεν εἰς καπερ-
naum. * Et in domo factus, interrogabat
ναούμ. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος, ἐπηρώτα
eos: Quid in via ¶ ad vosipsos ratiocinabami-
αὐτοὺς· τί ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζε-
ni? illi autem tacebant: ‖ ad inuicem enim ra-
34 σθε; οἱ δὲ ἐσιώπων· πρὸς ἀλλήλους γὰρ † διε-
tiocinati erant in via, quis " major *. Et ¶ sedens
35 λέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ, τίς μείζων. καὶ καθίσας

‖ ab eo:

" ita vt multi dicerent:

* autem tenens

¶ eleuauit

‖ quum introisset

" secretò,

* Quare

¶ nisi

‖ profecti

" nec volebat quemquam scire.

* autem

‖ At illi venerunt

" Qui quum domi esset, ¶ tractabatis? illi

‖ si quidem in via inter se disputauerant.

† διαλογίζομαι

" eorum

* esset

¶ residens

vocauit duodecim, & ait illis: Si quis
ἐφώνησε τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει αὐτοῖς, εἴ τις
vult primus esse, erit omnium nouissimus, &
θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος, καὶ
omnium minister. Et accipiens puerum, sta-
πάντων διάκονος. καὶ λαβὼν παιδίον ἔστη- 36
tuit eum in medio eorum, || & vlnis comi-
σεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισά-
nens eum, ait illis: Quisquis vnum
μενος αὐτὸ, εἶπεν αὐτοῖς, ὃς ἐὰν ἓν τῶν 37
" huiusmodi * puerulorũ exceperit in nomine meo,
τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
me ‖ excipit: & quicunque me ϙ exceperit, nõ me
ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέχηται, οὐκ ἐμὲ
‖ excipit, sed " legatum me. Respon-
δέχεται, ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με. ἀπεκρί- 38
dit verò illi Ioannes, dicens: Magister, vi-
θη δὲ αὐτῷ ὁ ἰωάννης, λέγων, διδάσκαλε, εἴ-
dimus quendam * nomine tuo eiicientem de-
δομεν τινὰ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαι-
monia, qui non sequitur nos: & prohibuimus
μόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν· καὶ ἐκωλύσαμεν
eum, quia non sequitur nos. At Iesus ϙ
αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς 39
ait: ‖ Ne prohibete eum. Nemo enim est qui
εἶπεν, μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐδεὶς γὰρ ἐστιν ὃς
faciat " efficaciam in nomine meo, &
ποιήσει δυνάμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, καὶ
possit citò * maledicere mihi. Qui enim
δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με. ὃς γὰρ 40
non est aduersũ vos, pro vobis est. ϙ Qui enim
οὐκ ἔστι κατ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν. ὃς γὰρ 41
potauerit vos poculum aquæ in na-
ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν τῷ ὀνό-
mine meo, quia Christi estis: Amen dico vobis, nõ
ματί μου, ὅτι χριστοῦ ἐστε, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ
‖ perdiderit mercedem suam. Et quisquis
μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. καὶ ὃς ἂν 42
scandalizauerit vnũ pusillorum credentium
σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων

|| qui quum complexus esset,

" ex

* pueris receperit

‖ recipit:

ϙ suiceperit,

κ suscipit,

" eum qui misit

* in

ϙ autem

‖ Nolite prohibere

" virtutem

* malè loqui de me

ϙ Quisquis enim potum dederit vobis calicem

‖ perdet

" ex his pusillis credentibus

in me,

in me,* *pulchrum* est ei magis, si ♀ *circũponere-*
εἰς ἐμὲ, καλὸν ἐστὶν αὐτῷ μᾶλλον, εἰ περίκει-
tur lapis molaris circa collum eius, & mer-
ται λίθος μυλικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ
iaceretur in mare. Et si scan-
43 βεβλήσθαι εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ἐὰν σκαν-
dalizauerit te manus tua, abscinde illam.‖ *pul-*
δαλίζῃ σε ἡ χεὶρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν· καλὸν
chrum tibi est " *mancum* in vitam introire,
σοί ἐστι κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν,
quàm duas manus habentem *abire* in
ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν
gehennam, in ignem inextinguibilem: Vbi
44 γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον· ὅπου ὁ
vermis eorum non * *finitur*, & ignis non extin-
σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέν-
guitur. Et si pes tuus scandalizat te,
45 νυται. καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε,
amputa illum: ♀ *pulchrum* est *tibi* introire in
ἀπόκοψον αὐτόν· καλὸν ἐστί σοι εἰσελθεῖν εἰς
vitam ‖ claudum, quàm duos pedes habentem
τὴν ζωὴν χωλὸν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα
" *iaci* in gehennam,* *in ignem inextin-*
βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσ-
guibilem: Vbi vermis eorum non ♀ *finitur*, &
46 βεστον· ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ
ignis nõ extinguitur. ‖ *Et* si oculus tuus
47 τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου
scandalizat te, eiice eum: " *pulchrum* tibi est
σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλόν σοί ἐστι
* *vnoculum* introire in regnum
μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν
Dei, quàm duos oculos habentem " *iaci*
τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι
in gehennam ignis: Vbi ver-
48 εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός· ὅπου ὁ σκώ-
mis eorum non ♀ *finitur*, & ignis non extinguitur.
ληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.
Omnis enim igne salietur: & omnis victima
49 πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται· καὶ πᾶσα θυσία

* bonum
♀ circumdaretur mola asinaria collo eius, & in mare mitteretur.
‖ bonum
" debilem
* moritur.
♀ bonum
‖ æternam
" mitti
* ignis inextinguibilis:
♀ moritur,
‖ Quòd
" bonum
* luscum
" mitti
‖ moritur,

sale salietur. " Pulchrum sal: si verò
ἁλὶ ἁλισθήσεται. καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ
sal insulsum ϙ fiat, in quo illud condietis?
ἄλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε;
Habete in vobis sal, & pacem habete in in-
ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλ-
nicem.
λήλοις.

CAP. X. i.

Et inde exurgens venit in fines
Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς
Iudææ, " per vltrius Iordanis: & conue-
Ἰουδαίας διὰ τοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ συμπορεύ-
niunt iterum turbæ ad eum, & sicut consue-
νονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν, καὶ ὡς εἰώ-
uerat, iterum docebat illos. Et acceden-
θει, πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς. καὶ προσελθόν-
tes Pharisæi interrogabant eum: Si licet
τες οἱ Φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτόν, εἰ ἔξεστιν
viro vxorem * absoluere? tentantes
ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι; πειράζοντες
eum. ϙ Ille autem respondens dixit eis. Quid vobis
αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, τί ὑμῖν
præcepit Moyses? ‖ Illi verò dixerunt: Moyses
ἐνετείλατο Μωσῆς; οἱ δὲ εἶπον, Μωσῆς
permisit libellum " abscessionis scribere, & * ab-
ἐπέτρεψε βιβλίον ἀποστασίου γράψαι, καὶ ἀπο-
soluere. Et respondens Iesus, ait eis:
λῦσαι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς,
Ad duritiem cordis vestri scripsit vobis
πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν
præceptum istud. Ab autē initio ϙ creationis mas-
ἐντολὴν ταύτην. ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρ-
culū & feminam fecit eos Deus. Et dixit ὁ
σεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ θεός. καὶ εἶπεν,
" Causa eius relinquet homo pa-
ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πα-
trem suum, & matrem, & ‖ adhæsi-
τέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ † προσκολλη-
tera

nabitur

* Bonum est
* quid
ϙ fuerit,
‖ inter vos.
" vltra Iordanem.
* dimittere?
ϙ Et
‖ Qui
" repudij
* dimittere.
Quibus
ϙ creaturæ
" Propter hoc
‖ adhærebit
† προσκολλάσεται

nabitur ad
8 θήσεται πρὸς
duo in * carnem
οἱ δύο εἰς σάρκα
duo, sed vna car
9 δύο, ἀλλὰ μία σ
homo non s
10 ἄνθρωπος μὴ χω
rum discipuli
λιν οἱ μαθηταὶ
runt eum. Et
11 σαν αὐτόν. κα
vit vxorem
σῃ τὴν γυναῖκ
" adulterat in
12 μοιχᾶται ἐπ' α
* absoluerit virum
ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρ
mœchatur. Et
13 μοιχᾶται. καὶ π
tangeret illos: pe
ἅψηται αὐτῶν·
afferentes.
14 προσφέρουσιν.
gnatus est, & a
νάκτησε, καὶ εἶπ
venire ad me
ἔρχεσθαι πρὸς μ
talium ϙ est
15 τοιούτων ἐστὶν ἡ β
dico vobis, quisq
λέγω ὑμῖν, ὃς ἐ
Dei velut ‖ pu
τοῦ θεοῦ ὡς παι
Et " vlnis co
16 καὶ ἐναγκαλιζ
manus super illos
17 χεῖρας ἐπ' αὐ
* egrediente
ἐκπορευομένου

nabitur ad vxorem suam. Et erunt
8 δύο εἰς σάρκα μίαν· ὥστε οὐκέτι εἰσὶ
duo in * carnem vnam: Itaq. ¶ non amplius sũt
οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· ὥστε οὐκέτι εἰσὶ
duo, sed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit,
9 δύο, ἀλλὰ μία σάρξ. ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν,
homo non separet. Et in domo ite-
10 ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν
rum discipuli eius de eodem interrogaue-
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτη-
runt eum. Et ait illis: Quicumque ‖ absolue-
11 σαν αὐτόν. καὶ λέγει αὐτοῖς, ὃς ἂν ἀπολύ-
rit vxorem suam, & duxerit aliam,
σῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην,
" adulterat in eam. Et si vxor
12 μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν. καὶ ἐὰν γυνὴ
* absoluerit virum suum, & nupserit alij,
ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ,
mœchatur. Et offerebant illi ¶ pueruli, vt
13 μοιχᾶται. καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα
tangeret illos: verùm discipuli ‖ increpabant
ἅψηται αὐτῶν· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς
afferentes. Videns verò Iesus, " indi-
14 προσφέρουσιν. ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς, † ἠγα-
gnatus est, & ait illis: Sinite * pueruli
νάκτησε, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἄφετε τὰ παιδία
venire ad me, & ne prohibueritis eos nam
ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ
talium ¶ est regnum Dei. Amen
15 τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἀμὴν
dico vobis, quisquis nõ receperit regnum
λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν
Dei velut ‖ puerulus, non intrabit in illud.
τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.
Et " vlnis complexus eos, imponens
16 καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ, † τιθεὶς τὰς
manus super illos, benedicebat eos. Et
17 χεῖρας ἐπ' αὐτὰ, † κατηυλόγει αὐτά. καὶ
* egrediente eo in viam, ¶ adcur-
ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν, προσδραμ-

* carne vna: ¶ iam
‖ dimiserit
" adulterium committit super
* dimiserit
¶ paruulos,
‖ autem cõminabantur offerentibus. Quos quum videret indignè tulit,
† ἀγανακτέω
* paruulos
¶ enim
‖ paruulus
" complexans eos, &
† τίθημι
† εὐλογέω
* quũ egressus esset
¶ procurrens

quidam genuflexo ante ‖ dicens:

rens quidã, & genuflexus eum, rogabat eum, ‖ μών τις, καὶ γονυπετήσας αὐτὸν, ἐπηρώτα αὐτὸν,

Magister bone, quid faciam vt vitam æterna " percipiam? ‖ autem

διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ,

nam " hereditem? At Iesus ‖ dixit ei:

Quid me dicis bonum? Nemo bonus, * ‖ nisi vnus, Deus.

τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός. 18

Præcepta nosti, Ne adulteres, ne occidas, ne furaris, ne ‖ falsum testimonium dixeris, " fraudẽ feceris: * Et

τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα. 19

falsò testeris, ne damnum dederis: honora patrem tuum & matrem. * Ille autem respondens ait illi: Magister, hæc omnia obseruaui à iuuentute mea. At Iesus ‖ intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei: Vnum tibi deest: Vade, quæcumque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni sequere me tollens crucem. ‖ Ille verò maestus in verbo, abiit " contristatus: erat enim habens * facultates multas. Et circumspiciens Iesus, ait discipulis suis: Quàm difficilè ‖ qui pecunias habent in regnum Dei intrò ibunt. At discipuli * expauerunt in sermone.

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. ὁ δὲ ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἓν σοι λείπει· ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι † αἴρας τὸν σταυρόν. ὁ δὲ συνσκυθρωπάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. καὶ περιβλεψάμενος ὁ ἰησοῦς, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται. οἱ δὲ μαθηταὶ † ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ.

verbis eius.

dens, ait illis: confidentes

θεὸς, λέγει αὐτοῖς

† πεποιθότας

regnum Dei

βασιλείαν τοῦ θεοῦ 25

enim est camelum

γάρ ἐστι κάμηλον

acus transire,

ῥαφίδος εἰσελθεῖν

gnum Dei i

σιλείαν τοῦ θεοῦ εἰ 26

percellebantur, dic

ἐξεπλήσσοντο, λέ

potest ‖ seruari?

δυναται σωθῆναι

27 los Iesus, ait:

τοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγει

bile ‖, sed non apud

τον, ἀλλ' οὐ παρὰ

lia sunt apud De

τὰ ἐστι παρὰ τῷ θ

28 dicere ei: Ecce

λέγειν αὐτῷ, ἰδοὺ

sequuti sumus t

ἠκολουθήσαμεν σ

ait: Amen dico

εἶπεν, ἀμὴν λέγ

querit domum, au

κεν οἰκίαν, ἢ

trem, aut matrem,

τέρα, ἢ μητέρα

gros, ‖ causa mei

γρὸς, ἕνεκεν ἐμοῦ

accipiet ‖ cent

λάβῃ ἑκατονταπ

hoc, domos, & f

λαπλασίονα, καὶ οἰκίας, καὶ α

verbis

verbis eius. At Iesus rursus respon-
τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν ἀποκρι-
dens, ait illis: ᵃ Nati, quomodo difficile est
θεὶς, λέγει αὐτοῖς, τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστι
confidentes in *. opibus, in
τοὺς † πεποιθότας ἐπὶ τοῖς χρήμασιν. εἰς τὴν
regnum Dei introire. Facilius
βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. εὐκοπώτερόν
25 enim est camelum per foramen
γάρ ἐστι κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς
acus transire, quàm diuitem in re-
ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βα-
gnum Dei intrare. ‖ Illi verò abundanter
σιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. οἱ δὲ περισσῶς
26 percellebantur, dicentes ad semetipsos: et quis
ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες πρὸς ἑαυτούς· καὶ τίς
potest ♀ seruari? Intuens autem il-
δύναται σωθῆναι; ἐμβλέψας δὲ αὐ-
27 los Iesus, ait: Apud homines impossi-
τοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγει, παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνα-
bile ‖, sed non apud Deum. Omnia enim possibi-
τον, ἀλλ' οὐ παρὰ τῷ θεῷ. πάντα γὰρ δυνα-
lia sunt apud Deum. * Cœpit autem Petrus
28 τά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ. ἤρξατο δὲ ὁ πέτρος
dicere ei: Ecce nos dimisimus omnia, &
λέγειν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ
sequuti sumus te. Et respondens Iesus,
29 ἠκολουθήσαμέν σοι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς,
ait: Amen dico vobis, nemo est qui reli-
εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆ-
querit domum, aut fratres, aut sorores, aut pa-
κεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πα-
trem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut a-
τέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀ-
gros, ♀ causa mei & causa Euangelij. Si non
γρὸς, ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου. ἐὰν μὴ
30 accipiet ‖ centuplicia nunc in tempore
λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ
hoc, domos, & fratres, & sorores, & ma-
τούτῳ, οἰκίας, καὶ ἀδελφοὺς, καὶ ἀδελφὰς, καὶ μητέ-

ᵃ Filioli, quàm
* pecuniis,
† πείθω
‖ Qui magis admirabantur,
♀ saluus fieri? Et
‖ est,
* Et
♀ propter me & propter Euangelium.
‖ centies tàtum

tres, & filios, & agros, cum persequutionibus, &
ρας, καὶ τεκνα, καὶ ἀγρὺς, μετὰ διωγμῶν, καὶ
in seculo * *venturo* vitam æternam. Mul-
εν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον. πολ 31
ti autem erunt primi nouissimi, & nouissimi
λοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι
primi. Erant autem in via ascendentes
πρῶτοι. ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες 32
in Hierosolymam, & * *erat praecedens eos* Ie-
εἰς ἱερουσόλυμα. καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ ἰη-
sus, & ¶ *mirabantur*: & sequentes
σοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες
|| *expauescebant*. Et assumens iterum duode-
ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδε-
cim, cœpit eis dicere " *futura ipsi*
κα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ
euenire. Quia ecce ascendimus in Hie-
συμβαίνειν. ὅτι ἰδὸ ἀναβαίνομεν εἰς ἱε- 33
rosolymam, & filius hominis trade-
ρουσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδο-
tur principibus Sacerdotum, & Scri-
θήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ τοῖς γραμμα-
bis, * & damnabunt eum morte, &
τεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ
tradent eum gentibus, & il-
παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι, καὶ † ἐμ- 34
ludent ei, & flagellabunt eum, &
παίξουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν, καὶ
¶ *inspuent* ei, & *occident* eum, &
ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν καὶ
tertia die resurget. Et acce-
τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. καὶ προσπορε- 35
dunt ad eum Iacobus & Ioannes, filij Ze-
ύονται αὐτῷ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης, οἱ υἱοὶ ζε-
bedæi, dicentes, Magister, volumus vt quod-
βεδαίου, λέγοντες, διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ
cũq; petierimus, facias nobis || *At* vero dixit eis:
ἐὰν αἰτήσωμεν, ποιήσῃς ἡμῖν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, 36
Quid vultis " *facere me* vobis? * *Illi autē* dixerũt
τί θέλετε ποιῆσαί με ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπαν 37

* futuro
* *praecedebat illos*
¶ stupebant:
|| timebant.
° quæ essent ei euentura.
* & Seniori bus,
† ἐμπαίζω
¶ conspuent eum, & interficient
|| At
" vt faciam
* Et

ei: Da nobis, vt vnus ρ ex dexteris tuis, & vnus
αὐτῷ, δὸς ἡμῖν, ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἷς
ex sinistris tuis sedeamus in gloria tua.
ἐξ ἀριστερῶν σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου.
At Iesus ‖ ait eis: Nescitis quid peta-
38 ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖ-
tis, potestis bibere " poculum quod ego bibo,
σθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω,
*& baptismo quo ego baptizor, bapti-
καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτι-
zari? Illi ‖ autem dixerunt ei: Possumus. At
σθῆναι; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δυνάμεθα. ὁ δὲ
39 Iesus ρ ait eis: Quidem calicem quem ego
ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ
bibo, bibetis, & baptismo quo ego bapti-
πίνω, πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτί-
zor, baptizabimini: At sedere " ex dex-
ζομαι, βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δε-
40 teris meis, & ex sinistris meis, non est
ξιῶν μου, καὶ ἐξ ἀριστερῶν μου, οὐκ ἔστιν ἐ-
meum dare *, sed quibus paratum est. Et au-
μὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται. καὶ ἀ-
41 dientes decem, cœperunt indignari de
κούσαντες οἱ δέκα, ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ
Iacobo & Ioanne. At Iesus ρ ad-
ἰακώβου καὶ ἰωάννου. ὁ δὲ ἰησοῦς προσκα-
42 vocans eos, ait illis: Scitis quia
λεσάμενος αὐτοὺς λέγει αὐτοῖς, οἴδατε ὅτι
‖ existimantes principari gentibus dominantur
οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύ-
" eorum, & magni eorum *licen-
ουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατε-
tia vtuntur eorum. Non ita ‖ autem erit in vo-
43 ξουσιάζουσιν αὐτῶν. οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ἐν ὑ-
bis: sed quicumq; voluerit fieri ρ magnus in vobis,
μῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν,
erit vester minister. Et quicũq; vo luerit vestrum
44 ἔσται ὑμῶν διάκονος. καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ὑμῶν
fieri primus *, erit omnium seruus.
γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος.

ρ ad dexterã tuam, & alius ad sinistram tuam
‖ autem
" calicem quem aut
‖ At
ρ autem
" autem ad dexter m meam, vel ad sinistram,
* vobis,
ρ autem
‖ hi qui videntur
" eis, & principes
* potestatem habent
‖ est
ρ maior
‖ in vobis
* esse,

ρNam & ‖vt ministraretur ei, "vt ministraret, & daret * redemptionem

‖plurima multitudine,

‖Qui quum audisset

"comminabantur illi *At

ρpræcepit

‖Animæquior esto, surge: "Qui proiecto vestimento suo, exiliens *eum. ϙautem

‖autem 'saluum fecit

ρEt enim filius hominis non venit ‖mi-
καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε δια- 45
nistrari, sed 'ministrare, & dare
κονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν
animam suam*solutionem pro multis. Et ve-
ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν. καὶ ἔρχον- 46
niunt in Hiericho. & proficiscente eo de
ται εἰς Ἱερειχώ. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ
Hiericho, & discipulis eius, & ‖turba copiosa,
Ἱερειχὼ, καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ ὄχλου ἱκανοῦ,
filius Timæi Bartimæus cæcus sedebat
υἱὸς Τιμαίου Βαρτιμαῖος ὁ τυφλὸς ἐκάθητο
iuxta viam mendicans. ‖Et audiens quia
παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν. καὶ ἀκούσας ὅτι 47
Iesus Nazarenus est, cœpit clamare &
Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ
dicere: Fili Dauid Iesu, miserere mei. Et
λέγειν, υἱὲ Δαβὶδ Ἰησοῦ, ἐλέησόν με. καὶ 48
obiurgabant eum multi vt taceret. *Ille autem
ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ. ὁ δὲ
multo magis clamabat: Fili Dauid, miserere
πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ Δαβὶδ ἐλέησόν
mei. Et stans Iesus, ϙait illum vo-
με. καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτὸν φωνη- 49
cari. Et vocant cæcum, dicentes
θῆναι. καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλὸν, λέγοντες
ei: ‖Confide, exciture: vocat te. "Ille autem abiiciens
αὐτῷ. θάρσει, ἔγειραι· φωνεῖ σε. ὁ δὲ ἀπο- 50
pallium suum, resurgens venit ad
βαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀναστὰς ἦλθε πρὸς
*Iesum. Et respondens dicit ei Ie-
τὸν Ἰησοῦν. καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ Ἰη- 51
sus: Quid vis faciam tibi? At cæcus ϙ
σοῦς, τί θέλεις ποιήσω σοι; ὁ δὲ τυφλὸς
dixit ei Rabboni, vt videam. At
εἶπεν αὐτῷ, ῥαββουνὶ, ἵνα ἀναβλέψω. ὁ δὲ 52
Iesus‖ ait illi: Vade: fides tua ser-
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε· ἡ πίστις σου σέ-
uauit te: & confestim vidit: & se-
σωκέ σε· καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε· καὶ ἠκο-

quebatur

quebatur *Iesu
λούθησε τῷ Ἰησ

CA

Et quum appro
1 Καὶ ὅτε ἐ
ad Beth-phage & ‖
εἰς Βηθφαγὴ καὶ
Oliuarum, mittit
ὄρους, ἀποστέλ
Et dicit illis:
2 καὶ λέγει αὐτοῖς
contra v
πλὴν κατέναντι ὑμ
troeuntes ‖in c
πορευόμενοι εἰς αὐ
gatum, super quem
δεμένον, ἐφ' ὃν οὐ
*soluentes illum, ϙ
3 λύσαντες αὐτὸν, ἐ
bis dixerit: Quid fac
μὴν εἴπῃ, τί ποι
minus eo opus h
εἰθ' αὐτοῦ χρείαν
mittet huc. "Abi
4 στελεῖ ὧδε. ἀπῆ
pullum ligatum *
πῶλον δεδεμένον
biuio, & sol
5 ἀμφόδου, καὶ λύ
‖illic stantium,
τῆς ἐκεῖ ἑστηκότων
soluentes pullum
6 λύοντες τὸν πῶλον
cut præceperat ‖ I
θὼς ἐνετείλατο ὁ
Et duxerunt pullu
7 καὶ ἤγαγον τὸν πῶλο
ieserunt illi vesti
βαλον αὐτῷ τὰ ἱμ

quebatur *Iesum in via.
λούσησε τὸν ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ.

CAP. XI. ια'.

Et quum appropinquarent ϱad Hierosolymam,
1 Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς ἱερουσαλὴμ,
ad Beth-phage & ‖Bethaniam ad montem
εἰς βηθσφαγὴ καὶ βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν
Oliuarum, mittit duos °discipulorum suorũ,
ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,
Et dicit illis: Abite in ‖vicum
2 καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην
contra vosϱ, & statim in-
τὴν κατέναντι ὑμῶν· καὶ εὐθέως εἰσ-
troeuntes ‖in eum, inuenietis pullum li-
πορευόμενοι εἰς αὐτὴν, εὑρήσετε πῶλον δε-
gatum, super quem nullus *hominum sedit:
δεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκάθικε·
*soluentes illum, ϱadducite. Et si quis vo-
3 λύσαντες αὐτὸν, ἀγάγετε. καὶ ἐάν τις ὑ-
bis dixerit: Quid facitis hoc? dicite: Quia ‖Do-
μῖν εἴπῃ, τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε, ὅτι ὁ κύ-
minus eo opus habet: & continuò illum di-
ριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· καὶ εὐθέως αὐτὸν ἀπο-
mittet huc. ″Abierunt autem & inuenerunt
4 στελεῖ ὧδε. ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον τὸν
pullum ligatum *ad ianuam foris in
πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τῷ
biuio, & soluunt eum. Et quidam
5 ἀμφόδου, καὶ λύουσιν αὐτόν. καὶ τινες
‖illic stantium, dicebant illis: Quid facitis
τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων, ἔλεγον αὐτοῖς, τί ποιεῖτε
soluentes pullum? ϱIlli verò dixerunt eis sicut
6 λύοντες τὸν πῶλον; οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθ-
præceperat ‖Iesus: & dimiserunt eis.
ὡς ἐνετείλατο ὁ ἰησοῦς· καὶ ἀφῆκαν αὐτοὺς.
Et duxerunt pullum ad Iesum: & *superin-
7 καὶ ἤγαγον τὸν πῶλον πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐπέ-
iecerunt illi vestimenta sua: & sedit
βαλον αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν· καὶ ἐκάθισεν

* eum
ϱ Hierosolymæ,
‖Bethaniæ
°ex discipulis suis,
‖castellum quod ϱest,
‖illuc,
*adhuc
*soluite ϱ&
‖Domino necessarius est:
″Et abeuntes
*ante
‖de illic stantibus,
ϱQui
‖illis
*imponunt

super eum: Multi autem vestimenta sua strauerunt in viam: alij autem frondes cadebant ex arboribus, & sternebant in via. Et *præeuntes & sequentes clamabant, dicentes: Hosanna, benedictus ||venien in nomine Domini: Benedictum *venien regnum in nomine Domini, patris nostri Dauid: Hosanna in ||altissimis. Et introiuit in Hierosolymam Iesus in templum: & ρcircumspicien omnia, ve- *spere iam existente hora, exiit in Bethaniam cum duodecim. Et ||postera die exeuntibus illis de Bethania, esuriit. *Et videns ficum à longe, habentem folia, venit si fortè inueniret quid in ea. Et ||venien ad eam, nihil inuenit *si non folia: nõ enim erat tempus ficorum. Et respondens Iesus, dixit ei: ||Non amplius ex te in æternum *nemo fructum manducet. Et audiebant discipuli eius Et veniunt in Hierosolymam: & ||ingressus

8 ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν· καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦν-
9 τες ἐκραζον, λέγοντες, ὡσαννά, εὐλογημένος
10 ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου· εὐλογημένη
11 ἡ ἐρχομένη βασιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου, τοῦ
πατέρος ἡμῶν Δαβίδ· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψί-
σοις. καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἱεροσόλυμα ὁ ἰησοῦς
εἰς τὸ ἱερόν· καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀ-
ψὲ ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς βηθα-
νίαν μετὰ τῶν δώδεκα. καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξιό-
12 ντων αὐτῶν ἀπὸ βηθανίας, ἐπείνασε. καὶ
ἰδὼν συκῆν μακρόθεν, ἔχουσαν φύλλα, ἦλ-
13 θεν εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ. καὶ ἐλθὼν
ἐπ' αὐτῇ, οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· οὐ γὰρ
ἦν καιρὸς σύκων. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς,
14 εἶπεν αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μη-
δεὶς καρπὸν φάγοι. καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐ-
15 τοῦ. καὶ ἔρχονται εἰς ἱεροσόλυμα· καὶ εἰσελθὼν ὁ ἰη-

de
qui præibant, & qui sequebantur
qui venit
quod venit
excelsis.
circumspectis omnibus, quum iã vespera esset
alia die quũ exirent
Quumque vidisset
quum venisset
nisi
Iam
quisquam
quum introisset

Iesus in templum, cœpit eiicere ven-
ιησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πω-
dentes & ementes in templo: &
λοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ τὰς
mensas nummulariorum, & cathedras
τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν, καὶ τὰς καθέδρας
vendentium columbas, euertit.
τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς κατέστρεψε.
Et non sinebat vt quisquam transferret vas
16 καὶ οὐκ † ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος
per templum. Et docebat, dicens eis:
17 διὰ τοῦ ἱεροῦ. καὶ ἐδίδασκε, λέγων αὐτοῖς,
Nonne scriptũ est, Quia domus mea, domus ora-
οὐ γέγραπται ὅτι ὁ οἶκος μου, οἶκος προσευ-
tionis vocabitur omnibus gentibus? vos
χῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν; ὑμεῖς
autem fecistis eam spelũcam latronum. ‖Et au-
18 δὲ ἐποιήσατε αὐτὴν σπήλαιον λῃστῶν. καὶ ἤκ-
dierunt Scribæ, & principes Sacerdotum, & quæ-
ουσαν οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐζή-
rebant quomodo eũ perderent: timebant enim
τουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσωσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ
eum, *quia omnis turba admirabatur super
αὐτὸν, ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ
doctrina eius. Et qui vespera facta esset, egredie-
19 διδαχῇ αὐτοῦ. καὶ ὅτε ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύε-
batur ‖ex ciuitate. Et * manè adambulan-
20 το ἔξω τῆς πόλεως· καὶ πρωὶ παραπορευό-
tes, viderunt ficum ‖arefactam à ra-
μενοι, εἶδον τὴν συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥι-
dicibus: Et recordatus Petrus, dicit ei,
21 ζῶν· καὶ † ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος, λέγει αὐτῷ,
Rabbi, ecce ficus cui maledixisti, aruit.
ῥαββὶ, ἴδε ἡ συκῆ ἣν κατηρασω, ἐξήρανται.
Et respondens Iesus, ait illis: Habete
22 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς, ἔχετε
fidẽ Dei Amen enim dico vobis, quia quicũq; di-
23 πίστιν θεοῦ. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ
xerit monti huic: Tollere, & mittere in
τῷ ὄρει τούτῳ, ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν

† ἀφείω

‖ Quo audito

* quoniam vniuersa

‖ de

* quum manè transirent,

‖ aridam factam

† ἀναμιμνήσκομαι

† καταραόμαι,

mare & non hæsitauerit in corde
θάλασσαν καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ
suo, sed crediderit quia ‖quæ dicis fiant,
αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει γίνεται,
fiet ei quod dixerit. Propter *hoc dico vobis:
ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, 24
Omnia quæcumque orantes petitis, cre-
πάντα ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, πι-
dite quia ‖accipietis, & ꝗerunt vobis. Et quum
στεύετε ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν. καὶ ὅταν 25
stabitis *orantes, dimittite siquid habetis ad-
στήκετε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κα-
uersus aliquem, vt & pater vester qui in
τά τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς
cælis", dimittat vobis ꝗlapsus vestros.
οὐρανοῖς, ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
‖Si verò vos non dimiseritis, nec Pater vester
εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν 26
qui in cælis ꝗ, dimittet *lapsus
ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφήσει τὰ παραπτώματα
vestros. Et veni t rursus in Hierosolymam. Et ‖in
ὑμῶν. καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ ἐν 27
templo deambulante ipso, accedunt ad
τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ, ἔρχονται πρὸς
eum summi sacerdotes, & Scribæ, &
αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ
seniores, & dicunt ei: In qua ‖auctori-
πρεσβύτεροι, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἐν ποίᾳ ἐξου- 28
tate hæc facis? & quis tibi ‖auctori-
σίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι τὴν ἐξουσί-
tatem hanc dedit, vt ista facias? At
αν ταύτην ἔδωκεν, ἵνα ταῦτα ποιῇς; ὁ δὲ 29
Iesus respondens, ait illis: Interrogabo
Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς, ἐπερωτήσω
vos & ego vnum verbum, & respondete mihi, &
ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ μοι, καὶ
dicam vobis in qua ‖auctoritate hæc faciam. Ba-
ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. τὸ βά- 30
ptismus Ioannis de cælo erat, an ex hominibus?
πτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων;

‖quodcumque dixerit *ea

‖accipietis, ꝗeuenient *ad orādum,

"est, ꝗpeccata vestra.

| Quòd

ꝗ est, *vobis peccata vestra.

quum ambularet in templo,

*potestate

| potestatem

"autem

‖potestate

Respondete mihi. Et ratiocinabantur apud seipsos
ἀποκρίθητέ μοι. καὶ ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς
dicentes: Si dixerimus, de cælo, dicet *, propter
λέγοντες, ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διὰ τί
quid ergo non credidisti ei? " Sed dicamus ex
31 τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; ἀλλ' εἴπωμεν, ἐξ
hominibus, *timebant populum. Omnes
32 ἀνθρώπων, ἐφοβοῦντο τὸν λαόν. ἅπαντες
enim habebant Ioannem, quia verè Propheta
γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάννην, ὅτι ὄντως προφήτης
erat. Et respondentes dicunt Iesu: Ne-
ἦν. καὶ ἀποκριθέντες λέγουσι τῷ Ἰησοῦ, οὐκ
scimus. Et Iesus respondens, ait il-
33 οἴδαμεν. καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, λέγει αὐ-
lis: Neque ego dico vobis in qua ‖ auctoritate
τοῖς, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ
hæc faciam.
ταῦτα ποιῶ.

CAP. XII. ιϛ'.

Et cœpit illis in parabolis "dicere,
1 Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγειν,
Vineam *plantavit homo, & ‖ circum-
ἀμπελῶνα ἐφύτευσεν ἄνθρωπος. καὶ περιέ-
posuit sepem, & fodit lacum, & ædi-
θηκε φραγμὸν, καὶ ὤρυξεν ὑπολήνιον, καὶ ᾠκο-
ficavit turrim, & elocavit eam agri-
δόμησε πύργον, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεω-
colis, & peregre profectus est. Et misit ad
2 γοῖς, καὶ ἀπεδήμησε. καὶ ἀπέστειλε πρὸς
agricolas tempore seruum, vt ab
τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν
agricolis acciperet de fructu vineæ:
γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶ-
*Illi autem sumentes eum ceciderunt, & di-
3 νος. οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν καὶ ἀπε-
miserunt vacuum. Et iterum misit ad il-
4 στειλαν κενόν. καὶ πάλιν ἀπέστειλε πρὸς αὐ-
los alium seruum: & illum lapidantes
τοὺς ἄλλον δοῦλον· κἀκεῖνον λιθοβολήσαντες

Et ill i cogitabant secũ,
*nobis, Quare
" Si dixerimus
*timemus
ϛ esset.
‖ potestate
" le qui,
* pastinavit
‖ circumdedit
† ἀποδημέω. ϛ in
" Qui apprehensum

‖contumeliis affecerunt.

in capite vulneraueruñt, & abligauerũt inhonorati.
ἐκεφαλαίωσαν καὶ ἀπέστειλαν ἠτιμωμένον.

Et rursum alium misit: & illum occi-
καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέστειλε· κἀκεῖνον ἀπέκ-
derunt, & plures alios, * hos quidem cædentes,
τειναν, καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν δέροντες
‖hos verò occidentes. Adhuc ergo vnũ filiũ habẽs
τοὺς δὲ ἀποκτείνοντες. ἔτι οὖν ἕνα υἱὸν ἔχων
*dilectum suum, misit & illum ad
ἀγαπητὸν αὐτοῦ, ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν πρὸς
eos nouissimum, dicens: Quia reuerebuntur
αὐτοὺς ἔσχατον, λέγων, ὅτι ἐντραπήσονται
filium meum. Illi verò agricolæ dixerunt apud
τὸν υἱόν μου. ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ εἶπον πρὸς
seipsos: Quòd hic est hæres: venite
αὐτοὺς, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε
occidamus eum, & nostra erit hære-
ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρο-
ditas. Et apprehendentes eum, occiderunt,
νομία. καὶ λαβόντες αὐτὸν ἀπέκτειναν,
& eiecerunt extra vineam. Quid ergo
καὶ ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος. τί οὖν
faciet dominus vineæ? Veniet,
ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται,
& perdet colonos, & dabit
καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς, καὶ δώσει τὸν
vineam aliis. Nec scripturam
ἀμπελῶνα ἄλλοις. οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύ-
hanc legistis? Lapidem quem reprobauerunt
τὴν ἀνέγνωτε; λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ
ædificantes, hic factus est in caput
οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγένετο εἰς κεφαλὴν
anguli. A Domino factum est istud, &
γωνίας· παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ
est mirabile in oculis nostris. Et quæ-
ἐστὶ θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν. καὶ ἐζή-
rebant eum ‖prehendere, & timuerunt
τουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν
turbam: cognouerunt enim quoniam ad eos
ὄχλον· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν

*, quosdam

‖alios

*charissimũ,

‖Coloni autẽ ꝓadinuicem:

‖ tenere,

parabolam d.xerit. Et *sinentes eum abie-
παραβολὴν εἶπε. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλ-
runt. Et mittunt ad eum quosdam
13 θον. καὶ ἀποστέλλουσι πρὸς αὐτόν τινας τῶν
Pharisæorum & Herodianorum, vt eum
φαρισαίων καὶ τῶν ἡρῳδιανῶν, ἵνα αὐτὸν
‖ caperent sermone. * Illi autem venientes dicunt
14 ἀγρεύσωσι λόγῳ. οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν
ei: Magister, scimus quia verax es, &
αὐτῷ, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ καὶ
non * cura est tibi de nullo: non enim aspicis in
οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς
faciem hominum, sed in veritate
πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν
viam Dei doces. Dicet ‖ censum Cæsa-
ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις· ἔξεστι κῆνσον καίσα-
ri dare, an non? dabimus, an non demus? ♀ Ille verò
15 ρι δοῦναι, ἢ οὔ; δῶμεν, ἢ μὴ δῶμεν; ὁ δὲ
sciens ‖ eorum hypocrisin, ait illis:
εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν, εἶπεν αὐτοῖς,
Quid me tentatis? Afferte mihi denarium, vt
τί με πειράζετε; φέρετέ μοι δηνάριον, ἵνα
videam. ″ Illi autem attulerunt *. Et ait illis:
16 ἴδω. οἱ δὲ ἤνεγκαν. καὶ λέγει αὐτοῖς,
Cuius ♀ imago hæc, & inscriptio? Illi autem
τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη, καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ
‖ dixerunt ei: Cæsaris. Et respondens Iesus,
17 εἶπον αὐτῷ, καίσαρος. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς
dixit illis, Reddite * quæ ♀ Cæsaris Cæsa-
εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε τὰ καίσαρος καίσα-
ri: & quæ ‖ † ei, Deo: Et mirabantur super
ρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἐθαύμασαν ἐπ'
eo. Et ♀ *veniunt* Sadducæi ad
18 αὐτῷ. καὶ ἔρχονται σαδδουκαῖοι πρὸς
eum, qui dicunt resurrectionem non esse: &
αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι· καὶ
interrogabant eum, dicentes: Magi-
19 †ἐπηρώτησαν αὐτόν, λέγοντες· διδά-
ster, Moyses scripsit nobis, *quod si cuius
σκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ὅτι ἐάν τινος

″ hanc
* relicto eo

♀ ex Pharisæis & Herodianis,
‖ caperent in verbo
* Qui

* curas quæquam: nec enim vides

‖ tributum

♀ Qui

‖ versutiam illorum,

″ At
* ei.
♀ est

‖ dicunt
″ autem

* igitur
♀ sunt
‖ sunt

♀ venerunt

† ἐπερωτάω
* vt

frater mortuus fuerit, & dimiserit vxorem, &
ἀδελφὸς ἀποθάνῃ, καὶ καταλίπῃ γυναῖκα, καὶ
filios — ¶ natos non reliquerit, vt accipiat frater eius
τέκνα μὴ ἀφῇ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν
vxorem ipsius, & resuscitet semen
γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ
fratri suo, Septem ¶ fratres erant, &
ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ 20
¶ ergo — primus accepit vxorem, & ¶ moriens
πρῶτος ἔλαβε γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων
¶ mortuus est — non * reliquit semen. Et secundus accepit
οὐκ ἀφῆκε σπέρμα. καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν 21
* relicto semine. — eam, & mortuus est, & nec iste reliquit se-
αὐτὴν καὶ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲ οὗτος ἀφῆκε σπέρ-
men: & tertius similiter. Et acceperunt eam
μα· καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως. καὶ ἔλαβον αὐτὴν 22
* similiter — septem, & non reliquerunt semen. Nouissima o-
οἱ ἑπτὰ, καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα· ἐσχάτη πάν-
mnium defuncta est & mulier. In ergo
των ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ οὖν 23
resurrectione, quũ resurrexerint, cuius ¶ eorum
ἀναστάσει, ὅταν ἀναστῶσι, τίνος αὐτῶν
¶ de his — erit vxor? nam septem habuerunt e vxore.
ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.
* enim — Et respondens Iesus, ait illis: * Non propter
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, οὐ διὰ 24
* Nonne ideo — hoc erratis, non scientes scripturas, ne-
τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μη-
que " efficaciam Dei? Quum enim a mortuis
δὲ τὴν δυνάμιν τοῦ θεοῦ; ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν 25
" virtutem — resurrexerint, neq; * nubunt, neq; ¶ nubuntur, sed
ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίσκονται, ἀλλ'
* nubent — ¶ nubentur, — sunt sicut angeli * quiin cœlis De autem
εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. περὶ δὲ 26
* Dei — mortuis, quod " excitantur, non legistis in
νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ
" resurgant, — libro Moysis, super rubum quomodo dixerit
βίβλῳ Μωσέως, ὅτι τῆς βάτου ὡς εἶπεν
illi Deus, inquiens: Ego * Deus Abraham, &
αὐτῷ ὁ θεὸς, λέγων, ἐγὼ ὁ θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ
* sum

27 Deus Iſaac, & Deus Iacob? Non eſt
ὁ θεὸς ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ
Deus *Deus* mortuorum, ſed Deus viuorum.
θεὸς θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ θεὸς ζώντων.
vos ergo multum erratis. Et ρ *accedens*
28 ὑμεῖς οὖν πολὺ πλανᾶσθε. καὶ προσελθὼν
vnus Scribarum, audiens illos con-
εἷς τῶν γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν συζη-
quirentes, ″ videns * *quòd pulchrè* illis reſponde-
τούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρί-
rit, interrogauit eum, quod eſſet primum o-
θη, ἐπηρώτησεν αὐτὸν, ποία ἐστὶν πρώτη πα-
mniũ mandatum? *At* Ieſus ‖ reſpondit ei,
29 σῶν ἐντολή; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ,
quia primũ omnium * *mandatorũ*, Audi Iſrael:
ὅτι πρώτη πασῶν τῶν ἐντολῶν, ἄκουε ἰσραήλ,
Dominus Deus ″ *noſter*, Dominus vnus eſt. Et
30 κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, κύριος εἷς ἐστι. καὶ
diliges Dominum Deum tuum ex toto
ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς
corde tuo, & ex tota anima tua, & ex
καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ
tota * *cogitatione* tua, & ex tota virtute tua.
ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου.
Hoc ‖ primum mandatũ. Et ſecundum ρ *ſimile*
31 αὕτη πρώτη ἐντολή. καὶ δευτέρα ὁμοία
hoc: Diliges proximum tuum * *vt* teipſum.
αὕτη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.
Maius horum aliud mandatũ non eſt Et ait
32 μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστι. καὶ εἶπεν
illi Scriba, * *Pulchrè* Magiſter in
αὐτῷ ὁ γραμματεὺς, καλῶς διδάσκαλε ἐπ'
veritate dixiſti, quia vnus eſt Deus, &
ἀληθείας εἶπας, ὅτι εἷς ἐστι θεὸς, καὶ
non eſt alius præter eum Et ϐ *diligere*
33 οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. καὶ τὸ ἀγαπᾶν
eum ex toto corde, & ex toto intelle-
αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέ-
ctu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine:
σεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος,

ρ acceſsit vnus de Scribis qui audierat.

″ &

* quoniam bene

‖ autem

* mãdatum eſt

″ tuus, Deus

* mente

‖ eſt

ρ autem

″ eſt illi:

* tanquam

* Bene

ϐ vt diligatur.

" tanquam
* maius

a item
sapienter

q iam

Christum filium esse

* dicit

|| Dixit

q audiuit

Ca u

qui volunt
* salutari in foro. Et in primis cathedris sedere
q primos discubitus.
|| qui deuorant
* sub obtentu prolixæ orationis:

& diligere proximum " vt seipsum, * plus
καὶ τὸ ἀγαπᾶν ἐξ πλησίον ὡς ἑαυτόν, πλεῖόν
est omnibus holocautomatibus, & sacrificiis.
ἐστι πάντων τῶν ὁλοκαυτωμάτων καὶ τῶν θυσιῶν.
Et Iesus q videns eum quia * cordatè respondis-
καὶ ὁ ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρί- 34
set, dixit illi: Non longè es à re-
θη, εἶπεν αὐτῷ, οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασι-
gno Dei. Et nemo q non amplius audebat eum
λείας τοῦ θεοῦ. καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν
interrogare. Et respondens Iesus, di-
ἐπερωτῆσαι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, ἔλε- 35
cebat, docens in templo: Quomodo dicunt
γε, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, πῶς λέγουσιν οἱ
Scribæ, || quòd Christus filius est Dauid?
γραμματεῖς, ὅτι ὁ χριστὸς υἱός ἐστι δαβίδ;
Ipse enim Dauid * dixit in Spiritu sancto:
αὐτὸς γὰρ δαβὶδ εἶπεν ἐν πνεύματι ἁγίῳ, 36
|| Dicit Dominus domino meo: Sede à dextris
λέγει ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν
meis, donec ponam inimicos tuos, scabellum
μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου, ὑποπόδιον
pedum tuorum. Ipse ergo Dauid dicit
τῶν ποδῶν σου. αὐτὸς οὖν δαβὶδ λέγει 37
eum Dominum: & vnde filius eius est? Et mul-
αὐτὸν κύριον· καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστί; καὶ ὁ πο-
ta turba q audiebat eum libenter. Et dicebat
λὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως. καὶ ἔλεγεν 38
eis in doctrina sua: || Respicite à
αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, βλέπετε ἀπὸ τῶν
Scribis q volentibus in stolis diam-
γραμματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περι-
bulare, & * salutationes in foris. Et
πατεῖν, καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς. καὶ 39
primas sessiones in synagogis, &
πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ
q primos discubitus in cœnis: || deuoran-
πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις· οἱ κατεσθίον- 40
tes domos viduarum, * sub specie longa
τες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ

orantes:
προσευχόμενοι
iudicium. Et
41 κρίμα. καὶ κ
gazophylacium, a
γαζοφυλακίου,
ret æs in
λει χαλκὸν εἰς
diuites iactabat
42 πλούσιοι ἔβαλλ
dua pauper, || i
ρα πτωχὴ, ἔβ
drans. Et
43 δραχμὴν καὶ προσ
suos, ait illi
αὐτοῦ, εἶπεν αὐτ
vidua hæc p
χήρα αὕτη ἡ π
cit, iniicienti
44 κε τῶν βαλόντ
mnes enim ex
τες γὰρ ἐκ
cerunt: hæc verò
λον αὐτὴ δὲ ἐ
mnia quæ habui
τα ὅσα εἶχεν ἐ

C A

Et * egredi
1 Καὶ ἐκπορευ
illi vnus ex
αὐτοῦ εἷς ἐκ τῶν
alpice quales lap
ἴδε ποταποὶ λ
Et Iesus re
2 καὶ ὁ ἰησοῦς ἀπ
|| hæc
ταύτας τὰς με

orantes: hi accipient || abundantius
πρόσευχόμενοι· οὗτοι λήψονται περισσότερον
iudicium. Et sedens Iesus contra
41 κρίμα. καὶ καθίσας ὁ ἰησοῦς κατέναντι τοῦ
gazophylaciũ, aspiciebat quomodo turba iacta-
γαζοφυλακίου, ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλ-
ret as in gazophylacium: & multi
λει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· καὶ πολλοὶ
diuites iactabant multa. ¶ Et veniens vna vi-
42 πλούσιοι ἔβαλλον πολλά. καὶ ἐλθοῦσα μία χή-
dua pauper, || iniecit minuta duo, quod est qua-
ρα πτωχὴ, ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κο-
drans. Et ¶ aduocans discipulos
43 δράντης. καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς
suos, ait illis: Amen dico vobis, quoniam
αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ
vidua hæc pauper plus omnibus * inie-
χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων βέβλη-
cit, iniicientibus in gazophylacium. O-
44 κε τῶν βαλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. πάν-
mnes enim ex ¶ redundante sibi in-
τες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβα-
cerunt: hæc verò || ex penuria sua o-
λον· αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάν-
mnia quæ habuit ¶ iecit, totum victum suum.
τα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.

|| prolixius

¶ Quum venisset autem

|| misit,

ρ conuocans

* misit qui miserunt

¶ eo quod abundabat illis, miserũt: || de

¶ misit

CAP. XIII. ιγ'.

Et * egrediente illo ex templo, ait
1 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ λέγει
illi vnus ex discipulis suis: Magister,
αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, διδάσκαλε,
aspice quales lapides, & ¶ qualia ædificia.
ἰδὲ ποταποὶ λίθοι καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί.
Et Iesus respondens ait illi, Vides
2 καὶ ὁ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, βλέπεις
|| hæc magna ædificia? Non re-
ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; οὐ μὴ † ἀ-

* quũ egrederetur de

¶ quales structuræ.

|| has omn magnas ædificationes?

† ἀφίημι

relinquetur lapis super lapidē, qui non ᵃ dissol-
ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ μὴ † κατα-
natur. Et ᵠsedente ipso in monte O-
λυθῇ. καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐ-
liuarum, contra templum, interrogabant eū
λαιῶν, κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐτὸν
|| priuatim Petrus, & Iacobus, & Ioannes,
κατ' ἰδίαν Πέτρος, καὶ Ἰάκωβος, καὶ Ἰωάννης,
& Andreas: Dic nobis quando ista ᵃ erunt, &
καὶ Ἀνδρέας· εἰπὲ ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσται, καὶ 4
quod signū * quando ᵠfuturum est hæc omnia cō-
τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα πάντα συν-
summari? || At Iesus respondens illis, cœ-
τελεῖσθαι; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς αὐτοῖς, ἤρ- 5
pit dicere, ᵃ Aspicite ne quis vos seducat,
ξατο λέγειν, βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ.
Multi enim venient in nomine meo, di-
πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέ- 6
centes: Quia ego sum: & multos seducent.
γοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι· καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.
Quum autem audieritis bella, & || conditiones bel-
ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους, καὶ ἀκοὰς πο- 7
lorum, ne turbemini: oportet enim * fieri, sed nondum
λέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι, ἀλλ' οὔπω
finis. ᵠ Excitabitur enim gens || in gentem, &
τὸ τέλος. ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ 8
regnum super regnum: & erūt terræmotus
βασιλείᾳ ἐπὶ βασιλείαν· καὶ ἔσονται σεισμοὶ
per loca, & erunt fames & turba-
κατὰ τόπους, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί.
|| Initia dolorum hæc. ᵃ Aspicite autē vos-
ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα. βλέπετε δὲ ὑμεῖς 9
metipsos. Tradent enim vos * ad consis-
ἑαυτοῖς· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέ-
sus, & in ᵠ synagogas cædemini, &
δρια, καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε, καὶ
ad duces & reges ᵃ stabitis
ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε
causa mea, in testimonium illis. Et in
ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. καὶ εἰς 10

ᵃ destruatur. ᵠ quū sederet † καταλύω.
|| separatim
ᵃ fient,
* erit, ᵠ incipient || Et ᵃ Videte
|| opiniones
ᵃ timueritis * hæc, ᵠ Exurget || contra
|| Initium ᵃ Videte * in conciliis,
ᵠ synagogis vapulabitis, & ante præsides ᵃ stabitis propter me

omnes

omnes gentes oportet primùm prædicari
πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον † κηρυχθῆναι
Euangelium ¶Quum autē duxerint vos tra-
11 τὸ εὐαγγέλιον. ὅταν δ ἀγάγωσιν ὑμᾶς παρα-
dentes, ||ne præanxiemini quid loquamini,
διδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε,
nec præmeditemini. sed quod datū fuerit vobis
μηδὲ μελετᾶτε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν
in illa hora, id loquimini: non enim estis
ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε· οὐ γὰρ ἔστε ὑ-
vos loquentes, sed Spiritus san-
μεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅ-
ctus. Tradet autem frater fratrem in
12 γιον. παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς
mortem, & pater "natum: & insurgent
θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται
nati in parentes, & morte afficient eos.
τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.
Et eritis *exosi ab omnibus propter no-
13 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄ-
men meum. autem ¶permanens in finem, hic sal-
νομά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σω-
vus erit. Quū autem videritis abominationem
14 θήσεται. ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς
desolationis prolatam à Daniele Prophe-
ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ προφή-
tam, stantem vbi non ||oportet (legens intelligat)
του, ἑστὼς ὅπου οὐ δεῖ· ὁ ἀναγινώσκων νοείτω,
tunc qui in Iudæa "fugiant in montes
τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη.
* Qui autem super ¶domū, ne descendat in
15 ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβάτω εἰς
domum, nec introeat ||tollere quid de
16 τὴν οἰκίαν, μηδὲ εἰσελθέτω † ἆραί τι ἐκ τῆς
domo sua. Et qui in "agrum existens, nō reuer-
οἰκίας αὐτοῦ· καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὢν μὴ ὑπεστρε-
tatur *in qua est, tollere vestimentum
ψάτω εἰς τὰ ὀπίσω, ἆραι τὸ ἱμάτιον
suum. Væ autem ¶in vtero habentibus &
17 αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ

† κηρυχθῆναι
¶ Et

|| nolite præcogitare

" filium : & consurgent filij

* odio

¶ Qui sustinuerit

|| debet (qui legit

"sunt,

* &
¶ tectum,
||vt tollat
† ἆραι καὶ ὑπεστρε-
" agro est,
" retro,

¶ prægnantibus

nutrientibus in illis diebus.
ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
Orate verò vt ″non fiat fuga ve-
προσεύχε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑ- 18
stra hyeme. Erunt enim dies illi
μῶν χειμῶνος. ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι 19
″tribulatio, qualis non facta est talis ab initio
θλίψις, οἵα οὐ γέγονε τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς
* conditionis, quam cõdidit Deus, vsque nunc, ϱ &
κτίσεως, ἧς ἔκτισεν ὁ θεὸς ἕως τοῦ νῦν, καὶ
non fient. Et si non Dominus contraxisset
οὐ μὴ γένηται. καὶ εἰ μὴ κύριος ἐκολόβωσε 20
dies, non ‖ seruaretur omnis caro: sed
τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· ἀλλὰ
propter electos, quos elegit, contra-
διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς οὓς ἐξελέξατο, ἐκολό-
xit dies. Et tunc si quis vobis dixe-
βωσε τὰς ἡμέρας. καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴ- 21
rit: Ecce hic * Christus, aut, ecce illic, ne credi-
πῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστὸς ἢ, ἰδοὺ ἐκεῖ μὴ πιστεύ-
deritis. ϱ Excitabuntur enim pseudochristi &
σητε. ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ 22
pseudoprophetæ, & dabunt signa & porten-
ψευδοπροφῆται καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρα-
ta, ad seducendos, si ‖ possibile, &
τα, πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς
electos. Vos ″ autem aspicite: ecce prædi-
ἐκλεκτούς. ὑμεῖς βλέπετε· ἰδοὺ προείρη-
xi vobis omnia. Sed in illis
κα ὑμῖν πάντα. ἀλλ' ἐν ἐκείναις ταῖς 24
diebus, post tribulationem illam sol
ἡμέραις, μετὰ τὴν θλίψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος
contenebrabitur, & luna non dabit
† σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ
splendorem suũ. Et stellæ cæli erunt
φέγγος αὐτῆς. καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται 25
decidentes, & * efficaciæ quæ in cæ-
ἐκπίπτοντες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρα-
lis ϱ concutientur. Et tunc videbunt
νοῖς σαλευθήσονται. καὶ τότε ὄψονται τὸν 26

filium

‖ non fiant

″ tribulationes tales, quales non fuerunt

* creaturæ

ϱ neque fiẽt. Et nisi breuiasset

‖ fuisset salua

″ breuiauit

* est

ϱ Exurgent

‖ fieri potest, etiam

″ ergo videte:

† σκοτίζω,

* virtutes

ϱ sunt mouebuntur.

filium hominis
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
‖ efficacia multa
δυνάμεως πολλῆς
tet angelos
στελεῖ τοὺς ἀγγέλους
electos suos à
ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἀ
″ ab extremo terræ vs
ἄκρου γῆς ἕως
ficu discite
τῆς συκῆς μάθετε
ramus eius
ὁ κλάδος αὐτῆς ἤ
folia, cognoscit
τὰ φύλλα, γινώσκε
Sic & vos,
οὕτω καὶ ὑμεῖς
ta, cognoscite qu
ματα, γινώσκετε ὅ
Amẽ dico vobis, qu
ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
hæc, ϱ usque quo om
αὕτη, μέχρις οὗ πα
lum & terra p
ρανὸς καὶ ἡ γῆ πα
mea non ″ præteribunt.
μου οὐ μὴ παρέλθω
illo ϱ & hora
ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας
qui in cælo, neq
οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδ
* Aspicite, vigilate
βλέπετε, ἀγρυπνεῖ
tis enim quando te
δατε γὰρ πότε ὁ
ϱ pergr. profectus ‖ re
ἀπόδημος ἀφεὶς
seruis suis
τοῖς δούλοις αὐτοῦ

filium hominis venientem in nubibus cum
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ
‖efficacia multa & gloria. Et tunc mit-
27 δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης. καὶ τότε ἀπο-
tet angelos suos, & congregabit
στελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει τοὺς
electos suos à quatuor ventis,
ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων,
ab extremo terræ vsq; ¶ extremum cæli autem
28 ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ. Ἀπὸ δὲ
ficu discite parabolam: Quum iam
τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη
ramus eius tener fuerit, & *germinet
ὁ κλάδος αὐτῆς ἁπαλὸς γένηται, καὶ ἐκφύῃ
folia, cognoscitis quia ‖propè æstas est:
τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν·
Sic & vos, quum hæc videritis fa-
οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ταῦτα ἴδητε γινό-
29 ta, cognoscite quòd propè est ad fores.
μενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.
Amẽ dico vobis, quoniã nõ *præteribit* generatio
30 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρελθῇ ἡ γενεὰ
hæc, ¶ *vsque quo* omnia ista fiant. Cœ-
31 αὕτη, μέχρις οὗ πάντα ταῦτα γένηται. ὁ οὐ-
lum & terra *præteribunt*, at verba
ρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι
mea non *præteribunt*. De autem die
32 μου οὐ μὴ παρελθωσι. περὶ δὲ τῆς ἡμέρας
illo ¶ hora, nemo scit, neq; angeli
ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι
qui in cælo, neque Filius, *si non* Pater.
οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ.
*Aspicite, vigilate, & orate: nesci-
33 βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε· οὐκ οἴ-
tis enim quando tempus *est*. Sicut homo
34 δατε γὰρ πότε ὁ καιρός ἐστιν. ὡς ἄνθρωπος
¶ pergit profectus ‖*relinquens* domũ suam, & *dans
ἀπόδημος ἀφεὶς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ δοὺς
seruis suis *auctoritatem & cuique
τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν καὶ ἑκάστῳ

‖virtute

// à summo
¶ ad summum

* nata fuerint

in proximo sit:

fieri, scitote quòd in proximo sit in ostiis.

* transibit

¶ donec

‖ transibunt. // autem

* transibunt.

¶ vel

‖ nisi

* Videte,

* sit.

¶ qui
‖ reliquit
* dedit
* potestatem cuiusque operis

epus ſum, & ianitori præcepit vt
τὸ ἔργον αὐτῷ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα
vigilet. Vigilate ergo: (neſcitis enim quando
γρηγορῇ. γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε
dominus domus veniat: ¶ vesperè, an media no-
ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ὀψὲ, ἢ μέσον νυκ-
cte, an galli cantu, an mane.) Ne *veniens re-
τός, ἢ ἀλεκτοροφωνίας, ἢ πρωΐ· μὴ ἐλθὼν ἐξαί-
pente, inueniat vos dormientes. "Quæ autem vo
φνης, εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας. ἃ δὲ ὑ-
bis dico, omnibus dico: Vigilate.
μῖν λέγω, πᾶσι λέγω, γρηγορεῖτε.

CAP. XIIII. ιδ'.

Erat autem Paſcha, & Azyma poſt ‖duo
Ἦν δὲ τὸ πάσχα, καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο
dies: & quærebant ſummi Sacerdotes &
ἡμέρας· καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
Scribæ quomodo eum in dolo *prehen-
γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατή-
dentes occiderent. Dicebant autem: Non in *
σαντες, ἀποκτείνωσιν. ἔλεγον δὲ, μὴ ἐν τῇ
feſto, ne ‖quando tumultus ¶ fit populi. Et
ἑορτῇ, μήποτε θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ. καὶ
*exiſtente eo in Bethania, in domo Simo-
ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ, ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμω-
nis leproſi, 'accumbente eo, venit mu-
νος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ, ἦλθε γυ-
lier habens alabaſtrum vnguenti, nardi ¶ pre-
νὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου, νάρδου πιστι-
tij multi pretij: & confringens a-
κῆς πολυτελοῦς· καὶ συντρίψασα τὸ ἀ-
labaſtrum, effudit ‖ei iuxta caput.
λάβαστρον, κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς.
Erant autem quidam *indignati apud
Ἦσαν δὲ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς
ſemetipſos, & dicentes: ¶ Ad quid perdi-
ἑαυτοὺς, καὶ λέγοντες, εἰς τί ἡ ἀπώ-

τὸ ἔργον αὐτῷ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα
vigilet. Vigilate ergo: (neſcitis enim quando
γρηγορῇ. γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε
dominus domus veniat: ¶ vesperè, an media no-
ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ὀψὲ, ἢ μέσον νυκ-
cte, an galli cantu, an mane.) Ne *veniens re-
τός, ἢ ἀλεκτοροφωνίας, ἢ πρωΐ· μὴ ἐλθὼν ἐξαί-
pente, inueniat vos dormientes. "Quæ autem vo
φνης, εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας. ἃ δὲ ὑ-
bis dico, omnibus dico: Vigilate.
μῖν λέγω, πᾶσι λέγω, γρηγορεῖτε.

τὸ ἔργον αὐτῷ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα
vigilet. Vigilate ergo: (neſcitis enim quando
γρηγορῇ. γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε
dominus domus veniat: ¶ vesperè, an media no-
ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ὀψὲ, ἢ μέσον νυκ-
cte, an galli cantu, an mane.) Ne *veniens re-
τός, ἢ ἀλεκτοροφωνίας, ἢ πρωΐ· μὴ ἐλθὼν ἐξαί-
pente, inueniat vos dormientes. "Quæ autem vo
φνης, εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας. ἃ δὲ ὑ-
bis dico, omnibus dico: Vigilate.
μῖν λέγω, πᾶσι λέγω, γρηγορεῖτε.

Erat autem Paſcha, & Azyma poſt ‖duo
Ἦν δὲ τὸ πάσχα, καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο
dies: & quærebant ſummi Sacerdotes &
ἡμέρας· καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
Scribæ quomodo eum in dolo *prehen-
γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατή-
dentes occiderent. Dicebant autem: Non in *
σαντες, ἀποκτείνωσιν. ἔλεγον δὲ, μὴ ἐν τῇ
feſto, ne ‖quando tumultus ¶ fit populi. Et
ἑορτῇ, μήποτε θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ. καὶ
*exiſtente eo in Bethania, in domo Simo-
ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ, ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμω-
nis leproſi, 'accumbente eo, venit mu-
νος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ, ἦλθε γυ-
lier habens alabaſtrum vnguenti, nardi ¶ pre-
νὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου, νάρδου πιστι-
tij multi pretij: & confringens a-
κῆς πολυτελοῦς· καὶ συντρίψασα τὸ ἀ-
labaſtrum, effudit ‖ei iuxta caput.
λάβαστρον, κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς.
Erant autem quidam *indignati apud
Ἦσαν δὲ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς
ſemetipſos, & dicentes: ¶ Ad quid perdi-
ἑαυτοὺς, καὶ λέγοντες, εἰς τί ἡ ἀπώ-

ἐντέλλω

¶ ſerò,

*quum venerit

'Quod

‖biduum:

*tenerent, &

'enim:

*die

‖fortè

¶ fieret in populo.

*quum eſſet Bethaniæ

'& recumberet,

¶ ſpicati pretioſi: & fracto alabaſtro,

‖ſuper caput eius

*indignè ferentes intra

¶ Vt

tio iſta vngu
5 λεια αὕτη τοῦ μύ
piſtud vænundari ‖
τοῦτο πραθῆναι ἐ
riis, & dari
6 ρίων, καὶ δοθῆναι
bant 'ri.
μετῶτο αὐτῇ. ὁ
eam. Quid illi 'me
τῶν. τί αὐτῇ κό
pus operata eſt in
7 γὰρ εἰργάσατο ἐν ἐ
res habetis ‖cum v
χὰς ἔχετε μεθ' ἑα
teſtis illis benefa
νάθε αὐτοῖς εὖ π
betis. Quod habuit h
8 χετε. ὃ ἔσχεν αὕτη
gere meum corpus
9 σαι μου τὸ σῶμα
dico vobis, vbicũq
λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐ
iſtud in ¶ totum mu
τοῦτο εἰς ὅλον τὸ κό
narrabitur in
10 λαλη θήσεται εἰς μ
Iudas Iſcario
ἰούδας ὁ ἰσκαριω
bilit ad 'principes S
πῆλθε πρὸς τοὺς ἀρ
illis. "Ii verò auc
11 αὐτοῖς. οἱ δὲ ἀκο
‖polliciti ſunt ei
πηγγείλαντο αὐτῷ
quomodo opportun
12 πῶς εὐκαίρω
primo die A
πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν
‖maſtabant, dicunt
τὲ ἔθυον, λέγουσιν α

tio ista vnguenti facta est? Poterat enim
5 λεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν; ἠδύνατο γὰρ
pistud venundari ‖super trecentis dena-
τοῦτο πρᾶθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηνα-
riis, & dari panperibus. Et freme-
6 ρίων, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς. καὶ ἐνεβρι-
bant *ei. At Iesus *dixit: Sinite
μοῦντο αὐτῇ. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε αὐ-
eam. Quid illi *molestias exhibetis? Pulchrum o-
τήν. τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔρ-
pus operata est in me. Semper enim paupe-
7 γον εἰργάσατο ἐν ἐμοί. πάντοτε γὰρ τοὺς πτω-
res habetis ‖cum vobis, & quum volueritis po-
χοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δυ-
testis illis benefacere: me autem non semper *ha-
νάσθε αὐτοὺς εὖ ποιῆσαι. ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔ-
beris. Quod habuit hæc, fecit: *præoccupauit vn-
8 χετε. ὃ εἶχεν αὕτη ἐποίησε προέλαβε μυρί-
gere meum corpus in sepulturam. Amen
9 σαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν. ἀμὴν
dico vobis, vbicũq; prædicatum fuerit Euãgeliũ
λέγω ὑμῖν, ὅπου ἂν †κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον
istud in ρtotum mundum, & quod fecit hæc,
τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη,
narrabitur in memoriam eius. Et
10 λαλη θήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. καὶ ὁ
Iudas Iscariotes, vnus ‖duodecim, a-
ἰούδας ὁ ἰσκαριώτης, εἷς τῶν δώδεκα, ἀ-
bijt ad *principes Sacerdotum, vt proderet eum
πῆλθε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα παραδῷ αὐτὸν
illis. *Ii verò audientes gauisi sunt, &
11 αὐτοῖς. οἱ δὲ ἀκούσαντες †ἐχάρησαν, καὶ ἐ-
‖polliciti sunt ei argentum dare. Et quærebat
πηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. καὶ ἐζήτει
quomodo opportunè illum traderet. Et
12 πῶς εὐκαίρως αὐτὸν παραδῷ. καὶ τῇ
primo die Azymorum, quando Pascha
πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα
‖mactabant, dicunt ei discipuli eius: Qui
†ἔθυον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ποῦ

ρvnguentum
‖plus quam.

*in eam.
*autem
*molesti estis? bonum
‖vobiscum,
*habebitis.
*præuenit
†κηρύσσω
ρvniuerso mundo,
‖de
*summos Sacerdotes,
*Qui
†χαίρω
‖promiserũt ei pecuniam se daturos.
‖immolabat,
†θύω,

eamus, & *tibi

ρex discipulis suis,

||refectio mea,

" abierunt

*autem

ϙqui manducat mecum.

At ||singulatim

" Qui

* qui intin-

vis "abeuntes paremus *vt manducet
θέλεις ἀπελθόντες ἑτοιμάσωμεν ἵνα φάγῃς
Pascha? Et mittit duos ρdiscipulorum
τὸ πάσχα; καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν
suorum, & dicit eis: Ite in ciui-
αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς τὴν πό-
tatem, & occurret vobis homo lage-
λιν, καὶ ἀπαντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κερα-
nam aquæ baiulans: sequimini e-
μιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐ-
um. Et quocumque introierit, dicite domus
τῷ. καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ, εἴπατε τῷ οἰκο-14
domino, quia Magister dicit: Vbi est
δεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος λέγει, ποῦ ἐστι τὸ
||diuersorium vbi Pascha cum discipulis
κατάλυμά ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν
meis manducẽ? Et ipse vobis demonstrabit cœna-
μου φάγω; καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώ-15
culum grande stratum, paratum: illic para-
γαιον μέγα ἐστρωμένον, ἕτοιμον· ἐκεῖ ἑτοιμά-
te nobis. Et exierunt discipuli eius,
σατε ἡμῖν. καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,16
& venerunt in ciuitatem: & inuenerunt sicut di-
καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ εὗρον καθὼς εἶ-
xerat illis, & parauerunt Pascha. Et ve-
πεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. καὶ ὀ-17
spere *facto, venit cum duodecim. Et
ψίας γενομένης, ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα. καὶ18
discumbentibus illis & manducantibus, ait Ie-
ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων εἶπεν ὁ ἰη-
sus, Amen dico vobis, quia vnus ex vobis tra-
σοῦς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παρα-
det me, ϙmanducans cum me. Illi autem cœperunt
δώσει με, ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ. οἱ δὲ ἤρξαντο19
contristari, & dicere ei ||vnus ad vnum: Num-
λυπεῖσθαι, καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ' εἷς, μή-
quid ego? & alius, Numquid ego? " Ipse autem re-
τι ἐγώ; καὶ ἄλλος, μήτι ἐγώ; ὁ δὲ ἀπο-20
spondens, ait illis: Vnus ex duodecim *in-
κριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ ἐμ-

tingens cum me in catinum. Ipse quidem
21 ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρύβλιον. ὁ μὲν git mecum in catino. Et
filius hominis vadit, sicut scriptum est
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται
de eo: Væ autem homini illi per quem
περὶ αὐτοῦ. καὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ
filius hominis proditur. Pulchrum erat
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν ἦν
ei, si non natus esset homo iste.
αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. proditur. Bonum
Et manducantibus illis || sumens esus panem,
22 καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, λαβὼν ὁ ἰησοῦς ἄρτον, || accepit
& benedicens fregit, & dedit eis: &
καὶ εὐλογήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ
ait, Sumite, comedite: hoc est corpus meum.
εἶπε. λάβετε φάγετε. τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου
Et "accipiens calicem, gratias agens de-
23 καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, εὐχαριστήσας ἔ- "accepto calice,
dit eis: & biberunt ex illo omnes.
δωκεν αὐτοῖς· καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες.
Et ait illis: Hic est sanguis meus
24 καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ
noui testamenti, qui pro multis *ef-
τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν †ἐκχυ- *effundetur,
fusus. Amen dico vobis, quia non amplius non
νόμενον. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ ἐκχεόμενον. non amplius
bibam de genimine vitis, vsque
πίω ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως
in diem illum, quum illud bibam nouum
τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν
in regno Dei. Et hymno dicto exie-
26 ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλ-
runt in montem Oliuarum. Et ait eis
27 θον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. καὶ λέγει αὐτοῖς
Iesus: Quòd omnes scandalizabimini in
ὁ ἰησοῦς, ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν me in nocte ista, quia scriptum est: Per-
τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι γέγραπται, πα- cutiam pastorem, & dispergentur
τάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ

oues. Sed ‖ post resurrexisse me, prae-
πορεύσομαι. ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με, προάγω 28
dam vos in Galilæam. At Petrus ait
ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν. ὁ δὲ πέτρος ἔφη 29
illi: Et si omnes scandalizati fuerint in
αὐτῷ, καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν
te, sed nonego. Et ait illi Iesus
σοί, ἀλλ' οὐκ ἐγώ. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς 30
Amen dico tibi, quia tu hodie in no-
ἀμὴν λέγω σοί, ὅτι σὺ σήμερον ἐν τῇ νυκ-
cte hac, prius quàm *bis gallum vocifrari,
τὶ ταύτῃ, πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι,
ter negabis me. Ille autem ex abundanti dice-
τρὶς ἀπαρνήσῃ με. ὁ δὲ ἐκ περισσοῦ ἔλε- 31
bat magis: Si me oportuerit ‖ commori tibi, non
γε μᾶλλον, ἐὰν με δέῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ
te negabo. Similiter autem & omnes
μή σε ἀπαρνήσομαι. ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες
dicebant. Et veniunt in ℙ locum cui nomen
ἔλεγον. καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον ὃ τὸ ὄνομα γε-
Gethsemani: & ait discipulis suis:
θσημανῆ· καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
Sedete hic, donec orem. Et as-
καθίσατε ὧδε, ἕως προσεύξωμαι. καὶ πα-
sumit Petrum & Iacobum & Ioan-
παραλαμβάνει τὸν πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάν-
nem * cum se, & cœpit expauescere
νην μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι
& angi. Et ait illis: vndique quasi tristis
καὶ ἀδημονεῖν. καὶ λέγει αὐτοῖς περίλυπός 34
est anima mea vsque ad mortem: ‖ manete hic, &
ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε καὶ
vigilate cum me. Et ℙ progressus pau-
γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ. καὶ προελθὼν μι-
lulũ, procidit super terram, & orabat, vt
κρὸν ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προσηύχετο, ἵνα
si * possibile est, transiret ab eo hora Et
εἰ δυνατόν ἐστι παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα. καὶ 35
dixit: Abba Pater, omnia possibilia tibi:
ἔλεγεν, ἀββᾶ ὁ πατήρ, πάντα δυνατά σοι·

trans-

poſteaquam resurrexero, ℙ autem

*gallus vocẽ bis dederit, ter me es negaturus. At ᶠamplius loquebatur: Et ‖ simul

ℙ prædium

* ſecum, ᶠpauere & tædere.

‖ ſuſtinete

ℙ quum proceſſiſſet

* fieri poſſet, ᶠſunt:

transfer c
πάρενεγκε τὸ π
nõ ‖ quid ego volo,
37 οὐ τί ἐγὼ θελω
& inuenit e
καὶ εὑρίσκει αὐ
Petro: Simon,
τῷ πέτρῳ, σίμων
horam vigilare?
38 ὥραν γρηγορῆσαι
te, vt non i
γρεθε, ἵνα μὴ ε
quidem spiritus p
μὲν πνεῦμα π
Et iterum ab
39 καὶ πάλιν ἀπ
nem eundem dicẽ
40 γον αὐτὸν εἰπών
eos denu dorm
τοὺς πάλιν κα
li eorum grau
μοὶ αὐτῷ τί
responderent. E
41 ἀπεκριθῶσι. κ
illis: Dormit
αὐτοῖς, καθεύδ
tis. Sufficit: ven
θε. ἀπέχει ἦλθ
filius homin
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ
eorum. Surgite,
42 πολῶν ἐγείρεσθ
me appropinquauit
43 με ἤγγικε.
te, ᶠadest
τος παραγένεται
& cum eo
καὶ μετ' αὐτοῦ
& lignis,
καὶ ξύλων,

transfer calicem à me hunc. sed
πάρενεγκε τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο. ἀλλ'
nõ ‖ quid ego volo, sed " quid tu. Et venit,
37 οὐ τί ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ τί σύ. καὶ ἔρχεται,
& inuenit eos dormientes: Et ait
καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας· καὶ λέγει
Petro: Simon, dormis? non potuisti * vnam
τῷ πέτρῳ, σίμων, καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν
horam vigilare? Vigilate & ora-
38 ὥραν γρηγορῆσαι; γρηγορεῖτε καὶ προσεύ-
te, vt non intretis in tentationem. ipse
χεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ
quidem spiritus promptus ", at caro ‖ infirma.
μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.
Et iterum abiens orauit, sermo-
39 καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο, τὸν λό-
nem eundem dicẽs. Et reuersus inuenit
40 γον αὐτὸν εἰπών. καὶ ὑποστρέψας εὗρεν αὐ-
eos denuo dormientes: (erant enim ocu-
τοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλ-
li eorum grauati:) & ϙ non sciebant quid ei
μοὶ αὐτῶν βεβαρημένοι· καὶ οὐκ ἤδεισαν τί αὐτῷ
responderent. Et venit tertiò, & ait
41 ἀποκριθῶσι. καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον, καὶ λέγει
illis: * Dormitis reliquum & requiesci-
αὐτοῖς, καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύε-
tis. Sufficit: venit hora: ecce ‖ traditur
σθε. ἀπέχει· ἦλθεν ἡ ὥρα· ἰδοὺ παραδίδοται
filius hominis in manus pecca-
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρ-
torum. Surgite, eamus: ecce * tradens
42 τωλῶν· ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδιδούς
me appropinquauit. Et statim adhuc eo loquen-
43 με ἤγγικε. καὶ εὐθέως ἔτι αὐτοῦ λαλοῦν-
te, " adest Iudas * vnus existẽs duodecim,
τος παραγίνεται ἰούδας εἷς ὢν τῶν δώδεκα,
& cum eo turba multa cum gladiis
καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν
& lignis, a summis sacerdotibus &
καὶ ξύλων, παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν

‖ quod
" quod
* vna hora
" est,
‖ verò
ϙ ignorabant
* Dormite iam, & requiescite.
‖ tradetur
* qui me tradet propè est.
" venit
* Iscariotes vnus de

Scribis & senioribus. Dede-
γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων. δεδώ- 44
rat autem tradens eum consignum eis,
κει δὲ ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν σύσημον αὐτοῖς,
dicens: Quēcūq; osculatus fuero, ipse est: prehēdite
λέγων ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε
eum, & abducite cautè. Et veniens
αὐτὸν καὶ ἀπαγάγετε ἀσφαλῶς. καὶ ἐλθὼν, 45
statim accedens ad eum, ait: Gaude Rab-
εὐθέως προσελθὼν αὐτῷ, λέγει, χαῖρε ῥαβ-
bi: & osculatus est eum. Illi verò iniece-
βί· καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. οἱ δὲ ἐπέβα- 46
runt in eum manus suas, & prehe-
λον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἐκ-
nderunt eum. Vnus autem quidam astantium
ρατησαν αὐτόν. εἷς δέ τις τῶν παρεστηκότων 47
exercens gladium, percussit
παταξάμενος τὸν μάχαιραν ἔπαισε τὸν
seruum summi Sacerdotis, & abstulit illius
δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ
auriculam. Et respondens Iesus, ait il-
ὠτίον. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐ- 48
lis: Tamquam ad latronem existis cum gladiis:
τοῖς, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν
& lignis comprehendere me? Quotidie e-
καὶ ξύλων συλλαβεῖν με; καθ' ἡμέραν ἦ- 49
ram apud vos in templo docens, &
μην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ
non prehendistis me: sed vt impleantur
οὐκ ἐκρατήσατέ με· ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν
Scripturæ. Et relinquentes eum, omnes fuge-
αἱ γραφαί. καὶ ἀφέντες αὐτὸν πάντες ἔφυ- 50
runt. Et vnus quidam iuuenis sequebatur
γον. καὶ εἷς τις νεανίσκος ἠκολούθησεν αὐ- 51
eum amictus sindone super nudo: &
τῷ, περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνῷ· καὶ
tenent eum iuuenes. Ille autem relin-
κρατοῦσιν αὐτὸν οἱ νεανίσκοι. ὁ δὲ καταλι-
quens sindonem, nudus profugit ab eis
πὼν τὴν σινδόνα, γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν.

Et ab-

* traditor eius
‖ tenete
ᵛ cautè.
* quum venisset,
ρ Aue
‖ At
ˢ tenuerunt
″ de circunstantibus educens
* amputauit illi
† ἀφαιρέω
φ tenuistis
‖‖ Tunc discipuli eius
″ Adolescens autem quidā
* tenuerunt
ϙ At ille reiecta sindone,

Et abduxerũt Iesum ad summum sacerdotẽ: &
53 καὶ ἀπήγαγον τὸν ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα· καὶ
|| conueniunt eo omnes summi Sacerdotes, &
συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ
seniores, & Scribæ. Et Petrus"
54 οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ γραμματεῖς. καὶ ὁ πέτρος
à longè sequutus est eum vsque intrò
ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ ἕως ἔσω
in atrium summi Sacerdotis, & * erat con-
εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἦν συγ-
sidens cum ministris, ϱ & calefaciens se
καθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ θερμαινόμενος
ad lumen. At summi || Sacerdotes, & " omnis
55 πρὸς τὸ φῶς. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς, καὶ ὅλον τὸ
consessus quærebant aduersus Iesum testimo-
συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ ἰησοῦ μαρτυ-
nium, * ad morte afficiendum eũ, & non inueniebãt.
ρίαν, εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτόν, καὶ οὐχ ἡδρίσκον.
Multi enim testimoniũ falsũ dicebãt aduersus eũ,
56 πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ,
& || paria testimonia non erant. Et quidam sur-
57 καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν. καὶ τινες ἀνα-
gentes falsum testimonium ferebant aduersus eũ,
στάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ,
dicentes: Quoniã nos audiuimus eum dicentem:
58 λέγοντες· ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος·
Quid ego dissoluam templum hoc manufa-
ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίη-
ctum, & per || tres dies aliud non manufa-
τον, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίη-
ctum ædificabo. Et ϱ nec sic erat testimoniũ
59 τον οἰκοδομήσω. καὶ οὐδὲ οὕτως ἦν ἡ μαρτυρία
illorum. Et exurgẽs summus Sacerdos in mediũ,
60 αὐτῶν. καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ μέσον,
interrogauit eum, dicens: Non respondes
ἐπηρώτησε τὸν ἰησοῦν λέγων, οὐκ ἀποκρίνῃ
quicquam *: quid hi te aduersum testantur? Ille autẽ
61 οὐδέν; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; ὁ δὲ
tacebat, & nihil respondit. Rursum sum
ἐσιώπα, καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν ὁ ἀρ-

|| conuenerũt
" autem
* sedebat
ϱ ad ignem, & calefaciebat se.
|| vero
" omne concilium
* vt eũ morti traderent, nec
|| conuenientia
|| triduum
ϱ non erat conueniens
* ad ea quæ tibi obiciũtur ab his?

mus Sacerdos interrogabat eũ, & ℣ dicit ei: Tu
χρεὶς ἐπερώτα αὐτὸν, καὶ λέγει αὐτῷ· σὺ
es Christus filius ‖ benedicti? At Iesus
εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ; ὁ δὲ ἰησοῦς 62
℣ dixit: Ego sum: & videbitis filium homi-
εἶπεν· ἐγώ εἰμι· καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώ-
nis sedentem à dextris virtutis, &
που καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ
venientem cum nubibus cœli. At
ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. ὁ δὲ 63
summus * Sacerdos disrumpens vestes suas,
ἀρχιερεὺς διαῤῥήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ,
ait: Quid adhuc ‖ usum habemus testium? Audi-
λέγει· τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἠκού- 64
stis blasphemiam. quid vobis videtur? Ii autē
σατε τῆς βλασφημίας. τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ
omnes condemnauerũt eum obnoxiũ esse mortis.
πάντες κατέκριναν αὐτὸν ἔνοχον εἶναι θανάτου.
Et cœperunt quidam conspuere eum, & ve-
καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ, καὶ περικα- 65
lare faciem eius, & " colaphizare
λύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ κολαφίζειν
eum, & dicere ei: Prophetiza. &
αὐτὸν, καὶ λέγειν αὐτῷ, προφήτευσον· καὶ οἱ
ministri alapis eum ℣ impetebant. Et exi-
ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον. καὶ ὄν- 66
stente Petro in aula inferius, venit vna
τος τοῦ πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κατω, ἔρχεται μία
‖ ancillarũ summi Sacerdotis. Et ℣ videns
τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως. καὶ ἰδοῦσα τὸν 67
Petrum calefacientem se, * intuita illum,
πέτρον θερμαινόμενον, ἐμβλέψασα αὐτῷ,
ait: Et tu cum Nazareno Iesu eras,
λέγει· καὶ σὺ μετὰ τοῦ ναζαρηνοῦ ἰησοῦ ἦσθα.
‖ Ille autē negauit, dicens: ‖ Nō noui, neque ℣ scio
ὁ δὲ † ἠρνήσατο λέγων, οὐκ οἶδα, οὐτε ἐπίστα- 68
quid tu dicis. Et exiit foras * in vestibu-
μαι τί σὺ λέγεις. καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προ-
lum; & gallus cantauit. ‖ Et ancilla
αὔλιον· καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησε. καὶ ἡ παιδίσκη 69

℣ dixit
‖ Dei
℣ autem illi
* autem
" scindēs vestimenta sua,
‖ desideramus testes?
" Qui
℣ eum
℣ colaphis cædere
℣ cædebant.
" quum esset Petrus in atrio deorsum,
‖ ex ancillis
℣ quam vidisset
* aspiciens.
" At
‖ Neq; scio,
† ἀρνέω,
℣ noui quid dicas
* ante atriũ.
‖ Rursus autē quũ vidisset illũ ancilla,

videns eum rursum, cœpit dicere ♀ a-
ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν, ἤρξατο λέγειν τοῖς πα- ♀ circumstan-
stantibus: Quia hic ex illis est. ‖Ille autem tibus:
70 ρεστῶσιν, ὅτι ἐξ αὐτῶν ἐστιν. ὁ δὲ πάλιν ‖ At
iterũ negauit Et post pusillum rursus ♀adstãtes di- ♀ qui astabant
ἠρνεῖτο. καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔ-
cebant Petro: Verè ex illis es. *Et enim *nam &
λεγον τῷ πέτρῳ, ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ. καὶ γὰρ
Galilæus es, & loquutio tua similat. Ille autẽ
71 γαλιλαῖος εἶ. καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει. ὁ δὲ
cœpit anathematizare & iurare, Quia ♀nõ no- ♀ nescio
ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶ-
ui hominem istum quem dicitis Et ‖ex se ‖ statim iterũ
72 δα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε. καὶ ἐκ δευ-
cundo gallus cantauit. Et recordatus est Pe- †ἀνάμμνησεω
τέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησε· καὶ † ἀνεμνήσθη ὁ πέ-
trus verbi quod dixerat ei Iesus: Quòd
τρος τοῦ ῥήματος οὗ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι
ante gallum vociferari bis, negabis me ♀ Priùs quã gallus cãtet,
πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δὶς ἀπαρνήσῃ με
ter. Et ♀separans [se] fleuit. * cœpit flere.
τρίς. καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιε.

CAP. XV. ιε'.

Et confestim ‖in manè consilium
Καὶ εὐθέως πρωῒ συμβούλιον
1 facientes summi Sacerdotes cum seniori-
ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέ-
bus & Scribis, & ♀ vniuersus consef- ♀ vniuerso concilio
ρων καὶ γραμματέων, καὶ ὅλον τὸ συνέ-
sus, vincientes Iesum abduxerunt,
δριον, δήσαντες τὸν ἰησοῦν ἀπήνεγκαν,
& tradiderunt Pilato. Et interroga-
καὶ παρέδωκαν τῷ πιλάτῳ. καὶ ἐπηρώτη-
2 uit eum Pilatus: Tu es rex Iu-
σεν αὐτὸν ὁ πιλάτος, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰου-
daeorum? ‖Ille autem respondens ait illi: Tu dicis. ‖ At
δαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, σὺ λέγεις.

Et accusabant eum summi Sacerdotes" multa:
καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά· 3
ipse autem nihil respondebat. At Pi-
αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. ὁ δὲ Πι- 4
latus * rursum interrogauit eum, dicens:
λάτος πάλιν ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων
Non respondes quicquam? vide, quãta te aduer-
οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; ἴδε πόσα σου, κατα-
sum testantur. At Iesus ‖ amplius nihil re-
μαρτυροῦσιν. ὁ δὲ ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπε- 5
spondit: ita vt " mirari Pilatum.
κρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν πιλάτον.
Iuxta verò festum solebat illis vnum * vin-
κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέ- 6
ctum, quemcumque petiissent. Erat autem q di-
σμιον, ὃν ἂν † παρῃτοῦντο. ἦν δὲ ὁ λεγό- 7
ctus Barabbas ‖ cum seditiosis vin-
μενος βαραββᾶς μετὰ τῶν συστασιαστῶν δε-
ctus, qui in seditione homicidiũ fece-
δεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιή- 8
rant. Et " vociferata turba, cœ-
κεισαν. καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος, ἤρ-
pit * postulare, sicut semper faciebat illis.
ξατο αἰτεῖσθαι, καθὼς ἀεὶ ἐποίει αὐτοῖς.
At Pilatus ♀ respondit eis, ‖ dicens,
ὁ δὲ πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων, 9
vultis " absoluam vobis regem Iu-
θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν ἰου-
daeorum? Sciebat enim quod per inuidiã
δαίων; ἐγίνωσκε γὰρ ὅτι διὰ φθόνον 10
tradidissent eum summi Sacerdotes.
παρέδωκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς.
* At summi Sacerdotes concitauerũt turbã, vt
οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον, ἵνα 11
magis Barabbam ♀ absolueret eis.
μᾶλλον τὸν βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς.
At Pilatus ‖ respondens iterum ait 12
ὁ δὲ πιλάτος ἀποκριθεὶς πάλιν εἶπεν
illis: Quid ergo vultis faciam " quem dicitis
αὐτοῖς, τί οὖν θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε

" in multis:
* autem
q in quantis te accusant.
‖ autem
" miraretur Pilatus. Per diem autem festum solebat dimittere
* ex vinctis, q qui dicebatur
† αἰτέω.
‖ qui erat
" quum ascẽdisset
* rogare,
♀ autem
‖ & dixit:
" dimittam
* Pontifices autem
q dimitteret
‖ autem
" regi

regem Iudæorum? * Illi autem iterũ clama-
13 βασιλέα τῶν ἰουδαίων; οἱ δὲ πάλιν ἔκρα-
uerunt: Crucifige eum. At Pilatus ♀ di-
14 ξαν, σταύρωσον αὐτόν. ὁ δὲ πιλάτος ἔ-
cebat illis: Quid enim ‖ malum fecit?
λεγεν αὐτοῖς, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν;
Illi ° autem abundantius clamabant: Crucifige
οἱ δὲ περισσοτέρως ἔκραζαν, σταύρωσον αὐ-
eum. At Pilatus * volens populo
15 τόν. ὁ δὲ πιλάτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ
♀ sufficiens facere, ‖ absoluit illis Ba-
ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βα-
rabbam: & tradidit Iesum " flagel-
ραββᾶν· καὶ παρέδωκε τὸν ἰησοῦν φραγελ-
lari, vt crucifigeretur. At milites
16 λώσας, ἵνα σταυρωθῇ. οἱ δὲ στρατιῶται
" abduxerunt eum in ira aulam, quod est prae-
ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστι πραι-
torium, & conuocant totam cohor-
τώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖ-
tem: Et induunt eum * purpuram,
17 ραν· καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν πορφύραν,
& circumponunt ei plectentes spi-
καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθι-
neam coronam. Et cœperunt salutare
18 νον στέφανον. καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι
eum, & dicere, ♀ Gaude rex Iu-
αὐτόν, καὶ λέγειν, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰου-
dæorum. Et percutiebant eius caput
19 δαίων. καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν
arundine, & conspuebant eum, & ponentes
καλάμῳ, καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ
genua adorabant eum. ‖ Et postquã il-
20 γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ. καὶ ὅτε ἐνέ-
luserunt ei, exuerunt illum ‖ purpu-
παιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύ-
ram, & induerunt eum ° vestimenta propria:
ραν, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια·
& educunt illum, vt crucifigerent eum.
καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν, ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν.

* At
♀ autem
‖ malì
° At magis
* autem
♀ satis
‖ dimisit
" flagellis cæsum,
" autem duxerunt eum in atrium prætorij,
* purpura, & imponunt
♀ Aue
‖ purpura,
° vestimentis suis:

ρ angariauerunt
* de villa,
† αἴρω. καὶ αἴρω
× &
† σμυρνίζω
ρ titulus
‖ inscriptus:
" alium
* quæ dicit:
ϙ qui destruis
‖ Dei,
* reædificas,

Et ρ *angariant* prætereuntẽ quempiã Simonẽ
καὶ ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα Σίμωνα 21
Cyrenum, venientem * *ex agro*, pa-
κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέ-
trem Alexandri & Rufi, vt tolleret
ρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ῥούφου, ἵνα † ἄρῃ τὸν
crucem eius. Et perducunt illum in
σταυρὸν αὐτοῦ. καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ 22
Golgotha locum: quod est interpretatum,
Γολγοθᾶ τόπον, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον,
Caluariæ locus. Et dabant ei bibere
κρανίου τόπος. καὶ ἔδιδουν αὐτῷ πιεῖν 23
myrrhatum vinum: * *is verò* non accepit.
† ἐσμυρνισμένον οἶνον· ὁ δὲ οὐκ ἔλαβε.
Et crucifigentes eum, diuiserunt
καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν, διεμερίζον τὰ 24
vestimenta eius, mittentes sortem super eis,
ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ,
quis quid tolleret. Erat autem hora tertia, &
τίς τί ἄρῃ. ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ 25
crucifixerunt eum. Et erat ρ *inscriptio*
ἐσταύρωσαν αὐτόν. καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ 26
causæ eius ‖ *inscriptus*: REX
τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη, Ο ΒΑ-
IVDAEORVM.
ΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.
Et cum eo crucifigunt duos latrones, vnũ à
καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσι δύο λῃστὰς, ἕνα ἐκ 27
dextris, & " *vnum* à sinistris eius.
δεξιῶν, καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ.
Et impleta est scriptura * *dicens*: Et cum
καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα, Καὶ μετὰ 28
iniquis reputatus est. Et prætereuntes
ἀνόμων ἐλογίσθη. καὶ οἱ παραπορευόμενοι 29
blasphemabant eum, mouentes capi-
ἐβλασφημοῦν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφα-
ta sua, & dicentes: Vah ϙ *destruens*
λὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες, οὐὰ ὁ καταλύων
templum ‖, & in tribus diebus * *ædificans*:
τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν·

Serua temetipsum, " & descende de
30 σῶσον σεαυτὸν, καὶ † κατάβα ἀπὸ τοῦ cruce. Similiter & summi Sacerdotes
31 σταυροῦ. ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς illudentes, ad alterutrum cum Scri-
ἐμπαίζοντες, πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμ- bis dicebant: Alios * seruauit, seipsum
ματέων ἔλεγον, ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν non potest " seruare. Christus rex
32 οὐ δύναται σῶσαι. ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς Israel descendat nunc de cruce,
τοῦ ἰσραὴλ καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, vt videamus & credamus. Et ♀ concrucifi-
ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν. καὶ οἱ συνεσταυρω- xi ei exprobrabant ei. Facta autem
33 μένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν. γενομένης δὲ hora sexta, tenebræ factæ sunt per totã terrã,
ὥρας ἕκτης, σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, vsque in horam nonam. Et hora nona
34 ἕως ὥρας ἐνάτης. καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐνάτῃ exclamauit Iesus voce magna, dicens, Eloi,
ἐβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων. ἐλωΐ, eloi, lamma sabachthani? quod est interpre-
ἐλωΐ, λαμμὰ σαβαχθανί; ὅ ἐστι μεθερμηνευό- tatum, Deus meus, Deus meus, in quid me de-
μενον, ὁ θεός μου, ὁ θεός μου, εἰς τί με ἐγ- reliquisti? Et quidam " astantium
35 κατέλιπες; καί τινες τῶν παρεστηκότων audientes, dicebant, Ecce Eliam vocat.
ἀκούσαντες ἔλεγον, ἰδὲ ἠλίαν φωνεῖ.
Currens autem vnus, & implens spõgiã aceto,
36 δραμὼν δὲ εἷς, καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους, circumponensq calamo, potum dabat ei di-
περιθεὶς τε καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτὸν, λέ- cens: Sinite, videamus si veniat Elias * detra-
γων, ἄφετε, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλίας καθε- here eum. At Iesus ♀ emittens vo-
37 λεῖν αὐτόν. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀφεὶς φω- cem magnam, expirauit. Et ‖ in-
38 νὴν μεγάλην, ἐξέπνευσε. καὶ τὸ κα-

Saluum fac
" descendens
† καταβαί-
νω

* saluos fe-
cit,
" saluum fa-
cere.

♀ qui cum
eo crucifixi
erant, conui-
ciabantur ei.
Et

‖ vt

" de circum-
stantibus

* ad de-
nendum

♀ autem
missa vo
magna,
‖ velum

† ἄνωθεν
" summo

* qui adstabat,

ρ aspicientes, inter quas

* minoris,
" Ioseph

* quæ simul cum eo ascẽderant

ρ quum
* esset factũ,

" nobilis decurio,

* audacter

ρ autem
* obiisset. Et accersito Centurione
" iam

ter expansum templi scissum est in duo à
καταπέτασμα τοῦ ναοῦ † ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ
" sursum vsque deorsum. Videns autem Centurio
ἄνωθεν ἕως κάτω. ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων 39
* astans ex aduerso eius, quia sic
ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ, ὅτι οὕτω
clamans expirasset, ait: Verè ho-
κράξας ἐξέπνευσεν, εἶπεν, ἀληθῶς ὁ ἄν-
mo hic, filius erat Dei. Erant autem &
θρωπος οὗτος, υἱὸς ἦν θεοῦ. ἦσαν δὲ καὶ 40
mulieres de longè ρ spectantes, in quibus
γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς
erat Maria Magdalene, & Maria
ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ Μαρία ἡ τοῦ
Iacobi * parui, & " Iosemater & Salo-
Ἰακώβου τοῦ μικροῦ, καὶ Ἰωσῆ μήτηρ, καὶ Σαλώ-
me. Quæ & quum esset in Galilæa, se-
μη. αἳ καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ἠκο- 41
quebantur eum, & ministrabant ei, & aliæ
λούθουν αὐτῷ, καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι
multæ * illæ simul conscensæ ei in Hierosoly-
πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυ-
mam. Et ρ iam sero * facto, (quia erat
μα. καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν 42
Parasceue) quod est ante Sabbatum, Venit Io-
παρασκευὴ, ὅ ἐστι προσάββατον, ἦλθεν Ἰω-
seph ab Arimathæa, " honestus consul,
σὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτὴς,
qui & ipse erat expectans re-
ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασι-
gnum Dei & * ausus introiuit ad
λείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς
Pilatum, & petiit corpus Iesu.
Πιλάτον, καὶ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.
At Pilatus ρ mirabatur si iam * mortuus
ὁ δὲ Πιλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνη- 44
fuisset. Et aduocans Centurionem,
κε· καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα,
interrogauit eum si " dudum mortuus esset.
ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε.

Et * co-

Et * cognoscens
45 καὶ γνοὺς ἀπὸ
corpus Io
46 τὸ σῶμα τοῦ Ἰω
donem, & || deer
δόνα, καὶ † κατέθη
done, & posuit
δόνι, καὶ κατέθη
excisum
† λελατομημένῳ
lapidem ad
λίθον ὅπου τοῦ
47 Maria " Magda
μαρία ἡ Μαγδ
Elabant vbi pon
ὥρᾳ τοῦ τέθ

CA

Et ρ peract
Καὶ διαγενο
1 Magdalene, &
μαγδαληνὴ, καὶ
emerunt ar
ἠγόρασαν ἀρω
gerent Iesu
2 ψασιν τὸν Ἰησο
vnà Sabbatorum
μιᾷ σαββάτων
|| exorto
3 ἀλλήλαις τίς
" sese: Quis
ἑαυτὰς, τίς
ostio
4 τῆς θύρας τοῦ
* spectant quòd
θεωροῦσιν ὅτι
magnus valdè.
5 μέγας σφόδρα

Et * cognoscens à Centurione, donauit
45 καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο
corpus Ioseph. ‖ Et mercatus sin-
46 τὸ σῶμα τῷ ἰωσήφ. καὶ ἀγοράσας σιν-
donem, & ‖ detrahens eum, inuoluit sin-
δόνα, καὶ † καθελὼν αὐτὸν † ἐνείλησε τῇ σιν-
done, & posuit eum in monumento, quod erat
δόνι, καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν
excisum de petra: & aduoluit
† λελατομημένον ἐκ πέτρας· καὶ προσεκύλισε
lapidem ad ostium monumenti. At
λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. ἡ δὲ
47 Maria ″ Magdalene, & Maria * Iose spe-
μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἰωσῆ ἐθε-
ctabant vbi poneretur.
ώρουν ποῦ τίθεται.

CAP. XVI. ιε'.

Et ρ peracto Sabbatho, Maria
Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου, μαρία ἡ
1 Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome,
μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἰακώβου, καὶ σαλώμη,
emerunt aromata, vt venientes vn-
ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλεί-
gerent Iesum. Et valdè manè
2 ψωσιν τὸν ἰησοῦν. καὶ λίαν πρωὶ τῆς
vnà Sabbatorum veniunt ad monumentum,
μιᾶς σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον,
‖ exorto Sole. Et dicebant ad
3 ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου. καὶ ἔλεγον πρὸς
″ sese: Quis reuoluet nobis lapidem ab
ἑαυτὰς, τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ
ostio monumenti? Et respicientes
4 τῆς θύρας τοῦ μνημείου; καὶ ἀναβλέψασαι
* spectant quòd deuolutus esset lapis. Erat quippe
θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος. ἦν γὰρ
magnus valdè. Et introeuntes in
5 μέγας σφόδρα. καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ

monu-

* quum cognouisset
″ Ioseph autem
‖ deponens
† καθαιρέω
† ἐνειλέω
† λατομέω
″ autem
* Ioseph aspiciebant
ρ quum trãsisset sabbatum,
‖ orto iam
″ inuicem:
* viderunt reuolutum lapidem.

monumentum, viderunt iuuenem ſedentem in
μνημεῖον, εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς
dextris, circumamictum ſtolam candidam: &
δεξιοῖς, περιβεβλημένον στολὴν λευκὴν, καὶ
ebſtupuerunt. Ille verò dicit illis
ἐξεθαμβήθησαν. ὁ δὲ λέγει αὐταῖς,
Ne expaueſcite: Ieſum quæritis Naza-
μὴ ἐκθαμβεῖσθε· ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν ναζα-
renum crucifixum: ſurrexit, non eſt
ρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον· ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν
hic. ecce locus vbi poſuerunt eum.
ὧδε. ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν.
Sed ite, dicite diſcipulis
ἀλλ' ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς μαθηταῖς
eius, & Petro, quia præcedit vos in
αὐτοῦ, καὶ τῷ πέτρῳ, ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς
Galilæam ibi eum videbitis, ſicut
τὴν γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς
dixit vobis. Et exeuntes fugerunt à
εἶπεν ὑμῖν. καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ
monumento: tenebat autem eas tremor & flu-
τοῦ μνημείου. εἶχε δὲ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστα-
por: & nemini nihil dixerunt: timebant enim.
σις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ.
Reſurgens autem Ieſus manè prima Sab-
ἀναστὰς δὲ ὁ ἰησοῦς πρωῒ πρώτῃ σαβ-
bati, apparuit primùm Mariæ Magda-
βάτου, ἐφάνη πρῶτον μαρίᾳ τῇ μαγδα-
lenæ, ex qua eiecerat ſeptem dæmonia.
λινῇ, ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια.
Illa profecta nuntiauit his cum
ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλε τοῖς μετ'
eo exiſtentibus, lugentibus & flentibus.
αὐτοῦ γενομένοις, πενθοῦσι καὶ κλαίουσι.
Et illi audientes quia viueret, & viſus eſſet
κἀκεῖνοι ἀκούσαντες ὅτι ζῇ καὶ ἐθεάθη
ab ea, non crediderunt. Poſt autem hæc
ὑπ' αὐτῆς, ἠπίστησαν. μετὰ δὲ ταῦτα
duobus ex ipſis deambulantibus apparuit
δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη

ρ coopertum ſtola candida:
‖ Qui
† ἐκθαμβέω.
// Nolite ex paueſcere:
* At illæ
ρ de
‖ inuaſerat
// pauor:
* quicquam
ρ primò
† φαίνομαι
‖ de
† ἐκβάλλω
* vadens
// qui fuerant
† θεάομαι
‖ his
// oſtenſus eſt

in alia forma,
ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ,
Et illi abeun
13 κἀκεῖνοι ἀπελ
‖ reliquis: nec illis
14 λοιποῖς· οὐδὲ ἐκείνο
recumbentibus illis
ἀνακειμένοις αὐτο
ruit, & exprobrauit i
θη, καὶ ὠνείδισε τὴ
ritiam cordis, quia
ρδίαν, ὅτι τοῖς
ſuſcitatum, non credi
15 ἠγερμένον οὐκ ἐπίσ
Euntes in
πορευθέντες εἰς τὸ
cate Euangeliu
ξατε τὸ εὐαγγέλιον
* Credens &
16 ὁ πιστεύσας καὶ
at non credens con
17 ὁ δὲ ἀπιστήσας κατ
// credentibus,
τοῖς πιστεύουσι,
nomine meo
τῷ ὀνόματί μου
Linguis loquentu
18 γλώσσαις λαλήσου
tollent: Et ſi mortife
ἀροῦσι· κἂν θανάσι
is nocebit: Super
τοις βλάψει· ἐπὶ
nent, & pulchrè habe
19 σουσι, καὶ καλῶς ἔχο
minus poſt loqui
μος, μετὰ τὸ λαλῆσαι
cælum, &
τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐ
Dei. Illi aute
20 θεοῦ. ἐκεῖνοι δὲ

in alia forma, euntibus in * *agrum.*
ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, πορευομένοις εἰς ἀγρόν.
Et illi abeuntes nunciauerunt
13 κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς
‖ *reliquis*: nec illis crediderunt. ″ *Posterius*
14 λοιποῖς· οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν. ὕστερον,
recumbentibus illis vndecim appa-
ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφανερώθη
ruit, & exprobrauit incredulitatem eorũ, & du-
ρίαν, καὶ ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, καὶ σκλη-
ritiam cordis, quia ϱ *videntibus eum ex-*
ροκαρδίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν † ἐ-
suscitatum, non crediderunt. Et dixit eis:
15 γηγερμένον οὐκ ἐπίστευσαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς,
Euntes in mundum vniuersum, prædi-
πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύ-
cate Euangelium omni creaturæ.
ξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει.
* *Credens* & baptizatus ‖ *saluabitur:*
16 ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται·
at non credens condemnabitur. Signa autem
17 ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται. σημεῖα δὲ
″ *credentibus*, hæc sequentur: in
τοῖς πιστεύουσι, ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν
nomine meo dæmonia eiicient:
τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι·
Linguis loquentur nouis: Serpentes
18 γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς· ὄφεις
tollent: Et si mortiferum quid biberint, non e-
ἀροῦσι· κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐ-
is nocebit: Super ægros manus impo-
τοὺς βλάψει· ἐπὶ ἀῤῥώστους χεῖρας ἐπιθή-
nent, & ‖ *pulchrè* habebunt. : *Quidem igitur Do-*
19 σουσι, καὶ καλῶς ἕξουσι. ὁ μὲν οὖν κύ
minus post loqui eis, assumptus est in
ριος, μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, † ἀνελήφθη εἰς
cælum, & sedit à dextris
τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ
Dei. Illi autem ϱ *egressi*. prædicauerunt
20 θεοῦ. ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες, ἐκήρυξαν

in alia effigie,
villam.

‖ cæteris:
″ Nouissimè

ϱ iisque videranit eum resurrexisse.
† ἐγήγερμαι

* Qui crediderit
‖ fuerit, saluus erit: qui verò nõ crediderit,
eos qui crediderint,

‖ bene
* Et Dominus quidem Iesu postquam loquutus est
† ἀναλαμβάνω
ϱ profecti,

vbicunque Domino cooperante, & sermonem confirmante || per subsequentia signa. Amen.

πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος, καὶ λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων. ἀμήν.

|| sequentibus signis.

Sancti Euangelij secundum Marcum, FINIS.

SECVND
TO KAT
SANCTV
ΑΓΙΟΝ

CAPVT

ΕΠΕΙΔ
sunt re
1 σαν αἰνα
impletis
πεπληροφορημένα
Sicut tradiderun
καθὼς παρέδοσαν
lasi, & ministri *
2 ται καὶ ὑπηρέται
& mihi assequuto
3 κάμοὶ παρηκολουθ
genter, || secundum or
δώς, καθεξῆ
Theophile, Vt || ag
θεόφιλε, ἵνα ὅπ
sermonum firmitud
4 λόγων τὴν ἀσφάλ

SECVNDVM LVCAM
ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ
SANCTVM EVANGE-
ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕ-
LIVM.
ΛΙΟΝ.

CAPVT PRIMVM. α.

EQVONIAM* multi conati
ΕΠΕΙΔΗΠΕΡ πολλοὶ ἐπεχείρη-
sunt reordinare narrationem ᾳ de
1 σαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν
impletis in nobis rebus,
πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων,
Sicut tradiderunt nobis | ab initio ipsi ‖ ocu-
καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτό-
lati, & ministri * existentes sermonis, Visum est
2 πται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, ἔδοξε
& mihi assequuto altius omnia ρ dili-
3 κάμοι παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκρι-
genter, ‖ secundum ordinem tibi scribere, optime
βῶς, καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε
Theophile, Vt ″ agnoscas de quibus * instructus es
θεόφιλε, ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης
sermonum firmitudinem.
4 λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

* quidem

ᾳ quæ in nobis completæ sunt rerum,
‖ qui
″ viderunt,
* fuerunt
ρ a principio
‖ ex ordine
″ cognoscas eorum verborum
* eruditus veritatem.

E FACTVM est in diebus
ΓΕΝΕΤΟ ἐν ταῖς ἡμέραις 5
Herodis regis Iu-
ἡρῴδου τοῦ βασιλέως τῆς ἰου-
dæa, Sacerdos quidam nomine Za-
δαίας, ἱερεύς τις ὀνόματι ζα-
charias, ‖ ex vice Abia: & vxor
χαρίας, ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά· καὶ ἡ γυνὴ
illius ex filiabus Aaron, & nomen
αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα
eius Elisabeth. Erant autem iusti am-
αὐτῆς Ἐλισάβετ. ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφό 6
bo ante Deum, incedentes in omni-
τεροι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πά-
bus mandatis & iustificationibus Do-
σαις ταῖς ἐντολαῖς, καὶ δικαιώμασι τοῦ κυ-
mini * irreprehensibiles. Et nō erat illis natus,
ρίου ἄμεμπτοι· καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, 7
eo quòd ‖ Elisabeth erat sterilis, & am-
καθότι ἡ Ἐλισάβετ ἦν στεῖρα, καὶ ἀμφότε-
bo ♀ processi in diebus suis.
ροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦ-
σαν. Factum est autē * Sacerdotio fungē-
σαν. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν 8
ipsum in ordine vicis suæ
αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ
ante Deum, secundùm consuetudinē Sa-
ἔναντι τοῦ θεοῦ, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερα-
cerdotij, * sortitus est suffire, ingressus in
τείας † ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι, εἰσελθὼν εἰς
templum Domini. Et omnis multi-
τὸν ναὸν τοῦ κυρίου. καὶ πᾶν τὸ πλῆ- 10
tudo populi erat orans foris, hora
θος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ
incensi. * Visus est autem illi ange-
τοῦ θυμιάματος. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγε- 11
lus Domini, stans à dextris altā-
λος κυρίου, ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστη-
ris incensi. Et turbatus est
ρίου τοῦ θυμιάματος. καὶ † ἐταράχθη 12

Fuit.
‖ de
sine querela:
* filius,
‖ esset
♀ processissent
* quum Sacerdotio fungeretur.
* sorte exiit incensum, poneret.
† λαγχάνω
* Apparuit
† παραστῆναι

Zacharias videns: & timor irruit in
ζαχαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ'
eum. Ait autem ad illum angelus:
13 αὐτόν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος,
Ne timeas Zacharia: quoniam exaudita est
μὴ φοβοῦ Ζαχαρία· διότι εἰσηκούσθη ἡ
ϱ peritio tua: & vxor tua Elisabeth ‖ gi-
δέησις σου· καὶ ἡ γυνή σου ἐλισάβετ γέν-
net filium tibi, & vocabis nomen eius
νησε υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ
Ioannem. Et erit gaudium tibi & exulta-
ἰωάννην. καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλία-
14 tio, & multi in natiuitate eius gaude-
σις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γενέσει αὐτοῦ χαρή-
bunt. Erit enim magnus coram Do
15 σονται. ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυ-
mino: & vinum & siceram non bibet, &
ρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ
Spiritu sancto replebitur adhuc ex vte-
πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοι-
ro matris suæ: Et multos
16 λίας μητρὸς αὐτοῦ· καὶ πολλοὺς τοὺς
filiorũ Israel conuertet ad Dominum Deum
υἱῶν ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν
ipsorum. Et ipse præcedet an-
17 αὐτῶν. καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώ-
te illum In spiritu & virtute Elias,
πιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει ἠλίου.
‖ conuertere corda patrum in ' natos,
ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα,
& [insuasibiles in prudentiam iustorum, para-
καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμά-
re Domino plebem " expeditam. Et
18 σαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον. καὶ
dixit Zacharias ad angelum: ‖ Iuxta quid
εἶπε ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον, κατὰ τί
sciam hoc? ego enim sum senex,
γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γὰρ εἰμι πρεσβύτης,
& vxor mea ‖ proiecta in diebus
καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις

‖ venit super

ϱ deprecatio
‖ pariet

‖ vt conuertat filios,
‖ incredulos ad
' perfectam.

Vnde

‖ processit

suis.

suis. Et respondens angelus dixit
αὐτῆς. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν 19
ei: Ego sum Gabriel ♀ astans an-
αὐτῇ, ἐγώ εἰμι γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώ-
te Deum: & missus sum loqui
πιον τοῦ θεοῦ· καὶ † ἀπεσταλὴν λαλῆσαι
ad te, & euangelizare tibi hæc.
πρός σε, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα.
& ecce eris tacens, & non * potens
καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος 20
loqui vsque ‖ quo die fiant hæc,
λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα,
pro ‖ quibus non credidisti verbis meis,
ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου,
quæ implebuntur in * tempus ipsi-
οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐ-
tum. Et erat plebs expectans Za-
τῶν. καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν ζα- 21
chariam: & mirabantur * in tardare
χαρίαν· καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν
ipsum in templo. Egressus autem non po-
αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ. ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἐδύ- 22
terat loqui ‖ illis: & cognouerunt quòd
νατο λαλῆσαι αὐτοῖς· καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι
visionem vidisset in templo. Et ipse erat
ὀπτασίαν ἑωρακὼς ἐν τῷ ναῷ. καὶ αὐτὸς ἦν
innuens illis, & permansit mutus.
διανεύων αὐτοῖς, καὶ διέμενε κωφός.
Et factum est, vt impleti sint dies
καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι 23
♀ ministrationis eius, abiit in domum suam.
λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς † οἶκον αὐτοῦ.
Post autem hos dies concepit
μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν 24
Elisabeth vxor eius, & occultabat se
Ἐλισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ περιέκρυβεν ἑαυ-
ipsam * menses quinque, dicens: Quia sic mihi
τὴν μῆνας πέντε, λέγουσα· ὅτι οὕτω μοι
fecit Dominus in diebus, quibus ‖ inspexit
πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις, αἷς ἐπείδεν

♀ qui asto

† ἀποσταλὴν

* poteris

‖ in diem

‖ eo quòd

* tempore suo.

* quòd tardaret ipse

‖ ad illos:

♀ officij

* mensibus

‖ respexit

auferre opprobrium meum ρin *hominibus.*
ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις.
In autem mense sexto missus est ange-
26 ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγε-
lus Gabriel à Deo in ciuitatem Ga
λος γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς γα-
lilææ, cui nomen Nazareth, Ad vir-
27 λιλαίας, ᾗ ὄνομα ναζαρέτ, πρὸς παρ-
ginem desponsatam viro, cui nomen *Ioseph,
θένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα ἰωσήφ,
de domo Dauid & nomen virginis
ἐξ οἴκου δαβίδ· καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου
Maria. Et ingressus angelus ad
28 μαριάμ. καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς
eam, dixit: ‖Gaude gratia plena, Do-
αὐτὴν, εἶπε, χαῖρε † κεχαριτωμένη· ὁ κύ-
minus *cum te: benedicta tu in mulieribus.
ριος μετά σου, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν.
‖Ipsa verò videns perturbata est in sermone
ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ
29 eius: & *ratiocinabatur qualis esset salutatio
αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασ-
ista. Et ait angelus ei:
μὸς οὗτος. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ,
30 Ne *pane Maria: inuenisti enim gratiam apud
μὴ φοβοῦ μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ
Deum. Et ecce concipies in vtero & paries
θεῷ. καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ † τέξῃ
31 filium, & vocabis nomen eius Iesum.
υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν.
Hic erit magnus, & filius Altissimi voca-
32 οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου † κληθή-
bitur, & dabit illi Dominus Deus se-
σεται, καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρό-
dem Dauid Patris eius. Et re
νον δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ βασι-
33 gnabit in domo Iacob in æternum,
λεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας,
& regni eius non erit finis.
καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.

ρ inter homines.

* erat

‖ Aue

†χαριτόω

*tecum:

‖ Quæ quum audisset,

*cogitabat

*timeas

† τίκτω

† καλέσουσι

Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo
εἶπε δὲ μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον, πῶς 34
q fiet erit istud: quoniam virum non cognosco?
ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;
Et respondens angelus dixit ei:
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ, 35
Spiritus sanctus superueniet in te, & ‖efficien-
πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σε, καὶ δύνα-
‖virtus tia Altissimi obumbrabit tibi: Idcóque " na-
μις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώ-
" quod nascetur μενον ἐκ σοῦ ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς θεοῦ.
Et ecce Elisabeth cognata tua, &
καὶ ἰδοὺ ἐλισάβετ ἡ συγγενίς σου, καὶ 36
ipsa q concipiens [fuit] filiũ in senectute sua: &
αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς καὶ
q concepit hic mensis sextus est illi vocata steri-
οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στει-
" quæ vocatur sterilis: lis: Quia nó erit impossibile apud Deum
ρᾳ. ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ θεῷ 37
omne verbum. Dixit autẽ Maria: Ecce
πᾶν ῥῆμα. εἶπε δὲ μαριὰμ. ἰδοὺ ἡ 38
ancilla Domini: fiat mihi secundũ verbũ tuũ.
δούλη κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμα σου.
Et discessit ab illa angelus.
καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.
Exurgens autem Maria in diebus
ἀναστᾶσα δὲ μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις 39
q montana illis, abiit in q montanam cum
ταύταις, ἐπορεύθη εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ
festinatione in ciuitatem Iuda: Et intra-
σπουδῆς, εἰς πόλιν ἰούδα· καὶ εἰσῆλ- 40
uit in domum Zachariæ, & salutauit
θεν εἰς τὸν οἶκον ζαχαρίου, καὶ ἠσπάσατο
Elisabeth. Et factum est, vt audiuit
τὴν ἐλισάβετ. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ 41
Elisabeth salutationem Mariæ,
ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς μαρίας,
exultauit infans in vtero eius: &
† σκιρτάω † ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς καὶ

reple-

repletaest Spiritu sancto Elisabeth.
επλήσθη πνευματος αγίου ἡ ἐλισαβετ·
Et exclamauit voce magna, & dixit: Be-
42 καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν, εὐ-
nedicta tu * in mulieribus, & benedictus
λογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, καὶ εὐλογημένος ὁ
fructus ꝓuteri tui. Et vnde mihi
43 καρπὸς τῆς κοιλίας σου. καὶ πόθεν μοι
hoc, vt veniat mater Domini mei
τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου
ad me? Ecce enim vt facta est vox
44 πρός με; ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ
salutationis tuæ in ‖ aures meas, exul-
τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρ-
tauit infans in gaudio in vtero
τησεν τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ
meo. Et beata ꝓredens: quòd erit
45 μου. καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται
perfectio ‖ effatis ei à Do-
τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυ-
mino. Et ait Maria, Magnificat anima
46 ρίου. καὶ εἶπε Μαριάμ, μεγαλύνει ἡ ψυχή
mea Dominum. Et exultauit spiri-
47 μου τὸν κύριον. καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦ-
tus meus in Deo salutari meo.
μά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου.
Quia respexit in humilitatem
49 ὅτι ἐπέβλεψεν ὅτι τὴν ταπείνωσιν τῆς
ancillæ suæ. ecce enim ex hoc nunc
δούλης αὐτοῦ· ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν
beatam dicent me omnes generationes.
μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί·
Quia fecit mihi magna ꝓpotens, & ꝓqui est
50 ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατος καὶ
sanctum nomen eius Et misericordia eius
ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ
[in generationes generationū timentibus eum.
εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.
fecit ‖ robur in brachio suo:
51 ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ· διε-

* Inter mulieres, ꝓventris

‖ auribus meis,

ꝓ quæ credidit: ꝓuoniam perficientur ea quæ dicta sunt

‖ à progenie in progenies ꝓotentiam

φ dispersit || mente ⁊ sui. Deposuit. ⁎ sede,

|| recordatus ⁎ suæ.

|| secula.

⁎ mensibus tribus:

ϱ autem || pariendi: & peperit.

φ dissipauit superbos || cogitatione cordis
σκορπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας
eorum. Detraxit potentes de ⁎thronis,
αὐτῶν. καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, 52
& exaltauit humiles. Esurientes imple-
καὶ ὕψωσε ταπεινούς. πεινῶντας ἐνέ- 53
uit bonis, & diuites dimi-
πλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέ-
sit inanes Suscepit. Israel puerum su-
στειλε κενούς. ἀντελάβετο ἰσραὴλ παιδὸς αὐ- 54
um, memorari misericordiæ ⁎. (Sicut loquutus est
τοῦ, μνησθῆναι ἐλέους, καθὼς ἐλάλησε 55
ad patres nostros, Abraham,
πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ ἀβραὰμ
& semini eius) in ||seculum Man-
καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα. ἐμμ- 56
sit autem Maria cum illa quasi ⁎ mensi-
νε δὲ μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας
tres: & reuersa est in domum suam.
τρεῖς· καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.
Verùm Elisabeth ϱ impletum est tempus
τῇ δὲ ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ 57
||parere ipsam: & genuit filium. Et audie-
τεκεῖν αὐτὴν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν. καὶ ἤκου- 58
runt vicini & cognati eius
σαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς,
quia magnificauit Dominus misericordiam suam
ὅτι ἐμεγάλυνε κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ
cum illa: & congratulabantur ei. Et fa-
μετ' αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ. καὶ ἐγέ- 59
ctũ est in octauo die venerunt circũcidere
νετο ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἦλθον περιτεμεῖν
puerum, & vocabant eum in no-
τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ὀνό-
mine patris sui, Zachariam. Et re-
ματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ζαχαρίαν. καὶ ἀπο- 60
spondens mater eius, dixit: Nequaquã: sed
κριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εἶπεν, οὐχὶ, ἀλλὰ
vocabitur Ioannes. Et dixerunt ad il-
κληθήσεται ἰωάννης. καὶ εἶπον πρὸς αὐ- 61

lam: Quia nemo est in cognatione tua
πῶ, ὅτι οὐδεὶς ἐστὶν ἐν τῇ συγγενείᾳ σου,
qui vocetur nomine hoc Innuebant
62 ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ. ἐνένευον autem patri eius, hoc, ♀quid vellet voca-
δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τί ἂν θέλοι καλεῖ- ri eum: Et postulans ‖ tabellam, scri-
63 σθαι αὐτόν. καὶ αἰτήσας πινακίδιον, ἔγρα- psit, dice s: Ioannes est nomen eius.
ψε, λέγων, ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Et mirati sunt vniuersi. Apertum est autē
64 καὶ ἐθαύμασαν πάντες. †ἀνεῴχθη δὲ τὸ os eius illicò, & lingua eius
στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ affor mata est, & loquebatur benedicens Deū
† διηνοίγη. καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν. Et factus est super omnes timor vici-
65 καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περοικοῦν- nos eorum: & in omni montana
τας αὐτοὺς. καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς Iudæ diuulgabantur omnia verba
ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα hæc. Et posuerunt omnes ' audientes
66 ταῦτα· καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες in corde suo, dicen es: ♀Qu snam
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες, τί ἄρα τὸ puerulus iste erit? Et *manus Domini erat cū
παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ χεὶρ κυρίου ἦν μετ' illo. Et Zacharias pater eius reple-
67 αὐτοῦ. καὶ ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλή- tus est Spiritu sancto, & prophetauit,
σθη πνεύματος ἁγίου, καὶ προεφήτευσε, dicens: Benedictus Dominus Deus Is-
68 λέγων· εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ ἰσ- rael: quia visitauit & fecit re-
ραήλ· ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε λύ- demptionem plebi suæ. Et erexit cornu sa-
69 τρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ· καὶ ἤγειρε κέρας σω- lutis nobis in domo Danid pue-
τηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ δαβὶδ τοῦ παι-

♀ quem

‖ pugillarem

† αἰνοίγω

† διαφθρόω

‖ super omnia

' qui audierant

♀Quis putas

* enim

ri sui: Sicut loquutus est per os
δος αὐτῷ. καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος 70
sanctorum qui à seculo ‖Prophetarũ
τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν
eius, Salutem ex inimicis nostris, & de
αὐτοῦ, σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ 71
manu omnium ϙodio habentium nos. ϙFace-
χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς. ποιῆ- 72
re misericordiamcũ patribus nostris, & me-
σαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ μνη-
morari testamenti sancti sui. Iusiurandũ quod
σθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ· ὅρκον ὃν 73
iurauit ad Abraham patrem nostrum,
ὤμοσε πρὸς Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν,
ϙdare nobis, ‖Impauidè ex manu
τοῦ δοῦναι ἡμῖν, ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν 74
inimicorũ nostrorũ "liberatos, seruire illi,
ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυσθέντας, λατρεύειν αὐτῷ,
In sanctitate & iustitia coram ipso,
ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ, 75
*omnes dies vitæ nostræ Et tu
πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. καὶ σὺ 76
puer Propheta Altissimi vocaberis:
παιδίον προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ·
præibis enim ante faciem Domini,
προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου,
parare vias eius: Ad dandam scientiã
ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ· τοῦ δοῦναι γνῶσιν 77
salutis plebi eius in remissionẽ pec
σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἐν ἀφέσει ἁμαρ-
catorũ eorum. Per viscera misericordiæ Dei
τιῶν αὐτῶν· διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ 78
nostri, In quibus visitauit nos oriens
ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ
ex alto. ϙAppareret iis qui in tenebris & vmbra
ἐξ ὕψους· ἐπιφανῆναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ 79
mortis "sedentibus: Dirigere
θανάτου καθημένοις· τοῦ κατευθῦναι τοὺς
pedes nostros in viam pacis *At pue-
πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης· τὸ δὲ παι- 80

ϙ qui odeϙ Ad faciendam

ϙ daturũ se ‖ Vt sine timore de "liberati, seruiamus † ῥύσωμαι * omnibus diebus nostris.

ϙ Illuminare iis ‖ in " sedent: Ad dirigendos ' puer autem

rulus crescebat & ϱ corroborabatur spiritu: & ἦν ἐν τοῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

ϱ confortabatur

CAP. II. β'.

Factum est autem in diebus illis, Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις,
1 exiit edictum à Cæsare Augusto, ϱ describi omnem habitantem. ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου, ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.
Hæc descriptio prima facta est | præ-
2 αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου. Καὶ ἐπορεύον-
3 side Syriæ ϱ Cyrenio. Et ibant omnes * describi, unusquisque in
το πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν propriam ciuitatē. Ascendit autē & Ioseph a Ga-
4 ἰδίαν πόλιν. Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ‖ex ciuitate Nazareth, in Iu-
λιλαίας, ἐκ πόλεως Ναζαρὲτ, εἰς τὴν Ἰουδαίαν, in ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bet-
δαβὶδ, εἰς πόλιν Δαβὶδ, ἥτις καλεῖται Βηθ-
λεὲμ, propter esse ipsum ex domo & fa-
λεὲμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πα-
milia Dauid: ϱ Describi cum Ma-
5 τριᾶς Δαβίδ, ἀπογράψασθαι σὺν Μα-
ria desponsata sibi vxore, ριὰμ τῇ †μνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικὶ,
existente pregnante. Factum est autē ϱ in esse eos
6 οὔσῃ ἐγκύῳ. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς
ibi impleti sunt dies ϱ parere i-
ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐ-

ϱ vt describeretur vniuersus orbis. à

ϱ Cyrino.

* vt profiterentur singuli in suam.

‖ de

ϱ eo quòd esset de

* vt profiteretur

† μνηστεύεσθαι.

‖ quum essent vt pareret

psam. Et peperit filium suum primo-
πλῶ· καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτό- 7
genitum, & pfaseiau s eum, & re-
τοκον, καὶ † ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν, καὶ ἀνε-
clinauit eum in ‖praesepi: quia non erat
κλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐ-
eis locus in diuersorio Et pa-
τοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι. καὶ ποι- 8
stores erant in regione eadem *in agro
μένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυ-
agentes, & custodientes ‖custodias
λοῦντες, καὶ φυλάσσοντες τὰς φυλακὰς
noctis super gregem suum. Et
τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὸν ποίμνιον αὐτῶν. καὶ 9
ecce angelus Domini ϙ adstitit eis, & glo-
ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καὶ δό-
ria Domini circumfulsit illos: & ti-
ξα κυρίου περιέλαμψεν αὐτοὺς· καὶ ἐφο-
muerunt timore magno. Et dixit illis
βήθησαν φόβον μέγαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ 10
angelus: ‖Ne pauete. Ecce enim euangeli
ἄγγελος, μὴ φοβεῖσθε. ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζο-
zo vobis gaudium magnum, quod erit om-
μαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παν-
ni populo. Quia natus est vobis hodie Sal-
τὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σω- 11
uator, qui est Christus Dominus, in ciuitate David.
τὴρ, ὅς ἐστι χριστὸς κύριος, ἐν πόλει Δαβίδ.
Et hoc vobis signum: Inuenietis infantem
καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὑρήσετε βρέφος 12
*fasciatum, iacentem in praesepio Et
ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ. καὶ 13
subitò facta est cum angelo multitudo
ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος
militiae ‖exercitus coelestis, laudantium Deum, &
στρατιᾶς οὐρανίου, αἰνούντων τὸν θεὸν, καὶ
dicentium: Gloria in altissimis Deo: & in
λεγόντων· δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ
terra pax, in hominibus ϙ bonae placiti. Et fa-
γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. καὶ ἐ 14

ϱ pannis inuoluit
† ἐσπαργανῶ
‖ praesepio:
* vigilantes,
‖ vigilias
ϙ steterit iuxta illos, & claritas Dei
¶ Nolite timere.
* pannis inuolutum, & positum
militiae
ϙ bonae voluntatis.

ctum est vt discesserunt ab eis in cx-
γένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν ὐ-
lum angeli, & homines pa-
ρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποι-
stores ϟdicebant ad inuicem: Transeamus iam
μένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους, διέλθωμεν δὴ
vsque in Bethlehem, & videamus verbum hoc*
ἕως εἰς βηθλεέμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦ το
factum, quod Dominus ostendit nobis. Et
16 τὸ γεγονὸς, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. καὶ
venerunt festinantes, & inuenerunt &
ἦλθον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦρον τε τὸν
Mariam & Ioseph, & infantem
μαριὰμ καὶ τὸν ἰωσὴφ, καὶ τὸ βρέφος
‖iacentem in præsepio. Videntes autē co-
17 κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ. ἰδόντες δὲ διε-
gnouerunt de verbo "di-
γνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέν-
cti illis de *puerulo hoc. Et
18 τος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. καὶ
omnes ϟaudientes mirati sunt ‖de
πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ
dictis à pastoribus ad
τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς
ipsos. At Maria ϟ omnia conseruabat
19 αὐτούς. ἡ δὲ μαριὰμ πάντα συνετήρει
verba hæc, conferens in
τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα ἐν τῇ
corde suo. Et reuersi sunt pa-
20 καρδίᾳ αὐτῆς. καὶ ἐπέστρεψαν οἱ ποι-
stores, glorificantes & laudantes Deum
μένες, δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν
in omnibus quæ audierant & viderant, sicut
ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς
dictum est ad illos. Et ‖ quando imple-
21 ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς. καὶ ὅτε ἐπλή-
ti sunt dies octo "circumcidendi e-
θησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν αὐτὸν,
rum, & vocatum est nomen eius, IESVS, ‖
καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ΙΗΣΟΥΣ,

ϟ loquebātur
* quod factū est.
‖ positum
" quod dictū erat puero
* qui audierant,
‖ & de his quæ dicta erant
ϟ autem
' postquam consummati
" vt circumcideretur puer
‖ quod est

priùs quàm in vtero conciperetur.
† συλλαμβάνω
‖ postquam
‖ vt sisterent eum
‖ vt darent
* quod dictũ est
‖ timoratus,
* acceperat
visurum
‖ nisi priùs
quum inducerent
‖ parentes eius, vt facerent
"consuetudinem

vocatum ab angelo ante con-
τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ †συλ-
cipi eum in vtero. ‖Et quũ
λημφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ. καὶ ὅτε
impleti sunt dies purgationis 22
ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ
eius, secundum legem Moysi, tulerunt
αὐτῆς, κατὰ τὸν νόμον Μωσέως, ἀνήγαγον
illum in Hierusalem, ‖sistere Do-
αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, παραστῆσαι τῷ κυ-
mino: (Sicut scriptum est in lege Domini:
ρίῳ· καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου,
Quia omne masculinũ adaperiens vuluã, sanctũ 23
Ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν, ἅγιον
Domino vocabitur.) Et ‖dare ho-
τῷ κυρίῳ κληθήσεται. καὶ τοῦ δοῦναι θυ 24
stiam, secundùm "dictum in lege Domini par
σίαν. κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου, ζεῦ-
turturum, aut duos pullos columbarum.
γος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν.
Et ecce erat homo in Hierusalem,
καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσαλὴμ, 25
cui nomen Simeon: & homo iste iu-
ᾧ ὄνομα Συμεών, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δί-
stus & ‖religiosus, expectans con-
καιος καὶ εὐλαβὴς, προσδεχόμενος παρά-
solationem Israel: & Spiritus sanctus erat
κλησιν τοῦ Ἰσραήλ· καὶ πνεῦμα ἅγιον ἦν
in eo. Et *erat ei respon-
ἐπ' αὐτόν. καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματι-
sum a Spiritu sancto, non 26
μένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου μὴ ἰ-
dere mortẽ, priusquàm videret Christũ Domini.
δεῖν θάνατον πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν χριστὸν κυρίου.
Et venit in spiritu in templũ. Et
καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν. καὶ 27
in inferre parentes puerum
ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον
Iesum, ‖ad facere ipsos secundùm consue-
Ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισ-

tum Legis ϙ circa eum: Et ipse acce-
28 μβάνει τὸν νόμου περὶ αὐτοῦ· καὶ αὐτὸς ἐδέ-
pit eum in vlnas suas, &
ξατο αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ
benedixit Deum, & dixit: Nunc di
29 εὐλόγησε τὸν θεὸν, καὶ εἶπε· νῦν ἀπο-
mittis seruum tuum Domine, secundùm
λύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα, κατὰ τὸ
verbum tuum, in pace: Quia viderunt ocu-
30 ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ· ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλ-
li mei Salutare tuum. Quod parasti
31 μοί μου τὸ σωτήριόν σου· ὃ ἡτοίμασας
ante faciem omnium populorum. Lumẽ
32 κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν· φῶς
ad reuelationem Gẽtium, & gloriã plebis tuæ
εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου
Israel. Et erat Ioseph & mater eius
ἰσραήλ. καὶ ἦν ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ
33 mirantes super ϙ dictis de
θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ
illo. Et benedicit illis Simeon: &
34 αὐτοῦ. καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς συμεὼν, καὶ
dixit ad Mariam matrem eius: Ec-
εἶπε πρὸς μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἰ-
ce hic *iacet in ϙ casum & resurrectionẽ
δοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν
multorum in Israel, & in signum con-
πολλῶν ἐν τῷ ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀν-
tradictum. Et tuam ϙ ipsius ani-
35 τιλεγόμενον· καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυ-
mam pertransibit gladius: vt
χὴν διελεύσεται ῥομφαία· ὅπως
reuelentur ex multis cordibus
ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν
*ratiocinationes. Et erat Anna prophetissa,
36 διαλογισμοί. καὶ ἦν ἄννα προφῆτις
filia Phanuel, ex tribu Aser: hæc
θυγάτηρ φανουὴλ ἐκ φυλῆς ἀσήρ· αὕτη
progressa in diebus multis, ϙ vi-
προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσα-

ϙ pro eo:
† ἐδίζω

ϙ his quæ dicebantur

* positus est
ϙ ruinam, &
in
|| cui contradicetur.

* cogitationes.
* de
* processerat
† προβαίνω
ϙ & vixerat cum viro suo annis

nens annos cum viro septem à virginita-
σα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθε-
te sua. Et hæc vidua ℘ quasi annorũ o-
νίας αὐτῆς· καὶ αὕτη χήρα ὡς ἐτῶν ὀγ- 37
ctoginta quatuor: quæ non discedebat ‖ de
δοηκοντα τεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ
templo, ieiuniis & obsecrationibus seruiẽs
τοῦ ἱεροῦ, νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα
nocte ac die. Et hæc ipsa ho-
νύκτα καὶ ἡμέραν. καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥ- 38
ra superueniens, vicissim Domino
ρᾳ † ἐπιστᾶσα, ἀνθωμολογεῖτο τῷ κυρίῳ,
& loquebatur de illo omnibus ℘ expe-
καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδε-
ctantibus redemptionẽ * in Hierusalem. Et
χομένοις λύτρωσιν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ 39
vt perfecerunt omnia quæ secundùm legem
ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον
Domini, reuersi sunt in Galilæam
κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν γαλιλαίαν
in ciuitatem suam Nazareth. Puer
εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν ναζαρέτ. τὸ δὲ 40
autem ‖ crescebat, & ″ corroborabatur spiritu,
παιδίον † ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι,
plenus sapientia: & gratia Dei erat
πληρούμενον σοφίας· καὶ χάρις θεοῦ ἦν
in illo. Et ibant parentes eius
ἐπ' αὐτό. καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ 41
per * annum in Hierusalem ℘ festo
κατ' ἔτος εἰς ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τῶν
Paschæ. Et quum factus esset annorum duodecim
πάσχα· καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα ἀ- 42
ascendentibus illis in Hierosolymam, secundum
ναβαίντων αὐτῶν εἰς ἱεροσόλυμα, κατὰ τὸ
consuetudinẽ festi, ″ Et consummantibus di-
ἔθος τῆς ἑορτῆς, καὶ τελειωσάντων τὰς ἡ- 43
es in reuersis ipsos, reman-
μέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς, ὑπέ-
sit Iesus puer in Hierusalem: &
μεινεν ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ

℘ erat vsque ad annos
‖ de
† ἐπίστημι
″ qui expectabant
* Israel.
‖ autem
″ confortabatur
† αὐξάνω
* omnes annos
℘ in die solẽni
‖ diei
″ Consummatisque diebus, quum redirent

non ¶cognouit Ioseph & mater eius. Existi-
44 ὅτι ἐν τῇ συνοδίᾳ ἦλθον ἡμέρας ὁδὸν· καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν
mantes autem illum in comitatu esse, ve
nerunt diei iter: & requirebant eum ¶in
cognatis, & in notis. Et nõ
45 τοῖς συγγενεῦσι, καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς· καὶ μὴ
inuenientes eum, regressi sunt in Hieru-
εὑρόντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερου-
salem, ‖quærentes eum. Et factum est
σαλὴμ, ζητοῦντες αὐτόν. καὶ ἐγένετο
46 post "dies tres inuenerũt illũ in tem-
μετὰ ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ
plo sedentem in medio docto-
καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκά-
rum, & audientem illos, & interrogantẽ
λων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα
eos. Stupebant autem omnes *audien-
αὐτούς. ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούον-
47 tes eum, super ¶intelligentia & respon-
τες αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρί-
sis eius. Et videntes ipsum, ‖attoniti
48 σεσιν αὐτοῦ· καὶ ἰδόντες αὐτὸν, ἐξεπλά-
fuerunt. Et ad illum mater eius dixit:
γησαν· καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε,
Fili, quid fecisti nobis sic? ecce
τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ
pater tuus & ego dolentes quærebamus
πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν
te. Et ait ad illos: Quid ‖quòd quæ-
49 σε. καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, τί ὅτι ἐζητεῖ-
rebatis me? nesciebatis quia in his ‖ Patris
τέ με; οὐκ ἤδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός
mei oportet esse me? Et ipsi non intellexerũt
50 μου δεῖ εἶναί με; καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν
verbum quod loquutus est ad eos. Et descen-
51 τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. καὶ κατέ-
dit cum eis, & venit in Nazareth: &
βη μετ' αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ· καὶ

¶cognouerũ parentes eiu

*inter cognatos & notos.

‖ requirentes

"triduum

* qui audiebant

¶prudentia

‖ admirati sunt.

‖ est

‖ quæ sunt

erat subditus illis. Et ma-
λῶ ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μή-
ter eius conseruabat omnia ver-
τηρ αὐτοῦ † διετήρει πάντα τὰ ῥή-
ba hæc in corde suo.
ματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.
Et Iesus proficiebat sapientia & ata-
καὶ Ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλι-
te, & gratia apud Deum & ho-
κίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώ-
mines.
ποις.

† διατερέω

CAP. III. γ'.

In anno autē quinto decimo im-
Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγε-
perij Tiberij Cæsaris, ¶ præsidem-
μονίας Τιβερίου καίσαρος, ἡγεμονεύον-
te Pontio Pilato ‖ Iudæa, & te-
τος Ποντίου Πιλάτου τῆς Ἰουδαίας, καὶ τε-
trarcha" Galileæ Herode,
τραρχοῦντος τῆς Γαλιλαίας Ἡρῴδου,
Philippo autem fratre eius tetrar-
Φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραρ-
cha Ituræa, & Tracho-
χοῦντος τῆς Ἰτουραίας, καὶ Τραχω-
nitidis regionis, & Lysania Abi-
νίτιδος χώρας, καὶ Λυσανίου τῆς Ἀβι-
linæ tetrarcha, Sub principibus Sacerdotū
λινῆς τετραρχοῦντος, ἐπ' ἀρχιερέων
Anna & Caiapha: factum est verbum *Dei
Ἄννα καὶ Καϊάφα, ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ
ad Ioannem Zachariæ filium
ἐπὶ Ἰωάννην τὸν τοῦ Ζαχαρίου υἱὸν
in deserto. Et venit in omnem
ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν
circa regionem Iordanis, prædicans
τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδανοῦ, κηρύσσων

¶ procurante
‖ Iudæam,
" autem
* Domini super

baptismum pœnitentiæ: & remissionem peccatorum: Sicut scriptum est in libro sermonum Esaiæ prophetæ dicentis: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam coram te. Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini: rectas facite semitas eius. Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur: & erunt prauaa in directa, & scolia in vias planas: & videbit omnis caro Salutare Dei. Dicebat ergo turbis exeuntibus ab ipso: Genimina vipérarum, quis ostendit vobis fugere ab ira? Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ: & ne cœperitis dicere intra vos: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est de lapidibus istis suscitare filios Abraham. Iam ‖ verò & securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor quæ non faciet fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

baptismum pœnitentiæ metanoeas, sicut scriptum est in libro sermonum Esaiæ prophetæ dicentis: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam coram te. Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini: rectas facite semitas eius. Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur: & erunt prauaa in directa, & scolia in vias planas: & videbit omnis caro Salutare Dei. Dicebat ergo turbis exeuntibus ab ipso: Genimina vipérarum, quis ostendit vobis fugere ab ira? Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ: & ne cœperitis dicere intra vos: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est de lapidibus istis suscitare filios Abraham. Iam ‖ verò & securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor quæ non faciet fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

baptismum pœnitentiæ in remissionē pec-
βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁ-
catorum: Sicut scriptum est in libro sermonū
μαρτιῶν ὡς γέγραπται ἐν βιβλῳ λόγων
Esaiæ prophetæ, dicentis: Vox cla-
Ἠσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος, Φωνὴ βο-
mantis in deserto, Parate vi-
ῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁ-
am Domini: rectas facite semitas
δὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους
eius. Omnis vallis implebitur, &
5 αὐτοῦ. πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ
omnis mons & collis humiliabitur: &
πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται. καὶ
erunt prava in *directam. & aspe-
ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν. καὶ αἱ τρα-
ra in vias plenas. Et videbit omnis
6 χεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας. καὶ ὄψεται πᾶσα
caro Salutare Dei. Dicebat ergo
7 σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ. ἔλεγεν οὖν
‖exeuntibus turbis baptizari
τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι
ab ipso: Genimina viperarum, quis o-
ὑπ' αὐτοῦ. γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέ-
stendit vobis fugere à ventura
δειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης
irā? Facite ergo fructus dignos
8 ὀργῆς; ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους
pœnitentiæ: & ne cœperitis dicere in
τῆς μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν
vobis ipsis: Patrem habemus Abraham.
ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ.
Dico enim vobis, quia * potest Deus de
λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν
lapidibus istis suscitare filios Abra-
λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβρα-
ham. Iam ‖ verò & securis ad ra-
9 ὰμ. ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥί-
dicem arborum posita est. Omnis ergo arbor
ζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον

* directa, & aspera,

‖ ad turbas quæ exibant vt baptizarētur

* potens est

‖ enim

non

non faciens fructum *pulchrum exciditur, &
μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται, καὶ
in ignem ‖*mittitur*. Et interrogabant eum
εἰς πῦρ βάλλεται. καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν
turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus? Re- 10
οἱ ὄχλοι, λέγοντες, τί οὖν ποιήσομεν; ἀπο-
spondens autem, dicebat illis: *Habens duas tuni- 11
κριθεὶς δὲ λέγει αὐτοῖς, ὁ ἔχων δύο χιτῶ-
cas, *tradat non habenti: & ‖*habens*
νας, μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι· καὶ ὁ ἔχων
escas, similiter faciat. Venerunt autē &
βρώματα, ὁμοίως ποιείτω. ἦλθον δὲ καὶ 12
publicani *baptizari: & dixerunt ad il-
τελῶναι βαπτισθῆναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐ-
lum: Magister, quid faciemus? ‖Ille autē dixit
τὸν, διδάσκαλε, τί ποιήσομεν; ὁ δὲ εἶπε 13
ad eos: Nihilamplius * *præter con-*
πρὸς αὐτοὺς, μηδὲν πλέον παρὰ τὸ δια-
stitutum vobis *exigite. Interrogabāt
τεταγμένον ὑμῖν πράσσετε. ἐπηρώτων 14
autem eum & milites, dicentes: Et
δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι, λέγοντες, καὶ ἡ-
nos quid faciemus? Et ait ‖*ad eos:*
μεῖς τί ποιήσομεν; καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς,
Neminem concutiatis, neque ‖*calumniamini:*
μηδένα διασείσητε, μηδὲ συκοφαντήσητε:
& contenti estote stipendiis vestris. Ex-
τε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν. πρὸς-
pectante autem populo, & * *ratiocinantibus* 15
δοκοῦντος δὲ τοῦ λαοῦ, καὶ διαλογιζομένων
omnibus in cordibus suis de
πάντων ἐν τοῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ
Ioanne, ne fortè ipse esset Christus: Re-
Ἰωάννου μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ χριστὸς· ἀπε- 16
spondit Ioannes omnibus, dicens: Ego quidē
κρίνατο ὁ Ἰωάννης ἅπασι λέγων, ἐγὼ μὲν
aqua baptizo vos: ‖*veniet* autem for-
ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς, ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυ-
tior me, cuius non sum dignus soluere
ρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν

corri-

p bonum excidetur
‖ mittetur.
‖ Qui ‖habet
q det
‖qui habet
q vt baptizarentur:
" At
*quàm quod
q est faciatis.
‖ illis:
‖ calumniam faciatis:
† διασείω
" Existimante
*cogitātibus
‖venient

corrigiam calceamentorum eius: ipse
ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ· αὐτὸς ὑ-
vos baptizabit in Spiritu sancto & i-
μᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυ-
gni. Cuius ventilabrũ in manu eius, & per-
17 ρί. οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακα-
purgabit aream suam, & cõgregabit
θαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει
triticum in horreum suum: * at
τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ· τὸ δὲ
paleas comburet igni inextinguibili. Mul-
18 ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ. πολ-
ta quidem igitur & alia exhortans, euan-
λὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγ-
gelizabat || populum. At Herodes ϙ te-
19 γελίζετο τὸν λαόν. ὁ δὲ ἡρῴδης ὁ τετ-
trarcha, " correptus ab illo de He-
ραρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡ-
rodiade vxore fratris sui
ρῳδιάδος τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ
Philippi, & de omnibus quæ fecit ma-
Φιλίππου, καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησε πο-
lis Herodes. Adiecit & hoc su-
20 νηρῶν ὁ ἡρῴδης· προσέθηκε καὶ τοῦτο ἐ-
per omnia, & inclusit Ioannem in
πὶ πᾶσι, καὶ κατέκλεισε τὸν Ἰωάννην ἐν
carcerem. Factũ est autẽ in bapti-
21 τῇ φυλακῇ. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτι-
zari omnem populum, & Iesu bapti-
σθῆναι ἅπαντα τὸν λαὸν, καὶ Ἰησοῦ βαπτι-
zato, & orante, apertum " esse
σθέντος, καὶ προσευχομένου, † ἀνεῳχθῆναι
cælum, Et ϙ descendisse Spiritum
22 τὸν οὐρανὸν, καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα
sanctum corporali specie sicut " colum-
τὸ ἅγιον σωματικῷ εἴδει ὡσεὶ περιστε-
bam in ipsum: & * vocem de cælo
ρὰν ἐπ' αὐτόν· καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ
fieri, dicentem: Tu es filius meus di-
γενέσθαι, λέγουσαν σὺ εἶ υἱός μου ὁ ἀγα-

* paleas autem

|| populo.

ϙ autem

" quum corriperetur

* quũ baptizaretur omnis populus,

" est

† ἀνοίγω

ϙ descendit Spiritus sanctus

", columba

* vox

|| facta est,

† εὐδοκέω

‖ vt putabatur,

∴ qui fuit

∴ qui fuit

∴ qui fuit

lectus: in te complacuit mihi. Et ipse erat πιτὸς, ἐν σοὶ † ἠυδόκησα. καὶ αὐτὸς ἦν ὁ ἰη
Iesus quasi annorum triginta incipiens ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος
existēs (‖ vt existimabatur) filius Ioseph ∴ Heli, ὤν, ὡς ἐνομίζετο υἱὸς ἰωσὴφ, τοῦ ἡλὶ,
∴ Matthat, ∴ Leui, ∴ Melchi, ∴ Ianne, ∴ 24
τοῦ μαθθὰτ, τοῦ λευὶ, τοῦ μελχὶ, τοῦ ἰαννὰ, τοῦ
Ioseph, ∴ Matthathiæ, ∴ Amos, ∴ Na- 25
ἰωσὴφ, τοῦ ματταθίου, τοῦ ἀμὼς, τοῦ ναὺ-
um, ∴ Hesli, ∴ Nagge, ∴ Mahath, ∴ 26
μ, τοῦ ἑσλὶ, τοῦ ναγγαὶ, τοῦ μαὰθ, τοῦ
Matthathiæ, ∴ Semei, ∴ Ioseph, ∴ Iu- 27
ματταθίου, τοῦ σεμεὶ, τοῦ ἰωσὴφ, τοῦ ἰού-
da: ∴ Ioanna, ∴ Resa, ∴ Zorobabel, 28
δα· τοῦ ἰωαννὰ, τοῦ ῥησὰ, τοῦ ζοροβα-
βὲλ, ∴ Salathiel, ∴ Neri, ∴ Melchi, 29
βὲλ, τοῦ σαλαθιὴλ, τοῦ νηρὶ, τοῦ μελχὶ,
∴ Addi, ∴ Cosam, ∴ Elmadan, ∴ 30
τοῦ ἀδδὶ, τοῦ κωσὰμ, τοῦ ἐλμωδὰμ, τοῦ
Her, ∴ Iesu, ∴ Eliezer, ∴ Iorim, ∴ 31
ἦρ, τοῦ ἰωσὴ, τοῦ ἐλιέζερ, τοῦ ἰωρὶμ, τοῦ
Matthat, ∴ Leui, ∴ Simeon, ∴ Iuda, 32
ματθὰτ, τοῦ λευὶ, τοῦ συμεὼν, τοῦ ἰούδα,
∴ Ioseph, ∴ Iona, ∴ Eliacim, ∴ Mel- 33
τοῦ ἰωσὴφ, τοῦ ἰωνὰν, τοῦ ἐλιακεὶμ, τοῦ μελ-
cha, ∴ Menna, ∴ Matthatha, ∴ Nathan, ∴ 34
χὶ, τοῦ μεννὰ, τοῦ ματταθὰ, τοῦ ναθὰν, τοῦ
Dauid, ∴ Iesse, ∴ Obed, ∴ Booz, 35
δαυὶδ, τοῦ ἰέσσαι, τοῦ ὠβὴδ, τοῦ βοὸζ,
∴ Salmon, ∴ Naasson, ∴ Aminadab, 36
τοῦ σαλμὼν, τοῦ ναασσὼν, τοῦ ἀμιναδὰβ,
∴ Aram, ∴ Esron, ∴ Phares, ∴ Iu- 37
τοῦ ἀδμὶν, τοῦ ἑσρὼν, τοῦ φαρὲς, τοῦ ἰού-
dæ, ∴ Iacob, ∴ Isaac, ∴ Abraham, 38
δα, τοῦ ἰακὼβ, τοῦ ἰσαὰκ, τοῦ ἀβραὰμ,
∴ Thare, ∴ Nachor, ∴ Sarug, ∴ Ra-
τοῦ θάρε, τοῦ ναχὼρ, τοῦ σαροὺχ, τοῦ ῥα-
gau, ∴ Phaleg, ∴ Heber, ∴ Sale, ∴
γαὺ, τοῦ φαλὲκ, τοῦ ἤβὲρ, τοῦ σαλὰ, τοῦ

Cainan, .·. Arphaxad, .·. Sem, .·. Noë, .·. La-
καϊνὰ, τοῦ ἀρφαξὰδ, τοῦ σὴμ, τοῦ νῶε, τοῦ λά-
mech, .·. Mathusale, .·. Henoch, .·. Iared, .·.
37 μεχ, τοῦ μαθουσάλα, τοῦ ἐνὼχ, τοῦ ἰαρὲδ, τοῦ
Malaleel, .·. Cainan, .·. Henos, .·. Seth, .·.
38 μαλαλεὴλ, τοῦ καϊνὰν, τοῦ ἐνὼς, τοῦ σὴθ, τοῦ
Adam, .·. Dei.
ἀδὰμ, τοῦ θεοῦ.

.·. qui fuit

CAP. IIII. δ'.

Iesus autem plenus Spiritu sancto
1 Ἰησοῦς ὁ πλήρης πνεύματος ἁγίου
regressus est à Iordane: & agebatur in
ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ ἰορδάνου καὶ ἤγετο ἐν
Spiritu in * *deserto*, Diebus
2 τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον, ἡμέρας
quadraginta || *tentatus* à
τεσσεράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ
diabolo: Et "*non* mãducauit *quicquã* in
διαβόλου· καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡ-
diebus illis: & consummatis il-
μέραις ἐκείναις· καὶ συντελεσθεισῶν αὐ-
lis: postea esuriit. *Et* dixit * *illi*
3 τῷ, ὕστερον ἐπείνασεν. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ
diabolus: Si filius es Dei, dic
διάβολος, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τῷ
lapidi huic vt fiat panis. Et respõ-
4 λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος. καὶ ἀπε-
dit Iesus ad illum, *dicens*: Scriptum
κρίθη Ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, λέγων, γέγρα-
est, Quia non in pane solo viuet
πται, ὅτι οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ
homo, sed in omni verbo Dei.
ἄνθρωπος, ἀλλ' ὑπὲ παντὶ ῥήματι θεοῦ.
Et || *subducens* illum diabolus in montẽ
5 καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος
excelsum, *ostendit* illi omnia re-
ὑψηλὸν, ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασι-
gna * *habitata in puncto temporis.*
λείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου·

* deserto,
|| & tentabatur
" nihil
* autem
|| duxit
&
* orbis terræ in momento

Et ait illi *diabolus*: Tibi dabo
καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, σοὶ δώσω τὴν 6
auctoritatem hanc vniuersam, & gloriam
ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν καὶ τὴν δόξαν
illorum: quia mihi tradita *est, & cui
αὐτῶν ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ᾧ ἐὰν
volo do. ‖ *eam.* Tu ergo si ‖ado
θέλω δίδωμι αὐτήν. σὺ οὖν ἐὰν προ- 7
raueris coram me, erunt tua omnia.
σκυνήσῃς ἐνώπιόν μου, ἔσται σοῦ πᾶσα.
Et respondens illi dixit Iesus: *Abi*
καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ ἰησοῦς, ὕπα- 8
de retro me satana: Scriptum est: *Ado-*
γε ὀπίσω μου σατανᾶ. γέγραπται, Προ-
rabis Dominum Deum tuum, & illi
σκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ αὐτῷ
soli seruies. Et duxit illum in
μόνῳ λατρεύσεις. καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς 9
Ierusalem, & statuit eum super pin-
ἱερουσαλὴμ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτε-
nam templi: & dixit illi: Si filius
ρύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, εἰ υἱὸς
es Dei, *iace teipsum hinc deor-
εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κά-
sum. Scriptũ est enim, quòd angelis suis
τω. γέγραπται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ 10
*mandabit de te ‖ *custodire* te: Et
ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε· καὶ 11
quia in manibus tollent te, ne fort: of-
ὅτι ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσ-
fendas ad lapidem pedem tuum. Et re-
κόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. καὶ ἀπο- 12
spondens ait illi Iesus, Quòd dictũ est,
κριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι εἰρηται,
Non tentabis Dominum Deum tuum.
οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.
Et *finiens omnem tentationem*, dia-
καὶ συντελέσας πᾶν τὸ πειρασμὸν ὁ διά- 13
bolus recessit ab illo vsque ad tempus. Et
βολος ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ. καὶ 14

regres-

" potestatem
* sunt,
‖ illa.
P procidens
* mitte
= mandauit
‖ vt conseruent
" consummata omni tentatione,

regressus est, Iesus in virtute
ὑπέστρεψεν ὁ ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ
Spiritus in Galilæam: & fama
πνεύματος εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ φήμη
exiit per vniuersam circa regionem de
ἐξῆλθε καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ
illo: Et ipse docebat in syna-
15 αὐτοῦ· καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συνα-
gogis eorum, *glorificatus ab omnibus.
γωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.
Et venit in Nazareth, vbi erat nutri-
16 καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ναζαρέτ, οὗ ἦν τεθραμ-
tus: & intrauit secundũ *consuetum sibi, in
μένος, καὶ εἰσῆλθε κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ, ἐν
die ‖ Sabbatorum in syna-
τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συνα-
gogam: & surrexit legere. Et traditus est
γωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι. καὶ ἐπεδόθη
illi liber Esaiæ prophetæ. Et
17 αὐτῷ βιβλίον ἡσαΐου τοῦ προφήτου· καὶ
¶ explicans librum, inuenit locum vbi
ἀναπτύξας τὸ βιβλίον, εὗρε τὸν τόπον οὗ
erat scriptum: Spiritus Domini super
18 ἦν γεγραμμένον· Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐ-
me, ‖ cuius gratia vnxit me, euangelizare
με, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι
pauperibus misit me, sanare
πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς
contritos corde, Prædicare
19 συντετριμμένους τὴν καρδίαν, κηρύξαι
captiuis remissionem, & cæcis ″ restitutio-
αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλε-
nẽ visus, legare confractos in remissionẽ
ψιν, ἀποστεῖλαι † τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει,
prædicare annum Domini acceptum. * Et ¶ pli-
20 κηρύξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν. καὶ πτύ-
cans librum, ✻ reddens ministro,
ξας τὸ βιβλίον, ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ,
sedit. Et omnium in synagoga
ἐκάθισε· καὶ πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ

' & magnificabatur
† τρέφομαι
* consuetudinem suam,
‖ Sabbati
¶ vt reuoluit
‖ propter quod
″ visum, dimittere
† θραύομαι
* & diem retributionis.
¶ quum plicuisset
✻ reddidit
″ &

oculi erant intendentes * ei. Cœ-
ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ. ἤρξα- 21
pit autem dicere ad illos: Quia hodie im-
το δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι σήμερον πλη-
pleta est scriptura hæc in auribus ve-
ρόω ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν.
stris. Et omnes ‖ testificabantur ei, &
καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ 22
mirabantur in verbis gratiæ,
ἐθαύμαζον ὅτι τοῖς λόγοις τῆς χάριτος,
" exeuntibus ex ore ip-
τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐ-
sius, & dicebant: Nonne hic est filius Io-
τοῦ, καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ιω-
seph? Et ait ♀ ad illos: Omninò dice-
σήφ; καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, πάντως ἐρεῖ- 23
tis mihi similitudinem hanc, Medice,
τέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην, ἰατρὲ,
cura teipsum: quanta audiuimus
θεράπευσον σεαυτόν· ὅσα ἠκούσαμεν γε-
facta in Capharnaum, fac & hic
νόμενα ἐν τῇ καπερναούμ, ποίησον, καὶ ὧδε
in patria tua. Ait autem, Amen di-
ἐν τῇ πατρίδι σου. εἶπε δὲ, ἀμὴν λέ- 24
co vobis, quia nemo Propheta acceptus est
γω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν
in patria sua. In veritate di-
ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. ἐπ' ἀληθείας λέ- 25
co vobis, Multæ viduæ erant in die-
γω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέ-
bus Eliæ in Israel, quando clausum est
ραις ἠλίου ἐν τῷ ἰσραὴλ, ὅτε † ἐκλείσθη ὁ
cœlum ♀ ad annos tres & menses sex, vt fa-
οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγ-
cta esset fames magna in * omnem terram:
ένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.
Et ad nullam illarum missus est Elias,
καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη ἠλίας, 26
‖ si non in Sarepta " Sidonis, ad mu-
εἰ μὴ εἰς σάρεπτα τῆς σιδῶνος, πρὸς γυ-

* in eum.

‖ testimonium illi dabant,

" quæ procedebant de

♀ illis: Vtique

† κλείω

♀ annis tribus, & mensibus sex, quū

* omni terra:

" nisi

" Sidonis,

lierem

lierem viduam. Et
27 γαῖκα χήραν. καὶ
Eliseo Prophe
ἐκαθαρίσθησαν τῶν προφήτ
mo * ex iis mu
δεὶς ἐξ αὐτῶν ἐκ
Syrus. Et r
28 ὁ σύρος. καὶ ἐπ
in synagoga,
ἐν τῇ συναγωγῇ
Et " surgentes
29 καὶ ἀναστάντες
ciuitatem: & duxer
πόλεως, καὶ ἤγαγ
montis, super quē
τοῦ ὄρους, ἐφ' οὗ ἦ
* ad præcipitandu
30 εἰς τὸ κατακρημνίσ
transiens per mediu
31 διελθὼν διὰ μέσου
descendit in Caphe
κατῆλθεν εἰς καπερ
♀ erat docens
καὶ ἦν διδάσκων
Et * percellebant
32 καὶ ἐξεπλήσσον
quia in auctoritate e
33 ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦ
synagoga era
τῇ συναγωγῇ ἦν
" dæmonij immundi
δαιμονίου ἀκαθάρ
gna, Dicens, Sine
34 γάλη λέγων, ἔα
zarene? venisti per
ζαρηνέ; ἦλθες ἀπο
sanctus Dei.
35 ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.
sus, dicens: Obmu
σοῦς, λέγων, φιμω

lierem viduam. Et multi leprosi erant sub
27 νᾶϊκα χήραν. καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐπὶ
Elisæo Propheta in Israel, & ne-
Ἐλισσαιέ τοῦ προφήτου ἐν τῷ ἰσραήλ, καὶ οὐ-
mo * ex iis mundatus est, || si non Neeman
δεὶς ἐξ αὐτῶν ἐκαθαρίσθη εἰ μὴ νεεμὰν
Syrus. Et repleti sunt omnes ira
28 ὁ σύρος. καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ
in synagoga, audientes hæc.
ἐν τῇ συναγωγῇ ἀκούοντες ταῦτα·
Et " surgentes eiecerunt illum extra
29 καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς
ciuitatem: & duxerunt illum vsq; ad superciliũ
πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως τοῦ ὀφρύος
montis, super quẽ ciuitas illorũ erat ædificata,
τοῦ ὄρους, ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ὠκοδόμητο,
* ad præcipitandum eum. Ipse autẽ
30 εἰς τὸ κατακρημνίσαι αὐτόν. αὐτὸς δὲ
transiens per medium illorum, " profectus est. Et
31 διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, ἐπορεύετο. καὶ
descendit in Caphernaum ciuitatem Galilææ:
κατῆλθεν εἰς καφαρναοὺμ πόλιν τῆς γαλιλαίας·
ϙ erat docens illos in Sabbatis.
καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασι.
Et * percellebantur in doctrina eius:
32 καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ,
quia in auctoritate erat sermo ipsius. Et in
33 ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ. καὶ ἐν
synagoga erat homo habens spiritum
τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα
" dæmonij immundi: & exclamauit voce ma-
δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξε φωνῇ με-
gna, Dicens, Sine, quid nobis & tibi Iesu Na-
34 γάλῃ λέγων, ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί, ἰησοῦ ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ
zarene? venisti perdere nos? scio te quis sis,
ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰη-
sanctus Dei. Et || obiurgauit illum Ie-
35 σοῦς, λέγων, φιμώθητι, καὶ ἐξελθὲ ἐξ αὐτοῦ.
sus, dicens: Obmutesce, & exi ab eo.

* eorum
|| nisi Naaman

" surrexerunt, &

* vt præcipitarent
|| ibat.

ϙ ibique docebat
* stupebant
|| potestate

" dæmonium immundum:

|| increpauit

ϙ cùm proiecisset
" nihilque illum nocuit.
* omnibus:
‖ est
' potestate & virtute
ρ diuulgabatur fama
* Iesus de
ρ tenebatur magnis febribus:
‖ pro
' Et
* Quum autem Sol occidisset,
" qui
ο languoribus
ϙ At ille singulis

Et ϙ *proiiciens* illum dæmonium in medium,
καὶ ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ μέσον,
exiit ab illo, " *nihil nocens* ei.
ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ μηδὲν βλάψαν αὐτόν.
Et factus est pauor in * *omnes* : &
καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας, καὶ 36
colloquebantur ad inuicem, dicentes: Quod
συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, τίς ὁ
‖ verbum hoc, quia in ' *auctoritate & efficacia*
λόγος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δύναμει ἐ-
imperat immundis spiritibus, &
πιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι, καὶ
exeunt? Et ρ *exiit resonantia* de il
ἐξέρχονται; καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος περὶ αὐ- 37
lo in omnem locum *circumregionis*. Sur-
τοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου. ἀνα- 38
gens autem * *ex* synagoga, introiuit in
στὰς δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν
domum Simonis. Socrus autem Simonis
οἰκίαν Σίμωνος· ἡ πενθερὰ δὲ τοῦ Σίμωνος
ρ *erat detenta febri magna*: & rogauerunt
ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ· καὶ ἠρώτησαν
illum ‖ *de ea*. Et *astans* super il-
αὐτὸν περὶ αὐτῆς. καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐ- 39
lam, imperauit febri: & dimisit li.
τῆς, ἐπετίμησε τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐ-
lam: ' continuò *autem* surgens ministrabat il-
τήν· παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐ-
lis. * *Occidente autem Sole*, omnes "
τοῖς. δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου, πάντες 40
quotquot habebant infirmos ρ *morbis* va-
ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικί-
riis, ducebant illos ad eum. ϙ *Verùm uni*
λαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ ἑνὶ
singulo ipsorum manus imponens, cura
ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθεὶς, ἐθερά-
bat eos. Exibant autē & dæmo-
πευσεν αὐτούς. ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμό- 41
nia à multis, clamantia & dicentia: Quia
νια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα καὶ λέγοντα, ὅτι

tu es *Christus* filius Dei. Et increpans,
σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιτιμῶν
non sinebat ea loqui, quia sciebant Chri-
οὐκ † εἴα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ἤδεισαν τὸν χρι- † ἐάω
stum ipsum esse. Facta autem die,
42 στὸν αὐτὸν εἶναι. γενομένης δὲ ἡμέρας,
egressus ibat in desertum locum: &
ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον· καὶ οἱ
turbæ requirebant eum, & venerat vsq; ad ipsũ:
ὄχλοι ἐζήτουν αὐτὸν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ,
& detinebant illum, * *non proficisci* ab
καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' * ne discederet
eis. ‖ *Ille verò ait ad eos:* Quia &
43 αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ὅτι καὶ ‖ Quibus ille ait:
aliis ciuitatibus euangelizare me
ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαί με
oportet regnum Dei: quia " *ad hoc* " ideo
δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· ὅτι εἰς τοῦτο
missus sum. Et erat prædicans in
44 † ἀπέσταλμαι. καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς † ἀποστέλλομαι
synagogis Calilææ.
συναγωγαῖς τῆς γαλιλαίας.

CAP. V. ε'.

Factum est autẽ ‖ *in eo turbam superia-*
1 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖ- ‖ quum turbæ irruerent
cere ei ad audien um verbum Dei,
σθαι αὐτῷ τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, in eum, vt audirent
& ipse *erat stans iuxta* stagnum Gene-
καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην γενν- * stabat secus
sareth. Et vidit ϱ *duo nauigia stantia* secus
2 σαρέτ. καὶ εἶδε δύο πλοῖα ἑστῶτα παρὰ ϱ duas naues stantes
stagnum: *at* piscatores ‖ *descendentes ex*
τὴν λίμνην· οἱ δὲ ἁλιεῖς ἀποβαίνοντες ἀπ' ‖ autem descenderant, &
eis, abluebant retia. Ascendens
3 αὐτῶν ἀπέπλυνον τὰ δίκτυα. ἐμβὰς lauabant
autem in vnam ϱ *nauim*, quæ erat Simonis,
δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ σίμωνος, ϱ nauim,

rogauit eum à terra reducere
ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν
pusillum Et sedens docebat * ex nauigio
ὀλίγον. καὶ καθίσας ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου
turbas. Vt autem cessauit ‖ loquens, di-
τοὺς ὄχλους. ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶ- 4
xit ad Simona, Deduc in al-
πε πρὸς τὸν σίμωνα, ἐπανάγαγε εἰς τὸ βά-
tum, & laxate retia vestra in ca-
θος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγρα.
pturã. Et respondens Simon dixit illi: Præ-
Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σίμων εἶπεν αὐτῷ, ἐπι- 5
ceptor, per totam noctem laborantes, nihil
στάτα, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες, οὐδὲν
cepimus: in autem verbo tuo laxabo
ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὸ
rete. Et " hoc facientes concluserunt
δίκτυον. καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν 6
multitudinẽ piscium * multã. disrũpebatur autẽ re-
πλῆθος ἰχθύων πολύ· † διερήγνυτο δὲ τὸ δί-
te eorum. Et annuerunt sociis
κτυον αὐτῶν. καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις 7
qui " in alio nauigio, vt venientes simul
τοῖς ἐν τῷ ἑτέρῳ πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας συλλα-
caperent ipsis. Et venerũt, & impleuerũt * am-
βέσθαι αὐτοῖς. καὶ ἦλθον, καὶ ἐπλησαν ἀμφό-
bo nauigia, ita vt ‖ mergi ipsa.
τερα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά.
" Videns autẽ Simon Petrus, accidit ge-
ἰδὼν δὲ σίμων πέτρος, προσέπεσε τοῖς γό- 8
nibus Iesu, dicens, Exi a me, quia
νασι τοῦ ἰησοῦ, λέγων, ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι
homo peccator sum, Domine. Stupor
ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, κύριε. θάμβος γὰρ 9
enim ‖ occupauerat eum, & omnes qui cum
περιεῖχεν αὐτὸν, καὶ πάντας τοὺς σὺν
illo ", in captura piscium, quã simul ceperãt.
αὐτῷ, ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων, οὓς συνέλαβον.
Similiter autem & Iacobum & Ioannem filios
ὁμοίως δὲ καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην υἱοὺς 10

* de nauicula
‖ loqui,
" quum hoc fecissent,
* copiosam.
† διαῤῥήγνυμι
" erant in alia naui, vt venirent & adiuuarent eos,
* ambas nauiculas,
‖ penè mergerentur.
" Quod quũ videret
* procidit ad genua
‖ circumdederat
" erant,

Zebedæi, qui eran
ζεβεδαίου, οἱ ἦσα
ait ad Sim
εἶπε πρὸς τὸν σί
ab hoc iam hom
11 ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρ
" subducentes
καταγαγόντες τὰ
linquentes omnia
12 φέντες ἅπαντα
facti ẽt in esse
ἐγένετο ἐν τῷ εἶ
ecce vir plenus
ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης
sum, * procidens in
σιτῶ, πεσὼν ὅπ
dicens: Domine, si
λέγων, κύριε, ἐὰν
dare. Et exte
13 ρίσαι. καὶ ἐκτ
eum, dicens: Volo,
αὐτῷ, λέγων, θέλω
lepra discessit
14 ἡ λέπρα ἀπῆλθεν
præcipit illi "
παρήγγειλεν αὐτῷ
ins ostende te ipsum
δεῖξον σεαυτὸ
pro emundatio
περὶ τοῦ καθαρισμ
Moyses, in testimon
15 μωσῆς, εἰς μαρτύ
autem magis serm
δὲ μᾶλλον ὁ λόγ
niebant turbæ multa
χον τοὺς ὄχλους πολλ
ab ipso ab i
ὑπ' αὐτῷ ἀπὸ τῶν
pse autem erat
16 αὐτὸς δὲ ἦν ὑ

Zebedæi, qui erant socij Simonis. &
ζεβεδαίου, οἱ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ σίμωνι. καὶ
ait ad Simonem Iesus: ‖ Ne time:
εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα ὁ ἰησοῦς, μὴ φόβου·
ab hoc iam homines eris capiens. Et
11 ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν. καὶ
" subducentes nauigia super terram, re-
καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀ-
linquentes omnia sequuti sunt eum. Et
12 φέντες ἅπαντα ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ
factũ est in esse ipsum in vna ciuitatum, &
ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πολεων, καὶ
ecce vir plenus lepra: & videns Ie-
ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας, καὶ ἰδὼν τὸν ἰη-
sum, *procidens in faciem ‖, rogauit eum,
σοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ἐδεήθη αὐτοῦ,
dicens: Domine, si vis, potes me mun-
λέγων, κύριε, ἐὰν θέλῃς δύνασαί με καθα-
dare. Et extendens manum, tetigit
13 ρίσαι. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, † ἥψατο
eum, dicens: Volo, mundare. Et cõfestim
αὐτοῦ, λέγων, θέλω· καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως
lepra discessit ab illo. Et ipse
14 ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς
præcepit illi " nemini * dicere: sed ‖ ab-
παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν· ἀλλὰ ἀπελ-
ire ostende teipsum Sacerdoti, & offer
θὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ καὶ προσένεγκε
pro emundatione tua, sicut præcepit
περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου, καθὼς προσέταξε
Moyses, in testimonium illis. Perambulabat
15 μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. † διήρχετο
autem magis sermo de illo: & conue-
δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρ-
niebant turbæ multæ * audire, & curari
χοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν, καὶ θεραπεύεσθαι
ab ipso ab infirmitatibus suis.
ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν.
ipse autem erat secedens in deserti,
16 αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν τοῖς ἐρήμοις,

‖ Noli timere: ex

" subductis ad terrã nauibus, relictis omnibus

¶ quum esset

* &
‖ suam,

† ἅπτομαι

" vt
* diceret:
‖ vade

† διέρχομαι

* vt audirent, & curarentur

‖ secedebat in desertum, & orabat.

& erans. Et factum est in vna
καὶ διδασκόμενος. καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν 17
dierum, & ipse * erat docens. Et erant
ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων· καὶ ἦσαν
sedentes Pharisæi & Legis doctores, qui
καθήμενοι φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἱ
‖ erant venientes ex omni ρ vico Ga-
ἦσαν † ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς γα-
lilæa, & Iudæa, & Hierusalem: & " efficacia
λιλαίας, καὶ ἰουδαίας, καὶ ἱερουσαλὴμ, καὶ δύνα-
cia Domini erat ‖ in sanare eos.
μις κυρίου εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς.
Et ecce viri * ferentes in lecto ho-
καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ὅτι κλίνης ἄν- 18
minem qui erat paralyticus: & quærebant
θρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν
eum inferre, & ponere ante eum,
αὐτὸν εἰσενεγκεῖν καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ.
Et non inuenientes qua parte inferrent il-
καὶ μὴ εὑρόντες διὰ ποίας εἰσενέγκωσιν αὐ- 19
lum, ρ propter turbam, ascendentes super te-
τὸν, διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶ-
ctum, " per tegulas summiserunt eum cum
μα, διὰ τῶν κεραμίων καθῆκαν αὐτὸν σὺν
‖ lectulo, in medium ante Ie-
τοῖς κλινιδίοις, εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ ἰη-
sum. ρ Et videns fidem eorum, dixit
σοῦ. καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν 20
ei: Homo, remittuntur tibi peccata
αὐτῷ, ἄνθρωπε, ἀφέωνται σοι αἱ ἁμαρτίαι
tua. Et cœperunt ‖ ratiocinari Scri-
σου. καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμ- 21
bæ & Pharisæi, dicentes: Quis est
ματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι λέγοντες, τίς ἐστιν
hic, qui loquitur blasphemias? Quis potest di-
οὗτος, ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀ-
mittere peccata, " si non solus Deus?
φιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός;
ρ Cognoscēs autem Iesus ρ ratiocinationes
γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς 22

eorum,

* sedebat
‖ venerant
ρ castello
† ἔρχομαι
" virtus
‖ ad sananduin
* portantes
ρ præ turba, ascenderunt
* &
‖ lecto,
ρ Quorum
" vt vidit,
‖ cogitare
" nisi
ρ Vt cognouit
ρ cogitationes

eorum, respondens dixit ad illos, Quid || ra-
αὐτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτοὺς, τί δια-
tiocinamini in cordibus vestris? Quid est
23 λογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί ἐστιν
facilius dicere, Dimittuntur tibi pecca-
εὐκοπώτερον εἰπεῖν, ἀφέωνται σοι αἱ ἁμαρ-
ta tua: an dicere: Surge & deambula?
τίαι σου, ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι καὶ περιπάτει;
Vt autem sciatis quia * auctoritatem habet
24 ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ
filius hominis in terra dimittēdi pecca-
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρ-
ta, ait paralytico: Tibi dico, sur-
τίας· εἶπε τῷ παραλελυμένῳ, σοὶ λέγω, ἔγη-
ge: ρ & tollens lectulum tuum, || vade in
ραι καὶ ἆρας τὸ κλινίδιόν σου, πορεύου εἰς τὸν
domum tuam. Et confestim ϱ resurgens coram
25 οἶκόν σου. καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον
illis, " tollens in quo iacebat, * abiit in
αὐτῶν ἆρας ἐφ' ὃ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν
domum suam, || glorificans Deum. Et stu-
26 οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν θεόν, καὶ ἔκστα-
por ρ cepit omnes: & glorificabant Deum:
σις ἔλαβεν ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν,
Et repleti sunt timore, dicentes: Quia vidimus
καὶ ἐπλήσθησαν φόβου, λέγοντες, ὅτι εἴδομεν
* inopinata hodie. Et post hæc exiit,
27 παράδοξα σήμερον. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθε,
& ϱ conspexit publicanum nomine Leui, seden-
καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι Λευὶν, καθή-
tem ad telonium, & ait illi, Se-
μενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀκο-
quere me. Et || relinquens omnia, fur-
28 λούθει μοι. καὶ καταλιπὼν ἅπαντα, ἀνα-
gens sequutus est eum. Et fecit con-
29 στὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. καὶ ἐποίησε δο-
uiuiũ magnum Leui ei in domo sua:
χὴν μεγάλην ὁ Λευὶς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.
& erat turba publicanorũ multa, & aliorũ qui
καὶ ἦν ὄχλος τελωνῶν πολὺς, καὶ ἄλλων οἱ

|| cogitatis

* potestatem

ρ tolle lectum,
|| &
ϱ consurgens

" tulit lectum
* &
|| magnificans
ϱ apprehendit
" magnificabant
* mirabilia.

ϱ vidit

|| relictis omnibus,

erant

erant cum illis discumbentes. Et murmu-
ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι. καὶ ἐγόγ- 30
rabant Scribæ eorum & Pharisæi
γυζον οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ φαρισαῖοι
ad discipulos eius, dicentes: Quare cum
πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτῶν, λέγοντες, διατί μετὰ
publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis?
τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε;
Et respondens Iesus dixit ad illos,
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτοὺς, 31
Non * vsum habent sani medico, sed
οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ'
|| malè " habentes. Non veni vocare
οἱ κακῶς ἔχοντες. οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι 32
iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.
δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.
¶ Illi autē dixerunt ad eum: Quare dis-
οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτὸν, διατί οἱ μα- 33
cipuli Ioannis ieiunāt frequēter, & obsecrationes
θηταὶ ἰωάννου νηστεύουσι πυκνὰ, καὶ δεήσεις
faciunt, similiter & ¶ Pharisæorum:
ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν φαρισαίων· οἱ
* autem tui * edunt & bibunt? || Is verò ait ad
δὲ σοὶ ἐσθίουσι καὶ πίνουσιν; ὁ δὲ εἶπε πρὸς 34
ipsos: Non potestis filios * thalami,
αὐτοὺς, μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος,
in quo sponsus cum illis est, facere ie-
ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, ποιῆσαι νη-
iunare? Venient autem dies, & cum
στεύειν; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν 35
ablatus fuerit ab illis sponsus, tunc ieiu-
ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, τότε νηστεύ-
nabunt in illis diebus. Dicebat autē
σουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. ἔλεγε δὲ 36
& similitudinem ad illos: Quia nemo * adi-
καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι οὐδεὶς ἐπί-
tionem vestimenti noui adicit in vesti-
βλημα ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμά-
mentum vetus: * si verò non, & nouum || scin-
τιον παλαιόν. εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ καινὸν σχί-

* egent qui sani sunt,
|| qui
" habent.
¶ At
* autem
| Quibus ipse ait: Num quid
* sponsi dum
* commissuram a nouo vestimento immittit
* alioquin
|| rumpit,

dit, & veteri non conuenit commissura
ζει, καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνεῖ ἐπίβλημα
à nouo. Et nemo ‖ coniicit vi-
37 τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ. καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶ-
num nouũ in vtres veteres: * si autem non,
νον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε,
rumpet nouum vinum vtres, & ipsum ef-
ῥήξει ὁ νέος οἶνος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ αὐτὸς ἐκχυ-
fundetur, & vtres peribunt. Sed
38 θήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται. ἀλλὰ
vinum nouum in vtres nouos *iniiciendum*, &
οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον, καὶ
vtraque conseruantur. Et nemo bibens
39 ἀμφότεροι συντηροῦνται. καὶ οὐδεὶς πιὼν
vetus, statim vult nouum: dicit enim,
παλαιὸν, εὐθέως θέλει νέον· λέγει γὰρ, ὁ
Vetus ‖ *vtilius* est.
παλαιὸς χρηστότερός ἐστιν.

‖ mittit

* alioquin

‖ mittendum est,

‖ melius

CAP. VI. ς'.

Factum est autem in Sabbato secundo
1 Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτερο-
primo, * *transire* *ipsum* per sa-
πρώτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ τῶν σπορί-
ta: & vellebant discipuli eius spicas,
μων· καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυας,
& mãducabãt, cõfricantes manibus. Quidã autem
2 καὶ ἤσθιον, ψώχοντες ταῖς χερσί. τινὲς δὲ
Pharisæorum dicebãt illis: Quid facitis quod
τῶν φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς, τί ποιεῖτε ὃ
non licet *facere* in Sabbatis? Et re-
3 οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασι; καὶ ἀπο-
spondens ad eos, dixit Iesus: Nec hoc
κριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ ἰησοῦς, οὐδὲ τοῦτο
legistis quod fecit Dauid, quum esuriisset
ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησε δαβὶδ, ὁπότε ἐπείνασεν
ipse, & ‖ *cum ipso existẽtes*. Quomodo intrauit
4 αὐτὸς, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες. ὡς εἰσῆλθεν

* quũ transiret

‖ qui cum illo erant.

in do-

in domum Dei, & panes pro-
εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προ-
positionis sumpsit & mãducauit, & dedit &
θέσεως ἔλαβε καὶ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ
his cum ipso *, quos non licet mãducare ϙ nisi
τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ
solos sacerdotes? Et dicebat illis: Quia
μόνοις τοῖς ἱερεῖς; καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι
dominus est filius hominis ‖ ϙ Sab-
κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαβ-
bati. Factum est autem in alio Sabbato,
βάτου. ἐγένετο δὲ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ
' intrare ipsum in synagogam, & * do-
εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ δι-
cere: Et erat ib: homo, & manus
δάσκειν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἡ χεὶρ
eius dextra erat arida. Obseruabant autem
αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά. παρετήρουν δὲ
Scribæ & Pharisæi si in
οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι εἰ ἐν τῷ
Sabbato curaret eum: vt inuenirent
σαββάτῳ θεραπεύσει αὐτὸν, ἵνα εὕρωσι
‖ accusationem ipsius. Ipse verò sciebat
κατηγορίαν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ † ἤδει τοὺς
* ratiocinationes eorum: & ait homini
διαλογισμοὺς αὐτῶν· καὶ εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ
aridam ‖ habenti manum: Surge, & sta
τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειραι, καὶ στῆθι
in medium. ϙ Is autem surgens, stetit.
εἰς τὸ μέσον. ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη.
Ait ‖ ergo Iesus ad illos: " Interro-
εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς, ἐπερω-
gabo vos, quid licet Sabbatis bene-
τήσω ὑμᾶς. τί ἔξεστι τοῖς σάββασιν, ἀγαθο-
facere, an malefacere? animam * seruare, an
ποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν σῶσαι, ἢ
ϙ occidere? Et ‖ circumspiciens omnes
ἀποκτεῖναι; καὶ περιβλεψάμενος πάντας
eos, dixit homini: Extende ma-
αὐτοὺς, εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖ-

‖ qui
* erant,
ϙ nisi tantùm sacerdotibus?
‖ etiam

' vt intraret
* doceret:

‖ vnde accusarent eum.
† εἴδω
* cogitationes
‖ qui habebat
ϙ Et

‖ autem
" Interrogo vos, si

* saluam facere,
ϙ perdere?
‖ circũspectis omnibus,

num tuã. ‖ *Et autẽ fecit ita.* & restitu-
ρά σου. ὁ δὲ ἐποίησεν οὕτω. καὶ † ἀπεκα-
ta est manus eius *sana vt altera.*
τεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.
Ipsi autẽ repleti sunt *amentia:* & colloquebãtur
11 αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν
ad inuicem: quidnam facerent Iesu.
πρὸς ἀλλήλους, τί ἂν ποιήσειαν τῷ Ἰησοῦ.
Factũ est autẽ in diebus illis,
12 ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις,
exiit in montem orare: & erat
ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν
pernoctans in oratione Dei.
διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ.
Et quum factus esset dies, *advocauit*
13 καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησε τοὺς
discipulos suos: & ‖ *eligens* ex ipsis
μαθητὰς αὐτοῦ· καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν
duodecim, quos & ¶ *postolos nominauit:* Si-
14 δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε· Σί-
monem, quẽ ¶ *nominauit* Petrũ, & Andream
μωνα, ὃν καὶ ὠνόμασε Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν
fratrem eius, Iacobum & Ioannem, Philippum
ἀδελφὸν αὐτοῦ, Ἰάκωβον καὶ Ἰωάνην, Φίλιππον
& Bartholomæum, Matthæum & Thomam,
15 καὶ Βαρθολομαῖον, Ματθαῖον καὶ Θωμᾶν,
Iacobum Alphæi, & Simonem ‖ *vo-*
Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου, καὶ Σίμωνα τὸν κα-
catum Zelotem, Iudam Iacobi, &
16 λούμενον Ζηλωτὴν, Ἰούδαν Ἰακώβου, καὶ
Iudam Iscariotem, qui & fuit pro-
Ἰούδαν Ἰσκαριώτην, ὃς καὶ ἐγένετο προ-
ditor. Et descendens cum illis, stetit in
17 δότης. καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ
loco campestri, & turba discipulorum eius, &
τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ
multitudo copiosa plebis ab omni Iudæa,
πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας,
& Hierusalem, & maritima Tyri
καὶ Ἱερουσαλὴμ, καὶ τῆς παραλίου Τύρου

‖ Et extendit:
† ἀποκαθίστημι
*insipientia:
‖ de
‖ elegit
¶ cognominauit
‖ qui vocatur Zelotes, &

‖ vt audirent.
* sanarentur
" qui vexabantur.

& Sidonis. Qui venerant ‖ audire eum, &
καὶ σιδῶνος· οἱ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ, καὶ 18
* sanari à languoribus suis. Et " ve-
ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν· καὶ οἱ ὀχλου-
xati à spiritibus immundis, & cura-
μένοι ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων· καὶ ἐθερα-
bantur. Et omnis turba quærebat tãgere
πεύοντο. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι 19
eum: quia virtus de illo exibat, &
αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο, καὶ
sanabat omnes. Et ipse ♀ eleuans
† ἰᾶτο πάντας. καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς 20
oculos suos in discipulos suos, di-
ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἔ-
cebat: Beati pauperes: quia vestrum est
λεγε· μακάριοι οἱ πτωχοί· ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν
regnum Dei. Beati ‖ esurientes
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. μακάριοι οἱ πεινῶν- 21
nunc: quia saturabimini. Beati
τες νῦν· ὅτι χορτασθήσεσθε. μακάριοι οἱ
" flentes nunc: quia ridebitis. Beati
κλαίοντες νῦν· ὅτι γελάσετε. μακάριοι 22
eritis quum oderint vos homines, &
ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ
quum separauerint vos, & exprobrauerint, &
ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσι, καὶ
eiecerint nomen vestrũ tãquam malum, pro-
ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν, ἕνε-
pter filium hominis. Gaudete in illa
κεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. χάρητε ἐν ἐκείνῃ 23
die, & exultate: ecce enim merces
τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς
vestra multa ‖ in cælo: secundùm hæc enim
ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ· κατὰ ταῦτα γὰρ
faciebant Prophetis patres eorum.
ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.
Verũtamen væ vobis diuitibus: quia habe-
πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις· ὅτι ἀπέχε- 24
tis consolationẽ vestram. Væ vobis * im-
τε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπε- 25

♀ eleuatis oculis
† ἰάομαι
‖ qui esuritis
" qui flentis
‖ ἐν τῷ οὐρανῷ
* qui saturati estis.

pleti: quia esurietis. Væ vobis || *riden-*
πλησμένοι ὅτι πεινάσετε. οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶν-
tes nũc: quia lugebitis & flebitis. Væ quum
26 τες νῦν ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε. οὐαὶ ὅταν
benedixerint vobis ρ homines: secundũ hæc
καλῶς εἴπωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι κατὰ ταῦτα
enim faciebant pseudoprophetis patres
γὰρ ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες
eorum. Sed vobis dico " *audientibus*, Dili-
27 αὐτῶν. ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούοσιν, ἀγα-
gite inimicos vestros: benefacite
πᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς
odio habẽtibus vos. Benedicite maledicentibus
28 μισοῦσιν ὑμᾶς. εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους
vobis, & orate pro calumniantibus
ὑμῖν, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων
vos. || *Percutienti te* in maxillam, præ-
29 ὑμᾶς. τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα πάρε-
be & alteram. Et ab " *auferente tuum*
χε καὶ τὴν ἄλλην· καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντός σου τὸ
vestimẽtũ, & tunicam ϟ *ne prohibueris.* Omni
30 ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσῃς· παντὶ
autem petenti te, ρ *da:* & ab *auferente*
δὲ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντος
tuum, ne repetas. Et prout vultis vt
31 τὰ σὰ μὴ ἀπαιτεῖ. καὶ καθὼς θέλετε ἵνα
faciant vobis homines, & vos facite
ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε
illis similiter. Et si diligitis ϱ *dili-*
32 αὐτοῖς ὁμοίως. καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγα-
gentes vos, quæ vobis gratia est? || *etenim*
πῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ
peccatores diligentes se dili-
οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγα-
gunt. Et si benefeceritis " *bene-*
33 πῶσι. καὶ ἐὰν ἀγαθοποιήτε τοὺς ἀγαθο-
facientibus vobis, quæ vobis grat'a est? || *Etenim*
ποιοῦντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ
peccatores hoc *ipsum* faciunt. Et si
34 οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσι. καὶ ἐὰν

|| qui ridetis

ρ omnes

" qui auditis,

* his qui vos oderunt.

|| Qui te percutit

* ei

" eo qui aufert tibi

|| etiam

ϱ noli prohibere.

ρ tribue: & qui aufert quæ tua sunt,

ϱ eos qui vos diligunt,

|| nam &

" his qui vobis benefaciunt,

|| siquidem &

* his
‖ Nam &
// inde
* Nolite iudicare,
‖ Nolite cõdemnare,
' Dimittite, & dimittemini,
ρ &
† πίζω
‖ Eadem
* illis &
† πίπτω
† καταρτίζομαι

mutuũ dederitis à quibus ſperatis recipere,
δανείζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν,
quæ vobis gratia eſt? ‖ Etenim peccatores pec-
ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἁ-
catoribus fœnerantur, vt recipiant æqua-
μαρτωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴ-
lia. Verumtamen diligite inimicos veſtros,
σα. πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, 35
& benefacite, & mutuum date nihil ſpe-
καὶ ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανείζετε, μηδὲν ἀπελ-
rantes: & erit merces veſtra multa, & eri-
πίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσε-
tis filij Altiſsimi: quia ipſe benignus eſt
σθε υἱοὶ τοῦ ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν
ſuper ingratos & malos. Eſtote
ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς. γίνεσθε 36
ergo miſericordes, ſicut & Pater veſter
οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν
miſericors eſt. * Et ne iudicetis, & non
οἰκτίρμων ἐστί. καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ 37
iudicabimini Ne condemnate, & non con-
κριθῆτε· μὴ κατακρίνετε, καὶ οὐ μὴ κα-
demnabimini. " Abſoluite, & abſoluemini.
τακριθῆτε· ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε.
Date, & dabitur vobis. Menſuram bonam
δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν 38
ρ confertam, & coagitatam, & ſuper-
† πεπιεσμένον, καὶ σεσαλευμένον, καὶ ὑπερκυ-
fluentem dabunt in ſinum veſtrũ. Quippe
νόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· τῷ γὰρ
eã menſura qua méſi fueritis, remetietur
αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται
vobis. Dicebat autẽ * ſimilitudinẽ ipſis: Nũquid
ὑμῖν. εἶπε δὲ παραβολὴν αὐτοῖς, μήπω 39
poteſt cæcus cæcum ducere? nonne am-
δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφο-
bo in foueam cadent. Non eſt
τεροι εἰς βόθυνον † πεσοῦνται. οὐκ ἔστι 40
diſcipulus ſuper magiſtrum ſuum: per-
μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ· † κατηρ-

sectus autem omnis erit, sicut magister
πομφος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος
eius. Quid autem vides festucam quæ in
41 αὐτοῦ. τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ
oculo fratris tui: *at* trabem
ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὸν δὲ δοκὸν
*quæ in *proprio* oculo ‖ *non animaduertis?*
τὸν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;
Aut quomodo potes dicere fratri tuo:
42 ἢ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου,
Frater, sine eiiciam festucam * *quæ in*
ἀδελφέ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ
oculo tuo, ipse in oculo
ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὸν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
tuo trabem non videns? Hypocrita, eiice
σου δοκὸν οὐ βλέπων; ὑποκριτά, ἔκβαλε
primùm trabem de oculo tuo, &
πρῶτον τὸν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ
tunc perspicies ρ *eiicere* festucam ‖ *in*
τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν
oculo fratris tui. Nó enim
43 τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου. οὐ γὰρ
est arbor ″ *pulchra faciens fructum putrem.*
ἔστι δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν·
neque arbor * *putris* faciens fructum ″*pulchrũ.*
οὐδὲ δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν.
Vnicuique enim arbor de *proprio* fructu
44 ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ
‖cognoscitur. Nõ enim de spinis colligunt
γινώσκεται. οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσι
ficus, neque de rubo vindemiant vuam.
σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι σταφυλήν.
Bonus homo de bono thesauro
45 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ
cordis sui profert bonum: &
τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν· καὶ ὁ
malus homo de malo thesauro
πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ
cordis sui profert malum.
τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πονηρόν.

‖ si sit

* autem
″ tuo est, non consideras?

* de

ρ vt educas
‖ de

″ bona, quæ facit fructus malos:
* mala
″ bonum.

‖ suo
neque

Ex enim abundantia cordis loquitur
ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ
os eius. Quid autē me vocatis, Domine,
τὸ στόμα αὐτοῦ. τί δέ με καλεῖτε, κύριε, 46
" qui venit Domine, & non facitis quæ dico? Omnis " ve-
κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω; πᾶς ὁ ἐρχό- 47
|| audit niens ad me, & || audiens meos sermones, &
μενος πρός με, καὶ ἀκούων μου τοὺς λόγους, καὶ
* facit * faciens eos, ostendam vobis cui sit si-
ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅ-
milis. similis est homini ædifican-
μοιος. ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦν- 48
" in altum, ti domum, qui fodit & profundū fecit, & posuit
τι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψε καὶ ἐβάθυνε, καὶ ἔθηκε
fundamentum supra petram. inundatione
θεμέλιον ὅπου τοῦ πέτραν· πλημμύρας
autem facta, illisum est flumen
δὲ γενομένης, προσέρρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ
domui illi, & non potuit mouere eam:
οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἰσχύσε σαλεῦσαι αὐτήν·
fundata erat enim supra petram.
† θεμελιόω † τεθεμελίωτο γὰρ ὅπου τοῦ πέτραν.
ϙ Qui autem ϙ At audiens & non faciens, similis est
audit, & non ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας, ὅμοιός ἐστιν 49
facit homini ædificanti domum || super terram
|| suam ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τοῦ γῆν
* in quam sine fundamento, * cui illisus est fluuius,
χωρὶς θεμελίου, ᾗ προσέρρηξεν ὁ ποταμὸς,
& continuò cecidit, & facta est ruina
καὶ εὐθέως ἔπεσε, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς
domus illius magna.
οἰκίας ἐκείνης μέγα.

CAP. VII. ζ'.

|| Quum autē || Postquā autem implenit omnia verba
implesset Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα 1
sua in aures plebis, intrauit in
αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς

Capharnaum. Centurionis autem cuiusdã
2 καφαρναούμ. ἑκατοντάρχου δέ τινος
seruus malè habens* *futurus erat interire*, qui
δοῦλος κακῶς ἔχων ἔμελλε τελευτᾶν, ὃς
erat illi pretiosus. ‖ *Audiens autem* de
3 αὐτῷ ἔντιμος. ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ
Iesu, misit ad eum seniores
ἰησοῦ, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους
Iudæorum, rogans eum vt ° *veniens ser-*
τῶν ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασω-
uaret seruum eius. *Illi verò aduenientes
4 σώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ. οἱ δὲ παραγενόμενοι
ad Iesum, ‖ *precabantur eum stu-*
πρὸς τὸν ἰησοῦν, παρεκάλουν αὐτὸν σπου-
diosè, dicentes ϱ: Quia dignus est *cui præberes*
δαίως, λέγοντες, ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξει
hoc. Diligit enim gentem nostrã, & syna-
5 τοῦτο· ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συνα-
gogam ipse ædificauit nobis. *At* Iesus
6 γωγὴν αὐτὸς ὠκοδόμησεν ἡμῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς
ϱ ibat cum illis. ‖ *Iam verò eo non longè*
ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς. ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν
absente à domo, misit ad eum
ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν
Centurio amicos, dicens *ei*: Domine,
ὁ ἑκατόνταρχος φίλους, λέγων αὐτῷ, κύριε,
ϱ *ne vexeris*: non enim sum dignus vt meum sub
μὴ σκύλλου· οὐ γὰρ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ
tectum intres. ‖ *Ideo neque* meipsum
7 τὴν στέγην εἰσέλθῃς. διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν
sum dign arbitratus ad te ✝ *venire*: sed dic ver-
† ἠξίωσα πρὸς σε ἐλθεῖν· ἀλλὰ εἰπὲ λό-
bo, & sanabitur puer meus. ϱ *Etenim* ego
8 γῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ
homo sum sub potestate constitutus, ha-
ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔ
bens sub me milites: & dico huic,
χων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ,
Vade, & vadit: & alij, Veni,
πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου,

* erat moriturus,
‖ Et quum audisset
° veniret, & saluaret
* At illi quã venissent
‖ rogabant eum solicitè,
ϱ ei:
" vt hoc illi præstes.
ϱ autem
‖ Et quum iam non longè esset
ϱ noli vexari:
‖ Propter quod &
" non
* vt venirẽ:
† ἀξιόω
ϱ Nam &

|| Quo audito,
|| sequentibus se turbis
// Amen
|| qui fuerant
* qui languerat
|| Iesus
// quæ vocatur
- cum eo
q Quum autem appropinquaret
|| vnicus matris
* erat:
' Quam quũ vidisset
* misericordia
† παλαχνίζομαι
q Noli flere,
// accessit &
|| Hi autẽ qui portabant,
- qui erat

& venit: & seruo meo, Fac hoc,
καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο,
& facit. || Audiens autem hæc Iesus, mi-
καὶ ποιεῖ. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἰησοῦς, ἐ- 9
ratus est cum: & conuersus, * sequen-
θαύμασεν αὐτὸν· καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολουθοῦν-
ti se turba dixit: // Dico vobis, nec in
τι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε, λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ
Israel tantam fidem inueni. Et re-
ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον. καὶ ὑπο- 10
uersi || missi in domum, inue-
στρέψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον, εὗ-
nerunt * languentem seruum sanum.
ρον τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα.
Et factum est in deinceps ibat || in ciuitatẽ
καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἑξῆς ἐπορεύετο εἰς πόλιν 11
// vocatam Naim: & simul ibant * ipsi
καλουμένην Naïν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ
discipuli eius multi, & turba copiosa. q Vt
μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ, καὶ ὄχλος πολύς. ὡς 12
verò appropinquauit portæ ciuitatis, & ecce ef-
δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς πόλεως καὶ ἰδοὺ ἐξε-
ferebatur defunctus filius || vnigenitus matri
κομίζετο τεθνηκὼς, υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ
suæ: Et hæc vidua *: & turba ciuitatis multa
αὐτοῦ καὶ αὕτη χήρα· καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς
cum illa. ' Et videns eam Dominus, * vi-
σὺν αὐτῇ. καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος, † ἐ- 13
sceribus motus est super eam, & dixit illi: q Ne
σπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ, μὴ
fle. Et accedens tetigit loculum.
κλαῖε. καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς σοροῦ· οἱ 14
|| At portantes steterunt. Et ait, Adolescẽs, tibi
δὲ βαστάζοντες ἔστησαν. καὶ εἶπε, νεανίσκε, σοὶ
dico, surge. Et resedit * mortuus,
λέγω, ἐγέρθητι. καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς, 15
& cœpit loqui Et dedit illum ma-
καὶ ἤρξατο λαλεῖν. καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μη-
tri suæ. Accepit autem timor omnes, &
τρὶ αὐτοῦ. ἔλαβε δὲ φόβος πάντας, καὶ 16

|| glori-

‖ glorificabant Deum, dicentes: Quia Propheta
ἐδόξαζον τὸν θεὸν, λέγοντες. ὅτι προφήτης magnus surrexit in nobis: & quia visita-
μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψα- uit Deus plebem suam. Et exiit
17 το ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. καὶ ἐξῆλθεν ὁ
sermo hic in* vniuersa Iudæa de eo, &
λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ, καὶ
in ‖ omni circa regione. Et nunciauerunt
18 ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ. καὶ ἀπήγγειλαν
Ioanni discipuli eius de omnibus his.
ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων.
Et ¶ aduocans duos quosdam
19 καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν
discipulorũ suorum oannes, ‖ misit ad
μαθητῶν αὐτοῦ ὁ ἰωάννης, ἔπεμψε πρὸς τὸν
Iesum, dicens: Tu es * veniens, aut alium
ἰησοῦν. λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον
expectamus? " Accedentes autem ad
20 προσδοκῶμεν; παραγενόμενοι δὲ πρὸς
eum viri, dixerunt: Ioannes Bapti-
αὐτὸν οἱ ἄνδρες, εἶπον, ἰωάννης ὁ βαπτι-
sta misit nos ad te, dicens: Tu es
στὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρός σε, λέγων, σὺ εἶ
‖ veniens, an alium expectamus?
ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;
In ipsa autem hora curauit mul-
21 ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολ-
tos à " morbis & flagellis, & spiritibus
λοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων, καὶ πνευμάτων malis, & cæcis multis donauit
πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο τὸ
* videre. Et respondens Iesus, dixit
22 βλέπειν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν
illis: Euntes renunciate Ioanni quæ
αὐτοῖς, πορευθέντες ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ ἃ
vidistis & audistis: Quia cæci vident,
εἴδετε καὶ ἠκούσατε· ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσι,
claudi ambulant, leprosi mundantur, sur
χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, κω-

‖ magnificabant

* vniuersam Iudæam

‖ omnem circa regionem.

¶ conuocauit de discipulis suis, ‖ & qui es venturus,

Quum autem venissent

‖ qui venturus es,

" languoribus & plagis,

* visum.

di audiunt, mortui resurgunt, pauperes euan-
φοι ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγ-
gelizantur. Et beatus est quicumque
γελίζονται. καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν 23
nō scãdalizatus fuerit in me. || Abeunti-bus
μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. ἀπελθόντων 24
autem nunciis Ioannis, cœpit dicere
δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν
* turbis de Ioanne: Quid existis
τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου, τί ἐξεληλύθατε
in desertum " spectare? arundinem à
εἰς τὴν ἔρημον θεασάσθαι; κάλαμον ὑπὸ
vento q quassatam? Sed quid exi-
ἀνέμου σαλευόμενον; ἀλλὰ τί ἐξεληλύ- 25
stis videre? hominem in mollibus vestimẽtis
θατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις
ρ amictum? Ecce qui in veste || glorio-
+ ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδό-
sa & luxu existentes, in domibus regum
ξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες ἐν τοῖς βασιλείοις
sunt. Sed quid existis videre? Pro-
εἰσίν. ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προ- 26
phetam? Vtique dico vobis: & abundantius Pro-
φήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προ-
pheta. Hic est de quo scriptum est: Ecce
φήτου. οὗτός ἐστι περὶ οὗ γέγραπται, ἰδοὺ 27
ego mitto angelum meum ante fa-
ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προ-
ciem tuam, qui pr parabit viam
σώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν
tuam ante te. Dico enim vobis, ma-
σου ἔμπροσθέν σου. λέγω γὰρ ὑμῖν, μεί- 28
ior " in genitis mulierum Propheta Ioan.
ζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης Ἰωάν-
ne Baptista nemo est. Qui autem mi-
νου τοῦ βαπτίστου οὐδείς ἐστιν. ὁ δὲ μικρό-
nor * in regno Dei, major illo
τερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, μείζων αὐτοῦ
est. Et omnis populus audiens & pu-
ἐστι. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τε- 29

|| Et quum discessissent nuncij

* ad turbas

" videre?

q agitatam?

ρ indutum?

|| pretiosa sunt, & deliciis,

† ἀμφιέννυμι

* plus quàm Prophetam.

" inter natos

* est

blicani

blicani iustificauer
λῶναι ἐδικαίωσα
|| baptismum Ioanni
30 βάπτισμα Ἰωάν
Legisperiti consil
νομικοὶ τὴν βου
semetipsos, non
ἑαυτοὺς, μὴ βα
Ait autem Dom
31 εἶπε δὲ ὁ κύ
homines gener
ἀνθρώπους τῆς
similes? Similes
32 ὅμοιοι; ὅμοιοι
sedentibus, &
καθημένοις, καὶ
cẽtibus: Cãtauimus
γοῦσιν· κατηλήσαμ
lamentauimus vob
ἐθρηνήσαμεν ὑμ
Venit " enim I
33 ἐλήλυθε γὰρ Ἰω
nẽ mãducans, neque
τον ἐσθίων, μήτε
monium habet.
34 μόνιον ἔχει·
nis mandũcans & b
που ἐσθίων καὶ
mo || edax &
θρωπος φάγος καὶ
norum & peccator
35 νῶν καὶ ἁμαρτω
sapientia à fi
36 σοφία ἀπὸ τῶν τέ
gabat autẽ quidã Ill
ρώτα δὲ τις αὐ
caret cum illo.
γκ μετ' αὐτοῦ.
Pharisæi discubu
37 φαρισαίου κατεκλί

blicani iustificauerunt Deum, baptizati
λῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεὸν, βαπτισθέντες τὸ
‖ baptismum Ioannis. At Pharisæi * &
30 βάπτισμα ἰωάνου. οἱ δὲ φαρισαῖοι καὶ οἱ
Legisperiti consilium Dei spreuerunt in
νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ † ἠθέτησαν εἰς
semetipsos, non baptizati ab eo.
ἑαυτοὺς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ.
Ait autem Dominus: Cui ergo ϙ assimilabo
31 εἶπε δὲ ὁ κύριος, τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς
homines generationis huius? & cui sunt
ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ τίνι εἰσὶν
similes? Similes sunt pueris in foro
32 ὅμοιοι; ὅμοιοί εἰσι παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ
sedentibus, & loquentibus adinuicem, & di-
καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις, καὶ λέ-
cẽtibus: Cãtauimus tibiis vobis, & non saltastis:
γουσιν· ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε·
lamentauimus vobis, & non plorastis.
ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε.
Venit ✱ enim Ioannes Baptista neque pa-
33 ἐλήλυθε γὰρ ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς μήτε ἄρ
nẽ mãducans, neque vinũ bibens: & dicitis, Dæ-
τον ἐσθίων, μήτε οἶνον πίνων, καὶ λέγετε, δαι-
monium habet. Venit filius homi-
34 μόνιον ἔχει· ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
nis manducans & bibens, & dicitis: Ecce ho
που ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε, ἰδοὺ ἄν-
mo ‖ edax & vinum bibẽs, amicus publica-
θρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελω-
norum & peccatorum. Et iustificata est
35 νῶν καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαιώθη ἡ
sapientia à filiis suis omnibus. Ro-
36 σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων· ἠ-
gabat autẽ quidã illum * Pharisæorum, vt mãdu-
ρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν φαρισαίων, ἵνα φά-
caret cum illo. Et ingressus in domum
γῃ μετ' αὐτοῦ. καὶ εἰσελθὼν εἰς † οἰκίαν τοῦ
Pharisæi discubuit. Et ecce mulier in
37 φαρισαίου κατεκλίθη. καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ

‖ baptismo
* autem
† ἀθετέω
ϙ similes dicam
† ὀρχέομαι
✱ autem
‖ deuorator
* de Pharisæis

ciuitate, quæ erat peccatrix. ‖ cognoscens quòd
πόλει ἥτις ἦν ἁμαρτωλός. ἐπιγνοῦσα ὅτι
accubuit in domo Pharisæi, " affe-
κατέκειτο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομί-
rens alabastrum vnguenti: Et stans se-
σασα ἀλάβαστρον μύρου· καὶ στᾶσα παρ-
cus pedes eius retro flens, cœpit
ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίουσα, ἤρξατο
rigare pedes eius lacrymis, &
βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι, καὶ
capillis capitis sui extergebat: &
ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ
osculabatur pedes eius, & vngebat
κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ. καὶ † ἤλειφε τῷ
vnguento. Videns autem Pharisæus
μύρῳ. ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέ-
eum, ait in seipso, dicens: Hic si esset
σας αὐτὸν εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, λέγων, οὗτος εἰ ἦν
Propheta, sciret vtique quæ & qualis *
προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ
mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix
γυνὴ ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός
est. Et respondens Iesus, dixit ad
ἐστι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπε πρὸς
illum, Simon, habeo tibi aliquid dicere. ‖ Ille
αὐτόν, Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δὲ
ait: Magister, dic. Duo debito-
φησί, διδάσκαλε, εἰπέ. δύο χρεωφειλέ-
res erant fœneratori cuidã: vnus debebat de-
ται ἦσαν δανειστῇ τινι· ὁ εἷς ὤφειλε δη-
narios quingentos, ρ & alter quinquagin-
ναρίους πεντακοσίους, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκον-
ta. Non habẽt bus autẽ illis ‖ reddere,
τα. μὴ ἔχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι,
ambobus gratis donauit. Quis ergo eo-
ἀμφοτέροις † ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐ-
rum, dic, plus eum diliget?
τῶν, εἰπέ, πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει;
Respondens autem Simon, dixit, " subsa-
ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπεν, ὑπολαμ-

vt cognouit
* Iesus
" attulit
† ἀλείφω
ρ qui vocauerat
‖ intra se,
* est
‖ At ille
ρ & alius
‖ vnde redderent: donauit vtrisque.
† χαρίζομαι
‖ Aestimo quia is

mo quod cui
βαίνω ὅτι ᾧ τὸ π
dixit ei: Re
44 εἶπεν αὐτῷ, ὁρᾷ
ad muliere
πρὸς τὴν γυναῖκα
hanc mul
ταύτην τὴν γυν
domum, aquam * a
οἰκίαν, ὕδωρ ὅτι
sti: hæc autem
κας· αὕτη δὲ τοῦ
pedes, & ca
πόδας, καὶ ταῖς
extersit. Osc
45 † ἐξέμαξε. φιλ
autẽ ex quo intrau
δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθ
lans meos ped
46 σά μου τοὺς πόδ
meũ ffon vnxisti:
μου οὐκ ἤλειψας
47 pedes. ‖ Cu
τοὺς πόδας. οὗ
tur " peccata
ται αἱ ἁμαρτίαι
lexit multũ. Cui a
48 πιστε πολύ. ὁ
lum diligit. Dixi
49 γον ἀγαπᾷ. εἶ
peccata. Et
50 αἱ ἁμαρτίαι. καὶ
dicere " in seipsis:
λέγειν ἐν ἑαυτοῖς
ta dimittit; Dix
τίας ἀφίησιν; εἶ
Fides tua ‖ seruau
πίστις σου σέσω
cem.
γλω.

mo quod cui plus donauit. Ille autem
βαίνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ
dixit ei: Rectè iudicasti. Et cõuersus
44 εἶπεν αὐτῷ, ὀρθῶς ἐκρίνας. καὶ στραφεὶς
ad mulierem, Simoni dixit: Vides
πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ Σίμωνι ἔφη, βλέπεις
hanc mulierem? Intraui tuam in
ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν
domum, aquam *ad pedes meos non dedi-
οἰκίαν, ὕδωρ ὅπι τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδω-
sti: hæc autem lacrymis rigauit meos
κας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέ μου τοὺς
pedes, & capillis *capitis sui
πόδας, καὶ ταῖς θρίξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς
extersit. Osculum mihi non dedisti: hæc
45 †ἐξέμαξε. φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη
autẽ ex quo intraui, non cessauit *oscu-
δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον, οὐ διέλιπε καταφιλοῦ-
lans meos pedes. Oleo caput
46 σά μου τοὺς πόδας. ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν
meũ non vnxisti: hæc autẽ vnguẽto vnxit meos
μου οὐκ ἤλειψας, αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψέ μου
pedes. ‖ Cuius gratia, dico tibi, Remittũ-
47 τοὺς πόδας. οὗ χάριν, λέγω σοι, ἀφέωντ-
tur ″ peccata eius multa: quoniã di-
ται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγά-
lexit multũ. Cui autẽ ϱ paululũ dimittitur, paulu-
48 πησε πολύ. ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλί-
lum diligit. Dixit autẽ ad illã: Remittũtur *tua
49 γον ἀγαπᾷ. εἶπε δὲ αὐτῇ, ἀφέωνταί σου
peccata. Et cœperunt ″ simul accumbentes
50 αἱ ἁμαρτίαι. καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι
dicere ‖ in seipsis: Quis hic est, quiϱ & pecca-
λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρ-
ta dimittit; Dixit autẽ ad mulierem:
τίας ἀφίησιν; εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἡ
Fides tua ‖ seruauit te: vade in ″ pa-
πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρή-
cem.
νην.

‖ At

* pedibus meis

* suis

† ἐκμάσσω
* osculari

‖ Propter quod
″ ei

ϱ minus

* tibi

″ qui simul accumbebãt,
* intra se:
ϱ etiam

‖ saluam fecit
″ pace.

CAP.

CAP. VIII. η'.

Et factum est *in* deinceps, & ipse
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς, καὶ αὐτὸς 1
iter faciebat per ‖ *ciuitatē* & castella, prædicans &
διώδευε κατὰ πόλιν καὶ κώμας, κηρύσσων καὶ
euangelizans regnum Dei;
εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.
& duodecim cum illo, Et mulieres ali-
καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, καὶ γυναῖκές τι- 2
quæ quæ erant curatæ a spiriti-
νες αἱ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμά-
bus malignis, & infirmitatibus, Maria
των πονηρῶν, καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ καλου-
qui vocatur Magdalene, de qua dæmonia septem
μένη Μαγδαληνὴ, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ
exierant: Et Iohanna vxor Chusæ
† ἐξεληλύθει καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ 3
procuratoris Herodis, & Susanna, & aliæ
† ἐξέρχομαι
ἐπιτρόπου Ἡρῴδου καὶ Σουσάννα, καὶ ἕτεραι
multæ, quæ ministrabant ei de fa-
πολλαὶ, αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑ-
cultatibus suis. * *Conueniente* autē turba
παρχόντων αὐταῖς. συνιόντος δὲ ὄχλου 4
plurima, & " *secundum ciuitatem aduenientibus*
πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων
ad eum, dixit per similitudinem: Exiit
πρὸς αὐτὸν, εἶπε διὰ παραβολῆς· ἐξῆλθεν 5
seminans seminare semen suum: &
ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον αὐτοῦ· καὶ
in seminando eum, hoc quidē cecidit secus
ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν
viam, & conculcatum est: & volucres
ὁδὸν, καὶ † κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ
cæli comederunt illud. Et aliud ce-
οὐρανοῦ κατέφαγον αὐτό. καὶ ἕτερον ἔ- 6
cidit supra petram, & natum exaruit,
πεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυὲν ἐξηράνθη,
" *propter non habere* humorem. Et aliud cecidit
διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα. καὶ ἕτερον ἔπεσεν 7

‖ ciuitates

" quæ vocatur

† ἐξέρχομαι

* Quum cōueniret

" de ciuitatibus properarent.

ϱ qui seminat,

* dum seminat, aliud

† κατεπατέω

" quia non habebat

|| *in medio* *spinarum*, & simul * *enatæ*
ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ † συμφυεῖσαι αἱ
spinæ suffocauerunt illud. Et aliud ce-
8 ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό. καὶ ἕτερον ἔ-
cidit in terram bonam: & *enatum*
πεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ φυὲν
fecit fructum centuplum. Hæc
ἐποίησε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. ταῦτα
dicens, clamabat: * *Habens* aures || *audire*,
λέγων ἐφώνει, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν,
audiat. Interrogabant autē eum discipu-
9 ἀκουέτω. ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθη-
li eius, *dicentes*, quæ esset parabola hæc.
ταὶ αὐτοῦ λέγοντες, τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη.
ρ *Is verò* dixit: Vobis datum est nosse * *my-*
10 ὁ δὲ εἶπεν, ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυ-
steria regni Dei, *ac* cæteris
στήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· τοῖς δὲ λοιποῖς
|| *in parabolis*: vt videntes non videant,
ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι;
& audientes non intelligant. Est autem hæc
11 καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν. ἔστι δὲ αὕτη ἡ
parabola: Semen est verbum Dei.
παραβολή· ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ.
Qui autē secus viam, ρ *sunt audien-*
11 οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν, εἰσὶν οἱ ἀκούον-
tes: deinde venit diabolus, & tollit ver
τες, εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος, καὶ αἴρει τὸ λό-
bum de corde eorum, *vt* ne creden-
γον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαν-
tes || *seruentur*. Qui verò supra petram, qui quū
12 τες σωθῶσιν. οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας, οἵ ὅταν
audierint, cum gaudio suscipiunt verbum, &
ἀκούσωσι, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ
hi ρ *radicē* non habēt: " *qui* ad tempus cre-
οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἱ πρὸς καιρὸν πιστεύ-
dunt, & in tempore tentationis * *absistunt*.
ουσι· καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ † ἀφίστανται.
Quod autē in spinas " *cadens*, hi sunt qui
14 τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσὸν, οὗτοί εἰσιν οἱ

|| inter spinas,
* exortæ
† συμφύω
ortum
* Qui habet
|| audiendi,
ρ Quibus
* mysterium
|| autem
ρ hi sunt qui
audiunt:
|| salui fiāt.
Nam qui
ρ radices
" quia
* recedunt.
† ἀφίσταμαι
" cecidit,

|| audierunt,
" euntes,
* bonam
|| bono & optimo,
* videant
" manifestetur:
|| cognoscatur,
* videte
|| audiatis.
* habet,
' quicumque non habet, etiam quod putat se
ϱ adire
|| præ turba.

|| *audientes*, & à solicitudinibus & diuitiis, ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου, & voluptatibus vitæ, " *profecti* suffocan- καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγον- tur, & non referunt fructum. Quod autem in του, καὶ οὐ τελεσφοροῦσι. τὸ δὲ ἐν τῇ * *pulchrã* terrã, hi sunt qui in corde || *pul.* καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ κα- *chro & bono*, audientes verbum reti- λῇ καὶ ἀγαθῇ, ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέ- nent, & fructum afferunt in patientia. Nemo χουσι, καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ. 16 οὐδεὶς autẽ lucernã accendens, operit eam vase, δὲ λύχνον ἅψας, καλύπτει αὐτὸν σκεύει, aut subtus lectum ponit: sed supra can- ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν· ἀλλ' ἐπὶ λυ- delabrum ponit, vt intrantes * *aspi-* χνίας τίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέ- *ciant* lumẽ. Nõ enim est occultũ quod nõ " *ma-* πωσι τὸ φῶς. οὐ γὰρ ἔστι κρυπτὸν ὃ οὐ φα- 17 *nifestum fiet*: nec absconditum, quod nõ || *co-* νερὸν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον, ὃ οὐ γνω- *gnoscitur*, & in palam veniat. " *Aspicite ergo* σθήσεται, καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ. βλέπετε οὖν 18 quomodo *auditis*. Qui enim * *habeat*, dabitur πῶς ἀκούετε. ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται illi: & *qui nõ habeat, & quod videtur* habere, aufe- αὐτῷ· καὶ ὃς ἂν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀφαι- retur ab illo. Venerunt autem ad illum σθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν 19 mater & fratres eius: & non poterant ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο ϱ *contingere* eum || *propter turbam*. Et nũciatũ est συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. καὶ ἀπηγγέλη 20 illi, *dicentibus*: Mater tua & fratres αὐτῷ λεγόντων· ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί tui stant foris, videre te volentes. Qui σου ἑστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες. ὁ 21 *autem* respondens dixit ad eos: Mater δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτοὺς, μήτηρ

mea & fratres
μου καὶ ἀδελφοί
verbum Dei ||
λόγον τοῦ θεοῦ
ipsum. Et factum
22 αὐτόν. καὶ ἐγένετο
ipse ascendit in na
αὐτὸς ἀνέβη εἰς πλ
& ait ad i
καὶ εἶπε πρὸς αὐ
vlterius stagni. E
πέραν τῆς λίμνης·
2 gãtibus autẽ illis, sop
των δὲ αὐτῶν ἀφύ
cella venti in
λαψ ἀνέμου εἰς τὴ
bantur, & periclita
ρεῦτο, καὶ κινδυνε
24 suscitauerunt eum, d
διήγειραν αὐτὸν λ
mus. || *Ille autem*
λύθη. ὁ δὲ ἐγερθε
& *tempestatem*
καὶ τὸν κλύδωνα τοῦ
& facta est tranquil
25 καὶ ἐγένετο γαλήνη.
est fides vestra?
ἔστιν ἡ πίστις ὑμῶν;
sunt, dicentes
σαν, λέγοντες
hic est, quia &
οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ
& mari, & ob
26 καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπα
nauigauerunt ad
κατέπλευσαν εἰς
remorum, quæ est
ρμιῶν, ἥτις ἐστὶν ἀν
|| *Exeunti autem ipsi*
27 ἐξελθοντι δὲ αὐτῷ

mea & fratres mei hi sunt o
μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν
verbum Dei ‖audientes, & facientes
λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες, καὶ ποιοῦντες
ipsum. Et factum est in vna dierum, &
22 αὐτόν. καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ
ipse ascendit in nauiculam, & discipuli eius:
αὐτὸς ἀνέβη εἰς πλοῖον, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
& ait ad illos: ¶Transeamus in
καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, διέλθωμεν εἰς τὸ
vlterius stagni. Et proficisti sunt. Naui-
πέραν τῆς λίμνης. καὶ † ἀνήχθησαν. πλεόν-
2 gãtibus autẽ illis, sopitus est, & descendit pro-
των δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσε, καὶ κατέβη λαί-
cella venti in stagnum, & comple-
λαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπλη-
bantur, & periclitabantur. Accedentes autẽ
ρουτο, καὶ ἐκινδύνευον. προσελθόντες δὲ
suscitauerunt eum, dicentes: Præceptor, peri-
διήγειραν αὐτὸν λέγοντες, ἐπιστάτα, ἀπολ-
mus. ‖ Ille autem excitatus o iurgauit ventum
λύμεθα. ὁ δὲ ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ
& fluctuationem aquæ: & *cessauerunt,
καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο,
& facta est tranquillitas. Dixit autẽ illis: Vbi
25 καὶ ἐγένετο γαλήνη. εἶπε δὲ αὐτοῖς, ποῦ
est fides vestra? 'Timentes autem mirati
ἐστὶν ἡ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμα-
sunt, dicentes ad inuicem: Quis nam
σαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, τίς ἄρα
hic est, quia & ventis imperat
οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει
& mari, & obediunt ei? Et
26 καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ; καὶ
nauigauerunt ad regionem *Gada-
κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν γαδα-
renorum, quæ est contra Galilæam.
ρηνῶν, ἥτις ἐστὶν ἀντιπέραν τῆς γαλιλαίας.
‖Exeunti autem ipsi ad terram, occur-
27 ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν ὑπαντή-

¶ qui

‖ audiunt, & faciunt.

'autem

¶ Transfretemus trans stagnum.

Et ascenderunt.

†ἀνάγω

‖ obdormiuit,

‖ At ille surgens increpauit tempestatẽ

* cessauit,,

*Qui

'putas

* Gerasenorum,

‖ Et quũ de naui egressus esset

rit illi vir quidam ex vrbe qui habebat
τι εν αὐτῷ ἀνὴρ τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχε
q dæmonia ex temporibus multis: & vestimẽto nõ
δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ
q dæmon u iam
induebatur, ‖ & in domo non manebat, sed in
ἐνεδιδύσκετο, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν
‖ neque
monumentis. ‖ Videns verò Iesum, & ex-
τοῖς μνήμασιν. ἰδὼν δὲ τὸν ἰησοῦν, καὶ ἀ-
‖ Is vt vidit
clamans, procidit *illi: & voce ma-
νακράξας προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ φωνῇ με-
* ante illum
gna dixit: Quid mihi & tibi q Iesu fili Dei
γάλῃ εἶπε, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ
q ei
altissimi? obiecro te, ne me torqueas.
τοῦ ὑψίστου; ὁρκίζω σε, μή με βασανίσῃς.
Præcipiebat enim spiritui immundo
παρήγγελλε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ,
‖ vt exiret
‖ exire ab homine. Multis enim
ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ
temporibus arripiebat illum: & vinciebatur
χρόνοις συνηρπάκει αὐτὸν, καὶ ἐδεσμεῖτο
catenis, & compedibus custoditus: & ‖ perum-
‖ ruptis vinculis agebatur.
pens vincula agitabatur a dæmo-
† ἐλαυνόω
σιν τὰ δεσμὰ † ἠλαυνόετο ὑπὸ τοῦ δαιμο-
nio in deserta. Interrogauit autẽ illũ Ie-
νίου εἰς τὰς ἐρήμους. ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ ἰη-
sus dicẽs, Quod tibi est nomen? q is autẽ dixit, Le-
q At ille
σοῦς, λέγων τί σοί ἐστιν ὄνομα; ὁ δὲ εἶπε, λε-
gio: quia dæmonia multa intrauerunt in eum.
γεὼν· ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθε εἰς αὐτόν.
Et rogauerunt illum ‖ vt non imperaret illis
‖ ne
καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς
‖ in abyssum *abire. Erat aut ibi grex
‖ vt
εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν. ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη
*irent.
porcorum multorum pascentium in monte: & ro-
χοίρων ἱκανῶν βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει καὶ πα-
gabant eum vt permitteret eis in il-
ρεκάλουν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκεί-
los ingredi: & permisit illis. Exeun-
* Exierunt ergo
νους εἰσελθεῖν καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. ἐξελθόν-
tia

tia autẽ dæmonia
τα δὲ τὰ δαιμόνια
uerunt in porcos:
θεν εἰς τοὺς χοίρους·
præceps in stag
34 τὸ κρημνὸν εἰς τὴν
dentes autem pascentes
δοντες δὲ οἱ βόσκοντ
& abeuntes nunci
καὶ ἀπελθόντες ἀπήγ
in q agros. Exier
35 εἰς τοὺς ἀγρούς. ἐξῆλ
venerunt ad Iesum
ἦλθον πρὸς τὸν ἰησοῦ
hominem à quo
ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ
stitum, ac san
ματισμένον, καὶ σωφ
des ‖ Iesu: & tim
36 δας τοῦ ἰησοῦ καὶ ἐφοβ
illis & ‖ videntes, quo
αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες
nixeus Et rogauerunt
37 θείς. καὶ ἠρώτησαν
circum regionis
τὸν περιχώρου τῶν γαδ
ipsis: quia timore ma
αὐτοῖς· ὅτι φόβῳ μεγ
autem ascendẽs in nau
38 δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖ
autem illum vir a que
δὲ αὐτῷ ὁ ἀνὴρ, ἀφ' οὗ
nia, *esse cum eo:
νια, εἶναι σὺν αὐτῷ
Iesus, dicens: Re
ἰησοῦς, λέγων, ὑπό
39 & narra quanta fe
καὶ διήγησαι ὅσα ἐπ
abiit per vniue
ἀπῆλθε καθ' ὅλην

tia autē dæmonia ab homine, ꝓintra-
τα ἤ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰς ἦλ-
uerunt in porcos: & impetu abiit grex per
θεν εἰς τοὺς χοίρους· καὶ †ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ
præceps in stagnum, & suffocatus est. "Vi-
τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην, καὶ ἀπεπνίγη. ἰ-
34 dentes autem pascentes factum, fugerunt:
δοντες ἤ οἱ βόσκοντες τὸ γινόμενον, ἔφυγον·
& abeuntes nunciauerunt in ciuitatē, &
καὶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ
in ꝓagros. Exierunt autē videre ‖factū", &
35 εἰς τοὺς ἀγρούς. ἐξῆλθον ἤ ἰδεῖν τὸ γεγονός, καὶ
venerunt ad Iesum: & inuenerunt sedentē
ἦλθον πρὸς † ἰησοῦν· καὶ εὗρον καθήμενον †
hominem à quo dæmonia exierant: ve-
ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱ-
stitum, ac sana mente, ad pe-
ματισμένον, καὶ σωφρονοῦντα, παρὰ τοὺς πό-
des ‖Iesu: & timuerunt. Nunciauerūt autē
36 δας τοῦ ἰησοῦ καὶ ἐφοβήθησαν. ἀπήγγειλαν δὲ
illis & "videntes, quomodo *seruatus esset* dæm-
αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονι-
niacus Et rogauerunt illum omnis multitudo
37 ζόμενος. καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος
circum regionis ‖Gadarenorum abire ab
τῆς περιχώρου τῶν γαδαρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ'
ipsis: quia timore magno *simul* tenebantur. ipse
αὐτῶν· ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο. αὐτὸς
autem ascendēs *in* nauim, reuersus est *Rogauit
38 δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν. ἐδέετο
autem illum vir a quo exierant dæmo-
δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ, ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμό-
nia, *esse cum eo: dimisit autem eum
νια, εἶναι σὺν αὐτῷ· ἀπέλυσε δὲ αὐτὸν ὁ
Iesus, dicens: Redi in domum tuam,
ἰησοῦς, λέγων, ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου,
39 & narra quanta fecit tibi Deus. &
καὶ διήγου ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ θεός. καὶ
abiit per vniuersam ciuitatem prædicās
ἀπῆλθε καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων

ꝓ&

† ὁρμάω

"Quod vt viderunt, factū quipascebāt,

ꝓ villas.

‖quod "est,

‖ eius:

" qui viderant,

*sanus factus

*à legione.

‖ Gerazenorū vt discederet

*Et

* vt esset

quanta fecisset illi Iesus. Factũ est autẽ
ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐδέξατο δὲ 40
p in redire Iesum, excepit
ὁ ὄχλος, ἦσαν γὰρ πάντες προσδο-
illum turba: erant enim omnes expe-
κῶντες αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ, ᾧ ὄνο- 41
men Iairus, & ipse princeps syna-
μα ἰάειρος, καὶ αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγω-
gogæ erat: & ‖cadens ad pedes
γῆς ὑπῆρχε· καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ
Iesu, rogabat eum *intrare in
ἰησοῦ, παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν
domum ꝑ suam. Quia filia ‖unigenita erat
οἶκον αὐτοῦ. ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν 42
ei ″ut annorũ duodecim, & hæc moriebatur.
αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνη-
*In verò ire ipsum, turba
σκεν. ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν, οἱ ὄχλοι
comprimebant eum. Et mulier″existens in flu-
συνέπνιγον αὐτόν. καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύ- 43
xu sanguinis ab annis duodecim, quæ *medicis
σει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις ἰατροῖς
impendens omnem *vitam, non potuit
προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον, οὐκ ἰσχυσεν
ab ullo curari: ‖Accedens
ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι· προσελθοῦσα 44
retrò, ″tetigit fimbriam vestimenti
ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου
eius, & confestim stetit fluxus sanguinis
αὐτοῦ, καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος
eius. Et ait Iesus: Quis ″tangens
αὐτῆς. καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς, τίς ὁ ἁψάμενός 45
me? negantibus autem omnibus, dixit Petrus
μου; ἀρνουμένων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ πέτρος
& qui cum illo *: Præceptor, turbæ com-
καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ἐπιστάτα. οἱ ὄχλοι συνέ-
primunt te, & affligunt, & dicis: Quis
χουσί σε, καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις, τίς ὁ

ꝑ quum reliquisset Iesus,
‖ autem
‖ cecidit
ª rogans
* vt intraret
ꝑ eius.
‖ vnica
″ fere
* Et contigit dum iret, à turbis comprimebatur.
‖ quæ erat
ª in medicos erogauerat
* substantiam
‖ Accessit
ª &
″ est qui tetigit.
* erant

quangens me?
46 ἁψάμενός μου;
me aliquis: ego en
μου τις· ἐγὼ γὰρ ἔγ
tem de me.
47 σαν ἀπ' ἐμοῦ.
non latuit, tre
ὅτι † ἔλαθε, τρέμ
bens ei, ob qu
σοῦσα αὐτῷ δι' ἣν
dicauit illi cor
πήγασεν αὐτῷ ἐν
admodum sanata sit c
48 ὡς ἰάθη παραχρῆ
Confide filia:
θάρσει θύγατερ· ἡ
de in pace.
49 πίστις σου σέσωκέν σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.
venit quidam à
ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ
ei, Quia mortua e
αὐτῷ, ὅτι τεθνήκεν
xa magistrum.
50 λε τὸν διδάσκαλο
respondit ‖ illi, d
ἀποκριθὲν αὐτῷ, λ
crede, & ″ seruabitu
51 πίστευε, καὶ σωθήσετ
domum, non permisi
οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν
Petrum & Ioannem
πέτρον καὶ ἰωάνν
trem puellæ, &
ἐκ τῆς παιδὸς, καὶ
omnes, & plangebat
52 πάντες, καὶ ἐκόπτοντο
flebe: non est mor
53 κλαίετε, οὐκ ἀπέθ
deridebant eum, sci
54 κατεγέλων αὐτοῦ, ε

q tangens me? ‖ At Iesus dixit: Tetigit
46 ἁψάμενός μου; ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἥψατό
me aliquis: ego enim noui virtutem *exeun-
μου τις· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δυνάμιν ἐξελθοῦ-
tem de me. Videns autem mulier quia
47 σαν ἀπ' ἐμοῦ. ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι
non latuit, tremens venit, & ‖adla-
οὐ † ἔλαθε, τρέμουσα ἦλθε, καὶ προσπε-
bens ei, ob quam causam tetigerit eũ, in-
σοῦσα αὐτῷ δι' ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ ἀ-
dicauit illi coram omni populo, & quem
πήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ
admodum sanata sit confestim. ‖Ipse autẽ dixit ei,
48 ὡς ἰάθη παραχρῆμα. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ,
Confide filia: fides tua seruauit te: va-
θάρσει θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πο-
de in pace. Adhuc autem illo loquẽte,
49 ρεύου εἰς εἰρήνην. ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος,
venit quidam à principe synagogæ, dicens
ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγων
ei, Quia mortua est filia tua: ne ve-
αὐτῷ, ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μὴ σκυλ-
xa magistrum. At Iesus audiens,
50 λε τὸν διδάσκαλον. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀκούσας
respondit ‖illi, dicens, Ne time: tantùm
ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων, μὴ φοβοῦ· μόνον
crede, & "seruabitur. Ingressus autem in
51 πίστευε, καὶ σωθήσεται. εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν
domum, non permisit intrare *neminem si non
οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα· εἰ μὴ
Petrum & Ioannem & Iacobum, & pa-
πέτρον καὶ ἰωάννην, καὶ ἰάκωβον, καὶ τὸν πατέ-
trem puellæ, & matrem. Flebant autẽ
ρα τῆς παιδὸς, καὶ τὴν μητέρα. ἔκλαιον δὲ
omnes, & plangebant illam. q Ille autẽ dixit, ‖Ne
52 πάντες, καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπε, μὴ
flete: non est mortua", sed dormit. Et
53 κλαίετε, οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ
deridebant eum, scientes quòd mortua esset. I-
54 κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. αὐ-

q tetigit. Et
' nam
* exiisse
‖ procidit ante pedes eius, &
† λανθανω
‖ At
" saluam fecit
' ad principẽ
" noli vexare illum.
e autem audito hoc verbo,
‖ patri puellæ, Noli timere:
" salua erit. Et quum venisset.
* secum quẽquam nisi
q At
‖ Nolite flere,
" puella,

p se autem eiiciens foras omnes, & te-
τὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ κρατή-
nens manum eius, clamauit, dicens: Puella
σας τῆς χεῖρος αὐτῆς, ἐφώνησε, λέγων, ἡ παῖς,
surge. Et reuersus est spiritus eius, &
ἐγείρου. καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ 55
q iussit surrexit continuò: & q ordinauit illi da-
ἀνέστη παραχρῆμα· καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆ-
ri māducare. Et stupuerunt parentes eius:
ναι φαγεῖν. καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. 56
l quibus ne alicui dicerent quod factum erat.
ll ille autem præcepit illis nemini dicere
ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ
γεγονός.

CAP. IX. θ'.

q Conuocatis l apostolis,
q Conuocans autem duodecim ll di-
συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα μα- 1
scipulos suos, dedit illis virtutem &
θητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δυνάμιν καὶ
l vt n curarent potestatem super omnia dæmonia, & ll languo-
ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νό-
res n curare. Et misit illos præ-
σους θεραπεύειν. καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κη- 2
dicare regnum Dei, & sanare
ρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἰᾶσθαι
infirmos. Et ait ad illos: Ni-
τοὺς ἀσθενοῦντας. καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, μη-
ll virgam, hil tuleritis in via, neque ll virgas, neque
δὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδὸν, μήτε ῥάβδους, μήτε
n pecuniam, peram, neque panem, neque argentum, neque fu-
πήραν, μήτε ἄρτον, μήτε ἀργύριον, μήτε ἀ-
* habeatis. guli duas tunicas * habere. Et in quācum q domū
νὰ δύο χιτῶνας ἔχειν. καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν 4
q ne exeatis. intraueritis, ibi manete, & inde q exire.
εἰσέλθητε, ἐκεῖ μένετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε.
Et quicumque non receperint vos, exeuntes
καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι

de

secundù

de ciuitate i
ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκ
pedibus vestris exc
ποδῶν ὑμῶν ἀπο
illos. Egressi a
6 αὐτούς· ἐξερχόμενο
cos, euangelizant
μενοι, εὐαγγελιζόμε
bique. Audiuit aut
7 ταχοῦ· ἤκουσε δὲ
φάσεα ab eo
γινόμενα ὑπ' αὐτ
dici à quibu
λέγεσθαι ὑπὸ πινων
mortuis. A quibusda
8 νεκρῶν· ὑπὸ τ
aliis autē, quia pro
ἄλλων δὲ, ὅτι προφ
surrexit. Et ait He
9 ση. καὶ εἶπεν· ἡρω
pitau; quis autē
φάλισα, τίς δὲ ὅστ
talia? & quære
τοιαῦτα; καὶ ἐζήτε
10 si Apostoli
ψαντες οἱ ἀπόστολο
cerunt: & assum
ποίησαν καὶ παρελα
seorsum in loc
κατ' ἰδίαν εἰς τό
te Bethsaidæ.
11 μφίς βηθσαϊδά.
quutæ sunt illū: & *
θησε αὐτῷ καὶ δεξα
de regno
περὶ τῆς βασιλείας
tis cura
12 τας θεραπείας
declinare. *accedēte
κλίνῃν· πρὸς ἡ δον

de ciuitate illa, etiam puluerem ϱà
ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν
pedibus vestris excutite in testimoni supra
ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάσσετε εἰς μαρτύριον ἐπ'
illos. Egressi autem ϱperambulant per vi-
6 αὐτούς. ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώ-
cos, euangelizantes & curantes v-
μας, εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες παν-
bique. Audiuit autem Herodes tetrarcha
7 ταχοῦ. ἤκουσε δὲ ἡρῴδης ὁ τετράρχης τὰ
ϱfacta ab eo omnia, & hæsitabat propter
γινόμενα ὑπ' αὐτοῦ πάντα, καὶ διηπόρει, διὰ τὸ
dici à quibusdam, quia Ioannes surrexit à
λέγεσθαι ὑπό τινων, ὅτι ἰωάννης ἐγήγερται ἀπὸ
mortuis. A quibusdam verò, quia Elias apparuit:
8 τῶν νεκρῶν. ὑπό τινων δὲ, ὅτι ἠλίας ἐφάνη
aliis autē, quia propheta vnus ||antiquorum re-
ἄλλων δὲ, ὅτι προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων ἀνέ-
surrexit. Dixit Herodes: Ioannem ego ϱdeca-
9 στη. καὶ εἶπεν ἡρῴδης, ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκε-
pitauī, quis autē est iste, de quo ego audio
φάλισα, τίς δὲ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω
talia? & quærebat videre eum. Et reuer-
τοιαῦτα; καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν. καὶ ὑποστρέ-
10 si Apostoli narrauerunt illi quæcũq; fe-
ψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐ-
cerunt: & ||assumens illos, secessit
ποίησαν. καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς, ὑπεχώρησε
seorsum in locum desertum ||vrbis voca-
κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλου-
ta Bethsaidæ. *At turbæ cognoscentes se-
11 μένης βηθσαϊδά. οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες, ἠκολού-
quutæ sunt illũ: & *excipiēs eos, loquebatur illis
θησαν αὐτῷ. καὶ δεξάμενος αὐτοὺς, ἐλάλει αὐτοῖς
de regno Dei, & ϱopus haben-
περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρείαν ἔχον-
tes cura sanabat. At dies ||cœperat
12 τας θεραπείας ἐποιεῖτο. ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο
declinare. *accedētes autē duodecim, dixerũt illi:
κλίνειν. προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα, εἶπον αὐτῷ

ϱ pedum vestrorum

ϱ circuibant per castella,

ϱquæ fiebant
|| eo quòd diceretur

||ab
|| de antiquis

ϱdecollaui,

|| assumptis illis

||qui est

* Quod quũ cognouissent turbæ,
*excepit
||&
ϱ eos qui indigebant
||autem
|| &

ρ turbas,

‖ quæ sunt cica castella, villásque

' escas:

* at

ρ nisi fortè eamus

‖ &

" hanc turbà

* autem

ρ per conuiuia

‖ Acceptis

" panibus, & duobus piscibus, respexit

* &

* distribuit

‖ suis vt ponerent ante turbas

† χορτάσθω

† ἀφορ

* quod superfuit

ρ quum solus esset orans,

* cum illo &

Dimitte ρ turbam, vt abeuntes in
ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς
‖ qui in circuitu vicos & agros, diuer-
τὰς κυκλῳ κώμας καὶ τοὺς ἀγροὺς, καταλύ-
tant, & inueniant ' cibarium: quia hic in
σωσι, καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν· ὅτι ὧδε ἐν
deserto loco sumus. Ait autem ad illos:
ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς, 13
Date illis vos manducare. * illi autē dixerunt: Nō
δοτε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ εἶπον, οὐκ
sunt nobis plus quàm quinque panes, & duo pi-
εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ δύο ἰ-
sces ρ si non quid euntes nos ‖ ema-
χθύες, εἰ μήτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγορά-
mus in omnem " populum hunc escas.
σωμεν εἰς παντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα.
Erant * enim ferè viri quinque millia. ait
ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι. εἶπε 14
autem ad discipulos suos: Facite discubere
δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, κατακλίνατε
illos ρ discubitus per quinquagenos. Et fece-
αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα· καὶ ἐποίη- 15
runt ita: & discumbere fecerunt omnes. ‖ Acci-
σαν οὕτω, καὶ ἀνέκλιναν ἅπαντας. λα- 16
piens autem quinque panes, & duos pisces,
βὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας
respiciens in cælum * benedixit il-
ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησεν αὐ-
lis, & fregit, & * dedit disci-
τοὺς, καὶ κατέκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μα- 17
pulis ‖ apponere turbæ Et manducauerũt, &
θηταῖς παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ. καὶ ἐφάγον, καὶ
saturati sunt omnes: & sublatũ est * a-
† ἐχορτάσθησαν πάντες. καὶ † ἦρθη τὸ πε-
bundans illis fragmentorum cophini duo-
ρισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων κόφινοι δώ-
decim. Et factum est ρ in esse ipsum oran-
δεκα. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευ- 18
tem solitariè, simul erant * ei di-
χόμενον κατὰ μόνας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μα-

scipuli, & interrogauit illos, dicens: Quem
θηταὶ καὶ ἐπηρώτη σεν αὐτοὺς λέγων τίνα
me dicunt turbæ esse? ρIlli autē respondē-
19 με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι; οἱ δὲ ἀποκρι θέν-
tes dixerunt: Ioannem Baptistam: alij
τες εἶπον, Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν· ἄλλοι
autem Eliam: alij verò, quia propheta *quidam
δὲ ἠλίαν, ἄλλοι δὲ, ὅτι προφήτης τις τῶν
antiquorum resurrexit. Dixit autem illis: Vos autē
20 ἀρχαίων ἀνέστη. εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ
quem me dicitis esse? respondens autem *Pe-
τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέ-
trus, dixit: Christum Dei. ρIlle autē incre-
21 τρος, εἶπε τὸν χριστὸν τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ ἐπιτι-
pans illos, præcepit ‖nemini dicere
μήσας αὐτοῖς, παρήγγειλε μηδενὶ εἰπεῖν
hoc, Dicens: quia oportet filium hominis
22 τοῦτο, εἰπών, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
multa pati, & reprobari à
πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ
senioribus & principibus sacerdotũ, & Scri-
τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμ-
bis, & occidi, & tertio
ματέων καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡ-
die resurgere. Dicebat autem ad omnes:
23 μέρᾳ ἐγερθῆναι. ἔλεγε δὲ πρὸς πάντας,
Si quis vult post me venire, abne-
εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησά-
get semetipsum, & tollat crucem suam
σθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
quotidie, & sequatur me. Qui enim
24 καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ
voluerit animam suam ρseruare, perdet
ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει
illam: ‖qui autem perdiderit animam su-
αὐτήν. ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐ-
am propter me, hic seruabit illam. Quid enim
25 τοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν. τί γὰρ
proficit homo *lucratus mundum
ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον

ρAt
" respondē-
runt &

* vnus de
prioribus

*Simon

ρAt

‖ ne cui dice-
rent

ρ saluam fa-
cere,

‖nam qui

" saluã faciet

* si lucretur

scipuli,

vni-

vniuersũ, seipsum autẽ ? perdẽs, aut dãmno affectus?
ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας, ἢ ζημιωθεὶς;
[Qui enim erubuerit me & meos ser-
ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λό- 26
mones, hunc filius hominis erubes-
γους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθή-
cet quum venerit in gloria sua, & ma-
σεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ τοῦ πα-
tris, & sanctorum angelorũ. Dico autẽ vobis
τρὸς, καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. λέγω δὲ ὑμῖν ἀ- 27
ver, Sunt aliqui hic stantium, qui non
λη θῶς, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστώτων, οἱ οὐ μὴ
gustabunt mortem, donec videant re-
γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασι-
gnum Dei. Factum est autem post verba
λείαν τοῦ θεοῦ. ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τού- 28
hæc fere dies octo, & assumens Pe-
τους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτὼ, καὶ παραλαβὼν τὸν πέ-
trum, & Ioannem, & Iacobum, ascẽdit in montẽ
τρον, καὶ ἰωάννην, καὶ ἰάκωβον, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος
orare. Et facta est in oran-
προσεύξασθαι. καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ προσευχε- 29
do ipsum, species vultus eius alte-
σθαι αὐτὸν, τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτε-
ra, & vestitus eius albus preful-
ρον, καὶ οἱ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστρά-
gens. Et ecce viri duo colloquebantur illi,
πων. καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, 30
qui erant Moyses & Elias: Qui visi in
οἵτινες ἦσαν μωσῆς καὶ ἠλίας· οἱ ὀφθέντες ἐν 31
gloria, dicebãt excessum eius, quẽ futurus erat im-
δόξῃ, ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἔμελλε πλη-
plere in Hierusalem. At Petrus & qui cum
ροῦν ἐν ἱερουσαλήμ. ὁ δὲ πέτρος καὶ οἱ σὺν 32
illo erant, grauati somno. Euigi-
αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ. διαγρηγορή-
lantes autem viderunt gloriam eius, &
σαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς
duos viros simul stantes illi. Et factũ est
δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ καὶ ἐγένετο 33

perdat, & detrimentum sui faciat?
Nam
maiestate
stantes,
assumpsit
& ut oraret
dũ oraret
&
eum eo,
autem
maiestate,
excessum
completurus erat
verò
erant
&
maiestatem
qui stabant cum illo.

ρῆν discedere ipsos ab illo, ait
ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ εἶπεν
Petrus ad Iesum: Præceptor, ‖pulchrum est
ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Ἐπιστάτα, καλόν ἐστιν
nos hic esse: & faciamus tabernacula tria,
ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς,
vnum tibi, & vnum Moysi, & vnum Eliæ, ″non
μίαν σοι, καὶ μίαν Μωσεῖ, καὶ μίαν Ἠλίᾳ· μὴ εἰ-
scienſ quid diceret. Hæc autē illo *dicente, facta est
δὼς ὃ λέγει. ταῦτα δὲ αὐτοῦ λεγόντος ἐγένετο
34 nubes, & obumbrauit eos: ϱtimuerunt autē
νεφέλη, καὶ ἐπεσκίαζεν αὐτοῖς· ἐφοβήθησαν δὲ
§in illos intrare in nubem. Et
35 ἐν τῷ εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην. καὶ
vox facta est de nube, dicens: Hic
φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, Οὗτός
est filius meus dilectus, ipsum audite. Et
36 ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ
″in fieri vocem, inuentus est Iesus so-
ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν, εὑρέθη ὁ Ἰησοῦς μό-
lus: & ipsi tacuerunt, & nemini ‖enunciauerũt
νος. καὶ αὐτοὶ ἐσιγήσαν, καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν
in illis diebus ‖nihil eorum quæ viderant.
ἐν ἐκείναις τὰς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑωράκασιν.
Factum est autem in sequenti die, descendentibus
37 Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, καταελθόντων
illis de monte, occurrit illi tur-
αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄ-
ba multa. Et ecce vir de turba ex-
38 χλος πολύς. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνε-
clamauit, dicens: Magister, obsecro te, respi-
βόησε λέγων, Διδάσκαλε, δέομαί σου, ἐπίβλε-
ce in filium meum, quia ‖vnigenitus est mihi: Et
39 ψον ἐπὶ τὸν υἱόν μου· ὅτι μονογενής ἐστί μοι· καὶ
ecce spiritus apprehēdit eum, & subitò clamat,
ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτὸν, καὶ ἐξαίφνης κράζει,
& ‖discerpit eum cum spuma, & vix dis-
καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ, καὶ μόγις ἀπο-
cedit ab ipso, ϱconterens eum. Et roga-
χωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ, συντρίβον αὐτόν. καὶ ἐδεή-

ϱ quũ discederent
‖bonum
″nesciens
*loquente,
ϱ &
§intrantibus illis
″dum fieret vox,
‖dixerunt
|quicquã ex his
‖vnicus
‖elidit, & dissipat
ϱdilanians

ui discipulos tuos vt eliceerent illum,
θλω τοὺς μαθητάς σου ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό,
& non potuerunt. Respondens autem
καὶ οὐκ ἠδύνηθησαν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ 41
esus, dixit: O generatio infidelis, & peruer-
ἰησοῦς, εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμ-
sa, vsquequo ero apud vos, & pa-
μένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξο-
ciar vos? adduc huc filiũ tuum. ¶Ad-
μαι ὑμῶν; προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου. ἔ- 42
huc autem accedente eo, lacerauit il-
τι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν αὐ-
lum dæmonium, & dissipauit. ‖increpa-
τὸν τὸ δαιμόνιον, καὶ συνέτριψεν. ἐπε-
uit autem Iesus spiritum im-
τίμησε δὲ ὁ ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀ-
mundum, & sanauit puerum, & red-
καθάρτῳ. καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα. καὶ ἀπέ-
didit illum patri eius. Stu-
δωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ τοῦ αὐτοῦ. ἐξε- 43
pebant autem omnes in magnitudine
πλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι
Dei: omnibus autem mirantibus in omnib⁹
τοῦ θεοῦ. πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν
quæ faciebat Iesus, dixit ad di-
οἷς ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς μα-
scipulos suos: Ponite vos in *aures ve-
θητὰς αὐτοῦ. †θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑ- 44
stras sermones istos: nam filius ¶ho-
μῶν τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀν-
minis ‖futurus est tradi in manus
θρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας
hominum. "Illi autē ignorabant verbũ istud,
ἀνθρώπων. οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, 45
& erat ¶occultum ab ipsis, vt
καὶ ἦν †παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα
non sentirent illud: & timebant interro
μὴ αἴσθωνται αὐτό· καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆ-
gare eum de verbo hoc. Intra
σαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου. εἰσῆλ- 46
uit

¶Et quum accederet, elisit ‖&

'que

* cordibus vestris

†τίθημι ¶enim

"futurum est vt tradatur

"At

¶velatũ ante eos,

† παρακαλύπτομαι

‖cogitatio

uit autem ratiocinatio in eos, hac, quis esset
δὲ ὁ διαλογισμὸς ἐν ἀυτοῖς, τὸ τὶς ἂν εἴη
maior eorum. At Iesus videns ‖ra-
μείζων αὐτῶν. ὁ δὲ ἰησοῦς ἰδὼν τὸν δια-
47 tiocinationem cordis illorum, assumens
λογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν. ἐπιλαβόμενος
puerum, statuit illum secus se: Et a-
48 παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῶ· καὶ εἶ-
it illis: Quicumque susceperit istum puerũ
πεν αὐτοῖς, ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον
in nomine meo, me recipit: & qui-
ἐπὶ τῶ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. καὶ ὃς
cumque me receperit, recipit qmittentem
ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά
me. ‖qui enim minor in omnibus vobis exi-
με. ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρ-
stens, hic *erit magnus. Respondens autẽ Ioan-
49 χων οὗτος ἔσται μέγας. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰωάν-
nes, dixit: Præceptor, vidimus quendam in no-
νης, εἶπεν, ἐπιστάτα, εἴδομέν τινα ἐπὶ τῶ ὀνό-
mine tuo eicientem dæmonia, & pro-
ματί σου ἐκβάλλοντα τὰ δαιμόνια, καὶ ἐκω-
hibuimus eum quia non sequitur nobiscum.
λύσαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν.
Et ait ad illum Iesus: qNe prohibete:
καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, μὴ κωλύετε·
50 qui enim non est aduersus *nos, pro 'nobis est.
ὃς γὰρ οὐκ ἔστι κατ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστι.
Factum est autem in complere di-
ἐγένετο δὲ ἐν τῶ συμπληροῦσθαι τὰς ἡ-
51 es assumptionis eius, & ipse
μέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτῶ, καὶ αὐτὸς τὸ
faciem suam firmauit 'ad
πρόσωπον αὐτῶ ἐστήριξε τοῦ πο-
ire in Hierusalem: Et misit
ρεύεσθαι εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπέστειλεν
nuncios ante conspectum suum: & eun-
ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευθέν-
tes intrauerunt in *vicum Samaritanorum, vt
τες εἰσῆλθον εἰς κώμην σαμαριτῶν, ὥστε

qcogitatio

‖ cogitationes

'apprehendit

* &

q eum qui misit

‖Nam

' est inter vos omnes

* maior est.

qNolite prohibere:

*vos,

'vobis

* dum complerentur

' vt iret

*ciuitatem

pararent illi. Et non receperunt eum, quia
ἑτοιμάσαι αὐτῷ. καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτὸν, ὅτι 53
facies eius erat ¶ euntis in Hieru-
τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς ἱερου-
salem. ‖ Videntes autem discipuli eius Ia-
σαλήμ. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Ια- 54
cobus & Ioannes, dixerunt: Domine, vis ‖ dicimus vt
κωβος καὶ ἰωάννης, εἶπον, κύριε, θέλεις εἴ-
camus ignem descendere de cælo, & con-
πωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀ-
sumere ‖ consumat illos, vt & Elias fecit? ¶ Con-
ναλῶσαι αὐτοὺς, ὡς καὶ ἠλίας ἐποίησε; στρα- 55
uersus autem increpauit illos, ‖ ¶ Et dixit: Non
φεὶς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, καὶ εἶπεν, οὐκ
scituisti ‖ dicens: Nescitis cuius spiritus estis vos. Nam filius
οἴδατε οἵου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς. ὁ γὰρ υἱὸς 56
hominis non venit animas hominum
τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε ψυχὰς ἀνθρώπων
perdere, sed saluare & abierunt in
ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι. καὶ ἐπορεύθησαν εἰς
‖ aliud castellum ‖ alium vicum. Factum est autem ambulãtib⁹ il-
ἑτέραν κώμην. ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐ- 57
lis in via, dicit quidam ad illum: Se-
τῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπε τις πρὸς αὐτὸν, ἀκολου-
quar te quocumque abieris, Domine. Et dixit
θήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ, κύριε. καὶ εἶπεν 58
illi Iesus: Vulpes foueas ha-
αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχου-
bent, & volucres cæli ni-
σι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκη-
dos: verùm filius * hominis non habet vbi
νώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ
caput reclinet. Ait autem ad alterum: * autem
τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. εἶπε δὲ πρὸς ἕτερον,
Sequere me. Ille autẽ dixit: Domine, permitte 59
ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπε, κύριε, ἐπίτρεψόν
mihi ¶ abeunti primùm ‖ sepelire patrem
μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι τὸν πατέρα
meũ. Dixit autem ei Iesus, Sine ‖ mortuos se-
μου. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἄφες τοὺς νεκροὺς θά- 60
peliant ‖ & * que ‖ vt mortui sepeliant

pelire suos mortuos: tu autem q abiens annun- q vade &
φαγ ἴδς ἑαυτῷ νεκρούς· σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγε-
cia regnum Dei ‖ Ait autem & alter: Se- ‖ Et
61 λε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. εἶπε δὲ καὶ ἕτερος, ἀ-
quar te Domine, " primùm autē permitte " sed
κολουθήσω σοι κύριε, πρῶτον δὲ ἐπιτρέψόν
mihi renuntiare his qui * ad domum meam. Ait * domi sunt.
62 μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου. εἶπε
autem ad illum Iesus: Nemo immittens ma-
δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖ-
num suam ad aratrum, & respiciens in qua re-
ρα αὐτοῦ ἐπὶ ἄροτρον, καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπί-
trò, aptus est * ad regnum Dei. * regno
σω, εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Cap. X. i.

Post autem hæc designauit Dominus
1 Μετὰ δὲ ταῦτα † ἀνέδειξεν ὁ κύριος
& alios septuaginta q, & misit il- † ἀναδείκνυμι
καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐ-
los per binos ante faciem suam in om- q duos,
τοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ, εἰς πᾶ-
nem ciuitatem & locū quò q futurus erat ipse ve- q erat ipse
σαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχε-
nire. ‖ Dicebat igitur ad illos: Ipsa quidē messis ‖ Et
2 σθαι. ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐτούς, ὁ μὲν θερισμὸς
multa, at operarij * pauci: ro- " illis,
πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. δεή- * autem
gate ergo dominum messis, vt
θητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅ-
emittat operarios in mes-
πως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερι-
sem suam. Ite, ecce ego
3 σμὸν αὐτοῦ. ὑπάγετε· ἰδοὺ ἐγὼ
mitto vos, sicut agnos ‖ in medio lu- µ inter lupos.
ἀποστέλλω ὑμᾶς, ὡς ἀρνὰς ἐν μέσῳ λύ-
pernum. Ne portate marsupium, non peram, Nolite portare sacculū,
4 κων. μὴ βαστάζετε βαλλάντιον, μὴ πήραν, neque

neque calceamenta: & neminem per vi-
μηδὲ ὑποδήματα· καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε. εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέρ- 5
ueritis, primùm dicite: Pax domui huic.
χησθε, πρῶτον λέγετε, εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.
Et si quidem fuerit ibi filius pacis, re-
καὶ ἐὰν ᾖ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης ἐπα- 6
quiescet super illum pax vestra: sin autem
παήσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μὴ γε,
non, ad vos reuertetur. In eadem autem
ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. ἐν αὐτῇ δὲ 7
domo manete, edentes & bibentes quæ
τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ
apud illos. dignus enim operarius mercede
παρ' αὐτῶν· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ
sua est ne transite de domo in do-
αὐτοῦ ἐστι. μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰ-
mum. Et in quamcumque ciuitatem intraueri-
κίαν. καὶ εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχη- 8
tis, & susceperint vos, manducate quæ appo-
σθε, καὶ δέξωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατι-
sita vobis. Et curate qui in illa
θέμενα ὑμῖν. καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ 9
infirmos, & dicite illi: Appropinquauit in
ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς· ἤγγικεν ἐφ' ὑ-
uos regnum Dei. In quamcumque autem ci-
μᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. εἰς ἣν δ' ἂν πό- 10
uitatem intraueritis, & non susceperint vos, ex-
λιν εἰσέλθητε, καὶ μὴ δέξωνται ὑμᾶς, ἐξελ-
euntes in plateas eius, dicite. Etiam
θόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς, εἴπατε, καὶ 11
puluerem adhærentem nobis de
τὸν κονιορτὸν τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς
ciuitate vestra abstergimus vobis. tamen hoc
πόλεως ὑμῶν ἀπομασσόμεθα ὑμῖν· πλὴν τοῦ-
scitote, quia appropinquauit super vos re-
το γινώσκετε, ὅτι ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασι-
gnum Dei. Dico autem vobis, quia Sodo-
λεία τοῦ θεοῦ. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι Σοδό- 12

|| sin autem,

* sunt.

ne nolite trâsire

quæ apponuntur

quæ sunt

qui adhæsit

|| extergimus in vos

mis in die illa remissius erit,
μεις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται
quàm ciuitati illi. Væ tibi Chorozaim, væ tibi
13 ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. οὐαί σοι χοραζίν, οὐαί σοι
Bethsaida, quia si in Tyro & Sidone factæ
βηθσαϊδά, ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο
fuissent virtutes quæ factæ ♀ in vobis, o-
αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι
to ♀ sunt! olim *vtique* in cilicio & cinere sedentes ‖ *pœ-*
ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμεναι μετενόησαν. Verumtamen Tyro & Sidoni remis-
‖ pœnitarent.
14 πλὴν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον
sius erit in iudicio, quàm vobis. Et tu Ca-
ἔσται ἐν τῇ κρίσει, ἢ ὑμῖν. καὶ σὺ καπερ-
pharnaum vsque ad cælũ exaltata, vsq. ad infernũ
15 ναοὺμ ἢ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ἅδου
demergêris. *Audiens* vos, me au-
καταβιβασθήσῃ. ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκού-
dit: & *spernens* vos, me spernit: ♀ *at*
ει· καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ. ὁ δὲ
qui audit. * qui spernit ♀ qui autem
17 *me spernens*, spernit *mittentem* me. Re-
ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με. ὑπέ-
me spernit, ‖ eũ qui misit
ρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέ-
uersi sunt autem septuaginta cum gaudio, di-
γοντες, κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται
centes: Domine, etiam dæmonia subiiciuntur
18 nobis in nomine tuo. * Ait *autem* illis: Vi-
ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου. εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἐθε-
debam Satanam sicut fulgur de
ωρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ
cælo cadentem. Ecce ♀ *do* vobis pote-
19 οὐρανοῦ πεσόντα. ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξου-
statem calcandi supra serpentes & scorpiones, &
σίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ
super omnem virtutem inimici, & nihil
ὅλης τῆς δυνάμεως τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν
vobis *non* nocebit. Verumtamen in hoc ‖ *ne*
20 ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ. πλὴν ἐν τούτῳ μὴ
gaudete, quia spiritus vobis subiiciuntur:
χαίρετε, ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται·

♀ sunt!
‖ pœnitarent.
" Qui audit
* qui spernit
♀ qui autem me spernit,
‖ eũ qui misit
duo
* Et
♀ dedi.
‖ nolite gaudere,

gaudete autē quòd nomina vestra scripta sunt in
χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν
cælis. In ipsa hora exultauit
τοῖς οὐρανοῖς. ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο 21
‖spiritu‖ Iesus, & dixit: Confiteor
τῷ πνεύματι ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν, ἐξομολογοῦ-
tibi Pater, Domine cæli & terræ,
μαί σοι πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅ-
quòd abscondisti hæc à sapientibus & pru-
τι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνε-
dentibus, & reuelasti ea paruulis. etiam Pa-
τῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πα-
ter, quoniam sic *factum est beneplacitum ante te.
τήρ· ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.
Omnia mihi tradita sunt à Patre meo: & 22
πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου· καὶ
nemo scit quis sit filius, ‖si non Pater:
οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ·
& quis sit Pater, si non Filius, & cui vo-
καὶ τίς ἐστιν ὁ πατήρ, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βού-
luerit Filius reuelare. Et conuersus ad
λεται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. καὶ στραφεὶς πρὸς 23
discipulos*, priuatim dixit: Beati
τοὺς μαθητὰς, κατ' ἰδίαν εἶπε. μακάριοι οἱ
oculi *videntes quæ‖videtis. Dico
ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε. λέγω 24
enim vobis, quòd multi Prophetæ & reges vo-
γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθε-
luerunt videre quæ vos videtis, & non viderũt:
λήσαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον·
& audire quæ auditis, & non audierunt. Et ec-
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. καὶ ἰ- 25
ce Legisperitus quidam surrexit, tentans illũ, &
δοὺ νομικός τις ἀνέστη, ἐκπειράζων αὐτὸν, καὶ
dicens: Magister, quid faciens vitam æternam
λέγων, διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον
possidebo? *Ille autem dixit ad eum: In
κληρονομήσω; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἐν 26
Lege quid scriptum est? quomodo legis?
τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις;

pin ‖sancto
*placuit
‖nisi
*suos,
* qui vident
‖ vos
‖faciendo
*At

Ille autē respondens dixit: Diliges Dominū Deum
27 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν
tuum ex toto corde tuo, & ex tota ani-
σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυ-
ma tua, & ex tota fortitudine tua, & ex omni
χῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς
‖cogitatione tua, & proximū tuū sicut teipsū Dixit
28 διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. εἶπε
autem illi: Rectè respondisti: hoc fac, & viues. Ille
29 δὲ αὐτῷ, ὀρθῶς ἀπεκρίθης, τοῦτο ποίει, καὶ ζήσῃ. ὁ
autē volens iustificare seipsū, dixit ad Iesum: Et
δὲ θέλων δικαιῶσαι ἑαυτόν, εἶπε πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ
quis est me proximus? Suscipiens autē Iesus, di-
30 τίς ἐστί μου πλησίον; ὑπολαβὼν δὲ ὁ ἰησοῦς εἶ-
xit: Homo quidam descendebat ab Hierusalem
πεν, ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ ἱερουσαλὴμ
in Iericho, & latronibus incidit: qui etiam exuē-
εἰς ἱερειχὼ, καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν, οἱ καὶ δείσαν-
tes eum, & plagas imponentes, abierunt, relin-
τες αὐτόν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέν-
quentes semiuiuum existentem. Secundum sortem
31 τες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. κατὰ συγκυρίαν
autē sacerdos quidam descendit in via illa,
δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ,
& videns illum, præteriuit. Similiter
32 καὶ ἰδὼν αὐτὸν, παρῆλθεν. ὁμοίως
autem & Leuita, *factus secundum locum,
δὲ καὶ λευίτης, γενόμενος κατὰ τὸν τόπον,
venienS & videns, pertransiit. Samaritanus
33 ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν. σαμαρείτης
autem quidā iter faciens, venit secus eū, & videē
δὲ τις ὁδεύων, ἦλθε κατ' αὐτὸν, καὶ ἰδὼν
eū, ‖visceribus commotus est. Et accedēs alligauit
34 αὐτὸν, ἐσπλαγχνίσθη. καὶ προσελθὼν κατέδησε
vulnera eius, infundens oleum & vinū:
τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον·
*ascendere faciens autē illū in propriū iumentū du
ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγα-
xit in ‖diuersorium, & curam eius.
γεν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ·

ᵠomnibus viribus tuis,
‖mente
ᵍque
ᵠin latrones
‖despoliauerunt
ᵍ plagis impositis
*semiuiuo relicto. Accidit
ᵠvt
ᵍviso illo,
‖descenderet eadem via,
*quum esset secus
† ἀντιπαρέρχομαι
ᵠ & videret eum,
‖ misericordia
ᵍ appropians
*& imponēs
ᵠsuum
‖stabulum,

alterā die protulit * & || stabulario, "supererogaueris, ' quū rediero

Et cum crastinum exiens, eiiciens duos
καὶ ὅτι τῇ αὔριον ἐξελθὼν ἐκβαλὼν δύο 35
denarios * dedit ||stabulario, & ait illi:
δηνάρια ἔδωκε τῷ παν δοχεῖ καὶ εἶπεν αὐτῷ,
Curam habe illius: & quodcumque "adimsum.
Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ, τι ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω
tibi. Quis igitur horum trium videtur tibi
σοι. τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι 36
proximus fuisse incidentis in
πλησίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς
latrones? ||Ille autem dixit: "Faciens
λῃστάς; ὁ δὲ εἶπεν ὁ ποιήσας τὸ 37
misericordiam cum illo. ait ergo illi
ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν οὖν αὐτῷ
Iesus: Vade, & tu fac similiter.
ὁ Ἰησοῦς, πορεύου, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.
Factum est autē in ire eos, 38
ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐ-
& ipse intrauit in vi-
τοὺς, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώ
cum quendam: mulier autem quædam nomine Mar-
μην τινά· γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μαρ-
tha, excepit illum in do-
θα, ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶ-
mum suam. Et huic erat soror
κον αὐτῆς. καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ 39
||nomine ||vocata Maria, quæ etiam se-
καλουμένη Μαρία, ἣ καὶ παρακαθί-
Domini dens secus pedes Iesu, au-
σασα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, ἤ-
diebat verbum illius. At Martha
κουε τὸν λόγον αὐτοῦ. ἡ δὲ Μαρθα 40
distrahebatur circa *multum ministerium.
περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν·
"stans autem ait: Domine, non curæ est
στᾶσα δὲ εἶπε, κύριε, οὐ μέλει
tibi quòd soror mea solam me re-
σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κα-

autem satagebat * frequens "quæsterit &

liquit ministrare? dic ergo illi vt
τέλιπε διακονεῖν; εἶπε οὖν αὐτῇ ἵνα
ρmihi simul suscipiat. ‖Respondens autem
41 μοι † συναντιλάβηται. ἀποκριθεὶς δὲ
dixit illi "Iesus: Martha, Martha,
εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μάρθα,
solicita ea, & turbaris *circa multa. ρVnius
42 μεριμνᾶς, καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά· ἑνὸς
verò est ‖usus. Maria autem "bonam par-
δὲ ἐστι χρεία. μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν με-
tem elegit, quæ non auferetur
εἵλατο ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται
ab ea.
ἀπ' αὐτῆς.

ρ me adiuuet.
‖Et
"Dominus
† συναντιλαμβάνω
* ergaplurima.
ρ Vnũ porrò
‖necessariũ,
"optimam

CAP. XI. ιά.

Et factum est ρin esse ipsum in loco quodã
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ
1 ‖oranteṁ, vt cessauit, dixit *quidam
προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις τῶν
discipulorum eius ad eum: Domine, doce
μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, κύριε, δίδαξον
nos orare, sicut & Ioannes do-
ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ ἰωάννης ἐδί-
cuit discipulos suos. ‖Ait autem
δαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. εἶπε δὲ
2 illis: Quum oratis, dicite: Pa-
αὐτοῖς, ὅταν προσεύχησθε, λέγετε. πά-
ter noster qui ‖in cælis, san-
τερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγια-
ctificetur nomen tuum: adueniat re-
σθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασι-
gnum tuum: fiat voluntas
λεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά
tua, sicut in cælo, & in terra.
σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.
Panem nostrum *quotidianum da
3 τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου

ρ quum esset orans,
* vnus ex discipulis
‖ Et
‖es
*adpræsentem

‖hodie
ᵒ‖quidem

nobis ‖*iuxta diem.* Et dimitte nobis pec-
ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁ- 4
cata nostra,ᵒ *& enim* ipsi dimittimus omni
μαρτίας ἡμῶν· καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀ-
debenti nobis: & ne inducas nos in ten-
φειλοντι ἡμῖν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πει-
tationem, *sed libera nos a malo.* Et
ρασμόν· ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. καὶ
ait ad illos: Quis *ex vobis* habebit amicũ, &
εἶπε πρὸς αὐτούς, τίς ἐξ ὑμῶν ἔξει φίλον, καὶ
ibit ad illum media nocte, & dicet il-
πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου, καὶ εἴπῃ αὐ-
li: Amice, commoda mihi tres panes: Quoniã a-
τῷ, φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους· ἐπειδὴ φί- 6
micus meus venit de via ad me, & non
λος μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με, καὶ οὐκ
habeo quod apponam *ei.* Et ille deintus re-
ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ. κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀπο-7
spondens, dicat: *Ne mihi molestias exhibe:* iam
κριθεὶς εἴπῃ, μή μοι κόπους παρέχε· ἤδη ἡ
ostium clausum est, & pueri mei mecum
θύρα κέκλεισται, καὶ τὰ παιδία μου μετ' ἐμοῦ
in cubili sunt: non possum ‖*surgens* da-
εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦ-
re tibi. *Dico vobis, si & non dederit ei surgens*
ναί σοι. λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς, 8
propter esse illius amicum, propter improbitatem
διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον, διὰ γε τὴν ἀναιδείαν
*eius ᵠexcitatᵒ dabit illi quotquot habet opus. Et
αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσων χρῄζει. καὶ
ego vobis dico: Petite, & dabitur vobis: quæ-
γὼ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζη- 9
rite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vo-
τεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑ-
bis. Omnis enim ‖*petens* accipit, & ᵠ*quærens* in-
μῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑ- 10
uenit, & pulsanti aperietur. *Quem autem
ρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. τίνα δὲ 11
vestrum patrem ᵠ*petet* *filius* panem ‖*non*
ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ

*‖ Et si ille perseuerauerit pulsans, dico vobis, etsi non dabit illi surgens eo quòd amicus eius sit, * tamen ᵠsurget, & ‖necessarios.*

‖qui petit
ᵒqui quærit
*‖ Quis autẽ ex vobis
ᵠpetit
‖numquid

‖ante illum.

ᵠ Noli mihi molestus esse:

‖surgere &

lapidem dabit il
λίθον δώσει αὐτ
sce serpenter
12 χθῦν ὄφιν ἐπι
ouum, *non dabit
13 ᾠόν, μὴ ἐπιδώσ
vos ᵠmali
μεῖς πονηροὶ
‖*dona* dare
δόματα διδόν
magis Pater
μᾶλλον ὁ πατὴρ
*sanctum petenti
14 ἅγιον τοῖς αἰτοῦσ
dæmonium, & ill
δαιμόνιον, καὶ αὐ
dæmonio egres
δαιμονίου ἐξελθ
admiratæ sunt
15 ἐθαύμασαν οἱ
dixerunt, in Beelz
εἶπον, ἐν βεελζε
eiicit dæm
16 ἐκβάλλει τὰ δαιμ
signum ab eo
17 σημεῖον παρ' αὐτ
autem ‖*videns* co
δὲ εἰδὼς τὰ δι
Omne regn
πᾶς, πᾶσα βασι
sum ᵠ*desolatur*,
ἐρημοῦται
Si autem &
18 εἰ δὲ καὶ ὁ
sus est, quomod
μερίσθη, πῶς
eius? quia diciti
αὐτοῦ; ὅτι λέγετ
me dæmonia.
19 με τὰ δαιμόνια.

lapidem dabit illi? *si & piscem, non pro pi-
λίθον δώσει αὐτῷ; εἰ καὶ ἰχθύν, μὴ ἀντὶ ἰ- *Aut
sce serpentem dabit illi? Aut & si petierit
12 χθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ
ouum, *non dabit illi scorpionem? Si ergo
13 ᾠόν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον; εἰ οὖν ὑ- * nunquid
vos ρmali subsistentes, nostis bona porriget
μεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες, οἴδατε ἀγαθὰ ρquum sitis
||dona dare filiis vestris, quanto ||data
δόματα διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ
magis Pater "de cælo dabit Spiritum "vester
μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα
*sanctum petentibus se? Et erat eiiciens *bonum
14 ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; καὶ ἦν ἐκβάλλων
dæmonium, & illud erat mutum. ρFactum est autem ρ Et quum
δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν. ἐγένετο δὲ τοῦ eiecisset dæ-
dæmonio egresso, loquutus est mutus: & monium
δαιμονίου ἐξελθόντος, ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ
admiratæ sunt turbæ. Quidam autem ex eis
15 ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν
dixerunt, in Beelzebub principe dæmoniorum
εἶπον, ἐν βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων
eiicit dæmonia. ||Alij autem tentantes ||Et
16 ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. ἕτεροι δὲ πειράζοντες
signum ab eo quærebant de cælo. Ipse
17 σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ. αὐτὸς ||vt vidit
autem ||videns cogitationes eorum, dixit eis
δὲ εἰδὼς τὰ διανοήματα αὐτῶν, εἶπεν αὐ-
Omne regnum in seipsum diui-
τοῖς, πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερι- ρ desolabi-
sum ρdesolatur, & domus supra domum ||cadit. tur, ||cadet.
θεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει.
Si autem & Satanas in seipsum diui- † διαμερίζω
18 εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν † διε-
sus est, quomodo stabit regnum
μερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία
eius? quia dicitis in Beelzebub eiicere
αὐτοῦ; ὅτι λέγετε, ἐν βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν
me dæmonia. Si autem ego in Beelzebub
19 με τὰ δαιμόνια. εἰ δὲ ἐγὼ ἐν βεελζεβοὺλ

eiicio dæmonia, filij vestri in quo
ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι
q ideo eiiciunt? q *propter hoc* iudices vestri ipsi e-
ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο κριταὶ ὑμῶν αὐτοὶ ἔ-
‖Porrò si runt. ‖*Si autem* in digito Dei eiicio
σονται. εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ 20
*peruenit dæmonia, profectò *præuenit in vos re-
δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασι-
gnum Dei. Quum fortis arma-
λεία τοῦ θεοῦ. ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισ- 21
tus custodit suum atrium, in pace
μένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ
sunt q *obtingentia ipsius*. ‖*Postquam* autè for-
q ea quæ possidet. ὑπάρχοντα αὐτοῦ. ἐπὰν δὲ ὁ ἰσχυ- 22
‖Si tior eo superueniens vicerit eum "*em-*
" vniuersa arma ρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτὸν, τὴν πα-
*auferr, νοπλίαν αὐτοῦ αἴρει, ἐφ' ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ
q quibus q distribuet. spolia eius q *distribuit*. *Non existens cum me,*
σκύλα αὐτοῦ διαδίδωσιν. ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ 23
Qui non est contra me est: & ‖*non colligens cum me,*
mecum, κατ' ἐμοῦ ἐστιν· καὶ ὁ μὴ συναγων μετ' ἐμοῦ,
‖qui nõ colligit mecum, dispergit. Quum immundus spiritus exie.
σκορπίζει. ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέρ- 24
*de χηται *ab* homine, perambulat per inaquosa
θῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων
loca quærens requiem: & non inuenies
τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν· καὶ μὴ εὑρίσκον,
dicit, Reuertar in domum meam, vnde exi-
λέγει, ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλ-
* quum venerit lui. Et *veniens inuenit ‖*scopis versam* & or-
θον· καὶ εὑρὼν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κε- 25
‖eam scopis mundatam, natam. Tunc vadit & assu-
*secum κοσμημένον. τότε πορεύεται καὶ παραλαμβά- 26
mit septem alios spiritus* nequiores sciplo,
νει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ,
& ingressi habitant ibi: & fiunt
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ
nouissima hominis illius peiora
ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν

prioribus. Factum est autē qin dicere ipsum hæc,
27 ταῦτα, ἐπαίρασά τις γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶ-
πεν αὐτῷ, μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά
28 σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας. αὐτὸς δὲ εἶπε,
Quinimò beati qaudientes verbum
μενοῦν γε μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον
Dei, & ||custodientes illud. At turbis
29 τοῦ θεοῦ, καὶ φυλάσσοντες αὐτόν. τοῦ δὲ ὄχλου
'congregatis, cœpit dicere: Generatio hæc
ἐπαθροιζομένων ἤρξατο λέγειν, ἡ γενεὰ αὐτη
*mala est: signum quærit, & signum non
πονηρά ἐστι· σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ
dabitur ei, qsi non signum Ionæ
δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ
prophetæ. Sicut enim *factus est* Ionas signum
προφήτου. καθὼς γὰρ ἐγένετο ἰωνᾶς σημεῖον
30 Niniuitis, ita erit & filius ho-
τοῖς νινευίταις, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
minis generationi isti. Regina Austri
θρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ. βασίλισσα νότου
31 *excitabitur in iudicio cum viris
ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς
generationis huius, & condemnabit illos: quia
γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτοὺς· ὅτι
venit à qterminis terræ audire sa
ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σο-
pientiam Salomonis: & ecce plus *Solomone
φίαν σολομῶνος· καὶ ἰδοὺ πλεῖον σολομῶνος ὧδε.
32 hîc. Viri Niniuitæ resurgent in iudicio
ἄνδρες νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει
cum generatione hac, & condemnabunt illam:
μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὴν·
quia pœnitentiâ egerũt ad ||proclamationẽ Ionæ, &
ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ, καὶ ἰ-
ecce plus 'Ionæ hîc. Nemo autē lucernā accēdēs
33 δοὺ πλεῖον ἰωνᾶ ὧδε, οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας,

qcũ diceret
'de
" venter qui portauit
*At
q qui audiũt
||custodiunt
" autem concurrentibus,
*generatio nequam
qnisi
||fuit
*surget
qfinibus
*quàm Salomon
||prædicationem
'quàm Ionas
|| accendit, &

in ab-

in abſcondito ponit, neque ſub modio,
εἰς κρυπτὸν τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον,
ſed ſupra candelabrum, vt ♀ ingredientes
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ
lumen videant. Lucerna corporis‖ eſt
φέγγος βλέπωσιν. ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν 34
oculus: quum ergo oculus tuus ſim-
ὁ ὀφθαλμός. ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁ-
plex fuerit, totum corpus tuum lucidum *eſt:
πλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔστιν·
ſi autem *ſceleratus fuerit, etiã corpus tuũ tene-
ἐὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτει-
brosum ♀. Aduerte ergo ne lumen quod in te‖, te-
νόν. σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκό- 35
nebræ ſint. Si ergo corpus tuum totum lucidũ',
τος ἐστὶν εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινὸν, 36
non habens aliquam partẽ *tenebroſam, erit lucidũ
μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινὸν, ἔσται φωτεινὸν
totum, ♀ vt quum lucerna ‖fulgore illuminat
ὅλον ὡς ὅταν ὁ λυχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ
te. "In autem loqui, rogauit illum Phari-
σε. ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι, ἠρώτα αὐτὸν φαρι- 37
ſæus quidam vt prandere apud ſe: *ingreſſus
σαῖός τις ὅπως ἀριστήσῃ παρ' αὐτῷ. εἰσελθὼν
autẽ recubuit. As Phariſæus ♀ videẽs admiratus eſt,
δὲ ἀνέπεσεν. ὁ δὲ φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαυμα- 38
quòd non prius ablutus eſſet ante prandium.
σεν, ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου.
Ait autem Dominus ad illum: Nunc vos
εἶπε δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτὸν, νῦν ὑμεῖς οἱ 39
Phariſæi quod deforis‖ calicis & ca-
φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πι-
tini mundatis: quod autẽ intus veſtrũ, plenũ eſt
νακος καθαρίζετε· τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει
rapina & iniquitate. Stulti, nonne *fa-
ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας. ἄφρονες, οὐχ ὁ ποι- 40
ciens quod deforis ♀, & quod deintus "fecit?
ήσας τὸ ἔξωθεν, καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησε;
Verumtamen‖ inexiſtẽtia date eleemoſynã, & ecce
πλὴν τὰ ἐνόντα δοτε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ 41

omnia

♀ qui ingrediuntur
‖ tui
'tuus: S
*erit:
*nequam
♀ erit. Vide
‖ eſt
"fuerit,
* tenebrarũ,
♀ & ſicut
‖ fulgoris illuminabit
" Et quũ loqueretur,
* Ieſus autẽ
' autem cœpit intra ſe reputans dicere, quare non baptizatus eſſet
‖ eſt
*qui fecit
♀ eſt, etiam id
'eſt
‖ quod ſupereſt

omnia ‖ munda
42 πάντα καθαρὰ
Phariſæis, q
τοῖς φαρισαίοις
tham, & ruta
σμον, καὶ τὸ πήγανον
teritis iudic
ρέχεσθε τὴν κρί
hæc * oportuit fa
ταῦτα ἔδει ποιῆσαι
Væ vobis
43 καὶ οὐαὶ ὑμῖν τοῖς φ
♀ primam ſeſſionem
πρωτοκαθεδρίαν
ſalutationes
44 καὶ ἀσπασμοὺς ἐ
Scribæ & Ph
γραμματεῖς καὶ φα
vt monument
ὡς τὰ μνημεῖα τὰ
deambulantes
45 περιπατοῦντες ἐ
dens autem quidam
εἷς δὲ τις τῶν ν
giſter, hæc dic
σκαλε, ταῦτα λέ
46 autem ait: Et vob
δὲ εἶπε, καὶ ὑμῖ
oneratis hom
φορτίζετε τοὺς ἀν
tabilibus, & ipſi vno
κτε καὶ αὐτοὶ ἑνὶ
♀ attingitis
47 προσψαύετε τοῖς
ædificatis mon
οἰκοδομεῖτε τὰ μν
patres veſtri occi
48 πατέρες ὑμῶν ἀπέ
ficaunt, & "conſen
ρεῖτε, καὶ συνευδοκ

omnia ‖ munda vobis sunt. Sed væ vobis
42 πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστιν. ἀλλ' οὐαὶ ὑμῖν
Pharisæis, quia decimatis men-
τοῖς φαρισαίοις ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύο-
tham, & rutam, & omne olus, & præ
σμον, καὶ τὸ πήγανον, καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρ-
teritis iudicium & charitatem Dei.
έρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ.
hæc * oportuit facere, & illa non omittere.
ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.
Væ vobis Pharisæis, quia diligitis
43 οὐαὶ ὑμῖν τοῖς φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν
ϱ primam sessionem in synagogis, &
πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ
salutationes in ‖ foris. Væ vobis
44 τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς. οὐαὶ ὑμῖν
Scribæ & Pharisæi hypocritæ, quia estis
γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἐστὲ
vt monumenta *non apparentia*, & homines
ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ
deambulantes supra *non sciunt. Respon-
περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν. ἀποκρι-
45 dens autem quidam ϱ *Legisperitorum*, ait illi: Ma-
θεὶς δέ τις τῶν νομικῶν, λέγει αὐτῷ, διδά-
gister, hæc dicens ‖ϱ nos notas. Ille
σκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις. ὁ
46 autem ait: Et vobis Legisperitis væ: quia
δὲ εἶπε, καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί· ὅτι
oneratis homines oneribus *difficiliter por-
φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστα-
tabilibus, & ipsi vno *digitorum vestrorum non
κτα, καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ
ϱ attingitis onera. Væ vobis, ‖ϱ quia
47 προσψαύετε τοῖς φορτίοις. οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι
ædificatis monumenta Prophetarum, at
οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν οἱ ὃ
patres vestri occiderunt illos. Profectò testi-
48 πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. ἄρα μαρτυ-
ficamini, & ″ consentitis operibus pa-
ρεῖτε, καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πα-

*autem

ϱ primas cathedras

‖ foro.

″ quæ nō apparent,
*nesciunt.

ϱex Legisperitis,
‖ etiam contumeliā nobis facis,

″ quæ portare non possunt:
* digito vestro
ϱ tāgitis sarcinas.
‖ qui

″ quòd

trum vestrorum, quoniam ipsi quidé occiderũt
τέρων ὑμῶν ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐ-
eos, vos autem ædificatis eorum sepulchra.
τοὺς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα.
‖Propterea ‖Propter hoc & sapientia Dei dixit: Mittam
διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν, ἀποστελῶ 49
ad illos Prophetas & Apostolos: & ex il-
εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀπόστολους· καὶ ἐξ αὐ-
lis occident, & persequentur: Vt inqui-
τῶν ἀποκτενοῦσι, καὶ ἐκδιώξουσιν· ἵνα † ἐκζη- 50
† ἐκζητέομαι ratur sanguis omnium Prophetarum, ef-
τηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν, τὸ ἐκ-
‖qui est fusus à constitutione mundi à ge-
χυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἀπὸ τῆς γε-
neratione ista: A sanguine Abel, vsque ad
νεᾶς ταύτης· ἀπὸ τοῦ αἵματος ἄβελ, ἕως τοῦ 51
"qui periit sanguinem Zachariæ perditi inter
αἵματος ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ
"Ita altare & ædem. "etiam dico vobis, re-
θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου· ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκ-
quiretur à generatione hac. Væ vo-
ζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. οὐαὶ ὑμῖν 52
bis Legisperitis, quia tulistis clauem
τοῖς νομικοῖς· ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς
scientiæ: ipsi non introistis, & qintro-
γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε, καὶ τοὺς εἰσερ-
euntes prohibuistis. qDicente autem illis hæc
χομένους ἐκωλύσατε. λεγόντος δὲ αὐτοῖς ταῦ- 53
ad illos, cœperunt "Scribæ &
τα πρὸς αὐτοὺς, ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ
Pharisæi graviter insistere, & *obiunde-
φαρισαῖοι δεινῶς συνέχειν καὶ ἀποστοματί-
re ipsum de multis: Insidiantes ei,
ζειν αὐτὸν περὶ πλείονων, ἐνεδρεύοντες αὐ- 54
& quærentes *venari aliquid de o-
τὸν, καὶ ζητοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στό-
re eius, vt accusarent eum.
ματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

‖ eos qui introibant
" Quum autem diceret
" Legisperitis os eius opprimere
*capere

CAP. XII. 16.

q In quibus adcongregatis myriadibus
1 Ἐν οἷς † ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων
turba vt conculcare alq̃ alios, cœ-
τῶν ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξα-
pit dicere ad discipulos suos primùm,
το λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον,
Attendite vobisipsis à fermento Phari-
προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρι-
sæorum, quod est hypocrisis. Nihil ‖enim coo-
σαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις. οὐδὲν δὲ συγκε-
2 pertum est, quod non reueletur: "ὃ
καλυμμένον ἐστὶν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· καὶ
abscōditũ quod non sciatur. * Propter quæ quæ in
3 κρυπτὸν, ὃ οὐ γνωσθήσεται. ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν
tenebris dixisti, in lumine q audientur:
τῇ σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσε-
& quod ‖ad aurem loquuti estis in cubicu-
καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμεί-
lis, prædicabitur "supra domos. Dico
4 οις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων. λέγω
autē vobis amicis meis, Ne * timeatis ab
δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν
occidentibus corpus, & post hæc non
ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐ-
q habentibus abundantius quid facere. Ostendã autẽ
5 χόντων περισσότερόν τι ποιῆσαι. ὑποδείξω δὲ
vobis quem timeatis. timete illum post occi-
ὑμῖν, τίνα φοβηθῆτε. φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖ-
dere, auctoritatem habentem inijcere in gehennã.
ναι, ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν.
ita dico vobis, hunc timete. Nonne quinque
6 ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε. οὐχὶ πέντε
passeres vænent * assariis duobus? & vnus ex illis
στρουθία πωλεῖται ἀσσαρίων δύο; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν
non est in obliuione coram Deo
οὐκ ἔστιν † ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

q Multis autẽ turbis concurrentibus, ita vt se inuicem conculcarent,
† ἐπισυνάπτομαι
‖ autem
" neque
* Quoniam
q dicentur:
‖ in
" in tectis.
* terreamini ab his qui occidunt
q habent amplius
‖ faciant.
eum qui postquam occiderit potestatẽ habet mittere.
* dipondio?
† ἐπιλανθάνομαι

Sed & capilli capitis vestri o-
ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πά- 7
mnes numerati sunt. ¶ne ergo ‖timete: multis
σαι ἠριθμημέναι. μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν
passeribus "prastatis vos. Dico autē vobis,
στρουθίων διαφέρετε. ὑμεῖς. λέγω δὲ ὑμῖν, 8
Omnis quicumque confessus fuerit in me coram
πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν
hominibus, & filius hominis confitebi-
ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογή-
tur *in illo coram angelis Dei.
σει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.
¶ At negans me coram homini-
ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώ- 9
bus, negabitur coram angelis
πων, ἀπαρνηθήσε-ται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ
Dei. Et omnis qui dicit verbum in filium ho-
θεοῦ. καὶ πᾶς ὁ ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀν- 10
minis, remittetur illi: ‖at in san-
θρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅ-
ctum spiritum "blasphemanti, non remitte-
γιον πνεῦμα βλασφημήσαντι, οὐ ἀφεθήσε-
tur. Quum autem *adduxerint vos in
ται. ὅταν δὲ προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς 11
synagogas & ¶principatus, & potestates,
συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς ἐξουσίας,
‖ne curate qualiter aut quid "excusetis, aut quid
μὴ μεριμνᾶτε πῶς ἢ τί ἀπολογήσε-σθε, ἢ τί
dicatis. Nam sanctus Spiritus docebit vos in
εἴπητε. τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν 12
ipsa hora *qua oporteat dicere. Ait autē quidā
αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν. εἶπε δέ τις αὐ- 13
ei de turba, Magister, dic fratri
τῷ ἐκ τοῦ ὄχλου, διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ
meo ¶partiri cum me hæreditatem.
μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.
‖Ille autē dixit ei: Homo, ¶quis me consti-
ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπε, τίς με κατέστη- 14
tuit iudicem aut diuisorē super vos? Dixit autē
σε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; εἶπε δὲ 15

ad

¶ Nolite ‖timere: "pluris estis

*illum

¶ Qui autem negauerit

‖ Ei autē qui

"blasphemauerit,

*inducent

¶ ad magistratus, ‖nolite soliciti esse "respondeatis,

*quid vos

¶ vt diuidat mecum

‖At ille

"que

ad illos: Vid
πρὸς αὐτοὺς, ὁρᾶ
cauaritia: quia
πλεονεξίας· ὅτι
vita eius est ex
16 ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐ
xit autem simili
πε δὲ παραβολ
minis cuiusdam
17 ἀνθρώπου τινὸς π
† ratiocinabatur in
διελογίζετο ἐν ἑα
non habeo quò con
18 καὶ ἐγῶ ποῦ συν
xit, Hoc faciam,
πε, τοῦτο ποιήσω
& maiora ‖edi
καὶ μείζονας οἰκο
omnia "nata
19 πάντα τὰ γενήμα
dicam animæ mea
ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου
posita in annos plur
κείμενα εἰς ἔτη π
† oblectare. Dixit au
20 εὐφραίνου. εἶπε δὲ
nocte
τῇ τῇ νυκτὶ τὴν
te: quæ autem parast
21 οὗ ἃ ἡτοίμασα
saurizans si bi
θησαυρίζων ἐν ἑαυτ
Dixit † autē ad
22 εἶπε δὲ πρὸς το
vobis dico: Ne
τοῦ ὑμῖν λέγω, μὴ
quid māducetis, neq
πι φάγητε· μηδὲ τ
Anima plus es
23 ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐ

ad illos: Videte & cauete ab
πρὸς αὐτοὺς, ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς
qauaritia: quia non in ‖redundare cuiquam
πλεονεξίας· ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ
vita eius est ex *substantia ipsius. Di-
16 ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ. εἶπε
xit autem similitudinem ad illos, dicens: Ho-
πε δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς, λέγων· ἀν-
minis cuiusdam diuitis *bene tulit regio. Et
17 θρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα. καὶ
† ratiocinabatur in seipso, dicens: Quid faciam, quia
διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ, λέγων, τί ποιήσω; ὅτι
non habeo quò congregem fructus meos? Et di-
18 οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου; καὶ εἶ-
xit, Hoc faciam, Destruam mea horrea,
πε, τοῦτο ποιήσω καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας,
& maiora ‖ædificabo, & congregabo illuc
καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ
omnia "nata *mea, & bona mea. Et
19 πάντα τὰ γενήματά μου, καὶ τὰ ἀγαθά μου. καὶ
dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona
ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου, ψυχὴ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ
posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe,
κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε,
† oblectare. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac
20 εὐφραίνου. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θεός, ἄφρον, ταύ-
nocte animam tuam repetunt à
τῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ
te: quæ autem parastis, ‖cui erunt? Sic the-
21 σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται; οὕτως ὁ θη-
saurizans si biipsi, & non *in Deũ † ditescens.
σαυρίζων ἐν ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.
Dixit † autẽ ad discipulos suos: ‖ Propter hoc
22 εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, διὰ τοῦ-
vobis dico: Ne soliciti *sitis animæ vestræ
το ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν
quid mãducetis, neque corpori quid induamini
τί φάγητε· μηδὲ τῷ σώματι, τί ἐνδύσησθε.
Anima plus est † aliments, & corpus
23 ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ

qomni
‖ abundantia cuiusquam his quæ possidet.

*vberes fructus ager attulit.
† cogitabat intra se,

‖faciam,

"quæ
*sunt mihi,

† epulare.

‖cuius
' est qui sibi thesaurizat,
*est
† diues.
‖que

'Ideo
* esse
Nolite
"esse

† quàm esca,

ϙ plus quàm vestimentũ.

‖pascit

*ª plurìs estis aliis?

ϙ vestrũm cogitando

‖adiicere

‖quod *est

ϙ vestiebatur ‖ex istis.

//quod hodie est

//mittitur, *vestit, ϙ pusillæ

‖nolite quærere

// nolite in sublime tolli.

ϙ primùm

‖& iustitiam eius,

' Nolite timere,

*complacuit

ϙ vestimento. Considerate coruos, quia
εἰδύματος. κατανοήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι 24
non seminant, neque metunt, quibus non est cel-
οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστι τα-
larium, neque horreum, & Deus ‖alit illos:
μεῖον οὐδὲ ἀποθήκη· καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς.
quanto magis vos *præstatis volucribus?
πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν;
Quis autẽ ex vobis cogitans solicitè potest ‖appi-
τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προ- 25
nere ad staturam suam cubitũ vnum? Si
σθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; εἰ 26
ergo neque ‖minimum *potestis, quid de ca-
οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῆς λοι-
teris soliciti estis? Considerate lilia,
πῶν μεριμνᾶτε; κατανοήσατε τὰ κρίνα,
quomodo crescunt: non laborant, neque nent. Dico
πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. λέγω 27
autẽ vobis, Neq. Salomon in omni gloria sua
δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ
ϙ circũamiciebatur sicut vnũ ‖istorũ Si autẽ fœnũ in
περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων. εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ 28
agro hodie existens, & cras in cli-
τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλί-
banum missum, Deus sic *ci, cum amicet, quã-
βανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτω ἀμιέννυσι, πό-
tò magis vos ϙ exiguæ fidei? Et vos ‖ne
σῳ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; καὶ ὑμεῖς μὴ 29
quærite quid mãducetis, aut quid bibatis, & *ne, su-
ζητεῖτε τί φάγητε, ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεω-
spendamini ex sublimi. Hæc enim omnia gẽtes mũdi
ρίζεσθε. ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου 30
quærunt. vester autẽ pater scit quoniã in-
ἐπιζητεῖ. ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄ-
digetis his. Verumtamen quærite ϙ regnum
ζετε τούτων. πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν 31
Dei ‖, & hæc omnia adiicientur vobis.
τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.
' Ne timeas, pusillus grex, quia *be-
μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον· ὅτι εὐ- 32

ne visum est* Pa
δόκησεν ὁ πατ
gnum.
33 σπλείαν. 7
stras, & date
μοῦ, καὶ δότε
bis // crumenas
τοῖς βαλάντια
non deficiẽtem i
ἀνέκλειπτον ἐν
non appropiat, ne
οὐκ ἐγγίζει, ο
Vbi enim
34 ὅπου γὰρ
cor vestru
35 ἡ καρδία ὑμῶν
lumbi pra
ὀσφύες † περιζ
cinctæ. Et
36 λύχνοι. καὶ ὑ
pedantibus do
δεχομένοις τὸν κ
tui à nuptii
σει ἐκ τοῦ γάμου
sante, confesti
σαντος, οὐθέω
Beati
37 μακάριοι οἱ
dominus inuener
ὁ κύριος εὑρήσει
co vobis, quòd cin
γω ὑμῖν, ὅτι περι
illos, & * prodi
αὐτοὺς, καὶ παρελ
Et si vener
38 καὶ ἐὰν ἔλθ
&ϙ in tertia
καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φ
ka, beati
οὕτω, μακάριοι ε

ne visum est* Patri vestro dare vobis re-
δοκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βα-
gnum. Vendite || substantias ve-
33 σιλείαν. πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑ-
stras, & date eleemosynam. facite vo-
μῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην. ποιήσατε ἑαυ-
bis " crumenas non veterascentes, thesaurum
τοῖς βαλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν
non deficiẽtem in cælis, quò fur
ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης
non appropiat, neque tinea corrumpit.
οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σὴς διαφθείρει.
Vbi enim est thesaurus vester, ibi &
34 ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ
cor vestrum erit. Sint vestri
35 ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται. ἔστωσαν ὑμῶν αἱ
lumbi præcincti, & lucernæ * ac-
ὀσφύες † περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι καιό-
censæ. Et vos similes hominibus ex-
36 μενοι. καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσ-
pectantibus dominum suum, quando || reverte-
δεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύ-
tur à nuptiis, vt * veniente & pul-
σει ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ † κρού-
sante, confestim aperiant ei.
σαντος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ.
Beati serui illi, quos " veniẽs
37 μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν
dominus inuenerit vigilantes. Amen di-
ὁ κύριος εὑρήσει γρηγορῶντας. ἀμὴν λέ-
co vobis, quòd circumcingetur, & faciet discũbere
γω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ
illos, & * prodiens ministrabit illis.
αὐτοὺς καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς.
Et si venerit in secunda vigilia,
38 καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ
& in tertia vigilia venerit, & inuenerit
καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ εὕρῃ
ita, beati sunt serui illi.
οὕτω, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι.

*complacuit

|| quæ possidetis,

" sacculos qui non veterascunt,

* ardentes in manibus vestris.

† περιζώννυμι & περιζωννύω

|| reuertatur

* quum venerit & pulsauerit

† κρούω

" quum venerit

* præcinget se,

* transiens

& si

Hoc autem scitote, quoniam si sciret pater
τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ἤδει ὁ οἰκο- 39
familias qua hora fur veniret, vigi-
δεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρη-
laret vtique, & nõ vtiq; fineret perfodi
γόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκε διορυχῆναι τὸν
domum suam. Et vos igitur estote parati:
οἶκον αὐτοῦ. καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι 40
quia qua hora nõ putatis, filius hominis || ve-
ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρ-
niet. Ait autem ei Petrus: Domine, ad
χεται. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος, κύριε, πρὸς 41
nos parabolam hanc dicis, an &
ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις, ἢ καὶ
ad omnes? Dixit autē Dominus: Quis nã est
πρὸς πάντας; εἶπε δὲ ὁ κύριος, τίς ἄρα ἐστὶν 42
fidelis dispensator & prudens, quem constituet
ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ φρόνιμος, ὃν καταστήσει
dominus super famulitio suo, ad dan-
ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι
dum in tempore tritici mensuram? Beatus
ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον; μακάριος 43
seruus ille, quem veniens dominus eius
ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ
inuenerit facientem ita. Verè dico
εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. ἀληθῶς λέγω 44
vobis, quoniã super omnibus substantiis ipsius
ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ
constituet illum. Si autē dixerit seruus
καταστήσει αὐτόν. ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος 45
ille in corde suo, || Tardat dominus
ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός
meus venire, & cœperit percutere " pueros,
μου ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας
& ancillas, edere que & bibere, &
καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ
inebriari, Veniet dominus serui
μεθύσκεσθαι, ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου 46
illius in die qua non ϙ exspectat, & in
ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν

hora

|| veniet.

* putas

" supra familiam suam, vt det illis

|| quum venerit

supra omnia quæ possidet

|| Moram facit

" seruos,

ϙ sperat,

hora qua nō cognoscit, & * diffecabit eum,
ὥρᾳ ἡ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτὸν,
& partem eius cum infidelibus ponet.
καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.
Ille autem seruus " nosceus voluntatem
47 ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ
domini sui, & non * apparans neque fa-
κυρίου ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἑτοιμάσας μηδὲ ποιή-
ciens ad voluntatem eius, " cadetur multis.
σας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ δαρήσεται πολλάς.
Qui autē nō noscens, faciens autem digna pla-
48 ὁ δὲ μὴ γνοὺς, ποιήσας δὲ ἄξια πλη
gis, * cadetur paucis. omni autē cui dat: est
γῶν, δαρήσεται ὀλίγας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη
multum, multum quæretur ab eo: & cui
πολὺ πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ· καὶ ᾧ
|| deposuerunt multum ", abundantius reposcent
παρέθεντο πολὺ, περισσότερον αἰτήσουσιν
eum. Ignem veni * iacere in terram, &
49 αὐτόν. πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ
quid volo si iam accendatur? Baptisma autē
50 τί θέλω εἰ ἤδη † ἀνήφθη; βάπτισμα δὲ
habeo baptizari, & quomodo coarctor, vsque
ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως
|| quò perficiatur? Putatis quia pacem ve-
51 οὗ τελεσθῇ; δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρε-
ni dare in terra? non, dico vobis,
γενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχὶ λέγω ὑμῖν,
sed ρ discidium. Erunt enim ex
52 ἀλλ' ἢ διαμερισμόν. ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ
* hoc quinq; in domo vna " dispartiti, tres
νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι, τρεῖς
in duos, & duo in tres. ‖ Disparti-
53 ἐπὶ δύο, καὶ δύο ἐπὶ τρεῖς. διαμερισθή-
tur pater in filium, & filius in patrem*: mater
σονται πατὴρ ἐπὶ υἱῷ καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρὶ· μήτηρ
in filiam, & filia in matrem: socrus
ἐπὶ θυγατρὶ καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητρί· πενθερὰ
in nurum suam, & nurus in
ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς, καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν

|| nescit,
* diuidet
" qui cognouit
* se præparauit, & nō fecit secūdum
" vapulabit
|| cognouit, & fecit
* vapulabit
|| plus commendauerūt,
" petent ab eo.
* mittere
" nisi vt
† ἄπτομαι
|| dum
ρ separationem.
* hoc
" diuisi,
‖ Diuidentur
* suum:

|| ad turbas,

* occasu,
// Nimbus

q autem

|| est?

* autem

† ἀπαλλάπωμαι

|| mittat

*exibis inde, donec

ſocrum ſuam. Dicebat autē & tur-
πενθερὰν αὐτῆς. ἔλεγε δὲ καὶ τοῖς ὄχ- 54
bis, Quū videritis nubem orientem
λοις, ὅταν ἴδητε τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσαν
ab * occaſibus, ſtatim dicitis, // Imber venit,
ἀπὸ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε, ὄμβρος ἔρχε-
& fit ita. Et quum Auſtrum flan-
καὶ γίνεται οὕτω. καὶ ὅταν νότον πνέον- 55
tem, dicitis, quia æſtas erit, & fit.
τα, λέγετε, ὅτι καύσων ἔσται· καὶ γίνεται.
Hypocritæ, faciem cæli &
ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ καὶ 56
terræ noſtis probare, at tempus
τῆς γῆς οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν
q hoc quomodo non probatis? Quid autē &
τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε; τί δὲ καὶ 57
à vobiſipſis nō iudicatis quod iuſtum ||?
ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον;
Quum * enim vadis cum aduerſario tuo
ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου 58
ad principem, in via da operam li-
ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν † ἀ-
berari ab illo, ne fortè trahat te
πηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ σε
ad iudicem, & iudex te tradat
πρὸς τὸν κριτὴν, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ
exactori, & exactor || iaciat te in
τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πράκτωρ βάλῃ σε εἰς
carcerem. Dico tibi, Non * egrediaris il-
φυλακήν. λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖ- 59
linc, vſque quo etiam nouiſsimū minutum reddas.
θεν, ἕως οὗ καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.

CAP. XIII. ιγ'.

Aderant autem quidam in ipſo tempore,
Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ 1
nunciantes illi de Galilæis, quorum
ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων, ὧν τὸ

sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorũ.
αἷμα πιλάτος ἔμιξε μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν.
Et respondens Iesus dixit illis:
2 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς,
Putatis quòd Galilæi hi peccatores
δοκεῖτε ὅτι οἱ γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ
præ omnibus Galilæis fuerint, quia
παρὰ πάντας τοὺς γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι
talia passi sunt? Non, dico vobis,
3 τοιαῦτα † πεπόνθασιν; οὐχί, λέγω ὑμῖν,
sed ‖ si non pœniteaminì, omnes similiter
ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὡσαύτως
peribitis. * Vel illi decem & octo,
4 ἀπολεῖσθε. ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτὼ,
supra quos cecidit turris in Siloam, &
ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ σιλωὰμ, καὶ
occidit eos: putatis quia ♀ ipsi debi-
ἀπέκτεινεν αὐτοὺς· δοκεῖτε ὅτι οὗτοι ὀφει-
tores fuerint præter omnes homines
λέται ἐγένοντο παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς
habitantes in Hierusalem? Non, di-
5 κατοικοῦντας ἐν ἱερουσαλὴμ; οὐχί, λέ-
co vobis, sed si non ‖ pœnituerisis, omnes si-
γω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὁ-
militer peribitis. Dicebat autem hanc
6 μοίως ἀπολεῖσθε. ἔλεγε δὲ ταύτην τὴν
similitudinem: ″ Ficũ habebat quidã in vi-
παραβολὴν, συκῆν εἶχέ τις ἐν τῷ ἀμπε-
nea sua plantatam, & venit fru-
λῶνι αὐτοῦ † πεφυτευμένην, καὶ ἦλθε καρ-
ctum quærẽs in illa, & non inuenit.
πὸν ζητῶν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὗρεν.
Dixit autem ad * vinitorem: Ecce
7 εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργὸν, ἰδοὺ
‖ tres annos venio quærens fructum in ficulnea
τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ
hac, & non inuenio. ″ Excinde illam:
ταύτῃ, καὶ οὐχ εὑρίσκω· ἔκκοψον αὐτήν·
vt quid etiam terram occupat? * Is autem re-
8 ἵνατί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ; ὁ δὲ ἀπο-

† πάσχω, & παθέω
‖ nisi pœnitentiam habueritis,
* Sicut
♀ &
‖ pœnitentiam habueritis,
″ Arborem fici
† φυτεύομαι
* cultorem vineæ:
‖ anni tres sunt ex quo
″ Succide ergo
* At ille

|| dimitte illam & hoc anno,

* stercus.

" sin autem,
|| succîdes

ϙ synagoga eorum

" quæ habebat

|| annis.

ρ inclinata, nec omnino poterat sursum respicere. Quam quum videret

|| vocauit eã ad se,

" dimissa es ab infirmitate tua.

† ἀνορθῶ

* venite &

|| in

" Respondens autem ad illum

spondens, dicit illi: Domine, || relinque eam & κρίθεις, λέγει αὐτῷ, κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ hunc annum, vsque dum fodiam circa illam, τοῦτο τὸ ἔτος. ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν, & mittam * stercora Et si quidẽ fecerit fructũ: καὶ βάλω κοπρία· κἂν μὲν ποιήσῃ καρπὸν 9 " si verò non, in futurum || excindes eam. εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν.

Erat autem docens in ϙ vna synagogarum

Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν 10 in Sabbathis. Et ecce mulier " erat spiritũ ἐν τοῖς σαββάσι. καὶ ἰδοὺ γυνὴ πνεῦμα 11 habens infirmitatis " annos decem & octo, & ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα καὶ ὀκτὼ, καὶ erat ρ concuruata, & non potens recuruare ἦν συγκύπτουσα, καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι in omnino. Videns autem eam Iesus, εἰς τὸ παντελές. ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ ἰησοῦς, 12

|| aduocauit, & ait illi: Mulier, " absolproσεφώνησε, καὶ εἶπεν αὐτῇ, γύναι, ἀπολε- luta es infirmitatis tua. Et imposuit λυσαι τῆς ἀσθενείας σου. καὶ ἐπέθηκεν 13 illi manus, & confestim erecta αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ παραχρῆμα † ἀνωρθώ- est, & glorificabit Deum. Respondens autem θη, καὶ ἐδόξαζε τὸν θεόν. ἀποκριθεὶς δὲ 14 archisynagogus, indignans quia Sab- ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαβ- bato curasset Iesus, dicebat turbæ: βάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ, sex dies sunt in quibus oportet operari: in ἓξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν his ergo * venientes curamini, & non ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ || die Sabbati. " Respondit ergo τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. ἀπεκρίθη οὖν 15 ei Dominus, & dixit: Hypocritæ, vnusquisq; αὐτῷ ὁ κύριος, καὶ εἶπεν, ὑποκριταί, ἕκαστος vestrum Sabbato non soluit bouem suum, ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ,

aut asinum à præsepio, & ‖ abducens po-
ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης, καὶ ἀπαγαγὼν πο-
tum dat? Hanc autem filiam Abrahæ exi-
16 τίζει; ταύτην δὲ θυγατέρα ἀβραὰμ οὖ-
sistẽ, quam * ligauit Satanas, ecce decem &
σαν, ἣν †ἔδησεν ὁ σατανᾶς, ἰδοὺ δέκα καὶ
octo * annos, non oportet solui à vinculo
ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ
isto die Sabbati? Et ‖ hæc
17 τούτου τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων; καὶ ταῦτα
dicente eo, erubescebant omnes ϱ op-
λέγοντος αὐτοῦ, κατῃσχύνοντο πάντες οἱ ἀντι-
positi ei: & omnis * turba gaudebat in
κείμενοι αὐτῷ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐχαίρεν ὑπὲρ
vniuersis ϱ gloriosis factis ab eo.
πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.
Dicebat * autẽ, Cui simile est regnum
18 ἔλεγε δὲ· τίνι ὅμοιά ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ
Dei, & cui similabo illud? Simile est
19 θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν; ὁμοία ἐστὶ
grano sinapis, quod * accipiens homo mi-
κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβα-
sit in hortum suum, & creuit, & factũ est
λεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ †ηὔξησε, καὶ ἐγένετο
in arborem magnam, & volucres cæli
εἰς δένδρον μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
* nidulati sunt in ramis eius. Et
20 κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ. καὶ
iterum dixit Cui * similabo regnum
πάλιν εἶπε, τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ
Dei? Simile est fermẽto, quod * accipiẽs mulier
21 θεοῦ; ὁμοία ἐστὶ ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ
abscondit in farinæ sata tria, donec * fermẽ-
ἐκρύψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυ-
tatum est totum. Et transibat per ciuitates
22 μώθη ὅλον. καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις
& ‖ vicos docens, & iter faciens
καὶ κώμας διδάσκων, καὶ πορείαν ποιούμενος
in Hierusalem. Ait autem quidam illi:
23 εἰς ἱερουσαλήμ. εἶπε δέ τις αὐτῷ,

‖ ducit adaquare?

* alligauit
† δέω
* annis,

‖ quum hæc diceret,
ϱ aduersari eius:
* populus

ϱ quæ gloriosè fiebant

* ergo,

‖ acceptum

† αὐξάνω

* requieuerunt

* simile æstimabo

* acceptum

* fermentaretur

* castella

‖ sunt qui saluantur?

Domine, si pauci ‖ *seruati?* Ipse autē dixit
κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπε
ad illos: Contendite intrare per
πρὸς αὐτοὺς, ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ 24
angustam portam: quia multi, dico vobis,
τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν,
quærent intrare, & non poterunt.
ζητήσουσιν εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν.

* Quum
" intrauerit
‖ incipietis

* Ex quo autē "*surrexerit* paterfamilias, &
ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης, καὶ 25
clauserit ostium, & cœperitis foris sta-
ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστά-
re, & pulsare ostium, dicentes: Domine
ναι, καὶ κρούειν τὴν θύραν, λέγοντες, κύριε
Domine, aperi nobis: & respondens dicet vo-
κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν· καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑ-
bis, * *Non noui* vos vnde sitis.
μῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.

* Nescio

Tunc incipietis dicere: Manducauimus co-
τότε ἄρξεσθε λέγειν, ἐφάγομεν ἐνώ- 26
ram te, & bibimus, & in plateis
πιόν σου, καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις
nostris docuisti. Et dicet, *Dico* vobis,
ἡμῶν ἐδίδαξας. καὶ ἐρεῖ, λέγω ὑμῖν, 27
" *Non noui* vos vnde sitis. ‖ *Abscedite* à
οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ· ἀπόστητε ἀπ'
me omnes operarij iniquitatis.
ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας.

" Nescio
‖ discedite

Ibi erit fletus & stridor
ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς 28
dentium, quum videritis Abraham, & Isaac
τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψησθε Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ
& Iacob, & omnes Prophetas in
καὶ Ἰακὼβ, καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ
regno Dei, vos autem * *expulsos*
βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους
foras. Et venient ab ♀ *Orientibus* &
ἔξω. καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ 29
Occidentibus, & Aquilone, & Austro, & * re-
δυσμῶν, καὶ βορρᾶ, καὶ νότου, καὶ ἀνα-

* expelli

♀ Oriente & Occidente,
* accumbent

cumbent in regno Dei.
κλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.
Et ecce ſunt nouiſsimi qui erunt pri-
30 καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶ-
mi, & ſunt primi qui erunt nouiſsimi.
τοι, καὶ εἰσὶ πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι.
In ipſa die acceſſerunt quidã *Pha-
31 ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθόν τινες φα-
riſæi, dicentes illi: Exi & vade
ρισαῖοι, λέγοντες αὐτῷ, ἔξελθε, καὶ πορεύου
hinc, quia Herodes vult te occidere.
ἐντεῦθεν· ὅτι ἡρῴδης θέλει σε ἀποκτεῖναι.
Et ait illis: ρ *Eunter* dicite
32 καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες εἴπατε
vulpi illi: Ecce eiicio dæmo-
τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ, ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμό-
nia, & ſanitates perficio hodie & cras
νια, καὶ ἰάσεις ἀπιτελῶ σήμερον καὶ αὔριον,
& tertia * conſummor. Verumtamẽ oportet
33 καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι. πλὴν δεῖ
me hodie & cras & " *perendie* ambula
με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορευ-
re: quia non capit Prophetam perire
θῆναι· ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι
extra Hieruſalem. Hieruſalem Hieruſa-
34 ἔξω ἱερουσαλήμ. ἱερουσαλὴμ ἱερουσα-
lem. q *occidens* Prophetas, & ‖ *la-*
λὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθο-
pidans *miſſos* ad te,
βολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,
quoties volui congregare filios tuos,
ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου,
quemadmodũ auis congregat " *ſuam*
ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὴν ἑαυτῆς
pullitiem ſub * *alas*, & ‖ *non volui-*
νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελή-
ſtis Ecce *relinquitur* vobis domus veſtra
35 σατε· ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν
deſerta. Dico autẽ vobis, quia non me videbitis,
ἔρημος. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μή με ἴδητε,

* Phariſæorum

ρ Ite

* die

" ſequenti die

q quæ occidis

‖ lapidas eos qui mittuntur

" nidum ſuum

* pennis,

‖ noluiſti

ρ relinquetur

donec

‖ qui venit

donec veniat quũ dicetis, Benedictus ‖ ἕως ἂν ἴδῃ ὅτε εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.
niens in nomine Domini.

CAP. XIIII. ιδ'.

* quum intrasset Iesus

Et factum est * *in* *venire* *eum* in do-
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶ- 1
" principis

mũ cuiusdam " *principum* Pharisæorum Sab-
κόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν Φαρισαίων σαβ-

‖ obseruabant

bato manducare panem, & ipsi ‖ *erant* *obser-*
βάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατη-
uantes eum. Et ecce homo quidã erat
ρούμενοι αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν 2
hydropicus ante illum. Et respondens
ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς
Iesus dixit ad Legi peritos & Phari-
ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρι-
sæos, dicens, Si licet Sabbato cu-
σαίους, λέγων. εἰ ἔξεστι τῷ σαββάτῳ θερα-

ϱ ipse verò apprehensum

rare? Illi autem tacuerunt. ϱ *apprehen-*
πεύειν; οἱ δὲ ἡσύχασαν. καὶ ἐπιλαβόμε- 4
dens sanauit eum, & dimisit. Et re-
νος ἰάσατο αὐτὸν καὶ ἀπέλυσε. καὶ ἀπο- 5
spondens ad illos dixit: Cuius vestrum asinus aut
κριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε, τίνος ὑμῶν ὄνος ἢ
bos in puteum cadet, & non continuo
βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται, καὶ οὐ εὐθέως
extrahet illum in die Sabbati?
ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων;
Et nõ poterant respondere illi ad
καὶ οὐκ ἴσχυσαν † ἀνταποκριθῆναι αὐτοῖς πρὸς 6
hæc. Dicebat autem ad * *vocatos*
ταῦτα. ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς † κεκλημένους 7
parabolam, ϱ *attendẽs* quomodo primos accubi-
παραβολὴν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλι-
tus eligerent, dicens ad illos:
σίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτοὺς,

† ἀνταποκρίνομαι
" &
* inuitatos
† καλέομαι
ϱ intendens

Quum ‖ *vocatus*
8 ὅταν κληθῇς
discumbas in
κατακλιθῇς εἰς τ
honoratior te sit
9 ἐντιμότερός σου ἦ
veniens ϱte & illu
ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτ
huic locum: & tu
τούτῳ τόπον· καὶ τ
vltimum locum
10 ἔσχατον τόπον κα
fueris, *vadens* rec
θῇς, πορευθεὶς κα
vt quum venerit *
ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κ
ascende sup
τερον ἀνάβηθι κα
coram simul discu
11 ἐνώπιον τῶν συνα
‖ *extollens seipsum*
ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν τα
lians seipsum exaltab
12 ὑψῶν ἑαυτὸν ὑψωθή
ϱ *vocanti ipsum*: Q
κεκληκότι αὐτὸν, ὅ
nam, * *ne* *voca*
πνον, μὴ φώνει τ
fratres tuos, ne
ἀδελφοὺς σου, μ
neque vicinos
μηδὲ γείτονας π
ipsi te reinuite
αὐτοί σε ἀντικαλέ
retributio.
13 ἀνταπόδομα.
voca pauperes, ‖ *ma*
κάλει πτωχοὺς, ἀνα
Et beatus
14 καὶ μακάριος

Quum ‖ *vocatus* fueris *ab aliquo* ad nuptias, ne
8 ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ
discumbas in primo * *accubitu*, ne " *quando*
κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μή πο-
honoratior te sit * *vocatus* ab illo. Et
9 τιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ. καὶ
veniens ϱ te & illum ‖ *vocans*, dicat tibi, Da
ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι, δὸς
huic locum: & tunc incipias cum * *pudore*
τούτῳ τόπον· καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν
vltimum locum ‖ *obtinere*. Sed quum vocatus
10 ἔσχατον τόπον κατέχειν. ἀλλ' ὅταν κλη-
fueris, *vadens* recumbe in ϱ *nouissimum locum*,
θῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον,
vt quum venerit ✻ *inuitans* te, dicat tibi, " *mice*,
ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε, εἴπῃ σοι, φίλε,
ascende superius: tunc erit tibi gloria
πρὸς ἀνάβηθι ἀνωτέρω· τότε ἔσται σοι δόξα
coram simul discumbentibus *tibi*. Quia omnis
11 ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοί. ὅτι πᾶς
‖ *extollens seipsum* humiliabitur, & " *humi-*
ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπει-
lians seipsum exaltabitur. Dicebat autem &
12 νῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. ἔλεγε δὲ καὶ τῷ
ϱ *vocanti ipsum*: Quum facis prandiũ aut cœ-
κεκληκότι αὐτόν, ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖ-
nam, * *ne voca* amicos tuos, neque
πνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς
fratres tuos, neque cognatos tuos,
ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου,
neque vicinos diuites, ne " *quando* &
μηδὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε καὶ
ipsi te reinuitent, & fiat tibi
αὐτοί σε ἀντικαλέσωσι, καὶ γένηταί σοι
retributio. Sed quum facis * *epulum*,
13 ἀνταπόδομα. ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχήν,
voca pauperes, ‖ *mancos*, claudos, " *cæcos*.
κάλει πτωχοὺς, ἀναπήρους, χωλοὺς, τυφλοὺς.
Et beatus eris, quia non habent
14 καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν

‖ inuitatus

* loco,
" fortè
* inuitatus

ϱ is qui
‖ vocauit,
* rubore no-
nissimum
‖ tenere.

* vade,
ϱ vltimo l-
co,
✻ qui inui-
tauit

‖ qui se exal-
tat
" qui se hu-
miliat

ϱ ei qui se
inuitauerat,
* noli voca-
re

ϱ fortè

*conuiuium,

‖ debiles,
" &

retri-

retribuere tibi: retribuetur enim
ἀνταποδοθῆναί σοι· ἀνταποδοθήσεται γὰρ
tibi in resurrectione iustorum.
σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

|| Hæc quum audisset quidam de simul discumbentibus,
|| Audiens autem quidam simul recumbentium
ἀκούσας δέ τις τῶν σὺν ἀνακειμένων 15
hæc, dixit illi: Beatus qui manducabit
ταῦτα, εἶπεν αὐτῷ, μακάριος ὃς φάγεται
* prandium in regno Dei.
ἄριστον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.
Ipse autē dixit ei: Homo quidam fe-
ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπός τις ἐποίη 16
cit cœnam magnam, & vocauit multos.
σε δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσε πολλούς.
Et misit seruum suum hora
καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ 17
cœnæ dicere inuitatis, " venite, quia
δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις, ἔρχεσθε· ὅτι
iam parata sunt omnia. Et cœperunt ϱ ab
ἤδη ἕτοιμά ἐστι πάντα. καὶ ἤρξαντο ἀπὸ 18
vna excusare omnes. primus dixit
μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες· ὁ πρῶτος εἶπεν
ei: * Agrum emi, & habeo necesse exi-
αὐτῷ, ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθὼν
re & videre " illum: rogo te, habe me
ἰδεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με
excusatum. Et alter dixit: Iuga
παρῃτημένον. καὶ ἕτερος εἶπε, ζεύγη 19
boum emi quinque, & eo pro-
βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκι-
bare illa: rogo te, habe me excusa-
μάσαι αὐτά, ἐρωτῶ σε, ἔχε με † παρῃτη-
tum. Et alius dixit: Vxorem duxi, &
μένον. καὶ ἕτερος εἶπε, γυναῖκα ἔγημα, καὶ 20
" propter hæc non possum venire. Et ϱ ad-
διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. καὶ παρα- 21
uenens seruus ille nunciauit do-
γενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἀπήγγειλε τῷ κυ-
mino suo hæc. Tunc iratus pater-
ρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκο-

familias

|| Hæc quum audisset quidam de simul discumbentibus,
* panem
" vt venirent,
ϱ simul omnes
* Villam
" eam:
† παρῃτήσαμαι
" ideo
ϱ reuersus

familias dixit seruo suo: Exi ci-
δεσπότης εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ, ἔξελθε τα-
tò in plateas & vicos ciuitatis,
χέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως,
& pauperes, & || mancos, & cæcos, & || debiles,
καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ τυφλοὺς καὶ
claudos introduc huc. Et ait ser-
22 χωλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. καὶ εἶπεν ὁ δοῦ-
uus: Domine, factum est vt imperasti, & adhuc
λος, κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι
locus est. Et ait dominus ' ad ' seruo:
23 τόπος ἔστι. καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν
seruum: Exi in vias & sepes,
δοῦλον, ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς,
& * cogo intrare, vt impleatur do- * compelle
καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶ-
mus mea. Dico || enim vobis, quia nemo || autem
24 κός μου. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς τῶν
virorum illorum " vocatorum gustabit " qui vocati
ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεται sunt
meam cœnam. Ibant autem cum eo
25 μου τοῦ δείπνου. συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ
turbæ multæ: & conuersus dixit ad il-
ὄχλοι πολλοί· καὶ στραφεὶς εἶπε πρὸς αὐ-
los: Si quis venit ad me, & non odit
26 τούς. εἴ τις ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ μισεῖ
patrem suum, & matrem, &
τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν
vxorem, & filios, & fratres, &
γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ
sorores, adhuc autem & suam ani-
τὰς ἀδελφὰς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυ-
mam, non potest meus esse discipulus.
χὴν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.
Et qui non baiulat crucem suam,
27 καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ,
& venit post me, non potest meus esse
καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναταί μου εἶναι
discipulus. Quis enim ex vobis volens
28 μαθητής. τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, ὁ θέλων

turrim

turrim ædificare, nonne priùs sedens
πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας
computat || sumptum, si habeat ea quæ ad
ψηφιεῖ τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς
perfectionem: Vt ne quando ponente ipso fun-
ἀπαρτισμόν, ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θε- 29
damentũ, & non potente perficere, omnes
μελίου, καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι, πάντες
|| videntes incipiant illudere ei,
οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ,
Dicentes, Quia hic homo cœpit ædi-
λέγοντες, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰ- 30
ficare, & non potuit consummare. Aut quis
κοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι. ἢ τίς 31
rex iturus committere alteri re-
βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν ἑτέρῳ βα-
gi in bellum, non sedens priùs
σιλεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον
|| consuliat si potens est in decem milli-
βουλεύσεται εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιά-
bus occurrere cum viginti millibus * ve-
σιν ἀπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρ-
nienti ad se? || Si autem non, adhuc lon-
χομένῳ ἐπ' αὐτόν; εἰ δὲ μήγε, ἔτι πόρ- 32
gè illo existente, legationem mittens rogat
ρω ὄντος, πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ
quæ || ad pacem. Sic ergo omnis ex vobis,
τὰ πρὸς εἰρήνην. οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, 33
qui non renunciat omnibus suis sub-
ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπαρ-
stantiis, non potest meus esse discipulus. Ka-
χοῦσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής. Κα- 34
num sal: si autem sal infatuetur, in
λὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν
quo condietur? Neque in terram, neque in
τίνι ἀρτυθήσεται; οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς 35
sterquilinium appositum est: || foras * mittunt il-
κοπρίαν, εὔθετον ἔξω βάλλουσιν αὐ-
lud. habens aures audiendi, audiat.
τό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

* perficiendum: Ne posteaquam posuerit.
|| sumptus qui necessarij sunt
" potuerit
|| qui vident
ϱ aduersus alium regem
|| cogitat si possit cum
ϱ ei qui
* venit
|| Alioquin
" agente,
* ea
|| pacis sunt.
ϱ quæ possidet,
ϱ est
|| euanuerit,
* vtile
|| sed mittetur,
qui habet

CAP. XV. ιε'.

Erant autem appropinquãtes ei omnes
1 Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ
publicani & peccatores, ‖ audire illum. Et
2 τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ, ἀκούειν αὐτοῦ. καὶ
murmurabant Pharisæi & Scribæ,
διεγόγγυζον οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς,
dicentes, Quia hic peccatores recipit,
λέγοντες, ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται
& manducat cum illis. Ait autem ad il-
3 καὶ συνεσθίει αὐτοῖς. εἶπε δὲ πρὸς αὐ-
los parabolam istam, dicens: Quis
4 τοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγων, τίς
homo ex vobis * *habens* centum oues,
ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα,
& * *perdens* vnam ex illis, nonne dimittit
καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ καταλείπει τὰ
nonagintanouem in deserto, & vadit
ἐνενηκονταεννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται
ad ♀ *perdiram*, donec inueniat eam? Et ‖ *inue-*
5 ἕως τοῦ ἀπολωλότος ἕως εὕρῃ αὐτό; καὶ θί-
niens imponit in humeros suos gaudens.
νει ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ χαίρων.
Et veniens, in domum, conuocat
6 καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον, συγκαλεῖ τοὺς
amicos & vicinos, dicens illis: Con-
φίλους καὶ τοὺς γείτονας λέγων αὐτοῖς, συγ-
gratulaminimihi, quia inueni ouem meam
χαρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ
* *perdiram*. Dico vobis, quòd ita gaudium e-
7 ἀπολωλός. λέγω ὑμῖν, ὅτι οὕτω χαρὰ ἔ-
rit in cœlo super vno peccatore ‖ *pœni-*
ται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετα-
tenti, quàm super nonagintanouem iustis,
νοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐνενηκονταεννέα δικαίοις,
qui non * *opus habent* pœnitentia. Aut quæ
8 οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσι μετανοίας. ἢ τίς
mulier drachmas habens decem, si perdiderit
γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ

‖ vt audirent

* qui habet

* si perdiderit

♀ illam quæ perierat,
‖ quum inuenerit eam,

* quæ perierat.

‖ pœnitétiam agente,

* indigent

drachmam

drachmam vnam, nonne accendit lucernam, &
δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον, καὶ
euerrit domum, & quærit diligenter, ‖ vsque
σαρῶῖ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς, ἕως
quo inueniat"? Et *inueniens conuocat
οὗ εὕρῃ; καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖται 9
amicas & vicinas, dicens: Con-
τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας, λέγουσα, συγ-
gratulamini mihi, quia inueni drachmam quã
χάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν
perdideram. Ita, dico vobis, gaudium ϙ fit
ἀπώλεσα. οὕτω, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνε- 10
coram angelis Dei super vno pec-
ται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρ-
catore ‖ pœnitenti. Ait autem, Homo
τωλῷ μετανοοῦντι. εἶπε δὲ, ἄνθρωπός 11
quidã habuit duos filios. Et dixit * iunior
τις εἶχε δύο υἱούς. καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος 12
eorum patri, Pater, da mihi ϙ adi-
αὐτῷ τῷ πατρὶ, πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλ-
ctam partem substantiæ ✻. & diuisit illis
λον μέρος τῆς οὐσίας. καὶ διεῖλεν αὐτοῖς
‖ vitam. Et post non multos dies " con-
τὸν βίον. καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συνα- 13
gregans omnia iunior filius peregrè profectus est
γαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν
in regionem longinquam, & ibi dissipauit
εἰς χώραν μακράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε
substantiam suam, ϙ viuens profusè.
τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως.
Consumente autem ipso omnia, fa-
δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγέ- 14
cta est fames valida ‖ per regionem il-
νετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκεί-
lam, & ipse cœpit * deficere.
νην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι.
Et " abiens adhæsit vni ciuium
καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν 15
regionis illius: & misit illum in
τῆς χώρας ἐκείνης· καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς

‖ donec

" eam?
* quum in uenerit

ϙ erit

‖ pœnitentiam agente.
* adolescentior ex illis
ϙ portionem

✻ quæ me contingit.
‖ substantiã.
" congregatis omnibusadolescentior

ϙ viuẽdo luxuriose. Et postquã consummasset

‖ in regione illa,
* egere.

" abiit, &

|| agros suos pascere porcos. Et* desi-
16 ὃν ἀγροῖς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους. καὶ ἐπι-
derabat implere ventrem suum de si-
δύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κε-
liquis quas mãducabant porci: & nemo dabat
ρατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι· καὶ οὐδεὶς ἐδίδου
illi. In se autem "veniens dixit: || Quot
17 αὐτῷ. εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν, εἶπε, πόσοι
mercenarij patris mei abundant panibus,
μισθοὶ τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων,
ego autē q fame pereo. " Surgens i-
18 ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπολλύμαι. ἀναστὰς πορεύ-
bo ad patrem meum, & dicam ei:
σομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ,
Pater, peccaui in cœlum, & coram
πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐνώπιόν
te. Et* nõ amplius sum dignus vocari filius
19 σου. καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός
tuus, fac me sicut vnum || mercenariorũ tuorum.
σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου.
Et surgens venit ad patrem suum:
20 καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ.
"adhuc autē eo longè abiente, vidit illum
ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν
pater ipsius, & misericordia mot' est: & || currens
ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη· καὶ δραμὼν
cecidit super collum eius, & oscula-
ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφι-
tus est eum. Dixit "autem ei filius: Pater,
21 λησεν αὐτόν. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱὸς, πάτερ,
peccaui in cœlum & coram te, "&
ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ
nõ amplius sum dignus vocari filius tuus. Dixit
22 οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. εἶπε
autem pater ad servos suos: q Effer-
δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· ἐξενέγ-
te stolam primam, & induite
κατε στολὴν τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε
illum, & date annulum in manum eius,
αὐτὸν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ,

|| villam suam, vt pasceret
* cupiebat
" reuersus,
|| Quanti
q hîc Surgam, &
* iam
|| de mercenariis tuis.
* quum autem adhuc longè esset,
|| accurrens
" que
* iam
q Citò proferte

|| eius.
// adducite
* &
q manducemus, & epulemur.
p perierat,
* epulari.
|| quum veniret & appropinquaret.
// chorum.
* vocauit
p de seruis,
|| que,
' saluum
* solebat
|| cœpit rogare
// At ille
q suo:
// annis
' epularer.
|| Sed postquam
q qui deuorauit substãtiam suam

& calceamenta in pedes||. Et ' afferen-
καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας. καὶ ἐνέγκαν 23
tes vitulum saginatum * occidite, & q come-
τες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φα-
dentes oblectemur. Quia hic filius meus
γόντες εὐφρανθῶμεν. ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου 24
mortuus erat, & reuixit: p & perditus fuerat,
νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν,
& inuentus est: & cœperunt * oblectari. Erat
καὶ εὑρέθη· καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. ἦν 25
autẽ filius eius senior in agro: & vt
δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς
veniens || appropinquauit domui, audiuit sympho-
ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφω-
niam & // choros. Et * aduocans vnum
νίας καὶ χορῶν. καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα 26
q puerorum, interrogauit quid essent hæc.
τῶν παίδων, ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα.
Is || autem dixit illi: Quia frater tuus ve-
ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἥκει· 27
nit: & occidit pater tuus vitulum sa-
καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σι-
ginatum: quia ' valentem illum recepit.
τευτόν· ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν.
Indignatus est autẽ, & * nõ volebat introire. ergo
ὠργίσθη δὲ, καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. ὁ οὖν 28
pater illius egressus || aduocabat illum. // Is
πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. ὁ 29
autem respõdens dixit patri q: Ecce tot
δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί· ἰδοὺ τοσαῦτα
// annos seruio tibi, & nunquam mandatum tuũ
ἔτη δουλεύω σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου
præteriui, & mihi nunquam dedisti hœdum,
παρῆλθον· καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον,
vt cum amicis meis * oblectarer. || Qui autem
ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ. ὅτε δὲ ὁ 30
filius tuus hic q deuorauit tuam vitã cum mere-
υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορ-
tricibus, venit, occidisti illi vitulum sagina-
νῶν, ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευ-

tum.

tum. || Is autẽ dix
31 τόν. ὁ δὲ εἶπε
cum me es, &
μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ
' Oblectari au
32 εὐφρανθῆναι καὶ
frater tuus hic
ὁ ἀδελφός σου οὗτος
& * periens erat,
καὶ ἀπολωλὼς ἦν,

CAP.

Dicebat autẽ &
1 Ἔλεγε δὲ καὶ
Homo quidam erat
ἄνθρωπός τις ἦν
fatorem, & hic ' de la
νόμον, καὶ οὗτος διεβλ
pani substantia
2 ζῶν τὰ ὑπάρχοντα
lum, q ait illi: Quid
τῶν, εἶπεν αὐτῷ, τί
de rationem * di
δος τὸν λόγον τῆς οἰ
teris adhuc dispensare.
3 νόμῃ ἔτι οἰκονομεῖν.
dispensator: Quid facia
οἰκονόμος, τί ποιήσω
sert * dispensati
ρεῖται τὴν οἰκονομί
valeo, mendicare erub
4 ἰσχύω ἐπαιτεῖν αἰσχύ
ciam, vt quum amotus
σω, ἵνα ὅταν † μετα
cipiant me in dom
5 ζωσί με εἰς τοὺς οἰκ
nocans vnumquen
λεσάμενος ἕνα ἕκα

tum. || Is autē dixit illi: Fili, tu semper
31 τόν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, τέκνον, σὺ πάντοτε
cum me es, & omnia mea tua sunt.
μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν.
' Oblectari autē & gaudere oportebat, quia
32 εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει· ὅτι
frater tuus hic mortuus erat, & reuixit:
ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε·
& * perijens erat, & inuentus est.
καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη.

CAP. XVI. ιϛ'.

Dicebat autē & ad discipulos suos:
1 Ἔλεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ,
Homo quidam erat diues, qui habebat dispē-
ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος, ὃς εἶχεν οἰκο-
satorem, & hic " delatus est ei, vt dispi-
νόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ, ὡς διασκορπί-
pans substantias illius. Et * vocans il-
2 ζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. καὶ φωνήσας αὐ-
lum, ait illi: Quid hoc audio de te? Red-
τὸν, εἶπεν αὐτῷ, τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπό-
de rationem * dispensationis tuæ, nō enim po-
δος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου· οὐ γὰρ δυ-
teris adhuc dispensare. Ait autē " in seipso
3 νήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν. εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ
dispensator: Quid faciā, quia dominus meus au-
οἰκονόμος, τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαι-
fert * dispensationē à me? fodere non
ρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ
valeo, mendicare erubesco. Scio quid fa-
4 ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι. ἔγνων τί ποιή-
ciam, vt quum amotus fuero || dispensatione, re-
σω, ἵνα ὅταν † μετασταθῶ τῆς οἰκονομίας, δέ-
cipiant me in domos suas. ϙ Et con-
5 ξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν. καὶ προσκα-
vocans vnumquemque debitorum
λεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν

|| At ipse

' Epulari

* perierat,

|| villicum,

" diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona

* vocauit

ρ &

* villicationis

|| iam villicare.

" intra se villicus:

* villicationem

|| à villicatione,

† μεθίστημι

ϙ Conuocatis itaq singulis debitoribus

Domini sui, dicebat primo: Quantum
τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, ἔλεγε πρῶτον, πόσον
debes domino meo? ‖ Is autem dixit: Cen-
ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου; ὁ δὲ εἶπεν, ἑκα- 6
tum * batos olei. & dixit illi: Accipe tu-
τὸν βάτους ἐλαίου. καὶ εἶπεν αὐτῷ, δέξαι σου
scriptum, & sedens. citò scribe quin-
τὸ γράμμα, καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεν-
quaginta. Deinde alij dixit: Tu verò quan-
τήκοντα. ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπε, σὺ δὲ πόσον 7
debes? ¶ Ille autem ait: Centum coros tritici, &
ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν, ἑκατὸν κόροις σίτου, καὶ
ait illi, Accipe tuas literas, & scri-
λέγει αὐτῷ, δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ γρά-
be octoginta. Et laudauit dominus
ψον ὀγδοήκοντα. καὶ ἐπῄνεσεν ὁ κύριος τὸν 8
dispensatorem iniustitiæ, quia prudenter fecis-
οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίη-
set: quia filij seculi huius prudentio-
σεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτε-
res * super filios lucis in ‖ generatione
ροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν
suam sunt. Et ego vobis dico, fa-
τὴν ἑαυτῶν εἰσιν. κἀγὼ ὑμῖν λέγω, ποιή- 9
cite vobis ipsis amicos de mammona * iniu-
σατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδι-
stitiæ, vt quum defeceritis, recipiant vos in
κίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς
æterna tabernacula. ‖ Fidelis ¶ in mini-
τὰς αἰωνίους σκηνάς. ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχί- 10
mo, & in * multo fidelis est: & ¶ in modico ‖ in-
στῳ, καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστι· καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδι-
iustus, & in * multo iniustus est. Si ergo in
κος, καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν. εἰ οὖν ἐν τῷ
¶ iniusto mammona fideles non fuistis, ve-
ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀλη-
rum ‖ quis vobis credet? Et si in alie-
θινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει; καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλο-
no fideles non fuistis, vestrũ quis vobis
τρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν

‖ At ille.
* cados
¶ cautionem tuam, & sede, &
¶ Qui
‖ villicum iniquitatis,
* filiis
¶ generatione sua
* iniquitatis,
‖ Qui
¶ est
* maiori
¶ qui
‖ iniquus est,
* maiori iniquus
¶ iniquo
‖ quod
¶ est

dabit? Nemo seruus potest duobus do-
13 δώσει; οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυ-
minis seruire. aut enim vnum odiet, &
ρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ
alterum diliget: aut vni adhærebit, &
τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ
alterum contemnet. non potestis Deo
τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ
seruire & mammonæ. Audiebant autē hæc
14 δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. ἤκουον δὲ ταῦτα
omnia & Pharisæi ‖ auari subsistenta
πάντα καὶ οἱ φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρχον-
tes, & deridebant illum. Et ait
15 τες, καὶ † ἐξεμυκτήριζον αὐτόν. καὶ εἶπεν
illis: Vos estis " iustificantes vos ipsos co-
αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώ-
ram hominibus, at Deus ‖ nouit
πιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς
corda vestra, quia quod in hominibus altum ρ,
καρδίας ὑμῶν, ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν,
abominatio ante Deum * erat. Lex
16 βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστιν. ὁ νόμος
& Prophetæ vsq; ad Ioannem: * à tunc re-
καὶ οἱ προφῆται ἕως ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βα-
gnum Dei euangelizatur, & omnis in
σιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς
illud vim facit. Facilius autem est,
17 αὐτὴν βιάζεται. εὐκοπώτερον δέ ἐστι,
cælum & terram præterire, quàm
τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ τοῦ
‖ Legis vnum apicem cadere. Omnis " absol-
18 νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν. πᾶς ὁ ἀπο-
uens vxorem suam, & * ducens alteram,
λύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμῶν ἑτέραν,
mœchatur: & ' omnis dimissam à viro
μοιχεύει· καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς
* ducens, mœchatur. Homo autem quidā erat
19 γαμῶν, μοιχεύει. ἄνθρωπος δέ τις ἦν
dives, ρ & induebatur ' purpuram &
πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ

‖ qui erant

† ἐκμυκτηρίζω

" qui iustificatis

‖ autem

ρ est,

* ex eo

‖ de Lege

" qui dimittit

* qui ducit

' qui

* ducit,

ρ qui purpura &

byſſo, & epulabatur
‖ Et erat mẽdicus
* iacebat
" vlceribus plenus.
† χορτάζομαι
ϙ quæ cadebant
ρ & nemo illi dabat.
‖ veniebant, &
* vt moreretur mendicus, & portaretur
‖ autem
' quum eſſet
* vidit
‖ ſinu
ρ in aquam, vt
‖ Et

byſſum, oblectatus quotidie ſplen-
βύσσον, εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμ-
didè. ‖ Pauper autem quidã erat nomine La-
πρῶς. πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι λά- 20
zarus, qui * cieclus erat ad ianuam eius vl-
ζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἡλ-
cerosus. Et cupiens ſaturari de
κωμένος. καὶ ἐπιθυμῶν † χορτασθῆναι ἀπὸ 21
micis ϙ cadentibus de menſa
τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης
diuitiis, ρ ſed & canes ‖ venientes lin-
τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέ-
gebant vlcera eius. Factum eſt autẽ * mo-
λειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἀποθα- 22
ri pauperem, & aſportari eum ab
νεῖν τὸν πτωχὸν, καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ
angelis in ſinum Abrahæ. Mor-
τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ· ἀπέ-
tuus eſt autẽ & diues, & ſepultus eſt. Et in
θανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ἐτάφη. καὶ ἐν 23
inferno, eleuans ‖ oculos ſuos, ' exi-
τῷ ἅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρ-
ſtens in tormentis, videt Abraham à lon-
χων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν Ἀβραὰμ ἀπὸ μα-
gè, & Lazarum in ‖ gremiis eius. Et
κρόθεν, καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ· καὶ 24
ipſe clamans dixit: Pater Abraham, miſere-
αὐτὸς φωνήσας εἶπε, πάτερ Ἀβραὰμ, ἐλέη-
re mei, & mitte Lazarum, vt intingat ex-
σόν με, καὶ πέμψον Λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκ-
tremum digiti ſui ρ aqua, & refri-
ρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύ-
geret linguam meam, quia crucior in
ξῃ τὴν γλῶσσαν μου· ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ
flamma hac. ‖ Dixit autẽ Abraham: Fili,
φλογὶ ταύτῃ. εἶπε δὲ Ἀβραὰμ, τέκνον, 25
recordare quia recepiſti tu bona tua in
μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθά σου ἐν
vita tua, & Lazarus ſimiliter mala:
τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά·

nunc

nunc autẽ hic
νῦν δὲ ὧδε
Et in o
26 καὶ ἐπὶ π
vos " hiatus m
ὑμῶν χάσμα
lentes tranſi
λοντες διαβῆ
ſint: neque
νωνται· μηδὲ
mient. A
27 ἐκεῖθεν. εἰ
vt mittas
ἵνα πέμψῃς
Habeo enim q
28 ἔχω γὰρ π
tur illis, ρ
ρηται αὐτοῖς,
locum hunc *
29 τόπον τοῦτον τ
Habent Moyſen
ἔχουσι Μωσέα
illos. * I
30 αὐτῶν. ἐ
ſed ſi quis e
ἀλλ' ἐάν τις ἀ
‖ pœnitebunt.
31 μετανοήσουσι
& Proph
καὶ τῶν προφ
quis ex mortui
τις ἐκ νεκρῶν

CA

* Ait autem
1 Εἶπε δὲ πρὸ
ϙ non veni
τοῦ μὴ ἐλθεῖ

nunc autē hic consolatur, tu verò cruciaris.
νῦν δὲ ὁδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι.
Et in omnibus his, inter nos &
26 καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ
vos ‖ hiatus magnus confirmatus est, vt * vo-
ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέ-
lentes transire hinc ad vos, non pos-
λοντες διαβῆναι ἐνθεν πρὸς ὑμᾶς, μὴ δύ-
sint: neque qui indè ‖ ad nos trans-
νωνται· μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπε-
meant. Ait autem, Rogo ergo te, pater,
27 ρῶσιν. εἶπε δὲ, ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ,
vt mittas eum in domum patris mei
ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου.
Habeo enim quinq; fratres: vt teste
28 ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφοὺς, ὅπως διαμαρτύ-
tur illis, ρ vt non & ipsi veniant in
ρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν
locum hunc * tormenti. Ait illi Abraham:
29 τόπον τοῦτον τῆς βασάνου. λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ,
Habent Moysen, & Prophetas: audiant
ἔχουσι Μωσέα καὶ τοὺς προφήτας· ἀκουσάτωσαν
illos. * Ille autē dixit: Non pater Abraham:
30 αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπεν, οὐχὶ πάτερ Ἀβραάμ·
sed si quis ex mortuis ierit ad eos,
ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτοὺς,
‖ pœnitebunt. Ait autem illi: Si Moysen
31 μετανοήσουσιν. εἶπε δὲ αὐτῷ, εἰ Μωσέως
& Prophetas non audiunt, neque si
καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν
quis ex mortuis resurrexerit, credent.
τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται.

CAP. XVII. ιζ'.

* Ait autem ad discipulos ", Impossibile est
1 Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς, ἀνένδεκτόν ἐστι
ρ non venire scandala: væ autem
τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, οὐαὶ δὲ

" chaos magnum firmatum
* hi qui volunt
‖ huc transmeare. Et
ρ ne
* tormentorum.
* At ille
‖ pœnitentiam agent.
* Et
" suos,
ρ vt non veniant

‖ illi
* Vtilius est
" lapis molaris imponatur

ϙ de pusillis istis.

" pœnitentiam egerit,
‖ in die

ρ Pœnitet me, dimitte
‖ Adauge

" arbori moro
* transplantare

" vestrum

ϙ boues,
‖ illi
* Transi &
" Et non dicat
‖ præcingete, &

ϙ Numquid

‖ per quē veniunt. * Expedit illi, si " mola
δὶ οὗ ἔρχεται. λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ μύλος 2
asinaria circumponatur circa collum eius, &
ὀνικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ
proiiciatur in mare, quàm vt scanda-
ἐρίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδα-
lizet vnum ϙ parvorum istorum. Attendite
λίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων. προσέχετε 3
vobis ipsis: si verò peccauerit in te frater tuus,
ἑαυτοῖς· ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου,
increpa illum. Et si " pœnituerit, di-
ἐπίτιμησον αὐτῷ. καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄ- 4
mitte illi: & si septies ‖ die peccauerit
φες αὐτῷ· καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμαρτήσῃ
in te, & septies ‖ die cōuersus fuerit ad
εἰς σὲ, καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ πρὸς
te, dicens: ρ Pœnitet, dimittes illi. Et dixerūt
σε, λέγων, μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ. καὶ εἶπον 5
Apostoli Domino: ‖ Adpone nobis fidem.
οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ, πρόσθες ἡμῖν πίστιν.
Dixit autē Dominus: Si haberetis fidē sicut gra-
εἶπε δὲ ὁ κύριος, εἰ εἴχετε πίστιν ὡς κόκ- 6
num sinapis, diceretis vtique " sycamino
κον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ
huic, Eradicare, & * plantare in
ταύτῃ, ἐκριζώθητι, καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ
mare: & obediret vtique vobis. Quis autē
θαλάσσῃ· καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν. τίς δὲ 7
" ex vobis seruum habens arantem aut pascen-
ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαί-
tem ϙ, qui regresso de agro dicat ‖ statim,
νοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ εὐθέως,
* Adueniens recumbe. " Imò nonne dicet ei:
παρελθὲ ἀνάπεσαι. ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, 8
Para quod cœnem, & ‖ circumcinctus
ἑτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζώσαμενος
ministra mihi, donec māducē & bibā, & post hæc
διακόνει μοι, ἕως φάγω καὶ πίω, καὶ μετὰ ταῦτα
māducabis & bibes tu? ϙ Non gratiam habet
φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ; μὴ χάριν ἔχει τῷ 9

seruo

seruo illi,
δούλῳ ἐκείνῳ,
ei? non puto.
10 αὐτῷ; οὐ δοκῶ.
ritis omnia " p
σητε πάντα τὰ δ
quòd serui inutiles
ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοι
facere, fecimus
11 ποιῆσαι πεποιήκα
profeisci ipsum
προβιβάσθαι αὐτὸν
transibat per medi
διήρχετο διὰ μέσ
Et ρ Ingredient
12 καὶ εἰσερχομένου
currerunt ei de
πίπτουσαν αὐτῷ δ
terunt à long
13 σουσαν πόρρωθεν.
dicentes: Iesu pra
λέγοντες, Ἰησοῦ ἐπ
‖ Et videns dixit
14 καὶ ἰδὼν εἶπεν α
dite vos sac
ξατε ἑαυτοὺς τοῖς
abeundo illos,
15 ὑπάγειν αὐτοὺς, ἐκ
illis " videtis quòd sa
αὐτῷ· ἰδὼν ὅτι ἰ
magna ‖ glorificann
16 μεγάλης δοξάζων
faciem ante
πρόσωπον τοῦ θεοῦ
ei: & hic era
17 αὐτῷ· καὶ αὐτὸς Ἰη
dens autem Iesus dix
θεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπ
ti sunt? * at noue
18 ἐλθῆσαν; οἱ δὲ ἐννέ

seruo illi, quia fecit || *præcepta*
δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι ἐποίησε τὰ διαταχθέντα
ei? non puto. Sic & vos quum fece-
10 αὐτῷ; οὐ δοκῶ. οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε
ritis omnia " *præcepta* * vobis, dicite,
πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε,
quòd serui inutiles sumus, *quia* quod debuimus
ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν. ὅτι ὃ ὠφείλομεν
facere, fecimus. Et factum est || *in*
11 ποιῆσαι πεποιήκαμεν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ
proficisci ipsum in Hierusalem, *&* *in*
πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ αὐτὸς
transibat per *medium Samariæ & Galilææ.*
διήρχετο διὰ μέσου Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας.
Et ♀ *ingrediente eo in quendam vicum,* oc-
12 καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἰς τινα κώμην, † ὑπ-
currerunt ei decem leprosi viri, qui ste-
ήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἱ ἔστη-
terunt à longè. Et *ipsi* leuauerunt vocem,
13 σαν πόρρωθεν. καὶ αὐτοὶ ἦραν φωνὴν,
dicentes: Iesu præceptor, miserere nostri.
λέγοντες, Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς.
|| *Et vi*dens dixit *ei:* * *Euntes* osten-
14 καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς πορευθέντες ἐπιδεί-
dite vos sacerdotibus. & factum est " *in*
ξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ
abeundo illos, mundati sunt. Vnus autē ex
15 ὑπάγειν αὐτοὺς, ἐκαθαρίσθησαν. εἷς δὲ ἐξ
illis " *videns quòd sanat*° *esset, reuersus est* cum voce
αὐτῶν ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψε μετὰ φωνῆς
magna || *glorificans* Deum. Et cecidit in
16 μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν. καὶ ἔπεσεν ἐπὶ
faciem ante pedes eius, gratias agens
πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν
ei: & hic erat Samaritanus. Respon-
17 αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρείτης. ἀποκρι-
dens autem Iesus dixit: Nonne decem munda-
θεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθα-
ti sunt? * *at* nouem vbi||? Non " *sunt inuenti*
18 ρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ; οὐχ εὑρέθησαν

|| quæ imperauerat

" quæ
* sunt

|| dum iret

" mediam Samariam & Galilæam.
♀ quum ingrederetur quoddam castellum,
† ἀπαντάω

|| Quos vt vidit
* Ire,
" dum irent,

* vt vidit quia mundatus est, regressus est
|| magnificans

* &
|| sunt?
" est inuentus

qui rediret & daret
* nisi
ρ Surge,
|| quia
" ſaluum fecit
† ἐπερωτάω

redeuntes dare gloriam Deo, * ſi non
ὑποστρέφαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ, εἰ μὴ
alienigena hic. Et ait illi: ρ Surge,
ὁ ἀλλογενὴς οὗτος. καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀναστὰς 19
vade: || fides tua " ſeruauit te. Interroga-
πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. † ἐπερωτη- 20
tus autem à Phariſæis, quando venit
θεὶς δὲ ὑπὸ τῶν φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ
regnum Dei, reſpondit eis, & dixit:
βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς, καὶ εἶπεν,
Non venit regnum Dei cum obſerua-
οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατη-
tione: Neque dicent, Ecce hic, aut ecce
ρήσεως. οὐδὲ ἐροῦσιν, ἰδοὺ ὧδε, ἢ ἰδοὺ 21
illic. ecce enim regnum Dei intra vos
ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν
eſt. * Et ait autem & ad discipulos q: Ve-
ἐστιν. εἶπε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς, ἐλεύ- 22
nient dies quando deſideretis vnum * diem
σονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν
filij hominis videre, & non videbitis.
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε.
Et dicent vobis, Ecce hic, q aut ecce illic:
καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ὧδε, ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ· μὴ 23
|| nolite ire, ne abeatis, neque ſectemini. Sicut enim
πορευθῆτε, οὐδὲ διώξητε. ὥσπερ γὰρ ἡ 24
" ea quæ ſunt fulgur coruſcans ex ipſa quæ ſub cœlo, in
ἀστραπὴ ἡ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπὸ οὐρανὸν εἰς
eam quæ ſub cœlo fulget, ita erit filius
τὴν ὑπὸ οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς
hominis in die ſua. Primum autem
τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. πρῶτον δὲ 25
oportet illũ multa pati, & reprobari
δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι
à generatione hac. Et ſicut factum eſt
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. καὶ καθὼς ἐγένετο 26
in diebus Noë, ita erit & in
ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ νῶε οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς
diebus filij hominis. || Edebant, || bibe-
ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ἤσθιον, ἔπι- 27

bant,

bant, vxores duc
νον, ἐγάμουν,
intrauit Noë i
εἰσῆλθε νῶε εἰ
luuium, &
28 τακλυσμὸς καὶ
& ſicut factum
καὶ ὡς ἐγένετο
" bibebat, emeba
ἔπινον, ἠγόρα
ficabant. Qu
29 δόμουν. ἡ
ſodomis, pluit
σοδόμων, ἔβρεξε
& perdidit
30 καὶ ἀπώλεσεν
qua die filius
ἡ ἡμέρα ὁ υἱὸς
In il'a
31 ἐν ἐκείνῃ τ
mum, & v
ματος, καὶ τὰ σκ
ſcendat tollere
ταβάτω ἆραι α
non redeat
32 μὴ ὀπίσω ἐπιστρέψάτω
te vxoris
33 τε τῆς γυναικὸς
animam ſuam *
ψυχὴν αὐτοῦ ο
quicumq; perdi
ος ἐὰν ἀπολέσ
Dico vobi
34 λέγω ὑμῖν
duo in lecto
δύο ἐπὶ κλίνης
& alter re
35 καὶ ὁ ἕτερος
molentes in
ἀλήθουσαι ὅπ

bant, vxores ducebant, *nubebant*, vsque ‖ *qua die*
νον, ἐγάμουν, ἐξεγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας
intrauit Noë in arcam, & venit di-
εἰσῆλθε νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ ἦλθεν ὁ κα-
luuium, & perdidit omnes. Similiter
28 τακλυσμὸς καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας. ὁμοίως
& sicut factum est in diebus Lot: edebant,
καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις λώτ· ἤσθιον,
" bibebat, emebant, vendebant, plantabant, " ædi-
ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ὠκο-
ficabant. Qua autem die exiit Lot à
29 δόμουν. ἧ δὲ ἡμέρα ἐξῆλθε λὼτ ἀπὸ
Sodomis, pluit ignem & sulphur de cælo,
σοδόμων, ἔβρεξε πῦρ καὶ θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ,
& perdidit omnes. Secundùm hæc erit
30 καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας. κατὰ ταῦτα ἔσται
qua die filius hominis ♀ *reuelatur*.
ἧ ἡμέρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτε-
In illa die, qui fuerit *super do-*
31 ται. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώ-
mum, & vasa eius in domo, ne de-
ματος, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ κα-
scendat tollere illa: & qui in agro, similiter
ταβάτω ἆραι αὐτά. καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁμοίως
non redeat *in qua* retrò. Memores esto-
32 μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω. μνημονεύε-
te vxoris Lot. Quicumque quæsierit
33 τε τῆς γυναικὸς λώτ. ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν
animam suam * *seruare*, perdet illam: &
ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ
quicumq; perdiderit illam, viuificabit eam.
ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτήν, ζωογονήσει αὐτήν.
Dico vobis, ‖ illa nocte erunt
34 λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται
duo in lecto vno: vnus assumetur,
δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς· ὁ εἷς παραλημφθήσεται,
& alter relinquetur. Duæ erunt
35 καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. δύο ἔσονται
molentes in ♀ *idem*: vna assume-
ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό· μία παραλημφθή-

* & dabantur ad nuptias,
‖ in diem qua
" &
♀ reuelabitur.
" in tecto,
* saluam facere,
‖ in
♀ vnum:

tur, & altera relinquetur. Duo erunt
σεται καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται. δύο ἔσονται 36
in agro, vnus assumetur, & alter
ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁ εἷς παραλημφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος
relinquetur. Et respondentes dicunt il-
ἀφεθήσεται. καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐ- 37
li: Vbi Domine? *is autē dixit illis: ‖ Vbi cor-
τῷ, ποῦ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ὅπου τὸ σῶ-
pus, illuc congregabuntur & aquilæ.
μα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί.

CAP. XVIII. ιη'.

q ad illos, quoniam oportet
ρ deficere,

Dicebat autē & parabolam q illis ad
Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ 1
oportere semper orare, & non ρ segnescere,
δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν,
Dicens: Iudex quidā erat in quadā ciuitate,
λέγων, κριτής τις ἦν ἐν τινι πόλει, τὸν 2
'Deū non ‖ timens, & hominem non * reue-
θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρε-
rens. Vidua autē erat in ciuitate il-
πόμενος. χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκεί-
la, & veniebat ad eum, dicens: Vindi-
νῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, λέγουσα, ἐκδίκη-
ca me de aduersario meo. Et q non vo-
σόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου. καὶ οὐκ ἤθέ- 4
lebat ad tempus. post autem hæc dixit * in se-
λησεν ἐπὶ χρόνον. μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑ-
ipso: Si & Deum non timeo, ‖ & homi-
αυτῷ, εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρω-
nem non reuereor: * Propter præbere mihi
πον οὐκ ἐντρέπομαι· διὰ τὸ παρέχειν μοι 5
molestiam viduam hanc, vindicabo illam,
κόπον τὴν χήραν ταύτην, ἐκδικήσω αὐτὴν,
ne in ‖ finem veniens suggillet me.
ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάζῃ με.
Ait autem Dominus: Audite quid iudex
εἶπε δὲ ὁ κύριος, ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς 6

* Qui
‖ vbicumque fuerit

" qui
‖ timebat,
* reuerebatur.
‖ quædam

q nolebat per multum

* intra se: Et si
‖ nec

* Tamē quia molesta est mihi hæc vidua,

‖ nouissimo

‖ in-

‖ iniustitiæ dic
7 τῆς ἀδικίας λέ
vindictam
τῶν ἐκδίκησιν
tium ad se
τῶν πρὸς αὐτὸν
nimus super illos
8 θυμῶν ἐπ' αὐτ
faciet vindic
ποιήσει τὴν ἐκδίκ
filius homi
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρ
fidem in ter
9 πίστιν ὅτι τῆς γ
ρ persuasos in
πεπεισμένους ἐφ'
" nihili facientes
ἐξουθενοῦντας
istam: H
10 ταυτ
templum * era
ἱερὸν προσευχό
alter publicanu
11 ἕτερος τελώνης
apud se
πρὸς ἑαυτὸν τα
tias ago tibi, qui
χαριστῶ σοι, ὅτ
hominum, rapt
ἀνθρώπων ἅρπα
hic publicanus
12 ὅστ ὁ τελώνης.
to, ρ decimo
του, ἀποδεκατ
Et public
13 καὶ ὁ τελώ
bat nec
λεν οὐδὲ τοὺ
re, sed percutie
ρα, ἀλλ' ἔτυπτ

|| iniustitiæ dicit. At Deus*non faciet
7 τῆς ἀδικίας λέγει. ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ
vindictam electorum suorum clamã-
τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν βοών-
tium ad se die & nocte, & " longa-
των πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ μακρο-
nimus super illos? Etiam dico vobis, quia
8 θυμῶν ἐπ' αὐτοῖς; ναὶ λέγω ὑμῖν, ὅτι
faciet vindictã illorum ϱ inceleritate. verũtamẽ
ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. πλὴν
filius hominis veniens || num inueniet
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἆρα εὑρήσει τὴν
fidem in terra? Dixit autem ad quosdam
9 πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς; εἶπε δὲ πρὸς τινας τοὺς
ϱ persuasos in seipsis, *quòd essent iusti, &
πεπεισμένους ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, καὶ
" nihilifacientes cæteros, parabolam
ἐξουδενοῦντας τοὺς λοιπὸς, τὴν παραβολὴν
istam: Homines duo ascendebant in
10 ταύτην· ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ
templum * orare, vnus Pharisæus, &
ἱερὸν προσευξάσθαι, ὁ εἷς φαρισαῖος, καὶ ὁ
alter publicanus. Pharisæus stans
11 ἕτερος τελώνης. ὁ φαρισαῖος † σταθεὶς
apud se hæc orabat: Deus gra-
πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο, ὁ θεὸς εὐ-
tias ago tibi, quia non sum sicut cæteri
χαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν
hominum, raptores, iniusti, adulteri, || aut et vt
ἀνθρώπων ἁρπαγες, ἄδικοι, μοιχοὶ, ἢ καὶ ὡς
hic publicanus. Ieiuno bis " sabba-
12 οὗτος ὁ τελώνης. νηστεύω δὶς τοῦ σαββά-
to, ϱ decimo omnia quæ possideo.
του, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι.
Et publicanus à longè stans * non vole-
13 καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἑστὼς οὐκ ἤθε-
bat nec oculos ad cælum leua-
λεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπαῖ-
re, sed percutiebat in pectus suum, dicens:
ρων, ἀλλ' ἔτυπτεν εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ, λέγων,

|| iniquitatis
* autem
" patientiam habebit in illis?
ϱ citò.
|| putas.
ϱ qui confidebant
* tanquam
" asspernabantur
* vt orarent,
† ἵστημι
|| velut etiam
" in
ϱ decimas do omnium
* nolebat

Deus propitius esto mihi peccatori. Di-
ὁ θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. λέ- 14
co vobis, descendit hic iustificatus in
γω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν
domũ suam, quàm enim ille: quia omnis *exaltans
οἶκον αὐτοῦ, ἢ γὰρ ἐκεῖνος. ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν
seipsum humiliabitur: ρ at humilians seipsum
ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται. ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν
exaltabitur. Afferebant autem *ei &
ὑψωθήσεται. προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ 15
infantes, vt eos tangeret. q *Videtes autẽ disci-
βρέφη, ἵνα αὐτῶν ἅπτηται. ἰδόντες δὲ οἱ μα-
puli increpabant illos. At Iesus
θηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. ὁ δὲ ἰησοῦς 16
aduocans illos, dixit: Sinite pue-
προσκαλεσάμενος αὐτὰ, εἶπεν, ἀφεῖτε τὰ παι-
ros venire ad me, & ‖ *ne prohibete* eos:
δία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά.
nam talium est regnum Dei.
τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
Amen dico vobis, quicumq; non acceperit
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν 17
regnum Dei sicut puer, non intrabit
βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ
in illud. Et interrogauit quidã eũ princeps,
εἰς αὐτήν. καὶ ἐπηρώτησέ τις αὐτὸν ἄρχων, 18
dicens: Magister bone, quid faciens vitam
λέγων, διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσας ζωὴν
æternam possidebo; Dixit autem ei Ie-
αἰώνιον κληρονομήσω; εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰη- 19
sus: Quid me dicis bonum? nemo bonus q *si*
σοῦς, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ
non vnus Deus. Mandata nosti, ‖ *Ne me-*
μὴ εἷς, ὁ θεός. τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοι- 20
cheris, ne occidas, ne fureris, ne falso
χεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδο-
testeris: honora patrem tuum & matrem
μαρτυρήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα
tuã. *Is autẽ ait: Hæc omnia custodiui
σου. ὁ δὲ εἶπε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην 21

† ἱλάσκομαι

‖ ab illo:

' qui exaltat

ρ & qui humiliat

* ad illum

q quod quum viderent

" autem conuocans

‖ nolite vetare

q nisi solus

‖ Non occides, non furtum facies, non falsum testimoniũ dices:

* Qui

à iuuentute mea. || *Audiens autem hæc* Ie-
22 ἐκ νεότητός μου. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἰη-
sus, ait ei: Adhuc vna tibi deest: omnia quæ-
σοῦς, εἶπεν αὐτῷ, ἔτι ἕν σοι λείπει· πάντα ὅ-
cumq; habes vende, & da pauperibus, & ha-
σα ἔχεις πώλησον, καὶ διάδος πτωχοῖς, καὶ ἕ-
bebis thesaurum in cælo, & veni sequere
ξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθη-
me. " *Ille autẽ audiens hæc, pertristis fa-*
23 σόν μοι. ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, περίλυπος ἐγε-
ctus est: erat enim diues valde. Videns autẽ
νετο· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα. ἰδὼν δὲ
24 illum Iesus *pertristem factum*, dixit: Quàm
αὐτὸν ὁ ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον εἶπε, πῶς
difficile * pecuniis || *habentes* intra-
δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσελεύ-
bunt in regnum Dei. Faci-
25 σονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. εὐκοπώ-
lius enim est camelum per foramen a-
τερον γάρ ἐστι κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ῥα-
cus ¶ *intrare*, quàm diuitem in regnum
φίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν
Dei intrare. *Dixerũt autẽ " *audien*
26 τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαν-
tes: Et quis potest || *seruari?* *Is autem ait,*
27 τες, καὶ τίς δύναται σωθῆναι; ὁ δὲ εἶπε
Impossibilia apud homines, possibilia sunt
τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις, δυνατά ἐστι
apud Deum. Ait autẽ Petrus: Ecce nos
28 παρὰ τῷ θεῷ. εἶπε δὲ ὁ πέτρος, ἰδοὺ ἡμεῖς
dimisimus omnia, & sequuti sumus te.
ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.
¶ *Is autem dixit eis:* Amen dico vo-
29 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑ-
bis, *quòd* nemo est qui reliquit domum, aut
μῖν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ
parentes, aut fratres, aut vxorem, aut filios,
γονεῖς, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα,
propter regnum Dei, || *Qui* non
30 ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὃς οὐ μὴ

|| Quo audito

" His ille auditis, contristatus est:

* qui
|| habent

¶ transire,

* Et
" qui audiebant:
|| saluus fieri? Ait illis: Quæ
* sunt

¶ Qui

|| Et

recipiat multo plura in tempore hoc,
ἀπολάβῃ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ,
& in ſeculo || venienti vitam æternam.
καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.
* Assumens autem * duodecim, ait ad
Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα, εἶπε πρὸς 31
illos: Ecce aſcendimus in Hieroſolymam, &
αὐτοὺς, ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ
conſummabitur omnia ρ ſcripta || per
τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν
Prophetas * filio hominis. Trade-
προφητῶν τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου. παραδο- 32
tur enim gentibus, & illudetur,
θήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσι, καὶ † ἐμπαιχθήσε-
& " contumelia afficietur, & conſpuetur.
καὶ ὑβρισθήσεται, καὶ ἐμπτυσθήσεται.
Et * flagellantes occident eum, &
καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· καὶ 33
tertia die reſurget. Et ipſi ni-
τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. καὶ αὐτοὶ οὐ- 34
hil horum intellexerunt: & erat verbum iſtud
δὲν τούτων συνῆκαν, καὶ λόγος οὗτος
abſconditum ab eis, & non ρ cognoſcebant
κεκρυμμένος ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ
dicta. Factum eſt autem in appropinquare
λεγόμενα. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν 35
ipſum in Iericho, cæcus quidam ſedebat ſecus
αὐτὸν εἰς Ἱερειχὼ, τυφλός τις ἐκάθητο παρὰ
viam mendicans. || Audiens autem turbi
τὴν ὁδὸν προσαιτῶν. ἀκούσας δὲ ὄχλου 36
prætereuntem, interrogabat quid eſſet hoc.
διαπορευομένου, ἐπυνθάνετο τί εἴη τοῦτο.
" Nunciauerunt autem ei, quòd Ieſus Naza-
ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ, ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζω- 37
renus tranſiret. Et clamauit dicens: Ieſu fili
ραῖος παρέρχεται. καὶ ἐβόησε λέγων, Ἰησοῦ υἱὲ 38
Dauid, miſerere mei. Et * præeuntes increpa-
Δαβὶδ, ἐλέησόν με. καὶ οἱ προάγοντες ἐπε- 39
bant eum vt taceret: ipſe verò multo
τίμων αὐτῷ ἵνα σιωπήσῃ· αὐτὸς δὲ πολλῷ

|| futuro
* Assumpſit
* Ieſus
" &
ρ quæ
|| ſunt
* de
† ἐμπαίζω
" flagellabitur,
* poſtquam flagellauerint,
ρ intelligebant quæ dicebantur.
* quum appropinquaret
|| Et quum audiret
" Dixerunt
* qui præibant

magis

magis clamabat, fi
μᾶλλον ἔκραζεν, υ
Stans autem
40 σταθεὶς δὲ ὁ
duci ad
ἠγεσθαι πρὸς αὐ
interrogauit illum
41 ἐπηρώτησεν αὐτὸν
faciam? || ille autem
ποιήσω; ὁ δὲ
ſpiciam. Et Ieſus
42 βλέψω. καὶ ὁ Ἰησο
fides tua * ſeruan
43 ἡ πίστις σου σέσωκ
ſpexit, & ſequel
βλέψε, καὶ ἠκολο
Deum. & omnis
θεόν. καὶ πᾶς ὁ
Deo.
τῷ θεῷ.

CAP.

Et ingreſſus
1 Καὶ εἰσελθὼν
& ecce vir no
2 καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνο
chæus, & hic erat
χαῖος, καὶ αὐτὸς
erat diues.
3 πλούσιος. κ
ſum quis eſſet, & n
σωῦ τίς εἴη, καὶ
ba: quia ſtatura
4 χλοῦ· ὅτι τῇ ἡλικι
currens coram,
δραμὼν ἔμπροσθε
rum, vt videret eu
ραίαν, ἵνα ἴδῃ αὐ

magis clamabat, fili Dauid, miserere mei.
μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ δαβὶδ, ἐλέησόν με.
Stans autem Iesus iussit illum ad-
40 σταθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀ-
duci ad se. ρappropinquante autem eo,
χθῆναι πρὸς αὐτόν. ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ
interrogauit illum, Dicens: Quid tibi vis
41 ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων, τί σοι θέλεις
faciam? ‖ille autem dixit: Domine, vt "re-
ποιήσω; ὁ δὲ εἶπε, κύριε, ἵνα ἀνα-
βλέψω. Et Iesus dixit illi: Respice:
42 βλέψω. καὶ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀνάβλεψον·
fides tua *seruauit te. Et confestim ρre-
43 ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ παραχρῆμα ἀνέ-
spexit, & sequebatur illum ‖glorificans
βλεψε, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ, δοξάζων τὸν
Deum. & omnis "populus videns dedit laudē
θεόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον
Deo.
τῷ θεῷ.

CAP. XIX. ιθ'.

Et ingressus ρpertransibat Iericho.
1 Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τῆς ἰερειχώ.
& ecce vir nomine vocatus Zac-
2 καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος ζακ-
chæus, & hic erat princeps publicanorũ, & ipse
χαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ ἦν
erat diues. Et quærebat videre Ie-
3 πλούσιος. καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν ἰη-
sum quis esset, & non poterat præ tur-
σοῦν τίς ἐστι, καὶ οὐκ ἠδυνάτο ἀπὸ τοῦ ὄ-
ba: quia statura pusillus erat. Et præ-
4 χλου· ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν. καὶ προ-
currens coram, ascendit in ρsycomo-
δραμὼν ἔμπροσθεν, ἀνέβη ἐπὶ συκομω-
rum, vt videret eum: quia ‖ille futurus erat
ραίαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν· ὅτι ἐκείνης ἤμελλε

ρ Et quum appropinquasset

‖At "videam. *saluum fecit

ρvidit, ‖magnificã

"plebs vt vidit

ρ perambulabat

ρarborem

‖ inde erat transiturus

transire Et vt venit ad locum, su-
διέρχεσθαι καὶ ὡς ἦλθεν ὅπὶ τὸν τόπον, ἀνα-
spiciens Iesus vidit illum, & dixit ad
βλέψας ὁ ἰησοῦς εἶδεν αὐτὸν, καὶ εἶπε πρὸς
eum, Zacchæe, festinans descende: ho-
αὐτὸν, ζακχαῖε σπεύσας κατάβηθι· σήμε-
die enim in domo tua oportet me manere. Et
ρον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι. καὶ 6
festinans descendit, & excepit illum gau-
σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαί-
dens. Et ‖videntes omnes murmurabant, di-
ρων. καὶ ἰδόντες ἅπαντες διεγόγγυζον, λέ-7
centes, quòd ad peccatorem hominem diuertisset
γοντες, ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ εἰσῆλθε
diuersari. Stans autem Zacchæus dixit ad
καταλῦσαι. σταθεὶς δὲ ζακχαῖος εἶπε πρὸς 8
Dominum: Ecce *dimidia substantiarum
τὸν κύριον, ἰδοὺ τὰ ἡμίσια τῶν ὑπαρχόντων
mearum, Domine, do pauperibus, & si aliquid
μου, κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς, καὶ εἴ τινός
quid defraudaui, reddo quadruplum.
τι συκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν.
Ait autem ad eum Iesus: Quia hodie
εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, ὅτι σήμερον
salus domui huic facta est, eo quòd &
σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ
ipse filius Abrahæ sit. Venit enim filius
αὐτὸς υἱὸς ἀβραάμ ἐστιν. ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ
hominis quærere & seruare perditum.
ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.
Audientibus autem illis hæc, adiiciens dixit
ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεὶς εἶπε
parabolam, ‖propter prope esse Hierusalem, & *videri eis quòd confestim
παραβολὴν, διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι ἰερουσα-
λὴμ, καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρῆμα μέλ-
λει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι. εἶπεν
ergo: Homo quidam nobilis abiit in regionem
οὖν, ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν

ἀπόδημον, λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑπο-
longinquam accipere sibi regnum, & re-
μακρὰν, λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑπο-
uerti. *Vocans
ψέψαι. καλέσα-
dedit eis
ἔδωκεν αὐτοῖς δέ-
los: Negotiamini
τοις, πραγματεύ-
cives ‖eius oderant eum, & miserunt legationem post eum, dicentes: Nolumus
πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτὸν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ, λέγοντες· οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς. καὶ 14
hunc regnare
redire ipsum
ἐπανελθεῖν αὐτὸν
ait vocari
εἶπε φωνηθῆναι
quibus dedit
οἷς ἔδωκε τὸ
gotiatus esset
πραγματευσάμενος
dicens: Domine, mina tua decem
λέγων, κύριε, ἡ μνᾶ σου δέκα
mnas. Et ait illi: Euge
μνᾶς. καὶ εἶπεν αὐτῷ
dico fidelis fuisti
λέγω σοι πιστὸς ἐγένου
per decem ciuitates
δέκα πόλεσιν. καὶ
Domine, mna tua
κύριε, ἡ μνᾶ σου ἐ
autem & huic: Et
δὲ καὶ τούτῳ, καὶ
uitates Et alter ven
λεων. καὶ ἕτερος ἦλ
mna tua, quam habui
μνᾶ σου, ἣν εἶχον δ
Timui enim
ἐφοβούμην γὰρ

q quum venisset

r quum viderent

s diuertisset

* dimidium bonorum meorum,

t salutem facere quod perierat.

u eo quòd esset prope

x quia existimarent

* manifestaretur.

lon-

longinquam accipere sibi ipsi regnum, & re-
μακρὰν, λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑπο-
uerti. *Vocans autem decem seruos suos,
13 στρέψαι. καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ,
dedit eis decem mnas, & ait ad il-
ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς, καὶ εἶπε πρὸς αὐ-
los: Negotiamini dum venio. At
14 τοὺς, πραγματεύσασθε ἕως ἔρχομαι. οἱ δὲ
ciues ‖eius oderant eum, & miserunt
πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτὸν, καὶ ἀπέστειλαν
legationem post illum, dicentes: "Nō volumus
πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ λέγοντες, οὐ θελομεν
hunc regnare super nos. Et factū est *in
15 τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ
redire ipsum accipientem regnum,
ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν,
ait vocari sibi seruos hos,
εἶπε φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους,
quibus dedit ♀argentum, vt sciret quis quid ne-
οἷς ἔδωκε τὸ ἀργύριον, ἵνα γνῷ τίς τί δια-
gotiatus esset. "Adfuit autem primus,
16 πραγματεύσατο. παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος,
dicens: Domine, mna tua acquisiuit decem
λέγων, κύριε, ἡ μνᾶ σου προσηργάσατο δέκα
mnas. Et ait illi: Euge bone serue, quia in mo-
17 μνᾶς. καὶ εἶπεν αὐτῷ, εὖ ἀγαθὲ δοῦλε, ὅτι ἐν ἐ-
dico fidelis fuisti, *esto potestatem habēs su-
λαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπά-
per decem ciuitates. Et venit ‖secundus, dicens:
18 νω δέκα πόλεων. καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος, λέγων,
Domine, mna tua fecit quinque mnas. Ait
19 κύριε, ἡ μνᾶ σου ἐποίησε πέντε μνᾶς. εἶπε
autem & huic: Et tu esto super quinque ci-
δὲ καὶ τούτῳ, καὶ σὺ γίνου ἐπάνω πέντε πό-
uitates. Et alter venit, dicens: Domine, ecce
20 λεων. καὶ ἕτερος ἦλθε, λέγων, κύριε, ἰδοὺ ἡ
mna tua, quam habui repositam in sudario.
μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ.
Timui enim te, quia homo
21 ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος

*Vocatis ♀seruis suis,

‖autem

"Nolumus

* vt rediret accepto regno, & iussit

♀ pecuniam,

‖quantum quisque

Venit

*eris

‖alter,

austerus es: tollit quod non posuistis, & metis
αὐστηρὸς εἶ· αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ θερίζεις
quod non seminasti. Dicit autem ei: De
ὃ οὐκ ἔσπειρας. λέγει δὲ αὐτῷ, ἐκ τοῦ 22
ore tuo iudico te, ‖scelerate serue: sciebas
στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε. ἤδεις
quòd ego homo austerus sum, tollens quod
ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρός εἰμι, αἴρων ὃ
non posui, & metens quod non seminaui.
οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα.
Et quare non dedisti *argentum meum
καὶ διατί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου ἐπὶ
mensariis. & veniens ego cum *v-
τὴν τράπεζαν, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ σὺν τό-
sura vtique exegissem ‖illud? Et astanti.
κῳ ἂν ἐπράξαμι αὐτό; καὶ τοῖς παρεστῶ- 24
bus dixit: Auferte ab illo mnam: &
σιν εἶπεν, ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν, καὶ
date ‖decem mnas *habenti. Et dixerunt 25
δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι. καὶ εἶπον
ei: Domine, habet decẽ mnas. Dico enim
αὐτῷ, κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς. λέγω γὰρ 26
vobis, quia omni habenti dabitur*: ab
ὑμῖν, ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται· ἀπὸ
‖eo qui autem non ‖habente, & quod habet, auferetur
δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει, ἀρθήσεται
ab eo. Verumtamen inimicos meos il-
ἀπ' αὐτοῦ. πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκεί-
los, *non volentes me regnare
νους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι
super se, adducite huc, & *ingula-
ἐπ' αὐτοὺς, ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατασφά-
te ante me. Et ‖dicens hæc,
ξατε ἔμπροσθέν μου. καὶ εἰπὼν ταῦτα,
ibat ante ascendens in Hiero-
ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς Ἱερο-
solymam. Et factum est, cũ appropinquasset ad
σόλυμα. καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς
Bethphage & Bethaniam, ad montem
Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν, πρὸς τὸ ὄρος τὸ

pecuniam meam ad mensam,
*vsuris ‖illam?
‖illi qui habet.
*&abũdabit:
‖eo qui habet,
*qui noluerunt
*interficite
‖his dictis, præcedebat

ϙ vocatum Oliuarum, miſit duos ‖ diſcipu-
καλούμενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλε δύο τῶν μαθη-
lorum ſuorum, Dicens: Ite in ' con-
30 τῶν αὐτοῦ, εἰπών, Ὑπάγετε εἰς τὴν κατέ-
tra vicum: in * quo, introeuntes inuenietis
ναντι κώμην· ἐν ᾗ, εἰσπορευόμενοι, εὑρήσετε
pullum ϙ alligatum, ‖ Super quem nemo vnquam
πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε
hominum ſedit: ' ſoluentes illum addu-
ἀνθρώπων ἐκάθισε· λύσαντες αὐτὸν ἀγά-
cite. Et ſi quis vos interrogauerit, Quare ſol-
31 γετε. καὶ ἐὰν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ, διατί λύε-
uitis? ſic dicetis ei, Quia ϛ Dominus
τε; οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ, ὅτι ὁ κύριος
eius ϙ opus habet. Abeuntes autem ‖ miſ-
32 αὐτοῦ χρείαν ἔχει. ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπε-
ſi ", inuenerunt ſicut dixit illis.
σταλμένοι, εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς.
Soluentibus autem illis pullum, dixerunt
33 λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον, εἶπον οἱ
domini eius ad illos Quid ſoluitis
κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς, Τί λύετε τὸν
pullum? ϙ Illi autem dixerunt: ‖ Dominus " eius o-
πῶλον; οἱ δὲ εἶπον, ὁ κύριος αὐτοῦ χρεί-
34 pus habet. Et duxerunt illum ad Ie-
αν ἔχει. καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν ἰη-
ſum: & * inicientes ſua ipſorum veſtimenta
σοῦν· καὶ ἐπιρρίψαντες ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια
ſupra pullum, impoſuerunt Ieſum.
ἐπὶ τὸν πῶλον, ἐπεβίβασαν τὸν ἰησοῦν.
Eunte autem illo, ſubſternebant
πορευομένου δὲ αὐτοῦ, † ὑπεστρώννυον
36 veſtimenta ſua in via. ϛ Appropinquante
τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ. ἐγγίζοντος
37 autem eo iam ad deſcenſum mon-
δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄ-
tis ‖ olearum, coperunt " omnis turba
ρους τῶν ἐλαιῶν, ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος
diſcipulorum gaudentes laudare Deum vo-
τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν φω-

ϙ qui vocatur Oliueti, ‖ diſcipulos ſuos,
' caſtellum quod contra eſt:
* quod ϙ aſinæ
| cui ſoluite
* &

ϙ operam deſiderat.
Abierunt
| qui
" erant, &
* ſtatim pullum.

ϙ At
‖ quia
" eum neceſſarium
* iactantes

† ὑποστρώννυμι
ϙ Et quũ appropinquaret
| Oliueti,
" omnes turbæ deſcendẽtium

ce magna, de omnibus quas viderant virtutibus,
νῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων,
Dicentes: Benedictus ‖ veniens rex
λέγοντες, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος βασ. 38
in nomine Domini: pax in cælo, &
λεὶς ἐν ὀνόματι κυρίου· εἰρήνη ἐν οὐρανῷ, καὶ
gloria in excelsis. Et quidam Pharisæorum de
δόξα ἐν ὑψίστοις. καί τινες τῶν φαρισαίων ἀ- 39
turba dixerunt ad illum: Magister,
πὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐτόν, διδάσκαλε,
increpa discipulos tuos. * Et respon-
ὀπιμήσον τοῖς μαθηταῖς σου. καὶ ἀποκρι- 40
dens ait illis: Dico vobis, quia si hi
θεὶς εἶπεν αὐτοῖς, λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν οὗτοι
tacuerint, lapides clamabunt. Et vt ap-
σιωπήσωσιν, οἱ λίθοι κεκράξονται. καὶ ὡς ἤγγι- 41
propinquauit, videns ciuitatem, fleuit super illã,
σεν, ἰδὼν τὴν πόλιν, ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ.
Dicens: Quia si cognouisses & tu, & quidẽ in die
λέγων, ὅτι εἰ ἔγνως καὶ σὺ, καί γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ 42
tua hac, quæ ad pacem tuam: nunc autẽ
σου ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην σου· νῦν δὲ
abscondita ab oculis tuis. Quia venient
ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. ὅτι ἥξουσιν ἡ- 43
dies in te, & circumdabunt inimici tui
μέραι ἐπὶ σε, καὶ περιβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου
‖ vallum tibi, & circumcingent te, & coan-
χάρακά σοι, καὶ περικυκλώσουσί σε, καὶ συνέ-
gustabunt te vndique. Et solo æquabunt te, &
χουσί σε πάντοθεν· καὶ † ἐδαφιοῦσί σε, καὶ τὰ 44
filios tuos * in te: & non relinquent in te lapidem
τέκνα σου ἐν σοί· καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον
super lapidem: eo quòd non cognoueris tẽpus vi-
ἐπὶ λίθῳ· ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπι-
sitationis tuæ. Et ingressus in templũ, cœpit
σκοπῆς σου. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο 45
eiicere vendentes in illo, & e-
ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐτῷ, καὶ ἀ-
mentes, Dicens illis: Scriptum est Do-
γοράζοντας, λέγων αὐτοῖς, γέγραπται, ὁ οἶ- 46

super
‖ qui venit
" turbis
* Quibus ipse
qtibi:
‖ vallo te, & circũdabunt
" ad terram prosternent
† ἐδαφίζω
* qui sunt
‖ Quia

mus mea, domus orationis est: vos autem il-
κός μου. οἶκος προσευχῆς ὅζιν ὑμεῖς δὲ αὐ-
lam fecistis speluncam latronum. Et erat do-
47 τὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃςῶν. καὶ ἦν διδά-
cens per diem in templo: at principes
σκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ ἀρχιε-
sacerdotũ & Scribæ quærebant illum perde
ρεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέ-
re, & primi plebis: Et non inueniebant
48 σαι· καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ· καὶ οὐχ ὑρίσκον τὸ,
quid facerent ‖: populus enim omnis suspensus
τι ποιήσωσιν· ὁ λαὸς γὰρ ἅπας † ἐξεκρέμα-
erat, illum audiens.
το αὐτοῦ ἀκούων.

CAP. XX. κ'.

Et factum est in vna dierum illorum
1 Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων
docente illo populum in templo, &
διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ
euangelizãte, superstiterũt principes Sacerdotũ &
εὐαγγελιζομένου ἐπέστησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
Scribæ cum senioribus: Et
2 γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ εἶ-
aiunt ad illum, dicentes: Die nobis in qua
πον πρὸς αὐτὸν, λέγοντες, εἰπὲ ἡμῖν ἐν ποίᾳ
potestate hæc facis, aut quis est *dans tibi
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ὅζιν ὁ δοὺς σοι τὴν
potestatem hanc. Respondens autem ‖dixit ad
3 ἐξουσίαν ταύτην. ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε πρὸς
illos, Interrogabo vos & ego vnum verbũ, &
αὐτοὺς, ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον, καὶ
dicite mihi: Baptismus Ioannis de cælo
4 εἴπατέ μοι· τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ
erat, an ex hominibus? *Illi autem cogitabãt
5 ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ συνελογίσαντο
apud seipsos, dicentes: Quia si dixerimus, De
πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες, ὅτι ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ

quot idie
*aut em
principes
‖illi:
†κρέμαμαι
*qui dedit
‖Iesus,
*respondete
* At
cogitabant intra
‖ergo

pergo

cælo, dicet, Quare non credidistis illi?
οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διατί οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;

‖ plebs vniuersa

Si autem dixerimus, Ex hominibus, ‖omnis
ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς ὁ 6
populus lapidabit nos: "persuasus enim
λαὸς καταλιθάσει ἡμᾶς. πεπεισμένος γὰρ
est Ioannem Prophetam esse. Et respon-
ἐστὶν Ἰωάννην προφήτην εἶναι. καὶ ἀπεκρίθη- 7
runt *nonscire vnde. Et Iesus ait
σαν μὴ εἰδέναι πόθεν. καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν 8
illis: Neque ego dico vobis in qua pote-
αὐτοῖς, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξου-
state hæc facio. Cœpit autem ad
σίᾳ ταῦτα ποιῶ. Ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν 9
‖populum dicere parabolam hanc: Ho-
λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην· ἄνθρω-
mo plantauit vineam, & elocauit eam
πος ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδετο αὐ-
colonis, & "peregrè fuit *tempora ‖ipse
τὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε χρόνους ἱκα-
cientia. Et in tempore misit ad
νούς. καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς 10
cultores seruum, vt de fructu
γεωργοὺς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ
vineæ darent illi, qui colonis ea-
ἀμπελῶνος δώσιν αὐτῷ· οἱ δὲ γεωργοὶ δεί-
dentes eum dimiserunt inanem. Et addi
ραντες αὐτὸν, ἐξαπέστειλαν κενόν. καὶ προσ- 11
dit mittere alterum seruum. illi autem ‖ il-
έθετο πέμψαι ἕτερον δοῦλον. οἱ δὲ κἀκεῖ-
lum cædentes & ‖inhonorantes, dimise-
νον δείραντες καὶ ἀτιμάσαντες, ἐξαπέστει-
runt inanem. Et addidit mittere ter
λαν κενόν. καὶ προσέθετο πέμψαι τρί- 12
tium: "illi autem & hunc vulnerantes eie-
τον· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέ-
cerunt. Dixit autem dominus vi-
βαλον. εἶπε δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶ- 13
neæ: Quid faciam? mittam filium meũ
νος, τί ποιήσω; πέμψω τὸν υἱόν μου

q qui casum

q hunc quoque

‖ afficientes contumelia,

" qui & illũ

secund

dilectum: for
τὸν ἀγαπητόν·
tur. "vide
14 σοντες. ἰδόντ
*ratiocinabantur
διελογίζοντο
Hic est
οὗτός ἐστιν ὁ κλ
mus ‖ illum, vt
νωμεν αὐτὸν, ἵνα
tas. Et ceiic
15 μία. καὶ ἐκβα
neam, occ
πελῶνος, ἀπέ
illis dominu
16 αὐτοῖς ὁ κύριος
niet & perdet
σει καὶ ἀπολέσει
dabit vinea
δώσει τὸν ἀμπε
autem dixerunt, Ne
δὲ εἶπον, μὴ γ
17 eos, ait: Quid e
αὐτοῖς, εἶπε, τί ο
Lapidem quem rep
λίθον ὃν ἀπεδοκί
hic factus est in
18 ἐστὶ ἐγκυήθη εἰς
*cadens super illum
πεσὼν ἐπ' ἐκεῖνο
tur: super quem au
σεται· ἐφ' ὃν δ'
Et quærebant
19 καὶ ἐζήτησαν οἱ
bæ mittere i
τεῖς ἐπιβαλεῖν ἐ
illa hora, a
αὐτῇ τῇ ὥρᾳ,
cognouerunt enim
ἔγνωσαν γὰρ ὅτι π

dilectum: forsitan hunc ‖ *videntes* verebun-
τὸν ἀγαπητόν· ἴσως τοῦτον ἰδόντες ἐντραπή-
tur. *Videntes autem illum* coloni,
14 σονται. ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοί,
ratiocinabantur ad seipsos, dicentes:
διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες
Hic est hæres: *venite occida-*
οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτεί-
mus ‖ illum, vt nostra fiat hæredi-
νωμεν αὐτὸν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονο-
tas. Et *eiicientes* illum extra vi-
15 μία. καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμ-
neam, occiderunt. Quid ergo faciet
πελῶνος, ἀπέκτειναν. τί οὖν ποιήσει
illis dominus vineæ? Ve-
16 αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύ-
niet & perdet colonos istos, &
σεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ
dabit vineam aliis. ‖ *Audientes*
δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. ἀκούσαντες
autem dixerunt, *Ne fiat.* Ille autem aspiciens
δὲ εἶπον, μὴ γένοιτο. ὁ δὲ ἐμβλέψας
17 eos, ait: Quid ergo est *scriptum hoc*,
αὐτοῖς, εἶπε, τί οὖν ἐστι τὸ γεγραμμένον τοῦτο,
Lapidem quem reprobauerunt ædificantes,
λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες,
hic factus est in caput anguli! Omnis
18 οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας; πᾶς ὁ
cadens super illum lapidem conquassabi-
πεσὼν ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον, συνθλασθή-
tur: super quem autem ceciderit, cõminuet illũ.
σεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.
Et quærebant principes sacerdotũ & scri-
19 καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ γραμμα-
bæ mittere in illum manus in
τεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν
illa hora, & timuerunt populum:
αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν·
cognouerant enim quòd ad ipsos similitudi-
ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβο-

*quum
‖ viderint
Quem quũ
vidissent
* cogitauerunt intra

*eiectum

‖ Quo audito,
‖ illi, Absit.

*hoc quod
est,

* qui ceciderit

nem

nem hanc dixerit. Et obseruantes mise-
λιὼ ταύτην εἶπε καὶ παρατηρήσαντες ἀπέ- 20
runt insidiatores, ¶simulantes seipsos
στειλαν ἐγκαθέτους, ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς
iustos esse, vt caperent ‖eius sermonē, ad
δικαίους εἶναι, ἵνα λάβωσιν αὐτοῦ λόγου, εἰς
tradendum illum principatui & pote-
τὸ παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξου-
stati præsidis. Et interrogauerunt eum, di-
σίᾳ τοῦ ἡγεμόνος. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν, λέ- 21
centes: Magister, scimus quia rectè dicis
γοντες, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις
& doces, & non accipis ‖faciem,
καὶ διδάσκεις, καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον,
sed in veritate viam Dei do-
ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδά-
ces. Licet nobis Cæsari tributum dare, an
σκεις· ἔξεστιν ἡμῖν καίσαρι φόρον δοῦναι, ἢ 22
non? Considerans autem illorum dolum,
οὔ; κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν, 23
dixit ad eos: Quid me tentatis? O-
εἶπε πρὸς αὐτούς· τί με πειράζετε; ὄπ- 24
stendite mihi denarium: cuius habet imaginē &
δείξατέ μοι δηνάριον· τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ
inscriptionem? respondentes autem dixerūt, Cæsa-
ἐπιγραφήν; ἀποκριθέντες δὲ εἶπον, καίσα-
ris: ‖Is autem ait illis: Reddite ergo quæ
ρος· ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀποδότε τοίνυν τὰ 25
Cæsaris Cæsari, & quæ Dei, Deo.
καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ.
Et non potuerunt reprehēdere eius verbum co-
καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναν- 26
ram *populo: & mirati in re-
τίον τοῦ λαοῦ· καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀπο-
sponso eius, tacuerunt. ¶Accedentes autē quidā
κρίσει αὐτοῦ, ἐσίγησαν. προσελθόντες δέ τινες 27
Sadducæorum, ‖contradicentes resurrectio-
τῶν σαδδουκαίων, οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστα-
nem non esse, *interrogauerunt eum, Dicen-
σιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτόν, λέγον- 28

ρ qui simularent
‖ eum in sermone, & traderent
‖ personam,
‖ Et
‖ Cæsaris
‖ plebe:
ρ Accesserūt
‖ qui negant
* &

tes: Magister; Moyses scripsit nobis, Si alicu-
τες, διδάσκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ἐὰν τι-
ius frater mortuus fuerit habens vxorẽ, & hic
νος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτ
sine liberis ρmoriatur, vt accipiat ϟ frater eius
ἄτεκνος ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
vxorem, & suscitet semen fra-
τὴν γυναῖκα, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀ-
tri suo. Septem ergo fratres erant, &
29 δελφῷ αὐτοῦ. ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ
primus "accipiens vxorem * mortuus est sine filiis.
πρῶτος λαβὼν γυναῖκα ἀπέθανεν ἄτεκνος.
Et accepit ϟsecundus vxorem, & ipse
30 καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα, καὶ οὗτ
mortuus est sine filio. Et tertius accepit
31 ἀπέθανεν ἄτεκνος. καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν
illam. similiter autem & ‖septem "non reli-
αὐτήν· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ οὐ κατέ-
querũt ‖natos, & mortui sunt. Nouissimè autẽ om-
32 λιπον τέκνα, καὶ ἀπέθανον. ὕστερον δὲ πάν-
niũ mortua est & mulier. In ergo resurrectio-
33 των ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀναστά-
ne, cuius eorum *sit vxor? ϟnam septẽ ha-
σει, τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔ-
buerunt eam vxorem. Et respondens ait
34 χον αὐτὴν γυναῖκα. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν
illis Iesus: Filij seculi huius nu-
αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γα-
bunt & traduntur ad nuptias. ϟ As digni habi-
35 μοῦσι καὶ ἐκγαμίσκονται. οἱ δὲ καταξιω-
ti seculum illud contingere & resurre-
θέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀνα-
ctionem ex mortuis, neque nubent, neque du-
στάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκ-
cent vxores. Neque enim mori vltrà ‖possunt:
36 γαμίσκονται. οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται·
æquales angelis enim sunt, & filij sunt Dei,
ἰσάγγελοι γάρ εἰσι· καὶ υἱοί εἰσι τοῦ θεοῦ, τῆς
ϟresurrectionis filij existentes. Quia verò resurgãt
37 ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. ὅτι δὲ ἐγείρονται

ϟfuerit, ‖eam

"accepit *& ϟsequens illam,

‖omnes & ‖semen,

*erit ϟsiquidem

ϟ Illi verò qui digni habebuntur seculo illo & resurrectione

‖poterunt:

"quum sint

mortui, & Moyses ostendit secus ru-
†μηνύω. οἱ νεκροὶ, καὶ μωσῆς † ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βά-
bum, sicut dicit Dominũ Deum Abraham, &
τε, ὡς λέγει κύριον τὸν θεὸν ἀβραὰμ, καὶ τὸν
Deum Isaac, & Deum Iacob. Deus autem
θεὸν ἰσαὰκ, καὶ τὸν θεὸν ἰακώβ. θεὸς δὲ 38
non est mortuorum, sed viuorum: omnes enim ei
οὐκ ἔστι νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. πάντες γὰρ αὐτῷ
viuunt. Respondentes autem quidam Scri-
ζῶσιν. ἀποκριθέντες δέ τινες τῶν γραμ- 39
*eis: qbene barum, dixerunt: Magister qpulchrè dixisti.
ματέων, εἶπον, διδάσκαλε, καλῶς εἶπας.
‖Et ‖Non amplius auděaudebant interrogare eum
οὐκ ἔτι δὲ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐ- 40
quicquam. Dixit autem ad illos: Quomodo
τὸν οὐδέν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς, πῶς 41
dicunt Christum filium Dauid esse. Et
λέγουσι τὸν χριστὸν υἱὸν δαβίδ εἶναι. καὶ 42
ipse Dauid dicit in libro Psalmorum, Di-
αὐτὸς δαβὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν, εἶ-
xit Dominus Domino meo, Sede à
πεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ
dextris meis: Donec ponam inimicos
δεξιῶν μου· ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθροὺς 43
tuos scabellum pedum tuorum? Dauid
σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; δαβὶδ 44
ergo Dominum illũ vocat: & quomodo filius eius
οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ· καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ
est? Audiente autem omni populo, di-
ἐστιν; ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶ- 45
xit discipulis suis: Attendite à
πε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, προσέχετε ἀπὸ 46
Scribis *volentibus ambulare
*qui volunt qamant in stolis, & qamantibus salutationes in
τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν
ἐν στολαῖς, καὶ φιλούντων ἀσπασμοὺς ἐν τοῖς
‖foro, ‖foris, & primas cathedras in syna-
ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν τοῖς συνα-
"conuiuiis. gogis, & primos discubitus in "cœnis.
γωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.

Qui

Qui deuorant domos viduarum, ꝟ
47 οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χήρων, καὶ specie longa precantur. hi acci-
προφάσει μακρὰ προσεύχονται· οὗτοι λή- pient maiorem damnationem.
ψονται περισσότερον κρίμα.

ꝟ simulantes longam oracionem:

CAP. XXI. κά.

Respiciens autem vidit ‖mittentes
1 Ἀναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλλοντας munera sua in gazophylacium, diui-
τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλου- tes. Vidit autē & quandā viduā pauperculam
2 σίους. εἶδε δὲ καί τινα χήραν πενιχρὰν mittentem illuc duo minuta. Et dixit Ve-
3 βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά· καὶ εἶπεν, ἀλη- rè dico vobis, quia vidua pauper hæc
θῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕ- plus *omnibus misit. Omnes enim
4 τη πλεῖον πάντων ἔβαλεν· ἅπαντες γὰρ hi ex abundanti sibi mise-
οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβα runt in munera Dei: hæc autem ex
λον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ· αὕτη δὲ ἐκ ‖postremitate sua omnem "victum quē
τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν habuit, misit. Et quibusdam dicentibus de
5 εἶχεν ἔβαλε. καί τινων λεγόντων περὶ templo, quòd lapidibus *pulchris & donis
τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι ornatum esset, dixit: Hæc quæ videtis, ve-
6 κεκόσμηται, εἶπε, ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλ- nient dies in quibus non relinquetur la-
λεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λί- pis supra lapidem, qui non destruatur. Inter-
7 θος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται. ἐπη- rogauerunt autem illum dicentes Præce-
ρώτησαν δὲ αὐτὸν, λέγοντες, διδάσκα-

‖ eos qui mittebant

" ɛra

* quàm omnes

‖ eo quod deest illi
" suum

* bonis

ptor, quando igitur hæc erunt? & quod signum
λε. πότε οὖν ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον
quum ‖futurum est hæc fieri? Ille autem dixit:
ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι; ὁ δὲ εἶπε, 8
Videte ne seducamini: multi enim venient
βλέπετε μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται
in nomine meo, dicentes, Quia ego sum:
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι·
& tempus appropinquauit: *ne ergo eatis
καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε· μὴ οὖν πορευθῆτε ὀ-
post eos. Quum autem audieritis prælia
πίσω αὐτῶν. ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους 9
& seditiones, *ne terreamini: oportet enim hæc
καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε· δεῖ γὰρ ταῦ-
fieri primùm, sed ¶non statim fi-
τα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τε-
nis Tunc dicebat illis: ‖Excitabitur gens
λος. τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, ἐγερθήσεται ἔθνος 10
contra gentem, & regnum aduersus regnum.
ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν.
‖Et ‖Terræmotusque magni per loca, & fames, & pe-
σεισμοί τε μεγάλοι κατὰ τόπους, καὶ λιμοὶ, καὶ λοι-
stilentiæ erunt: terroresque & signa de cæ-
μοὶ ἔσονται· φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐ-
lo magna erunt. *Ante autem hæc om-
ρανοῦ μεγάλα ἔσται. πρὸ δὲ τούτων πάντων
nia iniicient ‖in vos manus suas,
τῶν ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν,
& persequentur, tradentes in synagogas &
καὶ διώξουσι, παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ
custodias, *agentes ad reges & præsides
φυλακὰς, ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας
propter nomen meum. Contingit autem
ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου. ἀποβήσεται δὲ
vobis in testimonium. Ponite ergo in *cor-
ὑμῖν εἰς μαρτύριον. θέσθε οὖν εἰς τὰς καρ- 13
da vestra non præmeditari ¶defendi,
δίας ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι, 14
Ego enim dabo vobis os & sapientiã cui
ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ᾗ οὐ-

‖ fieri incipient? Qui

*nolite ergo ire

*nolite terreri:

¶nondum

‖Surget

‖Et

*Sed

‖vobis

*trahentes

¶ cordibus vestris

¶ quemadmodum respondeatis.

non poterunt contradicere ϙneque resistere
οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν οὐδὲ ἀντιστῆναι
omnes ‖aduersantes vobis. Trademi-
16 πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. παραδοθήσε-
ni autem & à parentibus, & fratribus, &
σθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων, καὶ ἀδελφῶν, καὶ
cognatis, & amicis, & morte afficient ex
συγγενῶν, καὶ φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἐξ
vobis. Et eritis 'exosi ab omnibus
17 ὑμῶν. καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων
'propter nomen meum. Et capillus de capi-
18 διὰ τὸ ὄνομά μου. καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφα-
te vestro non peribit. In patien-
λῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. ἐν τῇ ὑπομο-
19 tia vestra possidebitis animas vestras. Quum
νῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. ὅταν
20 autem videritis circumdatam ab 'exercitibus
δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων
Hierusalem, tunc scitote quia appropinquauit
τὴν ἱερουσαλὴμ, τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ
desolatio eius. Tunc qui in Iudea*,
21 ἐρήμωσις αὐτῆς. τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ,
fugiant ad montes: & qui in medio
φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη· καὶ οἱ ἐν μέσῳ
eius, discedant: & qui in regionibus, nõ
αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν· καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις, μὴ
intrent in eam. Quia dies vl-
22 εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν. ὅτι ἡμέραι ἐκδι-
tionis hi sunt, ϙimplenti omnia
κήσεως αὗταί εἰσι, τοῦ πλησθῆναι πάντα
[scripta'. Væ autem *in vtero haben-
23 τὰ γεγραμμένα. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχού-
tibus, & lactantibus in illis die-
σαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ-
bus: erit enim *necessitas magna super terram, &
ραις· ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ
ira in populo hoc. Et cadent ‖o-
24 ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ. καὶ †πεσοῦνται στό-
ri gladij, & captiui ducentur
ματι μαχαίρας, καὶ ἁιχμαλωτισθήσονται

ϙ&

‖ aduersarij vestri.

'odio

* hominibus

‖circumdari
"exercitu

*sunt,

ϙvt impleãtur
[quæ
'sunt.
*prægnantibus, & nutrientibus
*pressura

‖in ore
†πίπτω

q calcabitur

q nationum.

*terris

q præ confusione sonitus maris & fluctuum. Arescẽtibus *quæ superuenient vniuerso orbi.

// maiestate magna.

*ficulneam,

q producunt ‖ ex se fructum,

*fieri,

in omnes gentes: & Hierusalem q eris
εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἱερουσαλὴμ ἔσται
calcata à gentibus, donec impleantur
πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι πληρωθῶσι
tempora q gentium. Et erunt signa in sole, &
καιροὶ ἐθνῶν. καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ 25
luna, & stellis, & in *terra pressura
σελήνῃ, καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ
gentium q in determinatione, resonante mari, &
ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ, ἠχούσης θαλάσσης, καὶ
salo. Exanimatis hominibus præ
σάλου. ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ 26
timore & expectatione *inuadentium in
φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων ἐν τῇ
habitatio: nam virtutes cœlorum
οἰκουμένῃ· αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν
mouebuntur. Et tunc videbunt filium
σαλευθήσονται. καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν 27
hominis venientem in nube cum po-
τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυ-
testate & // gloria multa. Incipientibus autẽ
νάμεως καὶ δόξης πολλῆς. ἀρχομένων δὲ 28
his fieri, respicite & leuate
τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε
capita vestra: quoniam appropinquat re-
τὰς κεφαλὰς ὑμῶν· διότι ἐγγίζει ἡ ἀπο-
demptio vestra. Et dixit similitudinẽ il-
λύτρωσις ὑμῶν. καὶ εἶπε παραβολὴν αὐ- 29
lis: Videte *ficum, & omnes arbores.
τοῖς· ἴδετε τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ δένδρα·
Quum q protulerint iam, videntes à vobisi-
ὅταν προβάλωσιν ἤδη βλέποντες ἐφ' ἑαυ- 30
psis agnoscitis quoniam iam prope
τῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος
est. Ita & vos quum videritis hæc
ἐστίν. οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα, 31
*facta, scitote quoniam prope est re-
γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ βα-
gnum Dei. Amen dico vobis, quia non
σιλεία τοῦ θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ 32

præteribit generatio hæc, donec omnia
παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα γέ-
fiant. Cœlum & terra transibunt: at
33 νηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ
verba* mea non transibunt. Attendite autē
34 λόγοι μου οὐ μὴ παρελεύσωσι. προσέχετε δὲ
vobis ipsi, ne fortè grauentur vestra cor-
ἑαυτοῖς, μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρ-
da in crapula & ebrietate, & curis
δίαι ἐν κραπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μεριμναις βιω-
libus, & repentina in vos superueniat
τικαῖς, καὶ ἐφίστηται ἐφ' ὑμᾶς ἄφνω ἡ
dies illa. Tanquam laqueus enim super-
35 ἡμέρα ἐκείνη. ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύ-
ueniet in omnes ρsedentes super fa-
σεται πᾶσι τοῖς καθημένοις ἐπὶ προσώ-
ciem omnis terræ. Vigilate itaque
36 πον πάσης τῆς γῆς. ἀγρυπνεῖτε οὖν
in omni tempore ‖rogantes, vt digni habeami-
ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆ-
ni effugere ista omnia *futura ‖fie-
τε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα γί-
ri, & stare ante filium
νεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ
hominis. Erat autem diebus in
37 ἀνθρώπου. Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν
templo docens, at noctibus ‖ex-
τῷ ἱερῷ διδάσκων τὰς δὲ νύκτας ἐξερ-
iens morabatur in monte "vo
χόμενος † ηὐλίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ κα-
cato Oliuarum. Et omnis populus
38 λούμενον ἐλαιῶν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς
manicabat ad eum in templo au-
ὠρθρίζε πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀ-
dire eum.
κούειν αὐτοῦ.

*autem

*huius vitæ,

ρ qui sedent

‖orantes,

*quæ
‖sunt,

‖verò

"qui vocatur
Olineti.

† αὐλίζομαι

CAP. XXII. κβ'.

Appropinquabat autē festum Azymorum, ‖dicitur Pascha. Et quærebant principes Sacerdotū & Scribæ hoc, quomodo tollerent eum: timebant enim plebem. Intrauit autem Satanas in Iudam cognominatum Iscariotem existentem ex numero duodecim. Et abiens collocutus est principibus Sacerdotū, & magistratibus hoc, quomodo illum traderet eis. Et gauisi sunt, & pacti sunt illi argentum dare. Et spopondit, & quærebat oportunitatem ad tradendum illum eis sine turba. Venit autem dies Azymorum, in qua oportebat occidi Pascha. Et misit Petrum & Ioannem, dicens: Euntes parate nobis vt manducemus. ‖Illi autē dixerūt ei: Vbi vis paremus? Is autem dixit eis: Ecce introeuntibus vobis in ciuitatem occurret vobis homo amphoram aquæ portans: sequimini eum in

q dies festus ‖qui dicitur

interficerēt

*verò

q qui cognominabatur Iscariotes, vnum de ‖abiit, & "cum

* quēadmodum

q pecuniam

‖vt traderet "turbis.

*necesse erat

‖At

"Et

*ad eos:

Ἦγγιζε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων, ἡ λεγομένη πάσχα. καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ, πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν. εἰσῆλθε δὲ σατανᾶς εἰς ἰούδαν τὸν ὀνομαζόμενον ἰσκαριώτην ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα. καὶ ἀπελθὼν συνελάλησε τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ τοῖς στρατηγοῖς τὸ, πῶς αὐτὸν παραδῷ αὐτοῖς. καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. καὶ ἐξωμολόγησε, καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ ὄχλου. ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα. καὶ ἀπέστειλε πέτρον καὶ ἰωάννην, εἰπών, πορευθέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φάγωμεν. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμεν; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἰδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν, συναντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεραμίον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν

domum

domum quo in
11 οἰκίαν οὗ εἰσπο
milias don
αὐτὸν τῆς οἰκ
Vbi est di
ποῦ ἐστι τὸ κα
discipulis
12 τῶν μαθητῶν μ
stendet cœnaculu
ξει ἀνώγεον μέγ
te. Eunt
13 σαντες. ἀπῆλθο
xit illis, &
14 κεν αὐτοῖς, καὶ
facta esset hora,
ἐγένετο ἡ ὥρα,
stoli cum eo.
15 στολοι σὺν αὐτῷ
derio deside
θυμίᾳ ἐπεθύμη
vobiscum, ‖ante
16 μθ' ὑμῶν, πρὸ τ
bis, quia "non amp
μῶν, ὅτι οὐκέτι ου
impleatur in
17 τοῦ πληρωθῇ ἐν τ
cipiens calice
ξάμενος ποτήρι
cipite hoc, & d
βετε τοῦτο, καὶ δια
18 vobis, quòd non b
ὑμῶν, ὅτι οὐ μὴ
vitis, donec
ἀμπέλου, ἕως ὅτο
Et accipiens pan
19 καὶ λαβὼν ἄρτον
& dedit eis,
καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς
meū, quod pro vob
μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν

domum ϱqμο intrat. Et dicetis patrifa-
11 οἰκίαν οὗ εἰσπορεύεται. καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδε-
milias domus: Dicit tibi Magister,
σπότῃ τῆς οἰκίας, λέγει σοι ὁ διδάσκαλος,
Vbi est diuersorium, vbi Pascha cum
ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ
discipulis meis manducem? Et ipse vobis o-
12 τῶν μαθητῶν μου φάγω; κἀκεῖνος ὑμῖν δεί-
stendet cœnaculum magnũ stratum: ibi para-
ξει ἀνώγεον μέγα † ἐστρωμένον· ἐκεῖ ἑτοιμά-
te. Euntes autem inuenerunt sicut di-
13 σατε. ἀπελθόντες δὲ εὗρον καθὼς εἴρη-
xit illis, & parauerunt Pascha. Et quum
14 κεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. καὶ ὅτε
facta esset hora, discubuit, & duodecim Apo-
ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσε, καὶ οἱ δώδεκα ἀπό-
stoli cum eo. Et ait ϱad eos: Desi-
15 στολοι σὺν αὐτῷ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἐπι-
derio desideraui hoc Pascha mãducare
θυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν
vobiscum, ‖ante me pati. Dico enim vo-
16 μεθ' ὑμῶν, πρὸ τοῦ με παθεῖν. λέγω γὰρ ὑ-
bis, quia "non amplius nõ mãducabo ‖ex eo, donec
μῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅ-
impleatur in regno Dei. Et *ac-
17 του πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. καὶ δέ-
cipiens calicem, gratias ϱagens dixit: Ac-
χαμενος ποτήριον, εὐχαριστήσας εἶπε, λά-
cipite hoc, & diuidite ‖vobis ipsis: Dico enim
βετε τοῦτο, καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς· λέγω γὰρ
18 vobis, quòd non bibam de generatione
ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπὸ τοῦ γενήματος τῆς
vitis, donec regnum Dei veniat.
ἀμπέλου, ἕως οὗ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ.
Et accipiens panem, gratias * agens fregit,
19 καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας ἔκλασε,
& dedit eis, dicens: Hoc est corpus
καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά
meũ, quod pro vobis ‖datum: hoc facite in
μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴ

ϱin quam.

× &
† στρώνυμι

ϱillis,

‖ antequam patiar.
"ex hoc
‖illud
*acceptò calice,
ϱegit, &
‖inter vos:

"accepto pane,
*egit, &
‖datur:

meam commemorationem. Similiter & calicem
ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον 20
ᵖ post cœnasse, dicens: Hic calix
μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ
nouum testamentum in sanguine meo, qui pro vo-
καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν
bis ᶠ effusus. Verumtamen ecce manus
κλώμενον. πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ 21
tradentis me *cum me in men-
παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέ-
sa. Et quidem filius hominis vadit
ζης. καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύεται 22
secundũ ᵖ definitum ‖ verumtamen ve homini
κατὰ τὸ ὡρισμένον· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ
illi per quem ᵗraditur. Et ipsi cœ
ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται. καὶ αὐτοὶ ἤρ- 23
perunt *conquirere apud se ᵖ ipsos hoc, quis nã esset
ξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τὸ, τίς ἄρα εἴη
ex eis hoc ᵍ futurus facere. Facta est
ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν. ἐγένετο 24
autẽ & contentio ‖ in eis, hoc, quis eorum vi-
δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ, τὶς αὐτῶν δο-
deretur esse maior. Et autẽ dixit eis: Re-
κεῖ εἶναι μείζων. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οἱ βασι- 25
ges gentium dominantur eorum & *po-
λεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξου-
testatẽ habentes ipsorum, benefici vocantur. Vos
σιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται. ὑμεῖς 26
autẽ non sic: sed qui maior ᵍ in vobis, fiat sicut
δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γινέσθω ὡς
‖ minor: & qui praeſſor, ſicut miniſtrator,
ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγούμενος, ὡς ὁ διακονῶν.
*Quis enim maior ᵍ, recumbens, an ‖ miniſtrans?
τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος, καὶ ὁ διακονῶν; 27
nonne ″ recumbens? ego autem ſum in medio ve-
οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δὲ εἰμὶ ἐν μέσῳ ὑ-
ſtrum ſicut miniſtrans. Vos autem eſtis ᵖ perma-
μῶν ὡς διακονῶν. ὑμεῖς δὲ ἐστε οἱ διαμεμι- 28
nentes cum me in tentationibus mei:
νηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου·

ᵖ postquam cœnauit, ‖ est
ᶠ fundetur. ᵗ ἐκχέω
* est mecum
ᵖ quod ‖ est: ᵗ tradetur.
* quærere inter
ᵍ qui ſacturus eſſet.
‖ inter eos,
ᶠ autem
* qui habent ſuper eos
ᵖ eſt ‖ minor: eſt,
* Nam ᵍ eſt, qui recumbit, ‖ qui miniſtrat?
″ qui ſecumbit?
* qui miniſtrat.
ᵖ qui permaſiſtis mecum

Et ego dispono vobis, sicut dispo-
29 κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν, καθὼς διέθετό
mihi pater meus regnum: Vt edatis, &
30 μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν· ἵνα ἐσθίητε, καὶ
bibatis super mensam meam in regno
πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ
meo: & sedeatis super thronos iudicantes
μου· καὶ καθίσθε ἐπὶ θρόνων κρίνοντες τὰς
duodecim tribus Israel. Ait autem Dominus:
31 δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ. εἶπε δὲ ὁ κύριος,
Simon, Simon, ecce Satanas expetiuit
Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ ὁ σατανᾶς ἐξῃτήσατο
vos, ‖ad cribrandum sicut triticum. Ego autē ro-
32 ὑμᾶς, τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον. ἐγὼ δὲ ἐ-
gaui pro te, vt non deficiat fides
δεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις
tua. & tu aliquando conuersus, confirma fra-
σου· καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας, στήριξον τοὺς ἀ-
tres tuos. *Is autē dixit ei: Domine tecum
33 δελφούς σου. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, μετά σου
paratus sum & in carcerem, & in mortem
ἕτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον
ire. *Ille autem dixit: Dico tibi, Petre, non
34 πορεύεσθαι. ὁ δὲ εἶπε, λέγω σοι, Πέτρε, οὐ μὴ
cantabit hodie gallus, ‖prius quàm ter ab-
φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ, πρὶν ἢ τρὶς ἀ-
neges non nosse me. Et dixit eis: Quādo
35 παρνήσῃ μὴ εἰδέναι με. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτε
misi vos sine sacculo, & pera,
ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλαντίου καὶ πήρας
& calceamentis, numquid ‖aliquo defecti estis? Illi
καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε; οἱ
autem dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed
36 δὲ εἶπον, οὐδενός. εἶπεν οὖν αὐτοῖς, ἀλλὰ
nunc ‖habens sacculum, tollat, similiter &
νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον, ἀράτω, ὁμοίως καὶ
peram: & ‖non *habens, vendet tunicam
πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων, πωλήσει τὸ ἱμάτιον
suam: & ‖emet gladium. Dico enim
37 αὐτοῦ, καὶ ἀγοράσει μάχαιραν. λέγω γὰρ

‖ vt cribraret

*Qui

* Et

‖donec

‖aliquid defuit vobis? At

‖qui habet

‖qui
* habet, vendat
‖emat

vobis, quoniam adhuc hoc ℣ scriptũ ‖ oportet im-
ὑμῖν, ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελε-
pleri in me, hoc, Et cũ ex legibus reputatus est: et
θῆναι ἐν ἐμοί, τὸ, καὶ μετὰ ἀνόμων λογίσθη· καὶ
enim *quæ ℣ de me, finẽ habent. ‖ Illi autẽ dixerũt:
γὰρ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει. οἱ δὲ εἶπον,
Domine, ecce gladij hic duo: " ille autẽ dixit eis,
κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐ-
Satis est. Et egressus ibat
τοῖς, ἱκανόν ἐστι. καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη
secundũm consuetudinẽ in montem Oliuarum:
κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν·
sequuti sunt autem illum & discipuli
ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ
eius. ℣ Factus autem ad locum, dixit il-
αὐτοῦ. γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου, εἶπεν αὐ-
lis Orate ‖ non intrare in tentationem,
τοῖς, προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.
Et ipse auulsus est ab eis ‖ tamquam lapidis
καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἀφ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου
" iactum & ponens genua orabat, Di-
βολήν, καὶ θεὶς τὰ γόνατα προσηύχετο, λέ-
cens: Pater, si vis transferre calicem
γων, πάτερ, εἰ βούλει παρενεγκεῖν τὸ ποτήριον
istum à me: verumtamen non voluntas mea, sed
τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου ἀλλὰ
tua fiat. Apparuit autem illi angelus de ca-
τὸ σὸν γενέσθω. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐ-
lo confortans eum. Et factus in agonia,
ρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν. καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ,
* intentius orabat. ℣ Factus est autẽ sudor
ἐκτενέστερον προσηύχετο. ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς
eius sicut guttæ sanguinis decurrentes in
αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐ-
terram. Et ‖ resurgens ab oratione veniens
πὶ τὴν γῆν. καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς, ἐλθὼν
ad discipulos *, inuenit eos dormientes
πρὸς τοὺς μαθητὰς, εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους
præ tristitia. Et ait illis: Quid dormitis?
ἀπὸ τῆς λύπης· καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί καθεύδετε;

℣ quod ‖ est " iniquis * ea ℣ sunt ‖ At " at ℣ Et quum peruenisset ‖ ne intretis ‖ quantum " actus, & positis genibus * prolixius ℣ Et tis ‖ quum surrexisset " & venisset * suos a

ϱresurgentes orate ‖vt non intretis	ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε	ϱ surgite, ‖ne
in tentationem. Adhuc autē eo loquente, ecce tur-	εἰς πειρασμόν. ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ὄ-	
47 ba, & "dictus Iudas, vnus *duodecim,	χλος, καὶ ὁ λεγόμενος ἰούδας, εἷς τῶν δώδεκα,	" qui vocabatur
antecedebat eos, & appropinquauit Iesu ϱosculari	προήρχετο αὐτοὺς, καὶ ἤγγισε τῷ ἰησοῦ φιλῆσαι	*de ϱ vt oscularetur
eum. hoc enim signum dederat ipsis: Quemcumque	αὐτόν. τοῦτο γὰρ σημεῖον δεδώκει αὐτοῖς, ὃν ἂν	
osculatus fuero, ipse est. As Iesus ϱdixit illi: Iu-	φιλήσω, αὐτός ἐστιν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἰού-	ϱautem
48 da, osculo filium hominis tradis?	δα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως;	
Videntes autē ‖qui circa ipsum futurū, dixerūt	ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον, εἶπον	‖hi ϱerant quod erat
49 ei: Domine, si percutiemus in gladio? Et per-	αὐτῷ, κύριε, εἰ παταξομεν ἐν μαχαίρᾳ; καὶ ἐ-	
50 cussit vnus quidā ex illis seruū principis Sacerdo-	πάταξεν εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέ-	
tū, & amputauit eius auriculā dextrā. Respondens	ως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ οὖς τὸ δεξιόν. ἀποκρι θεὶς	
51 autē Iesus, ait: Sinite vsque huc, & ϱtangens	δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν, ἐᾶτε ἕως τούτου, καὶ ἁψάμενος	ϱquum tetigisset
auriculā eius, sanauit eum. Dixit autē Iesus	τοῦ ὠτίου αὐτοῦ, ἰάσατο αὐτόν. εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς	
52 ad ϱaccedentes ad se, principes Sa-	πρὸς τοὺς παραγενομένους πρὸς αὐτὸν ἀρχιε-	ϱeos qui venerant
cerdotū, & magistratus tēpli, & seniores:	ρεῖς, καὶ στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ, καὶ πρεσβυτέρους,	
Quasi ad latronem existis cum gladiis &	ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξῆλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ	‖ fustibus? Quū fuerim vobiscum
‖ligni? Quotidie existente me cum vobis	ξύλων; καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν	
53 in templo non extendistis manus in	ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ'	
me: sed hæc vestra est hora, & pote-	ἐμέ· ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστὶν ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐξου-	
stas tenebrarum. Comprehendentes autē eū,	54 σία τοῦ σκότους. συλλαβόντες δὲ αὐτὸν	

duxerunt, & *induxerunt* ad domum principis Sa-
ἤγαγον, καὶ εἰσήγαγον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχι-
cerdotũ: *at* Petrus ꝓ sequebatur ‖ à longe. *Accedẽ-*
ρέως. ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν. ἁψάμε-
tibus autẽ ignem in medio *paulæ*, & circumsedẽ-
νοι δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς, καὶ συγκαθη-
tibus illis, *sedebat* Petrus in medio
σάντων αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ Πέτρος ἐν μέσῳ
eorum. *Videns autem eum* ancilla quæ dã se-
αὐτῶν. ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις κα-
dentem ad lumen, & *attentè* intuita eum, di-
θήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ, εἶ-
xit: Et hic cum illo erat. *Is autẽ* negauit eum,
πε, καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν. ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὸ
dicens: Mulier, non noui illum. Et post pusillũ
λέγων, γύναι, οὐκ οἶδα αὐτόν. καὶ μετὰ βραχὺ
alius videns eum, dixit: Et tu de illis es. *at*
ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν ἔφη, καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. ὁ δὲ
Petrus ꝓ ait, ‖ Homo, non sum. Et *interstante*
Πέτρος εἶπεν, ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί. καὶ διαστάντος
quasi *hora vna*, alius quidam affirmabat, di-
ὡσεὶ ὥρας μιᾶς, ἄλλος τις διϊσχυρίζετο, λέ-
cens: ꝓ *In veritate* & hic cum illo erat: *etenim*
γων, ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν· καὶ γὰρ
Galilæus est. *Ait autem* Petrus, Homo *non*
Γαλιλαῖός ἐστιν. εἶπε δὲ ὁ Πέτρος, ἄνθρωπε, οὐκ
noui quid dicis. & continuò adhuc loquente
οἶδα ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα, ἔτι λαλοῦντος
illo, cantauit gallus. Et conuersus
αὐτοῦ, ἐφώνησεν ἀλέκτωρ. καὶ στραφεὶς ὁ
Dominus, respexit Petrum: & recor-
κύριος, ἐνέβλεψε τῷ Πέτρῳ· καὶ ὑπεμ-
datus est Petrus verbi Domini,
νήσθη ὁ Πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου,
sicut dixerat *ei*, Quia priùs *gallum can-*
ὡς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φω-
tare, negabis me ter. Et egressus
νῆσαι, ἀπαρνήσῃ με τρίς. καὶ ἐξελθὼν
foras Petrus fleuit amarè. Et vi-
ἔξω ὁ Πέτρος, ἔκλαυσε πικρῶς. καὶ οἱ ἄν-

qverò
eum
*. ccenso
*igne
qatrij,
‖ erat

// Quem quũ
vidisset

* fuisset

*At ille

qautem
‖ O
// interuallo
facto
* horæ vnio,
ꝓ Ver-
‖ nam &
* Et
* nescio

‖ quàm gal-
lus cantet,

ri ꝓte

ri *Tenentes* *Iesum* illude-
δρες οἱ συνέχοντες τὸν ἰησοῦν, ἐνέπαι-
bant ei, cædentes. Et ‖*velaue-*
64 ζον αὐτῷ, δέροντες. καὶ περικα-
runt eum, *percutiebant eius fa-
λύπτοντες αὐτὸν, ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ πρό-
cies, & interrogabant eum, dicen-
σωπον, καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγον-
tes: Prophetiza, quis est ‖*percutiens*
τες, προφήτευσον, τίς ἐστιν ὁ παίσας
te? Et alia multa blasphemán-
65 σε; καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦν-
tes dicebantin eum. Et vt factus est
66 τες ἔλεγον εἰς αὐτόν. καὶ ὡς ἐγένετο
dies, 'coactus est senatus
ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ
plebis, ‖principes Sacerdotumque & scribæ:
λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς·
& duxerunt illum in concilium
καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον
suum, Dicentes: Si tu es Christus, dic
67 αὐτῷ, λέγοντες, εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς, εἰπὲ
nobis. *Dixit autem illis: Si vobis dixero,
ἡμῖν, εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἐὰν ὑμῖν εἴπω,
non credetis*. Si autem & interrogauero, nō
68 οὐ μὴ πιστεύσητε· ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ
respondebitis mihi, *aut* dimittetis. Ex *nunc
69 ἀποκριθῆτέ μοι, ἢ ἀπολύσητε. ἀπὸ τοῦ νῦν
erit filius hominis sedens à dex-
ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δε-
tris virtutis Dei. Dixerunt autē om-
70 ξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ. εἶπον δὲ πάν-
nes: Tu ergo es filius Dei? *is autem ad eos*
τες, σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς
ait: Vos dicitis, quia ego sum. *Illi autem dixerūt:
71 ἔφη, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐγώ εἰμι. οἱ δὲ εἶπον,
Quid adhuc opus habemus testimonio? ipsi enim
τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτυρίας; αὐτοὶ γὰρ
audiuimus de ore eius.
ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

? qui tenebant illum
‖ velauerunt
*&
‖qui percussit
'conuenerūt seniores
‖ &
Et
* mihi.
'neque
* hoc autem
'Qui
*At
‖ desideramus testimoniū?

Et surgens omnis multitudo eorum, ϱduxerunt
Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἤγα-
xit illum ad Pilatum. Cœperunt autē accu- 1
γον αὐτὸν ἐπὶ τὸν πιλάτον. ἤρξαντο δὲ κατη- 2
sare illum, dicentes: Hunc inuenimus subuer-
γορεῖν αὐτοῦ, λέγοντες, τοῦτον εὕρομεν διαστρέ-
tentem gentem ‖, & prohibentem Cæsari tributa
φοντα τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα καίσαρι φόρους
dare, *dicentem se Christum regem esse ‖nostram,
διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι. *&
Ait autem Pilatus interrogauit eum, dicens: Tu 1 "autem
ὁ δὲ πιλάτος ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων, σὺ
es rex Iudæorũ? "ille autē respōdens 3 "at
εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
ei, ait: Tu dicis. *Ait Pilatus dixit ad * Ait autem
αὐτῷ, ἔφη, σὺ λέγεις. ὁ δὲ πιλάτος εἶπε πρὸς
principes Sacerdotum, & turbas: ϱNullam inuenio 4 ϱNihil causę
τοὺς ἀρχιερεῖς, καὶ τοὺς ὄχλους, οὐδὲν εὑρίσκω
causam in homine hoc. ‖Illi autē inua- ‖At
αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. οἱ δὲ ἐπι-
lescebant, dicentes, Quia commouet populum, do- 5
σχύον, λέγοντες, ὅτι ἀνασείει τὸν λαὸν, διδά-
cens per vniuersam Iudæam, incipiens
σκων καθ' ὅλης τῆς ἰουδαίας, ἀρξάμενος
à Galilæa vsque huc. Pilatus autē 6
ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἕως ὧδε. πιλατος δὲ
audiens Galilæam, interrogauit si ho- ϱ vt cognouit
ἀκούσας γαλιλαίαν, ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄν-
mo Galilæus esset. Et ϱcognoscens quòd
θρωπος γαλιλαῖός ἐστι. καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι 7
de potestate Herodis esset, remisit
ἐκ τῆς ἐξουσίας ἡρῴδου ἐστὶν, ἀνέπεμψεν
eum ad Herodem, ‖existentem & ipsum in Hie- ‖ qui & ipse erat
αὐτὸν πρὸς ἡρῴδην, ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν ἱε-
rosolymis in illis diebus. At
ροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις. ὁ δὲ
Herodes "videns Iesum, gauisus est valdè, erat 8 " autem viso Iesu
ἡρῴδης ἰδὼν τὸν ἰησοῦν, ἐχάρη λίαν. ἦν
enim ϱvolens ex multo ‖videre eum, "propter au- ϱ cupiens
γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτὸν, διὰ τὸ ἀ- ‖ tempore
"eo quòd audiret

dire multa de eo: & sperabat aliquod signũ
κουειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ· καὶ ἤλπιζε τι σημεῖον
videre ab eo *factum. Interrogabat autẽ eũ
9 ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον. ἐπηρώτα δὲ αὐ-
in sermonibus multis: ‖ipse autem nihil re-
τὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπε-
spondebat illi. Stabant autem principes Sacerdotũ
10 κρίνατο αὐτῷ. εἱστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς
& Scribæ constanter accusantes
καὶ οἱ γραμματεῖς ἐντόνως κατηγοροῦντες
eum. ϱNihili faciens autem illum Herodes cum
11 αὐτοῦ. ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ ἡρῴδης σὺν
‖exercitibus suis, & ″illudens ami-
τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ, καὶ ἐμπαίξας, περιβα-
ciens eum vestem splendidam, remisit *eum
λὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπρὰν ἀνέπεμψεν αὐ-
Pilato. Facti sunt autẽ amici hicque Pi-
12 τὸν τῷ πιλάτῳ. ἐγένοντο δὲ φίλοι ὅ, τε πι-
latus & Herodes in ipsa die cum
λάτος καὶ ὁ ἡρῴδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ'
inuicem: ϱpræextiterãt enim in inimicitia existẽtes ad
ἀλλήλων †προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς
seipsos. Pilatus autem ‖conuocans
13 ἑαυτούς. πιλάτος δὲ συγκαλεσάμενος τοὺς
principes sacerdotũ, & ″magistratus & populũ, Dixit
14 ἀρχιερεῖς, καὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ τὸν λαὸν, εἶπε
ad illos: Obtulistis mihi hominem
πρὸς αὐτούς, προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον
hunc, quasi auertentem populum, & ecce ego
τοῦτον, ὡς ἀποστρέφοντα τὸν λαὸν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ
coram vobis interrogans, nullam inueni in
ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας, οὐδὲν εὗρον ἐν τῷ
homine isto causam, *quorũ accusatis aduersus
ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον, ὧν κατηγορεῖτε κατ'
eum. Sed neque Herodes: ϱremisi enim vos
15 αὐτοῦ. ἀλλ' οὐδὲ ἡρῴδης· ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς
ad illum, & ecce nihil dignum morte est a-
πρὸς αὐτὸν, καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶ πε-
cum ei. *Castigans ergo il-
16 πραγμένον αὐτῷ. παιδεύσας οὖν αὐ-

*fieri.
‖at
ϱSpreuit
‖ exercitu suo,
″illusit indutũ veste alba, &
*adPilatum. Et
ϱ nam antea inimici erant ad inuicem.
†προϋπαρχω
‖ conuocatis principibus
″ magistratibus, & plebe,
* ex his in quibus
ϱnam
*Emendatum

lum dimittam. Necesse autem habebat dimittere τὸν ἀπολύσαι. ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν 17
eis per festum, vnum. ¶ Exclamauerunt autē vni- αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα. ἀνέκραξαν δὲ πάν- 18
uersa turba, dicentes: Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam: Qui erat propter seditionē quā- πληθεὶ λέγοντες, αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν Βαραββᾶν. ὅστις ἦν διὰ στάσιν τι-
dam factam in ciuitate, & homicidiū mis- νὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον, βεβλη- 19
sus in carcerem. Iterum ergo Pilatus μένος εἰς φυλακήν. πάλιν οὖν ὁ πιλάτος 20
adloquutus est, volens dimittere Iesum. Illi ἀπεφώνησε θέλων ἀπολῦσαι τὸν ἰησοῦν. οἱ 21
autem succlamabant, dicentes: Crucifige, cru- δὲ ἐπεφώνουν, λέγοντες, σταύρωσον, σταύ-
cifige eum. Ille autē tertio dixit ad illos: ρωσον αὐτόν. ὁ δὲ τρίτον εἶπε πρὸς αὐτούς, 22
Quid enim malum fecit iste? nullam causam mor- τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτιον θα-
tis inueni in eo: castigans ergo illum di- νάτου εὗρον ἐν αὐτῷ. παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπο-
mittam. ¶ Illi autem instabant vocibus magnis, λύσω. οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις, 23
postulantes eum crucifigi, & inualescebāt αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ κατίσχυον
voces eorum, & principum Sacerdotum. At Pi- αἱ φωναὶ αὐτῶν, καὶ τῶν ἀρχιερέων. ὁ δὲ πιλα- 24
larus adiudicauit fieri petitionem eorū. Dimi- τος ἐπέκρινε γενέσθαι τὸ αἴτημα αὐτῶν. ἀπέ- 25
sit autē illis propter seditionē & homicidiū mis- λυσε δὲ αὐτοῖς τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βε-
sum in carcerem, quem petebant: at Ie- βλημένον εἰς τὴν φυλακήν, ὃν ἠτοῦντο, τὸν δὲ
sum tradidit voluntati eorum. Et ἰησοῦν παρέδωκε τῷ θελήματι αὐτῶν. καὶ 26
quum abducerent eum, apprehendērunt Simonem ὡς ἀπήγαγον αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι σίμωνός
quendam Cyrenæum venientem de agro, impo- τινος κυρηναίου ἐρχομένου ἀπ' ἀγροῦ, ἐπέ-

diem
‖Exclamauit simul
*dicens, & 18
autem
‖ad eos, At 21
mali
inuenio
*corripiam & 22
‖At
*ve crucifigeretur, 23
*Et 24
eum qui
‖ missus fuerat 25
‖verò
* apprehenderunt 26
‖Cyrenēsem
*de villa, &

suerunt illi crucem portare post Ie-
δηκαν αὐτῷ τὸ σταυρὸν φέρειν ὀπίσθεν τοῦ ἰη
sum. Sequebatur autē illum multa turba
27 σοῦ. ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ
populi, & mulierum, quæ & plangebant, & la-
λαοῦ, καὶ γυναικῶν, αἱ καὶ ἐκόπτοντο, καὶ ἐ-
mentabantur eum. Conuersus autem ad illas
28 θρήνουν αὐτόν. στραφεὶς δὲ πρὸς αὐτὰς
Iesus, dixit: Filiæ Hierusalem, ne fle-
ὁ ἰησοῦς, εἶπε, θυγατέρες ἰερουσαλὴμ, μὴ κλαί-
te super me, sed super vosipsas flete, & super
τε ἐπ' ἐμὲ, πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε, καὶ ἐπὶ
filios vestros. Quoniā ecce veniēt dies, in quibus
29 τὰ τέκνα ὑμῶν. ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς
dicent: Beatæ steriles, & ventres qui nō
ἐροῦσι, μακάριαι αἱ στεῖραι, καὶ κοιλίαι αἱ οὐκ
genuerunt, & vbera quæ non lactauerunt. Tūc in-
ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἱ οὐκ ἐθήλασαν. τότε ἄρ-
30 cipient dicere montibus: Cadite super nos:
ξονται λέγειν τοῖς ὄρεσι, † πέσετε ἐφ' ἡμᾶς·
& collibus, Operite nos. Quia si in
καὶ τοῖς βουνοῖς, καλύψατε ἡμᾶς. ὅτι εἰ ἐν
31 viridi ligno hæc faciunt, in arido
τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ
quid fiet? Ducebantur autē & alij duo ma-
τί γένηται; ἤγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κα-
lefici cum eo tolli. Et postquā abie-
32 κοῦργοι σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι. καὶ ὅτε ἀπῆλ-
runt in locum vocatum Caluariam, ibi
θον ἐπὶ τὸ τόπον τὸ καλούμενον κρανίον, ἐκεῖ
crucifixerunt eum, & maleficos, hunc quidem
ἐσταύρωσαν αὐτὸν, καὶ τοὺς κακοῦργους, ὃν μὲν
à dextris, hunc autem à sinistris. At Iesus
34 ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν. ὁ δὲ ἰησοῦς
dicebat: Pater, dimitte illis: nō enim sciūt quid
ἔλεγε, πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί
faciunt. Diuidentes verò vestimenta eius
ποιοῦσι. διαμεριζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,
miserunt sortem. Et stabat populus spe-
35 ἔβαλον κλῆρον. καὶ εἱστήκει ὁ λαὸς θεω-

q post

q nolite flere.

† πίπτω.

q ma-
lefici

|| vt interfi-
cerentur.
" venerunt
v qui vocatur
Caluaria,
q latrones, v-
num
|| & alterum

' autem

* sortes.

ctaus: ꝓderidebant || *autem &* principes cum
ρῶν· ἐξεμυκτήριζον δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν
eis, dicentes: Alios *seruauit, seruet se-
αὐτοῖς, λέγοντες, ἄλλους, ἔσωσε, σωσάτω ἑαυ-
ipsum, si hic est Christus Dei electus.
τὸν εἴ γε οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός.
Illudebant autem ei & milites acce-
ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερ- 36
dentes, & acetum offerentes ei: Et
χόμενοι, καὶ ὄξος προσφέροντες αὐτῷ· καὶ 37
dicentes: Si tu es rex Iudæorum,
λέγοντες. εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων,
ꝓseruat teipsum. Erat autem & superscriptio scri-
σῶσον σεαυτόν. ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ γεγραμ- 38
pta super eum literis Græcis, &
μένη ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν ἑλληνικοῖς, καὶ
Romanis, & Hebraicis, HIC EST
ῥωμαϊκοῖς, καὶ ἑβραϊκοῖς· ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ
REX IVDAEORVM.
Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.
Vnus autem *pendentium maleficorum* bla-
εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακοῦργων ἐβλα- 39
sphemabat eum, dicens: Si tu es Christus, *seruat*
σφήμει αὐτὸν, λέγων, εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς, σῶσον
temetipsum & nos. Respondens autem alter
σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος 40
increpabat eum, dicens: Neque times tu
ἐπετίμα αὐτῷ, λέγων, οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν
Deum, quòd in eadem damnatione es? Et nos
θεὸν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; καὶ ἡμεῖς 41
quidem iustè: || digna *enim eorum quæ fecimus re-*
μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπο-
cipimus: hic verò nihil *insolens egit.*
λαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξε.
Et dicebat *Iesu, Memento mei Domine,
ad Iesum,*
καὶ ἔλεγε τῷ ἰησοῦ, μνήσθητί μου κύριε, ὅ- 42
quum veneris in regnum tuum. Et dixit
ταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. καὶ εἶπεν 43
illi Iesus: Amen dico tibi, Hodie me-
αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ'

ꝓ &
|| eum
*saluos fecit,
saluũ faciat
ꝓ saluum fac
|| Latinis,
|| de his qui pendebãt latronibus,
" saluum fac
[nam
" factis
|| mali gessit
' ad Iesum,

cum

cum eris in
44 ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ
sexta, & tenebræ
ἕκτῃ, καὶ σκότος
vsque in horam n
45 ἕως ὥρας ἐνάτ
scissum est v
ἐσχίσθη τὸ κατ
Et clamans v
46 καὶ φωνήσας
Pater, in manus
πάτερ, εἰς χεῖρα
tũ meum: & hæc
47 μά μου· καὶ ταῦτα
autem Centurio
δὲ ὁ ἑκατόνταρχ
Deum, dicens: Verè
θεὸν, λέγων, ὄντω
erat. Et || omnes
48 ὦν. καὶ πάντες
ad spectacu
ὅτι τῶν θεωρία
facta, percutie
γενόμενα, τύπτο
tebantur. Stab
49 στρέφον. εἱστήκ
eius à longe, &
αὐτοῦ μακρόθεν, κ
quutæ eum||
θήσασαι αὐτῷ
hæc. Et ecce
50 ταῦτα. καὶ ἰδοὺ
βουλευτὴς ὑπάρχων,
Hic non erat
51 οὗτος οὐκ ἦν συγ
& "actioni co
καὶ τῇ πράξει αὐ
tate Iudæorum
λεως τῶν ἰουδαίων,

cum eris in paradiso. Erat autē ferè hora
44 ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. καὶ ἦν ὡσεὶ ὥρα
sexta, & tenebræ factæ sunt in vniuersam terram,
ἕκτη, καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν,
vsque in horam nonam. Et obscuratus est Sol, &
45 ἕως ὥρας ἐνάτης. καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος· καὶ
scissum est velum templi medium.
ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον.
Et clamans voce magna Iesus, ait:
46 καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ ἰησοῦς, εἶπε,
Pater, in manus tuas commendabo spiri-
πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦ-
tū meum: & hæc dicens expirauit. Videns
47 μά μου· καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν. ἰδὼν
autem Centurio factum, glorificauit
δὲ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γενόμενον, ἐδόξασε τὸν
Deum, dicens: Verè homo hic iustus
θεόν, λέγων, ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν.
erat. Et ‖omnes simulaccedentes turbæ
48 καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄχλοι
ad spectaculum istud, "spectantes
ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ
facta, percutientes suaipsorum pectora, reuer-
γενόμενα, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέ-
tebantur. Stabant autem omnes noti
49 στρεφον. εἱστήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνωστοὶ
eius à longe, & mulieres quæ conse-
αὐτοῦ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνακολου-
quutæ eum‖ à Galilæa videntes
θήσασαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ὁρῶσαι
hæc. Et ecce vir nomine Ioseph "con-
10 ταῦτα. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι ἰωσὴφ, βου-
siliarius existens, vir bonus, & iustus:
λευτὴς ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς, καὶ δίκαιος·
Hic non erat suffragatus consilio
51 οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος τῇ βουλῇ
& "actioni eorum, ab Arimathæa ciui-
καὶ τῇ πράξει αὐτῶν, ἀπὸ ἀριμαθαίας πό-
tate Iudæorum, qui expectabat & ipse
λεως τῶν ἰουδαίων, ὃς προσεδέχετο καὶ αὐτὸς

ρ quod fuerat

‖ omnis turba eorū qui simul aderāt & videbant quæ febant,

‖erant
"qui erat decurio

*consenserat

actibus

‖ Iudææ,

|| accessit ad Pilatum, &

regnum Dei. Hic [accedens
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. οὗτος προσελθὼν τῷ 52
Pilato, petiit corpus Iesu. Et
πιλάτῳ, ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. καὶ 53
"deiraheus ipsum, inuoluit id si dene, &
καθελὼν αὐτὸ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι, καὶ
posuit "id in monumento excisio * vbi non
ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνήματι λαξευτῷ, οὗ οὐκ
erat nondum nemo positus. Et dies erat
ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος. καὶ ἡμέρα ἦν 54
parasceues, & sabbatum illuscescebat. Sub.
παρασκευή, καὶ σάββατον ἐπέφωσκε. κατα- 55
sequutæ autem ||mulieres quæ "fuerant
κολουθήσασαι δὲ γυναῖκες, αἵ τινες ἦσαν
venientes cum eo de Galilæa, vide-
συνεληλυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς γαλιλαίας, ἐθεά-
runt monumentum & * vt positũ erat corpus e-
σαντο τὸ μνημεῖον, καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐ-
ius. ‖Reuersæ autem parauerunt aromata
τοῦ. ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα 56
& vnguenta & quidẽ sabbato "quiuerunt secundũ
καὶ μύρα. καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν κατὰ
mandatum.
τὴν ἐντολήν.

|& "venerunt

* quemadmodum

‖Et reuertẽtes

"fuerunt

CAP. XXIIII. κδ'.

|| autem sabbati.

"valde

"Et

† ἀποκυλίω

"dum mente

Ad vna [sabbatorum diluculo profundo
Τῇ δὲ μιᾷ τοῦ σαββάτων ὀρθρινοῦ βαθέος
venerunt ad monumẽtũ, portãtes quæ parauerãt
ἦλθον ἐπὶ τὸ μνῆμα, φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν
aromata, & quædam cum eis. *Inuenerunt ami-
ἀρώματα, καί τινες σὺν αὐταῖς. εὗρον δὲ 2
lapidem reuolutum à monumento.
τὸν λίθον † ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου.
Et ingressæ non inuenerunt cor-
καὶ εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶ- 3
pus Domini Iesu. Et factum est "in
μα τοῦ κυρίου ἰησοῦ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ 4

dubitare eas de isto, & ecce
διαπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ
duo viri adstiterunt eis in vestibus
δύο ἄνδρες ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθῆσι λευκῇ
fulgentibus. Timentibus autem factis
5 ἀστραπούσῃς. ἐμφόβων δὲ γενομένων
illis, & inclinantibus vultum in
αὐτῶν, καὶ κλινουσῶν τὸ πρόσωπον εἰς τὴν
terram, dixerunt ad illas: Quid quæritis
γῆν, εἶπον πρὸς αὐτάς, τί ζητεῖτε τὸν
viuentem cum mortuis? Non est hîc, sed
6 ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν; οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλὰ
surrexit: recordamini* vt loquutus est vobis, ad-
ἠγέρθη. μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν, ἔτι
huc existens in Galilæa, Dicens, Quia oportet
7 ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· λέγων, ὅτι δεῖ
filium hominis tradi in ma-
τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖ-
nus hominum peccatorum, & crucifi-
ρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν, καὶ σταυρωθῆ-
gi, & tertia die resurgere.
ναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.
Et recordatæ sunt verborum eius.
8 καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ.
Et ¶ reuersæ à monumento, nun-
9 καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἀπη-
ciauerunt hæc omnia ‖ vndecim, &
γγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἕνδεκα, καὶ
omnibus cæteris. Erant autem Magda-
10 πᾶσι τοῖς λοιποῖς. ἦσαν δὲ ἡ Μαγδα-
lene Maria, & Ioanna, & Maria Iaco-
λινὴ Μαρία, καὶ Ἰωάννα, καὶ Μαρία Ἰακω-
bi, & cæteræ* cum eis, quæ dicebant ad
βου, καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἱ ἔλεγον πρὸς
Apostolos hæc. Et visa sunt an-
11 τοὺς ἀποστόλους ταῦτα. καὶ ἐφάνησαν ἐνώ-
te illos sicut deliramentum verba, ° eorum,
πιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα αὐτῶν,
& non crediderunt illis. At Petrus ‖ sur-
12 καὶ ἠπίστουν αὐτοῖς. ὁ δὲ Πέτρος ἀνα-

consternatæ essent
‖ steterunt secus illas in veste fulgenti. Quum timerent autem, & declinarent

* qualiter
¶ quū adhuc esset

¶ regressæ

‖ illis

* quæ erant

° ista,

‖ autem;

gens cucurrit ad monumentum, & procum-
ςαὶς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ παρακυ-
bens ‖ *videt* linteamina posita sola: &
ψας βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα· καὶ
abiit, * *apud se* mirans " fa-
ἀπῆλθε, πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γε-
ctum. Et ecce duo ex illis ‖ *eran*
γονός. καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἐν
eunte in ipsa die in * *vicum*
πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην
distantem stadia sexaginta ab Hierusa-
ἀπέχουσαν ςαδίους ἑξήκοντα ἀπὸ Ἱερουσα-
lem, " *cui nomen* Emmaus. Et ipsi loque-
λήμ, ᾗ ὄνομα Ἐμμαούς. καὶ αὐτοὶ ὡμι- 14
bantur ad inuicem de omnibus * *e-*
λουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμ-
uentis *bis.* Et factum est ‖ *in colle-*
βεβηκότων τούτων. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμι- 15
gui ipsos & conquirere, & ipse Iesus
λεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς
appropinquans ibat cum illis. At o-
ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς. οἱ δὲ ὀφ- 16
culi ϙ illorum tenebantur * *non agnosce-*
θαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶ-
re eum. " Ait *autem* ad illos: Qui ‖
ναι αὐτόν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, τίνες οἱ λό-
sermones hi quos confertis ad inuicem
γοι οὗτοι, οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους
ambulantes, & estis tristes? * Re-
περιπατοῦντες, καὶ ἐστὲ σκυθρωποί; ἀπο- 18
spondens autem vnus cui nomen Cleopas, dixit
κριθεὶς δὲ ὁ εἷς ᾧ ὄνομα Κλεόπας, εἶπε
" *ad eum:* Tu solus ‖ *peregrinaris* Hierusa-
πρὸς αὐτόν, σὺ μόνος παροικεῖς Ἱερουσα-
lem, & non cognouisti * facta in illa in
λήμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν
diebus his? * *Et dixit ei:*
ταῖς ἡμέραις ταύταις; καὶ εἶπεν αὐτοῖς, 19
Quæ? *illi autem* dixerũt *ei:* Quæ de Iesu Na-
ποῖα; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Να-

zareno,

|| vidit

* secum

" quod fuerat

|| ibant

* castellum, quod erat in spatio stadiorum

" nomine

* his quæ acciderant.

|| dum fabularentur, & secum quærerent,

ϙ autem

* ne agnoscerent

" Et

|| sunt

* Et

" ei:

|| peregrinus es in

* quæ sunt

* Quibus illo

|| Et

zareno, qui fuit vir Propheta, potens
ζωραίου, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης, δυνατὸς
in opere & sermone coram Deo & omni
ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς
populo ‖ Quomodóque tradiderunt eum
10 τοῦ λαοῦ. ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν
summi sacerdotes, & principes nostri in damna-
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρί-
tionē mortis, & crucifixerunt eum. Nos
21 μα θανάτου, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. ἡμεῖς
autē sperabamus, quia ipse esset *futurus redime-*
δὲ ἠλπίζομεν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦ-
re Israel. ‖ *sed & cum omnibus his,*
σθαι τὸν ἰσραήλ. ἀλλά γε σὺν πᾶσι τούτοις
tertiam hanc diem agit hodie, * *ex*
τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον, ἀφ'
quo hæc facta sunt. Sed & mulieres quæ-
22 οὗ ταῦτα ἐγένετο. ἀλλὰ καὶ γυναῖκες τι-
dam ex *nobis* terruerunt nos, ‖ *facta ante-*
νες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὄρ-
lucanæ ad monumentum. Et nō *inuenientes*
23 θριαι ὅπου τὸ μνημεῖον· καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ
corpus eius, venerunt, dicentes ‖ *&* visionem
σῶμα αὐτοῦ, ἦλθον λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν
angelorum vidisse, qui dicunt eum viuere.
ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἱ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν.
Et abierunt quidam * *eorum qui cum nobis ad*
24 καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ὅπου τὸ
monumentū, & inuenerūt ita sicut & mulie-
μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτω καθὼς καὶ αἱ γυναῖ-
res dixerūt: ipsum verò nō *viderunt.* Et ipse
25 κες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον. καὶ αὐτὸς
dixit ad eos: O stulti & tardi
εἶπε πρὸς αὐτούς, ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ
corde ad credendum in omnibus quæ loquuti sunt
καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ὅπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν
Prophetæ! Nonne hæc oportuit pati
26 οἱ προφῆται. οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν
Christum, & ¶ intrare in gloriam suam?
χριστὸν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;

‖ Et

* redempturus

‖ & nunc super hæc omnia, tertia dies est

* quòd

* nostris

‖ quæ ante lucem fuerunt

* inuento corpore

‖ se etiam.

* ex nostris

* inuenerunt.

¶ ita

Et incipiens à Moyse, & ab
καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωσέως, καὶ ἀπὸ 27
omnibus Prophetis, interpretabatur illis
πάντων τῶν προφητῶν † διηρμήνευεν αὐτοῖς
in omnibus scripturis quæ de ipso ‖.
ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ.

Et appropinquauerunt ad vicum quò i-
καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορ- 28
bant, & ipse se finxit longiùs
εύοντο, καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο πορρωτέρω
ire. Et coëgerunt illum,
πορεύεσθαι. καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν, 29
dicentes: Mane nobiscum, quoniam* ad vespe-
λέγοντες, μεῖνον μεθ' ἡμῶν ὅτι πρὸς ἑσπέ-
ram est, & ‖ inclinata dies. & intrauit
ραν ἐστὶ, καὶ κέκλικεν ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθε
ad manendum cum illis. Et factum est in
τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ 30
discumbere ipsum cum eis, accipiens
κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν, λαβὼν
panem ‖ benedixit, ¶ frangēs porrigebat il-
τὸν ἄρτον εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐ-
lis. Eorum autem aperti sunt ocu-
τοῖς. αὐτῶν δὲ διανοιχθῆσαν οἱ ὀφθαλ- 31
li, & cognouerunt cum: & ipse non appa-
μοὶ, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαν-
rens factus est ab eis. Et dixerunt ad
τος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. καὶ εἶπον πρὸς 32
inuicem: Nonne cor nostrum ardens erat
ἀλλήλους, οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν
in nobis, ‖ loqueretur nobis in via, & vt
ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς
aperiret nobis scripturas? Et sur-
διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς; καὶ ἀνα- ‖
gentes eadem hora, regressi sunt in Hie-
στάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερ-
rusalem, & inuenerunt congregatos
ουσαλὴμ, καὶ εὗρον συνηθροισμένους τοὺς
vndecim, & eos qui cum illis ¶. Dicentes,
ἕνδεκα, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, λέγοντας, 33

† διερμηνεύω
‖ erant.
" castello

* aduesperascit,
‖ inclinata est
¶ dum recumberet
* accepit
‖ &
¶ ac fregit, &
" Et
* euanuit ex oculis eorum.
‖ dum
¶ erant,

Quòd

Quòd surrexit Dominus verè, & || *visus est* Si-
ὅτι ἠγέρθη ὁ κύριος ὄντως, καὶ † ὤφθη Σί-
moni. Et ipsi enarrabant quæ *in via,
μωνι. καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ,
& quomodo *agnitus est eis* in fractione
καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ
panis. || *Hæc autem ipsis loquentibus, &*
ἄρτου. ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, καὶ
ipse Iesus stetit in medio eorum, & di-
αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς † ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ λέ-
cit eis: Pax vobis*. Conturbati verò
γει αὐτοῖς, εἰρήνη ὑμῖν. πτοηθέντες δὲ
& conterriti *facti*, existimabant spiritũ vide-
καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεω-
re. Et dixit eis: Quid turbari
ρεῖν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί τεταραγμένοι
estis, & *quare* cogitationes ascendunt in
ἐστε, καὶ διατί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν
corda vestra? Videte manus
ταῖς καρδίαις ὑμῶν; ἴδετε τὰς χεῖρας
meas, & pedes *meos*: quia ipse ego
μου, καὶ τοὺς πόδας μου· ὅτι αὐτὸς ἐγώ
sum. palpate *me*, & videte: quia spiri-
εἰμι. ψηλαφήσατέ με, καὶ ἴδετε ὅτι πνεῦ-
tus carnem & ossa non habet, sicut me
μα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει καθὼς ἐμὲ
videtis *habentem*. Et || hoc *dicens o-
θεωρεῖτε ἔχοντα. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέ-
stendit eis manus & pedes.
δειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας.
Adhuc autẽ non credentibus illis præ
ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς
gaudio, & mirantibus, dixit *eis*:
χαρᾶς, καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς,
Habetis aliquid *esculentũ hic? || Illi autẽ ob-
ἔχετέ τι βρῶσιμον ἐνθάδε; οἱ δὲ ἐ-
tulerunt ei piscis assi partem, &
πέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος, καὶ
*de apiario favum. Et *cum eo-
ἀπὸ μελισσίου κηρίου. καὶ λαβὼν ἐνώ-

|| apparuit
† ὀπτάω vel ὀφάω
* gesta erant
|| cognouerunt eum
|| Dum autem hæc loquuntur,
† ἵστημι
* ego sum, nolite timere.
|| se
ρ habere.
|| quum
* dixisset,
|| quod manducetur
|| At
* fauũ mellis
* quum mãducasset

ram eis q edit. || Dixit autem " eis:
πον αὐτῷ ἐφαγῳ. εἶπε δὲ αὐτοῖς, 44
Hæc * verba quæ loquutus sum ad vos || adhuc
οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι
existens vobiscum, quoniam * oportet impleri
ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι
omnia " scripta in lege Moy.
πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μω-
si & Prophetis & Psalmis de
σέως καὶ προφήταις καὶ ψαλμοῖς περὶ
me. Tunc aperuit || ipsorum sensum,
ἐμοῦ. τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν, 45
* ad intelligendum scripturas. Et dixit
τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς. καὶ εἶπεν 46
eis: Quoniam sic scriptum est, & sic
αὐτοῖς, ὅτι οὕτω γέγραπται, καὶ οὕτως
oportebat pati Christum, & resurgere
ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν, καὶ ἀναστῆναι
à mortuis tertia die. Et præ-
ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ· καὶ κη- 47
dicari in nomine eius pœnitentiam
ρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν
& remissionem peccatorum in omnes gentes,
καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη,
P incipientem ab Hierosolyma. Vos autem
ἀρξάμενον ἀπὸ ἱερουσαλήμ. ὑμεῖς δὲ 48
estis testes horum. Et ecce ego
ἐστε μάρτυρες τούτων. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ 49
mitto promissum Patris mei
ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου
in vos. Vos autem sedete in ciui-
ἐφ' ὑμᾶς. ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πό-
tate Hierusalem, quoadusque induamini vir-
λει ἱερουσαλήμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύ-
tutem ex alto. Eduxit autem eos fo-
ναμιν ἐξ ὕψους. ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔ- 50
ras usque in Bethaniam, & " sustollens
ξω ἕως εἰς βηθανίαν· καὶ ἐπάρας τὰς
manus suas, benedixit eis.
χεῖρας αὐτοῦ, εὐλόγησεν αὐτούς.

q sumes reliquias dedit eis:
|| Et
" ad eos:
* sunt
|| quũ essem
* necesse est
" quæ sunt
|| illis
* vt intelligerent
P incipientibus
" eleuatis manibus suis,

Et sa-

Et factum est || in benedicere eum il-
51 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐ-
lis, * disiunctus est ab eis, & sursum ferebatur in
τοὺς, διέστη ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο εἰς
cælum. Et ipsi adorantes
52 τὸν οὐρανόν. καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες
eum, regressi sunt in Hierusalem cum gau-
αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ μετὰ χα-
dio magno. Et erant semper in
53 ρᾶς μεγάλης. καὶ ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ
templo, laudantes & benedicentes Deum.
ἱερῷ, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν θεόν.
Amen.
ἀμήν.

|| dum benediceret
* recessit

Sancti Euangelij secundùm Lucam, FINIS.

SECVNDVM IOANNEM
ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ
SANCTVM EVANGE-
ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕ-
ΛΙΟΝ.
ΑΙΟΝ.

CAPVT PRIMVM. α.

IN principio erat verbũ, & verbum
Ν ἀρχῇ ἦν λόγος, καὶ ὁ λόγος
erat apud Deum, & Deus erat
ἦν πρὸς τὸν θεὸν, καὶ θεὸς ἦν
Verbũ. Hoc erat in principio apud
ὁ λόγος. οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς 2
Deum. Omnia per ipsum facta sunt, & si-
τὸν θεόν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χω- 3
ne ipso factũ est ‖ neque vnum, quod factum est.
ρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν.
In ipso vita erat, & vita erat lux
ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν 4
hominum. Et lux in tenebris lu-
ἀνθρώπων. καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαί- 5
cet, & tenebrꝫ eam non comprehenderunt.
νει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.
Fuit homo missus à
ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ 6
Deo, * nomen ei Ioannes. Hic venit in
θεοῦ ὄνομα αὐτῷ ἰωάννης. οὗτος ἦλθεν εἰς 7
testimonium, vt " testaretur de lumine,
μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτὸς,
vt omnes crederent per illum.
ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ.

‖ nihil

* cui erat

" testimoniũ perhiberet

Non erat ille lux, sed vt * testa
8 ὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυ-
reur de lumine. Erat lux ve-
9 ρήσῃ περὶ τοῦ φωτος. ἦν τὸ φῶς τὸ ἀλη-
ra, qux illuminat omnem hominem venien-
θινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμε-
tem in ‖ mundum. In mundo erat, &
10 νον εἰς τὸν κόσμον. ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ
mundus per ipsum factus est, & mundus eum
ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν
non cognouit. In propria venit, & * proprij
11 ὐκ ἔγνω. εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι
eum non receperit. Quotquot autē receperūt
12 αὐτὸν οὐ παρέλαβον. ὅσοι δὲ ἔλαβον
eum, dedit eis potestatem filios Dei
αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ
fieri, ρ credentibus in nomine eius.
γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ
Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntā-
13 οἱ ὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήμα-
te carnis, neque ex voluntate viri, sed
τος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ'
ex Deo nati sunt. Et verbum caro
14 ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν. καὶ ὁ λόγος σὰρξ
factum est, & habitauit in nobis, & vidi-
ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασά-
mus gloriam eius, gloriā quasi vnigeniti
μεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς
a Patre, plenum gratiæ & veritatis.
παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.
Ioannes * testatur de ipso & clamauit,
15 ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγε,
dicens: Hic erat quem dixi, ‖ Post me " ve-
λέγων, οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχό-
nens, ante me factus est: quia prior
μενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν ὅτι πρῶτός
me erat. Et q ex plenitudine eius nos
16 μου ἦν. καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς
omnes accepimus, & gratiam pro gratia.
πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος.

* testimonium perhibet
‖ Qui post
" venturus est
q de

Quia lex per Moysen data est, gratia
ὅτι ὁ νόμος διὰ μωσέως ἐδόθη, ἡ χάρις 17
& veritas per Iesum Christũ facta est.
καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ ἰησοῦ χριστοῦ ἐγένετο.
Deum nemo vidit vnquam: vnigenitus
θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς 18
* qui est filius *existẽs in sinum Patris, ipse
υἱὸς, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος
enarrauit. Et hoc est testimonium
ἐξηγήσατο. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ 19
‖ ab Ioannis, quando miserunt Iudæi ‖ ex Hiero-
ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ ἰουδαῖοι ἐξ ἱερο-
* ad eum, solymis sacerdotes & Leuitas *, vt interrogarent
σολύμων ἱερεῖς καὶ λευίτας, ἵνα ἐρωτήσωσιν
eum, Tu quis es? Et confessus est, & nõ
αὐτὸν, σὺ τίς εἶ; καὶ ὡμολόγησε, καὶ οὐκ 20
negauit: & confessus est, Quia non sum ego
ἠρνήσατο· καὶ ὡμολόγησεν, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ
Christus. Et interrogauerũt eum, Quid ergo? E-
χριστός. καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, τί οὖν; ἠ- 21
‖ dixit, lias es tu? & ‖ *dicit*, Non sum. Propheta es
λίας εἶ σύ; καὶ λέγει, οὐκ εἰμί. ὁ προφήτης εἶ
tu? & respondit, Non. Dixerunt ergo ei:
σύ; καὶ ἀπεκρίθη, οὔ. εἶπον οὖν αὐτῷ, 22
" his qui miserunt Quis es, vt responsum demus " *mittenti-*
τίς εἶ, ἵνα ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψα-
bus nos? quid dicis de teipso? Ait: E-
σιν ἡμᾶς; τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ; ἔφη, ἐ- 23
go vox clamantis in deserto, Dirigite
γὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εὐθύνατε
viam Domini, sicut dixit Esaias
τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶπεν ἡσαΐας ὁ
* qui fuerant propheta. Et * missi, erant ex
προφήτης. καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν 24
Pharisæis. Et interrogauerũt eũ, & dixerũt
φαρισαίων· καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, καὶ εἶπον 25
ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Chri-
αὐτῷ, τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ χρι-
stus, neque Elias, neque Propheta?
στὸς, οὔτε ἠλίας, οὔτε ὁ προφήτης;

Respondit eis Ioannes, dicens: Ego
26 ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰωάννης λέγων, ἐγὼ
baptizo in aqua: Medius autē vestrùm stetit
βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν
quem vos ‖non nostis. Ipse est * ille post
27 ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω
me venturus, qui ante me factus est, cuius
μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, οὗ
ego non sum dignus vt soluam eius corrigiam
ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα
calceamenti. Hec in Bethania fa-
28 τοῦ ὑποδήματος. ταῦτα ἐν βηθανίᾳ ἐγέ-
cta sunt trans Iordanem, vbi erat Ioannes
νετο πέραν τοῦ ἰορδάνου, ὅπου ἦν ἰωάννης
baptizans. ✻ Postridie conspicit Ioan-
29 βαπτίζων. τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ ἰωάν-
nes Iesum venientem ad se, & ait:
νης τὸν ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει,
Ecce agnus Dei, ‖ tollens peccatum
ἰδὲ ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν
mundi. Hic est de quo ego dixi,
30 τοῦ κόσμου· οὗτός ἐστιν περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον,
Post me venit vir, qui ante me
ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ, ὃς ἔμπροσθέν μου
factus est: quia prior me erat. Et ego non
31 γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν. καὶ ἐγὼ οὐκ
sciebam eum: sed vt manifestetur * Israel,
ἤδειν αὐτόν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ ἰσραήλ,
propter ‖ hoc veni ego in aqua bapti-
διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτί-
zans. Et * testatus est Ioannes, dicens: Quia
32 ζων. καὶ ἐμαρτύρησεν ἰωάννης, λέγων, ὅτι
vidi Spiritum descendēnem quasi
† τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ
columbam de cœlo, & mansit super
περιστερὰν ἐκ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ'
eum. Et ego ϙ non sciebam eum, sed
33 αὐτόν. κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν, ἀλλ'
‖ mittens me baptizare in aqua, ille
ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός

‖ nescitis.
* qui est

✻ Altera die vidit

‖ ecce qui tollit peccata

‖ nesciebam

* in

‖ ea

* testimoniū perhibuit

† θεάομαι

ϙ nesciebam

‖ qui misit

mihi dixit: Super quem videris Spiritum desce-
μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καται-
dentem, & manentē super eum, hic est
βαίνον, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ
‖ qui baptizat ‖ *baptizans* in Spiritu sancto Et ego vi-
βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ. κἀγὼ ἑώ- 34
* testimonium perhibui di, & * *testatus sum* quia hic est filius
ρακα. καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς
Dei. " *Postridie* iterum stabat
τοῦ θεοῦ. " τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ 35
" Altera die Ioannes, & ex discipulis eius duo.
Ἰωάννης, καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο.
Et respiciens Iesum ambulantem,
καὶ ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι 36
dicit: Ecce agnus Dei. Et audierũt
λέγει, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἤκουσαν 37
eum duo discipuli loquentem, & se-
αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκο-
quuti sunt Iesum Conuersus autem Ie-
λούθησαν τῷ Ἰησοῦ. στραφεὶς δὲ ὁ Ἰη- 38
‖ se, sus, & videns eos sequentes ‖,
σοῦς, καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας,
* Qui dicit eis: Quid quæritis? * *illi autem* dixerũt ei:
λέγει αὐτοῖς, τί ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ,
Rabbi, (quod dicitur interpretatum, Magister)
ῥαββί, (ὃ λέγεται ἑρμηνευόμενον, διδάσκαλε,)
" habitas? vbi *manes?* Dicit eis: venite & vide-
ποῦ μένεις; λέγει αὐτοῖς, ἔρχεσθε καὶ ἴδε- 39
te. venerunt & viderũt vbi maneret, & apud
τε. ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ μένει, καὶ παρ'
eum manserunt die illo: hora erat
αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ὥρα ἦν
ϙ autem quasi decima. Erat ϙ Andreas frater Si-
ὡς δεκάτη. ἦν δὲ ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς σί- 40
‖ qui audierant monis Petri, vnus ex duobus ‖ *audientibus*
μωνος Πέτρου, εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων
" sequuti fuerant à Ioanne, & " *sequutis* eum,
παρὰ Ἰωάννου, καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ.
Inuenit hic * *primus* fratrem
* primùm Εὑρίσκει οὗτος πρῶτον τὸν ἀδελφὸν τὸν 41

‖propriũ Simonẽ, & dicit ei: Inuenimus
ἰδίον σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ, εὑρήκαμεν τὸν
Messiam, quod est interpretatum Christus.
μεσσίαν, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον ὁ χριστός.
Et adduxit eum ad Iesum. In-
41 καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐμ-
tuitus autem eum Iesus, dixit: Tu es Simon
βλέψας δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἶπε, σὺ εἶ σίμων
filius Iona: tu vocaberis Cephas, quod interpre-
ὁ υἱὸς ἰωνᾶ· σὺ κληθήσῃ κηφᾶς, ὃ ἑρμηνεύε-
tatur Petrus. * Postridie voluit exi-
43 ται πέτρος. τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν ἐξελ-
re in Galilæam, & inuenit Philip-
θεῖν εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ εὑρίσκει φίλιπ-
pum. & dicit ei Iesus: Sequere me.
πον, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς ἀκολούθει μοι.
Erat autem Philippus à Bethsaida, ex
44 ἦν δὲ ὁ φίλιππος ἀπὸ βηθσαϊδὰ, ἐκ
ciuitate Andreæ & Petri. Inuenit
45 τῆς πόλεως ἀνδρέου καὶ πέτρου. εὑρίσκει
Philippus Nathanael, & dicit ei: Quem
φίλιππος τὸν ναθαναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ. ὃν
scripsit Moyses in lege, & Prophetæ,
ἔγραψε μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ, καὶ οἱ προφῆται,
inuenimus Iesum filium Ioseph illum à
εὑρήκαμεν ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ
Nazareth. Et dixit ei Nathanael: ♀ Ex
46 ναζαρέτ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ναθαναὴλ, ἐκ
Nazareth potest aliquid ‖bonum esse? dicit ei
ναζαρὲτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι; λέγει αὐτῷ
Philippus: Veni, & vide. Vidit Iesus
47 φίλιππος ἔρχου, καὶ ἴδε. εἶδεν ὁ ἰησοῦς τὸν
Nathanael venientem ad se, & dicit
ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει
de eo: Ecce verè Israelita, in quo do
περὶ αὐτοῦ, ἴδε ἀληθῶς ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δό-
lus non est. Dicit ei Nathanael: Vnde
48 λος οὐκ ἔστι. λέγει αὐτῷ ναθαναὴλ, πόθεν
me nosti? Respondit Iesus, & * dixit
με γινώσκεις; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν

‖ suum

* In crastinum

♀ A

‖ boni

* dicit

‖ Priusquàm te Philippus vocaret, quū esses

éi: ‖ *Ante te Philippum vocare existentem*
αὐτῷ, πρὸ τοῦ σε φίλιππον φωνῆσαι ὄντα
sub ficu, vidi te. Respondit Natha-
ὑπὸ τὴν συκῆν, εἶδόν σε. ἀπεκρίθη ναθα- 49
nael, & ait ei: Rabbi: tu es filius Dei:
ναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ, ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ·
tu es rex Israel. Respondit Ie-
σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ. ἀπεκρίθη ἰη- 50
sus, & dixit ei: Quia dixi tibi, Vidi te
σοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι εἶπόν σοι, εἶδόν σε
sub ficu, credis? *maiora his
ὑπὸ συκῆς, πιστεύεις; μείζω τούτων
videbis. Et dicit ei: Amen, amen dico vo-
ὄψει. καὶ λέγει αὐτῷ, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑ- 51
bis, Amodo videbitis cælum apertum, &
μῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα, καὶ
angelos Dei ascendentes & descen-
τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ κατα-
dentes supra filium hominis.
βαίνοντας ὑπὲρ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

" maius

CAP. II. β'.

Et die tertia nuptiæ factæ sunt
Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο 1
in Cana Galilææ: & erat mater Ie-
ἐν κανᾷ τῆς γαλιλαίας· καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ ἰη-
su ibi. Vocatus est autem & Iesus &
σοῦ ἐκεῖ. ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ 2
discipuli eius ad nuptias. Et deficien-
μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. καὶ ὑστερήσαν-
te vino dicit mater Iesu ad eum,
τος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ πρὸς αὐτόν,
vinum nō habent. ‖ Dicit ei Iesus: Quid mi-
οἶνον οὐκ ἔχουσι. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, τί ἐ- 4
hi & tibi *mulier? nōdum venit horam a-
μοὶ καὶ σοὶ γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου.
Dicit mater eius ministris: Quodcūq;
λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις, ὅτι ἂν

‖ Et

* est

dixerit vobis facite. Erant autē ibi hydriæ
6 λέγει ὑμῖν ποιήσατε. ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι
lapideæ sex positæ secundum purificationem
λίθιναι ἕξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν
Iudæorū, capiētes singulæ metretas ‖ duas vel * tres.
ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς.
Dicit eis Iesus: Implete hydrias
7 λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, γεμίσατε τὰς ὑδρίας
aqua: & impleuerunt eas vsq; ad summū. Et
8 ὕδατος· καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω. καὶ
dicit eis ": Haurite nunc, & ferte ar-
λέγει αὐτοῖς, ἀντλήσατε νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρ-
chitriclino: & tulerunt. Vt autem gustauit
9 χιτεικλίνῳ· καὶ ἠνέγκαν. ὡς δὲ ἐγεύσατο
architriclinus aquam vinum factam, &
ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον, καὶ
nō sciebat vnde esset: at ministri * sciebant
οὐκ ἤδει πόθεν ἐστίν· οἱ δὲ διάκονοι ἠδεισαν οἱ
‖ hauricntes aquam: vocat sponsum ar-
† ἠντληκότες τὸ ὕδωρ· φωνεῖ † νυμφίον ὁ ἀρ
chitriclinus, Et dicit ei: Omnis homo
10 χιτείκλινος, καὶ λέγει αὐτῷ, πᾶς ἄνθρωπος
primùm bonum vinum ponit: & quū inebriati
πρῶτον † καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν † μεθυ-
fuerint, tunc * minus: tu " seruasti bonum
σθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ τετήρηκας † καλὸν
vinum vsq, ‖ iam. Hoc fecit initium
11 οἶνον ἕως ἄρτι. ταύτην ἐποίησε † ἀρχὴν
signorum Iesus in Cana Galilææ,
τῶν σημείων ὁ ἰησοῦς ἐν κανᾷ † γαλιλαίας,
& manifestauit gloriam suam: & crediderunt
καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ ἐπίστευσαν
in eum discipuli eius. Post hoc de-
12 εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. μετὰ τοῦτο κα-
scendit in Capharnaum, ipse & mater eius,
τέβη εἰς καφαρναοὺμ, αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ,
& fratres eius, & discipuli eius, & ibi
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ
manserunt non multis diebus. Et propè
13 ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας. καὶ ἐγγὺς

|| binas
* ternas.

" Iesus:

* autem

|| qui hauserant
† ἀντλάω

† μεθύω
* id quod deterius est:
" autem
|| adhuc.

erat Pascha Iudæorum, & ascendit in Hie-
λὼ τὸ πάσχα τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς ἱε-
rosolymam Iesus. Et inuenit in templo
ροσόλυμα ὁ ἰησοῦς. καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ 14
vendentes boues, & oues, & colum-
τοὺς πωλοῦντας βόας, καὶ πρόβατα. καὶ περι-
bas, & numularios sedentes.
στερὰς, καὶ τοὺς κερματιστὰς καθημένους.
Et ‖ faciens flagellum " ex funiculis, omnes
καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίων πάντας 15
eiecit " ex templo, & oues ‖ &
ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τά τε πρόβατα καὶ
boues, & numulariorum effudit * mone.
τοὺς βοᾶς, καὶ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεε τὸ κέρ-
tam, & mensas subuertit.
μα, καὶ τὰς τραπέζας ἀνέστρεψε.
Et ρ columbas ‖ vendentibus dixit:
καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν εἶπεν, 16
Auferte ista hinc: * ne facite do-
ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶ-
mum Patris mei domum ϙ mercatus.
κον τοῦ πατρός μου οἶκον ἐμπορίου.
Recordati sunt verò discipuli eius quia
ἐμνήσθησαν δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι 17
scriptum est, Zelus domus tuæ co-
γεγραμμένον ἐστὶν, ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατα-
medit me. Responderunt ergo Iu-
φάγεταί με. ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰου- 18
dæi, & dixerunt ei: Quod signum ostendis
δαῖοι, καὶ εἶπον αὐτῷ, τί σημεῖον δεικνύεις
nobis, quia hæc facis? Respondit Ie-
ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς. ἀπεκρίθη ὁ ἰη-
sus, & dixit eis: Soluite templū
σοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, λύσατε τὸν ναὸν 19
hoc, & in tribus diebus excitabo illud.
τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.
Dixerunt ergo Iudæi: Quadraginta
εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, τεσσεράκοντα 20
& sex annis ædificatum est templum hoc, &
καὶ ἓξ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ

‖ quum fecisset quasi
" de
‖ quoque
* æs,

ρ his qui
‖ vendebant
* & nolite facere
ϙ negotiationis.

tu in tribus diebus excitabis illud? Il-
21 σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν; ἐκεῖ-
le autē dicebat de templo corporis sui.
νος δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ.
Quū ergo resurrexisset à mortuis, recordati sūt
22 ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ
discipuli eius quia hoc dicebat eis: &
μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν αὐτοῖς· καὶ
crediderunt scripturæ, & sermoni, quē dixit
ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ, καὶ τῷ λόγῳ, ὃν εἶπεν ὁ
Iesus. Qui autē esset in Hierosolymis in
23 Ἰησοῦς. ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν
Pascha in || festo, multi crediderunt in
τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς
nomine eius, videntes eius signa
τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα
quæ faciebat. Ipse autem Iesus non credebat
24 ἃ ἐποίει. αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν
semetipsum eis, * propter ipsum nosse
ἑαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν
omnes. Et quia non opus ″ haberet, vt quis
25 πάντας. καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν, ἵνα τὶς
|| testaretur de homine: ipse enim scie-
μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγί-
bat quid esset in homine.
νωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

|| die.

* eo quòd ipse nosset

″ e at ei,

|| testimoniū perhiberet

CAP. III. γ'.

Erat autem homo ex Pharisæis, Ni-
1 Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νι-
codemus * nomen ei, princeps Iudæorum.
κόδημος ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν Ἰουδαίων.
Hic venit ad Iesum nocte, &
2 οὗτος ἦλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς, καὶ
dixit ei: Rabbi, scimus quia à Deo
εἶπεν αὐτῷ, ῥαββί, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ
venisti Magister: nemo enim hæc
ἐλήλυθας διδάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ ταῦτα

* nomine,

|| nisi signa poteſt facere, quæ tu facis, || ſi
τὰ σημεῖα δύνατα ποιεῖν, ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν
non fuerit Deus cum eo. Reſpondit Ie-
μὴ ᾖ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ. ἀπεκρίθη ὁ ἰη-
ſus, & dixit ei: Amen amen dico tibi,
σοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι,
* niſi * ſi non quis natus fuerit de ſuperiori, non poteſt vi-
" denuo, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύνατα ἰ-
dere regnum Dei. Dicit ad
δεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. λέγει πρὸς 4
eum Nicodemus: Quomodo poteſt homo
αὐτὸν ὁ νικόδημος, πῶς δύνατα ἄνθρωπος
|| quum ſit renaſci || ſenex exiſtens? " num poteſt in
" numquid γεννηθῆναι γέρων ὤν; μὴ δύνατα εἰς τὴν
* iteratò ventrem matris ſuæ * ſecundò introire,
κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν,
& renaſci? Reſpondit Ieſus: Amen
καὶ γεννηθῆναι; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν 5
amen dico tibi, || ſi non quis " natus fuerit ex a-
|| niſi ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕ-
" renatus qua & ſpiritu, non poteſt introire in
δατος καὶ πνεύματος, οὐ δύνατα εἰς ἐλθεῖν εἰς
* Quod eſt regnum Dei. * Natum
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. τὸ γεγεννημένον 6
" quod eſt ex carne, caro eſt: & " natum ex
ἐκ τῆς σαρκὸς, σάρξ ἐστι· καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ
ſpiritu, ſpiritus eſt. Non mire-
τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι. μὴ θαυμά- 7
|| denuo. ris quia dixi tibi, Oportet vos naſci || de ſu-
σῃς ὅτι εἶπόν σοι, δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνω-
per. Spiritus vbi vult ſpirat, &
θεν. τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν 8
vocem eius audis, ſed * non noſti vnde
* neſcis φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν
" aut veniat, " & quò vadat: ſic eſt omnis
ἔρχεται, καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ
|| qui eſt || natus ex ſpiritu. Reſpondit
γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος. ἀπεκρίθη 9
Nicodemus, & dixit ei, Quomodo poſſunt hæc
νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ, πῶς δύνα) ταῦτα

fieri? Respondit Iesus, & dixit ei:
10 γνέσθαι; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ.
Tu es Magister || Israel, & hæc * non
σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ ἰσραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ
noscis? Amen amen dico tibi, quia quod
11 γινώσκεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ὃ
scimus loquimur, & quod vidimus te-
οἴδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρ-
stamur, & testimonium nostrum nō ac-
τυροῦμεν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμ-
cipitis. Si terrena dixi vobis, & non
12 βάνετε. εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ
creditis, quomodo si dixero vobis cæle-
πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, credetis? Et nemo ascendit
13 νια, πιστεύσετε; καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν
in cælum, ? *si non ille* ex cælo de-
εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κα-
scendens, filius hominis || *existens* in cælo.
ταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ.
Et sicut Moyses exaltauit serpentē in
14 καὶ καθὼς μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ
deserto, ita exaltari oportet filium ho-
ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀν-
minis: Vt omnis * *credens* in ipsum non
15 θρώπου· ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ
pereat, sed habeat vitam æternam. Sic
16 ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. οὕτω
enim dilexit Deus mundum, vt filium
γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν
suum *illū* vnigenitum daret, vt omnis * *credens*
αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων
in eum non pereat, sed habeat vitam
εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν
æternam. Non enim misit Deus filium
17 αἰώνιον. οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν
suum in mundum, vt iudicet mundum:
αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον·
sed vt saluetur mundus per ipsum.
ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ.

|| in
* ignoras?

? nisi qui descendit de
|| qui est

* qui credit

|| Qui credit

|| credit,

* qui malè agit,

|| Qui autem facit

|| fuerat

|| autem

|| *Credens* in eum, non iudicatur: qui autē
ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, οὐ κρίνεται. ὁ δὲ 18
non || *credens*, iam iudicatus est, quia non credidit
μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται· ὅτι μὴ πεπίστευκεν
in nomine vnigeniti filij Dei.
εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ.
Hoc autem est iudicium: quia lux ve-
αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλή- 19
nit in mundum, & dilexerunt homi-
λυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρω-
nes magis tenebras quàm lucē, erāt enim ma-
πποι μᾶλλον τὸ σκότος, ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ πονη-
la eorum opera: Omnis enim * *malè a-*
ρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα. πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσ- 20
gens, odit lucem, & non venit ad lucem,
σων, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς,
vt non arguantur opera eius. || *At faciens*
ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ. ὁ δὲ ποιῶν 21
veritatem, venit ad lucem, vt mani-
τὴν ἀλήθειαν, ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανε-
festentur eius opera, quia in Deo sunt fa-
ρωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα· ὅτι ἐν θεῷ ἐστιν εἰργασ-
cta. Post hæc venit Iesus & di-
μένα. Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μα- 22
scipuli eius in Iudæam terram, & illic mora-
θηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ διέ-
batur cum eis, & baptizabat. Erat autē &
τριβε μετ' αὐτῶν, καὶ ἐβάπτιζεν. ἦν δὲ καὶ 23
Ioannes baptizans in Ænon iuxta Salim,
ἰωάννης βαπτίζων ἐν αἰνὼν ἐγγὺς τοῦ σαλείμ,
quia aquæ multæ erāt illic: & venibant, &
ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ, καὶ παρεγίνοντο, καὶ
baptizabantur. Nondū enim || *erat* missus in
ἐβαπτίζοντο. οὔπω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς 24
carcerem Ioannes. Facta est || *ergo* quæ-
τὴν φυλακὴν ὁ ἰωάννης. ἐγένετο οὖν ζή- 25
stio ex discipulis Ioannis cum Iudæis
τησις ἐκ τῶν μαθητῶν ἰωάννου μετὰ ἰουδαίων
de purificatione. Et venerunt ad Ioan-
περὶ καθαρισμοῦ. καὶ ἦλθον πρὸς ἰωάν- 26

nem,

nem, & dixerunt
νην, καὶ εἶπον αὐ
Iordanem, cu
τοῦ ἰορδάνου, ὃ
baptizat, & on
βαπτίζει, καὶ πά
Respondit
27 ἀπεκρίθη
homo acci
ἄνθρωπος λαμβ
tum ei de
28 μόνον αὐτῷ ὅτι
mihi || *testamini*, q
μοι μαρτυρεῖτε
stus, sed quia
τος, ἀλλ' ὅτι ἀ
illum. || *A*
29 ἐκείνου. ὁ
est: *at* amicus
ἐστὶν ὁ φίλος τ
eum, gaudio gau
αὐτῷ, χαρᾷ χα
si. hoc ergo
φίου. αὕτη οὖν
Illum oport
30 ἐκεῖνον δεῖ
* *Superne*
31 ὁ ἄνωθεν ἐρ
|| *existens* de terra,
ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς,
loquitur: * de
λαλεῖ. ὁ ἐκ τοῦ
omnes est.
32 πάντων ἐστί.
hoc testatur,
τοῦτο μαρτυρεῖ. κ
accipit.
33 λαμβάνει.
nium, signauit
εἶναι, ἐσφράγισ

nem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans
νλω, καὶ εἶπον αὐτῷ, ῥαββὶ ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν
Iordanem, cui tu || teſtatus es, ecce hic
τοῦ ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος
baptizat, & omnes veniunt ad eum.
βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.
Reſpondit Ioannes, & dixit: Non poteſt
27 ἀπεκρίθη ἰωάννης καὶ εἶπεν, οὐ δύναται
homo accipere * nihil, ſi non fuerit da-
ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδὲν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδο-
tum ei de cœlo. Ipſi vos
28 μένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. αὐτοὶ ὑμεῖς
mihi " teſtamini, quòd dixerim, Non ſum ego Chri-
μοι μαρτυρεῖτε, ὅτι εἶπον, οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χρι-
ſtus, ſed quia miſſus ſum ante
στὸς, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν
illum. || Habens ſponſam, ſponſus
29 ἐκείνου. ὁ ἔχων τὴν νύμφην, νυμφίος
eſt: at amicus * ſponſi " ſtans & audiens
ἐστὶν ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων
eum, gaudio gaudet propter vocem ſpon-
αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμ-
ſi. hoc ergo gaudium meum impletum eſt.
φίου. αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται.
Illum oportet creſcere, me autem minui.
30 ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι.
* Superne veniens, ſuper omnes eſt:
31 ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστί.
|| exiſtens de terra, de terra eſt, & de terra
ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ἐκ τῆς γῆς
loquitur: * de cœlo " veniens, ſuper
λαλεῖ. ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος, ἐπάνω
omnes eſt. Et quod vidit & audiuit,
32 πάντων ἐστί. καὶ ὃ ἑώρακε καὶ ἤκουσε,
hoc teſtatur, & teſtimonium eius nemo
τοῦτο μαρτυρεῖ. καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς
accipit. ϟ Accipiens eius teſtimo-
33 λαμβάνει. ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυ-
nium, ſignauit quia Deus verax eſt.
ρίαν, ἐσφράγισεν ὅτι ὁ θεὸς ἀληθής ἐστιν.

] teſtimonium perhibuiſti,

* quicquam, niſi

" teſtimonium perhibetis,

|| Qui habet

* autem

" qui ſtat, & audit

* qui deſurſum venit,

|| qui eſt

* qui

" venit,

ϟ qui accepit

Quē enim misit Deus, verba
ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς, τὰ ῥήματα τοῦ 34
Dei loquitur: nō enim ‖ *ex mensura* dat Deus
θεοῦ λαλεῖ· οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ θεὸς
spiritum. Pater diligit filium, &
τὸ πνεῦμα. ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν, καὶ 35
omnia dedit in manu eius. * Cre-
πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. ὁ πι- 36
dens in filium, habet vitam æternam: ' qui
στεύων εἰς τὸν υἱὸν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ
nō persuasibilis filio, non videbit vitam, sed
ἀπειθῶν τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψεται ζωὴν, ἀλλ'
ira Dei manet super ipsum.
ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

‖ ad mensuram

* Qui credit

' qui autem incredulus est

CAP. IV. δ'.

Vt ergo cognouit ‖ *Dominus* quia audierunt
Ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος ὅτι ἤκουσαν οἱ 1
Pharisæi quòd Iesus plures discipulos facit
φαρισαῖοι ὅτι ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ
& baptizat quàm Ioannes: (Quamquam Iesus
καὶ βαπτίζει ἢ ἰωάννης· (καίτοιγε ἰησοῦς 2
ipse non baptizaret, sed discipuli eius.)
αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.)
Reliquit Iudæam, & abiit iterum
ἀφῆκε τὴν ἰουδαίαν, καὶ ἀπῆλθε πάλιν 3
in Galilæam. Oportebat autē eū transi-
εἰς τὴν γαλιλαίαν. ἔδει δὲ αὐτὸν διέρ- 4
re per Samariam. Venit ergo in
χεσθαι διὰ τῆς σαμαρείας. ἔρχεται οὖν εἰς 5
ciuitatem Samariæ, * *dictam* Sichar, iux-
πόλιν τῆς σαμαρείας, λεγομένην συχὰρ, πλη-
ta prædium quod dedit Iacob Ioseph
σίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν ἰακὼβ ἰωσὴφ τῷ
filio suo. Erat autem ibi fons Iacob.
υἱῷ αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ ἰακώβ. ὁ 6
ergo Iesus fatigatus ex itinere,
οὖν ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας,

‖ Iesus

* quæ dicitur

sedebat sic supra fontē: hora* erat quasi
ἐκαθέζετο οὕτως ὁπὶ τῇ πηγῇ· ὥρα ἦν ὡσεὶ
sexta. Venit mulier de Samaria
7 ἕκτη. ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς σαμαρείας
haurire aquam, dicit ei Iesus: Da mihi
ἀντλῆσαι ὕδωρ. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, δός μοι
bibere. Nam discipuli ‖ eius abie-
8 πεῖν. οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ † ἀπεληλυ-
rant in ciuitatem, vt cibos emerent.
θεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσι.
Dicit ergo ei mulier illa Samaritana,
9 λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ σαμαρεῖτις,
Quomodo tu Iudæus *existēs*, à me bibere poscis
πῶς σὺ ἰουδαῖος ὢν παρ' ἐμοῦ πεῖν αἰτεῖς
existente muliere Samaritana? non enim con-
οὖσης γυναικὸς σαμαρείτιδος; οὐ γὰρ συγ-
tuntur Iudæi Samaritanis. Respondit
10 χρῶνται ἰουδαῖοι σαμαρείταις. ἀπεκρίθη
Iesus, & dixit ei: Si scires donum
ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῇ, εἰ ἤδεις τὴν δωρεὰν τοῦ
Dei, & quis est " *dicens* tibi, Da mihi bibere,
θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πεῖν,
tu ‖ *vtiq*; petisses * *illum*, & dedisset *vtiq*; tibi a-
σὺ ἂν ἤτησας αὐτὸν, καὶ ἔδωκεν ἂν σοι ὕ-
quam viuam. Dicit ei mulier: Domine, neq:
11 δωρ ζῶν. λέγει αὐτῷ ἡ γυνὴ, κύριε, οὔτε
" *haustorium* habes, & puteus est ‖ *profundus*: vn-
ἀντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ· πό-
de ergo habes aquam viuam? * *Num* tu
12 θεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; μὴ σὺ
maior es patre nostro Iacob, qui dedit
μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν
nobis puteum, & ipse ex eo bibit, &
ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε, καὶ
filij eius, & pecora eius?
οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ;
Respondit Iesus, & dixit ei: Omnis
13 ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῇ, πᾶς ὁ
qibrem ex aqua hac, sitiet iterum.
πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν.

* autem

‖ enim
† ἀπέρχομαι

" quum sis,

*, quæ sum mulier

" qui dicit

‖ forsitan
* ab eo,

" in quo haurias
‖ altus:
* Numquid

q qui bibit

Qui autem biberit ex aqua quam ego da-
ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώ- 14
bo ei, non sitiet in æternum, sed
σω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ
‖ego aqua quam‖dabo ei, fiet in eo
τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ
fons aquæ salientis in vitam æternam.
πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.
Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi
λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή, κύριε, δός μοι 15
hanc aquam, vt non sitiam, neque veniam
τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχωμαι
huc haurire. Dicit ei Iesus:
ἐνθάδε ἀντλεῖν. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, 16
Vade, voca virum tuum, & veni
ὕπαγε, φώνησον τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἐλθὲ
huc. Respondit mulier, & dixit: Non
ἐνθάδε. ἀπεκρίθη ἡ γυνή, καὶ εἶπεν, οὐκ 17
habeo virum. dicit ei Iesus: *Pulchrè dixisti,
ἔχω ἄνδρα. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, καλῶς εἶπας,
Quia virum nō habeo. Quinque enim viros
ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω· πέντε γὰρ ἄνδρας 18
habuisti: & nunc quē habes, non est tuus vir:
ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ ἔστι σου ἀνήρ·
hoc verè dixisti. Dicit ei mulier:
τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, 19
Domine, video quia propheta es tu. Pa-
κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. οἱ πα- 20
tres nostri in monte hoc adorauerunt, & vos dicitis quia in Hierosolymis est
τέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνη-
σαν, καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν
locus, vbi oportet adorare. Dicit ei
ὁ τόπος, ὅπου δεῖ προσκυνεῖν. λέγει αὐτῇ 21
Iesus: Mulier, crede mihi, quia venit ho-
ὁ Ἰησοῦς. γύναι, πίστευσόν μοι, ὅτι ἔρχεται ὥ-
ra quando neq; in monte hoc, neque in Hie-
ρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱε-
rosolymis adorabitis Patrem.
ροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί.

* Iene

Vos

Vos adoratis quod ‖ nō nostis: nos
22 ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς
adoramus quod scimus: quia salus ex
προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ
Iudæis est. Sed venit hora &
23 τῶν Ἰουδαίων ἐστίν. ἀλλ' ἔρχεται ὥρα καὶ
nunc est, quando veri adoratores ad-
νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσ-
orabunt Patrem in spiritu & veri-
κυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀλη-
tate: * etenim Pater tales quærit ″ ada-
θείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυ-
rantes eum. Spiritus ‖ Deus, &
24 νοῦντας αὐτόν. πνεῦμα ὁ θεός, καὶ τοὺς
* adorantes eum, in spiritu & veri-
προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀλη-
tate oportet adorare. Dicit ei mu-
25 θείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. λέγει αὐτῷ ἡ γυ-
ller: Scio quia Messias venit, ″ dictus
νή· οἶδα ὅτι μεσσίας ἔρχεται ὁ λεγόμενος Χ-
Christus: quum * venerit ille, annunciabit no-
ριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν
bis omnia. Dicit ei Iesus: Ego
26 πάντα. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, ἐγώ
sum, ‖ loquens tibi. Et * super hoc venerunt
27 εἰμι, ὁ λαλῶν σοι. καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον
discipuli eius, & mirabantur quia cum
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμαζον ὅτι μετὰ
muliere loquebantur: nemo tamen dixit, Quid
γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπε, τί
quæris? aut quid loqueris cum ea? Reliquit
28 ζητεῖς; ἢ, τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; ἀφῆκεν
ergo hydriam suam mulier, & abiit
οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνὴ, καὶ ἀπῆλθεν
in ciuitatem, & dicit ϙ hominibus:
εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις,
Venite, videte hominē qui dixit mihi omnia
29 δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέ μοι πάντα
quæcumq; feci. numquid ipse est Christus?
ὅσα ἐποίησα. μήτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός;

‖ nescitis:

* Nam &
″ qui adorent
‖ est
* eos qui adorant
″ qui dicitur
* ergo
‖ qui loquor tecum.
* continuò
ϙ illis
‖ &

Exierunt ergo de ciuitate, & veniebãt
ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἤρχοντο 30
ad eum. ‖ In verò inter rogabant
πρὸς αὐτόν. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἠρώτων 31
eum discipuli eius, dicentes, Rabbi, man-
αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ῥαββεί, φά-
duca. Ille autẽ dixit eis: Ego cibum habeo
γε. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἐγὼ βρῶσιν ἔχω 32
mãducare, quẽ vos non nostis. Dicebãt ergo
φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. ἔλεγον οὖν 33
discipuli ad inuicem: Nũ aliquis attulit
οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους, μή τις ἤνεγκεν
ei manducare? Dicit eis Iesus: Meus
αὐτῷ φαγεῖν; λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐμὸν 34
cibus est, vt faciam voluntatem ‖ mitten-
βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαν-
tis me, & perficiam eius opus: Nonne
τός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον. οὐχ 35
vos dicitis, Quòd adhuc quadrimestre est, &
ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἔτι τετράμηνός ἐστι, καὶ ὁ
messis venit? ecce dico vobis, Leuate
θερισμὸς ἔρχεται, ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε
oculos vestros, & videte regio-
τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώ-
nes, quia albæ sunt ad messem iam.
ρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη.
Et ρ metens mercedem accipit, & con-
καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει, καὶ συν- 36
gregat fructum in vitam æternam, vt &
άγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ
*seminans simul gaudeat & ‖ metens. In enim
σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων. ἐν γὰρ 37
hoc verbum est verum, Quia alius
τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινός, ὅτι ἄλλος
est ' seminans, & alius * metens. Ego
ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων. ἐγὼ 38
misi vos metere quod non vos la-
ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κε-
borastis: alij laborauerunt, & vos in
κοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς

‖ Interea

* nescitis.

" Numquid

‖ eius qui misit

* vt

' quatuor menses sunt,

ρ qui metit

* qui seminat

‖ qui metit.

' qui seminat,

* qui metit.

‖ labo-

‖ laborem eorum
39 τὸν κόπον αὐτῶν
ciuitate illa m
πόλεως ἐκείνης π
Samaritanorum
τῶν σαμαρειτῶν
ris ρ testantis, Qu
κὸς μαρτυρούσης
feci. Quum
40 ἐποίησα. ὡς
Samaritani, roga
σαμαρεῖται, ἠρ
eos: & mansit
41 αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν
multò plures cre
πολλῷ πλείοις ὅτ
sermonẽ eius. Et
42 λόγον αὐτοῦ· τοῖ
‖ amplius propter tu
ἔτι διὰ τὸν σ
enim audiuimus,
γὰρ ἀκηκόαμεν, κ
verè saluator
43 ἀληθῶς ὁ σωτὴρ
autem duos dies
δὲ τὰς δύο ἡμέρ
abiit in
44 ἀπῆλθεν εἰς τὴν
Iesus ' testatus est
ἰησοῦς ἐμαρτύρησ
pria patria honor
45 ἰδίᾳ πατρίδι τιμ
venisset in Ga
ἦλθεν εἰς τὴν γα
Galilæi, ‖ omnia
γαλιλαῖοι, πάντα
Hierosolymis in
ἱεροσολύμοις ἐν τ
rant ad " festu
46 δον εἰς τὴν ἑορτ

|| *laborem* eorum introistis. Ex autem
39 τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. ἐκ δὲ τῆς
ciuitate illa multi crediderunt in eum
πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν
Samaritanorum, propter verbum mulie-
τῶν σαμαρειτῶν, διὰ τὸν λόγον τῆς γυναι-
ris ρ *testantis*, Quia dixit mihi omnia quæcũq;
κὸς μαρτυρούσης, ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα
feci. Quum ergo venissent ad illum
40 ἐποίησα. ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ
Samaritani, rogauerunt eum * *manere apud*
σαμαρεῖται, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ'
eos: & mansit ibi duos dies. Et
41 αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. καὶ
multò plures crediderunt in eum propter
πολλῷ πλείοις ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν διὰ τὸν
sermonẽ eius. Et mulieri dicebant, Quia non
42 λόγον αὐτοῦ· τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον, ὅτι οὐκ
‖ *amplius* propter tuã loquelam credimus: ipsi
ἔτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν· αὐτοὶ
enim audiuimus, & scimus quia hic est
γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν
verè saluator mundi *Christus*. Post
43 ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ χριστός. μετὰ
autem duos dies exiit indè, &
δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ
abiit in Galilæam. Ipse enim
44 ἀπῆλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν. αὐτὸς γὰρ ὁ
Iesus ' *testatus est*, quia propheta in * *pro-*
Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν, ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ
pria patria honorem non habet. Quum ergo
45 πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει. ὅτε οὖν
venisset in Galilæam, exceperunt eum
ἦλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ
Galilæi, ‖ omnia *intuiti* quæ fecerat *in*
γαλιλαῖοι, πάντα ἑωρακότες, ἃ ἐποίησεν ἐν
Hierosolymis in * festo: & ipsi enim vene-
Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλ-
rant ad " festum. Venit ergo *Iesus*
46 θον εἰς τὴν ἑορτήν. ἦλθεν οὖν ὁ Ἰησοῦς

‖ labores

ρ testimoniũ perhibentis,

* vt ibi maneret:

‖ iam

' testimoniũ perhibuit,
* sua

‖ quum vidissent

* die

" diem.

iterum

iterum in Cana Galilææ, vbi fe-
πάλιν εἰς τὴν κανὰ τ Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίη-
cit aquam vinum. & erat quidã regulus, cuius
σε τὸ ὕδωρ οἶνον. καὶ ἦν τις βασιλικὸς, οὗ ὁ
filius infirmabatur in Capharnaũ. Hic audiens
υἱὸς ἠσθένει ἐν καφαρναούμ. οὗτος ἀκούσας 47
quia Iesus aduenisset ex Iudæa in Ga-
ὅτι ἰησοῦς ἥκει ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν γα-
lilæam, abiit ad eum, & rogabat eum
λιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ ἠρώτα αὐτὸν
vt descenderet, & sanaret ″ ipsum filium:
ἵνα καταβῇ, καὶ ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν·
futurus erat enim mori. Dixit ergo
ἤμελλε γὰρ ἀποθνήσκειν. εἶπεν οὖν ὁ 48
Iesus ad eum: || si non signa & prodigia
ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα
videritis, non * credetis. Dicit ad eum
ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε. λέγει πρὸς αὐτὸν 49
regulus: Domine, descende ″ ante me
ὁ βασιλικὸς, κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθα-
ri puerum meum. Dicit ei Iesus:
νεῖν τὸ παιδίον μου. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, 50
Vade, filius tuus viuit & credidit ho-
πορεύου· ὁ υἱός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄν-
mo sermoni quem dixit ei Iesus, &
θρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ
ibat. Iam autem eo descendente,
ἐπορεύετο. ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος, 51
serui eius occurrerunt ei, & nuncia-
οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν αὐτῷ, καὶ ἀπήγ-
uerunt, dicentes, Quia ρ puer tuus viuit. Inter-
γειλαν, λέγοντες, ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ. ἐπύ- 52
rogabat ergo ab eis horam in qua me-
θετο οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν ἐν ᾗ κομψό-
lius habuerit: & dixerũt ei, Quia heri ho. ã septi-
τερον ἔσχε· καὶ εἶπον αὐτῷ, ὅτι χθὲς ὥραν ἑβδό-
mam reliquit eum febris. Cognouit ergo
μην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός. ἔγνω οὖν 53
pater quia in illa hora ×, in qua dixit
ὁ πατὴρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ἐν ᾗ εἶπεν

‖ quum audisset
* à
″ eius
″ incipiebat
‖ Nisi
* creditis.
″ prius quàm moriatur filius meus.
ρ filius eius viueret.
× erat,

ei Iesus, Quia filius tuus viuit: & credidit
αὐτῷ ὁ ἰησοῦς ὅτι ὁ υἱός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν
ipse & domus eius tota. Hoc iterum
54 αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. τοῦτο πάλιν
secundum signum fecit Iesus *veniens* ‖ quum venisset.
δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐλθὼν
ex Iudæa in Galilæam.
ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν γαλιλαίαν.

CAP. V. ε'.

Post hæc erat *festum Iudæorum, & * dies festus.
1 Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων, καὶ
ascendit Iesus in Hierosolymam. Est autē in
2 ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα. ἔστι δὲ ἐν
Hierosolymis super Probatica pisci-
τοῖς ἱεροσολύμοις ὑπὲρ τῇ προβατικῇ κολυμ-
na " cognominata Hebraicè ‖ Bethesda, quin- " quæ cognominatur
βήθρα ἡ ἐπιλεγομένη ἑβραϊστὶ βηθεσδὰ, πέν- ‖ Bethsaida,
que porticus habens. In his iacebat
3 τε στοὰς ἔχουσα. ἐν ταύταις κατέκειτο
multitudo *multa languentium, cæcorum, * magna
πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν,
claudorū, aridorum, expectantium aquæ
χωλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος
motum. Angelus *enim* secundū tēpus descē- ' autem Domini
4 κίνησιν. ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατε- ‖ mouebatur
debat in piscinam, & ‖ *turbabat* aqua: & qui
βαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ, καὶ ἐταράττε τὸ prior descē-
aquam: igitur *primus descendens* post motio- disset in pi-
ὕδωρ· ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταρα- scinam
nem aquæ, sanus fiebat *quo tandem de- * à quacum-
χὴν τοῦ ὕδατος ὑγιὴς ἐγίνετο, ὥ δήποτε κα- que
tinebatur " *morbo.* Erat autē quidam homo " infirmita-
κεῖτο νοσήματι. ἦν δέ τις ἄνθρωπος te.
ibi triginta ‖ octo annos habens in infirmi- ‖ &
ἐκεῖ τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθε- * sua.
tate *. Hunc " *videns* Iesus iacentem, ' quum vi-
6 νείᾳ. τοῦτον ἰδὼν ὁ ἰησοῦς κατακείμενον, disset.

|| cognouisset

& ||cognoscens quia multũ iam tẽpus haberet, dicit
καὶ γνοὺς ὅτι πολλὰ ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει
ei: Vis sanus fieri? Respondit
αὐτῷ, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ἀπεκρίθη 7
ei languidus: Domine, hominem non habeo,
αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν, κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω,
vt quum turbata fuerit aqua, mittat me in
ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλλῃ με εἰς
piscinam: * in quo autem venio ego,
τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγὼ,
alius ante me descendit. Dicit ei
ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. λέγει αὐτῷ 8
Iesus: ¶ Excitare, tolle grabatum tuum, &
ὁ ἰησοῦς, ἔγειραι, ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ
ambula. Et statim factus est sanus ille ho-
περιπάτει. καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄν- 9
mo: & sustulit grabatum suum, & am-
θρωπος, καὶ ἦρε τὸν κράββατον αὐτοῦ, καὶ πε-
bulabat. erat autem sabbatum in illo
ριεπάτει. ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ
die. Dicebant ergo Iudæi || en-
ἡμέρᾳ. ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι τῷ τεθερα- 10
rato, Sabbatum est, non licet tibi tollere
πευμένῳ, σάββατόν ἐστιν· οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι
grabatum ". Respondit eis, || Fa-
τὸν κράββατον. ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ὁ ποιή- 11
ciens me sanum, ille mihi dixit, Tolle gra-
σας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἆρον τὸν κρά-
batum tuum, & ambula. Interrogauerũt ergo
βατόν σου, καὶ περιπάτει. ἠρώτησαν οὖν 12
eum, Quis est ille homo * dicens tibi, Tolle
αὐτὸν, τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι, ἆρον
grabatum tuum, & ambula? ¶ At sa-
τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει; ὁ δὲ ἰα- 13
natus non sciebat quis esset: nam Iesus * declina-
θεὶς οὐκ ἤδει τίς ἐστιν· ὁ γὰρ ἰησοῦς † ἐξένευ-
uit || turba * existente in loco. Postea
σεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. μετὰ ταῦτα 14
inuenit eum Iesus in tempio, & dixit
εὑρίσκει αὐτὸν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν

* dum enim

¶ Surge,

|| illi qui sanatus fuerat,

" tuum.

|| Qui fecit

* qui dixit

¶ Is autẽ qui sanus fuerat effectus, nesciebat

* enim

† ἐκνεύω

|| à

* constituta

illi: Ecce sanus factus es: ‖ne amplius pecca, ‖ iam noli
ἀυτῷ, ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, peccare, ne
vt non deterius aliquid tibi * fiat. Abiit * contingat.
15 ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. ἀπῆλθεν
ille homo, & nunciauit Iudæis, Quia
ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀπήγγειλε τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι
Iesus esset ¶ *faciens* eum sanum. Et propter ¶ qui fecit
16 ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ. καὶ διὰ
‖hoc persequebantur Iesum Iudæi, & quære- ‖ ea
τοῦτο ἐδίωκον τὸν ἰησοῦν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ἐζή-
bant eum occidere, quia hæc faciebat in
τουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν
sabbato. At Iesus ″ respondit eis, ″ autem
17 σαββάτῳ. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς,
Pater meus vsque modò operatur, & ego o-
ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐρ-
peror. Propter * *hoc* ergo magis quære- * ea
18 γάζομαι. διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζή-
bant eum Iudæi interficere, quia non
τουν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ
solùm soluebat sabbatum, sed & patrem
μόνον † ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα † λύω
″ *proprii* dicebat Deũ, æqualem *seipsum* faciens ″ suum
ἴδιον ἔλεγε τὸν θεὸν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ
Deo. Respondit iraque Iesus, & dixit
19 θεῷ. ἀπεκρίνατο οὖν ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν
illis: Amen amen dico vobis, Non potest
αὐτοῖς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται
filius facere à *seipso* * *nihil*, *si* nõ quod vide- * quicquam, nisi
ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν, ἐὰν μή τι βλέ-
rit patrem facientem: quæcũq; enim ille
πῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα. ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος
fecerit, hæc & filius similiter facit. Nam ¶ enim
20 ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. ὁ γὰρ
pater ¶ diligit filium, & omnia demonstrat ei
πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱὸν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ
quæ ipse facit, & maiora his demonstrabit
ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει
ei opera, vt vos miremini.
αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε.

Sicut enim pater ſuſcitat mortuos, &
ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς, καὶ 21
viuificat, ſic & filius quos vult viuificat.
ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ.
|| quemquam Neque enim pater iudicat *neminem*, ſed
οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν 22
iudicium omne dedit filio. Vt omnes
κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ. ἵνα πάντες 23
honorificent filium ſicut honorificant pa-
τιμῶσι τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν πα-
trem. * Qui "non" *honorificans* filium, nõ honorificat pa-
τέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν, οὐ τιμᾷ τὸν πα-
|| qui miſit trem || *mittentem* illum. Amen am n
τέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν. ἀμὴν ἀμὴν 24
* qui "audit, & credit ei qui miſit dico vobis, quia * verbum meum *audiens, &*
λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, καὶ
credens *mittenti* me, habet vitam æter-
πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώ-
q transiet à nam, & in iudicium non venit, ſed q *transi-*
νιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέ-
uit ex morte in vitam. Amen
βηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν. ἀμὴν 25
amen dico vobis, quia venit hora, & nunc
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν
eſt, quando mortui audient vocem
ἐστὶν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσουσι τῆς φωνῆς τοῦ
filij Dei, & * *audientes* viuent.
υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται.
* qui audierint Sicut enim pater habet vitã in ſemetipſo,
ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, 26
ſic dedit & filio vitã habere in ſemetipſo,
οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ.
Et poteſtatem dedit ei etiam iudiciũ
καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν 27
facere, quia filius hominis eſt. * Ne mira-
ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί. μὴ θαυμά- 28
mini hoc, quia venit hora, in qua omnes qui in
ζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν
monumentis * audient vocem eius,
τοῖς μνημείοις ἀκούσουσι τῆς φωνῆς αὐτοῦ.

Et pro-

Et procedent qui bona q*facien-*
29 καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαν-
tes, in resurrectionem vitæ: qui verò mala
τες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς· οἱ δὲ τὰ φαῦλα
||*agentes*, in resurrectionem iudicij.
πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως.
Non possum ego facere à meipso "*ni-*
30 οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ-
hil: sicut audio, iudico, & iudicium meum
δέν. καθὼς ἀκούω, κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ
iustum est: quia non quæro voluntatem
δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ
meam, sed voluntatem **mittentis* me
ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με
Patris. Si ego q*testor* de meipso,
31 πατρός. ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ,
testimonium meum non est verum. Alius est
32 ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἀληθής. ἄλλος ἐστὶν
**testans* de me, & scio quia verum est
ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν
testimonium quod *testatur* de me.
ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.
Vos misistis ad Ioannem, & "*te-*
33 ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ με-
status est veritati. Ego autem non ab
34 μαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ. ἐγὼ δὲ οὐ παρ'
homine testimonium accipio:
ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω·
sed hæc dico, vt vos **sa*lui*eminini*,
ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε.
Ille erat lucerna ardens, &
35 ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος, καὶ
lucens: Vos autem voluistis exul-
φαίνων· ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιά-
tare ad horam in luce eius. Ego
36 σθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. ἐγὼ
autem habeo testimonium maius Ioan-
δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάν-
ne: *nam* opera ||quæ dedit mihi pater
νου· τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ

ρ fecerunt,

||egerunt,

"quicquam:

*eius qui misit

q testimoniũ perhibeo

|| qui testimonium perhibet

" perhibet

" testimoniũ perhibuit

*salui fiatis.

||enim

vt perficiam ea, ipsa opera quæ
ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ
ego facio testantur de me quia pater
ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ πατήρ
me misit. Et mittens me pater,
με ἀπέσταλκε. καὶ ὁ πέμψας με πατὴρ 37
ipse testatus est de me: neque vocem
αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ· οὔτε φωνὴν
eius audistis vnquam, neque speciem eius
αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ
vidistis: Et verbum eius non habetis ma-
ἑωράκατε· καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μέ- 38
nens in vobis: quia quem misit ille, huic
νοντα ἐν ὑμῖν· ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τού-
vos non creditis. Scrutamini scri-
τῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. ἐρευνᾶτε τὰς γρα- 39
pturas, quia vos putatis in ipsis vitam æter-
φάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώ-
nam habere, & illæ sunt testantes
νιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι
de me. Et non vultis venire ad me, vt
περὶ ἐμοῦ. καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με, ἵ- 40
viram habeatis. Gloriam ab hominibus non
να ζωὴν ἔχητε. δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ 41
accipio. Sed cognoui vos, quia dile-
λαμβάνω. ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀ- 42
ctionem Dei non habetis in vobis ipsis. Ego
γάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς. ἐγὼ 43
veni in nomine patris mei, &
ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ
non accipitis me: si alius venit in
οὐ λαμβάνετέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ
nomine proprio, illum accipietis. Quomodo
ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε. πῶς 44
potestis vos credere, gloriam ab inui-
δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλή-
cem accipientes, & gloriam quæ à
λων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν πα-
solo Deo non quæritis? Ne putate
ρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε; μὴ δοκεῖτε 45

p testimonium perhibent
q qui misit
r testimonium perhibuit
s quæ testimonium perhibent
t Gloriam
u accepistis
x suo,
y qui
z accipietis, est
a Nolite putare

quia ego *accusabo vos apud pa-
ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πα-
trem: est "accusans vos Moyses,
τέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν μωσῆς,
in quo vos speratis. Si enim cre-
46 εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. εἰ γὰρ ἐπί-
deretis Moysi, crederetis ‖utique mihi: de enim
στευετε μωσῆ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ
me ille scripsit. Si autem illius
47 ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου
literis non creditis, quomodo meis ver-
γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥή-
bis credetis?
μασι πιστεύσετε;

CAP. VI. ϛ'.

Post hæc abiit Iesus trans
1 Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς πέραν
mare Galilæa* Tiberia-
τῆς θαλάσσης τῆς γαλιλαίας τῆς τιβεριά-
dis: Et sequebatur eum ♀turba mul-
2 δος· καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πο-
ta: quia videbant eius signa quæ faciebat
λὺς ὅτι ἐθεώρουν αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει
super ‖infirmantibus. Subiit "autem
3 ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων. ἀνῆλθε δὲ
in montem Iesus, & ibi sedebat
εἰς τὸ ὄρος ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο
cum discipulis suis. Erat autē pro-
4 μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐγ-
ximum Pascha *festum Iudæorum ‖Attol-
γὺς τὸ πάσχα ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων. ἐπά-
lens ergo Iesus oculos, &
ρας οὖν ὁ ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ
♀intuitus quia ‖multa turba venit
θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται
ad eum, dicit ad Philippum,
πρὸς αὐτὸν, λέγει πρὸς τὸν φίλιππον,
Vnde ememus panes, vt manducent hi?
πόθεν ἀγοράσωμεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι;

*quod est

♀ multitudo magna:

‖ his qui infirmabantur. ergo

* dies festus
‖Quum subleuasset

♀ vidisset
‖ multitudo maxima

Hoc autem dicebat tentans eum: ipse
τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐτόν· αὐτὸς 6
enim sciebat quid *futurus* esset *facere. Respondit ei
γὰρ ἤδει τί ἔμελλε ποιεῖν. ἀπεκρίθη αὐτῷ 7
Philippus: Ducentorum denariorum panes nō
Φίλιππος· διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ
sufficiunt eis, vt vnusquisque eorū mo-
ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βρα-
dicū quid accipiat. Dicit ei vnus ex
χύ τι λάβῃ. λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν 8
discipulis eius, Andreas frater Simonis
μαθητῶν αὐτοῦ ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς σίμωνος
Petri: Est puer*ulus* vnus hîc, qui habet quinque
πέτρου· ἔστι παιδάριον ἓν ὧδε ὃς ἔχει πέντε 9
panes hordeaceos, & duos piscicul*os*: sed hæc
ἄρτους κριθίνους, καὶ δύο ὀψάρια· ἀλλὰ ταῦ-
quid sunt inter tot? Dixit *autem* Ie-
τα τί ἐστιν εἰς τοσούτους; εἶπε δὲ ὁ ἰη- 10
sus: Facite homines discumbere.
σοῦς, ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν.
erat autē fœnum multum in loco: discubuerūt
ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ· ἀνέπεσον
ergo viri *numerum quasi quinque
οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡσεὶ πεντακι-
millia. Accepit *autem* panes Iesus, &
χίλιοι. ἔλαβε δὲ τοὺς ἄρτους ὁ ἰησοῦς, καὶ 11
gratias *agens* distribuit discipulis,
εὐχαριστήσας † διέδωκε τοῖς μαθηταῖς, οἱ
at discipuli discumbentibus: similiter &
δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις· ὁμοίως καὶ
ex *piscicul*is quantum volebant. Vt autē im-
ἐκ τῶν ὀψαρίων ὅσον ἠθέλον. ὡς δὲ ἐνε- 12
pleti sunt, *dicit discipulis suis: Col-
πλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, συν-
ligite *superabundantia* fragmenta, vt
αγάγετε περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα
non quid pereat. Collegerunt ergo, & im-
μή τι ἀπόληται. συνήγαγον οὖν, καὶ ἐγέ- 13
pleuerunt duodecim cophinos fragmentorum
μισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων, ἐκ τῶν

quin-

*futurus.

pisces:

tantos? ergo

*numero

ergo

quum egisset,

† διαδίδωμι

*piscibus

dixit

quæ superauerunt ne pereant.

quinque panibus hordeaceis, quæ superfuerunt
πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων ἃ ἐπερίσσευσε τοῖς
*comedentibus. Illi ergo homines ‖videntes
14 βεβρωκόσιν. οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες
quod fecerat signum Iesus, dicebant, Quia
ὃ ἐποίησε σημεῖον ὁ ἰησοῦς, ἔλεγον, ὅτι
hic est verè Propheta ϙ venturus
οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος
in mundum. Iesus ergo cognoscens quòd
15 εἰς τὸν κόσμον. ἰησοῦς οὖν γνοὺς ὅτι
futuri essent venire & rapere eum,
μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν,
vt facerent eum regem, *recessit
ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησε
iterum in montem ipse solus. Vt autem ϙ
16 πάλιν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος. ὡς δὲ
serum factum est, descenderunt discipuli eius
ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
ad mare Et ‖ascendentes in
17 ἐπὶ τὴν θάλασσαν· καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ
navim, venerunt trans mare in
πλοῖον, ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς
Capharnaum: & tenebræ iam factæ erant, &
καπερναούμ. καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει, καὶ
non venerat ad eos Iesus. Et
18 οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς. ἥ τε
mare vento magno flante, exur-
θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διη-
gebat. *Proceßi ergo quasi stadia
γείρετο. † ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους
19 vigintiquinque aut triginta vident Ie-
εἰκοσιπέντε ἢ τριάκοντα, θεωροῦσι τὸν ἰη-
sum ambulantem supra mare, &
σοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ
‖prope navem factum, & timuerunt.
ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν.
Ille autem dicit eis: Ego sum, ‖ne time-
20 ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖ-
re. Voluerunt ergo accipere eum in na-
σθε. ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖ-

*his qui mãducauerant.
‖ quum vidissent
ϙ qui est
‖ quum cognouisset quia venturi essent vt raperent
' &
* fugit
ϙ serò
‖ quum ascẽdissent
' autem
* Quum remigassent
† ἐλαύνω
ϙ proximum naui fieri
‖ nolite timere

uim, & statim nauis ¶ *facta est* ad terram
ον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς
in quam ibant. ¶ *Postridie* turba
εἰς ἣν ὑπῆγον. τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ 22
constituta trans mare, *videns* quia na-
ἑστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης, ἰδὼν ὅτι πλοι-
uicula alia non erat ibi, *si non* vna *illa in*
άριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ, εἰ μὴ ἓν ἐκεῖνο εἰς
quam intrarant discipuli eius, & quia non
ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ
simul introisset cum discipulis suis Iesus in
συνεισῆλθε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς
nauiculam, sed soli discipuli eius
τὸ πλοιάριον, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
abiissent. Aliæ verò superuenerunt naues à Ti-
ἀπῆλθον. ἄλλα δὲ ἦλθε πλοιάρια ἐκ τι-
beriade iuxta locum vbi manducauerãt pa- 23
βεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρ-
nem, gratias *agente* Domino. Quum ergo vi-
τον, εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου. ὅτε οὖν εἶ-
disset turba quia Iesus non esset ibi, neque 24
δεν ὁ ὄχλος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ, οὐδὲ οἱ
discipuli eius, ascenderunt *pro* in nauiculas,
μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα,
& venerunt *in* Capharnaum, quærentes Iesum.
καὶ ἦλθον εἰς Καφαρναούμ, ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν.
Et *inuenientes* eum trans mare, dixerunt
καὶ εὑρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης, εἶπον 25
ei: Rabbi, quando huc *factus es*? Respondit
αὐτῷ· ῥαββί, πότε ὧδε γέγονας; ἀπεκρίθη 26
eis Iesus, & dixit: Amen amen dico
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν, ἀμὴν ἀμὴν λέγω
vobis, Quæritis me, non quia vidistis signa, sed
ὑμῖν, ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ'
quia manducastis ex panibus, & saturati estis.
ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων, καὶ ἐχορτάσθητε.
Operamini non cibum *perman-*
ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυ- 27
tem, sed *cibum manentem*
μένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν

¶ quum inuenissent
¶ venisti?
¶ qui prtit,
¶ qui permanet

¶ fuit
¶ Altera
¶ quæ stabat
¶ vidit
¶ nisi
¶ cum
¶ nauim,
¶ agentes

in vitam æternam, quem filius hominis vo-
εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑ-
bis dabit: hunc enim pater signauit
μῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ
Deus. Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus,
28 θεός. εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, τί ποιοῦμεν,
vt operemur opera Dei? Respon-
ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ; ἀπεκρί-
29 dit Iesus & dixit eis: Hoc est o-
θη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτό ἐστι τὸ ἔρ-
pus Dei, vt credatis in *quem mi-
γον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύητε εἰς ὃν ἀπέστει-
sit ille. Dixerunt ergo ei: Quod ergo facis
30 λεν ἐκεῖνος. εἶπον οὖν αὐτῷ, τί οὖν ποιεῖς
tu signum, vt videamus & credamus tibi? quod
σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί
operaris? Patres nostri manna mãducauerũt
31 ἐργάζῃ; οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον
in deserto, sicut est scriptum, Panem
ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθώς ἐστι γεγραμμένον, ἄρτον
de cælo dedit eis manducare. Dixit
32 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν. εἶπεν
ergo eis Iesus: Amen amen dico vobis,
οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
non Moyses dedit vobis panem de cæ-
οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρα-
lo, sed pater meus dat vobis panem
νοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον
de cælo verum. Nam panis
33 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. ὁ γὰρ ἄρτος
Dei est ‖ ille descendens de cælo, &
τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ
vitam ‖ dans mundo. Dixerunt ergo ad
34 ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. εἶπον οὖν πρὸς
eum: Domine, semper da nobis panem hũc
αὐτόν, κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦ-
Dixit autem eis Iesus: Ego sum pa-
35 τον. εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρ-
nis vitæ: *venientes ad me, non
τος τῆς ζωῆς. ὁ ἐρχόμενος πρός με, οὐ μὴ

*eum

ρenim

‖ qui descendit

‖ dat

*qui venit

q qui credit
esuriet: & q credens in me, non si-
πεινάσει· καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ δι-
tiet vnquam. Sed dixi vobis, quia
ψήσει πώποτε. ἀλλ' εἶπον ὑμῖν, ὅτι 35
q credidistis.
& vidistis me, & non q crediis.
καὶ ἑωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε.
Omne quod dat mihi pater, ad me
πᾶν ὃ δίδωσί μοι ὁ πατὴρ, πρὸς ἐμὲ 36
q eũ qui venit
venet: & q venientem ad me non eii-
ἥξει. καὶ τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκ-
ciam foras. Quia descendi de cæ-
βάλω ἔξω. ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐ- 38
lo, non vt faciam voluntatem meam,
ρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν,
sed voluntatem ||mittentis me. Hæc
ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. τοῦτο 39
*enim
*autem est voluntas ||mittentis me pa-
δὲ ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πα-
tris, vt omne quod dedit mihi, non perdam
τρὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι, μὴ ἀπολέσω
ex eo: sed ||resuscitabo illud in nouis-
ἐξ αὐτοῦ· ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχα-
simo die. Hæc autem est voluntas *mit-
τῇ ἡμέρᾳ. τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμ 40
|| resuscitem
* Patris mei qui misit
tentis me, vt omnis ||videns filium, &
ψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν, καὶ
|| qui videt
"credit
"credens in eum, habeat vitam æternam: &
πιστεύων εἰς αὐτὸν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον· κὴ
resuscitabo eum ego*
*in
nouissimo die.
ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.
Murmurabant ergo Iudæi de illo, quia di-
†γογγύζω
† ἐγόγγυζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶ- 41
q viuus qui descendi
xisset: Ego sum panis q descendens de cæ-
πεν· ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐ-
lo. Et dicebant: Nonne hic est Iesus
ρανοῦ. καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ 42
filius Ioseph, cuius nos nouimus patrem
υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα
& matrem? quomodo ergo dicit hic, quia
καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει οὗτος, ὅτι

de

de cælo
43 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
ergo Iesus, &
οὖν ὁ Ἰησοῦς, κα
rate cum alij
44 ζετε μετ' ἀλλ
venire ad me,
ἐλθεῖν πρός με,
tens me, traxerit
ψας με, ἑλκύσῃ
eum *nouis
45 αὐτὸν τῇ ἐσχά
ptum in P
μῷ· καὶ ἔσονται πα
nes docibiles
τες διδακτοὶ τοῦ
à patre,
πρὸς τοῦ πατρὸς
me. Non quia
46 με. οὐχ ὅτι
dit, "si non existen
κεν, εἰ μὴ ὁ ὢν
dit patre
47 ρακε τὸν πατ
vobis, *Creden
ὑμῖν, ὁ πιστεύω
nam. Ego sum
48 νιον. ἐγώ εἰμι
Patres
49 οἱ πατέρες
deserto, &
50 τῇ ἐρήμῳ, κὴ
panis de
ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ
quis ex ipso ma
τις ἐξ αὐτοῦ φ
Ego sum pa
51 ἐγώ εἰμι ὁ ἄ
lo [descendens:
νοῦ καταβάς.

de cælo descendi? Respondit
43 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα; ἀπεκρίθη
ergo Iesus, & dixit eis: ¶Ne murmu-
οὖν ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, μὴ γογγύ-
rate cum alij aliis. Nemo potest
44 ζετε μετ' ἀλλήλων. οὐδεὶς δύναται
venire ad me, ‖si non pater *mis-
ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμ-
tens me, traxerit eum: & ego resuscitabo
ψας με, ἑλκύσῃ αὐτόν· καὶ ἐγὼ ἀναστήσω
eum *nouissimo die. Est scri-
45 αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἔστι γεγραμ-
ptum in Prophetis, Et erunt om-
μένον ἐν τοῖς προφήταις, καὶ ἔσονται πάν-
nes docibiles Dei. omnis ¶igitur audiens
τες διδακτοὶ θεοῦ. πᾶς οὖν ὁ ἀκούων
à patre, & ‖discens, venit ad
παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθών, ἔρχεται πρός
me. Non quia patrem quisquam vi
46 με. οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἑώρα-
dit, *si non existens à Deo: hic vi-
κεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ οὗτος ἑώ-
dit patrem. Amen amen dico
47 ρακε τὸν πατέρα. ἀμὴν ἀμὴν λέγω
vobis, *Credens in me, habet vitam *æter-
ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἔχει ζωὴν αἰω-
nam. Ego sum panis vitæ.
48 νιον. ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς.
Patres vestri manducauerunt mãna in
49 οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν
deserto, & mortui sunt. Hic est
50 τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἀπέθανον· οὗτός ἐστιν ὁ
panis de cælo descendens, vt
ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα
quis ex ipso manducauerit & non moriatur.
τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ, καὶ μὴ ἀποθάνῃ.
Ego sum panis viuus, ¶ille de cæ-
51 ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρα-
lo ‖descendens: si quis manducauerit ex hoc
νοῦ καταβάς. ἐὰν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ

¶Nolite murmurare inuicem.

‖nisi
*qui misit

*in

¶ qui audiũt

‖didicit,

* nisi is qui est

* Qui credit

‖si

¶ qui

‖descendit:

pane, viuet in æternum: & panis autem quem
ἄρτος, ζήσει) εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ ἄρτος ὃν
ego dabo, caro mea est, quam ego dabo
ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω
pro mundi vita. Litigabant ergo
ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. ἐμάχοντο οὖν 52
ad inuicem Iudæi, dicentes: Quomodo po-
πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες, πῶς δύ-
test hic nobis dare carnem manducare? Di-
ναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν; εἶ- 53
xit ergo eis Iesus: Amen amen dico
πεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω
vobis, Si non manducaueritis carnem filij
ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ
hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis
ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε
vitam in vobis ipsis. Manducans meam carnem,
ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, 54
& bibens meum sanguinem, habet vitam æternam, &
καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ
ego resuscitabo eum nouissimo die. Nam
ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἡ γὰρ 55
caro mea verè est cibus, & sanguis
σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά
meus verè est potus. Manducans meam
μου ἀληθῶς ἐστι πόσις. ὁ τρώγων μου τὴν 56
carnem, & bibens meum sanguinem, in me manet,
σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει,
& ego in illo. Sicut misit me viuens
κἀγὼ ἐν αὐτῷ. καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν 57
pater, & ego viuo propter patrem: & manducans
πατὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα· καὶ ὁ τρώ-
me, & ipse viuet propter me. Hic est
γων με κἀκεῖνος ζήσει) δι' ἐμέ. οὗτός ἐστιν ὁ 58
panis qui de cælo descendens, non sicut
ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, οὐ καθὼς
manducauerunt patres vestri manna, & mor-
ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα, καὶ ἀπε-
tui sunt; Manducans hunc panem, viuet in
θανον· ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον, ζήσει) εἰς

suam ad mãducandũ?
Nisi
habebitis
Qui manducat
bibit
in
enim
Qui manducat
bibit
qui manducat
descendit,
Qui manducat

æter-

æternum. H
59 τὸν αἰῶνα. τα
cens in Cap
60 διδάσκων ἐν κα
dientes ex
σαντες ἐκ τῆς
est hic sermo
ἐστὶν οὗτος ὁ λόγ
Sciens autem
61 εἰδὼς δὲ ὁ
rarent de hoc
ζουσι περὶ τούτ
Hoc vos
62 τοῖς, τί τὸ ὑμᾶς
viceritis filiu
θεωρῆτε τὸν υἱὸν
vbi erat pr
63 ὅπου ἦν τὸ πρ
vinificans,
τὸ ζωοποιοῦν
quam. verb
δέν. τὰ ῥήμα
spiritus sunt,
64 πνεῦμά ἐστι,
sunt ex vobis
εἰσὶν ἐξ ὑμῶν
sciebat enim ab
ἤδει γὰρ ἐξ ἀρ
non credentes,
μὴ πιστεύοντες
rus eum.
65 σων αὐτόν.
vobis, quia nemo
ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς
non fuerit datum
μὴ ᾖ δεδομένον
Ex hoc n
66 ἐκ τούτου π
eius in ret
αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπί

æternum. Hæc dixit in ſynagoga do-
59 τὸν αἰῶνα. ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ δι-
cens in Capharnaum. Multi ergo au-
δάσκων ἐν καφαρναούμ. πολλοὶ οὖν ἀκού-
60 dientes ex diſcipulis eius, dixerunt: Durus
σαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον, σκληρός
eſt hic ſermo: quis poteſt eum audire? ρ&
ἐστὶν ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;
Sciens autem Iesus 'in ſeipſo, quia murmu- 'apud ſemet-
61 εἰδὼς δὲ ὁ ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ, ὅτι γογγύ- ipſum
rarent de hoc diſcipuli eius, dixit eis:
ζουσι περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐ-
Hoc vos ſcandalizat? Si ergo
62 τοῖς, τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει; ἐὰν οὖν
viceritis filium hominis aſcendentem
θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα
vbi erat prius? Spiritus eſt
63 ὅπου ἦν τὸ πρότερον; τὸ πνεῦμά ἐστι
qui viuificans, caro non prodeſt quic- ρ qui viuifi-
τὸ ζωοποιοῦν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐ- cat,
quam. verba quæ ego ‖loquor vobis, ‖ loquutus
δέν. τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ſum
ſpiritus ſunt, & vita ſunt. Sed
64 πνεῦμά ἐστι, καὶ ζωή ἐστιν. ἀλλ'
ſunt ex vobis quidam qui non credunt:
εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἱ οὐ πιστεύουσιν·
ſciebat enim ab initio Iesus qui eſſent
ἤδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ ἰησοῦς τίνες εἰσὶν οἱ
non credentes, & quis eſſet traditu-
μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώ-
rus eum. Et dicebat, Propter 'hoc dixi ‖ea
65 σων αὐτόν. καὶ ἔλεγε, διὰ τοῦτο εἴρηκα
vobis, quia nemo poteſt venire ad me, *ſi 'niſi
ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν
non fuerit datum ei à patre meo.
μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός μου.
Ex hoc multi abierunt diſcipulorum
66 ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν
eius in retrò, & non ‖amplius cum illo ‖iam
αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ

ambu-

panis autem quem
καὶ ὁ ἄρτος ὃν
quam ego dabo
ν, ὃν ἐγὼ δώσω
Litigabant ergo
ἐμάχοντο οὖν 52
es: Quomodo po-
γοντες, πῶς δύ-
em ‖manducare? Di-
νηται φαγεῖν; εἶ- 53
en amen dico
λὴν ἀμὴν λέγω
carnem filij
σαρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ
nguinē, nō ‖habetis
τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε
ns meam carnem,
ν μου τὴν σάρκα, 54
bet vitā æternā, &
ζωὴν αἰώνιον, καὶ
no die. Nam
τῇ ἡμέρᾳ. ἡ γὰρ
us, & ſanguis 55
ὅστις, καὶ τὸ αἷμά
Manducans meam
ὁ τρώγων μου τὴν
em, in me manet, 56
ν, ἐν ἐμοὶ μένει,
ſit me viuens
ἐστὶν ἐμὲ ὁ ζῶν 57
trem: & *mandu-
τερα· καὶ ὁ τρώ-
ter me. Hic eſt
ἐμὲ οὗτος ἐστὶν ὁ 58
endens, non ſicut
βας, οὐ καθὼς
manna, & mor-
ὁ μάνα, καὶ ἀπε-
panem, viuet in
ἄρτον, ζήσει εἰς

æter-

ambulabant. Dixit ergo Iesus
περιεπάτουν. εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τοῖς 67
‖ ad ‖duodecim: Numquid & vos vultis abire?
δώδεκα, μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν;
Respondit ergo ei Simon Petrus: Domine,
ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, 68
ad quem ibimus? verba vitæ
πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς
æternæ habes. Et nos credidimus &
αἰωνίου ἔχεις. καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ 69
cognouimus quia tu es Christus filius Dei
ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ
viuentis. Respondit eis Iesus: Nonne
τοῦ ζῶντος. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, οὐκ 70
ego vos duodecim elegi, &
ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, καὶ
ex vobis vnus diabolus est?
ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν;
¶ de Iuda Dicebat autem ¶Indam Simonis Iscariotem:
ἔλεγε δὲ τὸν ἰούδαν σίμωνος ἰσκαριώτην· 71
‖ traditurus, quum esset hic enim *futurus* erat eum ‖*tradere*, vnus *existens*
οὗτος γὰρ ἤμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι, εἷς ὢν
ex duodecim.
ἐκ τῶν δώδεκα.

CAP. VII. ζ'.

autem Et ambulabat Iesus post hæc in
Καὶ περιπάτει ὁ ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν 1
Galilæam: non enim volebat in Iudæa
τῇ γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ
ambulare: quia quærebant eum Iudæi
περιπατεῖν· ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι
‖ in proximo dies interficere. Erat autem ‖*propè* festus Iu-
ἀποκτεῖναι. ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν ἰου- 2
daeorum, Scenopegia. Dixerunt ‖*igitur* ad eum
δαίων ἡ σκηνοπηγία. εἶπον οὖν πρὸς αὐ- 3
fratres eius: Transi hinc, &
τὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, μετάβηθι ἐντεῦθεν, καὶ

vade in Iudæam, vt & discipuli
ὕπαγε εἰς τὴν ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί
tui videant opera tua quæ facis. Ne
4 σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς. οὐ-
mo quippe in occulto quid facit, & quærit
δεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ
ipse in *manifesto esse. si hæc facis, *palàm
αὐτὸς ἐν παῤῥησίᾳ εἶναι. εἰ ταῦτα ποιεῖς,
manifesta teipsum mundo. Neq;enim
5 φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. οὐδὲ γὰρ
fratres eius credebant in eum.
οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν.
Dicit ergo eis Iesus: Tempus
λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὁ καιρὸς ὁ
6 meum nondum *adest, at tempus ‖ve- *aduenit,
ἐμὸς οὔπω πάρεστιν· ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέ- ‖autem
strum semper est paratum. Non po-
7 τερος πάντοτε ἔστιν ἕτοιμος, οὐ δύνα-
test mundus odisse vos, me autem o-
ται κόσμος μισεῖν ὑμᾶς· ἐμὲ δὲ μι-
dit, quia ego ‖testor de illo, quia ‖testimoniũ
σεῖ ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ, ὅτι τὰ perhibeo
opera eius mala sunt. Vos ascendite
ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν. ὑμεῖς ἀνάβητε
8 ad ‖festum hunc: ego nondum a- ‖diem
εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ἐγὼ οὔπω ἀνα-
scendo ad ‖festum istum: quia tempus
βαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ὅτι ὁ καιρὸς
meum nondum impletum est. Hæc
9 ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται. ταῦτα
‖autem dicens eis, mansit in Galilæa. ‖quum dixis-
ἃ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ. set, ipse
Vt autem ascenderunt fratres eius, tunc
10 ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ τότε
& ipse ascendit ad ϟfestum, non mani- ϟdiem
καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτὴν, οὐ φανε-
festè, sed quasi in occulto. Ipsi ergo Iudæi
ρῶς, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ. οἱ οὖν ἰουδαῖοι
quærebant eum in *festo, & dicebant, Vbi *die
11 ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ ἔλεγον, ποῦ

est ille? Et murmur multus de
ὄχλοις περὶ αὐτοῦ· καὶ γογγυσμὸς πολὺς περὶ 12
eo erat in turbis: hi quidem dicebãt, Quia
αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ὄχλοις· οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι
bonus est: alij* dicebant Non: sed seducit
ἀγαθός ἐστιν· ἄλλοι ἔλεγον οὔ· ἀλλὰ πλανᾷ
turbam. Nemo tamen palam loquebatur
τὸν ὄχλον. οὐδεὶς μέντοι παρρησίᾳ ἐλάλει 13
de illo, propter metum Iudæorum. Iam
περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων. ἤδη 14
autem festo mediante, ascendit Iesus in
δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης ἀνέβη Ἰησοῦς εἰς τὸ
templũ, & docebat. Et mirabantur Iu-
ἱερὸν, καὶ ἐδίδασκε. καὶ ἐθαύμαζον οἱ Ἰου- 15
dæi, dicentes: Quomodo hic literas scit *non
δαῖοι, λέγοντες, πῶς οὗτος γράμματα οἶδε μὴ
didicerit? Respondit ergo eis Ie-
μεμαθηκώς; ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰη- 16
sus, & dixit: Mea doctrina non est mea,
σοῦς, καὶ εἶπεν, ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμὴ,
sed *mittentis me. Si quis voluerit
ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με. ἐάν τις θέλῃ τὸ 17
voluntatem eius facere, cognoscet de doctri-
θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδα-
na, vtrùm ex Deo sit, an ego à mei-
χῆς, πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀφ' ἐμαυ-
ipso loquar. Qui à semetipso loquens gloriam
τοῦ λαλῶ. ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν τὴν δόξαν 18
propriam quærit: at quærens gloriam mit-
τὴν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμ-
tentis eum, hic verax est, & iniustitia
ψαντος αὐτὸν, οὗτος ἀληθής ἐστιν, καὶ ἀδικία
in illo non est. Non Moyses dedit vobis
ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν 19
legem, & nemo ex vobis facit legem?
νόμον, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον;
Quid me quæritis interficere? respondit tur-
τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; ἀπεκρίθη ὁ ὄ- 20
ba, & dixit: Dæmonium habes: quis te quærit
χλος, καὶ εἶπε, δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ

turba quidã enim
*autem
turbas
turbam
‖die
*quum
‖doctus?
didicerit?
*eius qui mi-sit
*loquitur
qui autem quærit
eius qui mi-sit
Nonne

interficere? Respondit Iesus, & dixit
21 ἀποκτεῖναι; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν
eis: Vnum opus feci, & omnes mirami-
αὐτοῖς, ἓν ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζε-
ni. Propter hoc Moyses dedit vobis ‖hoc
22 τε. διὰ τοῦτο μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν
circumcisionem, (non quia ex Moyse est, sed
περιτομὴν οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ μωσέως ἐστὶν, ἀλλ'
ex patribus:) & in sabbato circum-
ἐκ τῶν πατέρων· καὶ ἐν σαββάτῳ, περιτέ-
ciditis hominem. Si circumcisionem accipit
23 μνετε ἄνθρωπον. εἰ περιτομὴν λαμβάνει
homo in sabbato, vt non soluatur
ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ † λυθῇ ὁ
lex Moysi: mihi indignamini quia totũ ho-
νόμος μωσέως, ἐμοὶ χολᾶτε ὅτι ὅλον ἄν-
minem sanum feci in sabbato. * Ne
24 θρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ. μὴ
iudicate secundùm ‖speciem, sed iustum iudi-
κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρί-
cium iudicate. Dicebant ergo quidam ex *Hie-
σιν κρίνατε. ἔλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν ἱερο-
rosolymitis, Nonne hic est quem quærunt in-
σολυμιτῶν, οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀπο-
terficere? Et ecce palam loquitur, & nihil ei
26 κτεῖναι; καὶ ἰδὲ παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ
dicunt. numquid verè cognouerunt princi-
λέγουσι· μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχον-
pes, quia hic est Christus? Sed hunc sci-
27 τες, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. ἀλλὰ τοῦτον οἴ-
mus vnde sit: at Christus *quum vene-
δαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ χριστὸς ὅταν ἔρχη-
rit, nemo scit vnde sit. Clama-
28 ται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν. ἔκρα-
bat ergo in templo docens Iesus,
ζεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ ἰησοῦς,
& dicens, Et me scitis & scitis vnde sim,
καὶ λέγων, κἀμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν εἰ-
& à meipso non veni, sed est
μὶ, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα· ἀλλ' ἔστιν

‖ea.

† λύω

* Nolite iudicare ‖faciem

* Hierosolymis,

* autem

*qui misit nescitis.
" & si dixero quia nescio eum, ero similis vobis mendax: sed scio eum,
qmanus,
‖quum
'facit?
'eis
" eũ qui misit
"iturus est?
*Gentiũ iturus est, & doctaurus gentes?

verus *mittens me, quem vos ‖non no-
ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδα-
stis. Ego scio eum," quia ab ipso sum,
τε. ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμι, 29
& ipse me misit. Quærebant ergo
κἀκεῖνός με ἀπέστειλεν. ἐζήτουν οὖν 30
eum comprehendere, & nemo immisit in
αὐτὸν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ'
illum qmanum, quia nondum venerat ho-
αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥ-
ra eius. Multi autem de turba cre-
ρα αὐτοῦ. πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπί-31
diderunt in eum, & dicebant: Quis
στευσαν εἰς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ὁ χριστὸς
quum venerit, nũquid plura signa faciet ‖hinque
ὅταν ἔλθῃ, μήτι πλείονα σημεῖα ποιήσει ὧν
hic 'fecit? Audierunt Pharisæi
οὗτος ἐποίησεν; ἤκουσαν οἱ φαρισαῖοι τοῦ 32
turbam murmurantem de illo hæc, &
ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα, καὶ
miserunt Pharisæi & Principes Sacerdotũ mi-
ἀπέστειλαν οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ὑπη-
nistros, vt apprehenderent eum. Dixit ergo"
ρέτας, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν. εἶπεν οὖν 33
Iesus: Adhuc modicum tempus vobiscum sum,
ὁ ἰησοῦς, ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι,
& vado ad mittentem me:
καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντα με.
Quæretis me, & non inuenietis: & vbi
ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε. καὶ ὅπου 34
sum ego, vos non potestis venire.
εἰμὶ ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.
Dixerunt ergo Iudæi ad semetipsos:
εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτοὺς, 35
Quò hic "futurus est ire? quia nos
ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι; ὅτι ἡμεῖς
non inueniemus eum? numquid in dispersio-
οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς τὴν διασπο-
nem *Græcorum futurus est ire, & do-
ρὰν τῶν ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι, καὶ δι-

cere Græcos? Quis est hic sermo
36 διάσπειν τοὺς ἕλλησας; τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος
quem dixit, quæretis me, & non inuenietis: & v-
ὃν εἶπε, ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε καὶ ὅ-
bi sum ego, vos non potestis venire?
που εἰμὶ ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δυνήσεσθε ἐλθεῖν;
In autem nouissimo die magno
37 ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς
festiuitatis stabat Iesus, & clamabat dicens: Si
ἑορτῆς εἱστήκει ὁ ἰησοῦς, καὶ ἔκραξε λέγων, ἐάν
quis sitit, veniat ad me, & bibat.
τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με, καὶ πινέτω.
ϱCredens in me, sicut ‖dixit scriptura,
38 ὁ πιστεύων εἰς ἐμε, καθὼς εἶπεν ἡ γραφὴ,
flumina de ventre eius fluent a-
ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδα-
quæ viuæ. Hoc autem dixit de spiri-
39 τος ζῶντος. τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ πνεύμα-
tu, quem "*futuri erant accipere* credentes in
τος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς
eum, nondum enim erat spiritus *sanctus*: quia Ie-
αὐτόν· οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον· ὅτι ὁ ἰη-
sus nondum erat glorificatus. ϱ*Multi ergo ex*
σοῦς οὐδέπω ἐδεδόξαστο. πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ
40 turba ‖*audientes sermonem*, dicebant, Hic est
ὄχλου ἀκούσαντες τοῦ λόγου, ἔλεγον, οὗτός ἐστιν
verè prophetas. Alij dicebant, Hic est
ἀληθῶς ὁ προφήτης· ἄλλοι ἔλεγον, οὗτός ἐστιν
Christus: *alij* dicebant, *Non enim ex Gali
41 ὁ χριστός· ἄλλοι ἔλεγον, μὴ γὰρ ἐκ τῆς γαλι-
læa Christus venit? Nonne scriptura di-
λαίας ὁ χριστὸς ἔρχεται; οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶ-
42 cit, quia ex semine Dauid, & de
πεν, ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος δαβὶδ, καὶ ἀπὸ
Bethlehem ϱvico vbi erat Dauid
βηθλεὲμ τῆς κώμης ὅπου ἦν δαβὶδ ὁ
Christus venit? Dissensio itaque in turba fa-
43 χριστὸς ἔρχεται; σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐ-
cta est propter eum. Quidã autẽ volebãt ex ipsis
44 γένετο δι' αὐτόν. τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν

ϱ Qui credit
‖dicit

" accepturi erant
*datus:

ϱEx illa ergo

‖quũ audissent hos sermones eius,

"quidam autem
*Numquid à

ϱcastello,

apprehendere eum: sed nemo immisit super
πιάσαι αὐτόν· ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ'
eum manus. Venerunt ergo mini-
αὐτὸν τὰς χεῖρας. ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέ- 45
stri ad Pontifices & Pharisæos, & di-
ται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους, καὶ εἶ-
xerunt eis, illi: Quare non adduxistis
πον αὐτοῖς ἐκεῖνοι, διατί οὐκ ἠγάγετε
illum? Responderunt ministri: Nun-
αὐτόν; ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται, οὐδέ- 46
quam sic loquutus est homo, sicut hic
ποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ
homo. Responderunt ergo eis
ἄνθρωπος. ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ 47
Pharisei, Numquid & vos seducti estis?
Φαρισαῖοι, μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε;
Numquid aliquis ex principibus credidit in
μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς 48
eum, aut ex Pharisæis? Sed turba
αὐτὸν, ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων; ἀλλ' ὁ ὄχλος 49
hæc q non noscens legem, maledi-
οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπικατάρα-
cti sunt. ‖Dicit Nicodemus ad eos, ille
τοί εἰσι. λέγει Νικόδημος πρὸς αὐτοὺς, ὁ ὢν 50
"profectus nocte ad eum, *vnus q existens ex ipsis:
ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς αὐτὸν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν.
Numquid lex nostra iudicat hominem,
μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, 51
‖si non audierit ab ipso prius, &
ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον, καὶ
cognouerit quid faciat? Responderunt & dixerunt
γνῷ τί ποιεῖ; ἀπεκρίθησαν, καὶ εἶπον 52
ei: Numquid & tu "ex Galilæa es?
αὐτῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ;
scrutare*, & vide, quia propheta ex
ἐρεύνησον, καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ
Galilæa non surrexit. Et ‖peve-
τῆς Γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται. καὶ ἐπο- 53
nit vnusquisque in domum suam.
ρεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

q quæ nõ nouit
‖Dixit
"qui venit
*qui q erat
‖nisi
"Galilæus es?
*scripturas,
‖reuersi sunt

CAP. VIII. η'.

Iesus autem perrexit in montem
Ιησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν
1 olearum. ‖Diluculo autem iterum ″ acces-
ἐλαιῶν. ὄρθρου δὲ πάλιν παρε-
2 sit in templum, & omnis populus
γίνετο εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς
venit ad eum, & sedens
ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, καὶ καθίσας
docebat eos. Adducunt autem
3 ἐδίδασκεν αὐτούς. ἄγουσι δὲ οἱ
Scribæ & Pharisæi ad eum
γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς αὐ-
mulierem in adulterio deprehen-
τὸν γυναῖκα ἐπὶ μοιχείᾳ κατειλημ-
sam, & ϱstatuentes eam in medio,
μένην, καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ,
*Dicunt ei: Magister, ‖hanc in
4 λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε, ταύτην δ″-
uenimus in ipso furto adulterantem. In autem
5 εμβρ ἐπ' αὐτοφώρῳ μοιχευομένην. ἐν δὲ
Lege nostra Moyses mandauit ϱ huius-
τῷ νόμῳ ἡμῖν μωσῆς ἐνετείλατο τοὺς τοι-
modi ‖lapidari. Tu ergo quid dicis?
αύτας λιθοβολεῖσθαι. σὺ οὖν τί λέγεις;
Hoc autem dicebant tentantes eum, vt
τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτὸν, ἵνα
6 ϱhaberent accusationem aduersus eum. At Iesus
ἔχωσι κατηγορίαν κατ' αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς
ϱdeorsum inclinans digito scribebat in
κάτω κύψας, τῷ δακτύλῳ ἔγραφεν εἰς τὴν
terram, non simulans. ϱVt autem per-
7 γῆν, μὴ προσποιούμενος. ὡς δὲ ἐπέ-
seuerarent interrogantes eum, ‖erectus ait
μενον ἐρωτῶντες αὐτὸν, ἀνακύψας εἶπε
ad eos: Qui sine peccato est vestrûm,
πρὸς αὐτοὺς, ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν,
primus lapidem in illam ϱiaciat.
πρῶτος τὸν λίθον ἐπ' αὐτῇ βαλέτω.

ϱOlueti.
‖Et
ϱvenit

ϱstatuerunt

*Et dixerũt
‖hæc mulier
modò deprehensa est in adulterio.
ϱnobis

‖lapidare.

ϱ possent accusare

ϱautem se

ϱQuum ergo

‖erexit se, & dixit eis;

ϱmittat.

ρ se

‖ hæc,

Et iterum ϙ deorsum inclinans, scribebat in
καὶ πάλιν κάτω κύψας ἔγραφεν εἰς τὴν 8
terram. Ii autem audientes ‖, & à conscien-
γῆν. οἱ δὲ ἀκούσαντες καὶ ὑπὸ τῆς συνει- 9
tia redarguti, exibant vnus post vnũ,
δήσεως ἐλεγχόμενοι ἐξήρχοντο εἷς καθεῖς,
incipientes à senioribus vsque ex-
ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἕως τῶν ἐ-
tremos: & "relictus est solus Iesus, &
σχάτων· καὶ κατελείφθη μόνος ὁ ἰησοῦς, καὶ ἡ
mulier in medio ‖ existens Erectus autem Iesus,
γυνὴ ἐν μέσῳ οὖσα. ἀνακύψας δὲ ὁ ἰησοῦς, 10
& neminem spectans praeter mulierem,
καὶ μηδένα θεασάμενος πλὴν τῆς γυναικὸς,
dixit ei: ϙ Vbi sunt ‖ illi accusatores
εἶπεν αὐτῇ, ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί
tui? nemo te condemnauit? Illa autẽ dixit,
σου; οὐδείς σε κατέκρινεν; ἡ δὲ εἶπεν, 11
Nemo, Domine. Dixit autem ei Iesus: Nec
οὐδείς, κύριε. εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, οὐδὲ
ego te * condemno. Vade, & ϙ ab hoc nunc
ἐγώ σε κατακρίνω. πορεύου, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν
non amplius pecca. Iterum ergo eis Ie-
μηκέτι ἁμάρτανε. πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰη- 12
sus loquutus est, dicens: Ego sum lux mun-
σοῦς ἐλάλησε, λέγων. ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κό-
di. ‖ Sequens me, non "ambula-
σμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ, οὐ μὴ περιπατή-
bit in tenebris: sed habebit lumen vitæ.
σῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.
Dixerunt ergo ei Pharisei: Tu de te-
εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι, σὺ περὶ σε- 13
metipso testaris? testimoniũ tuum non est
αὐτοῦ μαρτυρεῖς; ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν
verum. Respondit Iesus & dixit
ἀληθής. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν 14
eis: Et si ego * s. stor de meipso, ve-
αὐτοῖς, κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀ-
rum est testimonium meum: quia scio vnde
ληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου· ὅτι οἶδα πόθεν

ϙ remansit

‖ stans. Erigẽs se

ϙ Mulier, ‖ qui te accusabant?

" Quæ

* cõdemnabo.

ϙ iam amplius noli peccare.

‖ qui sequitur

" ambulat

‖ testimoniũ perhibes?

* testimoniũ perhibeo

veni,

scribebat in
γραφεν εἰς τὴν 8
à consciem-
ὑπὸ τῆς συνει- 9
t vnus post vnũ,
ν το εἷς καθεῖς,
ns usque ex-
ἐξῆλθον ἕως τῶν ἐ-
us Iesus, &
νος ὁ ἰησοῦς, καὶ ἡ
s autem Iesus,
ψας δὲ ὁ ἰησοῦς, 10
er mulierem,
ὴν τῆς γυναικὸς,
accusatores
νοι οἱ κατήγοροί
ait? Illa autẽ dixit,
; ἡ δὲ εἶπεν, 11
i Iesus: Nec
ῇ ὁ ἰησοῦς, οὐδὲ
& qab hoc nunc
ου, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν
ergo eis Ie-
οῦν αὐτοῖς ὁ ἰη- 12
um lux mun-
μι τὸ φῶς τοῦ κό-
n "ambula-
ου μὴ περιπατή-
bit lumen vitæ.
ι τὸ φῶς τῆς ζωῆς.
risci: Tu de te-
σεῖς, σὺ περὶ σε- 13
onium tuum non est
υρία σου οὐκ ἔστιν
Iesus & dixit
ἰησοῦς καὶ εἶπεν 14
de meipso, ve-
περὶ ἐμαυτοῦ, ἀ-
neum: quia scio vnde
ν· ὅτι οἶδα πόθεν
veni,

veni, & quò vado: vos autem nescitis
ἦλθον, καὶ ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε
vnde venio, ‖ & quò vado. Vos secundũ
15 πόθεν ἔρχομαι, καὶ ποῦ ὑπάγω. ὑμεῖς κατὰ
carnem iudicatis: ego non iudico quem-
τὴν σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδέ-
quam. Et si iudico autem ego, iudicium
16 να. καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγὼ, ἡ κρίσις
meum verum est: quia solus non sum, sed
ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν· ὅτι μόνος οὐκ εἰμὶ, ἀλλ'
ego, & "mittens me Pater. Et in Le-
17 ἐγὼ, καὶ ὁ πέμψας με πατήρ. καὶ ἐν τῷ νό-
ge verò vestra scriptum est: Quia duorũ ho-
μῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο αν-
minum testimonium verum est. Ego
18 θρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν. ἐγὼ
sum testificans de meipso & testatur
εἰμὶ ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ
de me mittens me Pater. Dicebant
19 περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ. ἔλεγον
ergo ei: Vbi est Pater tuus? Respondit
οὖν αὐτῷ, ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου; ἀπεκρίθη
Iesus: Neque me scitis, neque Patrem
ὁ ἰησοῦς, οὔτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τὸν πατέρα
meum. si me sciretis," & Patrem meum sciretis
μου εἰ ἐμὲ ἤδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἤδειτε
nimirum Hæc verba loquutus est Iesus in
20 ἂν. ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς ἐν
gazophylacio, docens in templo: &
τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ
nemo apprehendit eum, quia necdũ venerat ho-
οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν· ὅτι οὐπω ἐλήλυθε ἡ ὥ-
ra eius. Dixit ergo iterum eis Iesus:
21 ρα αὐτοῦ. εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς,
Ego vado: & quæretis me, & in pec-
ἐγὼ ὑπάγω· καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρ
cato vestro moriemini. Quia ego vado,
τίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω,
vos non potestis venire. Dicebant ergo
22 ὑμεῖς οὐ δυνάσθε ἐλθεῖν. ἔλεγον οὖν οἱ

‖ aut

"qui misit

ρ qui testimonium perhibeo
‖ testimoniũ perhibet

"qui misit

Iudæi: Nũquid interficiet ſemetipſum, quia dicit:
ἰουδαῖοι, μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει,
Quò ego vado, vos non poteſtis ve-
ὅπου ἐγὼ ὑπάγω. ὑμεῖς οὐ δυνάσθε ἐλ-
nire? Et dicebat eis: Vos de deorſum
θεῖν; καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω 23
|| de ſupernis eſtis, ego || ex ſurſum ſum: vos de mun-
ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κό-
do hoc eſtis, ego non ſum de mun-
σμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κό-
do hoc. Dixi ergo vobis quia mo-
σμου τούτου. εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀπο- 24
riemini in peccatis veſtris. ſi enim
θανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἐὰν γὰρ
non crediderit quia ego ſum, moriemini
μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε
in || peccatis veſtris. Dicebant ergo ei:
|| peccato veſtro. ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἔλεγον οὖν αὐ- 25
Tu quis es? Et dixit illis Ieſus:
τῷ, σὺ τίς εἶ; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, τὴν
Principiũ quòd & loquor vobis. Multa habeo de
ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν. πολλὰ ἔχω περὶ 26
* qui
* qui miſit vobis loqui & iudicare, ſed * mittens me
ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν, ἀλλ' ὁ πέμψας με
verax eſt: & ego quæ audiui ab eo, hæc
ἀληθής ἐστι· κἀγὼ ἃ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, ταῦ-
loquor in q mundum. Non cognouerũt quia
q mundo. Et
τα λέγω εἰς τὸν κόσμον. οὐκ ἔγνωσαν ὅτι 27
Patrem eis dicebat ||. Dixit ergo
|| Deum.
τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν. εἶπεν οὖν 28
eis Ieſus: Quum exaltaueritis filium
αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ
hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum,
ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι,
& à meipſo facio nihil: ſed ſi-
καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ κα-
cut docuit me Pater meus, hæc lo-
θὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατήρ μου, ταῦτα λα-
quor. Et || mittens me cum me eſt:
|| qui me miſit, mecum
λῶ. καὶ ὁ πέμψας με, μετ' ἐμοῦ ἐστιν· 29

*non

*non reliquit me solum Pater, quia ego
ὅτι ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ· ὅτι ἐγὼ τὰ
‖placita ei, facio semper. Hæc
30 ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε. ταῦτα
illo loquente, multi crediderunt in eum.
αὐτοῦ λαλοῦντος, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐ-
Dicebat ergo Iesus ad *credentes,qui crediderunt
31 τόν. ἔλεγεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπι-
ei, Iudæos: Si vos man-
στευκότας αὐτῷ ἰουδαίους, ἐὰν ὑμεῖς μεί-
seritis in sermone meo, verè disci-
νητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθη-
puli mei eritis. Et cognoscetis veritatem:
τά μου ἐστέ. καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν,
32 & veritas ‖liberos faciet vos. Re-
καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς. ἀπε-
‖liberabit
33 sponderunt ei: Semen Abrahæ sumus,
κρίθησαν αὐτῷ, σπέρμα ἀβραάμ ἐσμεν,
& nemini seruiuimus vnquam: quomodo
καὶ οὐδενὶ † δεδουλεύκαμεν πώποτε· πῶς
tu dicis, Quod liberi eritis?
σὺ λέγεις, ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε;
Respondit eis Iesus: Amen, amen
34 ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν
dico vobis, quia omnis *faciens pec-
λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρ-
catum, seruus est peccati. At ser-
35 τίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας. ὁ δὲ δοῦ-
uus ‖non manet in domo in æternum.
λος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ
filius manet in æternum. Si ergo filius
36 υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς
vos liberauerit, verè liberi eri-
ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσε-
tis. Scio quia ¶semen Abrahæ estis: sed
37 σθε. οἶδα ὅτι σπέρμα ἀβραάμ ἐστε, ἀλλὰ
quæritis me interficere, quia sermo meus
ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς
non capit in vobis. Ego quod vidi apud
38 οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν. ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ

*&
‖quæ sunt
¶filij meus
*qui facit
‖autem
† δουλεύω

"quæ I atrem meum, loquor: & vos igitur quod vidi-
πῷ πατρί μου, λαλῶ· καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἑωρά-
stis apud Patrem vestrum, facitis. Re-
κατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν, ποιεῖτε. ἀπο- 39
sponderunt & dixerunt ei: Pater noster A-
κρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ὁ πατὴρ ἡμῶν ἀ-
braham est. Dicit eis Iesus: Si fi-
βραάμ ἐστι. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ τέ-
lij Abrahæ *essetis opera Abrahæ
κνα τοῦ ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ ἀβραάμ
*essetis. Nunc autem quæritis me inter-
ἐποιεῖτε. νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀπο- 40
ficere, hominem, qui veritatem vobis
κτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν
loquutus sum, quam audini à Deo. hoc A-
λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ. τοῦτο ἀ-
braham non fecit. Vos facitis
βραὰμ οὐκ ἐποίησεν. ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ 41
opera patris vestri. Dixerunt itaque ei: Nos
ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. εἶπον οὖν αὐτῷ, ἡμεῖς
ex fornicatione non sumus; facti vnũ patrẽ ha-
ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα. ἕνα πατέρα ἔ-
bemus Deum. Dixit eis Iesus: si
χομεν τὸν θεόν. εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ 42
Deus pater vester esset, diligeretis vtiq; me: e-
ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ· ἐ-
go enim ex Deo profectus sum, & veni: neq;
γὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἥκω· οὐδὲ
enim à meipso veni, sed ille me
γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με
misit. "Propterquid loquelam meam nõ
ἀπέστειλε. διατί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ 43
cognoscitis? Quia nõ potestis audire sermonem
γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον
meum. Vos ex patre diabolo
τὸν ἐμόν. ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου 44
estis, & desideria patris vestri vul-
ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέ-
tis facere. ille homicida
λετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος

*estis, facite. ‖ nati. 'ergo ‖ processi, "Quare

erat

s igitur quod vidi-
μεῖς οὖν ὃ ἑωρά-
m, facitis. Re-
πιεῖτε. ἀπ. 39
Pater noster A.
πατὴρ ἡμῶν ἀ-
Iesus: Si fi.
ὁ ἰησοῦς, εἰ τέ-
pera Abrahæ
ργα τοῦ ἀβραὰμ
quæritis me inter-
ητεῖτέ με ἄν-
veritatem vobis 40
ἀλήθειαν ὑμῖν
Deo. hoc A.
τοῦ θεοῦ. τοῦτο ἀ-
os facitis
μεῖς πιεῖτε τὰ
unt itaque ei: Nos 41
οὖν αὐτῷ, ἡμεῖς
facti. vnũ patrẽ ha-
ἕνα πατέρα ἔ-
is Iesus: si
ἦν τοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ 42
geretis vtiq; me: e-
πᾶτε ἂν ἐμέ· ἐ-
sum, & veni: neq;
ον καὶ ἥκω· οὐδὲ
sed ille me
ἀλλ' ἐκεῖνός με
uelam meam nõ
ὰν τὸν ἐμὸν οὐ 43
audire sermonem
κούειν τὸν λόγον
re diabolo
θὸς τοῦ διαβόλου 44
atris vestri val-
τὰ θος ὑμῶν θέ-
homicida
ὰν ἀνθρωποκτόνος

erat

erat ab initio, & in veritate non ste-
λῶ ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἕστη-
tit: quia non est veritas in eo. quum loqui-
κεν· ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λα-
tur mendacium, ex propriis loquitur: quia mẽ-
λῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ· ὅτι ψεύ-
dax est, & pater eius. Ego autẽ quia
στης ἐστὶ, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ ὅτι
45 veritatem dico, non creditis mihi.
τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι.
Quis ex vobis ꝗargnit me de peccato?
46 τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;
Si autem veritatem dico, *propter quid vos nõ cre-
εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διατί ὑμεῖς οὐ πι-
ditis mihi? ‖Existens ex Deo, verba
στεύετέ μοι; ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ, τὰ ῥήματα
47 Dei audit. *Propter hoc vos non audi-
τοῦ θεοῦ ἀκούει. διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούε-
tis, quia ex Deo non estis Responderunt
48 τε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ. ἀπεκρίθησαν
ergo Iudæi, & dixerunt ei: Non pulchrè
οὖν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ εἶπον αὐτῷ, οὐ καλῶς
dicimus nos, quia Samaritanus es tu, &
λέγομεν ἡμεῖς, ὅτι σαμαρείτης εἶ σὺ, καὶ
dæmonium habes? Respondit Iesus: Ego dæ-
49 δαιμόνιον ἔχεις; ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἐγὼ δαι-
monium non habeo: sed honorifico Patrẽ meũ, &
μόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ
vos inhonoratis me. Ego autẽ non quæro
50 ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με. ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν
gloriam meã, est ꝗquaren, & indicans. Amen
δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. ἀμὴν
amen dico vobis, si quis sermonẽ meum
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐ-
seruauerit, mortem non videbit in
μὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς
æternum. Dixerunt ergo ei Iudæi:
51 τὸν αἰῶνα. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι,
Nunc cognouimus quia dæmonium habes.
νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις·

ꝗarguet

*quare

‖Qui est

*Propterea

‖Nonne bene

ꝗqui quærat, & iudicet.

Abraham mortuus est & Prophetæ: & tu
ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται· καὶ σὺ
dicis, Si quis sermonem meum seruauerit, nõ
λέγεις, ἐὰν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ
z* Numquid gustabit mortem in æternum? *Non tu
γεύσεται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα; μὴ σὺ
maior es patre nostro Abraham, qui
μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραὰμ, ὅστις
mortuus est? & Prophetæ mortui sunt. Quem
ἀπέθανε; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον. τίνα
teipsum tu facis? Respondit Iesus: Si
σεαυτὸν σὺ ποιεῖς; ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἐὰν 54
ego glorifico meipsum, gloria mea nihil
ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτὸν, ἡ δόξα μου οὐδὲν
est. est Pater meus " glorificans me, quẽ
ἐστιν· ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν
vos dicitis quia Deus vester est: Et nõ cogno-
ὑμεῖς λέγετε ὅτι θεὸς ὑμῶν ἐστι. καὶ οὐκ ἐγνώ- 55
uistis eum, ego autem noui eum. Et si
κατε αὐτὸν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν. καὶ ἐὰν
dixero quia non scio eum, ero similis vo-
εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτὸν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῖν
bis mendax: Sed scio eum, & sermonem
ψεύστης· ἀλλ' οἶδα αὐτὸν, καὶ τὸν λόγον
eius seruo. Abraham pater vester exul-
αὐτοῦ τηρῶ. ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλ- 56
tauit vt videret diem meum: &
λιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν· καὶ
vidit, & gauisus est. Dixerunt ergo Iudæi
εἶδε, καὶ ἐχάρη. εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι 57
ad eum: Quinquaginta annos nondũ ha-
πρὸς αὐτὸν, πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔ-
bes, & Abraham vidisti? Dixit eis
χεις, καὶ ἀβραὰμ ἑώρακας; εἶπεν αὐ- 58
Iesus: Amen amen dico vobis,
τοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ϱ prius Abraham ‖ fieri, ego sum. Tulerunt
πρὶν ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγώ εἰμι. †ἦραν 59
ergo lapides vt iacerent in eum. Iesus
οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν. ἰησοῦς

" qui glorificat

ϱ antequàm ‖ fieret, † αἴρω & αἴρομαι

rophetæ: & tu
ροφῆται· καὶ σὺ
meum seruauerit, nõ
ου τηρήσει, οὐ μὴ
eternum? *Non tu
αἰῶνα; μὴ σὺ
o Abraham, qui
ὁ Ἀβραάμ, ὅστις
mortui sunt. Quem
ι ἀπέθανον. τίνα
ondit Iesus: Si
κρίθη Ἰησοῦς, ἐὰν 54
gloria mea nihil
δόξα μου οὐδὲν
glorificans me, quẽ
δοξάζων με, ὃν
er est: Et nõ cogno-
ὸ ὄστι. καὶ οὐκ ἐγνώ- 55
i eum. Et si
ν αὐτόν. καὶ ἐὰν
ero similis vo-
ἔσομαι ὅμοιος ὑ-
um, & sermonem
ὐτὸν, καὶ τὸν λόγον
ter vester exul-
πατὴρ ὑμῶν ἠγαλ- 56
m meum: &
ρεν τῇ ἐμῇ· καὶ
unt ergo Iudæi
ν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι 57
nta annos nondũ ha-
α ἔτη οὔπω ἐ-
ci? Dixit eis
ρακας; εἶπεν αὐ- 58
en dico vobis,
μὴν λέγω ὑμῖν,
sum. Tulerunt
γώ εἰμι. †ἦραν 59
n eum. Iesus
ἐπ' αὐτόν. Ἰησοῦς

autem abscondit se, & exiuit de templo,
δὲ † κρυβῆ, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, †κρύπτω
transiens per medium eorum, & præterijt
διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, καὶ παρῆγεν
sic.
οὕτως.

CAP. IX. θ'.

Et præteriens *, vidit hominem cæcum ſex *Iesus,
1 Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ ‖ἀ
natiuitate. Et interrogauerunt eum discipuli
γενετῆς. καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ
2 eius, *dicentes*: Rabbi, quis peccauit, hic aut
αὐτοῦ λέγοντες· ῥαββεί, τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ
parentes eius, vt cæcus nasceretur? Re-
οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ; ἀπε-
3 spondit Iesus: Neque hic peccauit, neque parẽtes
κρίθη Ἰησοῦς, οὔτε οὗτος ἥμαρτεν, οὔτε οἱ γονεῖς
eius; sed vt manifestentur opera Dei in
αὐτοῦ· ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν
illo: Me oportet operari opera *mit-
4 αὐτῷ. ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμ- * eius qui
tentis me, donec dies est. Venit nox, quãdo misit
ψαντός με ἕως ἡμέρα ἐστίν. ἔρχεται νὺξ ὅτε
nemo potest operari. Quãdiu in mundo sum,
5 οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ
lux sum mundi. Hæc ‖*dicens*, expuit ‖quum dixis-
6 φῶς εἰμι τοῦ κόσμου. ταῦτα εἰπὼν ἔπτυσε set,
humi, & fecit lutum ex sputo, ¶ in terram,
χαμαὶ, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος,
& liniuit lutum super oculos
καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς
cæci: Et dixit ei: Vade, *eius:
7 τοῦ τυφλοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε,
laua in ¶*natatoriam* *Siloam*, ¶ natatoria
νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ, Siloe,
quod interpretatur, Missus. Abiit
ὃ ἑρμηνεύεται ἀπεσταλμένος. ἀπῆλθεν

ergo & lauit, & venit videns.
οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθε βλέπων.
Itaque vicini & *spectantes eum
οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν
prius quia ¶caecus erat, dicebāt, Nonne
τὸ πρότερον ὅτι τυφλὸς ἦν, ἔλεγον, οὐχὶ
hic est ‖sedens & mendicans?
οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν;
Alij dicebant, Quia hic est. Alij autem,
ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν· ἄλλοι δέ,
"quòd similis ei est. Ille* dicebat
ὅτι ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν· ἐκεῖνος ἔλεγεν,
Quia ego sum. Dicebant ergo ei: Quomodo
ὅτι ἐγώ εἰμι. ἔλεγον οὖν αὐτῷ, πῶς
aperti sunt tibi oculi? Respon-
ἀνεῴχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; ἀπε-
dit ille & ait: Homo *di-
κρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· ἄνθρωπος λεγόμε-
citur Iesus, lutum fecit, & vnxit
νος Ἰησοῦς πηλὸν ἐποίησε, καὶ ἐπέχρισέ
meos oculos, & dixit mihi: Vade ad
μου τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εἶπέ μοι, ὕπαγε εἰς
natatoriam "Siloam, & laua. Ab-
τὴν κολυμβήθραν Σιλωὰμ καὶ νίψαι. ἀπε-
bijens autem & lotus vidi. Di-
λθὼν δὲ καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα. εἶ-
xerunt ergo ei: Vbi est ille? Ait: Ne-
πον οὖν αὐτῷ, ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; λέγει, οὐκ οἶ-
scio. Adducunt eum ad Pharisaeos *illum
δα. ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς φαρισαίους τὸν
nup r caecum. Erat autē Sabbatum, quando
ποτε τυφλόν. ἦν δὲ σάββατον, ὅτε τὸν
lutum fecit Iesus, & aperuit eius
πηλὸν ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ
oculos. Iterum ergo intertogabāt
τοὺς ὀφθαλμούς. πάλιν οὖν ἠρώτων
eum & Pharisai quomodo vidisset.
αὐτὸν καὶ οἱ φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν.
¶At dixit eis: Lutum impositum mihi
ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, πηλὸν ἐπέθηκέ μοι

*qui viderāt
¶mendicus
‖qui sedebat &mēdicabat?
' Nequaquā, sed
*verò
*qui dicitur
"Siloë,
‖ Et abij, & laui, &
"Et
* qui caecus fuerat
¶ Ille autem

super oculos, & laui: & vi-
ὀπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἐνιψάμην, καὶ βλέ-
deo. Dicebant ergo ex Pharisæis quidam:
16 πω. ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν φαρισαίων τινὲς,
Hic homo non est à Deo,
οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ θεοῦ,
quòd Sabbatum non custodit. Alij ‖dice-
ὅτι τὸν σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι ἔλε-
bant: Quomodo potest homo peccator
γον, πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς
*talia signa facere? Et schisma erat pin
τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; καὶ σχίσμα ἦν ἐν
ipsis. Dicunt ergo cæco iterum, Tu
17 αὐτοῖς. λέγουσιν οὖν τυφλῷ πάλιν, σὺ
quid dicis de illo, "quòd aperuit tuos o
τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἤνοιξέ σου τοὺς ὀ-
culos? Ille autem dixit: Quia propheta est.
φθαλμούς; ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι προφήτης ἐστίν.
Non crediderunt ergo Iudæi de illo,
18 οὐ πίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ,
quia cæcus *erat, & vidit, usque quo
ὅτι τυφλὸς ἦν, καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως οὗ τοὺ
vocauerunt parentes eius ‖illius viden-
ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαν-
tis: Et interrogauerunt eos, dicentes: Hic est
19 τος. καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς, λέγοντες. οὗτός ἐστιν
filius vester, quem vos dicitis quia cæcus na
ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐ-
tus est? Quomodo ergo nunc videt? Re-
γεννήθη; πῶς οὖν ἄρτι βλέπει; ἀπε-
sponderunt autem eis parentes eius, & di-
κρίθησαν δὲ αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶ-
xerunt, Scimus quia hic est filius noster,
πον, οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν,
& quia cæcus natus est: Quomodo
21 καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη· πῶς
autem nunc "videt, nescimus, aut quis ape-
δὲ νῦν βλέπει, οὐκ οἴδαμεν, ἢ τίς ἤνοι-
ruit eius oculos, nos nescimus.
ξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν.

qqui
‖autem
*hæc
qinter eos.
'qui
* fuisset &
vidisset: do-
nec
‖qui viderat,
"videat,

ipse ætatem habet, ipsum interrogate. i.
αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε· αὐ-
ipse de seipso loquatur. Hæc dixerunt
τὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει. ταῦτα εἶπον οἱ 22
parentes eius, quoniam timebant Iudæos.
γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους·
iam enim *constituerant Iudæi, vt si quis
ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις
eum confiteretur *Christum, extra synagogã
αὐτὸν ὁμολογήσῃ χριστὸν, ἀποσυνάγωγος
fieret. ‖Propter hoc parentes eius dixerũt,
γένηται. διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον, 23
Quia ætatem habet, ipsum interrogate.
ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε.
Vocauerunt ergo ‖ex secundo hominem
ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον 24
qui fuerat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam
ὃς ἦν τυφλὸς, καὶ εἶπον αὐτῷ, δὸς δόξαν τῷ
Deo. nos scimus quia homo hic
θεῷ· ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος
peccator est. ‖Respondit ergo ille,
ἁμαρτωλός ἐστιν. ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος 25
& ait: Si peccator est, nescio: vnũ scio,
καὶ εἶπεν, εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν, οὐκ οἶδα· ἕν οἶ-
quia cæcus *existens, modò video. Dixerũt autem
δα, ὅτι τυφλὸς ὢν, ἄρτι βλέπω. εἶπον δὲ 26
illi rursum: Quid fecit tibi? quomodo ape-
αὐτῷ πάλιν, τί ἐποίησέ σοι; πῶς ἀνέῳ-
ruit ‖tibi oculos? Respondit eis:
ξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ἀπεκρίθη αὐτοῖς, 27
Dixi vobis iam, & non audistis: quid ite-
εἶπον ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε· τί πά-
rum vultis audire? ‖num & vos vultis
λιν θέλετε ἀκούειν; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε
eius discipuli fieri? ‖Conuiciati sunt
αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι; †ἐλοιδόρησαν 28
ergo ei, & dixerunt: Tu sis discipulus illius:
οὖν αὐτὸν, καὶ εἶπον, σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου,
nos autem Moysi sumus discipuli.
ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωσέως ἐσμὲν μαθηταί.

*conspirauerant
*esse
‖Propterea
‖rursum
‖ Dixit ergo eis ille:
*quum essem
‖ergo
‖tibi
*numquid
*Maledixerunt
† λοιδορέω

Nos scimus quia Moysi loquutus est
29 ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι Μωσῆ λελάλημεν ὁ
Deus: hunc autem nescimus vnde sit.
θεός· τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν.
Respondit ille homo, & dixit eis:
ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος, καὶ εἶπεν αὐτοῖς,
30 In enim hoc mirabile est, quia vos ne-
ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ
scitis vnde sit, & aperuit meos
οἴδατε πόθεν ἐστὶ, καὶ ἀνέῳξέ μου τοὺς
oculos. Scimus autem quia pec-
31 ὀφθαλμούς. οἴδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρ-
catores Deus non audit: sed si quis
τωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις
Dei cultor *sit, & voluntatem eius faciat, hũc
θεοσεβὴς ᾖ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τού-
audit, Ex seculo non auditũ est quia
32 του ἀκούει. ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι
aperuit quis oculos caeci nati.
ἠνέῳξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου.
‖Si non esset hic à Deo, non poterat
33 εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο
facere quicquam. Responderunt & dixerunt ei:
34 ποιεῖν οὐδέν. ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ,
In peccatis tu natus es totus: & tu do-
ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ δι-
ces nos? Et eiecerunt eum foras.
δάσκεις ἡμᾶς; καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.
Audiuit Iesus quia eiecerunt eum fo-
35 Ἤκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔ-
ras, & ‖inueniens eum, dixit ei: Tu credis
ξω, καὶ εὑρὼν αὐτὸν, εἶπεν αὐτῷ, σὺ πιστεύεις
in filium Dei? Respondit ille, & di-
36 εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ; ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶ-
xit: Et quis est, Domine, vt credam in eum?
πε, καὶ τίς ἐστι κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐ-
Dixit autem ei Iesus: Et vidi-
37 τόν; εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἑώρα-
sti eum, & ¶loquens cum te ille est.
κας αὐτὸν, καὶ ὁ λαλῶν μετά σου, ἐκεῖνός ἐστιν.

sit.

*est,
‖facit,
*exaudit. A

‖Nisi

‖quum inueniret

¶ qui loquitur tecũ, ipse

*At ille ‖ procidens "ei eum. Et dixit" Iesus: In iudicium ego
ἀυτῷ. καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς, εἰς κρίμα ἐγὼ 39
in mundum hunc veni: vt *non
εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ
videntes videant, & ϱ videntes cæci
βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ
fiant. Et audierunt ‖ ex Pharisæis
γένωνται. καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν φαρισαίων 40
"hæc existentes cum eo, & dixerunt ei:
ταῦτα οἱ ὄντες μετ' ἀυτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ,
ϟ Num & nos cæci sumus? Dixit
μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν; εἶπεν 41
eis Iesus: Si cæci essetis, non
αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ
haberetis peccatum. nunc verò dici-
ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν. νυνὶ δὲ λέγε-
tis, Quia videmus. igitur peccatum ve-
τε, ὅτι βλέπομεν. ἡ οὖν ἁμαρτία ὑ-
strum manet.
μῶν μένει.

*qui non vident, ϱ qui vident, ‖ quidam " qui cũ ipso erant: *Numquid

CAP. X. ι'.

Amen amen dico vobis, "non in-
Αμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχό- 1
trans per ostium in ouile o-
μενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προ-
uium, sed *ascendens aliunde, ille
βάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος
fur est & latro. ϱ Ille verò in-
κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής. ὁ δὲ εἰσερχόμε- 2
trans per ostium. pastor est o-
νος διὰ τῆς θύρας. ποιμήν ἐστι τῶν προβά-
uium. Huic ostiarius aperit, & o-
των. τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρό- 3
ues vocem eius audiunt, & proprias
βατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια

" qui non intrat * ascendit ϱ Qui autem intrat

oues vocat *iuxta nomen, & educit
προβατα καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ ἐξάγει
eas. Et quum proprias oues emise-
4 αὐτά. καὶ ὅταν τὰ ἴδια προβατα ἐκβά-
rit, ante eas vadit: & o-
λη ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται, καὶ τὰ προ-
ues illum sequuntur, quia sciunt vo-
βατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ὅτι οἴδασι τὸν φω-
cem eius. Alienum autem non ρ se-
νὸν αὐτοῦ. ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολου-
quentur, sed ‖ fugient ab eo: quia nō
θήσουσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ· ὅτι οὐκ
nouerunt alienorum vocem.
οἴδασι τοῦ ἀλλοτρίου τὸν φωνήν.
Hoc prouerbium dixit eis
6 ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ
Iesus. Illi autē nō cognouerūt quanā esset
Ἰησοῦς. ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν
quæ loquebatur eis. Dixit ergo iterum
7 ἃ ἐλάλει αὐτοῖς. εἶπεν οὖν πάλιν
eis Iesus: Amen amen dico vobis, quia
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι
ego sum ostium ouium.
ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων.
Omnes quotquot venerunt, fures sunt &
8 πάντες ὅσοι ἦλθον, κλέπται εἰσὶ καὶ
latrones: sed non audierunt eos oues.
λῃσταί· ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα.
Ego sum ostium. per me si quis in-
9 ἐγώ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσ-
troierit, saluabitur: & ingredietur & egredie-
ελθῇ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύ-
tur, & * pastum inueniet. Fur non
σεται, καὶ νομὴν εὑρήσει, ὁ κλέπτης οὐκ
venit ϱ se non vt furetur & mactet, & per-
ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ. καὶ ἀπο-
dat. Ego veni vt vitam habeant, & abunda-
λέσῃ· ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισ-
tius habeant. Ego sum pastor * pulcher.
11 σὸν ἔχωσιν. ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός.

* nominatim,

ρ sequuntur,

‖ fugiunt

" quid loqueretur

* pascua

ϱ nisi

* bonus.

Pastor * pulcher animam suam ponit
ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν
pro ouibus ℘. Mercenarius autem &
ὑπὲρ τῶν προβάτων. ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ 12
‖ nõ existẽs pastor, cuius nõ sunt oues propriæ,
ὢν ποιμὴν, οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια,
videt lupum venientem, & dimittit o-
θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ πρό-
ues, & fugit: & lupus rapit eas, &
βατα, καὶ φεύγει· καὶ ὁ λύκος ἁρπάζει αὐτὰ καὶ
dispergit oues. At mercenarius
σκορπίζει τὰ πρόβατα. ὁ δὲ μισθωτὸς 13
" fugit, quia mercenarius est: & non * curæ est ei
φεύγει, ὅτι μισθωτός ἐστιν, καὶ οὐ μέλει αὐτῷ
de ouibus. Ego sum pastor
περὶ τῶν προβάτων. ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ 14
℘ pulcher, & cognosco meas, & * cognoscunt
καλὸς, καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ, καὶ γινώσκομαι
à meis. Sicut nouit me Pa-
ὑπὸ τῶν ἐμῶν. καθὼς γινώσκει με ὁ πα- 15
ter, & ego agnosco Patrem: & ani-
τὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα· καὶ τὴν ψυ-
mam meam pono pro ouibus ℘. Et
χήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων. καὶ 16
alias oues habeo, quæ non sunt ex ‖ hoc ouili:
ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐ-
la hæc: & illas me oportet adducere: &
λῆς ταύτης· κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς
vocem meam audient: & fiet vnum oui-
φωνῆς μου ἀκούσουσι, καὶ γενήσεται μία ποί-
le, " vnus pastor. * Propter hoc Pater me
μνη, εἷς ποιμήν. διὰ τοῦτο ὁ πατήρ με 17
diligit, quia ego pono animam meam,
ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου,
vt iterum sumam eam. Nemo tollit eam
ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν 18
à me: sed ego pono eam à me.
ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμ-
ipso. potestatem habeo ponendi eam, &
αὐτοῦ· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτὴν, καὶ

℘ suis.
‖ qui non est
" autem
* pertinet ad eum
℘ bonus,
* cognoscunt me meæ.
℘ meis.
‖ hoc ouili:
" &
* Propterea

pote-

potestatem habeo iterũ sumendi eam. Hoc
ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. ταύτην
mandatum accepi à Patre meo.
τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός μου.
Dissensio igitur iterũ facta est* in Iudæis
19 σχίσμα οὖν πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις
propter sermones hos. Dicebãt autẽ multi
20 διὰ τοὺς λόγους τούτους. ἔλεγον δὲ πολλοὶ
ex ipsis: Dæmonium habet, & insanit: quid eum
ἐξ αὐτῶν, δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ
auditis? Alij dicebant, Hæc ver-
21 ἀκούετε; ἄλλοι ἔλεγον, ταῦτα τὰ ῥήματα
ba non sunt " dæmoniaci: Num dæmonium po-
τα οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου· μὴ δαιμόνιον δύ-
test cæcorum oculos aperire? Facta sunt
22 ναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν; ἐγένετο
autem Encænia in Hierosolymis: & hyems
δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐν ἱεροσολύμοις, καὶ χειμὼν
erat. Et ambulabat Iesus in templo
23 ἦν. καὶ περιεπάτει ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ
in porticu Salomonis. Circumdederunt
24 ἐν τῇ στοᾷ σολομῶντος. ἐκύκλωσαν
ergo eum Iudæi, & dicebant ei: Quo
οὖν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον αὐτῷ. ἕως
vsque animam nostram tollis? si tu es Chri-
πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ χρι-
stus, dic nobis palàm. Respondit
25 στὸς, εἰπὲ ἡμῖν παρρησίᾳ. ἀπεκρίθη
eis Iesus: ρ *Dixi* vobis: & non creditis.
αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε.
opera quæ ego facio in nomine Pa-
τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πα-
tris mei, hæc ‖ *testantur* de me.
τρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.
Sed vos non creditis: "non *enim* estis ex
26 ἀλλ' ὑμεῖς οὐ πιστεύετε· οὐ γάρ ἐστε ἐκ τῶν
ouibus meis, sicut dixi vobis.
27 προβάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν. τὰ
Oues meæ vocem meã audiunt, & ego
πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, κἀγὼ

* inter Iudæos

" dæmonium habentis: Nunquid

ρ Loquor

‖ testimoniũ perhibent

" quia

cognosco eas, & sequuntur me.
γινώσκω αὐτὰ, καὶ ἀκολουθοῦσί μοι.
Et ego vitam æternam do eis, &
κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ 18
non peribunt in æternum: & non
οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ
rapiet quisquam eas de manu mea.
ἁρπάσει τὶς αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου.
Pater meus qui dedit mihi, maior
ὁ πατήρ μου ὃς δέδωκέ μοι, μείζων 29
omnibus est: & nemo potest rapere
πάντων ἐστὶ, καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν
de manu patris mei. Ego &
ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρός μου. ἐγὼ καὶ ὁ 30
Pater vnum sumus. Sustulerunt ergo iterum
πατὴρ ἕν ἐσμεν. ἐβάστασαν οὖν πάλιν 31
lapides Iudæi, vt lapidarent eum.
λίθους οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν.
Respondit eis Iesus: Multa *pul-
ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πολλὰ καλὰ 32
chra opera ostendi vobis ex Patre meo:
ἔργα † ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρός μου·
propter quod eorum opus lapidatis me?
διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον λιθάζετέ με;
Responderunt ei Iudæi, dicen-
ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι λέγον- 33
tes: De ♀pulchro opere non lapidamus te, sed
τες, περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ
de blasphemia: & quia tu homo ‖existens,
περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὤν,
facis teipsum Deum. Respondit eis
ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ 34
Iesus: ‖Non est scriptum in lege vestra:
ἰησοῦς, οὐκ ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν,
*Ego dixi, dij estis: Si illos dixit deos,
ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε; εἰ ἐκείνους εἶπε θεοὺς, 35
ad quos sermo Dei factus est, & non po-
πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο καὶ οὐ δυ-
test solui scriptura: Quē Pater sanctificauit
νατὸν λυθῆναι ἡ γραφή· ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε 36

& mi-

* bona
† δείκνυμι
♀ bono
‖ quum sis,
‖ Nonne
* quia

& misit in mundum, vos dicitis,
καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε,
Quia blasphemas: quia dixi, Filius Dei sum?
ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον, υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμι;
Si non facio opera Patris mei, ϙ ne
εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς μου, μὴ
37 credite mihi: Si autē facio, & si mihi non
38 πιστεύετέ μοι· εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ
* credatis, operibus credite: vt cognoscatis
πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε, ἵνα γνῶτε
& credatis quia in me Pater ϙ, & ego in
καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ, κἀγὼ ἐν
‖ eo. Quærebant ergo rursum eū, apprehen-
39 αὐτῷ. ἐζήτουν οὖν πάλιν αὐτὸν πά-
dere: & exiuit " ex manu eorum.
σαι· καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν.
Et abiit iterum trans Iordanem in ϙ
40 καὶ ἀπῆλθε πάλιν πέραν τοῦ Ἰορδανοῦ, εἰς
locum vbi erat Ioannes primùm ba-
τὸν τόπον ὅπου ἦν Ἰωάννης τὸ πρῶτον βα-
ptizans: & mansit ‖ illic. Et multi venerūt
41 πτίζων, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ. καὶ πολλοὶ ἦλθον
ad eum, & dicebant: Quia Ioannes quidē si-
πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι Ἰωάννης μὲν ση-
gnum fecit nullum. Omnia autē quæcumq; di-
μεῖον ἐποίησεν οὐδέν· πάντα δὲ ὅσα εἶ-
xit Ioannes de hoc, vera erant. Et
42 πεν Ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθῆ ἦν. καὶ
crediderunt multi illic in eum.
ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν.

CAP. XI. ια.

Erat autē quidā languens Lazarus à Be-
1 Ἦν δέ τις ἀσθενῶν Λάζαρος ἀπὸ Βη-
thania, * ex vico Mariæ & Marthæ
θανίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας
" sororis eius. Erat autē Maria * vn-
2 τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς. ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλεί-

ϙ nolite credere
* vultis credere,
ϙ est,
‖ Patre.
" de manibus
ϙ eum
* de castello
" sororum
* quæ vnxit

* extersit † ἐκμάσσω

gens Dominum vnguento, & * extergens
ψασα τὸν κύριον μύρῳ, καὶ † ἐκμάξασα
pedes eius capillis suis: cuius fra-
τοῦ πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξὶν αὐτοῦ, οὗ ὁ ἀδελ-
ter Lazarus infirmabatur. Miserunt ergo
φὸς λάζαρος ἠσθένει. ἀπέστειλαν οὖν
sorores ‖ ad eum, dicentes, Domine, ecce
αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι, κύριε, ἴδε
quẽ amas infirmatur. Audiens autem Iesus,
ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ. ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς 4
dixit ": Hæc infirmitas non est ad mortem,
εἶπεν, αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον,
sed pro gloria Dei: vt glorificetur
ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ
filius Dei per eam. Diligebat autẽ Iesus
υἱὸς τοῦ θεοῦ δι' αὐτῆς. ἠγάπα δὲ ὁ ἰησοῦς 5
Martham, & sororem eius*, &
τὴν μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν
Lazarum. Vt ergo audiuit quia infirmabatur,
λάζαρον. ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, 6
tunc quidem mãsit in [quo erat loco duos dies.
τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας.
Deinde post " hoc dicit discipulis suis:
ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 7
Eamus in Iudæam iterum. Dicunt
ἄγωμεν εἰς τὴν ἰουδαίαν πάλιν. λέγουσιν 8
ei discipuli: Rabbi, nunc quærebãt te la-
αὐτῷ οἱ μαθηταί, ῥαββί, νῦν ἐζήτουν σε λι-
pidare Iudæi: & iterum vadis illuc?
θάσαι οἱ ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ;
Respondit Iesus: Nonne duodecim horæ
ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, οὐχὶ δώδεκα ὧραί 9
sunt diei? si quis ambulauerit in
εἰσὶν τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ
die, non offendit: quia lucem mundi
ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει· ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου
huius videt. Si autẽ quis ambulauerit in
τούτου βλέπει. ἐὰν δὲ τις περιπατῇ ἐν τῇ 10
nocte, offendit: quia lux non est in eo.
νυκτὶ, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ.

‖ eius

" eis:

* Mariam,

‖ eodem loco duobus diebus.

" hæc

Hæc ait, & post * *hoc* dicit eis: La-
11 ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς, Λά-
zarus amicus noster dormit: sed
ζαρος ὁ φίλος ἡμῶν † κεκοίμηται· ἀλλὰ
vado vt à somno excitem eum. Dixerũt
12 πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν. εἶπον
ergo discipuli eius: Domine, si dormit,
οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, κύριε, εἰ κεκοίμηται,
ρ *servabitur.* Dixerat autem Iesus de
13 σωθήσεται. εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ
morte eius: illi autem putauerũt quia de
θανάτου αὐτοῦ, ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς
dormitione somni dicerat. Tunc ergo di-
14 κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει. τότε οὖν εἶ-
xit eis Iesus manifestè, Lazarus mor-
πεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρρησίᾳ, Λάζαρος ἀ-
tuus est. Et gaudeo propter vos, vt credatis,
15 πέθανε. καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε,
quoniã nõ eram ibi: sed eamus ad eum.
ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλ' ἀγωμεν πρὸς αὐτόν.
Dixit ergo Thomas *ille dictus* Didymus,
16 εἶπεν οὖν Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος
' *condiscipulis:* Eamus & nos, vt
τοῖς συμμαθηταῖς, ἀγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα
moriamur cum eo. * *Veniens igitur*
17 ἀποθανωμεν μετ' αὐτοῦ. ἐλθὼν οὖν ὁ
Iesus, ϙ inuenit eum quatuor dies iam
Ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη
habentem in monumento. Erat autẽ Betha-
18 ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ. ἦν δὲ ἡ Βηθα-
nia iuxta Hierosolymam quasi à stadiis
νία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων
quindecim. Et multi * ex Iudæis
19 δεκαπέντε· καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων
venerant ad *eas quæ circa* Martham &
ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ Μάρθαν καὶ
Mariam, vt consolarentur eas de
Μαρίαν, ἵνα † παραμυθήσωνται αὐτὰς περὶ
fratre suo. Ergo Martha vt
20 τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν. ἡ οὖν Μάρθα ὡς

* hæc

† κοιμάομαι

ρ salvus erit.

|| qui dicitur

' ad condiscipulos:

* Venit itaque

ϙ &

* autem

† παραμυθέομαι

† ὑπαντάω
* domi

audiuit quia Iesus venit, occurrit
ἤκουσεν ὅτι ὁ ἰησοῦς ἔρχεται, † ὑπήντησεν
illi: Maria autē *in domo* sedebat.
αὐτῷ· μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο.
Dixit ergo Martha ad Iesum: Do-
εἶπεν οὖν ἡ μάρθα πρὸς τὸν ἰησοῦν, κυ- 21
mine, si fuisses hic, frater meus non fuis-
ριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν †ἐ-
† θνήσκω
set mortuus. Sed & nunc scio quia quæcũq;
θανεν. ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν 22
ϱ à Deo,
poposcerit *a Deum*, dabit tibi Deus.
αἰτήσῃ τὸν θεὸν, δώσει σοι ὁ θεός.
Dicit illi Iesus: Resurget fra-
λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἀναστήσεται ὁ ἀδελ- 23
ter tuus. Dicit ei Martha: Scio quia
φός σου. λέγει αὐτῷ ἡ μάρθα, οἶδα ὅτι 24
resurget in resurrectione in nouissimo
ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ
die. Dixit ei Iesus: Ego sum
ἡμέρᾳ. εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ἡ 25
|| qui credit
resurrectio & vita: || *credens* in me, etiã si
ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ κἂν
" qui viuit, & credit
mortuus fuerit, viuet: Et omnis " *viuens, &*
ἀποθάνῃ, ζήσεται· καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ 26
credens in me, non morietur in æter-
πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶ-
num. Credis hoc? Ait illi: Vtique Do-
να. πιστεύεις τοῦτο; λέγει αὐτῷ, ναὶ κύ- 27
mine: ego credidi quia tu es Christus filius
ριε. ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς
|| qui venisti.
Dei, in hunc mundum || *veniens.*
τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος.
* quum dixisset
Et hæc * *loquuta*, abiit: & vocauit
καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθε, καὶ ἐφώνησε 28
Mariam sororem suam silentio, dicens:
μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρᾳ, εἰποῦσα,
Magister adest, & vocat te.
ὁ διδάσκαλος πάρεστι καὶ φωνεῖ σε.
Illa vt audiuit surgit citò, &
ἐκείνη ὡς ἤκουσεν ἐγείρεται ταχὺ, καὶ 29

venit ad eum
30 ἔρχεται πρὸς αὐτ
Iesus in
ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν κ
vbi occurrerat
31 ὅπου ὑπήντησεν
Iudæi ϙ *existentes*
ἰουδαῖοι οἱ ὄντες
* *consolantes*
παραμυθούμενοι
quia citò surrexi
ὅτι ταχέως ἀνέστη
eam, dicentes: G
αὐτῇ, λέγοντες,
vt ploret ibi
33 ἵνα κλαύσῃ ἐκε
nisset vbi erat I
θεν ὅπου ἦν ὁ ἰη
eius ad pede
αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδ
fuisses hic, non esse
ἦς ὧδε, οὐκ ἂν
Iesus ergo
ἰησοῦς οὖν ὡ
& " *simul venien*
καὶ τοὺς συνελθόν
tes, infremu
τας, † ἐνεβριμή
bauit seipsum:
34 σεν ἑαυτόν·
eum? Dicunt
αὐτον; λέγουσιν
vide. * Lacryma
35 ἴδε. ἐδάκρυ
36 Iudæi: Ecce q
οἱ ἰουδαῖοι, ἴδε
Quidam autē
37 τινὲς δὲ ἐ
hic || *aperiens*
ὁ ἀνοίξας

venit ad eum. Nondũ ‖ *autẽ* venerãt
30 ἐρχόμενος πρὸς αὐτόν. οὔπω δὲ ἐληλύθει
Iesus in "*vicum*, sed erat * in loco,
ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ,
vbi occurrerat ei Martha. Ergo
31 ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ μάρθα. οἱ οὖν
Iudæi ¶ *existentes* cum ea in domo, &
ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ
* *consolantes* eam, ‖ *videntes* Mariam,
παραμυθούμενοι αὐτὴν, ἰδόντες τὴν μαρίαν,
quia citò surrexit & exiit, sequuti sunt
ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν
eam, dicentes: Quia vadit ad monumẽtum,
αὐτῇ, λέγοντες, ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον,
vt ploret ibi. Ergo Maria quũ ve-
32 ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. ἡ οὖν μαρία ὡς ἦλ-
nisset vbi erat Iesus, videns eum, cecidit
θεν ὅπου ἦν ὁ ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν, ἔπεσεν
eius ad pedes, * *dicens* ei: Domine, si
παρὰ τοὺς πόδας λέγουσα αὐτῷ, κύριε, εἰ
fuisses hic, non esset mortuus meus frater.
ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός.
Iesus ergo vt vidit eam plorantem,
33 ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν,
& " *simul venientes ipsi* Iudæos plorantes,
καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ ἰουδαίους κλαίον-
infremuit spiritu, & tur-
τας, † ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτά-
bauit seipsum: Et dixit: Vbi posuistis
34 ραξεν ἑαυτόν· καὶ εἶπε, ποῦ † τεθείκατε
eum? Dicunt ei: Domine, veni &
αὐτόν; λέγουσιν αὐτῷ, κύριε, ἔρχου καὶ
vide. * Lacrymatus est Iesus. Dixerunt ergo
35 ἴδε. ἐδάκρυσεν ὁ ἰησοῦς. ἔλεγον οὖν
36 Iudæi: Ecce quomodo amabat eum.
οἱ ἰουδαῖοι, ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν·
Quidam autẽ ex ipsis dixerunt: Non poterat
37 τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, οὐκ ἠδύνατο
hic ‖ *aperiens* oculos cæci,
οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ,

‖ enim
" castellum,
* adhuc illo
¶ qui erant
* consolabãtur
‖ quum vidissent
* & dicit
" qui venerant cum ea,
† ἐμβριμάω
† τίθημι
* Et
‖ qui aperuit

facere vt & hic non moreretur? Iesus
ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ; ἰησοῦς 38
ergo rursum infremens in semetipso, venit
οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται
ad monumentum. erat autē spelunca: & lapis
εἰς τὸ μνημεῖον. ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος
superpositus erat * super ea: Ait Iesus: Tollite
ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ. λέγει ὁ ἰησοῦς, ἄρατε 39
lapidem: dicit ei soror ♀ mor-
τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνη-
tui Martha: Domine, iam fœtet: quatriduanus
κότος μάρθα, κύριε, ἤδη ὄζει· τεταρταῖος
enim est. Dicit ei Iesus: ‖ Non dixi tibi,
γάρ ἐστι. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, οὐκ εἶπόν σοι 40
quoniã si credideris, videbit gloriam Dei?
ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψῃ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ;
Tulerunt ergo lapidem vbi erat mortuus
ἦραν οὖν τὸν λίθον, οὗ ἦν ὁ τεθνηκὼς 41
positus. At Iesus ‖ extulit oculos sur-
κείμενος. ὁ δὲ ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄ-
sũ, & dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniã audisti
νω, καὶ εἶπε, πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς
me. Ego autē sciebã quia semper me au-
μου. ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀ- 42
dis: sed propter ✻ turbam circumstantem
κούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα
dixi: vt credant quia tu me misisti.
εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.
Et hæc ♀ dicens, voce magna clama-
καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύ- 43
uit, Lazare, veni foras. Et * exiit
γασε, λάζαρε, δεῦρο ἔξω. καὶ ἐξῆλθεν ὁ 44
mortuus, ligatus pedes & ma-
τεθνηκὼς, δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖ-
nus ♀ fasciis: & facies illius sudario ‖ obuin-
ρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περι-
ctus erat. Dicit eis Iesus: Soluite eum,
δεδέτο. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λύσατε αὐτὸν,
& sinite abire. Multi ergo ex Iu-
καὶ ἄφετε ὑπάγειν. πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν ἰου- 45

* ei:

♀ eius qui mortuus fuerat,

‖ Nonne

‖ autem elevatis oculis

✻ populum qui circumstat,

♀ quum dixisset,

* statim prodiit qui fuerat

♀ institis:

‖ ligata

dxis * *venientes* ad Mariam ♀, & ‖ *spe-*
δάσων οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν μαρίαν, καὶ θεα-
stantes quæcumque fecit Iesus, crediderunt
σάμενοι ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, ἐπίστευσαν
in eum. Quidã autem ex ipsis abierunt
46 εἰς αὐτόν. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον
ad Pharisæos, & dixerunt eis quæ
πρὸς τοὺς φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ
fecit Iesus. Collegerũt ergo *principes*
47 ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς. συνήγαγον οὖν οἱ ἀρ-
Sacerdotum, & Pharisæi concilium, & di-
χιερεῖς, καὶ οἱ φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ ἔ-
cebant: Quid facimus? quia hic homo
λεγον, τί ποιοῦμεν; ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος
multa signa facit. Si dimittimus eum
48 πολλὰ σημεῖα ποιεῖ. ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν
sic, omnes credent in eum: &
οὕτω, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτὸν, καὶ
venient Romani, & tollent nostrum &
ἐλεύσονται οἱ ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ
locum & gentem. Vnus autẽ *quidã* ex
49 τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος. εἷς δέ τις ἐξ
ipsis Caiaphas* *princeps Sacerdotũ existens* anni
αὐτῶν καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ
illius, dixit eis: Vos nescitis quisquam:
ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν.
Nec cogitatis quia expedit nobis vt
50 οὐδὲ διαλογίζεσθε ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα
vnus homo moriatur pro populo, & non
εἷς ἄνθρωπος ἀποθανῇ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ
tota gens pereat. Hoc autem à semet-
51 ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυ-
ipso nõ dixit: sed ‖ *princeps Sacerdotũ existẽs* anni
τοῦ οὐκ εἶπεν ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ
illius, prophetauit quia *futurus esset Ie-*
ἐκείνου, προεφήτευσεν ὅτι ἔμελλεν ὁ ἰη-
sus mori pro gente,
σοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους.
Et non pro gente tantùm, sed vt
52 καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα

* qui venerant
♀ & Marthã,
‖ viderant

Pontifices

*nomine, quũ esset Pontifex

‖ quum esset Pontifex
" Iesus moriturus erat

* filios
ρ qui erant dispersi, congregaret
‖ cogitauerunt
" iam
* apud Iudæos:
ϙ iuxta
* ciuitatem quæ dicitur Ephrem:
ρ proximum
‖ de
" sanctificarent
* colloquebantur ad inuicem,
ρ putatis,
* ad diem
ϙ Pontifices
† γινώσκω
‖ fuerat

ϛ *natos Dei ρ dispersos co-
κὴ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συν-
gereret in vnum. Ab illo ergo
αγάγῃ εἰς ἕν. ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς 53
die ‖ consultabant vt interficerent
ἡμέρας συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν
eum. Iesus ergo non amplius palam am-
αὐτόν. Ἰησοῦς οὖν οὐκ ἔτι παρρησίᾳ πε- 54
bulabat * in Iudæis: sed abiit
ριεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν
illinc in regionem, ϙ prope desertum,
ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν, ἐγγὺς τῆς ἐρήμου,
in *Ephraim dictam vrbem: & ibi morabatur
εἰς Ἐφραὶμ λεγομένην πόλιν· κἀκεῖ διέτριβε
cum discipulis suis. Erat autem ρ propè
μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ 55
Pascha Iudæorum, & ascenderunt multi in
πάσχα τῶν Ἰουδαίων· κὴ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς
Hierosolymam ex illa regione ante Pascha, vt
Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα
*purificarent seipsos. Quærebant ergo
ἁγνίσωσιν ἑαυτούς. ἐζήτουν οὖν τὸν 56
Iesum: & *loquebantur cum alij alijs in tem-
Ἰησοῦν, καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱε-
plo stantes: Quid ϙ videtur vobis, quia non ve-
ρῷ ἑστηκότες, τί δοκεῖ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἔλ-
nit * in festum? Dederant autem ϛ
θῃ εἰς τὴν ἑορτήν; δεδώκεισαν δὲ καὶ 57
ρρ principes Sacerdotũ & Pharisæi mandatum, vt
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολήν, ἵνα
si quis cognouerit vbi sit, indicet, vt ap-
ἐάν τις † γνῷ ποῦ ἐστι, μηνύσῃ, ὅπως πά-
prehendant eum.
σωσιν αὐτόν.

CAP XII. ιϛ'.

Ergo Iesus ante sex dies Paschæ
Ο οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα
venit in Bethaniam, vbi ‖ erat Lazarus
ἦλθεν εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος ὁ

mortuus, quem ρ *suscitauerat ex mortuis.*
τεθνηκὼς, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.
Fecerunt ‖*ergo* ei cœnam ibi: & Martha
2 ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ μάρθα
ministrabat: *at* Lazarus *vnus erat ϱ*recum-
διακόνει. ὁ δὲ λάζαρος εἷς ἦν τῶν ἀνακει-
bentium cum eo. *Igitur Maria "accipiens*
3 μένων σὺν αὐτῷ. ἡ οὖν μαρία λαβοῦσα
lib am vnguenti nardi ✻ *fidelis multi pretij,*
λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου,
vnxit pedes Iesu: & extersit
ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξε ταῖς
capillis suis pedes eius: ϱ *at* domus im-
θριξὶν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἡ δὲ οἰκία ἐ-
pleta est ex odore vnguenti. Dixit
4 πλήρωθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου. λέγει
ergo vnus ex discipulis eius Iudas
οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἰούδας
Simonis Iscariotes, ‖*ille futurus cum tra-*
σίμωνος ἰσκαριώτης, ὁ μέλλων αὐτὸν παρα-
dere: Quare hoc vnguentum non ve-
5 διδόναι, διατί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπρά-
niit trecentis denariis, & datum est ege-
θη τριακοσίων δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτω-
nis? Dixit autem hoc, non quia de
6 χοῖς; εἶπε δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν
egenis ‖*cura esset* ei: sed quia fur erat,
πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν, ϱ
& ϱ*marsupium habebat, & iniecta* por-
καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε, καὶ τὰ βαλλόμενα ἐ-
tabat. Dixit ergo Iesus: Sine illam.
7 βάσταζεν. εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς, ἄφες αὐτήν.
in diem sepulturæ meæ ‖*conser-*
εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου †τετή-
uauit illud: Pauperes enim semper
8 ρηκεν αὐτό. τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε
habetis ‖*cum vobis ipsis*, me autem non semper
ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε
ϱ*habetis.* Cognouit ergo turba multa ex
9 ἔχετε. ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν

ϱ suscitauit.
Iesus
‖ autem
" verò
ϱ ex discumbentibus
" ergo accepit
✻ pistici, pretiosi, &
ρ &
‖ qui erat eũ traditurus:
† πωράπω
‖ pertinebat ad eum:
‖ loculos habens, ea quæ mittebantur,
" vt
‖ seruet
† πωρέω
‖ vobiscum:
ϱ habebitis.

Iudæis quia illic est: & venerũt nõ propter Iesum
ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστι· καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν ἰησοῦν
tantùm, sed vt & Lazarũ viderẽt, quẽ suscita-
μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἤγει-
uit ‖ex mortuis. ″Cõsultarũt autẽ principes Sacer-
ρεν ἐκ νεκρῶν. ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχι- 10
dotum vt & Lazarum interficerent. Quia
ερεῖς ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἀποκτείνωσιν· ὅτι 11
multi propter illũ *subibant Iudæorum, & cre-
πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν ἰουδαίων, καὶ ἐπί-
debant in Iesum. ‖ Postridie turba mul-
στευον εἰς τὸν ἰησοῦν. τῇ ἐπαύριον ὄχλος πο- 12
ta * veniens ad diẽ festum, ‖audientes quia ve-
λὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτὴν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρ-
nit Iesus in Hierosolymam, Acceperunt
χεται ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα, ἔλαβον τὰ 13
ramos palmarum, & * exierunt in occursum
βαΐα τῶν φοινίκων, καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν
ei: & clamabãt, Hosanna, benedictus ‖ ve-
αὐτῷ, καὶ ἔκραζον, ὡσαννὰ εὐλογημένος ὁ ἐρχό
niens in nomine Domini, rex Israel:
μενος ἐν ὀνόματι κυρίου, ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ.
*Inueniẽs autem Iesus asellum, ″ sedit
εὑρὼν δὲ ὁ ἰησοῦς ὀνάριον, ἐκάθισεν 14
super eum, sicut est scriptum: ‖ Ne ti-
ἐπ' αὐτὸ, καθὼς ἐστι γεγραμμένον, μὴ φο- 15
me filia Sion: ecce rex tuus venit
βοῦ θυγάτηρ σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχε-
sedens super pullum asinæ. Hæc autem nõ
ται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου. ταῦτα δὲ οὐκ 16
cognouerunt discipuli eius primùm: sed quãdo
ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον· ἀλλ' ὅτε
glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt quia
ἐδοξάσθη ὁ ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι
hæc erant de eo scripta, & hæc
ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα
fecerunt ei. * Testabatur ergo turba,
ἐποίησαν αὐτῷ. ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος 17
‖existens cum eo, quando Lazarum vocauit
ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ, ὅτε τὸν λάζαρον ἐφώνησεν

‖ à
″ Cogitauerunt
* abibant ex Iudæis,
‖ In crastinum autem
* quæ venerat
‖ quum audissent
* processerũt obuiam
‖ qui venit
* Et inuenit
″ &
‖ Noli timere
* Testimoniũ perhibebat
‖ quæ erat

‖ex monumento, & suscitauit eum ˇex mortuis.
ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν·
" Propter hoc & obuiam venit ei turba,
διὰ τοῦτο καὶ ὑπαντήσεν αὐτῷ ὁ ὄχλος,
quia ‖audiuit hoc eum fecisse si-
ὅτι ἤκουσε τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ ση-
gnum. Ergo Pharisæi dixerunt ad semet-
μεῖον. οἱ οὖν φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυ-
ipsos: Videtis quia non " proficitis nihil? ecce
τοὺς, θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν; ἰδὲ ὁ
mundus * post eum abiit. Erāt autē qui-
κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν. ἦσαν δὲ τι-
dam ♀Græci ex ascendentibus, vt ado-
νες ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων, ἵνα προσκυ-
rarent in die festo. Hi ergo accesse-
νήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ. οὗτοι οὖν προσῆλ-
runt ‖Philippo illi à Bethsaida Gali-
θον φιλίππῳ τῷ ἀπὸ βηθσαϊδὰ τῆς γαλι-
læ: & rogabant eum, dicentes, Domine, vo-
λαίας, καὶ ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες, κύριε θέ-
lumus Iesum videre. Venit Philip-
λομεν τὸν ἰησοῦν ἰδεῖν. ἔρχεται φίλιπ-
pus, & dicit Andreæ: & rursum Andreas
πος καὶ λέγει τῷ ἀνδρέᾳ· καὶ πάλιν ἀνδρέας
& Philippus * dicunt Iesu. At Ie-
καὶ φίλιππος λέγουσι τῷ ἰησοῦ. ὁ δὲ ἰη-
sus " respondit eis, dicens: Venit
σοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, λέγων, ἐλήλυθεν ἡ
hora vt ‖glorificetur filius hominis.
ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.
Amen amen dico vobis, * β non granum
ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος
frumenti cadens in terrā, mortuū fuerit, ipsum
τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς
solum manet: si autē mortuū fuerit, multū fru-
μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρ-
dum affert. ‖Amans animam suam, per-
πὸν φέρει. ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπο-
det eam: & " odio habens animam suam
λέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ

‖ de
* à
" Propterea
‖ audierunt
" proficimus
* totus
♀ Gentiles ex his qui ascēderant
‖ ad Philippum, qui erat
* dixerunt
' autem
‖ clarificetur
* nisi
‖ Qui amat
" qui odit

in mun-

in mundo hoc in vitam æternam cu-
ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυ-
stodiet eam. Si mihi ministrat quis, me
λάξει αὐτήν. ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τις, ἐμοὶ 26
sequatur: & vbi sum ego, illic &
ἀκολουθείτω· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ
minister meus erit. Et si quis mihi
ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται· καὶ ἐάν τις ἐμοὶ
‖meus. ministrauerit, honorificabit eum Pater ‖. Nunc
διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ. νῦν 27
anima mea turbata est: & quid dicam?
ἡ ψυχή μου τετάρακται· καὶ τί εἴπω;
Pater, saluifica me ex hora hac: Sed
πάτερ σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης· ἀλλὰ
'propterea 'propter hoc veni in horam hanc.
διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην.
*clarifica Pater, * glorifica tuum nomen. Venit ergo
πάτερ δόξασόν σου τὸ ὄνομα. ἦλθεν οὖν 28
‖ clarificaui, vox de cælo, Et ‖ glorificaui, & iterum
φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐδόξασα, καὶ πάλιν
'clarificabo, 'glorificabo Ergo turba stans & audiens,
δοξάσω. ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ ἀκούσας, 29
* quæ stabat & audierat, dicebat tonitruum esse factum. Alij dicebant, An-
ἔλεγε βροντὴν γεγονέναι· ἄλλοι ἔλεγον, ἄγ-
gelus ei loquutus est. Respondit Iesus
γελος αὐτῷ λελάλησεν. ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς 30
*venit, & dixit: Non propter me hæc vox * facta est,
καὶ εἶπεν, οὐ δι' ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν,
sed propter vos. Nunc iudicium est mundi:
ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου· 31
nunc princeps mundi huius eiicietur
νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται
¶ omnia foras. Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia
ἔξω. κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας 32
traham ad meipsum, Hoc autē dicebat, si-
ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. τοῦτο δὲ ἔλεγεν σή-
‖ esset moriturus. gnificans qua morte ‖ futurus esset mori.
μαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν.
Respondit ei turba: Nos audiuimus
ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος, ἡμεῖς ἠκούσαμεν 33

ex Lege quia
ἐκ τοῦ νόμου ὅτι
nū: & quomodo tu
νατ καὶ πῶς σὺ
filium hominis
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
minis? Dixi
35 θρώπου; εἶπε
modicū tempus,
μικρὸν χρόνον τὸ
late dum lucem
τεῖτε ἕως τὸ φῶς
comprehendat. &
καταλάβῃ· καὶ ὁ
nescit quò vada
36 ὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγ
dite in luce
τεύετε εἰς τὸ φῶς
Hæc loquutus est
ταῦτα ἐλάλησεν ὁ
dit, se ab eis.
37 θη ἀπ' αὐτῶν.
faciente cor
πεποιηκότος ἐμπρ
in eum: Vt
38 εἰς αὐτόν, ἵνα
phetæ impleretur, q
φήτου πληρωθῇ
didit auditui no
τευσε τῇ ἀκοῇ ἡμ
cui reuelatum est?
39 τίνι ἀπεκαλύφθη;
credere, quia iterum
40 πιστεύειν, ὅτι πάλι
cauit eorum
φλωσεν αὐτῶν τοῦ
eorum cor:
αὐτῶν τὴν καρδίαν,
lis, & intelligant
μαῖς, καὶ νοήσωσι τῇ

ex Lege quia Christus maneret in æter-
ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶ-
nũ: & quomodo tu dicis: portet exaltari
να· καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖ ὑψωθῆναι τὸν
filium hominis? Quis est iste filius ho-
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
minis? Dixit ergo eis Iesus: Adhuc
35 θρώπου; εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἔτι
modicũ tempus, lumen *cum vobis est. Ambu-
μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστι· περιπα-
late dum lucem habetis, vt non tenebræ vos
τεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς
comprehendant. & ♀ ambulans in tenebris,
καταλάβῃ· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ,
nescit quò vadat. Dum lucẽ habetis, cre-
36 οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει. ἕως τὸ φῶς ἔχετε, πι-
dite in lucem, vt filij lucis ‖ fiatis.
στεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε.
Hæc loquutus est Iesus: & * abiens abscon-
ταῦτα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύ-
dit se ab eis. ♀ Tot autem eo signa
37 βη ἀπ' αὐτῶν. τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα
faciente coram eis, non credebãt
πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον
in eum: Vt sermo Esaiæ Pro
38 εἰς αὐτόν, ἵνα ὁ λόγος ἡσαΐου τοῦ προ-
phetæ impleretur, quem dixit: Domine, quis cre-
φήτου πληρωθῇ ὃν εἶπε, κύριε, τίς ἐπί-
didit auditui nostro? & brachium Domini
στευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ βραχίων κυρίου
cui reuelatum est? ‖ Propter hoc non poterant
39 τίνι ἀπεκαλύφθη; διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο
credere, quia iterum dixit Esaias: Excæ-
40 πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν ἡσαΐας· τετύ-
cauit eorum oculos, & indurauit
φλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ πεπώρωκεν
eorum cor: vt non videant ocu-
αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλ-
lis, & * intelligant corde: & conuertantur,
μοῖς, καὶ νοήσωσι τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιστραφῶσι,

* in

♀ qui ambulat

‖ sitis.

* abiit, &

♀ Quum autem tanta signa fecisset

‖ Propterea

* non.

& ſanem eos. Hæc dixit Eſaias
ϗ ἰάσωμαι αὐτοὺς. ταῦτα εἶπεν Ἠσαΐας 41
quãdo vidit gloriam eius, & loquutus eſt de
ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησε περὶ
eo. Verumtamen & ex principibus mul-
αὐτοῦ. ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολ- 42
ti crediderunt in eum: ſed propter Pha-
λοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ διὰ τοὺς φα-
riſæos non confitebantur, vt *non extra ſyna-
ρισαίους οὐ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνά-
gogam ferent. Dilexerunt enim gloriam
γωγοι γένωνται. ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν 43
hominum magis quàm gloriam
τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ
Dei. Ieſus autem clamauit, & dixit: ρ Cre-
θεοῦ. Ἰησοῦς δὲ ἔκραξε, καὶ εἶπεν· ὁ πι- 44
dens in me, non credit in me, ſed in
στεύων εἰς ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς
‖ mittentem me. Et " videns me, * ‖ mi-
τὸν πέμψαντά με. καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεω- 45
ttens mittentem me. Ego lux in
ρεῖ τὸν πέμψαντά με. ἐγὼ φῶς εἰς τὸν 46
mundum veni: vt omnis ϱ credens in me,
κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ,
in tenebris nõ maneat. Et ſi quis mea au-
ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ. καὶ ἐάν τις μου ἀ- 47
dierit verba, & non *crediderit, ego nõ
κούσῃ τῶν ῥημάτων, καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ
iudico eum. non enim veni vt iudicem
κρίνω αὐτόν. οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν
mundum, ſed vt ſaluificem mundum. ϛ Rei-
κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. ὁ ἀθε- 48
ciens me, & non ‖ accipiens verba mea,
τῶν ἐμὲ, καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου,
habet " iudicantem eum. ſermo quẽ loqua-
ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν. ὁ λόγος ὃν ἐλά-
tus ſum, ille iudicabit eum in nouiſsimo
λησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ
die. Quia ego ex meipſo nõ ſum loquutus,
ἡμέρᾳ. ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, 49

* de ſynagoga non eiicerentur.
ρ qui credit
‖ eum qui miſit
" qui videt
* videt eum qui miſit
ϱ qui credit
* cuſtodierit,
ρ Qui ſpernit
‖ accipit
" qui iudicet

ſed

ſed ille * mittens me
ἀλλ' ὁ πέμψας με
tum dedit, quid di
50 λιὼ ἔδωκε, τί εἴ
ſcio quia mandatu
οἶδα ὅτι ἡ ἐντολή
ergo loquor ego,
οὖν λαλῶ ἐγὼ, κ
ſic loquor.
οὕτω λαλῶ.

CAP.

Ante autem die
1 Πρὸ δὲ τῆς ἑ
ſus quia venit
σοῦς ὅτι ἐλήλυθεν
mundo hoc
τοῦ κόσμου τούτου
gens proprios q
πίστας τοὺς ἰδίους
dilexit eos.
2 ἠγάπησεν αὐτοὺς
‖ diabolo iam
τοῦ διαβόλου ἤδη
Iudæ Simonis
ἰούδα σίμωνος ἰσ
deret": Sciens
3 εἰδὼς·
dit ei Pater
κεν αὐτῷ ὁ πατὴρ
Deo exiuit, &
θεοῦ ἐξῆλθε, κ
Surgit à
4 ἐγείρε ἐκ τῶ
ta ‖, & * accipiens lin
πα, καὶ λαβὼν λέν
Deinde ‖ iniicit aq
5 εἶτα βάλλει ὕδ

sed ille * mittens me Pater, ipse mihi mãda-
ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτός μοι ἐντο-
tum dedit, quid dicam & quid loquar. Et
50 λὴν ἔδωκε, τί εἴπω καὶ τί λαλήσω. καὶ
scio quia mandatum eius vita æterna est. Quæ
οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν. ἃ
ergo loquor ego, sicut dixit mihi Pater,
οὖν λαλῶ ἐγὼ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ πατὴρ,
sic loquor.
οὕτω λαλῶ.

* qui misit

CAP. XIII. ιγ'.

Ante autem diem festum Paschæ, sciens Ie-
1 Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα εἰδὼς ὁ ἰη-
sus quia venit eius hora, vt transeat ex
σοῦς ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα, ἵνα μεταβῇ ἐκ
mundo hoc ad Patrem: ρ dilexit
τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγα-
suos proprios qui in mundo, in finem
πήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος
dilexit eos. Et cœna facta,
2 ἠγάπησεν αὐτούς. καὶ δείπνου γινομένου,
‖ diabolo iam iaculato in cor
τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν
Iudæ Simonis Iscariotæ, vt eum tra-
Ἰούδα σίμωνος ἰσκαριώτου, ἵνα αὐτὸν παρα-
deret ‖: Sciens Iesus quia omnia de-
3 δοῖ. εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι πάντα δέδω-
dit ei Pater in manus, & quia à
κεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ
Deo exiuit, & ad Deum vadit:
θεοῦ ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει.
Surgit à cœna, & ponit vestimẽ-
4 ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου, καὶ τίθησι τὰ ἱμά-
ta ‖, & * accipiens linteum, præcinxit seipsum.
τια, καὶ λαβὼν λέντιον, † διέζωσεν ἑαυτόν.
Deinde ‖ iniicit aquam in peluim: & cœpit
5 εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὴν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο

ρ quum dilexisset suos qui erant

‖ quum diabolus iam misisset in cor

‖ Iudas Simonis Iscarotes:

‖ sua,
* quum accepisset
† διαζωννύω καὶ διαζώννυμι
‖ misit

lauare pedes discipulorum, & exterge-
νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσ-
re linteo quo erat præcinctus. Ve-
σειν τῷ λεντίῳ, ᾧ ἦν διεζωσμένος. ἔρ- 6
nit ergo ad Simonem Petrum, & dicit
χεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον, καὶ λέγει
ei ρ ille: Domine, tu ‖ meos lauas pe-
αὐτῷ ἐκεῖνος, κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πό-
des? Respondit Iesus, & dixit ei: Quod
δας; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὃ 7
ego facio tu nescis modò: scies autem * post
ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ
hæc. Dicit ei Petrus: Non lauabis ^ mihi
ταῦτα. λέγει αὐτῷ Πέτρος, οὐ μὴ νίψῃς 8
pedes meos in æternum. Respondit ei
τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα· ἀπεκρίθη αὐτῷ
Iesus: Si non lauero te, non ‖ habes partem
ὁ Ἰησοῦς, ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος
// cum me. Dicit ei Simon Petrus: Do-
μετ' ἐμοῦ. λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος, κύ- 9
mine, non pedes meos tantùm, sed &
ριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς
manus & caput. Dicit ei
χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν. λέγει αὐτῷ ὁ 10
Iesus: ‖ Lotus non * opus habet quàm
Ἰησοῦς, ὁ † λελουμένος οὐ χρείαν ἔχει ἢ τοὺς
pedes lauare. sed est mundus totus. Et
πόδας νίψασθαι, ἀλλ' ἐστὶ καθαρὸς ὅλος. καὶ
vos mundi estis, sed non omnes. Scie-
ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες. ἤδει-11
batenim ρ tradentem se, propter hoc di-
δει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν, διὰ τοῦτο εἶ-
xit: Non omnes mundi estis. Postquã ergo
πεν, οὐχὶ πάντες καθαροί ἐστε. ὅτε οὖν 12
lauit pedes eorum, & accepit vestimẽ-
ἔνιψε τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ἔλαβε τὰ ἱμά-
ta sua, ‖ recumbens iterum, dixit eis:
τια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς,
Scitis quid fecerim vobis? Vos vo-
γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; ὑμεῖς φω- 13

ρ Petrus:
‖ mihi
* postea.
^ mihi
‖ habebis
// cum me.
‖ Qui est
* indiget nisi vt lauet
† λούω
ρ quisnã esset qui traderet eum, propterea.
‖ quum recubuisset

catis me, Magister, & * Dominus: & pul-
νεῖτέ με, ὁ διδάσκαλος, καὶ ὁ κύριος· καὶ καλῶς
vestros pedes, dominus & magi-
ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκα-
ster: & vos debetis ♀ alij aliorum lauare
λος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν
pedes. Exemplum enim dedi vo-
τοὺς πόδας. ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑ-
bis, vt quemadmodum ego feci vobis, ‖ &
μῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ
vos faciatis. Amen, amen dico vobis,
ὑμεῖς ποιῆτε. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
non est seruus maior domino suo, ne-
οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐ-
que apostolus maior ″ mittente illum.
δὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν.
Si hæc scitis, beati eritis si
εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε, ἐὰν
feceritis ea. Non de omnibus vobis di-
ποιῆτε αὐτά. οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέ-
co: ego scio quos elegerim. Sed vt
γω· ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην. ἀλλ' ἵνα ἡ
scriptura adimpleatur: * Manducans cum me
γραφὴ πληρωθῇ, ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ
panem, leuauit contra me calcaneum
τὸν ἄρτον, † ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν
suum. A modo dico vobis, ♀ ante fie-
αὐτοῦ. ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέ-
ri, vt quum factum fuerit, credatis quia ego
σθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγώ
sum. Amen, amen dico vobis, * accipiens
εἰμι. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων
si quem misero, me accipit: ♀ at me
ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ
accipiens, accipit ‖ mittentem me.
λαμβάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντα με.
Hæc dicens Iesus, turbatus est
ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς, † ἐταράχθη

* Domine: & bene

♀ alter alterius

‖ ita

″ est eo qui misit

* Qui manducat mecum

† ἐπαίρω

♀ prius quàm fiat,

* qui accipit

♀ qui autem me accipit,

‖ eum qui me misit. Quum hæc dixisset

† ταράττω

ſpiritu: & proteſtatus eſt, & dixit: Amen,
τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύρησε καὶ εἶπεν, ἀμὴν
amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει
me. Aſpiciebãt ergo ad inuicem diſcipu-
με. ἔβλεπον οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ μαθη- 22
li, hæſitantes de quo diceret. Erat autem
ταὶ, ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει. ἦν δὲ
recumbens vnus * diſcipulorum eius in ſi-
ἀνακείμενος εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλ-
nu Ieſu, quem diligebat Ieſus. Innuit
πῳ τοῦ ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς· νεύει 24
ergo huic Simon Petrus perconiari, Quis ‡ eſſet
οὖν τούτῳ σίμων πέτρος πυθέσθαι τίς ἂν εἴη
de quo dicit? ‖ Incumbens autem ille ſupra
περὶ οὗ λέγει. ἐπιπεσὼν δὲ ἐκεῖνος ἐπὶ 5
pectus Ieſu, dicit ei: Domine, quis
τὸ στῆθος τοῦ ἰησοῦ, λέγει αὐτῷ, κύριε, τίς
eſt? Reſpondit Ieſus: Ille eſt
ἐστίν; ἀποκρίνεται ὁ ἰησοῦς, ἐκεῖνός ἐστιν 26
cui ego ¶ intingens buccellam dedero. Et * in-
ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω. καὶ ἐμ-
tingens buccellam, dat Iudæ Simonis
βάψας τὸ ψωμίον δίδωσιν ἰούδᾳ σίμωνος
Iſcariotæ. Et poſt buccellam tunc in-
ἰσκαριώτῃ· καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰς 27
troiuit in eum ſatanas. ✻ Dicit ergo ei
ἦλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ σατανᾶς. λέγει οὖν αὐτῷ
Ieſus: Quod facis, fac citiùs. Hoc
ὁ ἰησοῦς, ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον. τοῦτο 28
autem nemo ſciuit ‖ recumbentium ad quid di-
δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶ-
xerit ei. Quidã enim putabãt, ″ quãdo quidã
πεν αὐτῷ. τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ 29
n arcum habebat Iudas, quòd * dicit ei
γλωσσόκομον εἶχεν ὁ ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ
Ieſus, Eme ″ quorum opus habemus ad
ὁ ἰησοῦς, ἀγόρασον ὧν χρείαν ἔχομεν εἰς τὴν
feſtum: aut egenis vt aliquid daret.
ἑορτήν, ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῷ.

‖ ergo

* ex diſcipulis

″ & dixit ei: ‡ eſt

‖ Itaq; quum recubuiſſet

¶ intinctum panem porrexero.

* quum intinxiſſet panem, dedit

✻ Et

‖ diſcumbẽtium

″ quia loculos

* dixiſſet

″ ea quæ opus ſunt nobis ad diem

‖ Acci-

‖ Accipiens erg
30 λαβὼν οὖν
exiuit. Erat autē
31 ἐξῆλθεν. ἦν δὲ
Ieſus: Nunc ¶ glorifi
ἰησοῦς νῦν ἐδοξά
Deus ¶ glorificatus e
32 θεὸς ἐδοξάσθη
rificatus eſt in eo,
δοξάσθη ἐν αὐτῷ
ſemetipſo: & cõtin
33 αὐτῷ, καὶ εὐθύς
adhuc modicũ * ran
ἔτι μικρὸν μεθ'
ſicut dixi
καθὼς εἶπον τοῖ
do ego, vos n
γω ἐγὼ ὑμεῖς ο
dico modò. M
34 λέγω ἄρτι.
Vt diligatis
ἵνα ἀγαπᾶτε
vos, vt &
ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμ
In hoc
35 ἐν τούτῳ
diſcipuli eſtis, ſi
μαθηταί ἐστε, ἐὰ
cem. Dicit
36 λεις. λέγει α
vadis? Reſpo
ὑπάγεις; ἀπεκρ
vado, non po
ὑπάγω οὐ δυν
poſtea autem ſe
37 ὕστερον δὲ ἀκολ
‖ Petrus: ¶ Dom
ὁ πέτρος, κ
te ſequi
σοι ἀκολουθῆσ

‖ *Accipiens* ergo buccellam ille, continuò
30 λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος, εὐθέως exiuit. Erat autē nox. Quū *exiisset, dixit
31 ἐξῆλθεν. ἦν δὲ νύξ. ὅτε ἐξῆλθε, λέγει ὁ Iesus: Nunc ϱ *glorificatus* est filius hominis, &
ἰησοῦς νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ Deus ϱ *glorificatus* est in eo. Si Deus *glo-
32 θεὸς † ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. εἰ ὁ θεὸς ἐδο- rificatus* est in eo, & Deus *glorificabit* eum in
ξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν semetipso: & cōtinuò ″ *glorificabit* eum. Filioli,
33 ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. τεκνία, adhuc modicu *cum vobis sum. Quæretis me: &
ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι· ζητήσετέ με, καὶ sicut dixi Iudæis, Quod quo va-
καθὼς εἶπον τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι ὅπου ὑπάγω do ego, vos non potestis venire: & vobis
ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν dico modò. Mandatum nouum do vobis,
34 λέγω ἄρτι. ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, Vt diligatis inuicem: sicut dilexi
ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· καθὼς ἠγάπησα vos, vt & vos diligatis inuicem.
ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.
In hoc cognoscent omnes quia mei
35 ἐν τούτῳ † γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ discipuli estis, si dilectionē habueritis ad inui-
μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλή- cem. Dicit ei Simō Petrus: Domine, quò
36 λοις. λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, ποῦ vadis? Respondit ei Iesus: Qu ego
ὑπάγεις; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅπου ἐγὼ vado, non potes me modò sequi,
ὑπάγω, οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, postea autem sequeris me. Dicit ei
37 ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι. λέγει αὐτῷ
‖ Petrus: ϱ *Domine, propter quid* non possum
ὁ πέτρος, κύριε, διατί οὐ δύναμαί te sequi modò? animam meam
σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; τὴν ψυχήν μου

‖ Quum accepisset
* ergo
ϱ clarificatus
* clarificatus
† δοξάζω
″ clarificabit
* vobiscum
† γινώσκω
ϱ Quare

† τίθημι

pro te ponam. Respondit ei Iesus:
ὑπὲρ σου † θήσω. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, 38
Animam tuam pro me ponis? Amen, a-
τὴν ψυχήν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀμὴν ἀ-
men dico tibi, non gallus cantabit, do-
μὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσει, ἕως
nec neges me ter.
οὗ ἀπαρνήσῃ με τρίς.

CAP. XIIII. ιδ'.

* Et ait discipulis suis: ρ neque formidet.

* Non turbetur vestrum cor ρ. Credi-
Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία. πιστεύε 1
tis in Deum, & in me credite. In
τε εἰς τὸν θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. ἐν τῇ 2
domo Patris mei mansiones multæ sunt Si
οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν. εἰ
‖ quo minus,
" Quia

‖ autem non, dixissem vobis, " Vado para-
δὲ μὴ, εἶπον ἂν ὑμῖν, πορεύομαι ἑτοιμά-
re locum vobis. Et si abiero, & prapa-
σαι τόπον ὑμῖν. καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἑτοι- 3
rauero vobis locum, iterum venio, & ac-
† παραλαμβάνω

μάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι, καὶ † παρα-
cipiam vos ad meipsum: vt vbi sum
λήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμὶ
ego, & vos sitis. Et quò ego vado
ἐγὼ, καὶ ὑμεῖς ἦτε. καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω 4
scitis, & viam scitis. Dicit ei
οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε. λέγει αὐτῷ 5
Thomas, Domine, nescimus quò vadis:
θωμᾶς, κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις,
& quomodo possumus viam scire?
καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι;
Dicit ei Iesus: Ego sum via, &
λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς, καὶ 6
veritas, & vita. nemo venit ad
ἡ ἀλήθεια, καὶ ἡ ζωή. οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς
Patrem, * si non per me. Si cognouisse-
τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. εἰ ἐγνώκει- 7

* nisi

tis me, & Patrem meũ cognouissetis vtiq;
τέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν,
& à modo * cognoscitis eum, & vidistis
καὶ ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτὸν, καὶ ἑωράκατε
eum. Dicit ei Philippus: Domine,
8 αὐτόν. λέγει αὐτῷ φίλιππος, κύριε,
ostende nobis patrem, & sufficit nobis.
† δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν.
Dicit ei Iesus: ρ Tantum tempus cum
9 λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τοσοῦτον χρόνον μεθ'
vobis sum, & nõ cognouisti me, Philippe? ‖ Qui
ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με φίλιππε; ὁ ἑω-
dens me, vidit Patrem. Et quomodo
ρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα. καὶ πῶς
tu dicis, Ostende nobis Patrem? Nõ cre-
10 σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα; οὐ πι-
dis quia ego in Patre, & Pater in
στεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν
me est? Verba quæ ego loquor vobis, à
ἐμοί ἐστι; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ'
meipso non loquor. At Pater ' in me ma-
ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων,
ipse facit opera. ✻ Credite mihi
11 ἔργα, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. πιστεύετέ μοι
quia ego in Patre, & Pater in me
ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί
est? q Si autẽ non, propter opera ipsa credite
ἐστι· εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετέ
mihi. Amen, amen dico vobis, ρ credens
12 μοι. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων
in me, opera quæ ego facio, & ipse
εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, κἀκεῖνος
faciet, & maiora horum faciet: quia
ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει· ὅτι
ego ad Patrem meum vado.
ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι.
Et quodcumq peticritis in nomine meo,
13 καὶ ὅ, τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου,
hoc faciam: vt glorificetur Pater in filio.
τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ.

* cognoscetis

† δείκνυμι
ρ Tanto tempore vobiscũ
Qui vidit

' autem

✻ Non creditis

q Alioquin

ρ qui credit

|| me
* hoc

Si quid petieritis || in nomine meo, * ego
ἐὰν τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ 14
faciam. Si diligitis me, mandata
ποιήσω. ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς 15
mea seruate. Et ego rogabo
τὰς ἐμὰς τηρήσατε· καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω 16
Patrem, & alium paracletum dabit vo-
τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑ-
° vobiscum
bis, vt maneat ° cum vobis in æternum,
μῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα,
Spiritum veritatis: quem mundus non
τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ
potest accipere: quia non videt eum, nec 17
δύναται λαβεῖν· ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ, οὐδὲ
scit eum. Vos autẽ cognoscitis eum: quia
γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτὸ, ὅτι
apud vos manet, & in vobis erit. Nõ relin-
παρ' ὑμῖν μένει, καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. οὐκ ἀφή-
ρ veniam
quam vos orphanos: ρ venio ad vos. Adhuc 18
σω ὑμᾶς ὀρφανὸς· ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ἔτι
modicum, & mundus me non iam videt, Vos 19
μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ, ὑμεῖς
autem videtis me, quia ego viuo, & vos vi-
δὲ θεωρεῖτέ με, ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζή-
uetis. In illo die cognoscetis vos
σεσθε. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς
|| sum
quia ego || in Patre meo, & vos in me, 20
ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ,
* Qui habet
& ego in vobis. * Habens mandata mea,
κἀγὼ ἐν ὑμῖν. ὁ ἔχων τὰς ἐντολὰς μου
// seruat
& // seruans ea, ille est * diligens me. 21
* qui diligit
καὶ τηρῶν αὐτὰς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με.
* qui autem diligit
* at diligens me diligetur à Pa-
ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πα
tre meo: & ego diligam eum: & manife-
τρός μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν, καὶ ἐμφα-
stabo ei meipsum. Dicit ei Iudas,
νίσω αὐτῷ ἐμαυτόν. λέγει αὐτῷ ἰούδας,
|| ille
non || Iscariotes: Domine, quid factũ est quia 22
οὐχ ὁ ἰσκαριώτης, κύριε, τί γέγονεν ὅτι

nobis || futurus es m
ἡμῖν μέλλεις ἐμ
mundo?
23 τῷ κόσμῳ;
ei: Si quis dil
αὐτῷ, ἐάν τις ἀγα
uabit: & Pater
ρήσει, καὶ ὁ πατήρ
ad eum ve
πρὸς αὐτὸν † ἐλε
eum faciemus.
24 αὐτῷ ποιήσομεν.
mones meos nõ seru
γους μου οὐ τηρεῖ.
est meus, sed
ἐστιν ἐμὸς, ἀλλὰ τ
Hæc loquutus
25 ταῦτα λελάλη
At paraclet
26 ὁ δὲ παράκλη
mittet Pater i
πέμψει ὁ πατὴρ
le vos docebit
vos ὑμᾶς διδάξει
bis omnia quæcũq;
27 μᾶς πάντα ἃ εἶ
linquo vobis: pacem
φίημι ὑμῖν, εἰρήνη
non quomodo mun
οὐ καθὼς ὁ κόσμ
vobis. Non turbet
ὑμῖν. μὴ ταρασσέ
que formidet.
28 δὲ † δειλιάτω.
xi vobis: Vado
πν ὑμῖν, ὑπάγω
diligeretis me, gaude
ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρ
do ad I
ομαι πρὸς τὸν π

nobis ‖ *futurus es manifestare* teipsum, & non
ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν, καὶ οὐχὶ
mundo? Respondit Iesus, & dixit
23 τῷ κόσμῳ; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν
ei: Si quis diligit me, sermonē meū ser-
αὐτῷ, ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τη-
uabit: & Pater meus diliget eum, &
ρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν, καὶ
ad eum veniemus, & mansionem apud
πρὸς αὐτὸν † ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ'
eum faciemus. ‖ *Non diligens* me, ser-
24 αὐτῷ ποιήσομεν. ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λό-
mones meos nō seruat. Et * *sermo* quē audistis, non
γους μου οὐ τηρεῖ. καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε, οὐκ
est meus, sed " *mittentis* me Patris.
ἔστιν ἐμὸς, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός.
Hæc loquutus sum vobis, apud vos manens.
25 ταῦτα λελάλημαι ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων.
At paracletus ‖ Spiritus sanctus, quē
26 ὁ δὲ παράκλητος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ
mittet Pater in nomine meo, il-
πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖ-
le vos docebit omnia: & suggeret vo-
νος ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑ-
bis omnia quæcūq; * *dixi* vobis. Pacem re-
27 μᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν. εἰρήνην ἀ-
linquo vobis: pacem meam do vobis:
φίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν·
non quomodo mundus dat, ego do
οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι
vobis. Non turbetur vestrum cor, ne-
ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία, μη-
que formidet. Audistis quia ego di-
28 δὲ † δειλιάτω. ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶ-
xi vobis: Vado & venio ad vos. Si
πον ὑμῖν, ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. εἰ
diligeretis me, gauderetis vtiq; , quia *dixi*, Va-
ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἄν, ὅτι εἶπον, πορεύ-
do ad Patrem: quia Pater meus
ομαι πρὸς τὸν πατέρα· ὅτι ὁ πατήρ μου

‖ manifestaturus es

† ἔρχομαι

‖ Qui non diligit

* sermonem

" eius qui misit

‖ autem

* dixero

† δειλιάω

*priùs quam fiat,

maior me est. Et nunc dixi vobis * ante
μείζων μου ὅτι. καὶ νῦν εἰρηκα ὑμῖν πρὶν 29
fieri, vt quum factum fuerit, credatis.
γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε.

ρ vobiscum.

Non iam multa loquar ρ cum vobis. venit
οὐκ ἔτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται 30
enim huius mundi princeps, & in me nõ habet
γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει
quicquam. Sed vt cognoscat mũdus quia di-
οὐδέν. ἀλλ' ἵνα γνῷ ὁ κόσμος ὅτι ἀ- 31
ligo Patrem: & sicut || mandauit
γαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό
mihi Pater, sic facio: Surgite, ea-
μοι ὁ πατήρ, οὕτω ποιῶ· ἐγείρεσθε, ἄγω-
mus hinc.
μεν ἐντεῦθεν.

|| mandatum dedit

CAP. XV. ιε'.

Ego sum vitis illa vera: &
Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινὴ, καὶ ὁ 1
Pater meus agricola est. Omnem palmite
πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι. πᾶν κλῆμα 2
in me non facientem fructum, tollet eum: &
ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἴρει αὐτὸ· καὶ
omnem fructum *ferentem, purgat* eum, vt
πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτὸ, ἵνα
*plurem fructum afferat. Iam vos mun-
πλείονα καρπὸν φέρῃ. ἤδη ὑμεῖς καθα- 3
di estis propter sermonem quẽ loquutus sum vo-
ροί ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑ-
bis. Manete in me, & ego in vobis Si-
μῖν. μείνατε ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν ὑμῖν, κα- 4
cut palmes non potest fructum ferre à
θὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ'
semetipso, * *si non* manserit in vite: sic
ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως
nec vos, * *si non* in me manseritis.
οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε.

* qui fert, purgabit

* plus

* nisi

Ego sum vitis;
5 ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπε
* *manens* in me, & e
ὁ μένων ἐν ἐμοὶ, κἀ
fructum multum: quia
καρπὸν πολὺ· ὅτι χ
facere nihil. Si
6 ποιεῖν οὐδέν. ἐὰν
ρ *eiectus est* foras sicut
ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κ
|| *colligunt eos*, &
συνάγουσιν αὐτὰ, κ
ardent. Si mani
7 καίεται. ἐὰν μεί
ba mea in vobis mãse
ματα μου ἐν ὑμῖν
peretis, & fiet
8 αἰτήσασθε, καὶ γενήσε
ρ *glorificatus* est Pater m
ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μ
afferatis, & * *efficiemini*
9 φέρητε, καὶ γενήσεσθε
cut dilexit me Pa
θὼς ἠγάπησέ με ὁ π
vos. Manete in d
10 ὑμᾶς· μείνατε ἐν τῇ
praecepta mea seru
τὰς ἐντολάς μου τηρ
l ectione mea: sicut ρ e
γάπην μου, καθὼς ἐγ
tris mei seruaui, & i
ρός μου τετήρηκα, καὶ
Hæc loquutus su
11 ταῦτα λελάλη
meum in vobis || *manen*
ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ,
pleatur. Hoc est
12 χαρᾷ. αὕτη ἐστὶ
ligatis inuicem, sic
γαπᾶτε ἀλλήλους, κα

Ego sum vitis, vos palmites.
5 ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα.
* manens in me, & ego in eo, hic fert
ὁ μένων ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ· οὗτος φέρει
fructum multum: quia sine me non potestis
καρπὸν πολύν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε
facere nihil. Si non quis manserit in me,
6 ποιεῖν οὐδέν. ἐὰν μή τις μείνῃ ἐν ἐμοὶ,
ρ ejectus est foras sicut palmes: & ‖ exarsit: &
ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα, καὶ † ἐξηράνθη, καὶ
" colligent eos, & in ignem * mittent, &
συνάγουσιν αὐτὰ, καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσι, καὶ
ardent. Si manseritis in me, & ver-
7 καίεται. ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ, καὶ τὰ ῥή-
ba mea in vobis mãserint, quodcũq; volueritis
ματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε
petetis, & fiet vobis. In hoc
8 αἰτήσασθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν. ἐν τούτῳ
ϙ glorificatus est Pater meus, vt fructum plurimũ
ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν
afferatis, & * efficiemini mei discipuli. Si-
9 φέρητε, καὶ γένησθε ἐμοὶ μαθηταί. κα-
cut dilexit me Pater, & ego dilexi
θὼς ἠγάπησέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ ἠγάπησα
vos. Manete in dilectione mea. Si
10 ὑμᾶς· μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. ἐὰν
praecepta mea seruaueritis, manebitis in di-
τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀ-
lectione mea: sicut ρ ego praecepta Pa-
γάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ πα-
tris mei seruaui, & maneo eius in dilectione.
τρὸς μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ.
Hac loquutus sum vobis, vt gaudium
11 ταῦτα λελάλημα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ
meum in vobis ‖ maneat, & gaudium vestrum im-
ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πλη-
pleatur. Hoc est praeceptum meum, vt di-
12 ρωθῇ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀ-
ligatis inuicem, sicut dilexi vos.
γαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς.

* qui manet
ρ mittetur
‖ arescet:
† ξηραίνω
" colligent eum,
* mittent, & ardet
ϙ clarificatus
* efficiamini
ρ &
‖ fiat.

Maiorem hac dilectionem nemo habet,
μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, 13
vt quis animam suam ponat pro amicis
ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων
suis. Vos amici mei estis, si feceritis
αὐτοῦ. ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ. ἐὰν ποιῆτε 14
quæ ego præcipio vobis. Nõ* amplius vos
ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. οὐκέτι ὑμᾶς 15
dico seruos, quia seruus nescit quid faciat
λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ
eius dominus. Vos autem dixi amicos, quia
αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἰρήκα φίλους, ὅτι
omnia quæcũq; audiui à Patre meo, nota
πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου, ἐγνώ-
feci vobis. Non vos me elegistis,
ρισα ὑμῖν. οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, 16
sed ego elegi vos: & posui
ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα
vos, vt vos abeatis, & fructum assera-
ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε, καὶ καρπὸν φέρη-
tis, & fructus vester maneat: vt quodcumq; peti-
τε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ· ἵνα ὅ, τι ἂν αἰτή-
ritis Patrem in nomine meo, det vo-
σητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῷ ὑ-
bis: Hæc mando vobis, vt diliga-
μῖν. ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶ- 17
tis inuicem. Si mundus vos odit, sci-
τε ἀλλήλους. εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γι- 18
tote quia me priorem vobis ρ odit.
νώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν † μεμίσηκεν.
Si de mundo fuissetis, mundus ‖ pro-
εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴ- 19
prium amaret: quia verò de mundo non estis, sed
διον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστὲ, ἀλλ'
ego elegi vos de mundo, * propter
ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ
hoc odit vos mundus. Mementote
τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. μνημονεύετε 20
sermonis" quẽ ego dixi vobis: Non est seruus
τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος

* iam

ρ odio habuit.
† μισέω
‖ quod suum erat diligeret.

* propterea

" mei,

maior

maior domino suo.
μείζων τοῦ κυρίου αὐ
vos persequentur. si ser
ὑμᾶς διώξουσιν. εἰ τὸ
& vestrum seru
21 καὶ τὸν ὑμέτερον τηρή
omnia facient vobi
πάντα ποιήσουσιν ὑμ
quia nesciunt ‖ n
22 ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμ
venissẽ, & loquutus fuis
ἦλθον καὶ ἐλάλησα α
berent. nũc autẽ excusat
χον· νυνὶ δὲ προφασ
peccato suo. 23
23 ἁμαρτίας αὐτῶν. ὁ
trem meum odit. Si
24 τέρα μου μισεῖ. ε
in eis, quæ nemo al
ἐν αὐτοῖς, ἃ οὐδεὶς ἄλ
tum non haberẽt. Nisi c au
πω οὐκ εἶχον· νυνὶ δὲ
derunt & me &
25 μισήκασι καὶ ἐμὲ καὶ τὸν
vt adimpleatur sermo
ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγο
Lege eorum: Quia ‖ ode
νομῷ αὐτῶν, ὅτι ἐμίσ
Quũ autẽ venerit Pa
26 ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παρ
tam vobis à Pa
ψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πα
veritatis, qui à
ἀληθείας, ὃ παρὰ τ
ille * testabitur
27 ἐκεῖνος μαρτυρήσει π
autem ‖ testabimini, quia
δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι
estis.
ἐστε.

maior domino suo. Si me persequuti sunt, &
μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ
vos persequentur. si sermonē meum seruauerunt,
ὑμᾶς διώξουσιν. εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν,
& vestrum seruabunt. Sed hæc
21 καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν. ἀλλὰ ταῦτα
omnia facient vobis propter nomen meum:
πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου,
quia nesciunt || *mittentem* me. Si non
22 ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμψαντά με. εἰ μὴ
venissē, & loquutus fuiss. m eis, peccatum nō ha-
ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶ-
berent. nūc autē excusationem non habent de
χον· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς
peccato suo. " *Me odio habens*, & Pa-
23 ἁμαρτίας αὐτῶν. ὁ ἐμὲ μισῶν καὶ τὸν πα-
trem meum odit. Si opera non fecissem
24 τέρα μου μισεῖ. εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα
in eis, quæ nemo alius fecit, pecca-
ἐν αὐτοῖς, ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, ἁμαρ-
tum non haberēt. Nūc autem & viderunt, & o-
τίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ καὶ ἑωράκασι, καὶ με-
derunt & me & Patrem meum. Sed
25 μισήκασι καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου. ἀλλ'
vt adimpleatur sermo * scriptus in
ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ
Lege eorum: Quia || *odierunt* me gratis.
νόμῳ αὐτῶν, ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν.
Quū autē venerit Paracletus, quem ego mit-
26 ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμ-
tam vobis à Patre, Spiritum
ψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρός, τὸ πνεῦμα τῆς
veritatis, qui à Patre procedit:
ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται,
ille ✻ *testabitur* de me. Et vos
27 ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ. καὶ ὑμεῖς
autem || *testabimini*, quia ab initio " *cum me*
δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ
estis.
ἐστε.

|| eum qui misit

" Qui me odit,

* qui est

|| odio habuerunt

✻ testimoniū perhibebit

|| testimoniū perhibebitis:

" mecum

CAP. XVI. ιϛ'.

Hæc loquutus ſum vobis, vt non ſcan-
Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκαν- 1
dalizemini. Abſque ſynagogis facient
δαλισθῆτε. ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν 2
vos: ſed venit hora vt omnis * interfi-
ὑμᾶς, ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτεί-
ciens vos, ρ exiſtimet cultum adferre
νας ὑμᾶς, † δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ
Deo. Et hæc facient vobis, quia non
θεῷ. καὶ ταῦτα ποιήσουσιν ὑμῖν, ὅτι οὐκ 3
nouerunt Patrem, neque me. Sed
ἔγνωσαν τὸν πατέρα, οὐδὲ ἐμέ. ἀλλὰ 4
hæc loquutus ſum vobis, vt quum venerit ho-
ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥ-
ra, reminiſcamini eorum, quia ego dixi vobis.
ρα, μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν.
Hæc autem vobis ‖ex initio non dixi, quia ‖cum
ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ'
vobis eram. ‖Nũc autem vado ad * mi-
ὑμῶν ἤμην. νυνὶ δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμ- 5
ſentem me: & nemo ex vobis interrogat me, Quò
ψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, Ποῦ
vadis? Sed quia hæc loquutus ſum vo-
ὑπάγεις; ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑ- 6
bis, triſtitia impleuit veſtrum cor.
μῖν, ἡ λύπη † πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν.
Sed ego veritatem dico vobis, ex-
ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν, συμ- 7
pedit vobis vt ego vadam. Si enim ego
φέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω· ἐὰν γὰρ ἐγὼ
non abiero, paracletus non veniet ad
μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς
vos: ſi autem abiero, mittam eum ad
ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς
vos. Et ‖veniens ille, arguet
ὑμᾶς. καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν 8
mundum de peccato, & de iuſtitia,
κόσμον περὶ ἁμαρτίας, καὶ περὶ δικαιοσύνης,

* qui interficit
ρ arbitretur obſequium ſe præſtare
† δοκέω
‖ ab
* vobiſcum
‖ Et
* eum qui miſit
† πληρόω
‖ quum veneris

& de iudicio.
9 καὶ περὶ κρίσεως.
quia non credunt in
10 ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς
tia verò, quia ad
σύνης δὲ, ὅτι πρὸς
do, & non ‖amplius vi
11 με, καὶ περὶ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων
iudicio, quia prince
κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχ
dicatus eſt. Adhuc
12 κρίται. ἔτι π
ſed non poteſtis p
13 ἀλλ' οὐ δύνασθε β
autem venerit ille
δὲ ἐλθῃ ἐκεῖνος,
deducet vos in o
ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς
enim loquetur a ſeme
γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυ
loquetur, & *vent
λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχό
Ille me ‖glo
14 ἐκεῖνος ἐμὲ δο
accipiet, & annunci
15 λήψεται, καὶ ἀναγγελ
quæcumque habet Pat
ὅσα ἔχει ὁ πατ
dixi, Quia de me
εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμ
ciabit vobis. M
γγελεῖ ὑμῖν. μ
bitis me: & iterum m
ρεῖτέ με, καὶ παλιν μ
vado ad Pa
16 ὑπάγω πρὸς τὸν π
ex diſcipulis ei
ἐκ τῶν μαθητῶν αὐ
hoc quod dicit nobis,
τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν

& de iudicio. De peccato quidem,
9 καὶ περὶ κρίσεως. περὶ ἁμαρτίας μὲν
quia non credunt in me. De iusti-
10 ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ. περὶ δικαιο-
tia verò, quia ad Patrem meum va-
σύνης δὲ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου ὑπάγω,
do, & non ‖amplius videbitis me. De autem
11 καὶ οὐκέτι θεωρεῖτε με. περὶ δὲ
iudicio, quia princeps mundi huius ‖iu-
κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέ-
dicatus est. Adhuc multa habeo dicere vobis,
12 κριται. ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν,
sed non potestis portare modò. Quum
13 ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. ὅταν
autem venerit ille Spiritus veritatis,
δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας,
qdeducet vos in omnem veritatem. non
ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· οὐ
enim loquetur a semetipso, sed quæcũque audiet
γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ
loquetur, & *ventura annunciabit vobis.
λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν.
Ille me ‖glorificabit: quia de meo
14 ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ
accipiet, & annunciabit vobis. Omnia
15 λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. πάντα
quæcumque habet Pater, mea sunt. 'propter hoc
ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἐμά ἐστι· διὰ τοῦτο
dixi, Quia de meo *accipit, & annun-
εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει, καὶ ἀναγ-
ciabit vobis. Modicum, & "non vide-
γελεῖ ὑμῖν. μικρὸν καὶ οὐ θεω-
bitis me: & iterum modicũ, & videbitis me, quia
ρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι
vado ad Patrem: Dixerunt ergo
16 ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα. εἶπον οὖν
ex discipulis eius ad inuicem: Quid est
ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους, τί ἐστι
hoc quod dicit nobis, Modicum, & "nõ videbitis
τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ

‖iam
qdocebit
*quæ sunt
‖clarificabit:
'Propterea
*accipiet,
"accipiet,
"iam

me: & iterum modicũ, & videbitis me, quia va-
με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ὑπά-
go ad Patrem: Dixerunt ergo ex
γω πρὸς τὸν πατέρα. εἶπον οὖν ἐκ τῶν 17
discipulis eius ad inuicem: Quid est hoc
μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους, τί ἐστι τοῦτο
quod dicit nobis, Modicum, & non videbitis me:
ὃ λέγει ἡμῖν, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με,
& iterum modicum: & videbitis me? &, quia ego
καὶ πάλιν μικρόν, καὶ ὄψεσθέ με; καὶ ὅτι ἐγὼ
vado ad Patrem? Dicebant ergo: Hoc
ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα; ἔλεγον οὖν, τοῦτο 18
quid est quod dicit, Modicum? nescimus quid
τί ἐστιν ὃ λέγει, τὸ μικρόν; οὐκ οἴδαμεν τί
loquitur. Cognouit autem Iesus quia volebat eũ
λαλεῖ. ἔγνω οὖν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν 19
interrogare: & dixit eis: De hoc quæri-
ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. περὶ τούτου ζητεῖ-
tis ‖cum alijs aliis, quia dixi: Modicum, & non
τε μετ' ἀλλήλων, ὅτι εἶπον, μικρόν, καὶ οὐ
videbitis me: & iterum modicũ, & videbitis me?
θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με;
Amen, amen dico vobis, quia flebitis &
ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ 20
plorabitis vos, at mundus *gaudebit:
θρηνήσετε ὑμεῖς, ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται·
vos autem contristabimini: sed tristitia vestra
ὑμεῖς δὲ †λυπηθήσεσθε, ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν
in gaudium ″fiet. Mulier quum parit,
εἰς χαρὰν γενήσεται. ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ
tristitiam habet, quia venit hora eius: quum
λύπην ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν
autem genuerit puerum, non ″amplius meminit
δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει
‖tribulationis propter gaudium, quia geni-
τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν, ὅτι ἐγεννή-
tus homo in mundum. Et
θη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. καὶ 21
vos igitur tristitiam quidẽ nunc habetis, iterũ
ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν ἔχετε, πάλιν

‖inter vos,
*autem
† λυπήσομαι
″vertetur.
‖pepererit
″iam
‖pressuræ
″natus

autem videbo vos: &
δὲ ὄψομαι ὑμᾶς,
cor, & gaudi
καρδία, καὶ τὴν χαρ
à vobis. Et in illo
ἀφ' ὑμῶν. καὶ ἐν ἐκε
interrogabitis quicquam
ἐρωτήσετε οὐδέν. α
*quod quæcumque petier
ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσ
nomine meo, dabit vo
ὀνόματί μου, δώσει ὑ
ciistis quicquam in no
τήσατε οὐδὲν ἐν τῷ ὀν
accipietis: vt gaudi
λήψεσθε· ἵνα ἡ χαρ
num. Hæc in
ρᾶν. ταῦτα ἐν
vobis. sed venit hora q
ὑμῖν· ἀλλ' ἔρχεται ὥρ
uerbis loquar vobis,
μίοις λαλήσω ὑμῖν, α
Patre annunciabo vob
πατρὸς ἀναγγελῶ ὑμῖ
in nomine me
μα ἐν τῷ ὀνόματί μ
co vobis quia ego ro
γω ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ἐρ
vobis. Ipse enim Pa
τῆ ὑμῶν. αὐτὸς γὰρ ὁ πα
vos me amastis,
ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατ
ego à Deo e
ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξ
Patre, & v
ρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐλ
iterum relinquo m
πάλιν ἀφίημι τὸν
ad Patrem.
πρὸς τὸν πατέρα.

debitis me, quia va.
ρεθέ με, ὅτι ὑπά.
Dixerunt ergo ex
εἶπον οὖν ἐκ τῶν 17
icem: Quid est hoc
μαθητῶν αὐτοῦ, τί ἐστι τοῦτο
& non videbitis me:
καὶ οὐ θεωρεῖτέ με,
itis me? &, quia ego
θε με; καὶ, ὅτι ἐγὼ
Dicebant ergo: Hoc
γω; ἔλεγον οὖν, τοῦτο 18
icum? nescimus quid
λέγει; οὐκ οἴδαμεν τί
esus quia volebat eũ
ροῖς ὅτι ἤθελον αὐτὸν 19
De hoc quæri-
. περὶ τούτου ζητεῖ-
dixi: Modicum, & non
τε, μικρὸν, καὶ οὐ
dicũ, & videbitis me?
κρὸν καὶ ὄψεσθέ με;
is, quia flebitis &
ν, ὅτι κλαύσετε καὶ 20
mundus *gaudebit:
κοσμος χαρήσεται·
ni: sed tristitia vestra
ε, ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν
Mulier quum parit,
ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ
t hora eius: quum
ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν
, non *amplius meminit
ν, οὐκ ἔτι μνημονεύει
r gaudium, quia geni-
ὸ χαρὰν, ὅτι ἐγεν-
mundum. Et
ὸν κόσμον. καὶ 22
idẽ nunc habetis, iterũ
νῦν ἔχετε, πάλιν

autem videbo vos: & gaudebit vestrum
δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ
cor, & gaudium vestrum nemo tollet
καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει
à vobis. Et in illo die me non
ἀφ' ὑμῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ 23
interrogabitis quicquam. Amen amẽ dico vobis,
ἐρωτήσετε οὐδέν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
*quòd quicumque petieritis Patrem in
ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ
nomine meo, dabit vobis. Vsque modò nõ pe-
ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν. ἕως ἄρτι οὐκ αἰ- 24
tiistis quicquam in nomine meo: Petite, &
τήσατε οὐδὲν ἐν τῷ ὀνόματί μου· αἰτεῖτε, καὶ
accipietis: vt gaudium vestrum sit ple-
λήψεσθε· ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ἦ πεπληρω-
num. Hæc in prouerbiis loquutus sum
μένη. ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα 25
vobis, sed venit hora quem non *amplius in pro-
ὑμῖν· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι ἐν παροι-
uerbiis loquar vobis, sed palam de
μίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ περὶ τοῦ
Patre annunciabo vobis. In illo die
πατρὸς ἀναγγελῶ ὑμῖν. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέ-
in nomine meo petetis: & non di-
ρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε. καὶ οὐ λέ-
co vobis quia ego rogabo Patrem de
γω ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ
vobis. Ipse enim Pater amat vos, quia
ὑμῶν. αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι
vos me amastis, & credidistis quia
ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε ὅτι
ego à Deo exiui. Exiui à
ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον. ἐξῆλθον πα-
Patre, & veni in mundum:
ρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον·
iterum relinquo mundum, & vado
πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι
ad Patrem. Dicunt ei
πρὸς τὸν πατέρα. λέγουσιν αὐτῷ

*si quid

*iam

discipuli eius: Ecce nunc palàm loqueris,
οἱ μαθηταί αὐτοῦ. ἰδὲ νῦν παῤῥησίᾳ λαλεῖς,
& prouerbium nullum dicis. Nunc sci- 30
καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις· νῦν οἴδα-
mus quia scis omnia, & non opus habes
μεν ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρείαν ἔχεις
vt quis te interroget. in hoc credimus quia
ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι
à Deo existi. Respondit eis
ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες. ἀπεκρίθη αὐτοῖς 31
Iesus: Modò creditis? Ecce, venit
ὁ Ἰησοῦς, ἄρτι πιστεύετε; ἰδοὺ ἔρχεται 32
hora, & iam venit, vt dispergamini v-
ὥρα, καὶ νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα σκορπισθῆτε ἕ-
nusquisq in propria, & me solum relinquatis: &
καστος εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῆτε· καὶ
non sum solus, quia Pater *cum me est.
οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστι.
Hæc loquutus sum vobis, vt in
ταῦτα λελάλημαι ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐ 33
me pacem habeatis. In mundo ‖tribula-
μοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κόσμῳ θλῖ-
tionem habebitis: sed confidite: ego vici
ψιν ἔχετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε· ἐγὼ νενίκηκα
mundum.
τὸν κόσμον.

CAP. XVII. ιζ'.

Hæc loquutus est Iesus: & ¶ sublevatis
Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρε 1
oculos suos in cælum, &
τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ
dixit: Pater, venit hora, ‖glorifica tuum
εἶπε, πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου
filium, vt & filius tuus "glorificet te. Si-
τὸν υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε. κα- 2
cut dedisti ei *auctoritatem omnis carnis,
θὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκὸς,

q opus est tibi

* mecum

‖ pressuram habebitis.

¶ sublevatis oculis

‖ clarifica

" clarificet

* potestatem

vt omne quod dedisti ei, det eis
ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς
vitam æternam. Hæc autem est æter-
3 ζωὴν αἰώνιον. αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώ-
na vita, Vt cognoscant te solum ve-
νιος ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀλη-
rum Deum, & quem misisti Iesum Chri-
θινὸν θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν χρι-
stum. Ego te qglorificaui super terram:
4 στόν. ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ
opus consummaui quod dedisti mihi vt
ἔργον ἐτελείωσα ὃ δέδωκάς μοι ἵνα
faciam: Et nunc ‖glorifica me tu Pater
5 ποιήσω· καὶ νῦν δόξασόν με σὺ πάτερ
apud temetipsum, "gloria quam habui *ante
παρὰ σεαυτῷ, τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ
mundum esse apud te: Manifestaui
6 τὸν κόσμον εἶναι παρά σοι. ἐφανέρωσά
tuum nomen hominibus quos dedisti
σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς δέδωκάς
mihi de muudo. Tui erant, & mihi eos
μοι ἐκ τοῦ κόσμου. σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐ-
dedisti: & sermonem tuum seruaue-
τοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκα-
runt. Nunc cognouerunt quia omnia quæ de-
σι. νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέ-
8 disti mihi, abs te sunt. Quia
δωκάς μοι, παρὰ σοῦ ἐστιν. ὅτι τὰ
verba quæ dedisti mihi, dedi eis:
ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐ-
& ipsi acceperunt: & cognouerunt ve-
τοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον· καὶ ἔγνωσαν ἀλη-
rè quia à te exiui, & crediderunt
θῶς ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν
quia tu me misisti. Ego pro eis
ὅτι σύ με ἀπέστειλας. ἐγὼ περὶ αὐ-
9 rogo. Non pro mundo rogo,
τῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ,
sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt.
ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσι·

qclarificaui

‖clarifica

"claritate
*prius quàm mundus fieret

Et mea omnia tua sunt, & tua 10
καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σά
meaꝶ: & clarificatus sum in eis. Et nõ am-
ἐμά, καὶ † δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. καὶ οὐκέτι 11
plius sum in mũdo: & hi in mundo sunt,
εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰ-
& ego ad te venio. Pater sancte, ser-
σὶ, κἀγὼ πρὸς σὲ ἔρχομαι. πάτερ ἅγιε, τή-
ua eos in nomine tuo, quos dedi-
ρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδω-
sti mihi, vt sint vnum sicut nos.
κάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς.
Quum essem cum eis in mundo ego 12
ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ
seruabam eos in nomine tuo. Quos
ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου· οὓς
dedisti mihi custodiui: & nemo ex eis
δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐ-
periit, * si non filius perditionis, vt
τῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα
Scriptura impleatur. Nunc autem ad te ve-
ἡ γραφὴ πληρωθῇ. νῦν δὲ πρός σε ἔρ-
nio: & hæc loquor in mundo, vt ha- 13
χομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔ-
beant gaudium meum imple-
χωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμέ-
tum in semetipsis. Ego dedi eis
νην ἐν αὐτοῖς. ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν 14
sermonẽ tuum, & mundus odio habuit eos, quia
λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτοὺς, ὅτι
non sunt de mundo, sicut & ego non sum
οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ
de mundo. Non rogo vt tollas
ἐκ τοῦ κόσμου. οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς 15
eos de mundo, sed vt serues
αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς
eos à malo. De mundo non
αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ 16
sunt: sicut * ego de mundo non sum.
εἰσὶ, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί.

φ sunt: † δοξάζω ‖ iam * nisi & * & & *

17 Sanctifica eos in veritate tua. Ser-
ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. ὁ λό-
mo tuus veritas est. Sicut me misi-
18 γος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι. καθὼς ἐμὲ ἀπέ-
sti in mundum, ‖ & ego misi eos
στειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐ-
in mundum. Et pro eis ego
19 τοὺς εἰς τὸν κόσμον· καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ
sanctifico meipsum, vt & ipsi sint sancti-
ἁγιάζω ἐμαυτὸν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν ἡγια-
ficati in veritate. Non pro eis autem
20 σμένοι ἐν ἀληθείᾳ. οὐ περὶ τούτων δὲ
rogo tantùm, sed & pro * *credentibus*
ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων
per verbum eorum in me. Vt omnes
21 διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ· ἵνα πάντες
vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in
ἓν ὦσι, καθὼς σὺ πάτερ ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν
te, vt & ipsi in nobis vnum sint: vt mun-
σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν· ἵνα ὁ κό-
dus credat quia tu me misisti. Et e-
22 σμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας. καὶ ἐ-
go * *gloriam* quam dedisti mihi, dedi
γὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα
eis: vt sint vnum, sicut ‖ nos vnum sumus.
αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς ἕν ἐσμεν.
Ego in eis, & tu in me, vt sint con-
23 ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοὶ, ἵνα ὦσι τε-
summati in vnum: & vt cognoscat mundus
τελειωμένοι εἰς ἕν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος
quia tu me misisti, & dilexisti eos, si-
ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας αὐτοὺς, κα-
cut * me dilexisti. Pater, quos dedisti
24 θὼς ἐμὲ ἠγάπησας. πάτερ, οὓς δέδωκάς
mihi, volo vt vbi sum ego, & illi sint
μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, κἀκεῖνοι ὦσι
‖ cum me vt videant * *gloriam*
μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν
meam quam dedisti mihi: quia dilexisti
τὴν ἐμὴν ἣν δέδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς

ita

* eis qui credituri sunt

" claritatem

‖ &

* &

‖ mecum:
* claritatem

me ante constitutionem mundi. Pater iu-
με πρὸ καταβολῆς κόσμου. πάτερ δί- 25
ste, & mundus te non cognouit, ego autē te
καμε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε
cognoui: & hi cognouerunt quia tu me mi-
ἔγνων· καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀ-
sisti. Et notum feci eis
πέστειλας. καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς 26
nomen tuum, & notum faciam: vt dilectio
τὸ ὄνομά σου, καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη
qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in
ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν
ipsis.
αὐτοῖς.

CAP. XVIII. ιη'.

¶ quū dixisset

Hæc ¶dicens Iesus, egressus est cum
Ταῦτα εἰπὼν ὁ ἰησοῦς, ἐξῆλθε σὺν 1
discipulis suis trans torrentem
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τοῦ
Cedron, vbi erat hortus, in quem introi-
κεδρών. ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλ-
uit ipse, & discipuli eius. Sciebat autē
θεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ᾔδει δὲ 2
& Iudas ‖tradens eum, locum,
καὶ ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, τὸν τόπον,
quia frequenter conuenerat Iesus illuc cum
ὅτι πολλάκις συνήχθη ὁ ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ
discipulis suis. Ergo Iudas "ac-
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. ὁ οὖν ἰούδας λα- 3
cipiens cohortem, & ‖ex principibus Sacerdotū
βὼν τὴν σπεῖραν, καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων
& Pharisæis ministros: venit illuc cum
καὶ φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ
laternis & facibus, & armis. Iesus
φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων. ἰησοῦς 4
itaque sciens omnia ✻ ventura super se,
οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν,

¶ qui tradebat

" quum accepisset

‖ à Pontificibus

✻ quæ erant

ndi. Pater iu-
ou. πάτερ δί-
cognouit, ego autē te 25
ἔγνω, ἐγὼ δέ σε
runt quia tu me mi-
αν ὅτι σύ με ἀ-
notum feci eis
ἐγνώρισα αὐτοῖς 26
facam: vt dilectio
πω, ἵνα ἡ ἀγάπη
pfis sit, & ego in
ὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν

II. ιη'.

efus, egressus est cum
ισοῦς, ἐξῆλθε σὺν I
s torrentem
αν τοῦ χειμάῤῥου τοῦ
us, in quem introi-
ς, εἰς ὃν εἰσῆλ-
eius. Sciebat autē
ὐτοῦ. ἤδει δὲ 2
eum, locum,
ς αὐτὸν, τὸν τόπον,
t Iesus illuc cum
ὁ ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ
Ergo Iudas "ac-
ὁ οὖν ἰούδας λα- 3
x principibus Sacerdotū
ν τῶν ἀρχιερέων
venit illuc cum
ς, ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ
armis. Iesus
ὁπλων. ἰησοῦς 4
entura super se,
ρχόμενα ἐπ' αὐτὸν,

qexiens dixit eis: Quem quæritis?
ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς, τίνα ζητεῖτε;
Respondérunt ei: Iesum Naza-
5 ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, ἰησοῦν τὸν ναζω-
renum. Dicit eis Iesus: Ego sum. Sta-
ραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι. εἱστή-
bat autem & Iudas "ille tradens eum,
κει δὲ καὶ ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν,
cum ipsis. Vt ergo dixit eis, Quod
6 μετ' αὐτῶν. ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι
ego sum, abierunt *in ea quæ posi, & ceci-
ἐγώ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπε-
derūt ‖humi. Iterum ergo eos inter-
σον χαμαί. πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπη-
7 rogauit, Quem quæritis? At dixerunt: Iesum
ρώτησε, τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον, ἰησοῦν
Nazarenum. Respondit Iesus:
8 τὸν ναζωραῖον. ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς,
Dixi vobis, quia ego sum. si ergo me quæ-
εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι. εἰ οὖν ἐμὲ ζη-
ritis, sinite hos abire. Vt imple-
τεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπαγέτω. ἵνα πλη-
9 retur sermo quem dixit: Quia quos dedi-
ρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν, ὅτι οὓς δέδω-
sti mihi, non perdidi ex eis quemquam.
κάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.
Simon ergo Petrus habens gladium, edu-
10 σίμων οὖν πέτρος ἔχων μάχαιραν, εἵλκυ-
xit eum, & percussit ‖principis Sacerdotum ser-
σεν αὐτὴν, καὶ ἔπαισε τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦ-
uum, & abscidit eius auriculam dexte-
λον, καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ δεξιόν.
Erat autem nomen seruo Malchus.
ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ μάλχος.
Dixit ergo Iesus Petro, * Inite
11 εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τῷ πέτρῳ, βάλε τὴν
gladium tuum in vaginam. Calicem
μάχαιράν σου εἰς τὴν θήκην· τὸ ποτήριον
quem dedit mihi Pater, non bibam
ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατήρ, οὐ μὴ πίω

qprocessit; &

'qui tradebat

*retrorsum,

‖in terram.

P Illi autem

‖Pontificis

*Mitte

illum? Ergo cohors & tribunus, &
αὐτόν; ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ
ministri Iudæorũ comprehenderũt Iesum,
ὑπηρέται τῶν ἰουδαίων συνέλαβον τὸν ἰησοῦν,
& ligauerunt eum. Et adduxerunt eum ad
καὶ ἔδησαν αὐτόν. καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς 13
Annam primùm: erat enim socer Caiaphæ, qui
ἄνναν πρῶτον. ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ καϊάφα, ὃς
erat *princeps Sacerdotum* anni illius.
ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ ἐκείνου·
Erat autem Caiaphas *ille consulens*
ἦν δὲ καϊάφας ὁ συμβουλεύσας τοῖς 14
Iudæis, Quia expedit vnum hominem *peri-
ἰουδαίοις, ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέ-
re* pro populo. Sequebatur autẽ Iesum
σθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. ἠκολούθει δὲ τῷ ἰησοῦ 15
Simon Petrus, & alius discipulus. *At*
σίμων πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής. ὁ δὲ
discipulus ille erat notus *principi Sacerdotũ:*
μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ,
& *simul* introiuit Iesu in atrium
καὶ συνεισῆλθε τῷ ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ
principis Sacerdotum. At Petrus stabat ad
ἀρχιερέως· ὁ δὲ πέτρος εἱστήκει πρὸς 16
ostium foris. Exiuit ergo discipulus a-
τῇ θύρᾳ ἔξω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλ-
lius, qui erat notus *principi Sacerdotũ:* & dixit
λος, ὃς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπε τῇ
ostiariæ, & introduxit Petrum. Dicit ergo
θυρωρῷ, καὶ εἰσήγαγε τὸν πέτρον. λέγει οὖν 17
ancilla ostiaria Petro: Nũquid &
ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρὸς τῷ πέτρῳ, μὴ καὶ
tu ex discipulis es hominis istius?
σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου;
Dicit ille: Non sum. Stabant
λέγει ἐκεῖνος, οὐκ εἰμί. εἱστήκεισαν 18
autem serui & ministri *prunam fa-
δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται, ἀνθρακιὰν πε-
cientes,* quia frigus erat: & calefaciebant se.
ποιηκότες, ὅτι ψῦχος ἦν, καὶ ἐθερμαίνοντο.

§Pontifex
" qui consilium dederat
*mori
pautem
||Pontifici:
"cum
"Pontificis.
*autem
qPontifici:
* ad prunas,

erat

era: autem cum eis? Petrus stans & cale-
λῶ δὲ μετ' αὐτῶν ὁ πέτρος ἑστὼς καὶ θερ-
faciens se. Ergo princeps Sacerdotum interrogauit
μαινόμενος. ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν
19 Iesum de discipulis suis, & de do-
ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς διδ-
ctrina eius. Respondit ei Iesus: Ego
20 δαχῆς αὐτοῦ. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ
palàm loquutus sum mundo, ego sem
παρρησίᾳ λελάλησα τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάντο-
per docui in synagoga & in tem-
τε ἐδίδαξα ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερ-
plo, quò vndique Iudæi conueniunt: &
ῷ, ὅπου πάντοτε οἱ ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ
in occulto loquutus sum nihil. Quid me inter-
ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν· τί με ἐπερω-
21 rogas? interroga audientes, quid loquu-
τᾶς; ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας, τί ἐλά-
tus sim ipsis: ecce hi sciunt quæ dixerim
λησα αὐτοῖς· ἴδε οὗτοι οἴδασιν ἃ εἶπον
ego. Hæc autem eo dicente, vnus
22 ἐγώ. ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν
ministrorum assistens dedit alapam
ὑπηρετῶν παρεστηκὼς ἔδωκε ῥάπισμα τῷ
Iesu, dicens: Sic respondes principi Sacerdotum?
ἰησοῦ, εἰπών, οὕτως ἀποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ;
Respondit ei Iesus, si malè loquutus
23 ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἰ κακῶς ἐλάλη-
sum, testare de malo: si autem pul-
σα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς,
chrè, quid me cædis? Misit eum An-
24 τί με δέρεις; ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ ἄν-
nas ligatum ad Caiapham principem Sacerdotum.
νας δεδεμένον πρὸς καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα.
Erat autem Simon Petrus stans, & calefa-
25 λῶ δὲ σίμων πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινό-
ciens se. Dixerunt ergo ei: Num & tu ex
μενος. εἶπον οὖν αὐτῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ
discipulis eius es? Negauit igitur ille,
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἠρνήσατο οὖν ἐκεῖνος,

q& — *Pontifex — p omnes — " eos qui audierunt, — q quũ dixisset — ‖ Pontifici? — " testimoniũ perhibe — * bene, — ρ Et — Pontificem — ‖ Numquid

&

qei

‖Pontificis, " eius cuius abscidit

*Nonne

qforas,

‖ esset moriturus.

& dixit: Non sum. Dixit ꝗunus ex ser-
καὶ εἶπεν, οὐκ εἰμί. λέγει εἷς ἐκ τῶν δού- 26
uis principis Sacerdotũ, cognatus " existẽs cuius ab-
λων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενὴς ὢν οὗ ἀπέκο-
sciderat Petrus auriculam: Non ego te vidi
ψε πέτρος τὸ ὠτίον, οὐκ ἐγώ σε εἶδον
in horto cum illo? Iterum
ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ; πάλιν 27
ergo negauit Petrus: & statim gal-
οὖν ἠρνήσατο ὁ πέτρος, καὶ εὐθέως ἀλέ-
lus cantauit. Adducunt ergo
κτωρ ἐφώνησεν. Ἄγουσιν οὖν τὸν 28
Iesum à Caipha in prætorium,
Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον·
erat autem manè: & ipsi non introierunt in
ἦν δὲ πρωΐ. καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς
prætorium, vt non contaminarentur, sed vt
τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα
manducarent Pascha. Exiuit ergo
φάγωσι τὸ πάσχα. ἐξῆλθεν οὖν 29
Pilatus ad eos, & dixit: Quam ac-
ὁ πιλάτος πρὸς αὐτοὺς, καὶ εἶπε, τίνα κα-
cusationem affertis aduersus hominem hunc?
τηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου;
Responderunt & dixerunt ei: Si non esset
ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, εἰ μὴ ἦν 30
hic malefactor, non vtique tibi tradidissemus
οὗτος κακοποιὸς, οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν
eum. Dixit ergo eis Pilatus: Ac-
αὐτόν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ πιλάτος, λά- 31
cipite eum vos, & secundùm legem vestram
βετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν
iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi:
κρίνατε αὐτόν. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι,
Nobis non licet interficere quemquam.
ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα.
Vt sermo Iesu impleretur quem
ἵνα ὁ λόγος τοῦ ἰησοῦ πληρωθῇ ὃν 32
dixit, significans qua morte ‖ futurus esset mo-
εἶπε σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀπο-

ti. Introiuit ergo in præto-
θνήσκειν. εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώ-
33 rium iterum Pilatus, & vocauit Ie-
ριον πάλιν ὁ πιλάτος, καὶ ἐφώνησε τὸν ἰη-
sum, & dixit ei: Tu es rex
σοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν
Iudæorum? Respondit ei Iesus:
34 ἰουδαίων; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς,
A temetipso tu hoc dicis, an alij tibi di-
ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοί σοι εἶ-
xerunt de me? Respondit Pilatus,
35 πον περὶ ἐμοῦ; ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος,
Numquid ego Iudæus sum? Gens
μήτι ἐγὼ ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ
tua & principes Sacerdotum tradiderunt te mi- *Pontifices
σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐ-
hi. quid fecisti? Respondit Iesus:
36 μοί. τί ἐποίησας; ἀπεκρίθη ἰησοῦς,
Regnum meũ non est de mundo
ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου
hoc: si ex mundo hoc esset re-
τούτου· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βα-
gnum meum, ministri vtique mei de- †ἀγωνίζω
σιλεία ἡ ἐμή, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ † ἠ-
certarent vt non traderer Iudæis.
γωνίζοντο ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς ἰουδαίοις·
nunc autem regnum meum non est hinc.
νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦ-
Dixit itaque ei Pilatus: Num ergo
37 θεν. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος, οὐκοῦν
rex es tu? Respondit Iesus: Tu
βασιλεὺς εἶ σύ; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, σὺ
dicis, quia rex sum ego. Ego in
λέγεις, ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ. ἐγὼ εἰς
hoc natus sum, & ad hoc veni in
τοῦτο γεγέννημαι, καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς
mundum, vt ‖tester veritati: ‖ testimoniũ perhibeam
τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ·
omnis *existens ex veritate, audit *qui est
πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀκούει

meam

meam vocem. Dicit ei Pilatus: Quid
μου τῆς φωνῆς. λέγει αὐτῷ ὁ πιλάτος, τί 38
est veritas? Et hoc ‖ dicens, iterum exiuit
ἐστιν ἀλήθεια; καὶ τοῦτο εἰπὼν πάλιν ἐξῆλθε
ad Iudæos, & dicit eis:
πρὸς τοὺς ἰουδαίους, καὶ λέγει αὐτοῖς,
Ego nullam causam inuenio in eo.
ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ.
Est autem consuetudo vobis, vt vnũ vobis ab-
ἔστι δὲ συνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἕνα ὑμῖν ἀπο- 39
saluam in Pascha. vultis ergo vobis
λύσω ἐν τῷ πάσχα· βούλεσθε οὖν ὑμῖν
* absoluam regem Iudæorum?
ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων;
Clamauerunt ergo rursum omnes, dicentes:
ἐκραύγασαν οὖν πάλιν πάντες, λέγοντες 40
Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Ba-
μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν βαραββᾶν· ἦν δὲ ὁ βα-
rabbas latro.
ραββᾶς λῃστής.

CAP. XIX. ιθ'.

Tunc ergo ‖ accepit Pilatus Ie-
Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ πιλάτος τὸν ἰη- 1
sum, & flagellauit. Et milites
σοῦν, καὶ ἐμαστίγωσε. καὶ οἱ στρατιῶται
plectentes coronam de spinis, imposuerunt 2
πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν
eius capiti: & veste purpurea ‖ ra-
αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περι-
miciernnt eum: ‖ Et dicebãt: ‖ Gaude rex
βάλλον αὐτόν, καὶ ἔλεγον, χαῖρε ὁ βα- 3
Iudæorum: & dabant ei a-
σιλεὺς τῶν ἰουδαίων. καὶ ἐδίδοσαν αὐτῷ ῥα-
lapas. Exiuit ergo iterum foras
πίσματα. ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω 4
Pilatus, & dicit eis: Ecce adduco vobis
ὁ πιλάτος, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἴδε ἄγω ὑμῖν

‖ quũ dixisset,
‖ dimittam
‖ apprehendit
‖ circumdederunt
‖ Et veniebãt ad eum,
‖ Aue

eum foras, vt cognoscatis, quia in eo nullam
αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν
causam inuenio. Exiuit ergo Iesus foras,
5 αἰτίαν εὑρίσκω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ ἰησοῦς ἔξω,
portans spineam coronam, & purpu-
φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸν πορφυ-
reum vestimentum. Et dicit eis: Ecce ho-
ροῦν ἱμάτιον. καὶ λέγει αὐτοῖς, ἴδε ὁ ἄνθρω-
mo. Qnum ergo vidissent eũ principes Sacerdotũ & ‖Pontifices
6 πος. ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
ministri clamabant, dicentes, Crucifi-
ὑπηρέται, ἐκραύγασαν, λέγοντες, σταύρω-
ge, crucifige eum. Dicit eis Pila-
σον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ πιλά-
tus: Accipite eum vos, & crucifigite: ego
τος, λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ σταυρώσατε. ἐγὼ
enim non inuenio in eo causam. Respon-
7 γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. ἀπεκρί-
derunt ei Iudæi: Nos legem habemus,
θησαν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι, ἡμεῖς νόμον ἔχομεν,
& secundùm legem nostram debet mori: quia
καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι
seipsum filium Dei fecit. Qnum ergo audis-
8 ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ ἐποίησεν. ὅτε οὖν ἤκου-
set Pilatus hunc sermonem, magis ti-
σεν ὁ πιλάτος τοῦ τοῦ λόγου, μᾶλλον ἐφο-
muit. Et ingressus est in prætorium ite-
βήθη· καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον παλι-
9 rum: & dicit ‖Iesu: Vnde es tu? ‖Pad Iesum:
ν, καὶ λέγει τῷ ἰησοῦ, πόθεν εἶ σύ;
At Iesus‖ responsum non dedit ‖autem
ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν
ei, Dicit ergo ei Pilatus:
αὐτῷ. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος,
10 Mihi non loqueris? nescis quia ‖auctoritatẽ habeo ‖potestatem
ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω
crucifigere te, & ‖auctoritatẽ habeo ‖absoluere te? ‖dimittere
σταυρῶσαί σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί σε;
Respondit Iesus: Non haberes *auctoritatem * potestatem
11 ἀπεκρίθη ἰησοῦς, οὐκ εἶχες ἐξουσίαν

nisi vllam aduersum me, esset non esset tibi da-
οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδο-
‖ Propterea qui me tradidit tum desuper. ‖Propter hoc tradens me
μένον ἄνωθεν. διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς με
tibi, maius peccatum habet. ‖Ex hoc quære-
σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει. ἐκ τούτου ἐζή-
Exinde bat Pilatus *dimittere eum. At Iu-
τει ὁ πιλάτος ἀπολῦσαι αὐτόν. οἱ δὲ Ἰου-
dæi autem ‖dimittis, clamabant, dicentes: Si hunc ‖absolue-
δαῖοι ἔκραζον, λέγοντες, ἐὰν τοῦτον ἀπολύ-
ris, non es amicus Cæsaris. omnis re-
σῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ καίσαρος· πᾶς ὁ βασι-
gem ‖ qui facit se ‖seipsum faciens, contradicit Cæsari.
λέα ἑαυτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ καίσαρι.
Ergo Pilatus *audiens hunc ser-
ὁ οὖν πιλάτος ἀκούσας τοῦτον τὸν λό-
* autem quũ audisset hos sermones, monem, adduxit foras Iesum, & se-
γον, ἤγαγεν ἔξω τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐκάθι-
dit pro ‖ loco qui dicitur Litho-tribunali, in ‖locum dictum
σεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον
strotos, Lithostrotum, Hebraicè autem Gabbatha.
λιθόστρωτον, ἑβραϊστὶ δὲ γαββαθᾶ.
Erat autem parasceue Paschæ, hora autem
ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα δὲ
quasi sexta. & dicit Iudæis: Ecce
ὡσεὶ ἕκτη. καὶ λέγει τοῖς ἰουδαίοις, ἴδε ὁ
rex vester. Illi autem clamabant,
βασιλεὺς ὑμῶν. οἱ δὲ ἐκραύγασαν,
Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis
ἆρον, ἆρον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς
Pilatus: Regem vestrum crucifigã? Re-
ὁ πιλάτος, τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; ἀ-
*Pontifices sponderunt *principes Sacerdotum: Nõ habemus re-
πεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς, οὐκ ἔχομεν βασι-
‖nisi gem, ‖si non Cæsarem. Tunc ergo tradi-
λέα, εἰ μὴ καίσαρα. τότε οὖν παρέδω-
dit illum eis vt crucifigeretur.
κεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ.
*Susceperunt *Acceperunt autem Iesum & eduxerunt.
παρέλαβον δὲ τὸν ἰησοῦν καὶ ἀπήγαγον.

Et

Et ꝓportans crucem suam, exiuit
καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτῷ ἐξῆλθεν
17 in ‖dictum Caluariæ locum, qui dicitur
εἰς τὸν λεγόμενον κρανίου τόπον, ὃς λέγεται
Hebraicè Golgotha: Vbi eum crucifixe-
18 ἑβραϊστὶ γολγοθᾶ, ὅπου αὐτὸν ἐσταύρω-
runt, & cum eo alios duos hinc &
σαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ
hinc, medium autem Iesum. Scripsit
ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν ἰησοῦν. ἔγραψε
19 autem & titulum Pilatus: & posuit super
δὲ καὶ τίτλον ὁ πιλάτος· καὶ ἔθηκεν ἐπὶ
crucem: Erat autem scriptum, IESVS
τοῦ σταυροῦ· ἦν δὲ γεγραμμένον, ΙΗΣΟΥΣ
NAZARENVS REX
Ο ΝΑΖΩΡΑΙΟΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ
IVDÆORVM. Hunc ergo
20 ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ. τοῦτον οὖν τὸν
titulum multi legerunt Iudæorum: quia
τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν ἰουδαίων, ὅτι
prope erat locus ciuitatem vbi cruci-
ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυ-
fixus est Iesus. Et erat scriptum Hebraicè
ρώθη ὁ ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον ἑβραϊστὶ,
Græcè Romanè. Dicebant ergo
21 ἑλληνιστὶ, ῥωμαϊστί. ἔλεγον οὖν τῷ
Pilato *principes Sacerdotum Iudæorũ ‖Ne scri-
πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν ἰουδαίων, μὴ γρά-
be, Rex Iudæorum, sed quia
φε, ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι
ipse dixit, Rex sum Iudæorum.
ἐκεῖνος εἶπε, βασιλεύς εἰμι τῶν ἰουδαίων.
Respondit Pilatus: Quod scripsi, scri-
22 ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος, ὃ γέγραφα, γέ-
psi, Ergo milites quum
γραφα. οἱ οὖν στρατιῶται, ὅτε
cruc fixissent ‖Iesum, acceperunt ve-
ἐσταύρωσαν τὸν ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱ-
stimenta eius, (& fecerunt quatuor partes,
μάτια αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη,

ꝓbaiulans sibi
‖eum qui dicitur
[a] & Latinè.
*Pontifices
‖Noli scribere,
‖eam,

vnicuique militi partem ¶ & tunicam.
ἑκάστῳ στρατιώτῃ μέρος, καὶ τὴν χιτῶνα.
Erat autem tunica incõsultis, ex iis quæ desuper
ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄρραφος, ἐκ τοῦ ἄνωθεν 24
contexta per totum: Dixerunt ergo ad inuicem:
ὑφαντὸς δι' ὅλου· εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους,
Non scindamus eam: sed sortiamur de
μὴ σχίσωμεν αὐτὸν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ
§ fit. illa cuius erit. Vt scriptura impleretur,
αὐτοῦ, τίνος ἔσται· ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ
dicens: Partiti sunt vestimenta mea
ἡ λέγουσα, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου
‖ In sibiipsis, ‖ & super vestem meam mise-
ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβα-
‡ Et runt sortem. Illi quidem igitur milites hæc
λον κλῆρον. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα
fecerunt. Stabant autem iuxta crucem
ἐποίησαν. εἱστήκεισαν δὲ παρὰ τοῦ σταυροῦ 25
Iesu, mater eius, & soror ma-
τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μη-
tris eius Maria illa Cleopæ, & Maria
τρὸς αὐτοῦ Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ, καὶ Μαρία ἡ
* quum vidis- Magdalene. Iesus ergo * videns matrem
set
Μαγδαληνή. Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα 26
& discipulum adstantem quem diligebat, dicit
καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει
matri suæ: Mulier, ecce filius tuus.
τῇ μητρὶ αὐτοῦ, γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου.
Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua.
εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. 27
Et ex illa hora accepit eam di-
καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μα-
scipulus ille in § propria. Post hoc sciens
§ suam. θητὴς εἰς τὰ ἴδια. μετὰ τοῦτο εἰδὼς 28
‖ Postea Iesus quia omnia iam consummata sunt, vt con-
ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται, ἵνα τε-
† τελειόω summaretur scriptura, dicit, Sitio. Vas
τελειωθῇ ἡ γραφὴ, λέγει, διψῶ. σκεῦος 29
ergo erat positum aceto plenũ. Illi verò implẽs
οὖν ἔκειτο ὄξους μεστόν. οἱ δὲ πλήσαντες

spongiam ρακος
ποσίον ὄξους,
obtulerunt Iei
30 προσήνεγκαν αὐ
pisset acetum e
βὲ τὸ ὄξος ὁ ἰ
| inclinans ca
κλίνας τὴν κεφ
Ergo Iu
οἱ οὖν Ἰουδ
31 cruce c
σταυροῦ τὰ σώ
niam Parasceue
πεὶ παρασκευὴ
ille Sabb
ἐκείνη τοῦ σαβ
tum vt frangere
τον ἵνα κατα
tollerentur.
2 † ἀρθῶσιν.
tes: & quidem
τα, καὶ τὸ μὲν
alterius
33 τοῦ ἄλλου τοῦ σ
Iesum qu
τὸν Ἰησοῦν ἐλθ
mortuum, non
τεθνηκότα, οὐ
Sed vnus
ἀλλ' εἷς τῶν
34 latus *
πλευρὰν † ἔν
& aqua. Et
καὶ ὕδωρ. καὶ
verum est
ἀληθινή ἐστιν
le scit qui
νος οἶδεν ὅτ
credatis.
36 πιστεύσητε.

spongiam φανιον & hyssopo circumponentes, ¶plenam,
προσφερον ὄξους, καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες,
obtulerunt Ieius ori. Quum ergo acce-
30 προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι. ὅτε οὖν ἔλα-
pisset acetum esus, dixit: Consummatũ est. Et
βε τὸ ὄξος ὁ ἰησοῦς, εἶπε, τετέλεσται. καὶ
|| inclinans caput, tradidit spiritum. || inclinato
κλίνας τὴν κεφαλὴν, παρέδωκε τὸ πνεῦμα capite,
Ergo Iudæi, vt non remanerent in
οἱ οὖν ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ
31 cruce corpora in Sabbato, (quo-
σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ· ἐπει-
niam Parasceue erat: erat enim magnus dies
πὴ παρασκευὴ ἦν· ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα
ille Sabbati) rogauerunt Pila-
ἐκείνη τοῦ σαββάτου· ἠρώτησαν τὸν πιλᾶ-
tum vt frangerentur eorum crura, &
τον ἵνα καταγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ
tollerentur. Venerunt ergo milli-
2 † ἀρθῶσιν. ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶ-
tes: & quidem primi fregerunt crura, & † αἴρω
ται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη, καὶ
alterius *concrucifixi ei. Ad autẽ *qui crucifi-
33 τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ· ὅτε δὲ
Iesum ¶venientes, vt viderunt eum iam xus est cũ eo.
τὸν ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη ¶ quũ venis-
mortuum, non fregerunt eius crura. sent,
τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη.
Sed vnus militum lancea eius
ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν
34 latus *fodit: & continuò exiuit sanguis *aperuit:
πλευρὰν † ἔνυξε, καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα † νύσσω
& aqua. Et ¶videns testificauit, & ¶ qui vidit,
35 καὶ ὕδωρ. καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ testimonium
verum est testimonium eius. Et il perhibuit,
ἀληθινή ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ· κἀκεῖ-
le scit quia vera dicit: vt ‖vos ‖&
νος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα ὑμεῖς
credatis. Facta sunt enim hæc
36 πιστεύσητε. ἐγένετο γὰρ ταῦτα

vt Scriptura impleretur: Os non commi-
ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὀστοῦν οὐ συντρι-
nuetur ‖ab eo. Et iterum alia
βήσεται ἀπ' αὐτοῦ. καὶ πάλιν ἑτέρα 37
Scriptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt.
γραφὴ λέγει, ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.
‖ex
Post hæc ‖rogauit Pilatum Io-
Μετὰ ταῦτα ἠρώτησε τὸν Πιλάτον ὁ Ἰω- 38
seph ab Arimathæa, *existens discipulus Ie-
σὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, ὢν μαθητὴς τοῦ Ἰη-
su, occultus autem propter metum
σοῦ, † κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν
Iudæorum, vt tolleret corpus Iesu. & per-
Ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. καὶ ἐ-
misit Pilatus. Venit ergo & tulit
πέτρεψεν ὁ Πιλάτος. ἦλθεν οὖν καὶ ἦρε τὸ
corpus Iesu. Venit autem & Nicodemus
σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. ἦλθε δὲ καὶ Νικόδημος ὁ 39
‖qui venerat ille veniens ad Iesum nocte primum, fe-
ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέ-
rens mixturam myrrhæ & aloes, quasi libras ce-
ρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡς λίτρας ἑ-
tum. Acceperunt ergo corpus Iesu, &
κατόν. ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ 40
ligauerunt illud *in* linteis cum aromatibus
ἔδησαν αὐτὸ ἐν ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων,
sicut mos est Iudæis sepelire.
καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν.
Erat autem in loco vbi crucifixus est, her-
Ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη, κῆ- 41
tus: & in horto monumentum nouum, in quo
πος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινόν, ἐν ᾧ
nondum quisquam positus erat. Ibi ergo propter
οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη. ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν 42
Parasceuen Iudæorum, quia iuxta erat
παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ
monumentum, posuerunt Iesum.
μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν.

CAP. XX. κ'.

At vna [q] *Sabbatorum* Maria Mag-
1 Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων μαρία ἡ μαγ-
dalene venit mane ‖*tenebris adhuc existentibus*, ad
δαλὴνὴ ἔρχεται πρωΐ σκοτίας ἔτι οὔσης, εἰς
monumentum: & [t] *videt* lapidem sublatũ [*] *ex*
τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ
monumento. [q] *Currit* ergo, & venit ad Si-
2 τοῦ μνημείου. τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς σί-
monem Petrum, & ad alium discipulũ quẽ
μωνα πέτρον καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν
diligebat esus: & dicit illis: Tulerunt Do-
ἐφίλει ὁ ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς ἦραν τὸν κύ-
minum de monumento, & nescimus vbi posue-
ριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔθη-
runt eum. Exiit ergo Petrus &
3 καν αὐτόν. ἐξῆλθεν οὖν ὁ πέτρος καὶ ὁ
‖alius discipulus, & venerunt ad monumentum.
ἄλλος μαθητὴς, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον.
Currebant autem duo simul: & ‖ alius
4 ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ, καὶ ὁ ἄλλος
discipulus præcurrit citiùs Petro, &
μαθητὴς προέδραμε τάχιον τοῦ πέτρου, καὶ
venit primus ad monumentum. Et [s] *inclina-*
5 ἦλθε πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον. καὶ παρακύ-
ϊtus, vidit posita linteamina: non tamẽ
ψας βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια, οὐ μὴν τοι
introiuit. Venit ergo Simon Petrus
6 εἰσῆλθεν. ἔρχεται οὖν σίμων πέτρος
sequens eum, & introiuit in monu-
ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνη-
mentum: & [t] *conspicit* linteamina posita,
μεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα,
Et sudarium quod fuerat super ca-
7 καὶ τὸ σουδάριον ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφα-
put eius, non cum linteaminibus positum, sed
λῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον, ἀλλὰ
[*] *seorsum* inuolutum in vnum locum.
χωρὶς † ἐντετυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον.

[q] aut ẽ Sabbati,
‖quum adhuc tenebræ essent,
[t] vidit
[*] à
[q] Cucurrit
† αἴρουσιν
[s] quam se inclinasset,
‖vidit
[*] separatim
† ἐντυλισσω

Tunc ergo introiuit & ille *alius* discipulus
τότε οὖν εἰσῆλθε καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς ὁ
qui venerat primus ad monumentum, & vidit, &
ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδε, καὶ
credidit. Nondum enim sciebant Scriptu-
ἐπίστευσεν. οὐδέπω γὰρ ἠδίσταν τὴν γρα- 9
qoportuit eum a ram, quia *oportet eum ex* mortuis resurgere.
φὴν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.
Abierunt ergo iterum ad semetipsos di-
ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μα- 10
scipuli. Maria autem stabat ad monu-
θηταί. μαρία δὲ εἱστήκει πρὸς τὸ μνη- 11
mentum plorans foris. Dum ergo fleret, in-
μεῖον κλαίουσα ἔξω. ὡς οὖν ἔκλαιε, παρ-
* & prospexit clinauit se* in monumentum. Et vidit duos
ἔκυψεν εἰς τὸ μνημεῖον· καὶ θεωρεῖ δύο 12
angelos in albis sedentes, vnum ad
ἀγγέλους ἐν λευκοῖς καθεζομένους, ἕνα πρὸς
caput, & vnum ad pedes vbi
τῇ κεφαλῇ, καὶ ἕνα πρὸς τοῖς ποσὶν, ὅπου
positum fuerat corpus Iesu. Et dicunt ei
ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. καὶ λέγουσιν αὐ- 13
illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis:
τῇ ἐκεῖνοι, γυναῖ, τί κλαίεις; λέγει αὐτοῖς,
Quia tulerunt Dominum meum: & nescio vbi po-
ὅτι ἦραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔ-
*quum dixisset, suerunt eum. Et hæc *loquuta, conuersa est
θηκαν αὐτόν. καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη 14
*retrorsum. in ea quæ post, & vidit Iesum stantem,
εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεωρεῖ τὸν ἰησοῦν ἑστῶτα,
& non sciebat quia Iesus est. Dicit ei
καὶ οὐκ ἤδει ὅτι ὁ ἰησοῦς ἐστι. λέγει αὐτῇ ὁ 15
Iesus: Mulier, quid ploras? quem quæris? Il-
ἰησοῦς, γυναῖ, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ἐκεί-
*esset, la existimans quia hortulanus est, dicit
νη δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός ἐστι, λέγει
ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito
αὐτῷ, κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτὸν, εἰπὲ
mihi vbi posuisti eum: & ego eum tollam.
μοι ποῦ ἔθηκας αὐτὸν, κἀγὼ αὐτὸν ἀρῶ.

Dicit ei Iesus, Maria. Conuersa
16 λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μαρία. στραφεῖσα
illa dicit ei Rabboni (quod dicitur, Ma-
ἐκείνη λέγει αὐτῷ ῥαββουνί, ὃ λέγεται, δι-
gister.) Dicit ei Iesus: ‖Ne
17 δάσκαλε. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μή
me tange (nondum enim ascendi ad
μου ἅπτου· οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν
Patrem meum.) vade autem ad fra-
πατέρα μου. πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελ-
tres meos, & dic eis: Ascendo ad
φούς μου, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς· ἀναβαίνω πρὸς τὸν
Patrem meum & Patrem vestrum, & Deũ meũ
πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεόν μου
& Deum vestrum. Venit Maria Magda-
18 καὶ θεὸν ὑμῶν. ἔρχεται μαρία ἡ μαγδα-
lene annuncians discipulis, Quia "vi-
λινὴ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς ὅτι ἑώ-
dit Dominum, & hæc dixit
ρακε τὸν κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.
‖Existente ergo vespere die illo, vna
ὄψης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ
19 Sabbatorum, & "foribus clausis
τῶν σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων
vbi erant discipuli congregati propter
ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν
metum Iudæorum, venit Iesus & stetit in
φόβον τῶν ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς
qmedium, & dicit eis: Pax vobis. Et
20 τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς, εἰρήνη ὑμῖν. καὶ
hoc ‖dicens, ostendit eis manus &
τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ
latus suum. Gauisi sunt ergo di-
τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. ἐχάρησαν οὖν οἱ μα-
scipuli qvidentes Dominum. Dixit ergo eis
θηταὶ ἰδόντες τὸν κύριον. εἶπεν οὖν αὐ-
21 Iesus iterum: Pax vobis. sicut mi-
τοῖς ὁ ἰησοῦς πάλιν, εἰρήνη ὑμῖν· καθὼς ἀ-
sit me Pater, & ego mitto vos.
πέσταλκέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς.

‖Noli me tãgere.

"vidi

qmihi.

‖Quum ergo serò esset

qfores essent clausæ,

qmedio,

‖quum dixisset,

qviso Domino.

||quum dixisset,

Et hoc ||dicens, insufflauit, & dicit eis:
καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε, καὶ λέγει αὐτοῖς, 23
Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis
λάβετε πνεῦμα ἅγιον. ἄν τινων ἀφῆτε τὰς
peccata, remittuntur eis. ¶Quorum retinue-
ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινων κρα-
ritis, retenta sunt. Thomas autem, vnus ex
τῆτε, κεκράτηνται. Θωμᾶς δὲ εἷς ἐκ τῶν 24
duodecim, *dictus Didymus, non erat cum
δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυμος οὐκ ἦν μετ'
eis quando venit Iesus. Dixerunt ergo
αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. ἔλεγον οὖν 25
ei alij discipuli: Vidimus Do-
αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί· ἑωράκαμεν τὸν κύ-
minum. Ille autem dixit eis: ¶Si non video in
ριον. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς
manibus eius ||vestigium clauorum, & mittam
χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν
digitum meum in "vestigium clauorum, &
δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ
mittam manum meam in latus
βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν
eius, non credam. Et post dies o-
αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω. καὶ μεθ' ἡμέρας ὀ- 26
cto iterum erant intus discipuli eius, &
κτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ
Thomas cum eis. Venit Iesus
Θωμᾶς μετ' αὐτῶν. ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς τῶν
ianuis clausis, & stetit in me-
†κλείω θυρῶν †κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ με-
dio, & dixit: Pax vobis. Deinde
σον, καὶ εἶπεν· εἰρήνη ὑμῖν. εἶτα 27
dicit Thomæ: Infer digitum
λέγει τῷ Θωμᾷ· φέρε τὸν δάκτυλόν
tuum huc, & vide manus meas: &
σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ
affer manum tuam, & mitte in
φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν
¶noli esse latus meum, & ne fias incredulus,
πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος,

sed

sed "credens.
28 ἀλλὰ πιστός.
mas, & dixit ei: D
μᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ
Dicit ei Ie
λέγει αὐτῷ ὁ Ἰη
29 didisti: beati
πιστεύκας· μακάρι
tes. Multa qui
30 σαντες πολλὰ μ
cit Iesus in co
ποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνω
quæ non sunt script
ἃ οὐκ ἔστι γεγραμ
31 Hæc autem
τα. ταῦτα δὲ
tis quia Iesus est
τε ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ
vt credentes, vit
ἵνα πιστεύοντες ζω
eius.
αὐτοῦ.

CAP.

¶Post hæc
1 Μετὰ ταῦτα ἐφ
Iesus discip
ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθη
Tiberiadis. M
τῆς Τιβεριάδος· ἐφ
Erant simul Sim
ἦσαν ὁμοῦ Σίμ
2 *ille dictus Didy
ὁ λεγόμενος Δίδυ
Cana Galilæa
κανὰ τῆς Γαλιλαίας
& alij ex
καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν

sed *credens. Et respondit Tho-
28 ἀλλὰ πιστός. καὶ ἀπεκρίθη Θω-
mas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus.
μᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου.
Dicit ei Iesus: Quia vidisti me || cre-
λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ἑώρακάς με πε-
29 didisti: beati ||non videntes, & creden-
πίστευκας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύ-
tes. Multa quidem igitur & alia signa fe-
30 σαντες. πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐ-
cit Iesus in con pectu discipulorum suorũ,
ποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,
quæ non sunt scripta in libro hoc.
ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τού-
Hæc autem scripta sunt vt creda-
31 τῳ. ταῦτα δὲ γεγράπται ἵνα πιστεύση-
tis quia Iesus est Christus filius Dei: &
τε ὅτι ἰησοῦς ἐστιν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ
vt credentes, vitam habeatis in nomine
ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι
eius.
αὐτοῦ.

*fidelis.

||Thoma,

qui non viderunt, & crediderunt.

CAP. XXI. κά.

ϱPost has manifestauit seipsum iterum
1 Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν
Iesus discipulis || ad mare
ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης
Tiberiadis. Manifestauit autem sic:
τῆς τιβεριάδος· ἐφανέρωσε δὲ οὕτως·
Erant simul Simon Petrus, & Thomas
ἦσαν ὁμοῦ σίμων πέτρος καὶ θωμᾶς
2 *ille dictus Didymus, & Nathanael ϱille à
ὁ λεγόμενος δίδυμος, καὶ ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ
Cana Galilæa, & ||illi Zebedæi,
κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ ζεβεδαίου,
& alij ex discipulis eius duo.
καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο.

ϱPostea

||suis

*qui dicitur

ϱqui erat

||filij

Dicit eis Simon Petrus: Vado pi-
λέγει αὐτοῖς σίμων πέτρος, ὑπάγω ἁ- 3
scari. Dicunt ei, Venimus & nos
λιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ, ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς
*cum te. Exierunt, & ascenderunt in qua-
σοί. ἐξῆλθον, καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖ-
uigium statim: & in illa nocte prendiderũt ni-
ον εὐθύς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἔπιασαν οὐ-
hil. Manè autem iam facto stetit Ie-
δέν. πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης ἔστη ὁ ἰη- 4
sus in litore: non tamen cognouerunt
σοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν, οὐ μέντοι ἠδέισαν οἱ
discipuli quia Iesus est. Dicit ergo eis
μαθηταὶ ὅτι ἰησοῦς ἐστι. λέγει οὖν αὐτοῖς 5
Iesus: Pueri numquid pulmentariũ habetis?
ὁ ἰησοῦς, παιδία, μή τι προσφάγιον ἔχετε;
Responderunt ei, Non. Ille autem dixit eis
ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, οὔ. ὁ δὲ εἶπεν αὐ- 6
"Iacite in dexteras partes nauigij
τοῖς, βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ
rete: & inuenietis. ||Iecerunt ergo: & non iã
δίκτυον, καὶ εὑρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκ ἔτι
illud trahere valebant à multitudine
αὐτὸ ἑλκῦσαι ἴσχυον ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν
piscium. Dicit ergo discipulus ille,
ἰχθύων. λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος, 7
quem diligebat Iesus. Petro, Dominus
ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς, τῷ πέτρῳ, ὁ κύριός
est, Simon ergo Petrus audiens quia Dominus
ἐστι. σίμων οὖν πέτρος ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός
est, ||amiculum succinxit (erat enim nudus)
ἐστι, τὴν ἐπενδύτην διεζώσατο· ἦν γὰρ γυμνός·
& misit seipsum in mare: Ali
καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν· οἱ δὲ
"autem alij" discipuli nauigio venerunt (nõ enim
ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον· οὐ γὰρ
erant longè à terra, sed quasi à cu-
ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πη-
bitis ducentis) trahentes rete pi-
χῶν διακοσίων, σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰ-

*cum te. Et qnauim:

" Mittite in dexteram

||Miserunt

*præ

qquũ audisset

||tunica se

"autem

scium. Vt ergo descenderunt in terram,
9 χθύων. ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν,
*conspiciunt prunas positas, & piscem
βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμένην, καὶ ὀψάριον
superpositum, & panem. Dicit eis Ie-
10 ἐπικείμενον καὶ ἄρτον. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰη-
sus: Afferte ‖de piscibus quos prædi-
σοῦς, ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιά-
disti nunc. Ascendit Simon Petrus, & traxit
σατε νῦν. ἀνέβη σίμων πέτρος, καὶ εἵλκυσεν
11 rete in terram, plenum piscibus ma-
τὸ δίκτυον ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν ἰχθύων μεγά-
gnis, centũ quinquagintatribus. Et *tot
λων ἑκατὸν πεντηκοντατριῶν· καὶ τοσούτων
existentibus, non scissum est rete. Dicit eis
12 ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον. λέγει αὐτοῖς ὁ
Iesus: Venite, prandete. ¶Nemo *autem* aude-
ἰησοῦς, δεῦτε, ἀριστήσατε. οὐδεὶς δὲ ἐτόλ-
bat ‖*discipulorum* interrogare eum, Tu quis
μα τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι αὐτόν, σὺ τίς
es? scientes quia Dominus est. *Ve
13 εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν. ἔρχε-
nit *ergo* Iesus, & accipit panem,
ται οὖν ὁ ἰησοῦς, καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον.
& dat eis, & piscem similiter.
καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως.
Hoc iam tertio manifestatus est Iesus
14 τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ ἰησοῦς τοῖς
discipulis suis ‖*excitatus ex* mortuis. ¶Cũ ergo
15 μαθηταῖς αὐτοῦ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν. ὅτε οὖν
prandissent, dicit Simoni Petro Ie
†ἠρίσησαν, λέγει τῷ σίμωνι πέτρῳ ὁ ἰη-
sus: Simon *Iona, diligis me plus his?
σοῦς, σίμων ἰωνᾶ ἀγαπᾷς με πλεῖον τού-
Dicit ei: Etiam Domine: tu scis quia
των; λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι
amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos.
φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ, βόσκε τὰ ἀρνία μου.
Dicit ei iterum *secundò*: Simon *Iona,
16 λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον, σίμων ἰωνᾶ,

*viderunt

‖de

*quum tanti essent,

¶Et

‖discumbentium

Et

‖quum resurrexisset à

†ἀριστάω

*Ioannis,

*Ioannis,

diligis me? Ait illi: Etiam Domine, tu scis
ἀγαπᾶς με; λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε, σὺ οἶ-
quia amo te. Dicit ei: Pasce
δας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ, βόσκε τὰ
¶agnos meos. ¶oues meas. Dicit ei tertiò: Si
πρόβατά μου. λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον, σί-
¶Ioannis, mon ‖Iona, amas me? Contristatus est Petrus,
μων ἰωνᾶ, φιλεῖς με; ἐλυπήθη ὁ πέτρος,
quia dixit ei tertiò, Amas me? &
ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, φιλεῖς με; καὶ
dixit ei: Domine, tu omnia scis: tu cogno-
εἶπεν αὐτῷ, κύριε, σὺ πάντα οἶδας· σὺ γινώ-
scis quia amo te. Dicit ei Iesus: Pasce
σκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, βόσκε
oues meas. Amen, amen dico tibi,
τὰ πρόβατά μου. ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι,
quum esses iunior, cingebas teipsum, & ambu-
ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώννυες σεαυτὸν, καὶ περιε-
labas, vbi volebas: quum autem senueris, exte-
πάτεις ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ γηράσῃς, ἐκτε-
¶ducet des manus tuas, & alius te cinget, & ¶fe-
†φέρει νεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει, καὶ οἴ-
ret quò non vis. Hoc autem dixit, significás qua
σει ὅπου οὐ θέλεις. τοῦτο δὲ εἶπε, σημαίνων ποίῳ
morte *glorificaturus esset Deũ. Et ¶hoc effatus, dicit
θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. καὶ τοῦτο εἰπὼν, λέγει
*clarificaturus esset ¶ quum hoc dixisset ei, Sequere me. Conuersus autem Pe-
αὐτῷ, ἀκολούθει μοι. ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ πέ-
‖ vidit illum trus ‖conspicit discipulum quem diligebat Iesus,
τρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς,
"recubuit sequentem: qui & "recubuerat in cœna
ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ
*dixit: super pectus eius, & *dixerat: Domine, quis est
ὅτι τὸ στῆθος αὐτοῦ, καὶ εἶπε, κύριε, τίς ἐστιν ὁ
¶qui tradet ¶tradens te? Hunc ‖videns Petrus, dicit
παραδιδούς σε; τοῦτον ἰδὼν ὁ πέτρος, λέγει τῷ
‖ ergo quum vidisset Iesu: Domine, hic autẽ quid? Dicit ei Iesus:
ἰησοῦ, κύριε, οὗτος δὲ τί; λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς,
Si eum volo manere donec veniam, quid ad
ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς

te? tu sequere me. Exiuit ergo sermo
23 σε; σὺ ἀκολούθει μοι. ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος
iste ad fratres, quia discipulus ille
οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος
non moritur. Et non dixit ei Iesus: Quod
οὐκ ἀποθνήσκει. καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι
non moritur: sed, Si eum volo manere
οὐκ ἀποθνήσκει· ἀλλ' ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν
donec veniam, quid ad te? Hic est di-
ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; οὗτός ἐστιν ὁ μα-
24 scipulus ‖testificans de his, & scribens
θητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ γράψας
hæc: & scimus quia verum est testimo-
ταῦτα· καὶ οἴδαμεν ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυ-
nium eius. Sunt autē & alia multa quæcumque fe-
ρία αὐτοῦ. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίη-
25 cit Iesus: quæ si scribantur ‖ad vnum, nec
σεν ὁ ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἕν, οὐδὲ
ipsum arbitror mundum capere *scri-
αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφό-
bendos libros. Amen.
μενα βιβλία. ἀμήν.

Sancti Euangelij secundùm Ioannem,

FINIS.

qinter

‖ille qui perhibet testimonium

"scripsit

‖ per singula,

* posse eos qui scribendi sunt

ACTA

ΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ

APOSTOLORVM

ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΤΟΥ

SANCTI LVCÆ

ΑΓΙΟΥ ΛΟΥΚΑ ΤΟΥ

Euangeliſtæ.

Ἀυαγγελιςοῦ.

CAP. I.

TIllum QVIDEM primum ſermonē feci de omnibus, ô Theophile, quæ cœpit Ieſus facereque & docere, Vſque "qua de præcipiens Apoſtolis per Spiritum ſanctum, quos ſelegerat, receptus eſt: Quibus & præbuit ſeipſum viuum poſt *paſſionē ſuā, in multis ſignis, per

ΟΝ μὲν πρῶτον λόγον ἐποιη- 1
σάμην περὶ πάντων, ὦ Θεόφιλε,
ὧν †ἤρξατο ὁ ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν,
ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς 2
ἀπόστολοις διὰ πνεύματος ἁγίου, οὓς
ἐξελέξατο, ἀνελήφθη· οἷς καὶ 3
παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ πα-
θεῖν αὐτὸν, ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις δι'

†αἴχρι ἡμῶν 'in diem

ſelegit, aſſumptus eſt: *paſſionē ſuā, ‖ argumentis,

dies quadraginta ρconspectus eis,
ἡμέρων τεσσαρακοντα ὀπτανόμενος αὐ-
& ‖dicens quæ de regno
τοῖς, καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας
Dei. Et "congregans de-
4 τοῦ θεοῦ· καὶ συναλιζόμενος παρ-
nunciauit eis, ab Hierosolymis
ήγγειλεν αὐτοῖς, ἀπὸ ἱερουσολύμων
"non discedere: sed *expectare pro-
μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐ-
missionem Patris, quam audistis
παγγελίαν τοῦ πατρὸς, ἣν ἠκούσατέ
ρme. Quia Ioannes quidem baptizauit
μου. ὅτι ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν
5 aqua, vos autem baptizabimini in Spi-
ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύ-
ritu sancto non post multos hos di-
ματι ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡ-
es. Qui autem igitur ‖conuenientes in-
6 μέρας. οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἐ-
terrogabant eum, dicentes, Domine, si in
πηρώτων αὐτὸν, λέγοντες, κύριε, εἰ ἐν
tempore hoc "restituis
τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν
regnum qIsraeli? Dixit autē
7 βασιλείαν τῷ ἰσραήλ; εἶπε δὲ
‖ad eos: Non vestrum est nosse tempora
πρὸς αὐτοὺς, οὐχ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους
vel *opportunitates, quæ Pater posuit in "pro-
ἢ καιροὺς, οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰ-
pria auctoritate: Sed accipietis virtutem
8 δίᾳ ἐξουσίᾳ· ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν
superuenientis sancti Spiritus in vos,
ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑ-
& eritis mihi testes inque Hie-
μᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε ἱερ-
rusalem, & in omni Iudæa & Sa-
ουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἰουδαίᾳ καὶ σα-
maria, & vsque ad vltimum terræ. Et hæc
9 μαρείᾳ, καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. καὶ ταῦτα

ρapparens
‖loquens
"conuescens, præcepit
" ne discederent:
*expectarent
ρ inquit, per os meum.
‖qui conuenerant
*restitues
ρIsrael?
‖eis:
*momenta
" sua potestate.

*di-

*quum dixisset
†ἐπαιρόμενα καὶ ἐπαίρω
q Quumque intuerentur
‖eunte illum,
°iuxta illos in vestib° albis:
* qui assumptus est
†ἔρχομαι
" Hierosolymam
*qui vocatur
qiuxta
‖manebant
*vnanimiter in

*dicens: videntibus illis eleuatus est: & nu-
εἰπὼν, βλεπόντων αὐτῶν †ἐπήρθη, καὶ νεφέ-
λη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν
eorum. qEt vt assendentes erant in cœ-
αὐτῶν. καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐ-
lum ‖eunte eo, & ecce viri duo 10
ρανὸν πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο
astiterunt °eis in vestitu albo,
παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ.
Qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid sta-
οἳ καὶ εἶπον, ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἑστήκε-
tis aspicientes in cælum? hic ie- 11
τε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰη-
sus *receptus à vobis in cælum,
σοῦς ὁ ἀναλημφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν,
sic veniet quemadmodum vidistis eum
οὕτως †ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐ-
euntem in cælum. Tunc re-
τὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. τότε ὑπέ-
uersi sunt "in Hierusalem à monte *vocatur 12
στρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ὄρους τοῦ καλου-
10 Oliueti: qui est qprope Hierusalem,
μένου ἐλαιῶνος, ὅ ἐστιν ἐγγὺς Ἱερουσαλὴμ
Sabbati habens iter. Et quum introissent, a-
σαββάτου ἔχον ὁδόν. καὶ ὅτε εἰσῆλθον, ἀνέ-
scenderunt in cœnaculum, vbi ‖erant manen- 13
βησαν εἰς τὸ ὑπερῷον, οὗ ἦσαν καταμένο-
tes Petrus & Iacobus, & Ioannes,
τες ὅ, τε Πέτρος καὶ Ἰάκωβος, καὶ Ἰωάννης,
& Andreas, Philippus & Thomas, Bartholo-
καὶ Ἀνδρέας, Φίλιππος καὶ Θωμᾶς, Βαρθολο-
mæus, & Matthæus, Iacobus Alphæi, &
μαῖος, καὶ Ματθαῖος, Ἰάκωβος Ἀλφαίου, καὶ
Simon Zelotes, & Iudas Iacobi.
Σίμων ὁ Ζηλωτὴς, καὶ Ἰούδας Ἰακώβου.
Hi omnes erant perseuerantes
οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες 14
*concorditer oratione & deprecatione,
ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει,

cum

cum mulieribus, & Maria matre Iesu,
σὺν γυναιξὶ καὶ μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ ἰησοῦ,
& cum fratribus eius. Et in
15 καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. καὶ ἐν ταῖς
diebus illis exurgens Petrus in medio
ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς πέτρος ἐν μέσῳ τῶν
‖discipulorum, dixit: (eratque * turba ϱ nominum
μαθητῶν εἶπεν· ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων
in idipsum, quasi centum viginti:) Viri
16 ἐπὶ τὸ αὐτό, ὡς ἑκατὸν εἴκοσιν· ἄνδρες
fratres, oportet impleri Scripturam
ἀδελφοί, ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν
hanc, quam prædixit Spiritus sanctus
ταύτην, ἣν προεῖπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
per os Dauid, de Iuda ‖illo facto
διὰ στόματος δαυὶδ, περὶ ἰούδα τοῦ γενομένου
duce via comprehendentibus Iesum:
ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσι τὸν ἰησοῦν,
Quia adnumeratus erat ″cum nobis, &
17 ὅτι κατηριθμημένος ἦν σὺν ἡμῖν, καὶ
sortitus est sortem ministerij huius.
† ἔλαχε τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης.
‖Hic quidē igitur * acquisiuit agrum de mer-
18 οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον ἐκ μι-
cede ″ iniustitiæ, & præceps factus,
σθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνὴς γενόμενος
crepuit medius: & ‖ effusa sunt omnia
ἔλακησε μέσος, καὶ † ἐξεχύθη πάντα τὰ
viscera eius. Et notum factũ est omni-
19 σπλάγχνα αὐτοῦ· καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶ-
bus habitantibus Hierusalem: ita vt * vo-
σι τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλὴμ, ὥστε κλη-
cari agrum illum proprio idiomate
θῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ
eorum, Haceldama, hoc est, Ager sanguinis.
αὐτῶν, ἀκελδαμὰ τουτέστι, χωρίον αἵματος.
Scriptum est enim in libro Psalmorum:
20 γεγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ ψαλμῶν,
Fiat commoratio ϱ eius deserta: & non sit
γενηθήτω ἡ ἐπαυλις αὐτοῦ ἔρημος, καὶ μὴ ἔστω

‖ fratrum,
* autem,
ϱ hominum,
simul fere

‖ qui fuit dux eorum qui comprehenderunt

* Qui connumeratus
″ in

† λαγχάνω
‖ Et
″ possedit
″ iniquitatis,
& suspensus,
‖ diffusa
† ἐκχέω

* appellaretur ager ille lingua

ϱ eorum

‖ qui inhabitet
* ex his viris, qui nobiscum sunt congregati
" inter
‖ assumptus
* nobiscum
" ex istis.
‖ qui vocabatur Barsabas,
* qui corda nosti
† ἀναδείκνυμι
" locum
‖ prævaricatus est
* vt abiret
" suum.
‖ eis:
‖ annumeratus
† συγκαταψηφίζομαι

‖ habitans in ea. Et episcopatum
ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ· καὶ τὴν ἐπισκοπὴν
eius accipiat alter. Oportet ergo * con-
αὐτοῦ λάβοι ἕτερος. δεῖ οὖν τῶν συν- 21
venientium nobis virorum in omni tempore, in
ελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ, ἐν
quo intrauit & exiuit " ad nos Do-
ᾧ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς ὁ κύ-
minus Iesus, Incipiens à ba-
ριος Ἰησοῦς, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βα- 22
ptismate Ioannis, vsque in diem qua ‖ recep-
πτίσματος Ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀνε-
tus est à nobis, testem re surrectionis
λήφθη ἀφ' ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως
eius fieri * cum nobis vnum horum.
αὐτοῦ γενέσθαι σὺν ἡμῖν ἕνα τούτων.
Et statuerunt duos, Ioseph ‖ vocatum
καὶ ἔστησαν δύο, Ἰωσὴφ τὸν καλούμενον 23
Barsabam, qui cognominatus est Iustus, & Mat-
Βαρσαβᾶν, ὃς ἐπεκλήθη Ἰοῦστος, καὶ Ματ-
thiam. Et orantes dixerunt: Tu Do-
θίαν. καὶ προσευξάμενοι εἶπον, σὺ κύ- 24
mine " cordium cognitor omnium, osten-
ριε καρδιογνῶστα πάντων, † ἀνάδει-
de quem elegeris ex his duobus vnum,
ξον ὃν ἐξελέξω ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα,
Accipere " sortem ministerij
λαβεῖν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας 25
huius & apostolatus de quo ‖ aberrauit
ταύτης καὶ ἀποστολῆς, ἐξ ἧς παρέβη
Iudas * abire in locum " pro-
Ἰούδας πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴ-
prium. Et dederunt sortes ‖ eorum: &
διον. καὶ ἔδωκαν κλήρους αὐτῶν, καὶ 26
cecidit sors super Matthiam: & ¶ ‖
ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ Ματθίαν, καὶ † συγ-
m. suffragiis electus est cum vndecim Apostolis.
κατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστό-
λων.

CAP. II. β'.

Et ‖ *in* *compleri* *diem*
1 Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν
Pentecostes, erant omnes * *vnanimiter*
τῆς πεντηκοστῆς, ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν
in eodem: Et factus est repente de cæ-
2 ἐπὶ τὸ αὐτό· καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρα-
lo sonus, tamquam ‖ *ruentis flatus violenti:* &
νοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ
repleuit totam domum vbi erant se-
ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθή-
dentes. Et ♀ *visæ sunt* illis disperti-
3 μενοι· καὶ † ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζό-
tæ linguæ tamquam ignis: seditque supra
μεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ'
‖ *vnumquemque* eorum: Et repleti sunt o-
4 ἕνα ἕκαστον αὐτῶν· καὶ † ἐπλήσθησαν ἅ-
mnes Spiritu sancto, & cœperunt loqui
παντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν
* *aliis* linguis, prout Spiritus " da-
ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδί-
bat illis eloqui. Erãt autẽ in Hie-
5 δου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι. ἦσαν δὲ ἐν Ἱερ-
rusalem habitantes Iudæi, viri re-
ουσαλὴμ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι ἄνδρες εὐ-
ligiosi * *ab* omni " *gente eorum qui* sub cæ-
λαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ † οὐρα-
lo. Facta autem voce hac, con-
6 νόν· γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης, συν-
uenit multitudo, & ‖ cõfusa est, quoniã audiebat
ἦλθε τὸ πλῆθος, καὶ † συνεχύθη, ὅτι ἤκουον
vnusquisque * *proprio idiomate* loquentes
εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων
illos. Stupebant autem omnes & mira-
7 αὐτῶν. † ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ ἐθαυ-
bantur, dicentes *ad* *inuicem:* Nonne, ecce,
μαζον, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, οὐκ ἰδοὺ
omnes isti sunt ♀ *loquentes* Galilæi?
πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες Γαλιλαῖοι;

‖ quum complerentur dies
* pariter
" loco.
‖ aduenientis spiritus vehementis:
♀ apparuerunt
† ὀπτομαι
‖ singulos
† πληρόω
* variis
" sanctus
* ex
" natione quæ est
‖ mente
† συγχύνω καὶ συγχύω
* lingua sua
† ἐξίσταμαι
♀ qui loquiuntur

Et quomodo nos audimus vnusquisq; || pre-
καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰ- 8
prio idiomate nostro in quo nati sumus?
δίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν;
Parthi, & Medi, & Elamitæ, & * ha-
πάρθοι, καὶ μῆδοι, καὶ ἐλαμῖται, καὶ οἱ κα- 9
bitantes Mesopotamiam, Iudæamque
τοικοῦντες τὴν μεσοποταμίαν, ἰουδαίαν τε
& Cappadociam, Pontum & Asiam,
καὶ καππαδοκίαν, πόντον καὶ τὴν ἀσίαν,
Phrygiamque & Pamphyliam, Egyptum, &
φρυγίαν τε καὶ παμφυλίαν, αἴγυπτον, καὶ 10
partes Libyæ quæ secundum Cyrenen, &
τὰ μέρη τῆς λιβύας τῆς κατὰ κυρηνήν, καὶ οἱ
aduenæ Romani, Iudæique || &
ἐπιδημοῦντες ῥωμαῖοι, ἰουδαῖοί τε καὶ 11
proselyti, Cretes, & Arabes, audimus lo-
προσήλυτοι, κρῆτες καὶ ἄραβες ἀκούομεν λα-
quentes eos nostris linguis
λοῦντων αὐτοὺς ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις
magnalia Dei. Stupebant autē
τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ. ἐξίσταντο δὲ 12
omnes & * hæsitabant, alius ad alium di-
πάντες καὶ διαπορούμενοι, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέ-
centes: Quidnam vult hoc esse? Alij autem
γοντες, τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι; ἕτεροι δὲ 13
q canillantes dicebant: Quia musto ple-
χλευάζοντες ἔλεγον, ὅτι γλεύκους † μεμε-
ni sunt||. Stans autem Petrus cum
στωμένοι εἰσί. σταθεὶς δὲ πέτρος σὺν τοῖς 14
vndecim, "sustulit vocem suam, & lo-
ἕνδεκα, ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ † ἀ-
quutus est eis: Viri Iudæi, &
πεφθέγξατο αὐτοῖς, ἄνδρες ἰουδαῖοι, καὶ οἱ
* habitantes Hierusalem vniuersi, hoc
κατοικοῦντες ἱερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο
vobis notum sit: & auribus percipite verba
ὑμῖν γνωστὸν ἔστω, καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά
mea. Non enim, sicut vos æstimatis,
μου. οὐ γὰρ, ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε, 15

hi ebrij

‖ linguam nostram in qua

* qui habitant

" est circa

‖ quoque

* mirabātur, adinuicem

q irridentes

† μεσόω

‖ illi.

" lenauit

† ἀποφθέγγω

* qui habitatis

hi ebrij sunt: || *est enim* hora tertia diei:
οὗτοι μεθύουσιν· ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας·
Sed hoc est * dictum per pro-
16 ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προ-
phetam Ioel: Et erit in nouissimis die-
17 φήτου Ἰωήλ, καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέ-
bus, dicit ρ *Deus*, effundam de Spiritu
ραις, λέγει ὁ θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός
meo super omnem carnem: & prophetabunt
μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν
filij vestri & filiæ vestræ: &
οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ
iuuenes vestri visiones videbunt, & se-
νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσ-
niores vestri somnia somniabunt.
βύτεροι ὑμῶν ἐνυπνίοις ἐνυπνιασθήσονται.
|| *Atqui*super seruos meos, & super
18 καὶ γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς
ancillas meas in diebus illis effundam
δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ
de Spiritu meo, & prophetabunt.
ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου καὶ προφητεύσουσι.
Et dabo prodigia in cælo sursum, &
19 καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ
signa in terra deorsum, sanguinē, & ignē, &
σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἷμα καὶ πῦρ καὶ
vaporem fumi. Sol conuertetur
20 ἀτμίδα καπνοῦ. ὁ ἥλιος μεταστραφήσε-
in tenebras, & Luna in sanguinē, antequam
ται εἰς σκότος, καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα, πρίν ἢ
|| *venire* *diem* Domini * *illam magnam* &
ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ
illustrem. Et erit, omnis quicumq; inuoca-
21 ἐπιφανῆ. καὶ ἔσται, πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέ-
uerit nomen Domini, saluus erit.
σηται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται.
Viri Israelitæ, audite verba
22 ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους
hæc: Iesum Nazarenum, virum à
τούτους· Ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ

|| quum sit

* quod est

ρ Dominus,

|| Et quidem

|| veniat dies

* magnus & manifestus.

Deo approbatum in vobis virtutibus
θεοῦ † ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι
& prodigiis & signis, quæ fecit per illum
καὶ τέρασι καὶ σημείοις, οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ
Deus in medio vestri, sicut & ‖ ipsi scitis.
θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν καθὼς καὶ αὐτοὶ οἴδατε·
Hunc definito consilio & præscien-
τοῦτον τῇ † ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώ- 23
tia Dei " *expositum accipientes*, per manus
σει τοῦ θεοῦ ἔκδοτον λαβόντες διὰ χειρῶν
* *ex legum*, affigentes interemistis: Quem
ἀνόμων, προσπήξαντες † ἀνείλετε· ὃν ὁ 24
Deus *resuscitauit*, ‖ *soluens dolores mor-*
θεὸς ἀνέστησε, λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανά-
tis, iuxta quod* *non* erat *possibile* teneri il-
του καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐ-
lum ab eo. Dauid enim dicit in eum,
τὸν ὑπ' αὐτοῦ. Δαβὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτόν, 25
Prouidebam Dominũ in cõspectu meo sem-
προορώμην τὸν κύριον ἐνώπιόν μου διά-
per: quoniã ‖ *ex dextris meis* est " *vt ne con-*
παντος, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σα-
cutiar. Propter hoc lætatum est cor
λευθῶ. διὰ τοῦτο † εὐφράνθη ἡ καρδία 26
meum, & exultauit lingua mea: insuper
μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου. ἔτι
verò & caro mea requiescet in spe.
δὲ καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι.
Quoniã non derelinques animam meã
ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου 27
in inferno: nec dabis sanctum tuũ videre
εἰς ἅδου, οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν
corruptionem. Notas fecisti mihi vias vitæ:
διαφθορὰν. ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, 28
replebis me iucunditate cum facie
πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου
tua. Viri fratres, liceat dicere ‖ *cum*
σου. ἄνδρες ἀδελφοί, ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ 29
libertate ad vos de patriarcha
παῤῥησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου

† ἀποδείκνυμι
‖ vos
† ὁρίζω
" traditum
* iniquorũ,
† ἀναιρέω
‖ solutis doloribus inferni,
* impossibile
‖ à
" mihi ne cõmouear.
† εὐφραίνομαι
‖ audenter

Dauid,

Dauid, quoniam & defunctus est, & sepultus est: &
δαβὶδ, ὅτι καὶ † ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη, καὶ
sepulchrum eius est ‖ *in nobis* vsque diem
τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἐστιν ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας
* *hanc.* Propheta igitur *existens,* &
30 ταύτης. προφήτης οὖν ὑπάρχων, καὶ
sciens quia iureiurãdo iurasset illi Deus, de fru-
εἰδὼς ὅτι ὅρκῳ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐκ καρ-
ctu lumbi eius *secundũ carnem resuscita-*
ποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ τὸ κατὰ σάρκα ἀναστή-
turum Christum, * *collocaturũ* super ‖ *throne* eius:
σειν τὸν χριστὸν, καθίσαι ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ,
Prouidens loquutus est de resurrectione
31 προϊδὼν ἐλάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ
Christi, quia *non dereliꝛta est anima eius*
χριστοῦ, ὅτι οὐ † κατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ
in inferno, neque caro eius vidit corruptionẽ.
εἰς ἅδου, οὐδὲ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθορὰν.
Hunc Iesum resuscitauit Deus: cuius
32 τοῦτον τὸν ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ θεὸς, οὗ
omnes nos sumus testes. Dextera
33 πάντες ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες· τῇ δεξιᾷ
igitur Dei exaltatus, & promissionem
οὖν τοῦ θεοῦ ὑψωθεὶς, τήν τε ἐπαγγελίαν
sancti Spiritus ꝓ *accipiens* à Pa-
τοῦ ἁγίου πνεύματος λαβὼν παρὰ τοῦ πα-
tre, effudit hunc quem *nunc* vos videtis &
τρὸς, ἐξέχεε τοῦτο ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ
auditis. Non enim Dauid ascendit in
34 ἀκούετε. οὐ γὰρ δαβὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς
cœlum: dicit autem ipse: Dixit Dominus
οὐρανοὺς· λέγει δὲ αὐτὸς, εἶπεν ὁ κύριος
Domino meo: Sede ‖ *ex* dextris meis,
τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου,
Donec ponam inimicos tuos scabellum
35 ἕως ἂν † θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον
pedũ tuorum. ″ *Certò ergo cognoscat*
36 τῶν ποδῶν σου. ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω
omnis domus Israel, quia & Dominũ & Christum
πᾶς οἶκος ἰσραὴλ, ὅτι καὶ κύριον καὶ χριστὸν

† τελευτάω
‖ apud nos

* in hodiernum.
″ quum esset, & sciret

* sedere
‖ sedem

* neque derelictus est
† καταλείπω

ꝓ accepta

‖ à

† τίθημι
″ Certissimè sciat

eum Deus fecit, hunc Iesum, quem
αὐτὸν ὁ θεὸς ἐποίησε, τοῦτον τὸν ἰησοῦν ὃν
vos crucifixistis. ‖ Audientes autem cor-
ὑμεῖς ἐσταυρώσατε. ἀκούσαντες δὲ κα- 37
punti sunt corde: * dixerintque ad
τενύγησαν τῇ καρδίᾳ, εἶπόν τε πρὸς τὸν
Petrum & " reliquos Apostolos: Quid facie-
πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀπόστολους, τί ποιήσο-
mus viri fratres? Petrus verò ait ad
μεν, ἄνδρες ἀδελφοί; πέτρος δὲ ἔφη πρὸς 38
illos: ‖ Pœnitentiam, inquit, agite:
αὐτοὺς· μετανοήσατε, καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος
vestrum in nomine Iesu Christi in remissio-
ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ εἰς ἄφε-
nem peccatorum ", & accipietis donum
σιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ
sancti Spiritus. Vobis enim est repro-
ἁγίου πνεύματος· ὑμῖν γάρ ἐστιν ἡ ἐπαγ- 39
missio & filiis vestris, & omnibus qui q in
γελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν καὶ πᾶσι τοῖς εἰς
longè, quoscumque aduocauerit Dominus
μακρὰν ὅσους ἂν προσκαλέσηται κύριος ὁ
Deus noster. Aliisque ‖ verbis plurimis
θεὸς ἡμῶν. ἑτέροις τε λόγοις πλείοσι 40
testificatus * obtestabatur & exhortabatur ", dicens: Saluami-
διεμαρτύρετο καὶ παρεκάλει, λέγων, σώθη-
ni a generatione praua ista.
τε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης.
Qui quidem ergo libenter ‖ recipientes
οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν 41
sermonem eius, baptizati sunt: & appositæ sunt
λόγον αὐτοῦ, ἐβαπτίσθησαν· καὶ προσετέθησαν
* die illa animæ circiter tria millia.
τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλιαι.
Erant autem perseuerantes ‖ doctrina
ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ 42
Apostolorum, & communicatione ' & fra-
τῶν ἀποστόλων, καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλά-
ctione panis, & orationibus.
σει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς.

‖ His autem auditis,
† κατανύττω
* &
" ad
‖ Pœnitentiam, inquit, agite:
" vestrorum:
q sunt
‖ etiam
* testificatus est
" eos,
‖ receperunt
* in
‖ in
' fractionis

Fiebat autem o
43 ἐγίνετο δὲ πα
tque ‖ prodigia &
λά τε τέρατα καὶ σ
fiebant *. Omnes
44 ἐγίνετο. πάντες
q in idem: & habeb
ὅπη τὸ αὐτὸ, καὶ εἶχ
Et possessione
45 καὶ τὰ κτήματα
debant: & diuideb
πρᾶσιν, καὶ διεμέρ
* quis opus habebat.
46 αὐ τις χρείαν εἶχε.
durantes vnani
καρτεροῦντες ὁμοθυ
tesq; per domum pa
τές τε κατ' οἶκον ἄρ
in exultatione & si
ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀ
* Laudantes De
47 αἰνοῦντες τὸν θ
omnem plebem. A
ὅλον τὸν λαόν. ὁ δ
salui fiebant per
σωζομένους καθ' ἡμ

CAP.

In idipsum auten
1 Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ
debant in templum,
βαινον εἰς τὸ ἱερόν,
nis nonam.
2 χῆς τῆς ἐνάτης.
vtero matris sua
κοιλίας μητρὸς αὐτ
quem ponebant * per
ὃν ἐτίθουν καθ' ἡ

Fiebat autem omni animæ timor: mul-
43 ἐγίνετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος· πολ-
táque ‖ prodigia & signa per Apostolos
λά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων
fiebant*. Omnes "autem credentes erant
44 ἐγίνετο. πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν
ϙ in idem: & habebant omnia communia.
ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά.
Et possessiones & ‖ facultates ven-
45 καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπί-
debant: & diuidebant illa omnibus, prout
πρασκον, καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι, καθότι
* quis opus habebat. Per diem quoque per-
46 αὐ τις χρείαν εἶχε. καθ' ἡμέραν τε προσ-
durantes vnanimiter in templo, "frãgẽ-
καρτερῶντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶν-
tesq; per domum panem, sumebant ‖ alimẽtum
τές τε κατ' οἶκον ἄρτον μετελάμβανον τροφῆς
in exultatione & simplicitate cordis,
ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας,
*Laudantes Deum, & habentes gratiam ad
47 αἰνοῦντες τὸν θεὸν, καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς
omnem plebem. Ad Dominus "apponebat eos qui
ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος προσετίθει τοὺς
salui fiebant per diem ecclesiæ.
σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ.

‖ quoque

* in Hierusalem: & metus erat magnus in vniuersis.

" etiam qui credebant,

ϙ pariter

‖ substantias

* cuique opus erat.

Quotidie

" & circa domos

‖ cibum cum

* Collaudantes

" autem augebat qui salui fierent quotidie in idipsum.

CAP. III. γ'.

In idipsum autem Petrus & Ioannes ascen-
1 Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ πέτρος καὶ ἰωάννης ἀνέ-
debant in templum, ad horam oratio-
βαινον εἰς τὸ ἱερὸν, ὑπὲρ τὴν ὥραν τῆς προσευ-
nis nonam. Et quidã vir ‖ claudus ex
2 χῆς τὴν ἐνάτην· καί τις ἀνὴρ χωλὸς ἐκ
vtero matris suæ existens, baiulabatur:
κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐβαστάζετο,
quem ponebant* per diem ad portam
ὃν ἐτίθουν καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν

‖ qui erat

* quotidie

templi, || dictam Speciosam, petere
τοῦ ἱεροῦ, τοῦ λεγομένου ὡραίας, τοῦ αἰτεῖν
eleemosynam ab introeuntibus in
ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς
templum. *Qui v dens Petrum & Ioannē || fu-
τὸ ἱερόν· ὃς ἰδὼν πέτρον καὶ ἰωάννην μέλ- 3
turos introire in templum, rogabat eele-
λοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερόν, † ἠρώτα ἐλεη-
mosynam. ♀ Intendēs autē Petrus in eum
μοσύνην. ἀτενίσας δὲ πέτρος εἰς αὐτὸν 4
cum Ioanne, dixit: Respice in nos.
σὺν τῷ ἰωάννῃ, εἶπε, βλέψον εἰς ἡμᾶς.
|| Ille autē attendebat eis, expectans aliquid
ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι 5
ab eis * accipere. Dixit autē Petrus: Argē-
παρ' αὐτῶν λαβεῖν. εἶπε δὲ πέτρος, ἀργύ- 6
tum & aurum non est mihi, quod autē habeo,
ριον καὶ χρυσὸν οὐκ ὑπάρχει μοι· ὃ δὲ ἔχω,
hoc tibi do: in nomine Iesu Christi
τοῦτό σοι δίδωμι· ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χρισοῦ
Nazareni surge & ambula. Et
τοῦ ναζωραίου ἔγειραι καὶ περιπάτει. καὶ 7
|| apprehendens ipsum dextera manu, alleuauit
πιάσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἤγειρε.
protinus autem * confirmatæ sunt eius bases
παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ βάσεις
& plantæ. Et exiliens stetit, & am-
καὶ τὰ σφυρά. καὶ ἐξαλλόμενος ἔστη, καὶ περι- 8
bulabat: & intrauit cum illis in tem-
επάτει, καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱε-
plum ambulans, & exiliens, & laudans Deum.
ρὸν περιπατῶν καὶ ἁλλόμενος καὶ αἰνῶν τὸν θεόν.
Et vidit eum omnis populus ambulan-
καὶ εἶδεν αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς περιπατοῦν- 9
tem, & laudantem Deum. Cognoscebantq.||
τα καὶ αἰνοῦντα τὸν θεόν. ἐπεγίνωσκόν τε 10
illum quod ipse erat ad eleemosynam
αὐτὸν ὅτι οὗτος ἦν ὁ πρὸς τῇ ἐλεημοσύνῃ
* sedens ad Speciosam portam templi, &
καθήμενος ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ, καὶ

impleti

* Is quum vidisset
|| incipientes
|| vt acciperet
† ἐρωτάω
♀ Intuens
|| At ille intendebat in eos, sperans
* se acceptu-rum.
|| apprehensa eius
|| eum: &
* consolidatæ
|| autem
* qui sedebat

quæ dicitur Speciosa, vt peteret

impleti sunt stupor
ἐπλήσθησαν θάμβ
contingente ei.
11 συμβεβηκότι αὐτῷ
sanato claudo
ἰαθέντος χωλοῦ τ
cucurrit ad
συνέδραμε πρὸς α
porticum ♀ vocatam
στοᾷ τῇ καλουμένῃ
Videns autē Pe
12 ἰδὼν δὲ πέτρ
populum: Viri Isra
λαὸν, ἄνδρες ἰσρα
in hoc, aut || nobis
ὅτι τούτῳ, ἢ ἡμῖν
virtute aut pietate
δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ
re * eum?
13 τεῖν αὐτόν;
♀ Iacob, Deus
ἰακὼβ ὁ θεὸς τῶν
puerum suum Iesum
παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν
& negastis
καὶ † ἠρνήσασθε αὐ
ti, iudicante illo
14 τε, κρίναντος ἐκείνο
sanctum & iustum
τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον
virum homicidam do
15 ἄνδρα φονέα χαρι
principem vitæ
ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς
suscitauit * ex mortuis
ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν,
Et in fide
16 καὶ ὀνόματι τῇ πίστει
quem || videtis & nosti
ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδα

impleti sunt stupore & extasi * super
ἐπλήσθησαν θάμβους καὶ ἐκστάσεως ὅπι τῷ
contingente ei. Tenente autem
11 συμβεβηκότι αὐτῷ. κρατοῦντος δὲ τοῦ
sanato claudo Petrum & Ioannem,
ἰαθέντος χωλοῦ τὸν πέτρον καὶ ἰωάνην,
cucurrit ad eos omnis populus ad
συνέδραμε πρὸς αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ
porticum ρ vocatam Salomonis, stupentes.
στοᾷ τῇ καλουμένῃ σολομῶντος, ἔκθαμβοι.
Videns autē Petrus respondit ad
12 ἰδὼν δὲ πέτρος ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν
populum: Viri Israelitæ, quid miramini
λαόν, ἄνδρες ἰσραηλῖται, τί θαυμάζετε
in hoc, aut ‖ nobis quid ' attēditis, quasi * propria
ἐπὶ τούτῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε ὡς ἰδίᾳ
virtute aut pietate ϱ iis qui fecimus ambula-
δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκότι τοῦ περιπα-
re * eum? Deus Abraham & ρ Isaac, &
13 τεῖν αὐτόν; ὁ θεὸς ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ
ρ Iacob, Deus patrum nostrorū glorificauit
ἰακὼβ ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἐδόξασε τὸν
' puerum suum Iesum: quem vos * tradidistis,
παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς παρεδώκατε,
& negastis eum ante faciem Pila-
καὶ † ἠρνήσασθε αὐτὸν κατὰ πρόσωπον πιλά-
ti, iudicante illo dimitti. Vos autem
14 του, κρίνοντος ἐκείνου ἀπολύειν. ὑμεῖς δὲ
sanctum & iustum negastis: & petistis
τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ἠτήσασθε
virum homicidam donari vobis. ϱ At
15 ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν· τὸν δὲ
principem vitæ interfecistis quem Deus
ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε, ὃν ὁ θεὸς
suscitauit * ex mortuis: cuius nos testes sumus.
ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν.
Et in fide nominis eius, hunc
16 καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, τοῦτον
quem ‖ videtis & nostis confirmauit nomen
ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, † ἐστερέωσε τὸ ὄνομα

* in eo quod contigerat illi. Quum teneret

ρ quæ appellatur

‖ nos
' intuemini,
* nostra
ϱ fecerimus

* hunc?
ρ Deus

' filium
* quidem

† ἀρνέω

ϱ Auctorem verò

* à

‖ vos
† στερεόω

|| est,
* integram sanitatem istam
|| autem
* suum,
* vt deleantur
† ἐξαλείφω
* eum qui prædicatus est
† προχειρίζω
|| vobis.

eius: & fides quæ per eam, dedit * illi
αὐτῷ, καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν
integritatem hanc in cõspectu omniũ vestrum.
ὁλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι πάντων ὑμῶν.
Et nunc fratres, scio quia per ignorãtiã
καὶ νῦν ἀδελφοί, οἶδα ὅτι κατ' ἄγνοιαν 17
fecistis, sicut & principes vestri.
ἐπράξατε, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν.
At Deus || quæ prænunciauit per os
ὁ δὲ θεὸς ἃ προκατήγγειλε διὰ στόματος 18
omnium Prophetarum *suorum*, pati Chri-
πάντων τῶν προφητῶν αὐτοῦ, παθεῖν τὸν χρι-
stum', impleuit sic. Pœnitemini igitur,
στὸν, ἐπλήρωσεν οὕτω. μετανοήσατε οὖν 19
& conuertimini * *ad deleri* vestra
καὶ ἐπιστρέψατε εἰς τὸ † ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν
peccata: Vt quum venerint tẽpora
τὰς ἁμαρτίας, ὅπως ἂν ἔλθωσι καιροὶ 20
refrigerij à conspectu Domini, &
ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ
miserit * *propositum* vobis Ie-
ἀποστείλῃ τὸν † προκεχειρισμένον ὑμῖν ἰη-
sum Christum, Quẽ oportet cælũ quidẽ susci-
σοῦν χριστὸν, ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέ- 21
pere vsque in tempora restitutionis omnium,
χεσθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων
quæ loquutus est Deus per os *omnium*
ὧν ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόματος πάντων τῶν
sanctorum suorum Prophetarum à seculo.
ἁγίων αὐτοῦ προφητῶν ἀπ' αἰῶνος.
Moyses quidem *enim ad patres* di-
μωσῆς μὲν γὰρ πρὸς τοὺς πατέρας εἶ- 22
xit: Quoniã Prophetã vobis *resuscitabit* Dominus
πεν, ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος
Deus vester de fratribus vestris, tamquã
ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς
me: ipsum audietis iuxta omnia quæcũq; loquu-
ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν λα-
tus fuerit *ad vos.* Erit autẽ, omnis anima
λήσῃ πρὸς ὑμᾶς· ἔσται δὲ, πᾶσα ψυχὴ 23

quæ non audierit Prophetam illum,
ἥτις ἐὰν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου,
exterminabitur de plebe.
† ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ.
Et omnes autem Prophetæ à Samuel
24 καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ σαμουὴλ
& deinceps, ‖quotcumq; loquuti sunt, & an-
καὶ τοῦ καθεξῆς, ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ κα-
nunciauerunt dies istos. Vos
25 τήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας. ὑμεῖς
estis filij Prophetarum, & testamenti quod
ἐστε υἱοὶ τῶν προφητῶν, καὶ τῆς διαθήκης ἧς
disposuit Deus ad patres nostros,
† διέθετο ὁ θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν,
dicens ad Abraham: & in semine tuo
λέγων πρὸς ἀβραάμ, καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου
benedicentur omnes familiæ terræ.
εὐλογηθήσονται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς.
Vobis primùm Deus resuscitans * puer-
26 ὑμῖν πρῶτον ὁ θεὸς ἀναστήσας τὸν παῖ-
um suum Iesum, misit eum bene-
δα αὐτοῦ ἰησοῦν, ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλο-
dicentem vobis, ‖in auerti vnumquemque à
γοῦντα ὑμᾶς ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἕκαστον ἀπὸ
nequitiis vestris.
τῶν πονηριῶν ὑμῶν.

† ἐξολοθρεύω
‖ qui
† διατίθημι
* filium
‖ vt conuertat se vnusquisq; à nequitia sua.

CAP. IV. δ'.

Loquentibus autem illis ad populum,
1 Λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαὸν,
superuenerunt eis Sacerdotes, & magistratus
† ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς
templi, & Sadducæi. " Labore
2 τοῦ ἱεροῦ, καὶ οἱ σαδδουκαῖοι. διαπονού-
affecti propter docere eos populum, & * an-
μενοι διὰ τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαὸν καὶ κα-
nunciare in Iesu resurrectionē ‖mortuorū.
ταγγέλλειν ἐν τῷ ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν.

† ἐπίστημι
" dolentes quòd docerent
* annunciare in Iesum
‖ ex mortuis

Et iniecerunt * eis manus: &
καὶ ἐπέβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ 3
posuerunt ¶ in custodiam in crastinũ erat enim
† ἔθεντο εἰς τήρησιν εἰς τὴν αὔριον· ἦν γὰρ
vespera iam. Multi autem ‖ audientium
ἑσπέρα ἤδη. πολλοὶ δὲ τῶν ἀκουσάντων 4
verbum, crediderunt, & factus est numerus
τὸν λόγον ἐπίστευσαν, καὶ ἐγένετο ὁ ἀριθμὸς
virorum quasi millia quinque. Factũ est
τῶν ἀνδρῶν ὡσεὶ χιλιάδες πέντε. ἐγένετο
autem in crastinum, " congregari eorum
δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον † συναχθῆναι αὐτῶν τοὺς
principes, & Seniores, & * Scribas
ἄρχοντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ γραμματεῖς
in Hierusalem. Et ϱ Annã principẽ Sacerdot.,
εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἄννα τὸν ἀρχιερέα, 6
& Caipham, & Ioannem, & Alexandrum,
καὶ καϊάφα, καὶ ἰωάνου, καὶ ἀλέξανδρον,
& quotquot erant de genere * Pontificali.
καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ.
Et statuentes eos in medio, ϱ percunctati
καὶ † στήσαντες αὐτοὺς ἐν μέσῳ, ἐπυνθά- 7
sunt, In qua virtute aut in quo nomine
νοντο, ἐν ποίᾳ δυνάμει ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι
fecistis hoc vos? Tunc Petrus re-
ἐποιήσατε τοῦτο ὑμεῖς; τότε πέτρος πλη- 8
pletus Spiritu sancto, dixit ad eos: Prin-
θεὶς πνεύματος ἁγίου εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἄρ-
cipes populi & seniores Israel,
χοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ ἰσραήλ,
Si nos hodie diiudicamur in bene-
εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ὅπι εὐερ- 9
facto hominis infirmi, in quo iste ‖ seruatus
γεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς ἐν τίνι οὗτος † σέσω-
est, Notum sit omnibus vobis, & omni
σται, γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ 10
plebi Israel, quia in nomine Iesu Christi
λαῷ ἰσραήλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ
Nazareni, quem vos crucifixistis, quem
τοῦ ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ

* in eos
ϱ eos
† τίθημι
‖ eorum qui audierant
" vt congregarentur
† συνάγομαι
* Scribæ
ϱ Annas princeps, & Caiphas, & Ioannes, & Alexãder,
* Sacerdotali.
ϱ interrogabant.
† ἵστημι
‖ saluus factus
† σώζομαι

Deus suscitauit *ex mortui, in hoc iste a-
θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέ-
stat coram vobis sanus. Hic est
11 στηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής. οὗτός ἐστιν ὁ
lapis ρ nihili habitus à vobis ædifi-
λίθος ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδο-
cantibus: ‖ ille factus in caput anguli:
μούντων, ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας·
Et non est in alio ″ in nomine salus.
12 καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ ἐν οὐδενὶ ἡ σωτηρία.
*Nullus enim nomen est aliud sub cæ-
οὐδὲν γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρα-
lo datum in hominibus, in quo oporteat
νὸν τὸ † δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ
ρ servari nos. Videntes autem
13 σωθῆναι ἡμᾶς. θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ
Petri * libertatem & Ioannis, & ρ deprehen-
Πέτρου παρρησίαν καὶ Ἰωάννου καὶ καταλα-
dentes quod homines ‖ illiterati sunt &
βόμενοι ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσι καὶ
idiotæ, admirabantur: cognoscebántque eos
ἰδιῶται, ἐθαύμαζον, ἐπεγίνωσκόν τε αὐτοὺς
quoniam cum Iesu fuerant. At homi-
14 ὅτι σὺν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν. τὸν τε ἄνθρω-
nem * videntes cum eis stantem ρ illum cu-
πον βλέποντες σὺν αὐτοῖς ἑστῶτα τὸν τεθε-
ratum, nihil * habebãt contradicere.
ραπευμένον, οὐδὲν εἶχον ἀντειπεῖν.
ρ Iubis autem ‖ ipsis extra concilium
15 κελεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου
″ abire, conferebant ad inuicem, Di-
16 ἀπελθεῖν, συνέβαλλον πρὸς ἀλλήλους, λέ-
centes: Quid faciemus hominibus istis?
γοντες, τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις;
quoniã quidẽ enim notũ signum factũ est per eos
ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον γέγονε δι' αὐτῶν,
omnibus habitantibus Hierusalem manife-
πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλὴμ φανε-
stum *, & non possumus negare.
ρόν, καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι.

*à

ρ qui reprobatus est

‖ qui est

″ aliquo

* Nec

† δίδωμι

ρ saluos fieri

* constantiam

ρ comperto

‖ essent sine literis

″ &

* quoque

ρ qui curatus fuerat,

* poterant

ρ Iusserunt

‖ eos foras

″ secedere, &

* est.

Sed vt ne ‖ *super plus* perserpat in
ἀλλ' ἵνα μὴ ὀπὶ πλεῖον διανεμηθῇ εἰς 17
populum, *minaciter* comminemur eis,
τὸν λαὸν, ἀπειλῇ † ἀπειλησώμεθα αὐτοῖς
ne vltra " *loqui* in nomine hoc vl-
μηκέτι λαλεῖν ὀπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μη-
li ‖ *homini.* Et vocantes eos,
δενὶ ἀνθρώπῳ. καὶ καλέσαντες αὐτοὺς, 18
denunciauerunt *eis* omnino * *non lo-*
παρήγγειλαν αὐτοῖς τὸ καθόλου μὴ φθέγ-
qui neque " *docere* in nomine
γεσθαι μηδὲ διδάσκειν ὀπὶ τῷ ὀνόματι τῷ
Iesu. *At* Petrus ‖ & Ioannes responden-
ἰησοῦ. ὁ δὲ πέτρος καὶ ἰωάννης ἀποκριθέν 19
tes ad eos dixerunt: si iustum est in cō-
τες πρὸς αὐτοὺς εἶπον, εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώ-
spectu Dei, vos audire potiu quàm
πιον τοῦ θεοῦ, ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ
Deum, iudicate. Non possumus enim *nos*
θεοῦ, κρίνατε. οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς 20
quæ vidimus & audiuimus, non loqui.
ἃ εἴδομεν καὶ ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν.
*Illi *verò* comminantes, dimiserunt
οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι ἀπέλυσαν 21
eos: " *nihil* inuenientes quomodo pu-
αὐτοὺς, μηδὲν εὑρίσκοντες τὸ, πῶς κο-
nirent eos propter populum: quia omnes
λάσωσιν αὐτοὺς, διὰ τὸν λαὸν, ὅτι πάντες
‖ *glorificabant Deum super facto.*
ἐδόξαζον τὸν θεὸν ὀπὶ τῷ γεγονότι.
Annorũ enim erat * *plurium* quadraginta
ἐτῶν γὰρ ἦν πλειόνων τεσσαράκοντα 22
homo in quo factum fuerat signum istud
ὁ ἄνθρωπος ἐφ' ὃν ἐγεγόνει τὸ σημεῖον τοῦτο
sanitatis. Dimissi autem venerunt ad
τῆς ἰάσεως. ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς 23
‖ *proprios:* & annũciauerũt quanta ad eos
τοὺς ἰδίους, καὶ ἀπήγγειλαν ὅσα πρὸς αὐτοὺς
principes Sacerdotũ & seniores dixissent.
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον.

‖ amplius diuulgetur

† ἀπειλέω
" loquantur

‖ hominum.

* ne loquerentur
" docerent

‖ verò

* At

" non

‖ clarificabāt id quod factũ fuerat, in eo quod acciderat.

* amplius

‖ suos: " eis

‖ Ii autem audientes vnanimiter leuauerũt
24 οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμοθυμαδὸν ἦραν
vocem ad Deum, & dixerũt: Domine, tu
φωνὴν πρὸς τὸν θεόν, καὶ εἶπον, δέσποτα, σὺ
Deus, qui fecisti cœlum & terram, &
ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ
mare, & omnia quæ in eis*:
τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς·
Qui per os ‖ Dauid pueri tui
25 ὁ διὰ στόματος Δαβὶδ τοῦ παιδός σου
"dicis [fuisti:] vt quid fremuerũt gentes, & populi
εἴπων, ἵνα τί † ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ
meditati sunt inania? Astiterunt re-
26 * ἐμελέτησαν κενά; παρέστησαν οἱ βα-
ges terræ, & principes ϙ coacti sunt
σιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν
in idem aduersus Dominũ & aduersus Christum
ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ
eius. * Coacti sunt enim in veritate in
27 αὐτοῦ. συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐπὶ
sanctum puerum tuum Iesum, quẽ vnxisti, He-
τὸν ἅγιον παῖδά σου ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, ἡρώδης τε
rodesque & Pontius Pilatus, cum gentibus &
καὶ πόντιος πιλᾶτος, σὺν ἔθνεσι καὶ
populis Israel, Facere quæcumq; manus tua
28 λαοῖς ἰσραήλ, ποιῆσαι ὅσα ἡ χεὶρ σου
& consilium tuum "præfiniuit fieri. Et
29 καὶ ἡ βουλή σου προώρισε γενέσθαι. καὶ τὰ
nunc Domine respice in minas eorum: &
νῦν κύριε ἔπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ
da seruis tuis cum fiducia omni
δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παῤῥησίας πάσης
loqui verbũ tuum, in* manum tuã "ex-
30 λαλεῖν † τὸν λόγον σου, ἐν τῷ † τὴν χεῖρά σου ἐκ-
tendere in sanitatem, & signa & prodigia fie-
τείνειν εἰς ἴασιν, καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνε-
ri per nomen sancti "pueri tui Ie-
σθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου παιδός σου ἰη-
su. Et precatis eis, motus est locus
31 σοῦ. καὶ δεηθέντων αὐτῶν † ἐσαλεύθη ὁ τόπος

‖ Qui quum audissent,
* sunt:
"Spiritu sancto
‖ patris nostri
"dixisti: Quare
† φρυάττω
* μελετάω
ϙ conuenerunt in vnum
* Conuenerunt verè in ciuitate ista aduersus
‖ decreuerunt
* eo quòd
"extendas ad sanitates,
* filij
"quum orassent,
† σαλεύω

in quo erant congregati: & repleti sunt o-
ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐπλήσθησαν ἅ-
mnes Spiritu sancto, & loquebantur
παντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἐλάλουν τὸν
verbum Dei cum fiducia. At multi-
λόγον τοῦ θεοῦ μετὰ παῤῥησίας. τοῦ δὲ πλή- 32
tudinis * credentium erat cor ρ & ani-
θους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία, καὶ ἡ ψυ-
ma vna: || & neque vnus quisquam existentium
χὴ μία, καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων
ei, dicebat propriũ esse: sed erant illis omnia
αὐτῶν ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα
cõmunia. Et magna virtute reddebant
κοινά. καὶ μεγάλῃ δυνάμει ἀπεδίδουν 33
testimonium Apostoli resurrectionis
τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ
Domini ρ Iesu Christi, * gratiaque magna erat in
κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ
q omnes eos. Neq; enim egẽs quisquã e-
πάντας αὐτούς. οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρ- 34
rat ρ in ipsis: Quotquot enim possessores agrorũ aut
χεν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ
domorum erant, vendentes afferebant pretia
οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς
ρ vendentorum, Et ponebant ante
τῶν † πιπρασκομένων, καὶ ἐτίθεν παρὰ τοὺς 35
pedes Apostolorũ. Diuidebatur autẽ singulis,
πόδας τῶν ἀποστόλων· διεδίδετο δὲ ἑκάστῳ
prout || quis opus habebat. Ioses autẽ co-
καθότι αὖ τις χρείαν εἶχεν. Ἰωσὴς δὲ ὁ ἐπι- 36
gnominatus Barnabas ab Apostolis, (quod
κληθεὶς Βαρνάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ὃ
est interpretatum, Filius consolationis)
ἐστι μεθερμηνευόμενον, υἱὸς παρακλήσεως,
Leuites Cyprius genere, * Existente
λευίτης, κύπριος τῷ γένει, ὑπαρχόντος 37
ei agro, vendito attulit q pecuniam, &
αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα, καὶ
posuit ante pedes Apostolorum.
ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.

* autem
ρ vnum
|| nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat:
ρ nostri
* &
q omnibus illis.
* inter illos.
ρ eorum quæ vendebant,
† πιπρασκω
|| cuique erat. Ioseph
" qui est
* Quum haberet agrum, vẽdidit eum: &
q pretium,

CAP. V. ε'.

Vir autē quidā Ananias nomine, cum Sap-
1 Ανὴρ δὲ τις ἀνανίας ὀνόματι σὺν σαπ-
phira vxore sua vendidit *possessionem:
φείρῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἐπώλησε κτῆμα·
Et ρ interuertit de pretio, con-
2 καὶ † ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς, συνει-
scia etiam vxore sua: & afferens par-
δήσας καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἐνέγκας μέ-
tem quandā ad pedes Apostolorum posuit.
ρος τι παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων ἔθηκεν.
Dixit autē Petrus: Anania, "propter quid imple-
3 εἶπε δὲ πέτρος, ἀνανία, διατί ἐπλήρω-
uit Satanas cor tuum, mentiri
σεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύσασθαί
te * Spiritum sanctum, & interuertere de
σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ νοσφίσασθαι ἀπὸ
pretio ρ prædij? Nōne manēs tibi manebat:
4 τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου; οὐχὶ μένον σοι ἔμενε,
& vænundatum in tua potestate erat? * Quid
καὶ † πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε; τί
quod posuisti in corde tuo rem hanc?
ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο;
Nōn es mentitus hominibus, sed Deo.
οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ.
Audiens autē Ananias verba hæc
5 ἀκούων δὲ ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους,
cadens expirauit. Et factus est timor magnus
πεσὼν † ἐξέψυξε. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας
super omnes || audientes hæc. Sur-
6 ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. ἀνα-
gentes autem iuuenes "corripuerunt eum, &
στάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτὸν, καὶ
efferentes sepelierūt. Factū est autē quasi
7 ἐξενέγκαντες ἔθαψαν. ἐγένετο δὲ ὡς
horarum trium spatium, & vxor ipsius,
ὡρῶν τριῶν διάστημα, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ
nesciens || factum, introiuit.
μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονὸς, εἰσῆλθεν.

* agrum:
ρ fraudauit
|| agri,
† νοσφίζω
" cur tentauit
* Spiritui sancto, & fraudare
ρ agri?
* Quare
† πράσσω
ρ cecidit, &
† ἐκψύχω
|| qui audierunt.
" amouerunt
|| quod fuerat

Respondit autem ei Petrus: Dic mihi,
ἀπεκρίθη δὲ αὐτῇ ὁ Πέτρος, εἰπέ μοι, 8
si tanti agrum vendidistis? Illa autem dixit:
εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπεδόσθε; ἡ δὲ εἶπε,
Etiam tanti. At Petrus ait ad eam,
ναὶ, τοσούτου. ὁ δὲ Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτ, 9
Quid quod conuenit vobis tentare Spiri-
τί ὅτι † συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦ-
tum Domini? Ecce pedes eorum qui sepelierunt
μα κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν
virum tuum, ad ostium, & efferent te.
ἄνδρα σου ὅτι τῇ θύρᾳ καὶ † ἐξοίσουσί σε.
Cecidit autem confestim ante pedes 10
ἔπεσε δὲ παραχρῆμα παρὰ τοὺς πόδας
eius, & expirauit. Intrantes autem iuue-
αὐτῆς, καὶ ἐξέψυξεν. εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανί-
nes, inuenerunt illam mortuam: & efferen-
σκοι, εὗρον αὐτὴν νεκρὰν, καὶ ἐξενέγκαν-
tes sepelierunt ad virum suum. Et fa- 11
τες ἐθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς. καὶ ἐ-
ctus est timor magnus in vniuersa ecclesia,
γένετο φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν ἐκκλησίαν,
& in omnes audientes hæc.
καὶ ὅσοι πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.
Per autem manus Apostolorum fiebant 12
διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγένετο
signa & prodigia in plebe multa. Et e-
σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά· καὶ ἦ-
rant vnanimiter omnes in porticu Salo-
σαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ στοᾷ Σολο-
monis. At cæterorum nemo audebat
μῶνος. τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα 13
illis: sed magnificabat eos
κολλᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς
populus. Magis autem apponebantur creden-
ὁ λαός. μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύον-
tes Domino multitudines virorum ac mu-
τες τῷ κυρίῳ πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυ-
lierum: Vt & secundum plateas
ναικῶν, ὥστε καὶ τοὺς πλατείας ἐκφέρειν 15

* mulier,
‖ At
† autem
‖ vtique
† συμφωνέω
† ἐκφέρω
ρ ceciderũt, &
* qui audiebant
‖ autem
" se iungere
* augebatur credentium in
" multitudo
* Ita vt in
‖ eiicerent

infirmos,& *ponere* in lectulis ac grab-
τοῦ ἀσθενεῖς, καὶ τιθέναι ὅπὶ κλινῶν καὶ κρα-
batis, vt ρ*venientis Petri*, *essi* vmbra obum-
βάτων, ἵνα ἐρχομένου πέτρου κἂν ἡ σκιὰ ἐπι-
braret quēqua illorum.* *Cōueniebat autē &
16 σκιάσῃ τινὶ αὐτῶν. συνήρχετο δὲ καὶ
multitudo *eorū quæ* ρ*circa* ciuitatum *in* Hierusa-
τὸ πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων εἰς ἱεροσολυμα-
lem, a ferentes ægros & vexatos à
λήμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ
spiritibus immundis: qui curaban-
πνευμάτων ἀκαθάρτων, οἵτινες ἐθεραπεύον-
tur omnes. Exurgēs autē princeps Sacerdotū
17 το ἅπαντες. ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς
& omnes qui cum illo (*illa existens* hæresis
καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ ἡ οὖσα αἵρεσις τῶν
Sadducæorum) repleti sunt zelo: Et in-
18 σαδδουκαίων, ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἐπι-
iecerunt manus *suas* in Aposto-
έβαλον τὰς χεῖρας αὐτῶν ὅπὶ τοὺς ἀποστο-
los: & posuerunt eos in custodia publica.
λους, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ.
Angelus autem Domini per noctem ρ *ape-*
19 ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ τῆς νυκτὸς ἀνοί-
ruit ianuas ‖ *custodiæ*, educénsque
ξας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἐξαγαγόν τε
eos, dixit: Ite, & stantes lo
20 αὐτοὺς, εἶπε, πορεύεσθε, καὶ σταθέντες λα-
quimini in templo plebi omnia verba
λεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα
vitæ huius. ‖ *Audiētes autē* intrauе-
21 τῆς ζωῆς ταύτης. ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλ-
runt * *sub diluculum* in templum,& docebant.
θον ὑπὸ τὸ ὄρθρον εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ἐδίδασκον.
Adueniens autē princeps Sacerdotū,& qui cum
παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν
eo, conuocauerunt concilium & * *omnem*
αὐτῷ, συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν
senatum filiorum Israel: Et miserunt ad
τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, καὶ ἀπέστειλαν εἰς

* ponerent

ρ veniente Petro saltem illius

‖ & liberarētur omnes ab infirmitatibus suis.

* Concurrebat

ρ vicinarum

* erant, quæ est

ρ aperiens,

‖ carceris, &

‖ Qui quum audissent,

* diluculò

ρ erant,

* omnes seniores

carcerem * adduci eos. At
τὸ δεσμωτήριον ἀγαγεῖν αὐτοὺς. οἱ δὲ 22
ministri accedentes non inuenerunt eos
ὑπηρέται παραγενόμενοι οὐχ εὗρον αὐτοὺς
in custodia, reuersi autem nunciaue-
ἐν τῇ φυλακῇ ἀναστρέψαντες δὲ ἀπηγγει-
runt, Dicentes: Quòd quidem carcerem
λαν, λέγοντες, ὅτι τὸ μὲν δεσμωτήριον 23
inuenimus clausum ♀ in omni securitate,
εὕρομεν κεκλεισμένον ὅτι πάσῃ ἀσφαλείᾳ,
& custodes stantes ante ianuas,
καὶ τοὺς φύλακας ἑστῶτας πρὸ τῶν θυρῶν,
aperientes autem intus neminẽ inuenimus. Vt
ἀνοίξαντες δὲ, ἔσω οὐδένα εὕρομεν. ὡς 24
autẽ audierunt sermones hos, ‖ & Pontifex
δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὅ,τε ἀρχιερεὺς
& præfectus templi & principes Sacerdotũ
καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς,
ambigebant de illis quidnam fieret hoc.
διηπόρουν περὶ αὐτῶν, τί ἂν γένοιτο τοῦτο.
Adueniens autẽ quidã nunciauit eis,
παραγενόμενος δέ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς, 25
dicens: Quia ecce viri quos posuistis in
λέγων, ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὓς † ἔθεσθε ἐν
custodia, sunt in templo stantes &
τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ † ἑστῶτες καὶ
docentes populum. Tunc * abiens
διδάσκοντες τὸν λαόν. τότε ἀπελθὼν ὁ 26
præfectus cum ministris, ♀ adduxit il-
στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἤγαγεν αὐ-
los *non cum vi. timebant enim populum ne
τοὺς οὐ μετὰ βίας· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαὸν ἵνα
lapidarentur. ♀ Adducẽtes autem illos,
μὴ † λιθοβολῶσιν. ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς 27
statuerunt in concilio. Et interrogauit
ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ. καὶ ἐπηρώτησεν
eos princeps Sacerdotũ, Dicẽs: Nõne denuncia-
αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεὺς, λέγων, οὐ παραγ- 28
tione denunciauimus vobis non docere in
γελίᾳ παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ

* vt adduceretur. Quum autem venissent ministri, & aperto carcere non inuenissent illos,

♀ cum omni diligentia,

‖ magistratus

† τίθημι carcerem,

† ἵστημι

* abiit magistratus

♀ &

* sine

♀ Et quum adduxissent

† λιθάζω

‖ Præcipiẽdo præcepimus vobis ne doceretis

nomine

nomine isto? & ecce replestis
τῷ ὀνόματι τούτῳ; καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε
Hierusalem doctrina vestra: & vul-
τὴν ἱερουσαλὴμ τῇ διδαχῇ ὑμῶν, καὶ βού-
tis superinducere super nos sanguinem homi-
λεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώ-
nis istius. Respondens autē Petrus &
29 που τούτου. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος καὶ οἱ
Apostoli dixerunt: Obedire oportet Deo magis,
ἀπόστολοι εἶπον, πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ μᾶλλον
quàm hominibus. Deus patrum nostrorū
30 ἢ ἀνθρώποις. ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν
suscitauit Iesum, quem vos interemistis
ἤγειρεν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς † διεχειρίσασθε
suspendentes in ligno. Hunc Deus prin-
31 κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου· τοῦτον ὁ θεὸς ἀρ-
cipem & saluatorem exaltauit dextera sua,* da-
χηγὸν καὶ σωτῆρα ὑψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, δοῦ-
re pœnitentiam Israëli, & remissionē pec-
ναι μετάνοιαν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ἄφεσιν ἁμα-
catorum. Et nos sumus eius testes
32 μαρτιῶν. καὶ ἡμεῖς ἐσμεν αὐτοῦ μάρτυρες
verborum horum, & Spiritus verò san-
τῶν ῥημάτων τούτων, καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγι-
ctus, quē dedit Deus ♀ obedientibus si-
ον ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ.
bi. ‖Illi autem audientes, furebant, &
33 οἱ δὲ ἀκούσαντες † διεπρίοντο, καὶ
consulebant tollere illos. Surgens autē
34 ἐβουλεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς. ἀναστὰς δέ
quidā in concilio Pharisæus, nomine Ga-
τις ἐν τῷ συνεδρίῳ φαρισαῖος, ὀνόματι γα-
maliel, legisdoctor, ″ honoratus omni
μαλιὴλ, νομοδιδάσκαλος τίμιος παντὶ
populo, iussit foras * breue quid a
τῷ λαῷ, ἐκέλευσεν ἔξω βραχύ τι τοὺς ἀ-
postolos fieri. Dixitque ad illos: Vi-
35 ποστόλους ποιῆσαι. εἶπέ τε πρὸς αὐτούς, ἄν-
ri Israelitæ, attendite vobis ipsis super
δρες ἰσραηλῖται, προσέχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς

† διαχειρίζω

* ad dandam

♀ omnibus

‖ Hæc quum audissent, dissecabantur: & cogitabant interficere

† διαπρίω

″ honorabilis vniuersæ plebi,

* ad breue homines

hominibus istis quid *estis futuri agere.*
ἀνθρώποις τούτοις τί μέλλετε πράσσειν.
Ante enim hos dies extitit Theu-
πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη Θευ- 36
das, dicens esse aliquem seipsum magnũ: cui ꝑ adu-
δᾶς, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν, ᾧ † προσ-
catus est numerus virorũ circiter quadringen-
εκλίθη ἀριθμὸς ἀνδρῶν ὡσεὶ τετρακο-
torũ: qui *sublatus* est: & omnes quicumq; *assensi
σίων· ὃς ἀνῃρέθη, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθον-
sunt ei, dissoluti sunt, & facti sunt ad nihilum.
το αὐτῷ, διελύθησαν, καὶ ἐγένοντο εἰς οὐδέν.
Post hunc extitit Iudas Galilæus in
μετὰ τοῦτον ἀνέστη Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος, ἐν 37
diebus ″ *descriptionis*, & auertit populũ
ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἀπέστησε λαὸν
multum post se: & ipse periit, & ‖ *consenserunt*
ἱκανὸν ὀπίσω αὐτοῦ· κἀκεῖνος ἀπώλετο, καὶ
omnes quotquot *assensi sunt* ei, dispersi
πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διεσκορπίθη-
sunt. Et nunc *dico vobis, ″ *abscedite*
σαν. καὶ τὰ νῦν λέγω ὑμῖν, ἀπόστητε ἀπὸ 38
hominibus istis, & sinite illos:
τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ ἐάσατε αὐτούς,
quoniã si *sit ex hominibus consilium hoc aut
ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ αὕτη ἢ τὸ
opus hoc, dissoluetur. Si vero ex Deo
ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται. εἰ δὲ ἐκ θεοῦ 39
est, non ꝗ *poteris* dissoluere *id*: ne fortè &
ἐστιν, οὐ δύνασθε καταλῦσαι αὐτό, μήποτε καὶ
Deo *pugnãtes* inueniamini. Cõsenserũt autẽ illi.
θεομάχοι εὑρεθῆτε. ἐπείθησαν δὲ αὐτῷ·
Et conuocantes Apostolos,
καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους, 40
ꝗ *cadentes* denunciauerunt: *non loqui* in
δείραντες παρήγγειλαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ
nomine Iesu: & dimiserunt eos.
ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἀπέλυσαν αὐτούς.
*Illi quidem *igitur* ibant gaudentes à
οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ 41

con-

ꝑ consensit
† προσκαλέω
‖ occisus
* credebant ei, dissipati sunt, & redacti
″ professionis,
‖ consenserunt
* itaque
″ discedite
* est
ꝗ poteritis eos
‖ repugnare
ꝗ cæsis
″ ne loquerentur
* Et

conspectu concilij, quoniam digni habiti
προσώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι καταξιωθη-
sunt pro nomine Iesu *cõtumelia affici.
σαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἰησοῦ ἀτιμασθῆναι·
ρ Totumque diem in templo & circa
42 πᾶσαν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ κατ'
‖ domum non cessabant docentes, & euan-
οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ εὐαγ-
gelizantes Iesum Christum.
γελιζόμενοι ἰησοῦν τὸν χριστόν.

* contumeliam pati.
ρ Omni autem die
‖ domos

CAP. VI. ϛ'.

In autem diebus illis " multiplican-
1 Εν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόν-
tibus discipulis, factum est murmur
των τῶν μαθητῶν, ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν
Græcorum aduersus Hebræos: quòd despice-
ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς ἑβραίους, ὅτι παρεθεω-
rentur in ministerio quotidiano
ρουντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ
viduæ eorum. ϙ Aduocantes autem duo-
2 χῆραι αὐτῶν. προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώ-
decim multitudinem discipulorum, dixerũt: Nõ
δεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν, εἶπον, οὐκ
*placitum est nos ρ derelinquentes sermonem
ἀρεστόν ἐστιν ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον
Dei, ‖ ministrare mensis. Confide-
3 τοῦ θεοῦ, διακονεῖν τραπέζαις. ἐπισκέ-
rate ergo fratres, viros ex vobis " testi-
ψασθε οὖν ἀδελφοί, ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυ-
monio probatos septem, plenos spiritu sancto
ρουμένους ἑπτά, πλήρεις πνεύματος ἁγίου
& sapientia, quos constituamus super * usu
καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας
hoc. Nos verò orationi &
4 ταύτης. ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ
ministerio verbi ϙ perdurabimus.
διακονίᾳ τοῦ λόγου † προσκαρτερήσομεν.

' crescente numero discipulorum
* eo
ϙ Conuocantes
* æquum
ρ derelinquere verbum
‖ &
" boni testimonij
* opus
ϙ instantes erimus.
† προσκαρτερέω

Et pla-

Et placuit sermo coram omni
καὶ † ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τῦ 5
multitudine: Et elegerunt Stephanum virum
πλήθους· καὶ ἐξελέξαντο στέφανον, ἄνδρα
plenum fide & Spiritu sancto, & Philip-
πλήρη πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου, καὶ φίλιπ-
pum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem,
πον, καὶ πρόχορον, καὶ νικάνορα, καὶ τίμωνα,
& Parmenam, & Nicolaum aduenam An-
καὶ παρμενᾶ, καὶ νικόλαον προσήλυτον ἀν-
tiochenum. *Quos statuerũt ꝓ coram Apostolis: & precati impoſuerunt eis
τιοχέα· οὓς ἔστησαν ἐνώπιον τῶν ἀποστό- 6
λων· καὶ προσευξάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς
manus. Et verbum Dei creſcebat, &
χεῖρας. καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ † ηὔξανε, καὶ 7
multiplicabatur numerus diſcipulorum in Hie-
ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐν ἱε-
ruſalem valde: multaque * turba Sacer-
ρουσαλὴμ σφόδρα, πολύς τε ὄχλος τῶν ἱε-
dotum obediebat fidei. Stephanus autem
ρέων ὑπήκουον τῇ πίστει. Στέφανος δὲ 8
plenus ‖ fide & fortitudine faciebat prodi-
πλήρης πίστεως καὶ δυνάμεως ἐποίει τερα-
gia & ſigna magna in populo. Surre-
τα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ. ἀνέ- 9
xerunt autem quidam *eorum qui* de ſynagoga
στησαν δὲ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς
" *dicta* Libertinorum, & Cyrenenſiũ, & Ale-
λεγομένης λιβερτίνων, καὶ κυρηναίων καὶ ἀλε-
xandrinorum, & eorũ qui * à Cilicia & Aſia,
ξανδρέων, καὶ τῶν ἀπὸ κιλικίας καὶ ἀσίας,
ꝓ *simul altercantes* Stephano: Et nõ poterãt re-
συζητοῦντες τῷ στεφάνῳ· καὶ οὐκ ἴσχυον ἀν- 10
ſiſtere ſapientiæ & ſpiritui * *quo* loque-
τιστῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλά-
batur. ꝓ Tũc ſummiſerunt viros ‖ *dicentes:*
λει. τότε ὑπέβαλον ἄνδρας λέγοντες, 11
Quòd audiuimus eum dicentem verba
ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα

* *blaſphe-*

† ἐρέσκω

* Hos ꝓ ante conſpectum Apoſtolorum: & orantes

† αὐξάνω

* etiam

‖ gratia

" quæ appellatur

* erant ꝓ diſputantes cum

* qui

ꝓ propter quod redarguebãtur ab eo cum omni fiducia.

‖ qui diceret ſe audiuiſſe

* *blasphemæ* in Moysen & Deum. Com-
12 βλάσφημα εἰς μωσῆν καὶ τὸν θεόν. † συνε-
moueruntque ρ plebem, & seniores,
κίνησαν τε τὸν λαὸν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους
& Scribas: & ‖ *instantes* corri-
καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντες συνήρ-
puerunt eum: & adduxerunt in concilium:
πασαν αὐτὸν, καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον.
Statueruntq; testes falsos, ✻ *dicentes:*
13 ἔστησαν τε μάρτυρας ψευδεῖς λέγοντας,
Homo iste non cessat verba *bla-*
ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται ῥήματα βλα-
sphema ϙ *loquens* aduersus locum sanctum &
σφημα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ
Legem. Audiuimus enim eum dic tem: quo-
14 νόμου· ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος, ὅ-
niam Iesus Nazarenus hic * *dissoluet*
τι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν
locum istum: & mutabit ρ *mores quos* tradi-
τόπον τοῦτον, καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθη ἃ παρέδω-
dit nobis Moyses. Et ‖ *attendentes* in
15 κεν ἡμῖν μωυσῆς. καὶ ἀτενίσαντες εἰς
eum omnes ″ *sedentes* in conci-
αὐτὸν ἅπαντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνε-
lio, viderunt faciem eius tamquam fa-
δρίῳ, εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρό-
ciem angeli.
σωπον ἀγγέλου.

CAP. VII. ζ'.

Dixit autē princeps Sacerdotū: Si hæc i-
1 Εἶπε δὲ ὁ ἀρχιερεύς, εἰ ἄρα ταῦτα οὕτω
habētur? * *Is verò* ait: Viri fratres & pa-
2 τως ἔχει; ὁ δὲ ἔφη, ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πα-
tres, audite: Deus gloriæ apparuit pa-
τέρες, ἀκούσατε· ὁ θεὸς τῆς δόξης † ὤφθη τῷ πα-
tri nostro Abrahæ *existenti* in Mesopotamia,
τρὶ ἡμῶν ἀβραὰμ ὄντι ἐν τῇ μεσοποταμίᾳ,

* blasphemiæ
† συγκινέω
ρ itaque
‖ concurrentes rapuerunt
″ Et
✻ qui dicerent,
ϙ loqui
* destruet
ρ traditiones quas
‖ intuentes
″ qui sedebant
‖ se
* Qui
† ὅπομεν
‖ quum esset

prius quàm *habitare eum in Charran: Et
πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν χαρρᾶν, καὶ
dixit ad illum: Exi de terra tua &
εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ
de cognatione tua, & veni in terrā quam
ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἣν
tibi monstrauero. Tunc "exiens de terra
αὐ σοι † δείξω. τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς 4
Chaldæorum, ρ habitauit in Charran. Et in-
χαλδαίων, † κατῴκησεν ἐν χαρρᾶν. κἀκεῖ-
de, post ‖ mori patrem eius, transi-
θεν, μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ, με-
tulit illum in terram istam, in quam
τῴκισεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην εἰς ἣν
vos nunc habitatis. Et non dedit il-
ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε· καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐ- 5
li hæreditatem in ea, nec passum pedis:
τῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ, οὐδὲ βῆμα ποδός·
& repromisit dare illi in possessio-
καὶ ἐπηγγείλατο δοῦναι αὐτῷ εἰς κατάχε-
nem eam, & semini eius post ipsum,
σιν αὐτὴν, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτὸν,
"non existente ei nato. Loquutus est autē sic
οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου. ἐλάλησε δὲ οὕτως 6
Deus, quia erit semen eius accola
ὁ θεὸς, ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροικον
in terra aliena: & seruituti subiicient ‖ id, &
ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ
male tractabit "annos quadringentos: Et gen-
κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια· καὶ τὸ ἔθ- 7
tem cui seruierint, iudicabo ego, dixit
νος ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγὼ, εἶπεν ὁ
Deus. & post hæc exibunt: & ser-
θεός· καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται, καὶ λατρεύ-
uient mihi in loco isto. Et de-
σουσί μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. καὶ ἔδω- 8
dit illi * pactum circumcisionis: & sic
κεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς, καὶ οὕτως
genuit Isaac, & circumcidit eum
ἐγέννησε τὸν ἰσαὰκ, καὶ † περιέτεμεν αὐτὸν

die

× moraretur

° exiit
† δείκνυμι
ρ &
† κατοικέω
‖ quàm mortuus est pater

" quum non haberet filium.
* ei

‖ eos,

° eos annis quadringentis:

* testamentum

† περιτέμνω

die octau
τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδ
& Iacob,
καὶ ὁ ἰακὼβ τοὺς
Et Patria
9 καὶ οἱ πατρι
seph vendiderunt
σὴφ † ἀπέδοντο
cum eo: Et
10 μετ' αὐτοῦ· κα
bus tribulationibu
σῶν τῆς θλίψεων
& sapientiam in co
καὶ σοφίαν ἐναν
gypti, & consti
γύπτου, καὶ κατέ
Aegyptum, & ‖ omn
11 αἴγυπτον, καὶ ὅλον
fames in vniuersam
λιμὸς ἐφ' ὅλην τ
& tribulatio magn
καὶ θλῖψις μεγάλ
bos patres
12 ματα οἱ πατέρες
cob existēte in frumen
κὼβ ὄντα σῖτα
patres nost
13 τοὺς πατέρας ἡμ
secundo cognit
δευτέρῳ † ἀνεγνω
suis: & ‖ manifestum
αὐτοῖς, καὶ φανερ
nus ϱ Ioseph.
14 νος τῷ ἰωσηφ.
cersiuit
καλέσαντο τὸν
omnem cogn
πᾶσαν τὴν συγ
iaquinque anima
15 κοντα πέντε ψυχ

die octauo: & Isaac Iacob:
τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ· καὶ ὁ ἰσαὰκ τὸν ἰακώβ,
& Iacob, duodecim patriarchas.
καὶ ὁ ἰακὼβ τοὺς δώδεκα πατριάρχας.
Et Patriarchæ æmulantes Io-
9 καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες τὸν ἰω-
seph vendiderunt in Aegyptum: & erat Deus
σὴφ † ἀπέδοντο εἰς αἴγυπτον· καὶ ἦν ὁ θεὸς
cum eo: Et eripuit eum ex omni-
10 μετ' αὐτοῦ· καὶ * ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ πα-
bus tribulationibus eius: & dedit ei gratiam
σῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν
& sapientiam in conspectu Pharaonis regis Ae-
καὶ σοφίαν ἐναντίον φαραὼ βασιλέως αἰ-
gypti, & constituit eum præpositum super
γύπτου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ'
Aegyptum, & ‖ omnẽ domum suam. Venit autẽ
11 αἰγύπτου, καὶ ὅλον * τὸν οἶκον αὐτοῦ. ἦλθε δὲ
fames in vniuersam terram Aegypti & Chanaan,
λιμὸς ἐφ' ὅλην τὴν γῆν αἰγύπτου καὶ χανάαν,
& tribulatio magna: & non inueniebant ci
καὶ θλῖψις μεγάλη· καὶ οὐχ εὕρισκον χορτάσ-
bos patres nostri. " Audiens autẽ Ia-
12 ματα οἱ πατέρες ἡμῶν. ἀκούσας δὲ ἰα-
cob existẽtia frumenta in Aegypto, misit
κὼβ ὄντα σῖτα ἐν αἰγύπτῳ, ἐξαπέστειλε
patres nostros primùm: Et in
13 τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον· καὶ ἐν τῷ
secundo cognitus est Ioseph ρ fratribus
δευτέρῳ † ἀνεγνωρίσθη ἰωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς
suis: & ‖ manifestum factum est Pharaoni ge-
αὐτοῦ, καὶ φανερὸν ἐγένετο τὸ φαραὼ τὸ γέ-
nus ρ Ioseph. Mittens autem Ioseph, ac-
14 νος τοῦ ἰωσήφ. ἀποστείλας δὲ ἰωσὴφ μετε-
cersiuit patrem suum Iacob, &
καλέσατο τὸν πατέρα αὐτοῦ ἰακώβ, καὶ
omnem cognationem suam in septuagin-
πᾶσαν τὴν συγγένειαν αὐτοῦ ἐν ἑβδομη-
taquinque animabus. * Descẽdit autẽ acob
15 κοντα πέντε ψυχαῖς. κατέβη δὲ ἰακὼβ

† ἀποδίδωμι
* ἐξαιρέω
‖ super
* Aegyptum
" Quum audisset
‖ esse frumentum
ρ à
† ἀναγνωρίζω
‖ manifestatum
ρ eius.
* Et

in Aegyptum, & defunctus est ipse &
patres nostri. Et translati sunt in Si-
16 chem, & positi sunt in sepulchro quod emit
Abraham pretio argenti à filiis *Em-
mor Sichem. Quũ autẽ appropinquaret
17 tempus promissionis quam ρ *iuraverat* Deus
Abrahæ, creuit populus & multiplicatus est
in Aegypto: Quoadusq; surrexit rex a-
18 lius ||, qui non sciebat Ioseph. Hic cir-
9 cumueniens genus nostrum, " *malè affecit*
patres nostros ✻ *ad faciendum exposito*s infantes
suos, ϙ *ad non soboleſcere.* *In qu*: tem-
20 pore natus est Moyses: & fuit *venustus* Deo:
qui nutritus est ρ *menses tres* in domo pa-
tris sui. || *Expositum* autem *illum* sustulit
21 eum filia Pharaonis, & nutriuit
eum sibi ipsi in filium. Et eruditus est Moy-
22 ses omni sapientia Aegyptiorum: ᵒ *erat autem* po-
tens in ✻ *dictis & factis ipsius.* Quũ autẽ im-
23 pleretur ei quadraginta annorum tempus,

* τελευτάω

‡ μετατίθημι

* Hemor fili,

ρ professus erat

|| in Aegypto,

" afflixit

† κακόω

✻ vt exponerent

ϙ ne viuificarentur. Eodem

* gratus

ρ trib⁹ mensibus

|| Exposito illo

ᵒ &

✻ verbis & in operibus suis.

τὴν ἐξ Αἰγύπτου. καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν· καὶ μετετέθησαν εἰς συχέμ, καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι ὃ ὠνήσατο Ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν Ἐμμὼρ τοῦ Συχέμ. καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας ἧς ὤμοσεν ὁ θεὸς τῷ Ἀβραὰμ, ηὔξησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν Αἰγύπτῳ, ἄχρις οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος, ὃς οὐκ ἤδει τὸν Ἰωσήφ. οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν, ἐκακώσε τοὺς πατέρας ἡμῶν, τοῦ ποιεῖν ἐκθετα τὰ βρέφη αὐτῶν, εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι. ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη Μωσῆς, καὶ ἦν ἀστεῖος τῷ θεῷ, ὃς ἐνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ἐκτεθέντα δὲ αὐτὸν ἀνείλετο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ Φαραὼ, καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν. καὶ ἐπαιδεύθη Μωσῆς πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων· ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἔργοις αὐτοῦ. ὡς δὲ ἐπλη-

ascen-

ascendit in co
ἀνέβη ὅτι τὴν χαρ
fratres suos
τοῖς ἀδελφοῖς αὐτ
Et ‖ *videns* quend
καὶ ἰδών τινα
24 fecit vltionem
ἐποίησεν ἐκδίκησι
cutiens Aegyptiũ.
25 τάξας τὸν Αἰγύπτι
gere fratres
ναι τοῖς ἀδελφοῖς
num ipsius daret
ὃς αὐτῷ δίδωσιν
intellexerũt.
26 συνῆκαν. τῇ
eis pugnantibus,
αὐτοῖς μαχομένοις
pacem, dicens:
εἰρήνην, εἰπών,
vt quid ϙ *iniuria affici*
27 ἵνατί ἀδικεῖτε
afficiens proximum,
κῶν τὸν πλησίον
Quis te constituit
τίς σε κατέστησεν
nos? ‖ Nõ inte
28 ἡμᾶς; μὴ αν
dum interfecisti he
29 πον ἀνεῖλες χθες
Moyses in veri
μωσῆς ἐν τῷ λόγ
uena in terra Mad
ροικος ἐν γῇ μαδι
Et expleti
30 καὶ πληρωθέν
apparuit illi in
ὤφθη αὐτῷ ἐν τ
gelus Domini in
γελος κυρίου ἐν

ascendit in cor eius * *inuisere*
ἀνέβη ὅτι τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἐπισκέψασθαι
fratres suos filios Israel.
τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ.
Et ‖ *videns* quendã " *iniuria affectũ, vltus est:* &
καὶ ἰδών τινα ἀδικούμενον, ἠμύνατο, καὶ
24 fecit vltionem * *oppresso*, per-
ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ καταπονουμένῳ, πα-
cutiens *Aegyptiũ*. Existimabat au ẽ intelli-
25 τάξας τὸν αἰγύπτιον· ἐνόμιζε δὲ συνιέ-
gere fratres *suos*, quoniam Deus per ma-
ναι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, ὅτι ὁ θεὸς διὰ χει-
num ipsius daret illis salutem: ‖ *ἡ autẽ* non
ρὸς αὐτοῦ δίδωσιν αὐτοῖς σωτηρίαν· οἱ δὲ οὐ
intellexerũt. *At* sequenti " die * *visus est*
26 συνῆκαν. τῇ τε ὑστεραίᾳ ἡμέρᾳ † ὤφθη
eis pugnantibus, & compulit eos in
αὐτοῖς μαχομένοις, καὶ συνήλασεν αὐτοὺς εἰς
pacem, dicens: Viri, fratres estis *vos:*
εἰρήνην, εἰπών, ἄνδρες ἀδελφοί ἐστε ὑμεῖς·
vt quid ‖ *iniuria afficitis alij alios?* *At iniuria*
27 ἱνατί ἀδικεῖτε ἀλλήλους; ὁ δὲ ἀδι-
afficiens proximum, repulit eum, dicens:
κῶν τὸν πλησίον, ἀπώσατο αὐτὸν, εἰπών,
Quis te constituit principem & iudicem super
τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ'
nos? ‖ Nõ interficere me tu vis, quẽadmo-
28 ἡμᾶς; μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρό-
dum interfecisti heri Aegyptium? Fugit autem
29 πον ἀνεῖλες χθὲς † αἰγύπτιον; ἔφυγε δὲ
Moyses in verbo isto: & factus est ad-
μωσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πάρ-
uena in terra Madian: vbi genuit filios duos.
οικος ἐν γῇ μαδιάμ, οὗ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο.
Et expletis annis quadraginta,
30 καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσεράκοντα,
apparuit illi in deserto montis Sina an-
ὤφθη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους σινᾶ ἄγ-
gelus *Domini* in * *flamma ignis* rubi.
γελος κυρίου ἐν φλογὶ πυρὸς βάτου.

* vt visitaret

‖ quum vidisset

" iniuriam patientem, vindicauit illum:

* ei qui iniuriam sustinebat, percusso Aegyptio

‖ at illi

" verò

* apparuit illis litigantibus: & reconciliabat

† ὄπτομαι

‖ nocetis alterutrum? Qui autem iniuriam faciebat proximo,

‖ Numquid

† ignes flãmæ

At

Ai Moyses* videns, admiratus est visum.
ὁ δὲ μωσῆς ἰδὼν ἐθαύμασε τὸ ὅραμα. 31
ρ Accedente autem illo considerare, facta est
προσερχομένου δὲ αὐτοῦ κατανοῆσαι, ἐγένετο
vox Domini ad eum: Ego ″ Deus
φωνὴ κυρίου πρὸς αὐτόν· ἐγὼ ὁ θεὸς τῶν 32
patrum tuorum, Deus Abraham, & Deus
πατέρων σου, ὁ θεὸς ἀβραὰμ, καὶ ὁ θεὸς
Isaac, & Deus Iacob. Tremens autem fa-
ισαὰκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ. ἔντρομος δὲ γενό-
ctus Moyses, non audebat considerare.
μενος μωσῆς οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι.
Dixit autem illi Dominus: Solue calcea-
εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ κύριος, † λῦσον τὸ ὑπο- 33
mentum pedum tuorũ: enim locus in quo stas,
δήμα τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ ἕστηκας,
terra sancta est. Videns vidi afflictio-
γῆ ἁγία ἐστίν. ἰδὼν εἶδον τὴν κάκω- 34
nem populi mei qui *in Aegypto: & ge-
σιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ τὸν στε-
mitum eorum audiui: & descendi ϱ erue-
ναγμὸν αὐτῶν ἤκουσα καὶ κατέβην † ἐξε-
re eos. Et nunc veni,* mittam te
λέσθαι αὐτούς. καὶ νῦν δεῦρο, ἀποστελῶ σε
in Aegyptum. Hunc Moysen quẽ ne-
εἰς αἴγυπτον. τοῦτον τὸν μωυσῆν ὃν ἠρ- 35
gauerunt, dicentes: Quis te constituit prin-
νήσαντο, εἰπόντες, τίς σε κατέστησεν ἄρ-
cipem & iudicem: hunc Deus principem &
χοντα καὶ δικαστήν; τοῦτον ὁ θεὸς ἄρχοντα καὶ
redemptorem misit ϱ in manu angeli
λυτρωτὴν ἀπέστειλεν ἐν χειρὶ ἀγγέλου τοῦ
‖ vis illi in rubo. Hic edu-
ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ βάτῳ. οὗτος ἐξή- 36
xit illos, faciens prodigia & signa
γαγεν αὐτοὺς, ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα
in terra Aegypti, & in rubo mari, &
ἐν γῇ αἰγύπτου καὶ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, καὶ
in deserto ′ annos quadraginta.
ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσεράκοντα.

* autem
ρ Et
‖ vt consideraret
″ sum
† λύω
* est
ϱ liberare
† ἐξαιρέω
* & ϱ cum
‖ qui appauuit
′ annis

Hic est Moy
37 οὗτός ἐστιν ὁ μωυ
rael, Prophetam
ραὴλ, προφήτην
Deus vester de
θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν
Hic est, ille fa
38 οὗτός ἐστιν ὁ γε
in solitudine, cu
ἐν τῇ ἐρήμῳ, μετὰ
te ei in mo
τος αὐτῷ ἐν τῷ ὄ
nostris: qui accepit
ἡμῶν, ὃς ἐδέξατο
bis. Cui noluerunt
39 μῖν. ᾧ οὐκ ἠθέλη
patres nostri: sed
πατέρες ἡμῶν, ἀλ
sunt cordibu
φησαν ταῖς καρδί
Dicentes ad Aar
40 εἰπόντες πρὸς ἀα
præcedant
προπορεύσονται ἡ
eduxit nos de
ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ
mus quid factum si
41 ῶν τί γέγονεν
lũ fecerunt in
ποίησαν ἐν ταῖς
runt hostiam si
γον θυσίαν τῷ ε
operibus m
42 τοῖς ἔργοις τῶν
tit autem Deus,
φε δὲ ὁ θεὸς,
uire militiæ
προσκυνεῖν τῇ στρατι
ptum est in libro
γεγραμμένον ἐν βίβλῳ

Hic est Moyses *dicens filiis Is-
37 ὗτός ἐστιν ὁ μωυσῆς ὁ εἰπὼν τοῖς υἱοῖς ἰσ-
rael, Prophetam vobis resuscitabit Dominus
ραὴλ, προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ
Deus vester de fratribus vestris tanquam me.
θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ.
Hic est ille factus in ecclesia
38 οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ
in solitudine, cum angelo "loquen-
ἐν τῇ ἐρήμῳ, μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦν-
te ei in monte Sina, & * patribus
τος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει σινᾶ, καὶ τῶν πατέρων
nostris: qui accepit verba ϱ viuentia dare no-
ἡμῶν, ὃς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι ἡ-
bis. Cui noluerunt ‖ exsultantes fieri
39 μῖν. ᾧ οὐκ ἠθέλησαν ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ
patres nostri: sed repulerunt, & auersi
πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' † ἀπώσαντο καὶ ἐστρά-
sunt cordibus suis in Aegyptum,
φησαν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς αἴγυπτον·
Dicentes ad Aaron: Fac nobis deos qui
40 εἰπόντες τῷ ἀαρών, ποίησον ἡμῖν θεοὺς οἳ
præcedant nos: Nam Moyses ϱ hic qui
προπορεύσονται ἡμῶν· ὁ γὰρ μωυσῆς οὗτος ὃς
eduxit nos de terra AEgypti, nesci-
ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς αἰγύπτου, οὐκ οἴδα-
mus quid factum sit ei. Et vitu-
41 μεν τί γέγονεν αὐτῷ. καὶ ἐμοσχο-
lū fecerunt in diebus illis: & obtule-
ποίησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀνήγα-
runt hostiam simulachro: & ‖ oblectati sunt in
γον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ, καὶ εὐφραίνοντο ἐν
operibus manuum suarum. Conuer-
42 τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. ἔστρε-
tit autem Deus, & tradidit eos ser-
ψε δὲ ὁ θεὸς, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λα-
uire militiæ cœli, sicut scri-
τρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς γέ-
ptum est in libro Prophetarum, ‖ Non vi-
γραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν, μὴ σφά-

*qui dixit
"ipsum audietis.
‖qui fuit
" qui loquebatur
*cum
ϱvitæ
‖obedire
† ἀπώθω
ϱenim
‖lætabantur
‖Numquid

q hostias ‖ annis

timas & q sacrificia obtulistis mihi
για καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι
‖ annos quadraginta in deserto,
ἔτη τεσσεράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ
domus Israel? Et suscepistis
οἶκος ἰσραήλ; καὶ ἀνελάβετε 43
tabernaculum Moloch, & sydus
τὴν σκηνὴν τοῦ μολὸχ, καὶ τὸ ἄστρον
Dei vestri Repham, figuras quas fecistis
τοῦ θεοῦ ὑμῶν ῥεφὰν, τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε
adorare eas. Et transferam vos trans
προσκυνεῖν αὐτοῖς· καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέ-
Babylonem. Tabernaculum testimonij
κεινα βαβυλῶνος. ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου 44
‖ fuit cum
erat in patribus nostris in deserto, sic-
ἦν ἐν τοῖς πατρᾶσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, κα-
cut disposuit ille loquens q Moysi facere
θὼς διετάξατο ὁ λαλῶν τῷ μωυσῆ, ποιῆσαι
* Deus q ad Moysen vt faceret
illud secundũ exemplar quod viderat. Quod & in-
αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον ὃν ἑωράκει· ἣν καὶ εἰσ- 45
‖ formã quã
duxerunt suscipientes patres nostri cum
ἤγαγον διαδεξάμενοι οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ
Iesu in possessionem Gentium, quas expu-
ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν ἐθνῶν, ὧν ἐξω-
† ἐξώθω
lit Deus à facie patrum nostrorum
σεν ὁ θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν,
vsque * dies Dauid: Qui inuenit gratiã an-
ἕως τῶν ἡμερῶν δαβίδ· ὃς εὗρεν χάριν ἐνώ- 46
* in diebus
q vt inueniret te Deum: & petiit q inuenire tabernaculum
πιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἠτήσατο εὑρεῖν σκήνωμα τῷ
Deo Iacob. Salomon autem ædificauit
θεῷ ἰακώβ. σολομῶν δὲ † ὠκοδόμησεν 47
† οἰκοδομέω
illi domum. Sed non excelsus in ma-
αὐτῷ οἶκον. ἀλλ' οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χει-
nufactis templis habitat, sicut pro-
ροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, καθὼς ὁ προ-
‖ sedes est,
pheta dicit: Cœlum mihi thronus,
φήτης λέγει· ὁ οὐρανός μοι θρόνος 49
* autem
et terra * scabellum pedum meorũ Quam
καὶ ἡ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· ποῖον

domum

domum ædificabi
οἶκον οἰκοδομήσ
aut quis locus
ἢ τίς τόπος τῆς
Nonne manus m
50 οὐχὶ ἡ χείρ
q Duri ceruice
σκληροτράχ
51 corde &
καρδίᾳ καὶ τοῖς
tui sancto
ματι τῷ ἁγίῳ
stri, & vos,
52 μῶν καὶ ὑμεῖς.
persequuti pat
† ἐδίωξαν οἱ πα
prænunc
τες προκαταγ
tis iusti:
σεως τοῦ δικαίου
& homicidæ fuisti
53 καὶ φονεῖς γεγόνα
legem in dispos
νόμον εἰς διατα
distis. * audie
54 ξατε. ἀκου
tur cordibus
το ταῖς καρδίαις
ses in eum
55 δόντας ἐπ' αὐτ
nus spiritu san
ρος πνεύματος ἁ
vidit gloriam Dei,
εἶδε δόξαν θεοῦ,
Dei Et
56 τοῦ θεοῦ·
los apertos,
ρανὸς ἀνεῳγμένο
* vt dextris stanten
57 ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα

domum ædificabitis mihi, dicit Dominus?
οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι ; λέγει κύριος·
aut quis locus requietionis meæ*?
ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου,
Nonne manus mea fecit hæc omnia?
50 οὐχὶ ἡ χείρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα;
q Duri cervice, & incircumcisi
σκληροτράχηλοι, καὶ ἀπερίτμητοι τῇ
51 corde & auribus, vos semper Spiri-
καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσὶν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύ-
tui sancto resistitis, sicut patres ve-
ματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑ-
stri, & vos. Quem Prophetarũ non
μῶν καὶ ὑμεῖς. τίνα τῶν προφητῶν οὐκ
52 persequuti patres vestri? Et occiderunt
† ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν
r prænunciantes de aduen-
τοὺς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύ-
tu iusti: cuius nunc vos proditores
σεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται
& homicidæ fuistis: Qui accepistis
53 καὶ φονεῖς γεγένησθε· οἵτινες ἐλάβετε τὸν
legem in dispositiones angelorũ, & non custo-
νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων, καὶ οὐκ ἐφυλάξα-
divistis. Audientes autem hæc, dissecaban-
54 τε. ἀκούοντες δὲ ταῦτα, διεπρίοντο
tur cordibus suis, & stridebant ‖ den-
τὸν τοῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀ-
tes in eum. "Existens autem ple-
55 δόντας ἐπ' αὐτόν. ὑπάρχων δὲ πλή-
nus spiritu sancto, intendens in cælum,
ρης πνεύματος ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν,
vidit gloriam Dei, & Iesum stantem ‖ ex dextris
εἶδε δόξαν θεοῦ, καὶ Ἰησοῦν ἑστῶτα ἐκ δεξιῶν
Dei Et ait: Ecce video cæ-
56 τοῦ θεοῦ· καὶ εἶπεν, ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐ-
los apertos, & filium hominis
ρανοὺς ἀνεῳγμένους, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
*ex dextris stantem Dei. |clamantes
57 ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τοῦ θεοῦ. κράξαντες

*est
q Dura
"cordibus
'ita
† διώκω
*eosqui prænunciabant
‖dentibus
"Quum esset
‖à
*à
‖Et

autem voce magna, continuerunt aures suas,
ᾗ φωνῇ μεγάλῃ, συνέχον τὰ ὦτα αὐ-
& irruerunt vnanimiter in eum.
τῷ, καὶ ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν.
Et eiicientes ‖extra ciuitatem la-
καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως, ἐλι- 58
pidabant: & testes deposuerunt ve-
θοβόλουν. καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱ-
stimenta sua secus pedes adolescentis‖vo-
μάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου κα-
cati Saulli. Et lapidabant
λουμένου Σαύλου. καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν 59
Stephanum inuocantem & dicentem:
Στέφανον, ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα,
Domine Iesu, suscipe spiritum meum.
κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου.
Positis autem genibus, clamauit vo-
θεὶς δὲ τὰ γόνατα, ἔκραξε φω- 60
ce magna, *Domine, ne statuas illis
νῇ μεγάλῃ, κύριε, μὴ † στήσῃς αὐτοῖς
peccatum hoc. ‖Et hoc dicto obdor-
τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοι-
miuit".
μήθη.

9 impetum fecerunt ‖eum

‖qui vocabatur Saulus.

*dicens: † ἵστημι

‖ quum dixisset

"in Domino.

CAP. VIII. η'.

Saulus autem erat consentiens
Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ 1
neci eius. Facta est autem in illa
ἀναιρέσει αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ
die persequutio magna in ecclesiam
ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν
‖in Hierosolymis: omnesque dispersi
τὴν ἐν ἱεροσολύμοις, πάντες τε διεσπάρη-
sunt per regiones Iudææ & Sama-
σαν κατὰ τὰς χώρας τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμα-
mariæ, præter Apostolos. "Extule-
ρείας, πλὴν τῶν ἀποστόλων. συνεκό- 2

‖quæ erat & "Curauerunt

	runt autem Stephanum viri *religiosi:* &	q timorati:
	μισαν δὲ τὸν στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς, καὶ	
	fecerunt planctum magnum super ‖ *eo.*	‖ eum.
	ἐποιήσαντο κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ.	
	Saulus verò deuastabat eccle-	
	σαῦλος δὲ ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλη-	
3	siam, per domos intrans, "trahens-	" &
	σίαν κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευόμενος, σύρων	
	que viros ac mulieres tradebat in cu-	
	τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρεδίδου εἰς φυ-	
	stodiam. *Illi quidem* igitur ‖ dispersi pertrãsi-	‖ qui erant
4	λακήν. οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διῆλ-	
	bant euangelizantes verbum. Philip-	
5	θον εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον. φίλιπ-	
	pus autem descendens in ciuitatem Samariæ,	
	πος δὲ κατελθὼν εἰς πόλιν τῆς σαμαρείας,	
	prædicabat illis Christum. Intende-	
6	κήρυσσεν αὐτοῖς τὸν χριστόν. προσεῖ-	
	bant autem turbæ "dictis à Phi	" his quæ di-
	χον δὲ οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ φι-	cebantur
	lippo vnanimiter, *in audire eos	* audientes,
	λίππου ὁμοθυμαδὸν, ἐν τῷ ἀκούειν αὐτοὺς	& videntes
	& videre signa quæ faciebat. q *Multorũ*	q Multi enim
7	καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. πολλῶν	eorũ qui habebant
	enim habentium spiritus immundos, claman-	
	γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα, βοῶν-	
	tes voce magna, exibant. Multi autem	
	τα φωνῇ μεγάλῃ, ἐξήρχετο. πολλοὶ δὲ	
	paralytici & claudi curati sunt.	
	παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν.	
	Et factum est ‖ gaudium magnũ in ciuitate	‖ ergo
8	καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει	
	illa. Vir autem quidã nomine Simon*	* qui
9	ἐκείνῃ. ἀνὴρ δέ τις ὀνόματι σίμων	
	antè fuerat in ciuitate *magicã exercens,* & sedu-	q magus
	προϋπῆρχεν ἐν τῇ πόλει μαγεύων, καὶ ἐξί-	
	cens gentem Samariæ, dicens esse	
	στων τὸ ἔθνος τῆς σαμαρείας, λέγων εἶναί	
	aliquem *seipsum* magnum: Cui auscultabãt omnes	
10	τινα ἑαυτὸν μέγαν· ᾧ προσεῖχον πάντες	

a minimo vsque ad maximum, dicentes: Hic
ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, λέγοντες, οὗτός
q qnæ vocatur est virtus Dei q illa magna. Attende-
ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ ἡ μεγάλη. προσεῖ- 11
‖ eum, bant autem ‖ ei, propter ' multo tempore ma-
χον δὲ αὐτῷ, διὰ τὸ ἱκανῷ χρόνῳ ταῖς μα-
" quod gicis " dementasse eos. Quum vero cre-
" dementasset † ἐξίστημι γείαις † ἐξεστακέναι αὐτούς. ὅτε δὲ ἐπι- 12
didissent Philippo euangelizanti quæ
στευσαν τῷ Φιλίππῳ εὐαγγελιζομένῳ περὶ
de regno Dei & nomine
περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος
Iesu Christi, baptizabantur virique ac
τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ
‖ Tunc mulieres. ‖ At Simon & ipse credidit
γυναῖκες. ὁ δὲ σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε, 13
' quum esse * adhærebat & ' baptizatus, * erat perdurans Philip-
καὶ βαπτισθεὶς, καὶ προσκαρτερῶν τῷ φιλίπ-
q etiam maximas fieri, stupens ad- po, Vidensque q virtutes & signa * ma-
πῳ, θεωρῶν τε δυνάμεις καὶ σημεῖα με-
mirabatur. gna facta obstupefiebat. Audien-
γάλα γινόμενα, ἐξίστατο. ἀκούσαν- 14
Quum audis- tes autem qui q in Hierosolymis Apostoli, quia
sent q erant τες δὲ οἱ ἐν ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι ὅτι
recepisset Samaria verbum Dei, mi-
δεδέκται ἡ σαμαρεία τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀπε-
serunt ad eos Petrum & Ioannem:
στειλαν πρὸς αὐτοὺς τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην
‖ quum venis- Qui ‖ descendentes orauerunt pro i-
sent οἵτινες καταβάντες προσηύξαντο περὶ αὐ- 15
psis, vt acciperẽt Spiritum sanctum. Nondum
τῶν ὅπως λάβωσι πνεῦμα ἅγιον· οὐπω 16
" superuenerat sed enim erat in quemquã illorum " illapsus:
" † ἐπιπίπτω γὰρ ἦν ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν † ἐπιπεπτωκὸς,
tantũ n autem baptizati erant * in
μόνον δὲ βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ
q nomine q nomen Domini Iesu. Tunc impone-
ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ. τότε ἐπετί- 17
bant manus super illos, & accipiebant
θουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἐλάμβανον

Spi-

Spiritum sanctum.
18 πνεῦμα ἅγιον.
quia per imp
ὅτι διὰ τῆς ἐπι
lorum daretur
τόλων δίδοται τ
lit eis
19 νεγκεν αὐτοῖς
hi potesta
μοὶ τοῦ ἐξουσία
impesuero manu
ἐπιθῶ τὰς χεῖρας
Petrus autem di
20 πέτρος δὲ ε
tum tuum cum te
ρόν σου σοῦ σοι
num Dei exis
ρεὰν τοῦ θεοῦ κτᾶ
deri. Non est ti
21 σθαι. οὐκ ἔστι σ
sermone isto: nam
λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ
coram Deo.
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.
22 tia tua hac:
κίας σου ταύτης,
tè remittatur tib
σε ἀφεθήσεται σ
In enim felle am
23 εἰς γὰρ χολῆς
quitatis video te ‖
24 κίας ὁρῶ σε ὄντα
dixit: Precamini
εἶπε, δεήθητε
minum, vt nihil
ρεον, ὅπως μηδὲ
xistis. Illi quidẽ
25 τε. οἱ μὲν οὖν
ti verbum
σαντες τὸν λόγον

Spiritum sanctum. ℘ Conspiciens autem Simon
18 πνεῦμα ἅγιον. θεασάμενος δὲ ὁ σίμων
quia per impositionem ‖ manum Aposto-
ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀπο-
lorum daretur Spiritus sanctus, obtu-
στόλων δίδοται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσή-
lit eis ″ pecunias, Dicens: Date & mi-
19 νεγκεν αὐτοῖς χρήματα, λέγων, δότε κἀ-
hi potestatem hanc, vt cuicumque
μοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ᾧ ἐὰν
imposuero manus, accipiat Spiritum sanctũ.
ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον.
Petrus autem dixit ad eum: *Argen-
20 Πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν, τὸ ἀργύ-
tum tuum cum te sit in perditionem: quoniã do-
ριόν σου σὺν σοὶ εἰς ἀπώλειαν, ὅτι † δω-
num Dei existimasti per ℘ pecunias possi-
ρεὰν τοῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶ-
deri. Non est tibi pars neque sors in
21 σθαι. οὐκ ἔστι σοι μέρος οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ
sermone isto: nam cor tuum non est rectum
λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα
coram Deo. *Pœnitere igitur ab nequi-
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κα-
22 tia tua hac: & roga Deum, si for
κίας σου ταύτης, καὶ † δεήθητι τοῦ θεοῦ, εἰ ἄ-
tè remittatur tibi *cogitatio cordis tui.
ρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου
In enim felle amaritudinis, & obligatione ini-
23 εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ συνδεσμὸν ἀδι-
quitatis video te ‖ existentẽ. Respõdens autẽ Simon
24 κίας ὁρῶ σε ὄντα. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων
dixit: Precamini vos pro me ad Do-
εἶπε, δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς † κύ-
minum, vt nihil veniat super me horũ quæ di-
ριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ ὧν εἰρήκα-
xistis. ″ Illi quidẽ itaque testificati & loquu-
25 τε. οἱ μὲν οὖν διαμαρτυρόμενοι καὶ λαλή-
ti verbum Domini, redibant in
σαντες τὸν λόγον τοῦ κυρίου, ὑπέστρεφον εἰς

℘ Quũ vidisset
‖ manus
pecuniam,
*Pecunia tua tecum
℘ pecunia
″ enim
*Pœnitentiã itaque age
† δέομαι
*hæc
‖ esse.
″ Et

ρ Hierosolymā: & multis regionibus ‖ euangelizabant.

ρHierusalem, multósque vicos Samari-
ιερουσαλὴμ, πολλάς τε κώμας τῶν σαμα-
tanorum "euangelizarunt. Angelus autem
ρειτῶν εὐαγγελίσαντο. ἄγγελος δὲ 26
Domini loquutus est ad Philippum, dicens:
κυρίου ἐλάλησε πρὸς φίλιππον, λέγων,
Surge, & vade contra meridianum ad
ἀνάστηθι καὶ πορεύου κατὰ μεσημβρίαν, ὅτι
viam "descendentem ab Hierusalem
τὴν ὁδὸν καταβαίνουσαν ἀπὸ ἱερουσαλὴμ
in Gazam: hæc est deserta. Et sur-
εἰς γάζαν· αὕτη ἐστὶν ἔρημος. καὶ ἀνα- 27
gens abiit Et ecce vir AEthiops, eunuchus,
στὰς ἐπορεύθη· καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ αἰθιοψ εὐνοῦχος,
potens, Candaces reginæ AEthio-
δυνάστης κανδάκης βασιλίσσης αἰθιό-
pum, qui erat super omnem gazam eius,
πων, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς,
qui venerat ρadoraturus in Hierusa-
ὃς ἐλήλυθει προσκυνήσων εἰς ἱερουσα-
lem: ‖Eráque reuertens, & se-
λήμ· ἦν τε ὑποστρέφων, καὶ καθήμε- 28
dens super currum suum, "legebat
νος ἐπὶ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, ἀνεγίνωσκε τὸν
Prophetam Esaiam. Dixit autem Spiri-
προφήτην ἡσαΐαν. εἶπε δὲ τὸ πνεῦ- 29
tus Philippo: Accede, & *agglutina-
μα τῷ φιλίππῳ, προσελθε, καὶ † κολλήθη-
re curruí hunc. ρPræcurrens autem
τι τῷ ἅρματι τούτῳ. προδραμὼν δὲ ὁ 30
Philippus audiuit eum legentem
φίλιππος ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος τὸν
prophetam Esaiam: & dixit: ‖Nempe intelli-
προφήτην ἡσαΐαν, καὶ εἶπεν, ἆρά γε γινώ-
gis quæ legis? "Is autem ait:
σκεις ἃ ἀναγινώσκεις; ὁ δὲ εἶπε, 31
*Quomodo enim ρposset, si non aliquis
πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἐὰν μή τις
‖dux viæ fuerit mihi? Rogauitque Philip-
ὁδηγήσῃ με; παρεκάλεσέ τε τὸν φίλιπ-

ρ quæ descendit

✻ omnes gazas

ρadorare

‖Et reuertebatur

*legénsque

* adiunge te ad currum istum.

† κολλάω

ρAccurrens

‖Putásne

"Qui

✻Et ρpossum,

‖offenderit

pum ¶ascendentem sedere cum eo, at
32 πον, ἀναβάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ. ἦν δὲ
locus scripturæ quam legebat, erat hic:
περιοχὴ τῆς γραφῆς ἣν ἀνεγίνωσκεν, ἦν αὕ-
Tamquam ouis ad occisionem ductus est: &
τη, ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν † ἤχθη, καὶ
sicut agnus coram tondente se *mu-
ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄ-
tus, sic non ¶aperit os suum.
φωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ.
In humilitate eius iudicium eius sub-
33 ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρ-
latum est. At generationē eius quis enarrabit?
θη. τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται;
quoniam ‖tollitur à terra vita eius.
ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ.
Respondens autem Eunuchus Philippo,
34 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ φιλίππῳ
dixit: Obsecro te, de quo Propheta
εἶπε, δέομαί σου, περὶ τίνος ὁ προφήτης
dicit hoc? de seipso, an de alio aliquo?
λέγει τοῦτο; περὶ ἑαυτοῦ, ἢ περὶ ἑτέρου τινός;
Aperiens autem Philippus os suum,
35 ἀνοίξας δὲ ὁ φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ,
& incipiens à scriptura ista, euan-
καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης, εὐηγ-
gelizauit illi Iesum. ‖Vt verò
36 γελίσατο αὐτῷ τὸν ἰησοῦν. ὡς δὲ
ibant per viam, venerunt ad quandā
ἐπορεύοντο κατὰ τὴν ὁδὸν, ἦλθον ἐπί τι
aquam: & ait Eunuchus: Ecce aqua: *quid
ὕδωρ· καὶ φησὶν ὁ εὐνοῦχος, ἰδοὺ ὕδωρ· τί
prohibet me baptizari? Dixit autem
37 κωλύει με βαπτισθῆναι; εἶπε δὲ ὁ
Philippus, Si credis ex toto cor-
φίλιππος, εἰ πιστεύεις ἐξ ὅλης τῆς καρ-
de, licet. ¶Respondens autem ait: Credo
δίας, ἔξεστιν. ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε, πιστεύω
filium Dei esse Iesum Christum.
τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ εἶναι τὸν ἰησοῦν χριστόν.

¶vt ascenderet. & sederet secum
"autem

†ἄφωνος
*sine voce,

¶aperuit

‖tolletur de

‖Et dū irent

*quis

¶Et

Et iussit stare currum: & descenderũt
καὶ ἐκέλευσε στῆναι τὸ ἅρμα· καὶ κατέβησαν 38
vterque in aquam, & Philippus &
ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὅ τε Φίλιππος καὶ
Eunuchus: & baptizauit eum.
ὁ εὐνοῦχος· καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν.
Quum autem ascendissent de aqua
ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος, 39
Spiritus Domini rapuit Philippum: &
πνεῦμα κυρίου ἥρπασε τὸν Φίλιππον, καὶ
‖ibat per non vidit eum amplius Eunuchus: ‖Per-
οὐκ εἶδεν αὐτὸν ἔτι ὁ εὐνοῦχος· ἐπο-
gebat enim viam suam gaudens.
ρεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων.
Philippus autem inuentus est in ‖Azotum,
Φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς Ἄζωτον· 40
‖ Azoto: & pertransiens
& præteriens euangelizabat *ciuitates
καὶ διερχόμενος εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις
*ciuitatibus cunctis
omnes donec ϱuenire eum in Cæsa-
πάσας ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς Καισα-
ϱ venire
ream.
ρείαν.

CAP. IX. ϑ.

ϱautem
At Saulus ϱ adhuc spirans minarum, &
Ο δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ 1
‖ accessit ad principem
cædis in discipulas Domini, ‖accedens
φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου προσελθὼν
principi Sacerdotũ, *Petiit ab eo epistolas
τῷ ἀρχιερεῖ, ἠτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς 2
*&
in Damascum ad synagogas: vt
εἰς Δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγάς, ὅπως
si quos inuenisset huius viæ existentes virosque
ἐὰν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἄνδρας τε
& mulieres, vinctos perduceret in Hieru-
καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς Ἱερου-
ϱ Et quũ iter faceret, contigit vt appropinquaret
salem. ϱ In autem proficisci factum
σαλήμ. ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι ἐγένε- 3

est

est eum appropinquare Damasco, & subito circumfulsit eum lux de cælo
τὸ αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ δαμασκῷ, καὶ ἐξαί-
φνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ·
Et cadens in terram, audiuit vocem
4 καὶ † πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν, ἤκουσε φωνὴν
dicentem sibi: Saule Saule, quid me persequeris?
λέγουσαν αὐτῷ, σαοὺλ σαοὺλ, τί με διώκεις;
Qui autem: Quis es Domine? At Dominus di-
5 εἶπε δὲ, τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶ-
xit: Ego sum Iesus, quem tu persequeris. du-
πεν, ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις· σκλη-
rum tibi ad stimulis calcitrare. Tremens-
6 ρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν. τρέμων
que & pauens dixit: Domine, quid me vis face-
τε καὶ θαμβῶν εἶπε, κυριε, τί με θέλεις ποιῆ-
re? Et Dominus ad eum. Sed sur-
σαι; καὶ ὁ κύριος πρὸς αὐτὸν· ἀλλὰ ἀνάστη-
ge, & ingredere in ciuitatem, & dice-
θι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσε-
tur tibi quid te oporteat facere. At viri
7 ται σοι τί σε δεῖ ποιεῖν. οἱ δὲ ἄνδρες οἱ
simuliter facientes ipsi, steterunt attonisi, audien-
συνοδεύοντες αὐτῷ εἱστήκεισαν ἐκπλεοι, ἀκού-
tes quidem vocem, neminem autem viden-
οντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωρεῦν-
tes. Surrexit autem Saulus de terra:
8 τες. † ἠγέρθη δὲ ὁ σαοὺλ ἀπὸ τῆς γῆς·
apertis* autem oculis suis, neminem
ἀνεῳγμένων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, οὐδένα
videbat. *Ma uducentes verò eum, introdu-
ἔβλεπε. χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν εἰσή-
xerunt in Damascum Et erat dies
9 γαγον εἰς δαμασκόν· καὶ ἦν ἡμέρας
tres non videns: & non manducauit neq bi-
τρεῖς μὴ βλέπων καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲ † ἔπ-
10 bit. Erat autē quidam discipulus *in Damasco,
πιεν. ἦν δέ τις μαθητὴς ἐν δαμασκῷ
nomine Ananias: & dixit ad illum
ὀνόματι ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ

† πίπτω

Qui dixit,
Et ille:

est
contra stimulum
Et
*ac stupens

pibi

autē illi qui comitabantur cum eo. stabāt stup. facti,

† ἐγείρω
*que
nihil
*Ad manus autem illum trahentes,
diebus tribus

† πίνω
*Damasci,

Domi-

¶At ille Dominus in visu, Anania. ¶*Is autem* ait:
κύριος ἐν ὁράματι, ἀνανία. ὁ δὲ εἶπεν,
‖Et Ecce ego Domine. ‖*At* Dominus ad
ἰδοὺ ἐγώ κύριε. ὁ δὲ κύριος πρὸς II
'Surge, & eum: 'Surgens vade in vicum
αὐτὸν, ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην
* qui vocatur Rectus: *vocatum Rectum: & quære in do-
τὴν καλουμένην εὐθεῖαν, καὶ ζήτησον ἐν οἰ-
mo Iudæ Saulum nomine, Tarsensem. ecce
κίᾳ ἰούδα σαῦλον ὀνόματι ταρσέα· ἰδοὺ
enim orat: Et vidit *in visio.*
γὰρ προσεύχεται· καὶ εἶδεν ἐν ὁράμα- 12
‖manus, ne virum nomine Ananiam, introeuntem,
ματι ἄνδρα ὀνόματι ἀνανίαν, εἰσελθόντα,
& imponentem sibi ‖*manum*, vt visum recipiat.
καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρα, ὅπως ἀναβλέψῃ.
Respondit autem Ananias: Domine, audi-
ἀπεκρίθη δὲ ὁ ἀνανίας, κύριε, ἀκή- 13
ui à multis de viro hoc, quãta
κοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα
mala fecerit sanctis tuis in Hierusa-
κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν ἱερουσα-
lem. Et hîc habet potestatem à
λήμ· καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν 14
‖alligandi principibus Sacerdotũ, ‖*alligare* omnes
" qui inuocãt "*inuocantes* nomen tuum. Dixit autem ad
ἀρχιερέων, δῆσαι πάντας τοὺς ὀνο-
eum Dominus Vade: quoniam vas electio-
αὐτὸν ὁ κύριος, πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλο-
nis mihi est iste: *ad portandum nomen meum
γῆς μοί ἐστιν οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου
* vt portet coram Gentibus, & regibus, ¶filiisque Israel.
ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων, υἱῶν τε ἰσραήλ.
¶& ‖oporteat Ego enim ostendam illi quanta ‖*oportet eum*
ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν 16
*Et pro nomine meo pati. "Abiit *autem*
ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν. ἀπῆλθε δὲ 17
Ananias, & introiuit in domum: & impo-
ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπι-

nens *in eum manus, dixit: Saule fra-
θεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπε, σαοὺλ ἀ-
ter, Dominus misit me Iesus qui-
δελφὲ, ὁ κύριος ἀπέσταλκέ με ἰησοῦς ὁ ὀ-
sui tibi in via qua veniebas: vt vi-
φθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέ-
deas, & implearis Spiritu sancto.
ψῃς καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου.
Et confestim ceciderunt ab oculis
18 καὶ εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν
eius tamquam squamæ. "visum recepitque sta-
αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες· ἀνέβλεψέ τε καὶ ἀναστὰς
tim: & surgens baptizatus est. Et *accepto
βαπτίσθη· καὶ λαβὼν
19 cibo, confortatus est. Fuit autem Saulus cum
τροφὴν ἐνίσχυσεν. ἐγένετο δὲ ὁ σαῦλος μετὰ
qui in Damasco discipulis ‖dies aliquot
τῶν ἐν δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς.
Et continuò "in synagogis prædicabat
20 καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε
*Christum, quoniam hic est filius Dei.
τὸν χριστὸν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.
Stupebant autem omnes ρ audientes, &
21 ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες, καὶ
dicebant, Nonne hic est ‖ille populatus in Hie-
ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ † πορθήσας ἐν ἱερ-
rusalem "inuocantes nomen
ουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα
istud: & huc ad hoc venit vt vin-
τοῦτο, καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐλήλυθει ἵνα δεδε-
ctos illos duceret ad principes Sacerdotũ?
μένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς;
Saulus autem *magis conualescebat: &
22 σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο, καὶ
confundebat Iudæos ρhabitantes in
συνέχεε τοὺς ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν
Damasco, conferens quoniam hic est
δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ
Christus. Quum autem implerentur dies
23 χριστός. ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι

*ei

ρ qui apparuit

"&

*quum accepisset cibum,

ρ qui erant Damasci,
‖per
" ingressus in synagogas
*Iesum

ρ qui audiebant,

‖ qui expugnabat
† πορθέω
" eos qui inuocabant

*multò

ρ qui habitabant Damasci affirmans

*in vnum multi*simul consilium fecerunt Iudæi interimere
ἐγένοντο, συνεβούλευσαντο οἱ Ἰουδαῖοι ἀνελεῖν
eum. Notæ factæ sunt autem Saulo insidiæ
αὐτόν. ἐγνώσθη δὲ τῷ Σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ 24
eorum. Adseruabántque portas dieque
αὐτῶν παρετήρουν τε τὰς πύλας ἡμέρας τε
ac nocte, vt eum interficerent. Accipiẽtes
καὶ νυκτὸς, ὅπως αὐτὸν ἀνέλωσι. λαβόντες 25
autem eum discipuli nocte, dimiserunt per
δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυκτὸς καθῆκαν διὰ
murum, submittentes in sporta. *Ad-
τοῦ τείχους, χαλάσαντες ἐν σπυρίδι. Προ- 26
ueniens autem Saulus in Hierusalem, ten-
γενόμενος δὲ ὁ Σαῦλος εἰς Ἱεροσόλυμα ἐ-
tabat ‖iungi discipulis: & omnes
πειρᾶτο κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς· καὶ πάντες
timebant eum, non credentes, quòd esset di-
ἐφοβοῦντο αὐτὸν, μὴ πιστεύοντες ὅτι ἐστὶ μα-
scipulus. Barnabas autem ‖apprehendens illum,
θητής. Βαρναβᾶς δὲ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν, 27
duxit ad Apostolos, & narrauit il-
ἤγαγε πρὸς τοὺς ἀποστόλους, καὶ διηγήσατο αὐ-
lis quomodo in via vidisset Dominum, & quia lo-
τοῖς πῶς ἐν τῇ ὁδῷ εἶδε τὸν κύριον, καὶ ὅτι ἐλά-
quutus est ei: & quomodo in Damasco fiducia-
λησεν αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν Δαμασκῷ ἐπαρρη-
liter egerit in nomine Iesu. Et erat
σιάσατο ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ. καὶ ἦν 28
cum illis intrans‖ in Hierusalem, &
μετ' αὐτῶν εἰσπορευόμενος εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ
fiducialiter agens in nomine Domini
παρρησιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου
Iesu: Loquebaturque *& disputabat adversus
Ἰησοῦ· ἐλάλει τε καὶ συνεζήτει πρὸς 29
Græcos. Illi autem quærebant eum
τοὺς Ἑλληνιστάς. οἱ δὲ ἐπεχείρουν αὐτὸν
occidere. *Cognoscentes autem fra-
ἀνελεῖν. †ἐπιγνόντες δὲ οἱ ἀδελ- 30
tres, deduxerunt eum in Cæsaream,
φοὶ κατήγαγον αὐτὸν εἰς Καισάρειαν,

*in vnum
vt interficerent

Custodiebãt autem &

"eum,
*Quum autẽ venisset

‖se iungere

‖apprehẽsum

‖& exien,

*quoque Cẽtibus:
‖cum Græcis.

*Quod quum cognouissent
†ἐπιγνώσκω

&

& dimiserunt eum in Tarsum. Illa quidē
31 καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτὸν εἰς ταρσόν. αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι καθ' ὅλης τῆς ἰουδαίας καὶ γαλιλαίας καὶ σαμαρείας εἶχον εἰρήνην, οἰκοδομούμεναι καὶ πορευόμεναι τῷ φόβῳ τοῦ κυρίου, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπληθύνοντο. ἐγένετο δὲ πέτρον διερχόμενον διὰ πάντων, κατελθεῖν καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους τοὺς κατοικοῦντας λύδδαν.

ecclesia per totam Iudxam, & Galilxam, & Samariam ‖habebant pacem: ædificatæ & pergentes timore Domini, & consolatione sancti Spiritus ‖replebantur. Factum est autē *Petrū transeuntem per omnes, deuenire & ad sanctos ‖habitantes Lyddæ.

ecclesia
habebat
* & ædificatur ambulans in
replebatur.
* vt Petrus dū transiret vniuersos, deueniret
‖ qui habitabant

Inuenit autem ibi hominem quendam Aeneam
32 εὗρε δὲ ἐκεῖ ἄνθρωπόν τινα αἰνέαν ὀνόματι, ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ κατακείμενον ὃς ἦν κραββάτου, ὃς ἦν παραλελυμένος. καὶ
nomine, ab annis octo iacentem in grabbato, qui erat paralyticus. Et
33 ait illi Petrus. Enea, sanet te Iesus
εἶπεν αὐτῷ πέτρος, αἰνέα, ἰᾶταί σε ἰησοῦς
Christus: surge, & sterne tibi ipsi. Et
ὁ χριστός· ἀνάστηθι, καὶ †στρῶσον σεαυτῷ. καὶ
continuò surrexit. Et viderunt eum om
εὐθέως ἀνέστη. καὶ εἶδον αὐτὸν πάν-
34 nes *habitantes Lyddæ & Sa-
τες οἱ κατοικοῦντες λύδδαν καὶ τὸν σαρωνᾶ, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν κύριον.

‖ Dominus
† στρωννύω καὶ στρώννυμι
* qui habitabant

In Ioppe autem quædā *erat discipula no-
36 ἐν ἰόππῃ δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι ταβιθά, ἣ διερμηνευομένη λέγεται δορκάς· αὕτη ἦν πλήρης ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυνῶν ὧν ἐποίει. ἐγένετο δὲ ἐν

mine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas Hæc erat plena bonis operibus & eleemosynis quas faciebat. Factum est autē in

*fuit

ϙv infirmata moreretur. Quam quum lauissent, ‖eam
" Quum esset *ab
*esset
*Ne pigriteris
ϙnos.
‖cum
" Et quũ aduenisset,
*illum
ϙcircumstetetunt illum
"ei
* Eiectis
ϙomnibus
†τίθημι
†προσεύχομαι
‖et
" viso Petro
ϙ Et quũ vocasset
‖assignauit

diebus illis, ϙinfirmam eam
ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀσθενήσασαν αὐτὴν
mori. Lauantes autem eam, posuerũt in
ἀποθανεῖν. λούσαντες δὲ αὐτὴν ἔθηκαν ἐν
cœnaculo. Prope autem "existente Lydda
ὑπερῴῳ. ἐγγὺς δὲ οὔσης λύδδης τῆς 38
Ioppe, discipuli audientes quia Petrus
ἰόππης, οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες ὅτι πέτρος
*est in ea, miserunt duos viros ad
ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν δύο ἄνδρας πρὸς
eum, rogantes, *non pigritari veni-
αὐτὸν, παρακαλοῦντες μὴ ὀκνῆσαι διελ-
re vsque ad Ipsos. Surgens autẽ Petrus,
θεῖν ἕως αὐτῶν. ἀναστὰς δὲ πέτρος 39
simul venit‖ illis. 'Quem aduenientem, duxe-
συνῆλθεν αὐτοῖς· ὃν παραγενόμενον ἀνή-
runt* in cœnaculum: & ‖adstiterunt ei
γαγον εἰς τὸ ὑπερῷον, καὶ παρέστησαν αὐτῷ
omnes viduæ flentes, & ostenden-
πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίουσαι, καὶ ἐπιδεικνύ-
tes "tunicas & vestes quas faciebat
μεναι χιτῶνας, καὶ ἱμάτια ὅσα ἐποίει
cum illis existens Dorcas. *Eij
μετ' αὐτῶν οὖσα ἡ δορκάς. ἐκβα- 40
ciens autem foras ϙomnes Petrus,
λὼν δὲ ἔξω πάντας ὁ πέτρος, † θεὶς τὰ
genua orauit. & conuersus ad
γόνατα † προσηύξατο. καὶ ἐπιστρέψας πρὸς
corpus, dixit: Tabitha, refurge. ‖illa verò ape-
τὸ σῶμα, εἶπε· ταβιθὰ, ἀνάστηθι. ἡ δὲ ἤνοιξε
ruit oculos suos: & "videns
τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα τὸν
Petrum resedit. Dans autem illi manũ, ere-
πέτρον ἀνεκάθισε. δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα, ἀνέ- 41
xit eam. ϙVocans autem sanctos &
στησεν αὐτήν. φωνήσας δὲ τοὺς ἁγίους καὶ
viduas, ‖fecit eam viuam.
τὰς χήρας, παρέστησεν αὐτὴν ζῶσαν.
Notum autem factũ est per vniuersam Ioppen:
γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ' ὅλης τῆς ἰόππης, 42

‖& multi

& multi crediderunt in ♀ *Dominum*. Factũ est autẽ
43 καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν ἐπὶ τὸν κύριον. ἐγένετο δὲ
‖dies multos *manere eum* in Ioppe, apud
ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι αὐτὸν ἐν ἰόππῃ παρά τι
quendam Simonẽ coriarium.
τινι σίμωνι βυρσεῖ.

♀ Domino

‖ vt moraretur

CAP. X. ι'.

Vir autem quidam erat in Cæsarea, nomine
1 Ἀνὴρ δέ τις ἦν ἐν καισαρείᾳ ὀνόματι
Cornelius, centurio "*ex cohorte* vo-
κορνήλιος, ἑκατόνταρχος ἐκ σπείρης τῆς κα-
catæ Italica: *Pius & timens
2 λουμένης ἰταλικῆς· εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος
Deum, cum omni domo sua, faciensque
τὸν θεὸν, σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν τε
eleemosynas multas plebi, & deprecans
ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ, καὶ δεόμενος
Deum ᶜ*per omne*. Vidit in visu ma-
3 τοῦ θεοῦ διὰ παντός· εἶδεν ἐν ὁράματι φα-
manifestè, quasi ‖ *horam nonam* diei,
νερῶς, ὡσεὶ ὥραν ἐνάτην τῆς ἡμέρας,
angelum Dei introeuntem ad se, &
ἄγγελον τοῦ θεοῦ εἰσελθόντα πρὸς αὐτὸν, καὶ
dicentem ᶠei: Corneli. *Ille autẽ atten-
4 εἰπόντα αὐτῷ, κορνήλιε. ὁ δὲ ἀτενί-
dens ei, & pauefactus dixit: ‖ *Qui-*
σας αὐτῷ καὶ ἔμφοβος γενόμενος εἶπε, τί
est Domine? Dixit autem illi: Orationes
ἐστι κύριε; εἶπε δὲ αὐτῷ, αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνη-
tuæ & eleemosynæ tuæ ascenderunt in me-
μόσυνον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ νῦν πέμψον
moriam in conspectu Dei. Et nunc mitte
5 εἰς ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι σίμω-
in Ioppen viros, & accerse Simo-
nem quendã, qui cognominatur Petrus.
νά τινα ὃς ἐπικαλεῖται πέτρος.

" cohortisque dicitur

*Religiosus ac

ᶜ semper. Is

‖ hora nona

ᶠ sibi:

* At ille intuens ei, timore correptus,

‖ Quis es

Hic hospitatur apud quendã Simonẽ coriariũ,
ὅστις ξενίζεται παρά τινι σίμωνι βυρσεῖ, 6
cui est domus iuxta mare. hic dicet
ᾧ ἐστιν οἰκία παρὰ θάλασσαν. οὗτος λαλήσει
tibi quid te oporteat facere. Vt autem disce-
σοι τί σε δεῖ ποιεῖν. ὡς δὲ ἀπῆλθον ὁ 7
dis-
angelus illo loquens Cornelio, vocatis duobus
ἄγγελος ὁ λαλῶν τῷ κορνηλίῳ, φωνήσας δύο
famulis suis, & milite pio
τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, καὶ στρατιώτην εὐσεβῆ τῶν
assistentium ei: Et expos-
προσκαρτερούντων αὐτῷ. καὶ ἐξηγη- 8
tis illis omnibus, misit illos
σάμενος αὐτοῖς ἅπαντα, ἀπέστειλεν αὐτοὺς
in Ioppen. At postridie iter fa-
εἰς τὴν ἰόππην. τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοι- 9
cientibus Illis, & ciuitati appropinquã-
πορούντων ἐκείνων καὶ τῇ πόλει ἐγγιζόν-
tibus, ascendit Petrus *supra domum preca-
των, ἀνέβη πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύξα-
ri, circa horam sextam. Factus est autem esu-
σθαι, περὶ ὥραν ἕκτην. ἐγένετο δὲ προσπει- 10
riens, & voluit gustare. Parantibus
ν, καὶ ἤθελε γεύσασθαι. παρασκευαζόντων
autem illis, cecidit super eum mentis excess-
δὲ ἐκείνων, ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἔκστα-
sus: Et *patefactum cælum apertum, & de-
σις· καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ κα- 11
scendens super se vas quoddã velut linteum
ταβαῖνον ἐπ' αὐτὸν σκεῦός τι ὡς ὀθόνην
magnum, quatuor initiis quinctum, & de-
μεγάλην, τεσσαρσιν ἀρχαῖς δεδεμένον, καὶ κα-
missum in terram: In quo erant omnia
θιεμένον ἐπὶ τῆς γῆς· ἐν ᾧ ὑπῆρχε πάντα τὰ 12
quadrupedia terræ, & reptilia,
τετράποδα τῆς γῆς, καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ,
& volatilia cæli. Et facta est
καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἐγένετο 13
vox ad eum: Surgens Petre, occide
φωνὴ πρὸς αὐτὸν, ἀναστὰς πέτρε, θῦσον

Hic.

& manduca.
14 καὶ φάγε.
quam Domine:
μὴς κύριε,
mune aut im
15 νόν ἃ ἐκάθ
ex secundo
ἐκ δευτέρου
ficauit, tu n
16 θαρσει, σὺ μ
dum est per te
νετο ὅτι τρ
vas in
17 σκεῦος εἰς τὸ
ρο hæsitaret
τῷ διηπορει
quã vidisset, &
ὁ εἶδε, καὶ ἰδοὺ
Cornelio,
τοῦ κορνηλίου
domum S
τὴν οἰκίαν σίμ
bibulum. Et
18 λῶνα· καὶ φω
mon *cogn
μων ὁ ὀνομαζ
pitatur.
19 ζόμενος.
de visio
τοῦ τοῦ ὁράματ
Ecce viri tre
20 ἰδοὺ ἄνδρες τρε
gens descen
σας † καταβαί
nihil *amb
μηδὲν διακρ
si illos:
21 σας καὶ αὐτοὺς
ad vire
πρὸς τὸν ἀνδ

Et quum discessisset.
* qui loquebatur illi vocauit duos domesticos suos, & militem metuentem Dominũ ex his qui illi parebã. Quibus quũ narrasset omnia.
Postera autẽ die
* in superiora, vt oraret,
Et quum esuriret.
* vidit
submitti de cælo
serpentia
Surge

& manduca. *At* Petrus *ait: ‖Nequa-
14 καὶ φάγε. ὁ δὲ Πέτρος εἶπε, μηδα- quam Domine: qu'a nunquā manducaui omne cō-
μῶς κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοι- mune aut immundum. Et vox iterum
15 νὸν ἢ ἀκάθαρτον. καὶ φωνὴ πάλιν ex secundo ad eum: Quæ Deus puri-
ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτόν, ἃ ὁ θεὸς ἐκα- ficauit, tu ne commune ‖dic. Hoc autem fa-
16 θάρισε, σὺ μὴ κοίνου. τοῦτο δὲ ἐγέ- ‖dixeris. cum est per ter. Et "rursum receptum est
νετο ἐπὶ τρεῖς, καὶ πάλιν ἀνελήφθη τὸ vas in cælum. *Vt autem in sei-
17 σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν. ὡς δὲ ἐν ἑαυ- ‖starim *Et dum in-
τῷ διηπόρει ὁ Πέτρος τί ἂν εἴη τὸ ὅραμα tra se hæsitaret Petrus quidnam esset visio
ὃ εἶδε, καὶ ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ quā vidisset, & ecce viri ♀ missi à
Cornelio, inquirentes & discentes ♀qui erant
τοῦ κορνηλίου, διερωτήσαντες καὶ μαθόντες domum Simonis, astiterunt ad ‖ve-
τὴν οἰκίαν σίμωνος, ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυ- ‖ianuam:
λῶνα. καὶ φωνήσαντες ἐπυνθάνοντο εἰ σί- ♀ quū vocassent
18 μων ὁ ἐπικαλούμενος πέτρος ἐνθάδε ξε- *cognominatus Petrus illic ‖ho- * qui cognominatur
‖spitatur. *At* Petro " cogitante ‖ haberet hospitium.
19 νίζεται. τοῦ δὲ πέτρου διενθυμουμένου de visione, dixit ei Spiritus: ' autem
περὶ τοῦ ὁράματος, εἶπεν αὐτῷ τὸ πνεῦμα, Ecce viri tres quærunt te, *Sed sur-
20 ἰδοὺ ἄνδρες τρεῖς ζητοῦσί σε. ἀλλὰ ἀνα- gens descende, & vade cum eis, *Surge itaq; &
στὰς † καταβῆθι, καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς nihil *ambigens, quia ego mi- † καταβαίνω
μηδὲν διακρινόμενος, διότι ἐγὼ ἀπέ- si illos: Descendens autē Petrus *dubitans
21 σταλκα αὐτούς. καταβὰς δὲ πέτρος ad viros missos à
πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπὸ

Cornelio, dixit ad ipsos: Ecce ego sum
τῷ κορνηλίῳ, εἶπεν πρὸς αὐτοὺς, ἰδοὺ ἐγώ εἰ-
quem quæritis. quæ p causa propter quã ‖adestis
μι ὃν ζητεῖτε· τίς ἡ αἰτία δι' ἣν παρεγε-
Illi verò dixerunt, Cornelius centurio,
οἱ δὲ εἶπον, κορνήλιος ἑκατοντάρχης, 22
vir iustus & timens Deũ, *testi-
ἀνὴρ δίκαιος καὶ φοβούμενος τὸν θεὸν, μαρ-
monio ornatúsque ab turba gentis
τυρούμενός τε ὑπὸ ὅλου τοῦ ἔθνους τῶν
Iudæorũ, *diuinitus admonitus est ab angelo sancto
ἰουδαίων, ἐχρηματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁγίου
accersiri te in domum suã, & au-
μεταπέμψασθαί σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἀ-
dire verba abs te. qIntrodu-
κοῦσαι ῥήματα παρ' σοῦ. εἰσκαλεσάμε- 23
cens ergo eos, recepit hospitio. At sequẽti die
νος οὖν αὐτοὺς ἐξένισε. τῇ δὲ ἐπαύριον
Petrus exiit cum illis: & quidam
ὁ πέτρος ἐξῆλθε σὺν αὐτοῖς, καί τινες τῶν
‖fratrum ab Ioppe comitati sunt eũ.
ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ ἰόππης συνῆλθον αὐτῷ.
Et altera "die introierunt in Cæsa- 24
καὶ τῇ ἐπαύριον εἰσῆλθον εἰς τὴν καισά-
ream. At Cornelius *erat expectans eos,
ρειαν. ὁ δὲ κορνήλιος ἦν προσδοκῶν αὐ-
cognatos suos,
τοὺς, συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ,
& necessarios amicos. Vt autem factum
καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους. ὡς δὲ ἐγένε- 25
est qingredi Petrum occurrens ei
το εἰσελθεῖν τὸν πέτρον, συναντήσας αὐτῷ ὁ
Cornelius: procidens ad pedes adora-
κορνήλιος, πεσὼν ἐπὶ τοὺς πόδας προσε-
uit. At Petrus *eleuauit eum,
κύνησεν. ὁ δὲ πέτρος ἤγειρεν αὐτὸν, 26
dicens: Surge: & ego ipse ho-
λέγων, † ἀνάστηθι· καὶ γὼ αὐτὸς ἄνθρω-
mo sum. Et colloquens *ei,
πός εἰμι. καὶ συνομιλῶν, αὐτῷ 27

qRest ‖ venistis? qui

*& testimonium habens ab vniuersa gẽte

* responsum accepit

qIntroducens

"autẽ surgẽs, profectus est

‖ ex fratribus

"autem

* verò expectabat illos, cõuocatis cognatis suis, & necessariis amicis. Et

q quũ introisset Petrus: obuius venit

‖ &

"eius

*verò

†αὐτίσαμεν

*cum illo,

intra-

intrauit & inuenit ¶conuenientes multos: εἰσῆλθε, καὶ εὑρίσκει συνεληλυθότας πολλούς. Dixitque ad illos: Vos scitis ‖vt
28 ἔφη τε πρὸς αὐτοὺς, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς nefas est viro Iudæo coniungi aut ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ Ἰουδαίῳ, κολλᾶσθαι ἢ accedere ‖alienigenæ. Et mihi Deus o-
προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ· καὶ ἐμοὶ ὁ θεὸς ἔ- stendit neminem communē aut immundū dicere δειξε μηδένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν hominem. *Idcirco & contradicentes veni
29 ἄνθρωπον· διὸ καὶ ἀναντιρρήτως ἦλθον accersitus. Interrogo ergo, ¶cui cau- μεταπεμφθείς. πυνθανόμαι οὖν. τίνι λόγῳ sa accersistis me? Et Cornelius
30 μεταπέμψασθέ με; καὶ ὁ κορνήλιος ait: A nudiusquarta die vsque ad hanc ἔφη, ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας μέχρι ταύτης τῆς hora eram ieiunans, & nona ho-
ὥρας †ἤμην νηστεύων, καὶ τὴν ἐνάτην ὥ- ra orans in domo mea, & ἐν προσευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ ecce vir stetit ante me in veste ‖splen-
ἰδοὺ ἀνὴρ ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῆτι λαμ- dida: Et ait: Corneli, exaudita est
31 πρᾷ, καὶ φησι, κορνήλιε, †εἰσηκούσθη tua oratio: & eleemosynæ tuæ com- σου ἡ προσευχὴ, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἐ- memoratæ sunt in conspectu Dei. Mitte
32 μνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. πέμψον ergo in Ioppen, & accerse Simonem, qui ἐν εἰς ἰόππην, καὶ μετακάλεσαι σίμωνα, ὃς cognominatur Petrus: hic hospitatur in domo ἐπικαλεῖται πέτρος· οὗτος ξενίζεται ἐν οἰκίᾳ Simonis coriarij iuxta mare, ὃς σίμωνος βυρσέως παρὰ θάλασσαν, ὃς adueniens loquetur tibi. "Ex eadem
33 παραγενόμενος λαλήσει σοι. ἐξ αὐτῆς ergo misi ad te: ‡atque bene αὐτῶν ἐπέμψα πρός σε· σὺ τε καλῶς

¶ qui conuenerant
‖quomodo abominatū sit
"ad alienigenam. Sed
* Propter quod sine dubitatione
P quam ob causam
†ἤμην
‖candida
† εἰσακούσθη
"Confestim
‡ &

ρ veniendo.
ϱ in conspectu tuo
| quxcumque sunt
† πρωτάτ-τω
*Domino.
‖ suum,
*comperi

*qui timet
ο pperatur
| Deus
‖ quod est
" incipiens enim
*quomodo
‖ virtute,
| benefaciẽdo & sanando
† ἰάομαι

fecisti ϱ aduenienis. Nunc ergo om-
ἐποίησας. νῦν οὖν πάν-
nes nos ϱ coram Deo adsumus, audi-
τες ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ παρέσμεν, ἀκοῦ-
re omnia praecepta tibi à
σαι πάντα τὰ † προσεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ
*Deo. Aperiens autem Petrus os,
θεοῦ. ἀνοίξας δὲ πέτρος τὸ στόμα, 34
dixit: In veritate *deprehendo
εἶπεν, ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι
quia non est personarum acceptor Deus:
ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ θεός,
Sed in omni gente *timens eum,
ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν 35
& ϱ operans iustitiam, acceptus illi
καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ
est. Verbum quod misit ‖ filiis
ἐστι. τὸν λόγον ὃν ἀπέστειλε τοῖς υἱοῖς 36
Israel, annuncians pacem per Ie
ἰσραήλ, εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ ἰη-
sum Christum: (hic est omnium Dominus:)
σοῦ χριστοῦ, οὗτός ἐστι πάντων κύριος.
Vos scitis ‖ factum verbum per v-
ὑμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα κατ' ὅ- 37
niuersam Iudeam, "inceptum à Gali-
λης τῆς ἰουδαίας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς γαλι-
lxa, post baptismum quod praedicauit Ioã-
λαίας, μετὰ τὸ βάπτισμα ὃ ἐκήρυξεν ἰωάν-
nes: Iesum à Nazareth, *vt vnxit
νης, ἰησοῦν τὸν ἀπὸ ναζαρέτ, ὡς ἔχρισεν 38
eum Deus Spiritu sancto & ‖ efficacia,
αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει,
qui pertransit "benefaciens & sanans omnes
ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ † ἰώμενος πάντας
potestate oppressos à diabo-
τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ διαβό-
lo: quoniam Deus erat cum illo. Et nos
λου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ. καὶ ἡμεῖς 39
sumus testes omnium quae fecit in-
μεῖς ἐσμεν μάρτυρες πάντων ὧν ἐποίησεν ἐν-

que regione
τε τῇ χώρᾳ
lem: quem
λημ, ὃν
gno.
λου·
40 die: &
ἡμέρᾳ, καὶ
Non omn
οὐ παντ
41 praeo
† προκεχε
qui comm
οἵτινες συν
post resurre
42 μετὰ τὸ ἀνάστ
cepit nob
κηρύξαι ἡμ
cari
τύρασθαι
Deo iud
43 τοῦ θεοῦ κρ
omnes
πάντες οἱ
peccatorum
ἁμαρτιῶν
‖ omnem
44 πάντα τὸν
quente
λουμένους τὸν
dit Sp
πνεῦμα τὸ πν
dientes
45 κούοντας τ
circumcision
περιτομῆς
tum, quia &
τρεῖς, ὅτι κ
Spiritus
46 πνεύματος

qui

que regione Iudæorum & in Hierusa-
τε τῇ χώρᾳ τῶν ἰουδαίων καὶ ἐν ἱερουσα-
lem: quem & occiderunt suspendentes in li-
λὴμ, ὃν καὶ † ἀνεῖλον κρεμάσαντες ἐπὶ ξύ- † ἀναιρέω
gno. Hunc Deus suscitauit tertia
λου· τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρε τῇ τρίτῃ
40 die: & dedit eum manifestum fieri,
ἡμέρᾳ, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι,
Non omni populo, sed testibus
οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς
41 præordinatis à Deo, nobis
† προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἡμῖν, † προχειροτονέω
qui commanducauimus & combibimus ei,
οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ, ‖ cũ illo, post-
post resurrexisse eum ex mortuis. Et præ- quàm resur-
42 μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. καὶ παρ- rexit à
cepit nobis prædicare populo, & testifi-
ἐκήρυξεν ἡμῖν κηρύξαι τῷ λαῷ καὶ διαμαρ-
cari quia ipse est * ille definitus à
τύρασθαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὡρισμένος ὑπὸ * qui constitutus est
Deo iudex viuorum & mortuorum. Huic
43 τοῦ θεοῦ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν. τούτῳ
omnes Prophetæ testantur, remissionem
πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν, ἄφεσιν ¶ testimoniũ perhibent,
peccatorum accipere per nomen eius
ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ
‖ omnem credentem in eum. Adhuc lo- ‖ omnes qui credunt
44 πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν. ἔτι λα-
quente Petro verba hæc, cecidit
λοῦντος τοῦ πέτρου τὰ ῥήματα ταῦτα, ἐπέ-
dit Spiritus sanctus super omnes ‖ au-
πεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀ- ‖ qui audie-
dientes verbum. Et obstupuerunt qui ex bant
45 κούοντας τὸν λόγον· καὶ † ἐξέστησαν οἱ ἐκ * qui venerant cum Pe-
circumcisione fideles * quotquot comitati fuerat Pe- tro,
τροῦ πιστοὶ ὅσοι συνῆλθον τῷ πέ- † ἐξίστημι
trum, quia & in ‖ gentes donum sancti- ‖ nationes gratia
τρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου effusa
Spiritus ‖ effusum est. Audiebant enim illos † ἐκχέω
46 πνεύματος † ἐκκέχυται. ἤκουον γὰρ αὐτῶν

loquentes linguis: & magnificantes
λαλοῦντων γλώσσαις, καὶ μεγαλυνόντων
Deum. Tunc respondit Petrus:
τὸν θεόν. τότε ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος,
Numquid aquam prohibere potest quis,
μήτι τὸ ὕδωρ κωλῦσαι δύναταί τις, 47
ᵒ ad non baptizari hos, qui
τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ
Spiritum sanctum acceperunt sicut &
πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον, καθὼς καὶ
nos? ‖ Iussitque eos ba-
ἡμεῖς; προσέταξέ τε αὐτοὺς βα- 48
ptizari in nomine Domini Je-
πτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰη-
su*. Tunc rogauerunt eum ᵍ manere di-
σοῦ. τότε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέ-
es aliquot.
ρας τινάς.

ᵒ vt non baptizentur hi

‖ Et

* Christi.

ᵍ vt maneret apud eos aliquot diebus.

CAP. XI ια'.

Audierunt autem Apostoli & fratres 1
Ἤκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ,
ᵒ existentes apud Iudæam, quoniam, & Gentes
οἱ ὄντες κατὰ τὴν Ἰουδαίαν, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη
receperunt verbum Dei. ᵒ Et quum ascendisset Pe- 2
ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. καὶ ὅτε ἀνέβη Πέ-
trus in Hierosolymam, disceptabant aduersus illum
τρος εἰς Ἱεροσόλυμα, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν
qui ex circumcisione, Dicentes: ᵒ Quòd ad viros
οἱ ἐκ περιτομῆς, λέγοντες, ὅτι πρὸς ἄνδρας
præputium habentes ingressus es, & commandu-
ἀκροβυστίαν ἔχοντας εἰσῆλθες, καὶ συνέφα-
casti eis. Incipiens autem Petrus,
γες αὐτοῖς. ἀρξάμενος δὲ ὁ Πέτρος, 4
exponebat illis *secundũ ordinẽ dicens: Ego e-
† ἐξετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς λέγων, ἐγὼ ἦ-
ram in ciuitate Ioppe orans
μην ἐν πόλει Ἰόππῃ προσευχόμενος 5

ᵒ qui erant in Iudæa,

* Quum au-ê

ᵒ erant

ᵒ Quare introisti & mãducasti cum illis?

*per

† ἐκτίθημι

& vidi in excessu mentis visionē: descendens vas
καὶ εἶδον ἐν ἐκστάσει ὅραμα, καταβαῖνον σκεῦ-
quoddam velut linteum magnū, quatuor initiis
ός τι ὡς ὀθόνιον μεγάλον, τέσσαρσιν ἀρχαῖς
*demissum ex cælo: & venit vsque
† καθιεμένον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἦλθεν ἄχρις
me: In quod "attendens considerabam, & vi-
6 ἐμοῦ. εἰς ὃ ἀτενίσας κατενόουν, καὶ εἶ-
di quadrupedia terræ, & bestias, &
δον τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ
reptilia, & volatilia cæli. Audiui autē
7 ἑρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. ἤκουσα δὲ
‖vocem dicentem mihi: 'Surgens Petre, occide &
φωνῆς λεγούσης μοι, ἀναστὰς Πέτρε, θῦσον καὶ
mãduca. Dixit autē: Nequaquã Domine: quia om-
8 φάγε. εἶπον δὲ, μηδαμῶς κύριε, ὅτι πᾶν
ne cõmune aut immundum nunquã introiuit in
κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς
os meum. Respondit autē mihi vox ex se-
9 τὸ στόμα μου. ἀπεκρίθη δὲ μοι φωνὴ ἐκ δευ-
cundo de cælo: Quæ Deus mundauit, tu ne
τέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ
cõmune dixeris. Hoc autē factũ est per ter: & rursũ
10 κοίνου. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς, καὶ πάλιν
receptæ sunt omnia in cælum. "Et ecce
11 ἀνεσπάσθη ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ ἰδοὺ
*ex eadem tres viri astiterunt in
ἐξ αὐτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν ἐπὶ τῇ
domo in qua eram, missi à Cæsa-
οἰκίᾳ ἐν ᾗ ἤμην, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ Καισα-
rea ad me. Dixit autem mihi Spiritus,
12 ρείας πρός με. εἶπε δὲ μοι τὸ πνεῦμα,
‖simul ire illis, nihil "ambigentem. Vene-
συμπορεύεσθαι αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμενον. ἦλ-
runt autem cum me & sex fratres isti: &
θον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἓξ ἀδελφοὶ οὗτοι, καὶ
ingressi sumus in domum viri. q Annun-
13 εἰσήλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός, ἀπήγ-
ciauitque nobis quomodo vidisset angelum in
γειλέ τε ἡμῖν πῶς εἶδε τὸν ἄγγελον ἐν

* summitti de
† καθίημι
"intuens,
'&
"Surge
*confestim
‖vt irem cũ
"hæsitans.
q Narrauit autem

do-

domo sua stantem & dicentem sibi:
τῷ οἴκῳ αὐτοῦ σταθέντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ,
Mitte in Ioppen viros, & accer-
Πέμψον εἰς Ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμ-
se Simonem *cognominatum Petrum, Qui
ψαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον, ὃς 14
loquetur verba ad te, in quibus saluus eris tu,
λαλήσει ῥήματα πρὸς σε, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ
& vniuersa domus tua.‖ In verò incipere
καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου. ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαί 15
me loqui, cecidit Spiritus sanctus super
με λαλεῖν, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ'
eos, sicut & in nos in initio.
αὐτοὺς ὥσπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ.
Recordatus sum autē verbi Domini, sicut di-
ἐμνήσθην δὲ τοῦ ῥήματος κυρίου, ὡς ἔ- 16
cebat: Ioannes quidem baptizauit aqua, vos
λεγεν, Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς
autem baptizabimini in Spiritu sancto.
δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ.
Si ergo "par donum dedit illis
εἰ οὖν τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ 17
Deus, sicut & nobis *credentibus in Dominum
θεὸς, ὡς καὶ ἡμῖν πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν κύριον
Iesum Christum, ego autem quis eram‖ potens
Ἰησοῦν Χριστὸν, ἐγὼ δὲ τίς ἤμην δυνατὸς
prohibere Deum? "Audientes autem hæc,
κωλῦσαι τὸν θεόν; ἀκούσαντες δὲ ταῦτα, 18
tacuerunt, & glorificauerunt Deū, dicentes:
ἡσύχασαν, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, λέγοντες,
‖Nempe & gentibus Deus pœnitentiam
ἄρα καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν
dedit ad vitam. ‖Illi quidem‖ igitur disper-
ἔδωκεν εἰς ζωήν. οἱ μὲν οὖν διασπαρέν- 19
si à tribulatione" facta ‖in te-
τες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἐπὶ Στε-
phano, perambulauerũt vsq; ad Phœnicē, & Cypru,
φάνῳ, διῆλθον ἕως Φοινίκης, καὶ Κύπρου,
& Antiochiam, nemini loquentes
καὶ Ἀντιοχείας, μηδενὶ λαλοῦντες τὸν

* qui cognominatur Petrus:
‖ tibi,
‖ Quum autē cœpissem
"eandem gratiam
*qui credidimus
‖ qui possem,
"His auditis
† ἡσυχάζω
‖Ergo
‖ Et
‖ qui fuerant
"quæ fuerat
‖ sub

verbum, *si non solùm* udæis. Erant autem
10 λόγον, εἰ μὴ μόνον ἰουδαίοις. ἦσαν δέ
quidam ex eis viri Cyprij & Cyrenæi:
τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες κύπριοι καὶ κυρηναῖοι,
qui *Pin*troeuntes *in* Antiochiam, loque-
οἵτινες εἰσελθόντες εἰς ἀντιόχειαν, ἐλά-
bantur ad Græcos, *evangelizan-
λουν πρὸς τοὺς ἕλληνιστὰς, εὐαγγελιζό-
tes Dominum Iesum. Et erat manus Do-
11 μενοι τὸν κύριον ἰησοῦν. καὶ ἦν χεὶρ κυ-
mini cum eis *ad sanandum eos*: multus-
ρίου μετ' αὐτῶν τῶν ἰαθῆναι αὐτούς. πολύς
que numerus ‖*credens* conuersus est ad Do-
τε ἀριθμὸς πιστεύσας ἐπέστρεψεν ὅπι τὸν κύ-
minum. ♀*Auditus est* autem sermo ad au-
12 ριον. ἠκούσθη δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ ὦ-
res ecclesiæ quæ ‖*in* Hierololymis, super i-
τα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν ἱεροσολύμοις περὶ αὐ-
tis: & miserunt Barnabam *venire* "in
τῶν, καὶ ἐξαπέστειλαν βαρνάβαν διελθεῖν εἰς
Antiochiam. Qui *adueniens & videns
13 ἀντιόχειαν· ὃς παραγενόμενος καὶ ἰδὼν
gratiam Dei, gauisus est: & hortabatur
τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, ἐχάρη, καὶ παρεκάλει
omnes proposito cordis perma
πάντας τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσμένε-
nere ♀Domino. Quia erat vir bonus, &
14 ειν τῷ κυρίῳ, ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς, καὶ
plenus Spiritu sancto & fide. Et
πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. καὶ
apposita est turba multa Domino.
προσετέθη ὄχλος ἱκανὸς τῷ κυρίῳ.
Profectus est autē *in* Tarsum *Barnabas* ‖*requi-*
15 ἐξῆλθε δὲ εἰς ταρσὸν ὁ βαρνάβας ἀνα-
rere Saulum: "*Et inueniens eum, du-*
16 ζητῆσαι σαῦλον. καὶ εὑρὼν αὐτὸν ἤ-
xit eum in Antiochiam. ‖*Factum est autem*
γαγεν αὐτὸν εἰς ἀντιόχειαν. ἐγένετο δὲ
eos annum totum ♀*conuenire* in
αὐτοὺς ἐνιαυτὸν ὅλον συναχθῆναι ἐν τῇ

nisi solis

♀quum introissent

* annuncian-tes

‖credentium

♀Peruenit

‖erat

"vsque ad

* quum peruenisset, & vidisset

Pin

‖vt quæreret

"quem quum inuenisset, perduxit

‖Et

♀ conuersati sunt ibi

*docuerunt ecclesia: & *docere turbam multam: ¶ap-
ἐκκλησίᾳ, καὶ διδάξαι ὄχλον ἱκανὸν, χρη-
¶pellarique primùm "in Antiochia
ματίσαι τε πρῶτον ἐν ἀντιοχείᾳ τοὺς
discipulos Christianos. In his autem
μαθητὰς, χριστιανούς. ἐν ταύταις δὲ 27
diebus ¶descenderunt ab Hierosolymis
ταῖς ἡμέραις κατῆλθον διὰ ἱερουσολύμων
Prophetæ in Antiochiam. *Surgens
προφῆται εἰς ἀντιόχειαν. ἀναστὰς 28
autem vnus ex eis nomine Agabus, significabat
δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν ὀνόματι ἄγαβος, ἐσήμαινε
per Spiritum, famem magnam futu-
διὰ τοῦ πνεύματος, λιμὸν μέγαν μέλλειν
ram *in vniuersam habitatam: quæ &
ἔσεσθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην· ὅς τις καὶ
facta est sub Claudio Cæsare.
ἐγένετο ἐπὶ κλαυδίου καίσαρος. τῶν 29
*At discipulorum prout benedicebat quis, decre-
δὲ μαθητῶν καθὼς εὐπορεῖτό τις, ὥρι-
uerunt singuli eorum in ministerium mittere
σαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι
habitantibus in Iudæa fratribus:
τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς·
quod & fecerunt, mittentes ad
ὃ καὶ ἐποίησαν, ἀποστείλαντες, πρὸς
seniores per ‖manum Barnabæ &
τοὺς πρεσβυτέρους διὰ χειρὸς βαρναβᾶ καὶ
Sauli.
σαύλου.

*in vniuerso orbe terrarũ:

* Discipuli autem, prout quis habebat, proposuerũt

‖manus

CAP. XII. ιβ'.

¶Per illud autem tempus inuocit He-
Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν ἡ- 1
rodes rex manus *male tractare quos-
ρῴδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαί τι-
dam de ecclesia. Occidit
νας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας· † ἀνεῖλε 2

¶ Eodẽ autẽ tẽpore misit *vt affligeret

† ἀναιρέω

autem Iacobum fratrem Ioannis gladio.
δὲ ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν ἰωάννου μαχαίρᾳ·
Et videns ¶ quòd gratum est Iudæis, appo-
καὶ ἰδὼν ὅτι ἀρεστόν ἐστι τοῖς ἰουδαίοις, προσ-
3 suit apprehendere & Petrũ. Erant autem dies
έθετο συλλαβεῖν καὶ πέτρον· ἦσαν δὲ ἡμέραι
azymorum. Quem & ‖ *prehendens* misit in "*cu-*
4 τῶν ἀζύμων. ὃν καὶ πιάσας ἔθετο εἰς φυ-
stodiam, tradens quatuor quaternionibus mi-
λακὴν, παραδοὺς τέσσαρσι τετραδίοις στρα-
litum, *custodire* eum: volens post
τιώταις φυλάσσειν αὐτὸν, βουλόμενος μετὰ τὸ
Pascha producere eum populo. ‖ *Ille* quidẽ
5 πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ. ὁ μὲν
igitur Petrus seruabatur in "*custodia*. Ora-
οὖν πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ. προσευ-
tio autem * *erat assiduaſacta* ab eccle-
χὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλη-
sia ad Deum ‖ *de* eo. Quum
6 σίας πρὸς τὸν θεὸν περὶ αὐτοῦ. ὅτε
autem * *futurus esset producere* eum Herodes, ¶
δὲ ἔμελλεν προάγειν αὐτὸν ὁ ἡρῴδης, τῇ
nocte ipsa erat Petrus dormiens in-
νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ πέτρος κοιμώμενος μετα-
ter duos milites, vinctus catenis dua-
ξὺ δύο στρατιωτῶν, δεδεμένος ἁλύσεσι δυ-
bus: custodesque ante ostium "*obseruabant*
σὶ, φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν
custodiam. Et ecce angelus Domini asti-
φυλακήν. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέ-
7 tit. & lumen refulsit in habitaculo: *pul-
στη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι. πα-
sans autem latus Petri, exci-
τάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ πέτρου, ἤγει-
tauit eum, dicens: Surge ‖ *in celeritate*. Et eci-
ρεν αὐτὸν, λέγων· ἀνάστα ἐν τάχει. καὶ ἐξέ-
derunt eius catenæ de manibus. Dixit-
8 πεσαν αὐτοῦ αἱ ἁλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν. εἶπε
que ¶ angelus ad eum: Præcingere,
τε ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὸν, περίζωσαι,

¶ autem quia Placeret
‖ quũ apprehendisset,
"carcerem,
*ad custodiẽdum
‖ Et
"carcere.
* fiebat sine intermissione
‖ pro
*productus esset
¶ in
‖ &
" custodiebãt carcerem.
*percussóque latere
‖ velociter.
¶ autem

&

& ¶subliga sandalia tua. Fecit autem
καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου. ἐποίησε δὲ
sic. Et dixit illi: Circumda * vestimen-
οὕτω. καὶ λέγει αὐτῷ, περιβάλου τὸ ἱμά-
tum tuum, & sequere me. Et exiens
τιόν σου, καὶ ἀκολούθει μοι. καὶ ἐξελθὼν 9
sequebatur eum: & nesciebat quia verum est
ἠκολούθει αὐτῷ, καὶ οὐκ ἤδει ὅτι ἀληθές ἐστι
‖ factum per angelum: existimabat autem
τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου, ἐδόκει δὲ
"visum videre. Transeuntes autem pri-
ὅραμα βλέπειν. διελθόντες δὲ πρώ- 10
mam custodiam & secundam, venerunt ad
την φυλακὴν καὶ δευτέραν, ἦλθον ἐπὶ τὴν
portam ferream, "ducentem ad
πύλην τὴν σιδηρᾶν τὴν φέρουσαν εἰς τὴν
ciuitatem: quæ ¶ spontanea aperta est eis. Et
πόλιν, ἥτις αὐτομάτη † ἠνοίχθη αὐτοῖς καὶ
exeuntes processerunt vicum vnum: & con-
ἐξελθόντες προῆλθον ῥύμην μίαν, καὶ εὐ-
tinuò discessit angelus ab eo.
θέως ἀπέστη ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ.
Et Petrus ‖ factus in semetipso, dixit,
καὶ ὁ Πέτρος γενόμενος ἐν ἑαυτῷ, εἶπε, 11
Nunc scio verè quia emisit Dominus
νῦν οἶδα ἀληθῶς ὅτι ἐξαπέστειλε κύριος
angelum suum, & eripuit me de ma-
τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ † ἐξείλετό με ἐκ χει-
nu Herodis, & * omni expectatione
ρὸς Ἡρῴδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ
plebis Iudæorum. Considerásque ve-
λαοῦ τῶν Ἰουδαίων. συνιδών τε ἦλ- 12
nit ad domum Mariæ matris Ioan-
θεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν Μαρίας τῆς μητρὸς Ἰωάν-
nis, * cognominati Marci, vbi erant mul-
νου τοῦ ἐπικαλουμένου Μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκα-
ti congregati fratres, & oran-
νοὶ συνηθροισμένοι ἀδελφοὶ καὶ προσευχό-
tes. Pulsante autem Petro
μενοι. κρούσαντος δὲ τοῦ Πέτρου τὴν

ostium.

¶ calcea te caligas tuas. Et
* tibi
|| quod fiebat
" se
" quæ ducit
¶ vltro
† αὐτόματος
‖ ad se reuersus,
† ἐξαιρέω
* de
* qui cognominatus est Marcus:
* eo

ostium ‖vestibuli, processit puel-
τοῦ θυρῶν τοῦ πυλῶνος, προσῆλθε παιδί-
la ¹subauscultare, nomine Rhode. Et *a-
14 σκη ὑπακούσας, ὀνόματι Ῥόδης· καὶ ἐπι-
gnoscens vocem Petri, præ gau-
γνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ Πέτρου, ἀπὸ τῆς χα-
dio non aperuit ‖vestibulum, introcurrens
ρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦσα
autem nunciauit stare Petrum ante
δὲ ἀπήγγειλεν ἑστάναι τὸν Πέτρον πρὸ τοῦ
‖vestibulum. Illi autem ad eam dixerunt: Insa-
15 πυλῶνος. οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον, μαι-
nis. Illa autem affirmabat sic *habere Illi autē
νῃ. ἡ δὲ διϊσχυρίζετο οὕτως ἔχειν. οἱ δὲ
dicebant: Angelus eius est. At Petrus*
16 ἔλεγον, ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστιν. ὁ δὲ Πέτρος
perseuerabat pulsãs ‖Aperientes autē videriit eũ:
ἐπέμενε κρούων. ἀνοίξαντες δὲ εἶδον αὐτὸν,
& obstupuerunt. Annuens autem eis
17 καὶ ἐξέστησαν. κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ
manu ‖tacere, narrauit iis quomodo Do-
χειρὶ σιγᾶν, διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ὁ κύ-
minus eum eduxisset de ‖custodia: dixit
ριος αὐτὸν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς. εἶπε
autem: Annunciate Iacobo & fratri
δὲ, ἀπαγγείλατε Ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελ-
bus hæc. Et egressus abiit in
18 φοῖς ταῦτα. καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς
alium locum. Facta autem die, erat
ἕτερον τόπον. γενομένης δὲ ἡμέρας, οὐκ
turbatio non parua in militibus, quid
τάραχος ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί
nam ‖Petrus factus esset. Herodes autem ‖re-
19 ἄρα ὁ Πέτρος ἐγένετο. Ἡρῴδης δὲ ὅπω-
quirens eum, & non *inuenicns, inqui-
ζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὑρών, ἀνακρί-
rens custodes, iussit "ad supplicũ trahi.
νας τοὺς φύλακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι.
& descendens‖ à Iudæa in
καὶ κατελθὼν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν

‖ianuæ,
" ad videndũ
*vt cognouit
‖ianuam, sed
ianuam. At
¹se
*autem
‖ Quum aperuissent
‖vt tacerent,
¹carcere.
"que:
*inter milites,
‖factum esset de Petro.
‖ quum requisisset
* inuenisset, inquisitione facta de custodibus,
"eos duci
‖que

Cæsaream ¶commoratus est. Erat autē He-
καισάρειαν διέτριβεν. ἦν δὲ ὁ ἡ- 20
rodes iratus Tyriis & Sidoniis.
ρῴδης θυμομαχῶν τυρίοις καὶ σιδωνίοις.
‖Vno animo autem advenerunt ad eum: &
ὁμοθυμαδὸν δὲ παρῆσαν πρὸς αὐτὸν, καὶ
persuadentes Blastum, qui* super cubiculum
†πείσαντες βλάστον, τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ
regis, postulabant pacem, ¶propter a-
βασιλέως, ἠτοῦντο εἰρήνην, διὰ τὸ τρέφε-
li ipsorum regionem à regia.
σθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς.
Statuto autem die Herodes vesti-
Τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ ἡρῴδης ἐνδυσαμε- 21
tus "vestem regiam, & sedens pro
νος ἐσθῆτα βασιλικὴν, καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ
tribunali, ¶concionabatur ad eos.
βήματος, ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς.
At populus ‖acclamabat: 'Vox Dei & non
ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνει, φωνὴ θεοῦ καὶ οὐκ 22
hominis. Confestim autem per-
ἀνθρώπου. παραχρῆμα δὲ ἐπά-
cussit eum angelus Domini, *pro quibus non
ταξεν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου, ἀνθ' ὧν οὐκ
dedisset ‖gloriam Deo: & *factus
ἔδωκε τὴν δόξαν τῷ θεῷ· καὶ γενόμενος
vermibus corrosus, expirauit. At ver-
σκωληκόβρωτος, † ἐξέψυξεν. ὁ δὲ λό- 24
bum' Dei crescebat & multiplicabatur.
γος τοῦ θεοῦ ηὔξανε καὶ ἐπληθύνετο.
Barnabas autem & Saulus reuersi sunt *ex
βαρνάβας δὲ καὶ σαῦλος ὑπέστρεψαν ἐξ 25
Hierusalem in Antiochiam implentes
ἱερουσαλὴμ εἰς ἀντιόχειαν, πληρώσαντες τὴν
ministerium simul assumentes & Ioannem
διακονίαν, συμπαραλαβόντες καὶ ἰωάννην τὸν
cognominatum Marcum.
ἐπικληθέντα μάρκον.

qibi

|| At illi vna-nimes
'persuaso Blasto,
*erat
†πείθω
¶eo quòd alerentur regiones eorum ab illo.

' veste regia, sedit
¶&

‖autem
"Voces

*eo quòd

‖honorem
* consumptus à vermibus,

†ἐκψύχω
"autē Domini
* ab Hierosolymis expleto ministerio, assumpto Ioanne, qui cognominat' est Marcus.

CAP. XIII. ιγ'.

Erant autem *quidã in Antiochia apud
1 Ἦσαν δὲ τινες ἐν ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν
existentem ecclesiam, prophetæ & docto-
οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκα-
res:* Barnabas & Simon * vocatus
λοι, ὅ, τε βαρνάβας καὶ συμεὼν ὁ καλούμενος
Niger, & Lucius ‖ Cyrenæus, Mana-
μβρος νίγερ, καὶ λούκιος ὁ κυρηναῖος, μαναη-
hen,* Herodis Tetrarchæ " coeducatus, &
ὴν τε ἡρῴδου τοῦ τετράρχου σύντροφος, καὶ
Saulus. Ministrantibus autem illis
2 σαῦλος. λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ
Domino, & ieiunantibus, dixit Spiritus
κυρίῳ, καὶ νηστευόντων, εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ
sanctus: Segregate mihi & Barnabam &
ἅγιον, ἀφορίσατε δή μοι τόν τε βαρνάβαν καὶ
Saulum in opus ‖ quod * adhocaui
τὸν σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ † προσκέκλημαι
eos. Tunc ieiunantes & * pre-
3 αὐτούς. τότε νηστεύσαντες καὶ προσευ-
cati, & imponentes manus eis,
ξάμενοι, καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς,
dimiserunt ‖. Hi quidem emissi
4 ἀπέλυσαν. οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες
à Spiritu sancto, *descenderunt in
ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, κατῆλθον εἰς
Seleuciam: " illinque abnauigauerunt in
τὴν σελευκείαν, ἐκεῖθέν τε ἀπέπλευσαν εἰς
Cyprum. Et ‖ facti in Salamina,
5 τὴν κύπρον. καὶ γενόμενοι ἐν σαλαμῖνι
annunciabant verbum Dei in sy-
κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς συ-
nagogis Iudæorum. Habebãt autẽ & Ioan-
ναγωγαῖς τῶν ἰουδαίων. εἶχον δὲ καὶ ἰωάν-
nem * ministrum. Peragrantes autem insulam
6 νην ὑπηρέτην. διελθόντες δὲ τὴν νῆσον
vsque ad Paphũ inuenerũt quẽdã magũ pseudo-
ἄχρι πάφου, εὗρόν τινα μάγον ψευδο-

‖ in ecclesia quæ erat Antiochiæ,

* in quibus
" qui vocabatur
‖ Cyrenensis, &
* qui erat
" collactaneus,

‖ ad
* assumpsi
† προσκαλέω
* orantes, imponentésque
‖ illos. Et ipsi
* abierunt
" & inde
‖ quum venissent Salaminam, prædicabant
* in ministerio. Et quum perambulassent vniuersã.
‖ virum

|| erat

prophetam, Iudæum, cui nomen || Bar-Iesu:
προφήτην ἰουδαῖον, ᾧ ὄνομα βαριησοῦ·
Qui erat cum Proconsule Sergio Paulo,
ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ σεργίῳ παύλῳ, 7
viro prudente. Hic * adiuncans Bar-
ἀνδρὶ συνετῷ· οὗτος προσκαλεσάμενος βαρ-
nabam & Saulum, expetebat audire
νάβαν καὶ σαῦλον, ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν
verbum Dei: Resistebat autem illis Ely-
λόγον τοῦ θεοῦ. ἀνθίστατο δὲ αὐτοῖς ἐλύ 8
mas magus, (sic enim interpretatur no-
μας ὁ μάγος· οὕτω γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνο-
men eius) quærens auertere proconsulem
μα αὐτοῦ) ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον
à fide. Saulus autem, qui & Pau-
ἀπὸ τῆς πίστεως. σαῦλος δὲ, ὁ καὶ παῦ- 9
lus, repletus Spiritu sancto, & intendens
λος, πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου, καὶ ἀτενίσας
in eum, Dixit: O plene omni dolo
εἰς αὐτὸν, εἶπεν, ὦ πλήρης παντὸς δόλου 10
& omni || maleficentia, filii diaboli, inimice
καὶ πάσης ῥαδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ
omnis iustitiæ, non cessabis peruertens
πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων
vias Domini rectas? Et nunc ecce
τὰς ὁδοὺς κυρίου τὰς εὐθείας; καὶ νῦν ἰδοὺ 11
manus Domini super te: & eris cæcus non vi-
χεὶρ κυρίου ἐπί σε, καὶ ἔσῃ τυφλὸς μὴ βλέ-
dens solem vsque ad tempus. ¶ Confestim autem
πων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ. παραχρῆμα δὲ
cecidit in eum caligo & tenebræ: & cir-
ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ὀχλὶς καὶ σκότος, καὶ περι-
cumiens quærebat ‡ manu ductores. Tunc vidit
ελάων ἐζήτει χειραγωγούς. τότε ἰδὼν 12
Proconsul factum, credidit * per-
ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονὸς, ἐπίστευσεν, ἐκπλησ-
cussus super doctrina Domini.
σόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ κυρίου.
¶ Prouecti autem à Papho || qui circa
ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς παφου οἱ περὶ τὸν 13

* accersitis Barnaba & Saulo, desiderabat

‡ incuens

|| fallacia,

*desinis subuertere

¶ Et

|| qui ei manum daret.

|| quum vidisset

* admirans

¶ Et quum || nauigassent

Paulum, venerunt in Pergen Pamphyliæ.
παῦλον, ἦλθον εἰς πέργην τῆς παμφυλίας· Ioannes autem discedens ab eis, reuer-
ἰωάνης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν, ὑπέ-
sus est in ‖ Hierusalem. Illi verò pertrãs-
14 στρεψεν εἰς ἱερουσαλήμ. αὐτοὶ δὲ διελ-
euntes ρ à Perge, venerunt in An-
θόντες ἀπὸ τῆς πέργης, παρεγένοντο εἰς ἀν-
tiochiam Pisidiæ: & ingressi in
τιόχειαν τῆς πισιδίας· καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν
synagogam die Sabbatorum, sede-
συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, ἐκά-
runt. Post autem lectionem Legis
15 θισαν. μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου
& Prophetarum, miserunt principes synago-
καὶ τῶν προφητῶν, ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυνάγω-
gæ ad eos dicentes: Viri fratres, si
γοι πρὸς αὐτοὺς, λέγοντες, ἄνδρες ἀδελφοὶ, εἰ
*est sermo in vobis exhortationis ad
ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν παρακλήσεως πρὸς τὸν
plebem, dicite. Surgens autē Paulus, & silen-
16 λαὸν, λέγετε. ἀνάστας δὲ παῦλος, καὶ κα-
tium indicens manu, ait: Viri Israeli-
τασείσας τῇ χειρὶ, εἶπεν, ἄνδρες ἰσραηλῖ-
tæ, & ‖ timentes Deum, audite.
ται, καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν θεὸν, ἀκούσατε·
Deus plebis huius Israel elegit
17 ὁ θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου ἰσραὴλ ἐξελέξατο
patres nostros, & plebē exaltauit* in terra
τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ τὸν λαὸν ὕψωσεν ἐν γῇ
Aegypti: & "cum brachio excelso eduxit
αἰγύπτου· καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν
eos ex ea. Et ‖ quasi quadraginta annorũ
18 αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς· καὶ ὡς τεσσαρακονταετῆ
tempus mores sustinuit eorum in deserto:
χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ·
Et " delens gētes septem in terra Chanaan,
19 καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ χανάαν
sorte distribuit eis terram eorum.
κατεκληρονόμησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν.

Paulus & qui cum eo erant,

‖ Hierosolymam.

ρ Pergen.

* quis

‖ qui timetis

* quum essent incolæ

" in

‖ per

" destruens

|| post quadringentos annos

Et post hæc quasi || *annis quadringentis* &
καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ 20
quinquaginta dedit Iudices, vsque ad Samuel
πεντήκοντα ἔδωκε κριτὰς ἕως σαμουὴλ τοῦ
Prophetam. Et exinde postulauerunt regem:
προφήτου. κἀκεῖθεν ἠτήσαντο βασιλέα, 21
& dedit illis *Deus* Saul filium Cis,
καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς τὸν σαοὺλ υἱὸν κίς,
virum de tribu Beniamin, * *annos* quadra-
ἄνδρα ἐκ φυλῆς βενιαμίν, ἔτη τεσσαρά-
ginta. Et " *amouens eum, excitauit il-*
κοντα· καὶ μεταστήσας αὐτὸν, ἤγειρεν αὐ- 22
lis Dauid *in* regem: cui & dixit
τοῖς τὸν δαβὶδ εἰς βασιλέα, ᾧ καὶ εἶπε
|| *testatus:* Inueni Dauid * *ipsum* Iesse, vi-
μαρτυρήσας, εὗρον δαβὶδ τὸν τοῦ ἰεσσαὶ, ἄν-
rum secundùm cor meum: qui faciet omnes
δρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα
voluntates meas. Huius Deus " à
τὰ θελήματά μου. τούτου ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ 23
semine secundùm promissionem || *excitauit* Is-
σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγειρε τῷ ἰσ-
rael Saluatorem Iesum: I radicante
ραὴλ σωτῆρα ἰησοῦν, προκηρύξαντος 24
Ioanne ante faciem aduentus eius ba-
ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βά-
ptismum pœnitentiæ omni populo Israel.
πτισμα μετανοίας παντὶ τῷ λαῷ τοῦ ἰσραήλ.
Qui autem impleret Ioannes cursum*,
ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ ἰωάννης τὸν δρόμον, 25
dicebat: Quem me arbitramini esse? nō sum ego:
ἔλεγε, τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι; οὐκ εἰμὶ ἐγώ,
sed ecce venit post me, cuius nō sum di-
ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμὲ, οὗ οὐκ εἰμὶ ἄ-
gnus " *calceamentum* pedum soluere.
ξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι.
Viri fratres, filij generis Abraham, &
ἄνδρες ἀδελφοὶ, υἱοὶ γένους ἀβραὰμ, καὶ 26
qui in vobis timentes Deum, vobis ver-
οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν θεὸν, ὑμῖν ὁ λό-

* annis

" amoto illo, suscitauit

|| testimonium perhibens: * filium

" ex

|| eduxit

* suum,

" calceamenta

bum salutis huius missum est.
γος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπεσταλη.
‖ Nam habitantes Hierusalem &
27 οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἱερουσαλὴμ, καὶ οἱ
principes * eorum hunc ignorantes, &
ἄρχοντες αὐτοῦ τοῦτον ἀγνοήσαντες, καὶ τὰς
voces Prophetarum per omne Sabbatum
φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον
lectum, iudicantes impleuerunt:
ἀναγινωσκομένας, κρίναντες ἐπλήρωσαν.
Et nullam causam mortis inuenientes‖,
28 καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὑρόντες,
petierunt * Pilatum interfici eum.
ἠτήσαντο πιλάτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν.
'Vt autē consummassent omnia ‖ de eo
29 ὡς δὲ ἐτέλεσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ
scripta, * detrahentes à ligno posue-
γεγραμμένα, καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου ἔθη-
runt in monumento. At Deus ‖ excitauit eum
30 καν εἰς μνημεῖον· ὁ δὲ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν
ex mortuis ‡: Qui visus est per dies multos
31 ἐκ νεκρῶν, ὃς ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους
' simul ascendentibus eo de Galilæa
τοῖς συναναβᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας
in Hierusalem: qui ‖ sunt testes eius
εἰς ἱερουσαλὴμ, οἵτινές εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ
ad plebem. Et nos vobis annun-
32 πρὸς τὸν λαόν. καὶ ἡμεῖς ὑμῖν εὐαγγελι-
ciamus * illam ad patres ' repromissionem
ζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν
factam: Quoniã hanc Deus adimple-
33 γενομένην· ὅτι ταύτην ὁ θεὸς ἐκπεπλη-
uit ‖ natis eorum nobis, resuscitans Ie-
ρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἡμῖν, ἀναστήσας ἰη-
sum, sicut & in Psalmo secundo scri
σοῦν, ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ γέ-
ptum est: Filius meus es tu: ego hodie ge-
γραπται, υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέν-
nui te. Quòd autē * resuscitauit eum ex mor-
34 νηκά σε. ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νε-

‖ Qui enim habitabant
* eius
' quæ leguntur
‖ in eo,
* à Pilato vt interficerent
' Quúmque
‖ quæ erant
* deponentes eum de
' eum
‖ autem suscitauit eum à
* tertia die:
' bis qui simul ascenderant cum
‖ vsque nunc
* eam quæ
' nostros repromissio facta est.
‖ filiis nostris,
* suscitauit eum à

tuis, non amplius *futurum reuersi eum
χρῶν, μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν αὐτὸν
in corruptionem, ita dixit: Quia dabo vobis
εἰς διαφθορὰν, οὕτως εἴρηκεν, ὅτι δώσω ὑμῖν
sancta Dauid fidelia. Ideoq; ‖ in alio
τὰ ὅσια Δαβὶδ τὰ πιστά. διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ 35
dicit: Non dabis sanctum tuũ videre corrupti-
λέγει, οὐ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθο-
nẽ. Dauid quidẽ enim "propria generatione" ad-
ρὰν. Δαβὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑ- 36
ministrans, Dei voluntati dormiuit: &
πηρετήσας, τῇ τοῦ θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη, καὶ
appositus est ad patres suos: & vidit
προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, καὶ εἶδε
corruptionẽ. Qui verò Deus suscitauit, nõ vi-
διαφθορὰν. ὃν δὲ ὁ θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶ- 37
dit corruptionem Notum igitur sit vobis, vi-
δε διαφθορὰν. γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ἄν- 38
ri fratres, quia per hũc vobis remissio pec-
δρες ἀδελφοί, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁ-
catorum annunciatur, & ab omnibus quibus
μαρτιῶν καταγγέλλεται, καὶ ἀπὸ πάντων ὧν
non potuistis in Lege Moysi iustifi-
οὐκ ἠδυνήθητε ἐν τῷ νόμῳ μωσέως δικαιω-
cari. In hoc omnis ‖ credens iustifica-
θῆναι. ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιῶ- 39
tur. Videte ergo ne superueniat *in vos
ται. βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθοι ἐφ' ὑμᾶς 40
dictum in Prophetis: Videte
τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις· ἴδετε οἱ 41
contemptores, & admiramini, & ἀφα-
καταφρονηταὶ, καὶ θαυμάσατε καὶ ὀπτανέ-
cite, & ‖ euanescite: quia opus ego ope-
σατε, καὶ ἀφανίσθητε, ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργά-
ror in diebus vestris, "cui non crede-
ζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ᾧ οὐ μὴ πιστεύ-
tis si quis enarrauerit vobis. Exeuntibus
σητε, ἐάν τις ἐκδιηγῆται ὑμῖν. ἐξιόντων 42
autem illis *ex synagoga Iudæorum,
δὲ αὐτῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν ἰουδαίων,

iam non reuersurum

‖ & aliás

in sua

quum administrasset,

qui credit

vobis quod est

‖ disperdimini:

opus quod

rogabãt vt

rogabant

παρεκάλουν τὰ
iam narrari
τὰ λαληθῆναι
Soluta ai
43 λυθείσης
fuit multi
σαν πολλοὶ τῶν
elytarum Pau
λυτῶν τῶν παυ
adloquentes
προσλαλοῦντα
manere grati
44 μένειν τῇ χάρ
sabbato, pe
σαββάτῳ, φε
dire ver
45 κοῦσαι τὸν λό
iudxi
ἰουδαῖοι τοῖς ὑ
contradicebant
ἀντέλεγον τοῖ
tradicentes &
46 πλέγοντες καὶ
ta eusi
σασάμενοι δ
runt: Vobis *era
πον, ὑμῖν λῶ
verbum
τὸν λόγον τοῦ
illud, & ‖
αὐτὸν, καὶ ἀ
æternæ vitæ
αἰωνίου ζωῆς
Sic enim
47 οὕτω γὰρ
sui te in lu
θεικέ σε εἰς
salutem vsque
σωτηρίαν ἕω

rogarunt gentes in sequens Sabba-
παρεκάλουν τὰ ἔθνη εἰς τὸ μεταξὺ σάββα-
tum narrari sibi eadem verba.
τον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ αὐτὰ ῥήματα.
Soluta autem synagoga, sequuti
43 λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς, ἠκολούθη-
sunt multi Iudæorum & colentium Deũ* pros-
σαν πολλοὶ τῶν ἰουδαίων καὶ τῶν σεβομένων θεοσ-
elytarum Paulum, & Barnabam, qui
ήλυτων τῷ παύλῳ, καὶ τῷ βαρνάβᾳ, οἵτινες
adloquentes eos suadebant eis ρ per-
προσλαλοῦντες αὐτοῖς, ἔπειθον αὐτοὺς ὁμ-
manere gratiæ Dei. " Ipso ; veniente
44 μένειν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ. τῷ τε ἐρχομένῳ
sabbato, pene vniuersa ciuitas conuenit au-
σαββάτῳ, σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀ-
dire verbum Dei. Videntes autem
45 κοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἰδόντες δὲ οἱ
Iudæi turbas, repleti sunt zelo, &
ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους, † ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ
contradicebant* illis à Paulo " dictis, con-
ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένοις, αὐ-
tradicentes & blasphemantes. || Liber-
46 πλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες. παῤῥη-
ta ergò verò Paulus & Barnabas, dixe-
σιασάμενοι δὲ ὁ παῦλος καὶ ὁ βαρνάβας, εἶπ-
runt: Vobis* erat necessarium primùm loqui
αν, ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαλεῖσθαι
verbum Dei: quandoquidem verò repellitis
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε
illud; & " non dignos iudicatis vosipsos
αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς
æternæ vitæ, ecce conuertimur ad Gentes.
αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη.
Sic enim præcepit nobis Dominus: Po-
47 οὕτω γὰρ ἐνετείλατο ἡμῖν ὁ κύριος, τέ-
sui te in lucem Gentium, " ad exigendum te in
θεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναί σε εἰς
salutem vsque ad extremum terræ.
σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.

sequẽti Sabbato loquerentur
|| hæc. Quumque dimissa esset
* aduenarum
ρ vt permanerẽt in gratia
" Sequenti verò
† πλήθομαι
" his quæ
" dicebantur,
|| Tunc constanter
* oportebat
" sed quoniam
|| indignos
" vt sis

Audientes autē Gentes, gauisæ sunt, & glori-
ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη, ἐχάρησαν καὶ ἐδό- 48
ficabant verbum Domini, & crediderūt quot-
ξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ ἐπίστευσαν ὅσ-
quot erant præordinati ad vitam æternam.
σοι ἦσαν † τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

|| Perferebatur autem verbū Domini per uni-
διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ κυρίου δι' ὅ- 49
uersam regionem. At Iudæi * concita-
λης τῆς χώρας. οἱ δὲ ἰουδαῖοι † παρώ- 50
uerunt religiosas mulieres, & ho-
τρυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας, καὶ τὰς εὐ-
nestas, & primos ciuitatis, & exci-
σχήμονας, καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, καὶ ἐπή-
tauerū: persequutionē in Paulum &
γειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν παῦλον καὶ τὸν
Barnabam, & eiecerunt eos de finibus
βαρνάβαν, καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων
suis. ¶ Illi verò * excutientes pulue-
αὐτῶν. οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κονιορ- 51
rem pedum suorum in eos, venerunt in
τὸν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ' αὐτοὺς, ἦλθον εἰς
Iconium. At discipuli || replebantur gau-
ἰκόνιον. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληρούντο χα- 52
dio, & Spiritu sancto.
ρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου.

† τάττω || Disseminabatur * autem † παρατρύνω ¶ At * excusso puluere || quoque

CAP. XIIII. ιδ'.

Factū est autē in Iconio iuxta illud ipsum in-
Ἐγένετο δὲ ἐν ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰς- 1
troire eos in synagogam Iu-
ελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν ἰου-
dæorum, & * loqui ita, vt crederet
δαίων, καὶ λαλῆσαι οὕτως, ὥστε πιστεῦσαι
Iudæorumq; & Græcorū || multa multitudo.
ἰουδαίων τε καὶ ἑλλήνων πολὺ πλῆθος.
" At incrediuli * Iudæi suscitauerunt,
οἱ δὲ ἀπειθοῦντες ἰουδαῖοι ἐπήγειραν 2

" Iconij, vt simul introirent * loquerentur || copiosa " Qui verò * fuerunt

& || ma-

& ‖ *malè affectas reddiderũt* animas Gẽtiũ aduersus
καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ
fratres. Multo *quidẽ* igitur tẽpore
3 τῶν ἀδελφῶν. ἱκανὸν μὲν οὖν χρόνον
demorati sunt, * *liberè loquentes* in Domino
διέτριψαν, παῤῥησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ
" *testante* verbo gratiæ suæ,
τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ,
dante signa & prodigia fieri per
διδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν
manus eorum. Diuisa est autem multitudo
4 χειρῶν αὐτῶν. † ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος
ciuitatis: & ‖ *hi* quidem erant cum Iu-
τῆς πόλεως· καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς ἰου-
dæis, ‖ *hi* verò cum *Apostolis.*
δαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις.
* *Vt* autẽ factus esset impetus Gentiliumque
5 ὡς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε
& Iudæorum cum principibus suis, " *in*
καὶ ἰουδαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν, ὑ-
iuriari & lapidare eos:
βρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτοὺς,
Intelligentes confugerunt ad ciuitates
6 συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις
Lycaoniæ, Lystram & Derben, &
τῆς λυκαονίας, λύστραν καὶ δέρβην, καὶ τὴν
*circũ regionẽ, & ibi erant euangelizantes. ‖
περίχωρον, κἀκεῖ ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι.
Et quidam vir *in* Lystris ? *impotens*
7 καί τις ἀνὴρ ἐν λύστροις ἀδύνατος τοῖς
pedibus sedebat, claudus ex vtero matris suæ
ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ
subsistens, qui nunquam ambulauerat.
ὑπάρχων, ὃς οὐδέποτε περιεπατήκει.
Hic audiuit Paulum loquentem: qui in-
8 οὗτος ἤκουε τοῦ παύλου λαλοῦντος· ὃς ἀ-
tuitus eũ, & videns quia fidem haberet *ad sal-*
τενίσας αὐτῷ, καὶ ἰδὼν ὅτι πίστιν ἔχει τοῦ σω-
num fieri, Dixit magna voce, *Tibi dico*,
9 θῆναι, εἶπε μεγάλῃ τῇ φωνῇ σοι λέγω,

‖ ad iracundiam concitauerunt

* fiducialiter agentes

" testimoniũ perhibente

† φέρομαι

‖ quidam

* Quum

" vt contumelijs afficerent, & lapidarent

* vniuersam in circuitu

‖ Et commota est omnis multitudo in doctrina eorum. Paulus autem & Barnabas morabantur Lystris.

? infirmus

‖ vt saluus fieret,

ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀνά-
in nomine Domini Iesu Christi, sur-
στηθι ὀρθὸς ἐπὶ τοῖς πόδας σου ὀρθός. καὶ ἥλατο,
ge super pedes tuos rectus. & exiluit
& ambulabat. At turba *videtes quod fe-
καὶ περιεπάτει. οἱ δὲ ὄχλοι ἰδόντες ὃ ἐ- 10
cerat Paulus, leuauerunt vocem suam,
ποίησεν ὁ Παῦλος, ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν
Lycaonicè dicentes: Dij similes ho-
Λυκαονιστὶ λέγοντες, οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀν-
minibus, descenderunt ad nos. ‖Voca-
θρώποις, κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς. ἐκά- 11
bantque quidem Barnabam, Iouem: ac Pau-
λουν τε τὸν μὲν Βαρνάβαν, Διὰ τὸν δὲ Παῦ-
lum*, Mercurium, quoniam ipse erat dux
λον, Ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγούμενος
verbi. At sacerdos‡ Iouis *existentis
τοῦ λόγου. ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ Διὸς τοῦ ὄντος Ἰα-
ante ciuitatem eorum, tauros & coro-
πετὰ τῆς πόλεως αὐτῶν, ταύρους καὶ στέμμα-
nas ante ianuas adferens, cum *tur-
τα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχ-
bis volebat sacrificare. ‖Audientes autem Apo-
λοις ἤθελε θύειν. ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἀπό- 13
stoli, Barnabas & Paulus, *dirumpentes
στολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος, διαρρήξαντες
pallia sua, insilierunt in tur-
τὰ ἱμάτια αὐτῶν, † εἰσεπήδησαν εἰς τὸν ὄχ-
bam, clamantes, Et dicentes, Viri, quid
λον, κράζοντες, καὶ λέγοντες, ἄνδρες, τί 14
hæc facitis? & nos similiter passibiles su-
ταῦτα ποιεῖτε; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσ-
mus vobis homines, annunciantes vobis
μὲν ὑμῖν ἄνθρωποι, εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς
ab his vanis conuerti ad
ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν
Deum viuum, qui fecit cælum &
θεὸν τὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ
terram, & mare, & omnia quæ
τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ

† ἅλλομαι
* autem quũ vidissent

* similes facti
‖ Et

* verò

‡ quoque
* qui erat

* populis

‖ Quod vbi audierunt

* conscissis tunicis suis, exilierunt in turbas,
† εἰσπηδάω

* mortales similes

‖in eis. Qui in præteritis gene-
15 ἐν αὐτοῖς· ὃς ἐν ταῖς † παρωχημέναις γε-
rationibus dimisit omnes Gentes ingredi
νεαῖς εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς
vias suas. *Quamquã non *insestatũ semet-
16 ὁδοῖς αὐτῶν. καίτοιγε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυ-
ipsum reliquit, benefaciens, ρ *cælitus nobis*,
τὸν ἀφῆκεν, ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ἡμῖν
pluuias dans, & tempora fructifera, im-
ὑετοὺς διδοὺς, καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμ-
plens cibo & lætitia cor-
πιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρ-
da nostra. Et hæc dicentes, vix
17 δίας ἡμῶν. καὶ ταῦτα λέγοντες, μόλις
sedauerunt turbas ‖ *ad nõ sacrificandũ si-*
κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐ-
bi. *Cunctantibus verò ipsis, & do-*
18 τοῖς. διατεινόντων δὲ αὐτῶν, καὶ δι-
centibus, superuenerunt ab Antiochia & Ico-
δασκόντων, ἐπῆλθαν ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ Ἰκο-
nio Iudæi, & ρ *suadentes* turbis, &
νίου Ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους, καὶ
lapidantes ‖ Paulum, traxerunt extra ciui-
λιθάσαντες τὸν Παῦλον, ἔσυρον ἔξω τῆς πό-
tatem, æstimantes eum mortuum esse. Cir-
19 λεως, νομίσαντες αὐτὸν τεθνάναι. κυ-
cumdantibus autem eum discipulis, surgens
κλωσάντων δὲ αὐτὸν τῶν μαθητῶν, ἀναστὰς
intrauit *in* ciuitatem, & " *post idie*
εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τῇ ἐπαύριον
exiit cum Barnaba in Derben.
ἐξῆλθε σὺν τῷ Βαρνάβᾳ εἰς Δέρβην.
Euangelizantésque ciuitati illi;
20 Εὐαγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν ἐκείνην,
& ρ *docentes* multos, reuersi sunt in
καὶ μαθητεύσαντες ἱκανοὺς, ὑπέστρεψαν εἰς
Lystram, & Iconium, & Antiochiam,
τὴν Λύστραν, καὶ Ἰκόνιον, καὶ Ἀντιόχειαν,
Confirmantes animas discipulorum,
21 ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν,

‖ sunt
† παρεγίχομαι

* Et quidem
* sine testimonio
ρ de cælo

‖ ne immolarent

" autem quidam
ρ persuasis

‖ que

" postera die profectus est

* Quumque euangelizassent
ρ docuissent

exhor-

|| que vt permanerent in

* Et quum constituissent

" singulas ecclesias, & orassent

* que

|| Domini,

* Quum venissent

" congregassent

|| retulerunt

exhortantes || *permanere* fide, & quoniã
παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι
per multas tribulationes oportet nos intrare
διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν
in regnum Dei. * Ordinan- 22
εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. χειροτονήσαν-
tes autem illis presbyteros per " eccle-
τες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλη-
siam, precati cũ ieiunationibus, cõmẽdauerũt
σίαν, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν, παρέθεντο
eos Domino in quem crediderunt.
αὐτοὺς τῷ κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν.
Et transeuntes * Pisidiam, venerunt in
καὶ διελθόντες τὴν Πισιδίαν, ἦλθον εἰς 23
Pamphyliam. Et loquentes in Perge
Παμφυλίαν. καὶ λαλήσαντες ἐν Πέργῃ 24
verbum ", descenderunt in Attaliam.
τὸν λόγον, κατέβησαν εἰς Ἀτταλείαν.
Et inde abnauigauerunt in Antiochiam,
κἀκεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς Ἀντιόχειαν, 25
vnde erant traditi gratiæ
ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ
Dei in opus quod compleuerunt. Adue- 26
θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν. παρα-
nientes autem & " congregantes eccle-
γενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλη-
siam, || *annunciauerunt* quanta fecisset Deus
σίαν, ἀνήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς
cum illis, & quia aperuisset Gentibus
μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι
ostium fidei. Morati sunt autẽ *illic* tem- 27
θύραν πίστεως. διέτριβον δὲ ἐκεῖ χρό-
pus non modicum cum discipulis.
νον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

CAP. XV. ιε'.

Et quidam descendentes de Iudæa,
Καὶ τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, 1

doce-

docebant
ἐδίδασκον τοὺς
cidamini * n
πιστεύσατε τῷ ἐ
uari.
2 θλῦσαι· γε
piatione non ex
πίστεως οὐκ ὀλί
aduersus illos,
πρὸς αὐτοὺς,
Barnabam, &
βαρναβᾶν, κα
Apostolo
τοὺς ἀποστόλο
salem, * de
σαλὴμ, περὶ
Illi *quidem*
3 εἰ μὲν οὖ
clesia, per tra
κλησίας, διήρ
riam, nar
ρειαν, ἐκδιη
Gentium, & fac
ἐθνῶν, καὶ ἐπ
fratribus.
4 τοῖς ἀδελφοῖς
rosolymam,
ρουσαλὴμ,
sia, & *
σίας, καὶ τῶν
" annũciauerunt
ἀνήγγειλαν τ
illis. Ex
5 αὐτῶν. ἐξ
hæresi
αἱρέσεως τῶν
centes, Quia op
γοντες, ὅτι δ
pere q; seru
γέλλειν τε τη

docebant fratres, Quia || *si non* circum-
ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφοὺς, ὅτι ἐὰν μὴ περι-
cidamini * *more* Moysi, non potestis sal-
τέμνησθε τῷ ἔθει μωϋσέως, οὐ δύνασθε σω-
uari. Facta ergo seditione & disce-
2 θῆναι. γενομένης οὖν στάσεως καὶ συζη-
pratione non exigua Paulo & Barnabæ
τήσεως οὐκ ὀλίγης τῷ παύλῳ καὶ τῷ βαρνάβᾳ
aduersus illos, statuerunt || *ascendere Paulum &*
πρὸς αὐτοὺς, ἔταξαν ἀναβαίνειν παῦλον καὶ
Barnabam, & quosdam alios ex illis ad
βαρνάβαν, καί τινας ἄλλους ἐξ αὐτῶν πρὸς
Apostolos & presbyteros in Hieru-
τοὺς ἀπόστολους καὶ πρεσβυτέρους εἰς ἱερου-
salem, * *de* quæstione hac.
σαλὴμ, περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.
Illi *quidem* ergo " *premissi* ab ec-
3 οἱ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκ-
clesia, pertransibant Phœnicen, & Sama-
κλησίας, διήρχοντο τήν φοινίκην, καὶ σαμά-
riam, narrantes conuersionem
ρειαν, ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν
Gentium, & faciebant gaudium magnũ omnibus
ἐθνῶν, καὶ ἐποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσι
fratribus. || *Aduenientes* autẽ in Hie-
4 τοῖς ἀδελφοῖς. παραγενόμενοι δὲ εἰς ἱε-
rosolymam, suscepti sunt ab Eccle-
ρουσαλὴμ, ἀπεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλη-
sia, & * Apostolis, & senioribus,
σίας, καὶ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων,
" *annũciauerunt*q quanta Deus fecisset cum
ἀνήγγειλάν τε ὅσα ὁ θεὸς ἐποίησε μετ'
illis. Exsurrexerunt autem quidam de
5 αὐτῶν. ἐξανέστησαν δὲ τινες τῶν ἀπὸ τῆς
hæresi Pharisæorum, || *credentes*, di-
αἱρέσεως τῶν φαρισαίων, πεπιστευκότες, λέ-
centes, Quia oportet * *circumcidere* eos præci-
γοντες, ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς, παραγ-
pere "q; seruare legem Moysi.
γέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον μωϋσέως.

|| nisi
* secundùm morem
" minima
|| vt ascenderent Paulus & Barnabas, & quidam alij ex illis
* super
" deducti
|| Quum venissent
* ab
" annunciantes
|| qui crediderunt,
* circumcidi
* quoque

* Conuenerunt que

p Quum magna

‖ conquisitio fieret,

*Cõgregati sunt autem Apostoli & se-
συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσ 6
niores videre de verbo hoc. ‖ Mul-
βύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου. πολ- 7
ta autem ‖ conquisitione facta, surgens Pe-
λῆς δὲ συζητήσεως γενομένης, ἀναστὰς πέ-
trus dixit ad eos, Viri fratres, vos
τρος εἶπε πρὸς αὐτούς, ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς
scitis quoniam à diebus antiquis Deus
ἐπίστασθε ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ θεὸς
in nobis elegit, per os meum au-
ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο, διὰ τοῦ στόματός μου ἀ-
dire Gentes verbum Euangelij, &
κοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου, καὶ
credere. Et "corda nosceus Deus *testa-
πιστεῦσαι. καὶ ὁ καρδιογνώστης θεὸς ἐμαρ- 8
mu est eis, dans illis Spiritum
τύρησεν αὐτοῖς, δοὺς αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ
sanctum, sicut & nobis: Et nihil disce-
ἅγιον, καθὼς καὶ ἡμῖν· καὶ οὐδὲν διέκρι- 9
nuit inter nosque & illos, fide pu-
νε μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει κα-
rificans corda eorum. Nunc ergo
θαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν. νῦν οὖν 10
quid tentatis Deum, imponere iugũ super
τί πειράζετε τὸν θεὸν, ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ

* qui nouit corda

* testimoniũ perhibuit

q ceruices

† ἰσχύω

† σιγάω

q ceruicem discipulorum, quod neque pa-
τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πα-
tres nostri neque nos potuimus portare?
τέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς † ἰσχύσαμεν βαστάσαι;
Sed per gratiam Domini Iesu Chri-
ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος κυρίου Ἰησοῦ χρι- 11
sti credimus saluari, quemadmodum &
στοῦ πιστεύομεν σωθῆναι, καθ' ὃν τρόπον κά-
illi. Tacuit autem omnis multitudo,
κεῖνοι. * ἐσίγησε δὲ ἅπαν τὸ πλῆθος, 12
& audiebant Barnabam & Paulum narrantes
καὶ ἤκουον βαρναβᾶ καὶ παύλου ἐξηγουμένων
quanta fecisset Deus signa & prodigia in
ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν

Gentibus per eos. *Post autem tace-
13 τοῖς ἔθνεσιν δι' αὐτῶν. μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς, ἀπεκρίθη ἰάκωβος, λέγων, ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἀκούσατέ μου. συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν ὀνόματι αὐτοῦ. καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι
14 ri fratres, audite me. Simeon narrauit quemadmodũ primùm Deus ρ reſpe-
15 ſumere ex Gẽtibus populũ ‖ in nomine ſuo. Et huic concordant verba
15 τῶν προφητῶν, καθὼς γέγραπται, μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω, καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαβὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ † κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, καὶ ἀνορθώσω αὐτήν. ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον, καὶ πάντα
17 ri hominum Dominum, & omnes Gentes ſuper quas inuocatũ eſt nomen meum ſuper eos, dicit Dominus faciens hæc omnia: q Quæ ſunt notæ à ſeculo * ei.
18 τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτοὺς, λέγει κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα. ἃ ἐστι γνωστὰ ἀπ' αἰῶνος αὐτῷ. Ideo ego iudico non ‖ obturbari eos qui ex
19 διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ Gentibus * conuersos ad Deum: Sed
20 ρ mittere eis ad abſtinendum à con- ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων καὶ τῆς πορνείας, & ſuffocati, & ſanguinis. καὶ τοῦ πνικτοῦ, καὶ τοῦ αἵματος.

* Et postquã tacuerunt,

ρ visitauit

‖ nomini

† quod decidit

† καθαιρέω

q Notum

* est Domino opus suũ. Propter quod

‖ inquietari

* conuertuntur

ρ scribere ad eos vt abstineant se

† fornicatione, & suffocatis, & sanguine.

Moyses enim *ex generationibus* antiquis * *per*
μωσῆς γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ 21
ciuitatem predicantes cum habet, in
πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει, ἐν ταῖς
synagogis ‖ per omne sabbatum * *le-*
συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινω-
ctus. Tunc ‖ *visum est* Apostolis, &
σκόμενος. τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις, καὶ 22
seniorib̃us cum omni ecclesia,
τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ,
* *electos* viros ex eis ‖ mittere in
ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς
Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Iu-
ἀντιόχειαν σὺν τῷ παύλῳ καὶ βαρνάβᾳ, ἰοῦ-
dam ° *cognominatum* Barsabam, & Silam,
δαν τὸν ὁ ἐπικαλούμενον βαρσαβᾶν καὶ σίλαν,
viros ‖ *ductores* in fratribus:
ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς.
Scribentes per manus eorum *hæc*: A-
γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε· οἱ ἀ- 23
postoli, & seniores, & fratres,
πόστολοι, καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ ἀδελφοί,
his qui * *apud* Antiochiam, & Syriam, & Cili-
τοῖς κατὰ τὴν ἀντιόχειαν, καὶ συρίαν, καὶ κιλι-
ciem fratribus, qui ex Gentibus, *gaudere.*
κίαν ἀδελφοῖς, τοῖς ἐξ ἐθνῶν. χαίρειν.
Quoniam quidem audiuimus quia quidam ‖ ex-
ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξελ- 24
euntes, turbauerunt vos verbis, * *labefa-*
θόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις, ἀνασκευά-
ctantes animas vestras, *dicentes* circumci-
ζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν λέγοντες περιτέμνε-
di, & seruare *legem*, quibus non mandaui-
σθαι, καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ † διεστειλά-
mus: ‖ *Visum est* nobis * *factis* concordi-
μεθα· ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμα- 25
ter, *electos* viros ‖ mittere ad
δὸν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμψαι πρὸς
vos, cum ‖ *dilectis* nostris Barnaba
ὑμᾶς, σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν βαρνάβᾳ

‖ à temporibus
* in singulis ciuitatibus qui prædicent
‖ vbi
* legitur.
‖ placuit
* eligere
‖ &
° qui cognominabatur Barsabas,
‖ primos
* sunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ
‖ salutem.
Quoniam
‖ ex nobis
* euertentes
† διεστειλόμεθα
‖ Placuit
* collectis in vnũ, eligere
‖ &
‖ charissimis

& Pau-

& Paulo, Hominibus ‖ tradentibus
26 καὶ Παύλῳ, ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς
animas suas pro nomine Domini
ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου
nostri Iesu Christi. Misimus ergo
27 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἀπεσταλκαμεν οὖν
Iudam & Silam, * & eos per sermonem annũ-
Ἰούδαν καὶ Σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγ-
ciantes eadem. Visum est enim sancto
28 γέλλοντας τὰ αὐτά. ἔδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ
Spiritui & nobis, nihil amplius imponere
πνεύματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι
vobis ‖ onus, quàm ρ necessarium horum:
ὑμῖν βάρος, πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων,
Abstinere immolatis simulachrorũ, & sangui-
29 ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων, καὶ αἵμα-
ne, & suffocato, & fornicatione: & quæcumq; non
τος, καὶ πνικτοῦ, καὶ πορνείας· καὶ ὅσα μὴ
vultis vobisipsis fieri, aliis ne facite:
θέλετε ἑαυτοῖς γίνεσθαι, ἑτέροις μὴ ποιεῖτε·
‖ ex quibus custodientes vosipsos, bene ageris.
ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς, εὖ πράξετε.
Valete. Illi quidem ergo dimissi, ϱ vene-
30 ἔρρωσθε. οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες, ἦλ-
runt in Antiochiam, & * congregantes multitu
θον εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆ-
dinem tradiderunt epistolam. ϱ Legen-
31 θος, ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολήν. ἀναγνό-
tes autem gauisi sunt super ‖ cohortatione.
τες δὲ ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει.
Iudas ϱ; & Silas, & ipsi prophetæ
32 Ἰούδας τε καὶ Σίλας, καὶ αὐτοὶ προφῆται
* existẽtes, per sermonem multum exhortati sunt
ὄντες, διὰ λόγου πολλοῦ παρεκάλεσαν τοὺς
fratres, & confirmauerunt. ϱ Facientes
33 ἀδελφοὺς καὶ ἐπεστήριξαν. ποιήσαντες
autem tempus, dimissi sunt cum pace à
δὲ χρόνον, ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης ἀπὸ
fratribus ad * Apostolos.
τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους.

‖ qui tradiderunt

* qui & ipsi vobis verbis referent

‖ vltra

‖ oneris,
ρ hæc necessaria: Vt abstineatis vos ab

‖ à

ϱ descenderunt

* congregata multitudine,

ρ Quam quũ legissent,

‖ consolatione.

autem

* quũ essent, verbo plurimo consolati

ϱ acto

‖ ibi aliquanto tempore,
* eos qui misserant illos.

Visum est autem Silæ remanere ibi.*
ἔδοξε δὲ τῷ σίλᾳ ὑπομεῖναι αὐτοῦ. 34
Paulus autem & Barnabas demorabãtur ρin
παῦλος δὲ καὶ βαρνάβας διέτριβον ἐν 35
Antiochia, docentes & euangelizantes
ἀντιοχείᾳ, διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι
cum & aliis pluribus verbum Domini.
μετὰ καὶ ἑτέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ κυρίου.
Post autem aliquot dies dixit Paulus ad
μετὰ δέ τινας ἡμέρας εἶπε παῦλος πρὸς 36
Barnabam: Reuertentes iam visitemus
βαρνάβαν, ὑπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα
fratres nostros per ‖ omnem ciuitatem, in
τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν πόλιν, ἐν
quibus "annunciauimus verbum Domini,
αἷς κατηγγείλαμεν τὸν λόγον τοῦ κυρίου,
quomodo* habeãt. Barnabas autem ϙ consu-
πῶς ἔχουσι. βαρνάβας δὲ ἐβουλεύ- 37
luit coassumere* Ioannem ρ vo-
σατο συμπαραλαβεῖν τὸν ἰωάννην τὸν κα-
catum Marcum: Paulus autẽ ‖ ducebat illũ
λούμενον μάρκον· παῦλος δὲ ἠξίου τὸν 38
abstinentem ab eis de Pamphylia, &
ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ παμφυλίας, καὶ
non "coeuntem eis in opus, non *co-
μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ συμ-
assumere hunc. Facta est ϙ ergo irri-
παραλαβεῖν τοῦτον. ἐγένετο οὖν παρο- 39
tatio, ita vt * abscedere eos ab
ξυσμός, ὥστε ἀποχωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ'
inuicem, ρipsumq; Barnabam assumentem
ἀλλήλων, τόν τε βαρνάβαν παραλαβόντα τὸν
Marcum, enauigare in Cyprum. Paulus
μάρκον, ἐκπλεῦσαι εἰς κύπρον. παῦλος 40
verò ‖ eligens Silam, abiit, tra-
δὲ ἐπιλεξάμενος σίλαν, ἐξῆλθε, παρα-
ditus gratiæ Dei à fratri-
δοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελ-
bus. Perambulabat autem Syriam & Ci-
φῶν. διήρχετο δὲ τὴν συρίαν καὶ κι- 41

liciam,

* Iudas autem solus abiit Hierusalem.
ρAntiochiæ,
‖ vniuersas ciuitates,
" prædicauimus
* se
ϙ volebat secum
* &
ρ qui cognominabatur Marcus.
: rogabat eũ, vt qui discessisset
" venisset cũ
* debere recipi.
ϙ autem dissensio,
*discederent
ρ & Barnabas quidem assumpto Marco, nauigaret
‖ electo Sila, profectus est,

liciam, confirmans ecclesias, præcipiens
λικίαν, ὁπηρέζων τὰς ἐκκλησίας.
custodire præcepta Apostolorum & seniorum.

CAP. XVI. ιϛ'.

Peruenit autem in Derben & Ly-
1 † Κατήντησε δὲ εἰς δέρβην καὶ λύ-
stram, & ecce discipulus quidam erat*, nomine
τραν· καὶ ἰδοὺ μαθητής τις ἦν, ὀνόματι
Timotheus, filius mulieris ρcuiusdam Iudææ
τιμόθεος, υἱὸς γυναικός τινος ἰουδαίας
fidelis, patre‖autem Græco. Qui testimonio
2 πιστῆς, πατρὸς δὲ ἕλληνος. ὃς ἐμαρτυ-
probabatur ab his qui in Lystris" & Iconio *fratri-
ρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν λύστροις καὶ ἰκονίῳ ἀδελ-
bus. Hunc voluit Paulus cum
3 φῶν. τοῦτον ἠθέλησεν ὁ παῦλος σὺν
se proficisci: & assumens circumcidit
αὐτῷ ἐξελθεῖν· καὶ λαβὼν περιέτεμεν τὸν
eum propter Iudæos ϱexistentes in
αὐτὸν διὰ τοὺς ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τοῖς
locis illis: sciebant enim omnes
τόποις ἐκείνοις, ἤδεισαν γὰρ ἅπαντες τὸν
*patrem eius, quòd Græcus erat.
πατέρα αὐτοῦ, ὅτι ἕλλην ὑπῆρχεν.
Quum autem pertransirent ciuitates, tra-
4 ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρε-
debant eis custodire dogmata
δίδουν αὐτοῖς φυλάττειν τὰ δόγματα τὰ
ρiudicata ab Apostolis & se-
κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσ-
nioribus qui in ‖Hierusalem. Ipsæ quidē ergo
5 βυτέρων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ. αἱ μὲν οὖν
ecclesiæ confirmabantur fide, & abunda-
ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει, καὶ ἐπερισ-
bant numero "per diem.
σευον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν.

† καταντάω
* ibi,
ρ viduæ

‖ Gentili. Huic testimonium bonum reddebant
" erant
* fratres.

ϱ qui erant

* quòd pater eius Gentilis

ρ quæ erant decreta
‖ Hierosolymis erant. Et

" quotidie

Transeuntes autem Phrygiam & ‖Ga-
διελθόντες δὲ τὴν φρυγίαν καὶ τὴν γα- 6
latiam regionem, vetati* à sancto
λατικὴν χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου
Spiritu loqui verbum in Asia:
πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ ἀσίᾳ·
"Venientes versus Mysiam, tentabant ‖versus
ἐλθόντες κατὰ τὴν μυσίαν, ἐπείραζον κατὰ 7
Bithyniam ire: & non permisit eos
τὴν βιθυνίαν πορευθῆναι· καὶ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς
Spiritus ϱ. *Praetereuntes autem Mysiam,
τὸ πνεῦμα· παρελθόντες δὲ τὴν μυσίαν, 8
descenderunt in Troadem. Et visio per
κατέβησαν εἰς τρωάδα. καὶ ὅραμα διὰ 9
noctem ‖conspecta est Paulo: Vir quidã erat
τῆς νυκτὸς ὤφθη τῷ παύλῳ· ἀνήρ τις ἦν
Macedo stans* deprecans eum, & di-
μακεδὼν, ἑστὼς παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ λέ-
cens: Transiens in Macedoniam adiuua nos.
γων, διαβὰς εἰς μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν.
Vt autem visum vidit, statim quæsi-
ὡς δὲ τὸ ὅραμα εἶδεν εὐθέως ἐζητή- 10
uimus proficisci in Macedoniam, "co-
σαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν μακεδονίαν, συμ-
instructi quòd vocasset nos ϱ Dominus
βιβάζοντες ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ κύριος
eu:ngelizare eis. ‖ Prouecti ergo
εὐαγγελίσασθαι αὐτοῖς. εὐθυδρομήσαντες οὖν 11
à Troade, * rectà cucurrimus in Sa-
ἀπὸ τῆς τρωάδος εὐθυδρομήσαμεν εἰς σα-
mothraciam: ϱ ipsaq; "adexistenti in Neapolim.
μοθρᾴκην· τῇ τε ἐπιούσῃ εἰς νεάπολιν.
‖Indeque in Philippos, quæ est pri-
ἐκεῖθέν τε εἰς φιλίππους, ἥτις ἐστὶ πρώ- 12
ma partis Macedoniæ ciuitas, Colo-
τη τῆς μερίδος τῆς μακεδονίας πόλις κολω-
nia: eramus autem in hac vrbe * versan-
νία· ἦμεν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει διατρίβον-
tes dies aliquot. Ipsaq; die" sab-
τες ἡμέρας τινάς. τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαβ- 13

‖ Galatiæ
* sunt
" Quum venissent autem in
‖ in
ϱ Iesu.
* Quum pertransissent
‖ ostensa
* &
" certi facti
ϱ Deus
‖ Nauigantes autem
* recto cursu venimus
ϱ & sequenti die
‖ Et
* consistentes
" autem

batorum egressi sumus || *extra urbem* iuxta flu-
βάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως παρὰ πο-
men, vbi * *solebat* oratio esse: & se-
ταμόν, οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι· καὶ κα-
dentes loquebamur ♀ *conuenientibus* mu-
θίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυ-
lieribus. Et quædã mulier nomine Lydia, *pur-*
14 ναιξί. καί τις γυνὴ ὀνόματι Λυδία πορ-
pura venditrix, ciuitatis Thyatirenorum, colens
φυρόπωλις, πόλεως Θυατείρων, σεβομένη
Deum, audiuit: cuius Dominus aperuit
τὸν θεὸν, ἤκουεν· ἧς ὁ κύριος διανοίξαι τὴν
cor, intendere * *effatis* à
καρδίαν, προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ
Paulo. || *Vt autem baptizata* * *est* & do-
15 παύλου. ὡς δὲ ἐβαπτίσθη, καὶ ὁ οἶ-
mus eius, deprecata est, dicens: Si iudi-
κος αὐτῆς, παρεκάλεσε λέγουσα, εἰ κεκρί-
castis me fidelem Domino esse, ♀ *ingredientes* in
κατέ με πιστὴν τῷ κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς
domum meam * manete: & coëgit
τὸν οἶκόν μου, μείνατε. καὶ παρεβιάσατο
nos. Factum est autem euntibus nobis ad
16 ἡμᾶς. ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς
orationem, puellam quandam habentẽ spiri-
προσευχὴν, παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦ-
tum " *pythonis occurrere* nobis: quæ quæstum
μα πύθωνος ἀπαντῆσαι ἡμῖν· ἥτις ἐργασίαν
♀ *multum* præstabat dominis suis * *va-*
πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαν-
ticinans. Hæc subsequuta
17 τευομένη. αὕτη κατακολουθήσασα τῷ
Paulum & nos, clamabat dicens: Isti
παύλῳ καὶ ἡμῖν, ἔκραζε λέγουσα, οὗτοι οἱ
homines serui Dei excelsi sunt,
ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσὶν,
qui annunciant || *nobis* viam salu-
οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτη-
tis. Hoc autẽ faciebat " *ad multos dies.*
18 ρίας. τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

|| foras portam
* videbatur
♀ quæ conuenerant
" purpuraria,
* his quæ dicebantur
|| Quum
* esset
♀ introite
* &
" pythonem obuiare
♀ magnum
* diuinando.
|| vobis
" multis dies

dolens autem Paulus, & conuer-
† διαπονοῦμαι † διαπονηθεὶς δὲ ὁ παῦλος, καὶ ἐπιστρέ-
sus, spiritui dixit: Præcipio tibi in
ψας, τῷ πνεύματι εἶπε, παραγγέλλω σοι ἐν
nomine Iesu Christi exire ab
τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ'
ea. & exiit eadem hora.
αὐτῆς. καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ.
Videntes autem domini eius quia exiuit
ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν 19
spes quæstus eorum, apprehendentes
ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, συλλαβόμενοι
Paulum & Silam, * traxerunt in
τὸν παῦλον καὶ τὸν σίλαν, εἵλκυσαν εἰς τὴν
forum ad principes. Et offe-
ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας. καὶ προσαγα- 20
rentes eos ' præfectis, dixerunt: Hi
γόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς εἶπον· οὗτοι οἱ
homines conturbant nostram ciuitatem,
ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν
‖ Iudæi subsistentes: Et annunciant
ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες· καὶ καταγγέλλουσιν 21
" mores, quos non licet nobis suscipere, ne-
ἔθη, ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι, οὐ-
que facere, * Romanis existentibus. Et ‖ consur-
δὲ ποιεῖν, ῥωμαίοις οὖσι. καὶ συνε- 22
rexit turba aduersus eos: & ✻ præfecti
πέστη ὄχλος κατ' αὐτῶν. καὶ οἱ στρατηγοὶ
ρ dirumpentes eorum ‖ vestes, iusserunt
περιρήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια, ἐκέλευον
' flagellare. Multasq; * imponentes eis
ῥαβδίζειν. πολλάς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς 23
plagas, immiserunt in ρ custodiam, mandan-
πληγὰς, ἔβαλον εἰς φυλακὴν, παραγγεί-
tes vinctorum custodi tuto custodire
λαντες τῷ δεσμοφύλακι ἀσφαλῶς τηρεῖν
eos. Qui ‖ mandatum tale " acci-
αὐτούς· ὃς παραγγελίαν τοιαύτην εἰλη- 24
piens, misit eos in interiorem car-
φὼς, ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυ-

* perduxerunt
ρ magistratibus,
‖ quum sint
' morem quē
* quum simus Romani,
‖ cucurrit plebs
✻ magistratus
ρ scissis
‖ tunicis,
" eos virgis cædi. Et quū
" imposuissent
ρ carcerem
præcipientes custodi vt diligenter custodiret
‖ quum præceptum
" accepisset,

cerem,

cerem, & pedes eorum strinxit * in
λακὴν, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς
lignum. Secundũ autem mediã noctem, Pau-
25 τὸ ξύλον. κατὰ δὲ μεσονύκτιον, παῦ-
lus & Silas orantes laudabant Deum:
λος καὶ σίλας προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν θεόν·
ꝑaudiebant autem eos ‖ vincti. Subitò
26 ἐπακροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι. ἄφνω
verò terræmotus factus est magnus, ita vt " mone-
δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆ-
ri fundamenta carceris: * aper-
ναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου· † ἀνεῴ-
ta sunt que statim ostia omnia, &
χθησάν τε παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι, καὶ
vniuersorũ vincula ꝗ remissa sunt. * Esomnis autẽ
27 πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη. ἔξυπνος δὲ
factus ꝑ vinctorum custos, & videns aper-
γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ ἰδὼν ἀνεῳγ-
tas ianuas carceris, ‖ educens
μένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος τὸ
gladium futurus erat seipsum interficere, æsti-
μάχαιραν ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομί-
mans effugisse vinctos. Cla-
28 ζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους. ἐφώ-
mauit autẽ voce magna Paulus, dicens,
νησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ παῦλος, λέγων,
Nihil feceris tibi ipsi " malum: vniuersi enim
μηδὲν πράξῃς σεαυτῷ κακόν· ἅπαντες γὰρ
sumus hîc. * Petens verò lumen, ir-
29 ἐσμεν ἐνθάδε. αἰτήσας δὲ φῶτα, εἰς-
rupit, & tremefactus factus, pro-
επήδησε, καὶ ἔντρομος γενόμενος, προσ-
cidit Paulo & Silæ ꝑ. Et pro-
30 έπεσε τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ. καὶ προ-
ducens eos foras, ait: Domini, quid me
αγαγὼν αὐτοὺς ἔξω, ἔφη, κύριοι, τί με
oportet facere vt ꝗ seruer? * Illi autẽ dixerũt:
31 δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ; οἱ δὲ εἶπον,
Crede in Dominum Iesum Christum,
πίστευσον ἐπὶ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστόν,

* ligno. Media nocte

ꝑ &
‖ qui in custodia erant.
" mouerentur
* &
† ἀνοίγω

ꝗ soluta
* Expergefactus
ꝑ carceris
‖ euaginato gladio volebat

" mali:

* Petitoque lumine, introgressus est,
ꝑ ad pedes.

ꝗ saluus fiãt
* At

|| saluus eris & || seruaberis tu & domus tua. Et loquuti
καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. καὶ ἐλάλη- 32
* cum sunt ei verbum Domini, * & omnibus
σαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ πᾶσι
qui erant in domo eius. Et tollens
τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ παραλαβὼν 33
eos in illa hora noctis, lauit
† λούω ἀυτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς, † ἔλουσεν
ϱ plagas eorum, ϱ à plagis, & baptizatus est ipse &
ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ
* omnis domus eius * continuò. || Perducénsque eos
|| Quumque perduxisset ϱ eis || sua οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα. ἀναγαγών τε αὐτοὺς 34
in domum suam, apposuit ϱ mensam,
εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρέθηκε τράπεζαν,
& lætatus est cum omni domo || credens
καὶ ἠγαλλιάσατο πανοικὶ πεπιστευκὼς τῷ
* Et quum dies factus esset, Deo. * Die autem facto, miserunt
θεῷ. ἡμέρας δὲ γενομένης, ἀπέστειλαν οἱ 35
magistratus lictores, dicentes: Dimit-
στρατηγοὶ τοὺς ῥαβδούχους, λέγοντες, ἀπόλυ-
te homines illos. Annunciauit
σον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους. ἀπήγγειλε 36
|| Paulo, autem carceris custos verba hæc || ad
δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς
Paulum, Quia miserunt magistratus
τὸν παῦλον, ὅτι ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ,
vt dimittamini. nunc igitur exeuntes ite
ἵνα ἀπολυθῆτε. νῦν οὖν ἐξελθόντες πορεύεσθε
in pace. As Paulus ait ad eos:
ἐν εἰρήνῃ. ὁ δὲ παῦλος ἔφη πρὸς αὐτούς, 37
' autem dixit eis: Cæsos Cadentes nos publicè indemnatos,
δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτους,
homines Romanos subsistentes miserunt in
ἀνθρώπους ῥωμαίους ὑπάρχοντας ἔβαλον εἰς
carcerem, & nunc occultè nos eii-
φυλακὴν, καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐκβάλ-
* ita: ϱ veniant & * eiiciant. ciunt? non * enim: sed ϱ venientes ipsi nos
λουσιν; οὐ γάρ· ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς
* educant. Renunciauerunt autem
ἐξαγαγέτωσαν. ἀπήγγειλαν δὲ τοῖς 38

magi-

magistratibus lictores verba hæc,
στρατηγοῖς οἱ ῥαβδοῦχοι τὰ ῥήματα ταῦτα·
& timuerunt ‖ *audientes* quòd Romani
καὶ ἐφοβήθησαν ἀκούσαντες ὅτι ῥωμαῖοί
essent. Et venientes deprecati sunt eos:
39 εἰσι. καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτοὺς·
& educentes rogabant * *egredi* vr-
καὶ ἐξαγαγόντες ἠρώτων ἐξελθεῖν τῆς πό-
be. Exeuntes autem de ' *custodia*,
40 λεως. ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς,
introierunt ad Lydiam: & ρ *videntes*
εἰσῆλθον πρὸς τὴν λυδίαν· καὶ ἰδόντες τοὺς
fratres, consolati sunt eos, & " *egres-*
ἀδελφοὺς, παρεκάλεσαν αὐτοὺς, καὶ ἐξ-
ſunt.
ῆλθον.

‖ que audito

* vt egrederentur de

' carcere,

ρ visis fratribus,

‖ profecti sunt.

CAP. XVII. ιζ'.

1 * *Iter facientes* autem Amphipolim & A-
Διοδεύσαντες δὲ τὴν ἀμφίπολιν καὶ ἀ-
polloniam, veneruntin Thessalonicam, vbi erat
πολλωνίαν, ἦλθον εἰς θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν
synagoga Iudæorum. Secundùm autē
2 ἡ συναγωγὴ τῶν ἰουδαίων. κατὰ δὲ τὸ
‖ *consuetum* Paulo introiuit ad eos, &
εἰωθὸς τῷ παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτοὺς, καὶ
per Sabbata tria disserebat eis de
ἐπὶ σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν
scripturis: Adaperiens & ϱ *proponens*,
3 γραφῶν· διανοίγων καὶ παρατιθέμενος,
quia Christum oportuit pati, & resurgere
ὅτι τὸν χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι
à mortuis: & quia hic est Christus Ie-
ἐκ νεκρῶν· καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ἰη-
sus, quem ego annuncio vob's. Et qui-
4 σοῦς ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. καὶ τι-
dam ex eis ‖ *persuasi sunt*, & adiuncti
νες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν, καὶ † προσεκλη-
ρώθη

* Quum perambulassent

‖ consuetudinem Paulus

ϱ insinuans

‖ crediderũt,

† προσκλη-
ρόω

* de colentibus Gentilibus magna
ρ & mulieres nobiles
‖ Zelantes
" assumentesque de vulgo
* turba facta
ϙ &
* Et quum non inuenissent
ρ hi qui orbem concitant, & huc venerunt:
‖ esse,
" plebem,
* accepta satisfactione
ρ à
* verò
ϙ dimiserunt

sunt Paulo & Silæ: & * reli-
θησαν τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ· τῷ τε σεβο-
giosorum Græcorum multa multitudo, ρ mulierumque
μένων ἑλλήνων πολὺ πλῆθος, γυναικῶν τε
primariarum non paucæ. ‖ Assumentes
τῶν πρώτων οὐ ὀλίγαι. προσλαβόμενοι 5
autem Iudæi " impersuasi circumforaneorũ
δὲ οἱ ἰουδαῖοι οἱ ἀπειθοῦντες τῶν ἀγοραίων
quosdam viros malos, & * turbam facien-
τινὰς ἄνδρας πονηροὺς, καὶ ὀχλοποιήσαν-
tes, concitauerunt ciuitatem: ϙ assistentesq;
τες, ἐθορύβουν τὴν πόλιν· ἐπιστάντες τε
domui Iasonis, quærebant eos produ-
τῇ οἰκίᾳ ἰάσονος, ἐζήτουν αὐτοὺς ἀγα-
cere in populum. * Nõ inuenientes autẽ eos,
γεῖν εἰς τὸ δῆμον. μὴ εὑρόντες δὲ αὐτοὺς, 6
trahebant Iasonem, & quosdam fratres ad
ἔσυρον τὸν ἰάσονα, καὶ τινὰς ἀδελφοὺς ἐπὶ
principes ciuitatis, clamantes, Quoniam ϙ ha-
τοὺς πολιτάρχας, βοῶντες, ὅτι οἱ τὴν οἰ-
bitatam subuertentes hi, & hic
κουμένην ἀναστατώσαντες οὗτοι, καὶ ἐνθάδε
adsunt: Quos suscepit Iason: & ‖
πάρεισιν· οὓς ὑποδέδεκται ἰάσων· καὶ 7
hi omnes contra decreta Cæ-
οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων καί-
saris faciunt, regem dicentes a-
σαρος πράττουσι, βασιλέα λέγοντες ἕτε-
lium ‖, Iesum. Concitauerũt autem " turbã, &
ρον, ἰησοῦν. ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον, καὶ 8
principes ciuitatis audientes hæc.
τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας ταῦτα.
Et accipientes satisfactionem à Iasone
καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ ἰάσονος 9
& ϙ cæteris, dimiserunt eos. At
καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπέλυσαν αὐτούς. οἱ δὲ 10
fratres * confestim per noctem ϙ emiserunt
ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν
Paulum & Silam in Berrœam. qui
τὸν παῦλον καὶ τὸν σίλαν εἰς βέρροιαν. οἵτινες

‖ adue-

‖ aduenientes, in synagogam Iu-
προσελθόμενοι, εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν ἰου-
dæorum * abierunt. Hi autem erant genero-
11 δαίων ἀπῆεσαν. οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέ-
sores aliis qui sunt in Thessalonica, qui
στεροι τῶν ἄλλων τῶν ἐν θεσσαλονίκῃ, οἵτινες
susceperunt verbum cum omni ‖ alacritate,
ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας,
per diem scrutantes scripturas,
τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφὰς,
si haberet hæc ita. ϱ Multi quidé ergo ex
12 εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτω. πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ
eis credidérunt, & ‖ Græcarum mulie-
αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν ἑλληνίδων γυναι-
rum honestarum, & * virorum non pauci.
κῶν τῶν εὐσχημόνων, καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι.
Quũ autē cognouissent ex Thessalonica
13 ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς θεσσαλονίκης
Iudæi, quia & * in Beræa annunciatum est à
ἰουδαῖοι. ὅτι καὶ ἐν τῇ βεροίᾳ κατηγγέλη ὑπὸ
Paulo verbum Dei, venerunt & illuc,
τοῦ παύλου ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ἦλθον κἀκεῖ,
ϱ concitantes turbas. Statim ‖ autē tunc
14 σαλεύοντες τοὺς ὄχλους. εὐθέως δὲ τότε
Paulum dimiserunt fratres * ire
τὸν παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι
vsque ad mare: remanserũt autem hic ϱ
ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν. ὑπέμενον δὲ ὅ, τε
Silas & Timotheus ibi. ϱ At turbæ col-
15 σίλας καὶ ὁ τιμόθεος ἐκεῖ. οἱ δὲ καθι-
locaturi Paulum, perduxerũt e vsq; ad Athe-
στῶντες τὸν παῦλον, ἤγαγον αὐτὸν ἕως ἀθη-
nas: & ‖ accipientes mandatum ad Silam
νῶν· καὶ λαβόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν σίλαν
& Timotheum, vt quàm citiß mè venirent ad
καὶ τιμόθεον, ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσι πρὸς
illum, * abierunt. In autem Athe-
16 αὐτὸν, † ἐξῆεσαν. ἐν δὲ ταῖς ἀθη-
nis ϱ expectante eos Paulo,
ναις ἐκδεχομένου αὐτοὺς τοῦ παύλου,

‖ quum venissent
* introierũt.
" nobiliores eorum qui sunt Thessalonicæ,
‖ auiditate, quotidie
* se
ϱ Et
‖ Gentilium
* viri
' in
* Berææ prædicatum
ϱ commouẽtes & turbãtes multitudinem.
‖ que
* vt iret
ϱ Qui autem deducebant
‖ accepto mandato ab eo
" celeriter
* profecti sunt. Paulus autem quum
† ἐξίημι
ϱ expectaret

inci-

incitabatur spiritus eius in ipso, ‖ vi-
παρῳξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεω-
dente idolatram existentem ciuitatem.
ρουντος κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν.
Disputabat quidē igitur in synagoga
διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς 17
ϱ Iudæis, & colentibus, & in foro,
ἰουδαίοις, καὶ τοῖς σεβομένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ,
per * omnem diem ad contingen-
κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχά-
tes. Quidā autem " Epicureorum &
νοντας. τινὲς δὲ τῶν ἐπικουρείων καὶ τῶν 18
‖ Stoicorum philosophorum coniiciebant eo: &
στωϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ· καὶ
quidā dicebāt, Quid vtiq; vult seminator verborū
τινες ἔλεγον, τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος
hic dicere? * hi autem, " Peregrinorū dæmoniorū vi-
οὗτος λέγειν; οἱ δὲ, ξένων δαιμονίων δο-
detur annunciator esse: quia Iesum &
κεῖ καταγγελεὺς εἶναι. ὅτι τὸν ἰησοῦν καὶ τὴν
resurrectionē ϱ annunciabat. ‖ Apprehēdētes.
ἀνάστασιν εὐηγγελίζετο. ἐπιλαβόμενοί 19
q; eum, ad Areopagum duxerunt, di-
τε αὐτὸν, ἐπὶ τὸν ἄρειον πάγον ἤγαγον, λέ-
centes: Possumus scire quæ ϱ noua hæc
γοντες, δυνάμεθα γνῶναι τίς ἡ καινὴ αὕτη
" à te * effata doctrina? ϱ Peregrina
ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδαχή; ξενίζοντα 20
enim quædam infers ‖ in aures nostras.
γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν.
volumus ergo scire quid * vtiq; velint hæc
βουλόμεθα οὖν γνῶναι τί ἂν θέλοι ταῦτα
esse. Athenienses autē omnes, & adue-
εἶναι. Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦν-
næ hospites, ad nihil aliud vocabant, ϱ quam di-
τες ξένοι, εἰς οὐδὲν ἕτερον ἐκαίρουν, ἢ λέ-
cere aliquid, ‖ & audire * nouum. Stans
γειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον. σταθεὶς 22
autem Paulus in medio Areopagi, ait:
δὲ ὁ παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ ἀρείου πάγου, ἔφη,

ϱ cum

* omnes dies ad eos qui aderant.

" Epicurei

‖ Stoici philosophi differebant cum

* alij

" Nouorum

ϱ eis

‖ Et apprehensum

ϱ est

" quæ

* dicitur,

ϱ Noua

‖ auribus nostris.

* nam

ϱ nisi aut

‖ aut

* aliquid noui.

Viri Athenienses, per omnia quasi ‖ superfi-
ἄνδρες ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμο-
tiosiores vos ρ aspicio. Præteriens enim
23 νεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ. διερχόμενος γὰρ
& * contemplans sacra vestra, inueni
καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὗρον
& aram in qua scriptum erat, Ignoto Deo.
καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἀγνώστῳ θεῷ·
ϙ quem ergo ignorantes colitis, ‖ hunc
ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον
ego annuncio vobis. Deus " fa-
24 ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. ὁ θεὸς ὁ ποιή-
ciens mundum & omnia quæ * in eo: hic
σας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ· οὗτος
cœli & terræ Dominus ‖ existens, non in
οὐρανοῦ καὶ γῆς κύριος ὑπάρχων, οὐκ ἐν
manufactis templis habitat. Nec à
25 χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ· οὐδὲ ὑπὸ
manibus ρ hominum colitur, indi-
χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται, προσδεό-
gens aliquo: ✻ ipse ϙ dans omnibus vitam
μενός τινος· αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν
& inspirationem ‖ per omnia: Fecitque ex
26 καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα· ἐποίησέ τε ἐξ
vno sanguine omne genus hominum inha-
ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κα-
bitare super vniuersam faciem terræ: de fi
τοικεῖν ἐπὶ παν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς· ὁρί-
niens statuta tempora, & ter-
σας προστεταγμένους καιροὺς, καὶ τοὺς ὅρο-
minos habitationis eorum: Quærere
27 νς τῆς κατοικίας αὐτῶν· ζητεῖν τὸν
' Dominum, si fortè attrectent eum, * ω
κύριον, εἰ ἄρα γε † ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ
inueniant; quamuis non longè ab vnoquo-
εὕρεσιν· καίτοιγε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἑκά
que nostrûm ϙ subsistentem. In ipso enim viui
28 στου ἡμῶν ὑπάρχοντα. ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶ-
mus & mouemur & sumus: sicut & quidam
μεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμεν· ὡς καὶ τινες

‖ superstitiosos
ρ video.
* videns simulachra
ϙ quod
‖ hoc
" qui fecit.
* sunt
‖ quum sit.
ρ humanis
✻ quum
ϙ det.
‖ &
' Deum,
* aut
† ψηλαφάω καὶ ψηλαφέω
ϙ sit

‖ apud

|| vestrorum

* quum simus

" Et

q vt omnes

' pœnitentiã agant. Eo quòd

*iudicaturus est orbem in æquitate,

|| in

' Quum audissent

* quidam

|| apud vos poetarum dixerũt, Ipsius enim &
ϗ καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι, τοῦ γὰρ καὶ
genus sumus. Genus ergo *subsistentes
γένος ἐσμέν. γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ 29
Dei, non debemus æstimare, auro aut ar-
θεοῦ, οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν, χρυσῷ ἢ ἀρ-
gento aut lapidi, sculpturæ artis & co-
γύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐν-
gitationis hominis, Diuinum esse simile.
θυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον.
" Ipsa quidem ergo tempora huius ignorãtiæ
τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑ- 30
despiciens Deus, nunc annunciat
περιδὼν ὁ θεὸς, τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς
hominibus omnibus, vbique " pœnitere:
ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν·
Propter quod statuit diem in quo *futurus est
διότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει 31
iudicare habitatam in iustitia, in
κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν
viro ||quo statuit, fidem præbens omnibus,
ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν,
suscitans eum à mortuis. ' Audien-
ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. ἀκούσαν- 32
tes autẽ resurrectionẽ mortuorũ, *b quidẽ irri-
τες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύ-
debant, * hi verò dixerunt: Audiemus te
αζον, οἱ δὲ εἶπον, ἀκουσόμεθά σου
iterum de hoc. Et sic Pau-
πάλιν περὶ τούτου. καὶ οὕτως ὁ παῦ- 33
lus exiuit de medio eorum.
λος ἐξῆλθε ἐκ μέσου αὐτῶν.
Quidam verò viri adhærentes ei, cre-
τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ, ἐ- 34
diderunt: in quibus & Dionysius Areopagi-
πίστευσαν· ἐν οἷς καὶ διονύσιος ὁ ἀρεοπαγί-
ta, & mulier nomine Damaris, & alij
της, καὶ γυνὴ ὀνόματι δάμαρις, καὶ ἕτεροι
cum eis.
σὺν αὐτοῖς.

CAP. XVIII. ιη'.

Post *autem* hæc egressus *Paulus* ab
1 Μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ παῦλος ἐκ
Athenis, venit *in* Corinthum. Et inue-
2 τῆς ἀθηνῶν, ἦλθεν εἰς κόρινθον. καὶ εὑ-
niens quendã Iudæum nomine Aquilam, Ponti
ρών τινα ἰουδαῖον ὀνόματι ἀκύλαν, ποντι-
cum genere, ‖ nuper * *venientem* ab
κὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς
Italia, & Priscillam mulierem eius, ° *propter*
ἰταλίας, καὶ πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ, διὰ
ordinasse Claudium discedere o-
τὸ διατεταχέναι κλαύδιον χωρίζεσθαι πάν-
mnes Iudæos à Roma: accessit ϱ
τας τοὺς ἰουδαίους ἐκ τῆς ῥώμης, προσῆλθεν
eos. Et ° *propter* eiusdẽ artis * *esse*, manebat
3 αὐτοῖς. καὶ διὰ τὸ ὁμότεχνον εἶναι, ἔμενε
apud eos, & operabatur: erãt ϱ enim *taberna-*
παρ' αὐτοῖς, καὶ ἐιργάζετο· ἦσαν γὰρ σκη-
culi factores artem. Disputabat *autem* in
4 νοποιοὶ τὴν τέχνην. διελέγετο δὲ ἐν τῇ
synagoga per omne sabbatum, suadebatq; Iu-
συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἔπειθέ τε ἰου-
dæis & Græcis. ‖ *Vt* autẽ venissent de
5 δαίους καὶ ἕλληνας. ὡς δὲ κατῆλθον ἀπὸ
Macedonia, *hicque* Silas & Timotheus,
τῆς μακεδονίας ὅ. τε σίλας καὶ ὁ τιμόθεος,
ϱ *constringebatur spiritu* Paulus, testi-
συνείχετο τῷ πνεύματι ὁ παῦλος, διαμαρ-
ficans Iudæis * Christum, Iesum.
τυρόμενος τοῖς ἰουδαίοις τὸν χριστὸν ἰησοῦν.
‖ *Oppositis* autem eis, & blasphe-
6 ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῷ, καὶ βλασφη-
mantibus, excutiens vestimẽta *, dixit
μούντων, ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια, εἶπε
ad eos: Sanguis vester super ca-
πρὸς αὐτοὺς, τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφα
put vestrum, mundus ego: " *à nunc*
λὴν ὑμῶν, καθαρὸς ἐγὼ· ἀπὸ τοῦ νῦν

‖ qui
* venerat
" eo quòd
præcepisset
Claudius

ϱ ad

‖ quia
* erat,

ϱ autem scenofactoriæ
artis. Et

° Interponens
nomen Domini Iesu
‖ Quum

ϱ instabat
verbo
* esse

‖ Contradicentibus
* sua,

" ex hoc

ad gentes vadam. Et migrans in-
εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι. καὶ μεταβὰς ἐκεῖ- 7
de, intrauit in domum cuiusdam nomine * Iusti,
θεν, ἦλθεν εἰς οἰκίαν τινὸς ὀνόματι ἰουστοῦ,
colentis Deum, cuius domus erat coniun-
σεβομένου τὸν θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομο-
cta synagogæ: Crispus autem ar-
κοῦσα τῇ συναγωγῇ. κρίσπος δὲ ὁ ἀρ- 8
chisynagogus credidit Domino cum omni
χισυνάγωγος ἐπίστευσε τῷ κυρίῳ σὺν ὅλῳ
domo sua: & multi Corinthiorum au-
τῷ οἴκῳ αὐτοῦ· καὶ πολλοὶ τῶν κορινθίων ἀ-
dientes credebant, & baptizabantur. Dixit
κούοντες ἐπίστευον, καὶ ἐβαπτίζοντο. εἶπε 9
autem Dominus per visionem in nocte Pau-
δὲ ὁ κύριος δι' ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ παῦ-
lo: Ne time, sed loquere, & ne taceas.
λῳ, μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει, καὶ μὴ σιωπήσῃς·
Propter quod ego sum tecum, & nemo
διότι ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐδεὶς 10
apponetur tibi ad mal: faciendũ tibi, propter quod
ἐπιθήσεταί σοι τοῦ κακῶσαί σε, διότι
populus est mihi multus in ciuitate hac.
λαός ἐστί μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.
Sedit quoque annum & menses sex do-
ἐκάθισέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ, δι- 11
cens in eis verbum Dei.
δάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.
Gallione autem proconsule A-
γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς ἀ- 12
chaiæ, insurrexerunt concorditer Iudæi
χαΐας, κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ ἰουδαῖοι
Paulo, & adduxerunt eum ad tribunal,
τῷ παύλῳ, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα,
Dicentes: Quia contra legem hic persua-
λέγοντες, ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀναπεί- 13
det hominibus colere Deum.
θει τοῖς ἀνθρώποις σέβεσθαι τὸν θεόν.
Futuro autem Paulo aperire os,
μέλλοντος δὲ τοῦ παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα, 14

* Titi

" Noli timere,

|| vt noceat te, quoniam

ρ autem

|| apud eos

* vno animo

ρ in Paulum,

|| Incipiente

dixit Gallio ad Iudæos: Si quidē ergo
εἶπεν ὁ γαλλίων πρὸς τοὺς ἰουδαίους, εἰ μὲν οὖν
esset *iniuria aliqua, aut facinus ¶malum,
ἦν ἀδίκημά τι ἢ ῥᾳδιουργημα πονηρόν,
ô ‖Iudæi, ‖iuxta rationem vtique sustinerem
ὦ ἰουδαῖοι, κατὰ τὸν λόγον ἂν † ἀνεχόμην
vos. Si verò *quæstio est de verbo,
ὑμᾶς. εἰ δὲ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου,
& nominibus, & ¶lege quæ secundum vos, videri-
καὶ ὀνομάτων, καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς ὄψε-
tis ipsi: iudex enim ego horum ‖non vo-
σθε αὐτοί· κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βού-
lo esse. Et ‖abegit eos
λομαι εἶναι. καὶ † ἀπήλασεν αὐτοὺς
à tribunali. Apprehendens autem
ἀπὸ τοῦ βήματος. ἐπιλαβόμενοι δὲ
omnes Græci Sosthenem principem syna-
πάντες οἱ ἕλληνες σωσθένην τὸν ἀρχισυνά-
gogæ, percutiebant * ante tribunal: &
γωγον ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος, καὶ
nihil eorum Gallioni curæ erat.
οὐδὲν τούτων τῷ γαλλίωνι ἔμελεν.

At Paulus ¶adhuc ‖admanens dies
ὁ δὲ παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας
multos, fratribus valefaciens, enaui-
ἱκανὰς, τοῖς ἀδελφοῖς ἀποτάξαμενος ἐξέ-
gauit in Syriam, & cum eo Prisci-
πλει εἰς συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ πρίσκιλ-
la & Aquila ‖tonsus caput in
λα καὶ ἀκύλας, κειραμενος τὴν κεφαλὴν ἐν
Cenchreis: habebat enim votum. Deue-
κεγχρεαῖς· εἶχε γὰρ εὐχήν. κατέβη-
nit ‘autem in Ephesum, & illos reliquit
σε δὲ εἰς ἔφεσον, κἀκείνους κατέλιπεν
ibi. ipse verò ingressus in synago-
αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγω-
gam, disputabat * Iudæis. Interrogan-
γὴν, διελέχθη τοῖς ἰουδαίοις. ἐρωτω-
tibus autem eis ‖super plus tempus manere
των δὲ αὐτῶν ὅτι πλείονα χρόνον μεῖναι

*iniquum aliquid, ¶pessimum, ‖viri recte
† ἀνέχομαι
* quæstiones sunt ¶legis vestræ, vosipsi ‖nolo
‘minauit
† ἀπελαύνω
*eum
¶ verò quum ‖sustinuisset
‖ qui sibi tonderat
‘que
*cum
‖ vt ampliori tempore maneret

† valefaciés, & apud eos, non consensit: Sed † vale-
παρ' αὐτοῖς, οὐκ ἐπένευσεν· ἀλλ' ἀπε- 21
dixit eis, dicens, Oportet me omnino
τάξατο αὐτοῖς, εἰπών, δεῖ με πάντως τὴν
festum veniensem facere in Hiero-
ἑορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς ἱερο-
solyma: iterum autem reuertar ad vos,
σόλυμα· πάλιν δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑ-
Deo volente. & profectus ab
μᾶς, τοῦ θεοῦ θέλοντος· καὶ ἀνάχθη ἀπὸ τῆς
Epheso. Et descendens in Cæsaream,
ἐφέσου. καὶ κατελθὼν εἰς καισάρειαν, 22
‖ascendit, & salutauit
ἀναβὰς καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν,
‖descendit in Antiochiam. Et *faciens
κατέβη εἰς ἀντιόχειαν. καὶ ποιήσας 23
‖& * facto ibi aliquanto tẽpore,
χρόνον τινά, ἐξῆλθε, διερχόμενος κατε-
ne Galaticam regionem & Phrygiam, cõ-
ξῆς τὴν γαλατικὴν χώραν καὶ φρυγίαν, ἐπι-
firmans omnes discipulos.
στηρίζων πάντας τοὺς μαθητάς.
Iudæus autem quidam Apollos nomine,
Ἰουδαῖος δέ τις Ἀπολλὼς ὄνομα, 24
Alexandrinus genere, vir eloquens, deue-
ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει, ἀνὴρ λόγιος, κατήν-
nit in Ephesum, potens existens in scri-
τησεν εἰς ἔφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γρα-
pturis. Hic erat edoctus viam
φαῖς. οὗτος ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν 25
Domini, & feruens spiritu loquebatur, &
τοῦ κυρίου, καὶ ζέων τῷ πνεύματι, ἐλάλει καὶ
*sunt de Iesu, docebat diligenter ea quæ *de Domino,
ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ κυρίου,
sciens tantùm Baptisma Ioannis,
ἐπιστάμενος μόνον τὸ βάπτισμα Ἰωάννου.
‖ergo Hicque cœpit fiducialiter agere in 26
οὗτός τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν
synagoga. *audientes autem eum A-
τῇ συναγωγῇ· ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ ἀ-

quila

quila & Pri
κύλας καὶ Πρ
& dilige
τὸν, καὶ ἀκρι
viam Dei.
τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ.
ire in
διελθεῖν εἰς τ
fratres, scrip
ἀδελφοὶ ἔγρα
re eum:
ξασθαι αὐτό
lit multum
λεπτὸν πολὺ τ
tiam. Veheme
θετος. οὗτό
bat publ
λέγχετο δημο
pturas esse Chri
φῶν εἶναι τὸν χρι
C A
Factũ est autẽ
1 Ἐγένετο δὲ
rinthio, Paulum
ρίνθῳ, Παῦλο
partes venire, in
μέρη ἐλθεῖν εἰς
pulos, Dixit * a
2 τας, εἶπε πρὸ
pistis credentes:
βετε πιστεύσαν
neque si Spiritu
οὐδὲ εἰ πνεῦμα
Dixitque ad
εἶπέ τε πρὸς
3 stis? ‖Illi autẽ dix
τες· οἱ δὲ εἶπον

quila & Priscilla, assumpserunt eum,
κύλας καὶ πρίσκιλλα, προσελάβοντο αὐ-
& diligentiùs ei exposuerunt
τὸν, καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν
viam Dei. Volente autem eo
19 ὁδὸν τοῦ θεοῦ. βουλομένου δὲ αὐτοῦ
ire in Achaiam, exhortati
διελθεῖν εἰς τὴν ἀχαΐαν, προτρεψάμενοι οἱ
fratres, scripserunt discipulis ‖excipe-
ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέ-
re eum: qui *adueniens contu-
ξασθαι αὐτόν· ὃς παραγενόμενος συνεβά-
lit multum ‖credentibus per gra.
λετο πολὺ τοῖς πεπιστευκόσι διὰ τῆς χά-
tiam. Vehementer enim Iudæos redargue-
18 ριτος. οὐτόνως γὰρ τοῖς ἰουδαίοις διακατη-
bat publicè, ostendens per scri-
λέγχετο δημοσίᾳ, ἐπιδεικνὺς διὰ τῶν γρα-
pturas esse Christum, Iesum.
φῶν εἶναι τὸν χριστὸν, ἰησοῦν.

CAP. XIX. ιθ'.

Factũ est autẖ ‖in Apollo ‖esse in Co-
1 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν Ἀπολλὼ εἶναι ἐν κο-
rintho, Paulum peragrantem superiores
ρίνθῳ, παῦλον διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ
partes venire, in Ephesũ: & "inuenire quosdã disci-
μέρη ἐλθεῖν εἰς ἔφεσον· καὶ εὕρεν τινὰς μαθη-
pulos, Dixit *ad eos: Si Spiritũ sanctũ acce-
2 τὰς, εἶπε πρὸς αὐτοὺς εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐλά-
pistis credentes? ‖Illi autẖ di erunt ad eum: Sed
βετε πιστεύσαντες; οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτὸν, ἀλλ'
neque si Spiritus sanctus est, audiuimus.
οὐδὲ εἰ πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν, ἠκούσαμεν.
'Dixitque ad eos: In quo ergo baptizati e-
3 εἶπέ τε πρὸς αὐτοὺς εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθη-
stis? ‖Illi autẖ dixerũt: In Ioannis baptismate.
τε; οἱ δὲ εἶπον, εἰς τὸ ἰωάννου βάπτισμα.

* Domini. Quum vellet
‖ vt susciperent
* quũ venisser, his qui crediderant.
" reuincebat
‖quum ‖esset Corinthi, vt Paulus, peragratis superioribus partibus, veniret
"inueniret
* que
‖At
"Ille verò ait:
‖Qui

Dixit autem Paulus, Ioannes quidẽ baptizauit
εἶπε δὲ παῦλος, ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε 4
baptisma poenitentiæ populo dicens: In
βάπτισμα μετανοίας τῷ λαῷ λέγων, εἰς
venientem post ipsum vt crederent,
τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσωσι,
hoc est, in Christum Iesum. Audien-
τουτέστιν εἰς τὸν χριστὸν ἰησοῦν. ἀκού- 5
tes autem baptizati sunt in nomine
σαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ
Domini Iesu. Et imponente illis
κυρίου ἰησοῦ. καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς 6
Paulo manus, venit Spiritus
τοῦ παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ
sanctus super eos. loquebanturque linguis &
ἅγιον ἐπ' αὐτοὺς, ἐλάλουν τε γλώσσαις καὶ
prophetabant. Erant autem omnes vi-
προεφήτευον. ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄν- 7
ri ferè duodecim. Introgressus autem
δρες ὡσεὶ δεκαδύο. εἰσελθὼν δὲ 8
in synagogam, liberè loquebatur per
εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐπαῤῥησιάζετο, ἐπὶ
menses tres disputans & suadens quæ
μῆνας τρεῖς διαλεγόμενος καὶ πείθων τὰ
de regno Dei. Quum autẽ
περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. ὡς δὲ 9
quidam indurarentur, & non crederent male-
τινὲς ἐσκληρύνοντο, καὶ † ἠπείθουν, κακο-
dicentes viam coram multitudine,
λογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους,
discedens ab eis, segregauit discipulos,
ἀποστὰς ἀπ' αὐτῶν ἀφώρισε τοὺς μαθητὰς,
quotidie disputans in schola Ty-
καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ τυ-
ranni cuiusdam. Hoc autem factũ est per
ράννου τινός. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ 10
*annos duos, ita vt omnes
ἔτη δύο, ὥς τε πάντας τοὺς κατοικοῦντας
Asiam audire verbum Domini
τὴν ἀσίαν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου

Iesu,

‖baptismate
"populum
qeũ qui ventu-
rus esset
‖ His auditis,
"quum impo-
suisset
*Paulus
q &
q cum fiducia
† ἀπειθέω
‖Domini
*biennium,
" qui habita-
bant in Asia,
audirent

Iesu, *Iud.
ιησοῦ, ἰουδαί
tesque non
μεις τε οὐ τα
‖manus
ιτῆς χερῶν
languido
τοις ἀθενοῦσ
te eius suda
τὸς ἀπὸ σουδ
dere ab
λάστοθαι ἀπ
spiritus
πνεύματα τὰ
Te
ιγτῆς. ἐπ
circumeuntibu
περιερχομένων
re super
ζειν ὅπὶ τοὺς
los, nome
νερὰ τὸ ὄνομ
‖Adiuramus
ορκίζομεν ὑμ
pradicat.
14 κηρύσσει.
Iudæi principis
ἰουδαίου
tes.
15 ουσιν.
‖malignus,
τὸ πονηρὸν,
Paulum
τὸν παῦλον
Et insilien
16 καὶ ἐφαλλόμ
in quo erat
ἐν ᾧ ἦν τὸ
natus
κυριεύσαν αὐ

Iesu, *Iudæisque & Græcos. Virtu-
11 ἰησοῦ, ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησας. δυνά-
tesque non qvulgares faciebat Deus per
μεις τε οὐ τὰς τυχούσας ἐποίει ὁ θεὸς διὰ
‖manus Pauli. Ita vt etiã super
12 τῶν χειρῶν παύλου· ὥστε καὶ ἐπὶ
languidos ″adferri à corpo-
τοὺς ἀσθενοῦντας ἐπιφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χρω-
te eius sudaria vel semicinctia, & *abscе-
τὸς αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμικίνθια, καὶ ἀπαλ-
dere ab eis languores: &
λάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους, τά τε
spiritus *malignos exire ′ab eis.
πνεύματα τὰ πονηρὰ ἐξέρχεσθαι ἀπ' αὐ-
Tentauerunt autem quidam‖de
13 τῶν. ἐπεχείρησαν δέ τινες ἀπὸ τῶν
circumeuntibus Iudæis exorcistis, inuoca-
περιερχομένων ἰουδαίων ἐξορκιστῶν, ὀνομά-
re super *habentes spiritus ma
ζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πο-
los, nomen Domini Iesu, dicentes:
νηρὰ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ, λέγοντες.
‖Adiuramus vos* Iesum, quem Paulus
ὁρκίζομεν ὑμᾶς τὸν ἰησοῦν, ὃν ὁ παῦλος
prædicat. Erant autem quidam filij Sceuæ
14 κηρύσσει. ἦσαν δέ τινες υἱοὶ σκευᾶ
Iudæi principis sacerdotum septem, hoc ‖′facien
ἰουδαίου ἀρχιερέως ἑπτά, οἱ τοῦτο ποι-
tes. Respondens autem spiritus
15 οῦντες. ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα
‖malignus, dixit*: Iesum noui, &
τὸ πονηρὸν, εἶπε, τὸν ἰησοῦν γινώσκω, καὶ
Paulum scio: vos autem qui estis?
τὸν παῦλον ἐπίσταμαι· ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστε;
Et insiliens in eos homo
16 καὶ ἐφαλλόμενος ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος
in quo erat qspiritus malignus, & prædomi-
ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, καὶ κατα-
natus eis, inualuit contra eos, ita vt
κυριεύσας αὐτῶν, ἴσχυσε κατ' αὐτῶν, ὥστε

* Iudæi atq; Gentiles.
ρ valefaciẽs, &
‖manum
″deferretur
*recedebant
* nequam egrediebantur
‖&
× eos qui habebant
‖Adiuro
*per
‖ qui faciebant.
‖nequam
*eis:
ρ dæmonium pessimum, & dominatus amborum,

γυμνὸς καὶ † τετραυματισμένος ἐκφυγεῖν
ex domo illa Hoc autem fa-
ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου. τοῦτο δὲ ἐ- 17
ctum est notum omnibus Iudæis *que & Græcis
γένετο γνωστὸν πᾶσιν Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι
habitantibus Ephesum, & cecidit
τοῖς κατοικοῦσι τὴν Ἔφεσον, καὶ ἐπέπεσε
timor super omnes illos, & magnificabatur
φόβος ἐπὶ πάντας αὐτοὺς, καὶ ἐμεγαλύνετο
nomen Domini Iesu. Multique
τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. πολλοί τε 18
credentium veniebant confitentes,
τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι,
& annunciantes actus suos. Mul-
καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν. ἱκα- 19
ti autem * curiosa ‖agentium confe-
νοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων συνεν-
rentes libros combusserunt coram
έγκαντες τὰς βίβλους κατέκαιον ἐνώπιον
omnibus, & *computauerunt pretia illorum,
πάντων, καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν,
& inuenerunt argenti myriades quinque. Ita
καὶ εὗρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε. οὕτω 20
‖per potentiam verbum "Domini crescebat, & *in-
κατὰ κράτος ὁ λόγος τοῦ κυρίου ηὔξανε, καὶ ἰ-
ualescebat. Vt autem ‖impleta sunt hæc, propositum
σχύεν. ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο 21
Paulus in spiritu, ‖peruadens Mace-
ὁ Παῦλος ἐν τῷ πνεύματι, διελθὼν τὴν Μακε-
doniam, & Achaiam, ire in ‖Hierusa-
δονίαν, καὶ Ἀχαΐαν, πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσα-
lem, dicens: Quòd post fuerit me ibi, oportet
λὴμ, εἰπὼν, ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ δεῖ
me & Romam videre. Mittens autem in
με καὶ Ῥώμην ἰδεῖν. ἀποστείλας δὲ εἰς 22
Macedoniam duos *ministrantium
τὴν Μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων
sibi, Timotheum & Erastum, ipse remansit
αὐτῷ, Τιμόθεον καὶ Ἔραστον, αὐτὸς ἐπέσχε

nudi & vulnerati effugerent de
† τραυματίζομαι
"atquè Gentilibus, qui habitabant Ephesi,

* ex eis qui fuerant
‖sectati, contulerunt
'&
* computatis pretiis
‖pecuniã denariorũ quinquaginta millium
‖fortiter
"Dei
*confirmabatur. His
‖impletis,
‖transitra
‖ Hierosolymam,
" Quoniam postquã fuero

*ex ministrãtibus

"tempus in Asiam. Facta est autem
23 χρόνον εἰς τὴν ἀσίαν. ἐγένετο δὲ
||secundum tempus illud turbatio non ϙparua
κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τάραχος οὐκ ὀλίγος
de via||. Demetrius enim quidã
24 περὶ τῆς ὁδοῦ. δημήτριος γὰρ τις
nomine, "argentiscalator, faciens ædes argen-
ὀνόματι, ἀργυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀργυ-
teas Dianæ, præstabat artificibus qux-
ροῦς ἀρτέμιδος, παρεῖχε τοῖς τεχνίταις ἔρ-
stum non modicum, Quos *congregans,
25 γασίαν οὐκ ὀλίγην· οὓς συναθροίσας.
& eos qui ϙcirca talia opifices, dixit: Vi-
καὶ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας, εἶπεν, ἀνδ-
ri, scitis quia de hoc ||opificio
ρες, ἐπίστασθε ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας
acquisitio nobis est. Et "spectatis, &
26 ἡ εὐπορία ἡμῖν ἐστι· καὶ θεωρεῖτε, καὶ
auditis, quia non solùm Ephesi, sed pene
ἀκούετε, ὅτι οὐ μόνον ἐφέσου, ἀλλὰ σχεδὸν
totius Asiæ, Paulus hic suadens
πάσης τῆς ἀσίας ὁ παῦλος οὗτος † πείσας
auertit multam turbam, dicens: Quoniã non
μετέστησεν ἱκανὸν ὄχλον, λέγων, ὅτι οὐκ
sunt Dij ϙper manus facti. Non so-
27 εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι. οὐ μόνον
lùm autem hæc ||periclitatur nobis pars in
δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς
redargutionẽ venire, sed & ma-
ἀπελεγμὸν ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγά-
gnæ deæ Dianæ templum in nihilum 'repu-
λης θεᾶς ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς οὐθὲν λογι-
tari: futurum autem & destrui *ma-
σθῆναι· μέλλειν δὲ καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν με-
iestatem eius, quam tota Asia & 'ha-
γαλειότητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ ἀσία καὶ ἡ οἰ-
bitata colit. ||Audientes autem &
28 κουμένη σέβεται. ἀκούσαντες δὲ καὶ
facti pleni excandescentia, exclamauerũt dicentes
γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ, ἔκραζον λέγοντες,

"ad
||illo tẽpore ϙminima
||Domini.
"argentarius,
*conuocans,
ϙ huiusmodi erant
||artificio
"videtis,
†πείθω
ϙ qui manibus fiunt.
||periclitabitur
'reputabitur, sed
*incipiet ma-iestas
orbis
|| His auditis repleti sunt ira, &

Magna Diana Ephesiorum. Et imple-
μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων. καὶ ἐπλή- 29
ta est ciuitas tota confusione, ‖irruerunt-
θη ἡ πόλις ὅλη συγχύσεως, ὥρμησαν
que vnanimiter in theatrum, ‖cerri-
τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον, συναρπά-
pientes Caium & Aristarchum Macedonas,
σαντες γάϊον καὶ ἀρίσταρχον μακεδόνας,
comites Pauli
συνεκδημοῦντας τοῦ παύλου.
At Paulo volente intrare
τοῦ δὲ παύλου βουλομένου εἰσελθεῖν 30
in populum, non *fuerunt eum discipu-
εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἴων αὐτὸν οἱ μαθη-
li. Quidam autem & ¶Asiæ ‖principũ exi-
τά. τινὲς δὲ καὶ τῶν ἀσιαρχῶν ὄν- 31
stentes ei amici, "mittentes ad eum,
τες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν,
*rogarunt non dare seipsum in thea-
παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέα-
trum. Alij ¶quidem ergo aliud quid clama-
τρον. ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλό τι ἔκρα- 32
bant. erat enim ecclesia confusa,
ζον. ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία † συγκεχυμένη,
& plures nesciebant ‖cuius causa
καὶ οἱ πλείονες οὐκ ἤδεισαν τίνος ἕνεκεν
conuenissent. De autem turba
συνεληλύθεσαν. ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου 33
"produxerant Alexandrum, propellentibus
προβιβάσαν ἀλέξανδρον, προβαλόντων
eum Iudæis. at Alexander*
αὐτὸν τῶν ἰουδαίων. ὁ δὲ ἀλέξανδρος
concutiens manum, volebat ¶rationa-
κατασείσας τὴν χεῖρα ἤθελεν ἀπολογεῖ-
ri populo. ‖Agnoscentes autem quòd
σθαι τῷ δήμῳ. ἐπιγνόντες δὲ ὅτι 34
Iudæus esset, vox facta est vna ex omni-
ἰουδαῖός ἐστι, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάν-
bus quasi per horas duas ‖clamantibus Ma-
των ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων, μεγά-

gna

& imperum fecerunt vno animo
‖ rapto Caio, & Aristarcho, Macedonibus, omitibus
c
"autem
* permiserũt
¶de
‖principibus, qui erãt eius
"miserunt
* rogantes ne daret
¶autem
† συγχύσεμαι
‖ qua ex causa
"detraxerunt
* antẽ silẽtio postulato
¶ reddere rationem
‖ Quẽ vt cognouerũt Iudæum esse,
omnium,
‖clamantium,

gna Diana
35 λη ἡ ἄρτεμι
autem sci
ὁ γραμ
ri Ephes
δρες ἐφέσι
qui *non cogn
ὃς οὐ γινώσ
tuam existentes
κόρον οὖσαν
ne, & Io
36 δος, καὶ τῶν δ
ergo" existenti
ὄντων
datos
τεταλμένους
cere agere.
37 τες προάγαγε
mines istos
δας τοὺς τ
sphemantes
38 ὀφημοῦντα
quidem ergo D
μὲν οὖν δη
fices aduer
χῶτας, προά
ra aguntur
ρεῖοι ἄγοντα
sulent
39 καλείτωσαν
quid *de ali
τι περὶ ἑτ
tima ecclesia
μῶν ἐκκλησι
40 periclitamur
κινδυνεύομεν
hodierna
τῆς σήμερον
de *qua pos
περὶ οὗ δυν

gna Diana Ephesiorum. ϱReprimens
λη ἡ ἀρτεμις ἐφεσίων. καταστείλας
35 autem scriba ‖turbam, dixit: vi-
ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον, φησὶν, ἄν-
ri Ephesij, quis enim est "homo
δρες ἐφέσιοι, τίς γὰρ ἐστιν ἄνθρωπος
qui *non cognoscit Ephesiorũ ciuitatẽ ‖edi-
ὃς οὐ γινώσκει τὴν ἐφεσίων πόλιν νεω-
tuam existentem magnæ deæ Dia-
κόρον οὖσαν τῆς μεγάλης θεᾶς ἀρτέμι-
næ, & Iouis ϱprolis? ‖Incontradicibilibus
δος, καὶ τοῦ διοπετοῦς; ἀναντιρρήτων
36 ergo 'existentibus his, ϱnecesse est vos se-
ὄντων τούτων, δέον ἐστὶν ὑμᾶς κα-
datos ϱsubsistere, & nihil ‖pra-
τεσταλμένους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπε-
ceps agere. Adduxistis enim ho-
37 τὲς προπετές. ἠγάγετε γὰρ τοὺς ἄν-
mines istos neque sacrilegos, neque bla-
δρας τούτους οὔτε ἱεροσύλους, οὔτε βλα-
sphemantes Deam vestram. "Si
38 σφημοῦντας τὴν θεὸν ὑμῶν. εἰ
quidem ergo Demetrius & qui cum eo* arti-
μὲν οὖν δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τε-
fices aduersus aliquẽ ϱsermonem habent, ‖fo-
χῖται, πρός τινα λόγον ἔχουσιν, ἄγο-
ra aguntur, & proconsules sunt: "po-
ρανοί ἄγονται, καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν· ἐγ-
stulent alij alios. Si autem
39 καλείτωσαν ἀλλήλους. εἰ δέ
quid *de alio requiritis, in legi-
τι περὶ ἑτέρου ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννό-
tima ecclesia ϱabsoluetur. Etenim
μῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται. καὶ γὰρ
40 periclitamur ‖postulari seditionis' circa
κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως περὶ
hodiernum nulla causa subsistente,
τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπαρχοντος,
de *qua possimus ϱdare rationem con
περὶ οὗ δυνησόμεθα δοῦναι λόγον τῆς συ-

ϱ Ec quũ se-
dasset
‖turbas,
'hominum
*nesciat
‖cultricẽ esse
"que ϱ Quum
‖ contradici
non possit
ϱoportet
*esse,
‖temerè
'Quòd si
*sunt
ϱcausam
‖conuentus
forenses
" accusent in
uicem
*alterius rei
quæritis,
ϱpoterit ab-
solui. Nam &
‖argui
" hodiernæ,
quum nullus
obnoxius sit
de
*quo
ϱreddere

cur-

‖quũ dixisset, cursus istius. & hæc ‖dicens dimisit
ςροφῆς ταύτης· καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀπέλυσε τὴν
ecclesiam.
ἐκκλησίαν.

CAP. XX. κ'.

equam
‖ cessauit tumultus, vocatis
'discipulis, & exhortatus eos, valedixit, & profectus est vt iret
* Quum autē perambulasset
q fuisset
‖Vbi quũ fecisset
" factæ sunt illi insidiæ
* nauigaturo
q habuitque consilium vt reuerteretur
‖ Sosipater Pyrrhi

Post q autem ‖cessasse tumultum, ad-
Μετὰ δὲ, τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον, προσ- 1
uocans Paulus "discipulos, &
καλεσάμενος ὁ Παῦλος τοὺς μαθητὰς, καὶ
salutans exiit proficisci in
ἀσπασάμενος ἐξῆλθε πορευθῆναι εἰς τὴν
Macedoniam. *Perambulans autē partes illas,
μακεδονίαν. διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα, 2
& exhortatus eos q sermone multo venit
καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ, ἦλθεν
in Græciam. | Faciensque menses tres,
εἰς τὴν ἑλλάδα· ποιήσας τε μῆνας τρεῖς, 3
"factis ei insidiis à Iudæis
γενομένης αὐτῷ ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῶν ἰουδαίων
*futuro prouehi in Syriam, q facta fuit sen-
μέλλοντι ἀνάγεσθαι εἰς τὴν συρίαν, ἐγένετο γνώ-
tentia ad reuertendum per Macedoniam. Comita-
μην τὴν ὑποστρέφειν διὰ μακεδονίας. συνεί- 4
tus est autē eum vsque in Asiam ‖Sopater Be-
πετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς ἀσίας σώπατρος βε-
rœensis: Thessalonicensiũ verò Aristarchus, & Se-
ροιαῖος· θεσσαλονικέων δὲ ἀρίσταρχος, καὶ σε-
cundus, & Caius Derbæus, & Timotheus: A-
κουνδος, καὶ γάϊος δερβαῖος, καὶ τιμόθεος· ἀσι-
siani verò, Tychicus & Trophimus.
ανοὶ δὲ, τυχικὸς καὶ τρόφιμος.
* quum præcessissent, sustinuerunt
Hi "accedentes manserunt nos in
οὗτοι προσελθόντες ἔμενον ἡμᾶς ἐν 5
Troade. Nos verò nauigauimus post
τρωάδι· ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ 6
dies azymorum à Philippis, &
τὰς ἡμέρας τῶν ἀζύμων ἀπὸ φιλίππων, καὶ

veni-

venimus ad eos in Troadem ¶in-
ἤλθομεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τρωάδα ἄ-
tra dies quinque, vbi demorati sumus die-
χρις ἡμερῶν πέντε, οὗ διετρίψαμεν ἡμέ-
bus septem. In autem vna ‖sab-
7 ρας ἑπτά. ἐν δὲ τῇ μιᾷ τοῦ σαβ-
baterum congregatis discipulis ad frangẽ-
βάτων, συνηγμένων τῶν μαθητῶν τοῦ κλά-
dum panem, Paulus disputabat eis, *futu-
σαι ἄρτον, ὁ παῦλος διελέγετο αὐτοῖς μέλ-
rus exire postridie, protraxitque
λων ἐξιέναι τῇ ἐπαύριον, παρέτεινέ τε τὸν
sermonem vsque in mediam noctẽ. Erant autem
8 λόγον μέχρι μεσονυκτίου. ἦσαν δὲ
lampades ¶multæ in cœnaculo vbi eramus
λαμπάδες ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερῴῳ οὗ ἦμεν
congregati. Sedens autem quidã adolescens
9 συνηγμένοι. καθήμενος δέ τις νεανίας
nomine Eutychus super fenestram ‖dei-
ὀνόματι εὔτυχος ἐπὶ τῆς θυρίδος, κατα φερό-
ctus somno profundo, disputante Paulo
μενος ὕπνῳ βαθεῖ, διαλεγομένου τοῦ παύλου
diutius, *ruens præ somno, ceci-
ἐπὶ πλεῖον, κατενεχθεὶς ὑπὸ τοῦ ὕπνου, ἐπε-
dit de tertio cœnaculo deorsum, & sublatus est
σεν ἀπὸ τοῦ τριστέγου κάτω, καὶ ἤρθη
mortuus. ¶Descendens autem Paulus, ‖in-
10 νεκρός. καταβὰς δὲ ὁ παῦλος ἐπέπε-
cubuit eis, & complexus dixit: Ne tumul-
σεν αὐτῷ, καὶ συμπεριλαβὼν εἶπε, μὴ θορυ-
tuemini: nam anima *ipsius in ipso est.
βεῖσθε. ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστιν.
Ascendens autẽ & frangens ¶ panẽ, & gu-
11 ἀναβὰς δὲ καὶ κλάσας ἄρτον, καὶ γευσάμε-
stans, ‖ad multum que alloquutus vsq ad diluculũ,
νος, ἐφ' ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχρις αὐγῆς,
sic *exiit. Adduxerunt autem puerum
12 οὕτως ἐξῆλθεν. ἤγαγον δὲ τὸν παῖδα
viuentem, & consolati sunt nõ mediocriter.
ζῶντα, καὶ παρεκλήθησαν οὐ μετρίως.

¶in diebus

‖sabbati, quũ conuenissemus

cum *profecturus in crastinum,

: copiosæ

‖ quum mergeretur graui,

*ductus

¶Ad quẽ quũ descendisset

‖incubuit super eum,

" Nolite turbari,

*enim

¶que

'satis

'lucem,

* profectus est

'minimè,

Nos autem pregressi ad nauem,
ἡμεῖς δὲ προελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον, 13
deneßi sumus in Asson, indè sum-
ἀνήχθημεν εἰς τὴν ἄσσον, ἐκεῖθεν μέλλον-
ri recipere Paulum: sic enim
τες ἀναλαμβάνειν τὸν παῦλον· οὕτω γὰρ
erat constitutus, futurus ipse pedibus ire.
ἦν διατεταγμένος, μέλλων αὐτὸς πεζεύειν.
Vt autem congressus est nobis in Af-
ὡς δὲ συνέβαλεν ἡμῖν εἰς τὴν ἄσ- 14
son, recipientes eum venimus in Mi-
σον, ἀναλαβόντες αὐτὸν ἤλθομεν εἰς μι-
tylenen. Et indè abnauigan-
τυλήνην. κἀκεῖθεν ἀποπλεύσαν- 15
tes, sequenti deuenimus contra
τες, τῇ ἑπομένῃ κατηντήσαμεν ἀντικρὺ
Chium: at alia adiecimus in Sa-
Χίου· τῇ δὲ ἑτέρᾳ παρελάβομεν εἰς σά-
mon, & manentes in Trogyllio, sequen-
μον, καὶ μείναντες ἐν τρωγυλλίῳ, τῇ ἐχο-
ti venimus in Miletum. Proposuerat
μένῃ ἤλθομεν εἰς μίλητον. ἔκρινε 16
enim Paulus transnauigare Ephesum, vt
γὰρ ὁ παῦλος παραπλεῦσαι τὴν ἔφεσον, ὅ-
non fieret ei tempus terere in
πως μὴ γένηται αὐτῷ χρονοτριβῆσαι ἐν
Asia, festinabat enim, si possibile esset sibi,
τῇ ἀσίᾳ ἔσπευδε γὰρ, εἰ δυνατὸν ἦν αὐτῷ,
diem Pentecostes fieri in
τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς γενέσθαι εἰς
Hierosolymis. A autem Mileto
ἱεροσόλυμα. ἀπὸ δὲ τῆς μιλήτου 17
mittens in Ephesum, vocauit
πέμψας εἰς ἔφεσον, μετεκαλέσατο τοὺς
maiores natu ecclesiæ. Vt autem
πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. ὡς δὲ 18
aduenissent ad eum, dixit eis:
παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν, εἶπεν αὐτοῖς,
Vos scitis à prima die à
ὑμεῖς ἐπίστασθε ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἀφ'

ascendentes
nauigauim
suscepturi
disposuerat ipse per terram iter facturus.
Quum inuenisset nos
assumpto eo
die
& applicuim
die
ne qua mora illi fieret
vt Pentecosten faceret
Qui quum
& simul essent

qua ingressus sum in Asiam, ?quomodo cũ vo-
ἧς ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, πῶς μετ' ὑμῶν
bis omne tempus fuerim,
μετὰ τὸν πάντα χρόνον ἐγενόμην,
Seruiens Domino cum omni humili-
19 δουλεύων τῷ κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινο-
tate, & multis lacrymis, & tentationi
φροσύνης, καὶ πολλῶν δακρύων, καὶ πειρα-
bus, ‖euenientibus mihi in insi-
σμῶν, τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβου-
diis Iudæorum. ‖Vt nihil "remi-
20 λαῖς τῶν Ἰουδαίων· ὡς οὐδὲν ὑπε-
serim conferentium, ad non annun-
στειλάμην τῶν συμφερόντων, τοῦ μὴ ἀναγ-
ciandum vobis, & *docendum vos publicè &
γεῖλαι ὑμῖν, καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ
per domos: Testificans Iu-
21 κατ' οἴκους· διαμαρτυρόμενος Ἰου-
dæis? que & Græcis in Deum pœ
δαίοις τε καὶ Ἕλλησι τὴν εἰς τὸν θεὸν με-
nitentiam, & fidem in Dominũ nostrum
τάνοιαν, καὶ πίστιν τὴν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν
Iesum Christum. Et nunc ecce ego
22 Ἰησοῦν Χριστόν. καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ
*vinctus spiritu vado in Hie-
δεδεμένος τῷ πνεύματι, πορεύομαι εἰς Ἱε-
rusalem, quæ in ea ‖concurrura mihi
ρουσαλὴμ, τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι
"non noscens. Nisi quòd Spiritus
23 μὴ εἰδώς. πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα
sanctus per *ciuitatem protestatur mihi,
τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν διαμαρτύρεται μοι,
dicẽs, quoniam vincula me & tribulationes ‖ma-
λέγων ὅτι δεσμά με καὶ θλίψεις μέ-
nent. sed "nullius rationem fa-
24 νουσιν. ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ποιοῦ-
cio, nec *habeo animam meam ? pretiosam mi-
μαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐ-
bi ipsi vt finire cursum meum
μαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου

? qualiter vobiscũ per

‖ quæ mihi acciderũt ex

‖ Quomodo "subtraxerim vtilium quo minus annũciarem *docerem

? atque Gentilibus

* alligatus

‖ Ventura sunt

" ignorans.

* omnes ciuitates

‖ Hierosolymis

" nihil horum vereor,

*facio

? pretiosiorẽ quàm me, dũmod: consũmem

cum gaudio, & ministerium quod accepi
μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον
à Domino Iesu, protestificari
παρὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ
Euangelium gratiæ Dei. Et nunc
εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ. καὶ νῦν 25
ecce ego scio, quia non amplius videbitis fa-
ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκ ἔτι ὄψεσθε τὸ πρόσω-
"per quos ciem meam vos omnes," in quibus transiui prædi-
πόν μου ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διῆλθον κη-
cans regnum Dei. ‖Ideo
‖ Quapropter contestor vos ρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. διὸ καὶ 26
testor vobis in hodierna die, quia
μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ, ὅτι
'sum mundus ego à sanguine omnium.
καθαρός ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων.
‖ quò minus annunciarem Non enim subterfugi, ‖ad non annunciandum
οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι 27
vobis omne consilium Dei: Atten-
ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ. προσέ- 28
dite ergo vobisipsis & vniuerso gregi in
χετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν
quo vos Spiritus sanctus posuit episco-
ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκό-
pos, * pascere ecclesiam Dei, quam
πους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, ἣν
q sanguine suo. acquisiuit q per proprium sanguinem. Ego
περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος. ἐγὼ
enim scio hoc, quoniam intrabunt post disces- 29
γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφι-
‖ rapaces sionem meam lupi ‖graues in vos, non parcen-
ξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδό-
tes gregi. Et ex vobis ipsis exur-
μενοι τοῦ ποιμνίου. καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀνα- 30
gent viri loquentes peruersa,
στήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα
‖vt abducant ‖ad abstrahendum discipulos post se.
* Propter quod τοῦ ἀπασπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν.
‖ memoria retinentes *Ideo vigilate, ‖memores quoniam
διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες ὅτι 31

triennium noctem & diem non cessa-
τριετίαν νυκτὸς καὶ ἡμέρας οὐκ † ἐπαυσάμην
ui cum lacrymis monens vnumquemque*.
μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον.
Et nunc commendo vos fratres,
32 καὶ τανῦν παρατίθεμαι ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, τῷ
Deo & verbo gratiæ ipsius, *poten-
θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυνα-
ti superædificare & dare vobis hære-
μένῳ ἐποικοδομῆσαι καὶ δοῦναι ὑμῖν κλη-
ditatem in sanctificatis omnibus.
ρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν.
Argentum ‖aut aurum, aut vestem nul-
33 ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ οὐ-
lius concupiui. Ipsi ¶nosciti,
34 δενὸς ἐπεθύμησα· αὐτοὶ γινώσκετε,
quoniam *vsibus meis, & existentibus cum me,
ὅτι τοῖς χρείαις μου, καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐ-
ministrauerunt manus istæ. Omnia
35 μοὶ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται. πάντα
ostendi vobis, quoniã sic laborantes oportet
ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ
suscipere infirmos, *memi-
ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημο
nisseque ‖verborum Domini Iesu, (quoniã i-
νεύειν τε τῶν λόγων τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐ-
pse dixit:) Beatius est dare magis quàm
τὸς εἶπε, μακαριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον ἢ
accipere. Et hæc ‖dicens, ponens ge-
36 λαμβάνειν. καὶ ταῦτα εἰπὼν, θεὶς τὰ γό-
nua sua cum omnibus illis orauit.
νατα αὐτοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο.
Magnus autem factus est fletus omnium:
37 ἱκανὸς δὲ ἐγένετο κλαυθμὸς πάντων,
& procumbentes super collum Pauli,
καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ παύλου,
exosculabantur eum: Dolentes ma-
38 κατεφίλουν αὐτὸν, ἀδυνώμενοι μά-
xime in verbo quod dixerat, quoniam
λιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἰρήκει, ὅτι

q per
† παύομαι
*vestrum.

*qui potens est

‖ &

¶ scitis,

* ad ea quæ mihi opus erãt, & his qui sunt mecum,

*ac

‖ verbi

‖ quum dixisset, positis genibus suis

non

q essent visuri.
‖& deducebāt

non amplius *futuri essent* faciem eius *spe-*
ὅτι ἔτι μέλλοιτο τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεω-
rare: ‖*præmittebant autem* eum ad
ρεῖν· προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ
nauem.
πλοῖον.

CAP. XXI. κά.

q Quum
‖ esset vt nauigaremus,
abstracti
"recto cursu
*& die

q *Vt autem factum "est prouchi nos a-*
Ὡς δὲ ἐγένετο ἀνηχθῆναι ἡμᾶς ἀπο- 1
nulsos ab eis, "*recta currentes*
σπασθέντας ἀπ' αὐτῶν, εὐθυδρομήσαντες
venimus in Coum: *at sequenti in*
ἤλθομεν εἰς Κῶ, τῇ δὲ ἑξῆς εἰς
Rhodum, & indè *in* Pataram.
Ῥόδον, κἀκεῖθεν εἰς Πάταρα.

q quum inuenissemus
'nauigauim⁹.

q Et *inuenientes* nauem transferentē in Phœ-
καὶ εὑρόντες πλοῖον διαπερῶν εἰς Φοι- 2
nicen, ascendentes "*proiecti sumus.*
νίκην, ἐπιβάντες ἀνήχθημεν.

* Quū apparuissemus

q venimus
† κατάγω

Apparentes autem Cypro, & re-
ἀναφανέντες δὲ Κύπρον, καὶ κα- 3
linquentes eam ad sinistram, nauigauimus
ταλιπόντες αὐτὴν εὐώνυμον, ἐπλέομεν
in Syriam, & q *deiecti sumus* in Tyrum: i-
εἰς Συρίαν, καὶ † κατήχθημεν εἰς Τύρον· ἐκεῖ-
bi enim erat nauis expositura
σε γὰρ ἦν τὸ πλοῖον ἀποφορτιζόμενον τὸν
onus. ‖Et *inuenientes discipulos,*
γόμον. καὶ ἀνεύρόντες τοὺς μαθητὰς, 4
admansimus *ei diebus septem, qui
ἐπεμείναμεν αὐτοῖς ἡμέρας ἑπτὰ οἵτινες τῷ
Paulo dicebant per Spiritum, q *non asci-*
Παύλῳ ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύματος, μὴ ἀνα-
scendere in Hierusalem. Quando autem fa-
βαίνειν εἰς Ἱεροσολύμα. ὅτε δὲ ἐγέ- 5
ctum est nos peragere dies, exe-
νετο ἡμᾶς ἐξαρτίσαι τὰς ἡμέρας, ἐξελ-

‖Inuentis autem discipulis,
*ibi
q ne ascenderet Hierosolymā. Et expletis diebus, profecti

untes ibamus, ¶*pramittentibus* nos
δόντες ἐπορευόμθα, προπεμπόντων ἡμᾶς
omnibus cum vxoribus & filiis vsque foras
πάντων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἕως ἔξω
ciuitatem: & ‖*ponentes genua* in lit-
τῆς πόλεως· καὶ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰ-
tore, orauimus. Et **salutan-*
6 γιαλὸν, προσηυξάμθα· καὶ ἀσπασά-
tes inuicem, ascendimus in nauem:
μενοι ἀλλήλους, ἐπέβημεν εἰς τὸ πλοῖον·
illi autem redierunt in ‖*propria*.
ἐκεῖνοι δὲ ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.
Nos verò **nauigationem perficientes*, à
7 ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν διανύσαντες, ἀπὸ
Tyro descendimus *in* Ptolemaidam, &
τύρου κατηντήσαμεν εἰς πτολεμαΐδα, καὶ
**salutantes fratres*, mansimus
ἀσπασάμενοι τοὺς ἀδελφοὺς, ἐμείναμεν ἡ-
die vna apud illos. ‖*At po-*
8 μέραν μίαν παρ' αὐτοῖς. τῇ δὲ ἐ-
stridie egressi, venimus *in* Cæsa-
παύριον ἐξελθόντες, ἤλθομεν εἰς καισά-
ream: & intrantes *in* domum Philippi
ρειαν· καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον φιλίππου
Euangelistæ "*existentis ex* septem, manſi-
τοῦ εὐαγγελιστοῦ ὄντος ἐκ τῶν ἑπτὰ, ἐμείνα-
mus apud eum. Huic autem erant fi-
9 μεν παρ' αὐτῷ. τούτῳ δὲ ἦσαν θυγα-
liæ virgines quatuor prophetantes.
τέρες παρθένοι τέσσαρες προφητεύουσαι.
*Admanentibus autem nobis dies °*plures*,
10 διαμενόντων δὲ ἡμῶν ἡμέρας πλείους,
descendit quidâ à Iudæa propheta, nomi-
κατῆλθέ τις ἀπὸ τῆς ἰουδαίας προφήτης, ὀνό-
ne Agabus. ‖*Et veniens ad nos*,
11 ματι ἄγαβος· καὶ ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς,
& *tollens* zonam Pauli, *alligansque
καὶ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ παύλου δήσας τε
sibi manus & pedes, dixit:
αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, εἶπε,

¶ deducentibus

‖ positis genibus

* quũ valefecissemus

‖ sua.

*nauigatione explicita,

* salutatis fratribus,

‖ lia autem die profecti

" qui erat vnus de

*Et quũ moraremur per

" aliquot, superuenit

‖ Is quũ venisset

" tulit

* &

Hæc dicit Spiritus sanctus, Virum
τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸν ἄνδρα
cuius est zona hæc, sic ᵍvincient in
οὗ ἐστιν ἡ ζώνη αὕτη, οὕτω δήσουσιν ἐν
Hierusalem Iudæi, & tradent in
ἱερουσαλὴμ οἱ ἰουδαῖοι, καὶ παραδώσουσιν εἰς
manus Gentium. ||Vt autem audiuimus
χεῖρας ἐθνῶν. ὡς δὲ ἠκούσαμεν 12
hæc, rogabamus nos que & qui loci il-
ταῦτα, παρεκαλοῦμεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἐν τό-
lius ||ad non ascendere eum in Hierusa-
που τοῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς ἱερουσα-
lem. Responditque Paulus: *Quid faci-
λήμ. ἀπεκρίθη τε ὁ παῦλος, τί ποιεῖ- 13
tis flentes, & *comminuentes meum cor?
τε κλαίοντες, καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρ-
ego enim non solùm ᵍvinciri, sed &
δίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι, ἀλλὰ καὶ
mori in Hierusalem ||paratè habeo
ἀποθανεῖν εἰς ἱερουσαλὴμ ἑτοίμως ἔχω
pro nomine Domini Iesu.
ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἰησοῦ.
||Non suasi autem eo, quieuimus, di-
μὴ πειθομένου δὲ αὐτοῦ, ἡσυχάσαμεν, εἰ- 14
centes: Voluntas Domini fiat. Post
πόντες, τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γινέσθω. μετὰ 15
autem dies istos præparati
δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐπισκευασάμενοι
ascendebamus in Hierusalem Simul vene-
ἀνεβαίνομεν εἰς ἱερουσαλήμ. συνῆλ- 16
runt autem & *discipulorum à Cæsarea cum
θον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ καισαρείας σὺν
nobis adducẽtes (apud quẽ hospitaremur) Mna-
ἡμῖν, ἄγοντες παρ' ᾧ † ξενισθῶμεν, μνά-
sonẽ quendam Cyprium, antiquũ discipulum.
σωνί τινι κυπρίῳ, ἀρχαίῳ μαθητῇ.
ᵍFacilè autem nobis in Hierosolymã li-
γιστομένων δὲ ἡμῶν εἰς ἱεροσόλυμα, ἀ- 17
benter exceperunt nos fratres
σμένως ἐδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί.

Palligabunt

||Quod quum audissemus,

||erant, ne ascenderet Hierosolymam. Tunc

* & dixit:

* affligentes

ᵍalligari,

||paratus sum propter nomen

|| Et quum ei suadere non possemus,

* ex discipulis

||secum

|| Iasonem

† ξενίζω

ᵍ Et quũ venissemus

At sequenti* introibat Paulus nobis-
18 τῇ ὕ ὁπούσῃ † εἰσῄει ὁ παῦλος σὺν ἡ-
cum ad Iacobum, omnésque ϱ*adfuerunt*
μῖν πρὸς ἰάκωβον, πάντες τε παρεγένοντο
seniores. ‖*Et salutans eos,*
19 οἱ πρεσβύτεροι. καὶ ἀσπασάμενος αὐ-
exposuit per unum singulum quæ fecisset
τοῖς, ἐξηγεῖτο καθ' ἕν ἕκαστον ὧν ἐποίησεν
Deus in Gentibus per ministerium
ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσι διὰ τῆς διακονίας
illius. ″*At audientes glorificabant* Deum,
20 αὐτοῦ. οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐδόξαζον † θεὸν,
dixerúntque ei: *Conspicis frater, quot de-
εἶπόν τε αὐτῷ, θεωρεῖς ἀδελφὲ, πόσαι μυ-
cem millia sunt ϱ*Iudæorum credentium?* &
ριάδες εἰσὶν ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων; καὶ
omnes ‖*zelatores* legis *subsistunt.*
πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσι.
″*Edocti erant* autem de te, quia discessio-
κατηχήθησαν δὲ περὶ σοῦ, ὅτι ἀποστα-
21 nem doceas à Moyse *eo qui per Gen-
σίαν διδάσκεις ἀπὸ μωσέως τοῦ κατὰ τὰ ἔθ-
tes ϱ*omnes Iudæos,* dicens non ‖circũci-
νη πάντας ἰουδαίους, λέγων μὴ περιτέ-
dere *ipsos* filios,″ neque *ritibus ambu-
μνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, μηδὲ τοῖς ἔθεσι περι-
lare.* Quid ergo est? ϱ*omnino* oportet multi-
πατεῖν. τί οὖν ἐστι; πάντως δεῖ πλη-
22 tudinẽ conuenire: audient enim ‖*quòd superue-
θος συνελθεῖν· ἀκούσονται γὰρ ὅτι ἐλήλυ-
nisti.* Hoc ergo fac quod tibi dicimus:
23 θας. τοῦτο οὖν ποίησον ὃ σοι λέγομεν·
Sunt nobis viri quatuor, votum habentes
εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσσαρες εὐχὴν ἔχοντες
super seipsos. ϱ*Hos assumens puri-*
24 ἐφ' ἑαυτοῖς. τούτους παραλαβὼν ἁγνί-
cator cum illis: & impende in illis,
σθητι σὺν αὐτοῖς· καὶ δαπάνησον ἐπ' αὐτοῖς,
vt radant ″*caput,* & scient
ἵνα ξυρήσωνται τὴν κεφαλὴν, καὶ γνῶσι

*autem die
† εἰσέρχομαι
ϱcollecti sũt

‖ Quos quum salutasset, narrauit per singula,

″ At illi quũ audissẽt, magnificabant
*vides

ϱ in Iudæis qui crediderunt?
‖æmulatores sunt
″ Audierunt,
*eorum

ϱsunt Iudęorum,
‖debere eos
″ suos,
* secundum consuetudinem ingredi.
ϱVtique
‖ te superuenisse.

ϱ His assumptis sanctificate

″capita,

omnes, quia ea quæ audierunt de te, nihil
πάντες ὅτι ὧν κατήχηνται περί σου, οὐδέν
est, sed incedis & ipse legem cu-
ἐστιν, ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ αὐτὸς τὸν νόμον φυ-
stodiens. De autem credenti-
λάσσων. περὶ δὲ τῶν πεπιστευκό- 25
bus Gentibus nos scripsimus, iudicantes
των ἐθνῶν ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν, κρίναντες
nihil huiusmodi obseruare eos, si non caue-
μηδὲν τοιοῦτον τηρεῖν αὐτοὺς εἰ μὴ φυλάσ-
re eos hoc, & idolis immolatũ, & san-
σεσθαι αὐτοὺς τό, τε εἰδωλόθυτον, καὶ τὸ αἷμα
guinẽ, & suffocatũ & fornicationem. Tunc Paulus
καὶ πνικτὸν, καὶ πορνείας. τότε ὁ παῦλος 26
assumens viros sequenti die
παραλαβὼν τοὺς ἄνδρας, τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ
cum illis purificatus intrauit in templum
σὺν αὐτοῖς ἁγνισθεὶς εἰσῆει εἰς τὸ ἱερὸν
annuncians expletionem dierum
διαγγέλλων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμερῶν
purificationis, donec offerretur pro vno-
τοῦ ἁγνισμοῦ, ἕως οὗ προσηνέχθη ὑπὲρ ἑνὸς
quoque eorum oblatio. Vt autem 27
ἑκάστου αὐτῶν ἡ προσφορά. ὡς δὲ
futuri erant septem dies consummari, hi qui
ἔμελλον αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖσθαι, οἱ
de Asia Iudæi conficientes eum in
ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν
templo, confuderunt omnem turbã, & iniece-
τῷ ἱερῷ συνέχεον πάντα τὸν ὄχλον, καὶ ἐπέβα-
runt manus in eum. Clamantes,
λον τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτόν. κράζοντες, 28
Viri Israelitæ, adiuuate: hic est
ἄνδρες ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε· οὗτός ἐστιν ὁ
homo qui aduersus populũ & legem, &
ἄνθρωπος ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου, καὶ
locum hunc omnes vbique do-
τοῦ τόπου τούτου πάντας πανταχοῦ διδά-
cens: insuperque & Græcos induxit in
σκων· ἔτι τε καὶ ἕλληνας εἰσήγαγεν εἰς

tem-

templum, 8
τὸ ἱερὸν, κ
istum.
29 τοῦτον.
mum Ep
μον τὸν ἐφέ
existimauerũt
ἐνόμιζον ὅ
lus. Co
30 λος. ἐ
est concursi
το συνδρομ
Paulum, t
παῦλον † ε
statim cla
31 ἀθέως ἐκλ
autem eum
ὃ αὐτὸν
buno c
λιαρχῳ τ
rusalem.
32 ρουσαλήμ.
tes &
πώτας καὶ ἑ
illos. Illi
αὐτοῖς. οἱ
milites, c
στρατιώτας,
Appropinq
33 ἐγγίσας
& iussit
τῶν, καὶ ἐκέλευ
terrogabat q
πυνθάνετο τ
Alij aute
34 ἄλλοι δ
non potens
μὴ δυνάμε
propter tum
διὰ τὸν θόρ

templum, & *polluit* sanctum locum
τὸ ἱερὸν, καὶ † κεκοίνωκε τὸν ἅγιον τόπον
istum. ‖*Fuerant* enim *videntes* Trophi
29 τοῦτον. ἦσαν γὰρ ἑωρακότες Τρόφι-
mum Ephesiũ in ciuitate cum ipso, quẽ
μον τὸν ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει σὺν αὐτῷ, ὃν
existimauerũt quoniã in tẽplũ introduxisset Pau-
ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν εἰσήγαγεν ὁ παῦ-
lus. Commotáque est ciuitas tota, & facta
30 λος. ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη, καὶ ἐγένε-
est concursio populi: & apprehendentes
το συνδρομὴ τοῦ λαοῦ· καὶ ἐπιλαβόμενοι τοῦ
Paulum, trahebant eum extra templum, &
παύλου † εἵλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ, καὶ
statim clausæ sunt ianuæ. Quærentibus
31 εὐθέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι. ζητούντων
autem eum occidere, ‖*ascendit fama* tri-
δὲ αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἀνέβη φάσις τῷ χι-
buno cohortis, Quia tota confunditur Hie-
λιάρχῳ τῆς σπείρης, ὅτι ὅλη συγχέεται ἱε-
rusalem. Quia "*ex ipsa assumens mili-*
32 ρουσαλήμ. ὃς παραλαβὼν στρα-
tes & centuriones, decurrit ad
τιώτας καὶ ἑκατοντάρχας, κατέδραμεν ἐπ'
illos. ‖*Illi autem videntes* tribunum &
αὐτούς. οἱ δὲ ἰδόντες τὸν χιλίαρχον καὶ τοὺς
milites, cessauerunt **percutientes* Paulum.
στρατιώτας, ἐπαύσαντο τύπτοντες τὸν παῦλον.
"*Approp*inquãs autẽ tribunus apprehendit eum,
33 ἐγγίσας δὲ ὁ χιλίαρχος ἐπελάβετο αὐ-
& iussit **vinciri* catenis duabus: & iu-
τοῦ, καὶ ἐκέλευσε δεθῆναι ἁλύσεσι δυσὶ καὶ ἐ-
terrogabat quis*nam* esset, & quid *esset perpetrans.*
πυνθάνετο τίς ἂν εἴη, καὶ τί ἐστι πεποιηκώς.
Alij autem aliud *quid* clamabãt in turba.
34 ἄλλοι δὲ ἄλλό τι ἐβόων ἐν τῷ ὄχλῳ.
‖*non potens autem* cognoscere certum
μὴ δυνάμενος δὲ γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς
**propter tumultum*, iussit duci eum in
διὰ τὸν θόρυβον, ἐκέλευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς

violauit
† κοινόω
‖Viderant

† ἕλκω

‖ nunciatum est

" statim, assumptis militibus & cẽturionibus,
‖ Qui quum vidissent
*percutere

" Tunc accedens
*eum alligari

"fecisset.

‖ & quum nõ posset
*præ tumultu

castra. ℣ Quum autē factus est
τῶν παρεμβολῶν. ὅτε ἐγένετο 35
ad gradus, contigit ‖portari
ὅτι τοῦ ἀναβαθμοῖς, συνέβη βαστάζεσθαι
eum à militibus propter "violentiam
αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν βίαν τοῦ
turbæ. Sequebatur enim multitudo populi
ὄχλου. ἠκολούθει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ 36
clamans, Tolle eum. *Futurusque indu-
κράζον, αἶρε αὐτόν. μέλλων τε εἰσά- 37
ci in castra Paulus, dicit
γεσθαι εἰς τὴν παρεμβολὴν ὁ παῦλος, λέγει
tribuno: Si licet mihi ℣dicere aliquid ad
τῷ χιλιάρχῳ, εἰ ἔξεστί μοι εἰπεῖν τι πρός
te? ‖ille verò dixit, Græcè nosti?
σε; ὁ δὲ ἔφη, ἑλληνιστὶ γινώσκεις;
Nonne tu es Ægyptius "ille ante hos
οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ αἰγύπτιος ὁ πρὸ τούτων 38
dies tumultum *movens, & educens, in
τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας, καὶ ἐξαγαγὼν εἰς
desertum quatuor ℣mille viros
τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν
sicariorum? ‖Dixit autem 'Paulus: Ego
σικαρίων; εἶπε δὲ ὁ παῦλος, ἐγὼ 39
homo quidem sum Iudæus *Tarsensis,
ἄνθρωπος μὲν εἰμι ἰουδαῖος ταρσεὺς, τῆς
Ciliciæ non ℣obscuræ civitatis ‖civis. rogo
κιλικίας οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης. δέομαι
autem te, permitte mihi loqui ad
δέ σου, ἐπίτρεψόν μοι, λαλῆσαι πρὸς τὸν
populum. 'Permittente autem eo,
λαόν. ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτοῦ, ὁ 40
Paulus stans in gradibus, an-
παῦλος ἑστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν, κατέσει-
nuit manu ‖populo: multo verò silentio fa-
σε τῇ χειρὶ τῷ λαῷ. πολλῆς δὲ σιγῆς γενο-
cto, alloquutus est Hebræa lingua,
μένης, προσεφώνησε τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ,
dicens:
λέγων·

ℙ Et quū venisset
‖ vt portaretur
"vim populi.
* Et quū cœpisset
℣loqui
‖qui
"qui
* concitasti, & eduxisti
℣millia virorum
‖Et
'ad eum
*à Tarso,
℣ignotæ
[municeps.
" Et quū ille permisisset
‖'ad plebem, & magno

Cap. XXII. κϐ'.

Viri fratres & Patres, audite
1 Ανδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ
ᵠmeam ad vos nunc excusationem. Audien-
μου τῆς πρὸς ὑμᾶς νυνὶ ἀπολογίας. ἀκού-
2 tes autem quia Hebræa lingua allo-
σαντες δὲ ὅτι τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ προσ-
queretur illos, magis præstiterunt silentium.
εφώνει αὐτοῖς, μᾶλλον παρέχον ἡσυχίαν·
& dicit: Ego quidem sum vir Iudæus,
καὶ φησιν· ἐγὼ μὲν εἰμι ἀνὴρ ἰουδαῖος,
3 natus in Tarso Ciliciæ, nutri-
γεγεννημένος ἐν ταρσῷ τῆς κιλικίας, † ἀνατε-
tus autem in ciuitate ista secus
θραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παρὰ
pedes Gamalielis, eruditus iuxta *ca-
τοὺς πόδας γαμαλιὴλ, πεπαιδευμένος κατὰ ἀ-
quisitionem paternæ legis, ᵠzelotes exi-
κριβειαν τοῦ πατρῴου νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρ-
stens Dei, sicut || omnes vos estis ho-
χων τοῦ θεοῦ, καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστε σήμε-
die: Qui hanc viam persequutus sum vsq; ad
4 μερον· ὅς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄχρι
mortem: ᵠvinciens & tradens in custo-
θανάτου· δεσμεύων καὶ παραδιδοὺς εἰς φυλα-
dias viros ||ᵠnec & mulieres: Sicut princeps
5 κὰς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας· ὡς ὁ ἀρ-
sacerdotũ ''testatur mihi, & *omnis sena-
χιερεὺς μαρτυρεῖ μοι, καὶ πᾶν τὸ πρεσβυ-
tus: à quibus & epistolas accipiens,
τέριον· παρ' ὧν καὶ ἐπιστολὰς δεξάμενος,
ad fratres in Damascum per-
πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς εἰς δαμασκὸν ἐ-
gebam. *adducturus & iuſſe existentes
πορευόμην ἄξων καὶ τοὺς ἐκεῖσε ὄντας,
vinctos in Hierusalem, vt puniren-
δεδεμένους εἰς ἱερουσαλὴμ, ἵνα τιμωρη-
tur. Factum est autem 'mihi profecto
6 θῶσιν. ἐγένετο δὲ μοι πορευομένῳ

ᵠquam ||reddo rationem. Quum audissent

'ad

† ἀνατρέφω

*veritatem

ᵠ æmulator legis, ||&

ᵠalligans

||&

'' testimoniũ reddit

'' omnes maiores natu:

* vt adducerem inde

'eunte me, & appropinquante

* media die,

|| fulsit me lux copiosa,

† Et decidens in terram,

|| Et *mecū erant, || viderunt,

|| autem "eius qui loquebatur mecum.

|| Et "autem

ꝓ te oportet

|| Et "claritate

* ad manum deductus à comitibus

*timoratus || testimoniū habens

& appropinquanti Damasco, *circa meridiem, subitò de cœlo circum || fulgere
βρέιν ἐξαίφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιαστράψαι
lucem copiosam circa me: "Cecidique in
φῶς ἱκανὸν περὶ ἐμὲ, ἔπεσόν τε εἰς τὸ 7
solum, & audiui vocem dicentem mihi:
ἔδαφος, καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι,
Saule, Saule, quid me persequeris? Ego 8
σαοὺλ, σαοὺλ, τί με διώκεις; ἐγὼ
autem respondi: Quis es Domine? dixitque ad
δὲ ἀπεκρίθην, τίς εἶ κύριε; εἶπέ τε πρός
me: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu perse-
με. ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος, ὃν σὺ διώ-
queris. || Qui verò *cum me existentes quidē
κεις. οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες τὸ μὲν 9
lumen || ꝓspiciebant, & expauefacti sunt,
φῶς ἐθεάσαντο, καὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, τὴν
ac vocem || non audierunt "loquentis mihi.
δὲ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι.
|| Dixi autem, Quid faciam Domine? ac Do-
εἶπον δὲ, τί ποιήσω κύριε; ὁ δὲ κύ- 10
minus "dixit ad me: Surgens vade in Da-
ριος εἶπε πρός με, ἀναστὰς πορεύου εἰς δα-
mascum, & illic tibi dicetur de omni-
μασκὸν, κἀκεῖ σοι λαληθήσεται περὶ πάν-
bus quæ ꝓ constituta sunt tibi facere. || Quum autē
των ὧν τέτακται σοι ποιῆσαι. ὡς δὲ 11
non viderem præ "gloria luminis il-
οὐκ ἐνέβλεπον ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτὸς ἐκεί-
lius *manuductus à simul existentibus
νου, χειραγωγούμενος ὑπὸ τῶν συνόντων
mihi, veni in Damascum. Ananias autē
μοι, ἦλθον εἰς δαμασκόν. ἀνανίας δέ 12
quidam vir *pius secundùm || legem; || testimonio
τις ἀνὴρ εὐσεβὴς κατὰ τὸν νόμον, μαρτυ-
ornatus ab omnibus habianti-
ρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούν-
bus in Damasco Iudæis:
των ἐν δαμασκῷ ἰουδαίων·

Veniens ad me, & astans dixit mihi:
13 ἐλθὼν πρός με, καὶ ἐπιστὰς, εἶπέ μοι,
Saule frater, respice: & ego ea-
σαοὺλ ἀδελφὲ, ἀνάβλεψον· κἀγὼ αὐ-
dem hora respexi in eum.
τῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς αὐτόν.
||Ille autem dixit: Deus patrum
14 ὁ δὲ εἶπεν, ὁ θεὸς τῶν πατέρων
nostrorum præordinauit te 'cognoscere voluntatem eius, & *videre iustum, & audire vocem ex ore eius.
ἡμῶν προεχειρίσατό σε γνῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον, καὶ ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ.
Quia eris testis ||ei ad omnes
15 ὅτι ἔσῃ μάρτυς αὐτῷ πρὸς πάντας
homines, eorũ quæ vidisti & audisti.
ἀνθρώπους, ὧν ἑώρακας καὶ ἤκουσας.
Et nunc quid moraris? *surgens baptizare, & ablue peccata tua, "inuocans nomen Domini.
16 καὶ νῦν τί μέλλεις; ἀναστὰς βάπτι-
σαι, καὶ ἀπόλουσαι τὰς ἁμαρτίας σου, ἐπι-
καλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου.
Factum est autem mihi reuertenti in Hierusalem, & ||oranti me in
17 ἐγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι εἰς ἱε-
ρουσαλὴμ, καὶ προσευχομένου μου ἐν τῷ
templo, fieri me in "exstasi, Et videre
18 ἱερῷ, γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει, καὶ ἰδεῖν
illum dicentem mihi: Festina & exi ?in celeritate ex Hierusalem, quoniam non recipient tuum testimonium de me.
αὐτὸν λέγοντά μοι, σπεῦσον καὶ ἔξελθε ἐν
ταχει ἐξ ἱερουσαλὴμ, διότι οὐ παραδέ-
ξονταί σου τὴν μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ.
Et ego dixi: Domine, ipsi sciunt quia
19 κἀγὼ εἶπον, κύριε. αὐτοὶ ἐπίστανται ὅτι
ego eram *carcerans & cædens per
ἐγὼ ἦμην φυλακίζων καὶ δέρων κατὰ τὰς

||At
'vt cognosceres
*videres
?audires
||illius
*Exsurge, &
"inuocato nomine ipsius.
||oranti
"stupore mẽtis,
?velociter
* concludens in carcerem,

ſynagogas *credentes* in te.
συναγωγὰς τοῖς πιστεύοντας ἐπί σε·
Et quũ *effunderetur* ſanguis Stephani *primi*
καὶ ὅτε ἐξεχεῖτο τὸ αἷμα στεφάνου τοῦ μαρτυ- 20
teſtis tui, & *ipſe eram aſtans & con-*
τυρός σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφεστὼς καὶ
ſentiens interemptionis eius, & cuſto-
συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ, καὶ φυλάσ-
diens veſtimenta interficientium illum.
σων τὰ ἱμάτια τῶν ἀναιρούντων αὐτόν.
Et dixit ad me: Vade, quoniam ego in *gẽ-*
καὶ εἶπε πρός με, πορεύου, ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθ- 21
tes longè *emittam* te. Audiebant autẽ
νη μακρὰν ἐξαποστελῶ σε. ἤκουον δὲ 22
eum vſque ad hoc verbum: & leuauerunt
αὐτοῦ ἄχρι τούτου τοῦ λόγου, καὶ ἐπῆραν τὴν
vocem ſuam, dicentes: Tolle de terra
φωνὴν αὐτῶν, λέγοντες, ἆρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν
huiuſcemodi: nõ enim *conueniẽs eum viuere.
τοιοῦτον· οὐ γὰρ καθῆκον αὐτὸν ζῆν.
Vociferantibus autem eis, & proiicientibus
κραζόντων δὲ αὐτῶν, καὶ ῥιπτούντων 23
veſtimenta, & puluerem iactantibus in
τὰ ἱμάτια καὶ κονιορτὸν βαλλόντων εἰς τὸν
aerem, Iuſſit eum tribunus in-
ἀέρα. ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ χιλίαρχος ἀ-
duci in caſtra, *dicens* flagellis 24
γεσθαι εἰς τὴν παρεμβολὴν, εἰπὼν μαστίζειν
inquiri eum, vt ſciret propter quam cau-
ἀνετάζεσθαι αὐτὸν, ἵνα γνῷ δι' ἣν αἰ-
ſam ſic acclamarent ei. *Quũ *autem*
τίαν οὕτως ἐπεφώνουν αὐτῷ. ὡς δὲ 25
aſtrinxiſſet eum loris, dixit *ad*
προέτεινεν αὐτὸν ταῖς ἱμάσιν, εἶπε πρὸς τὸν
aſtantem centurionem Paulus: Si ho-
ἑστῶτα ἑκατόνταρχον ὁ παῦλος, εἰ ἄν-
minem Romanum & indemnatum licet
θρωπον ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν
vobis flagellare? *Audiens autem
ὑμῖν μαστίζειν; ἀκούσας δὲ ὁ 26

cen-

*eos qui credebant

‖ego aſtabam & conſentiebam, & cuſtodiebam

"nationes

*fas eſt

*ſua,

‖&

"cædi & torqueri

*Et

*aſtanti ſibi centurioni

*Quo audito, centurio, accesſit ad tribunum &

centurio
ἑκατόνταρ
tribuno
χιλίαρχ
re: nam
εἶν· ὁ γὰ
Acce
προσε
27 li: Dic
τῷ, λέγε
dixit, Etiam
28 ἔφη, ναί.
nus: Ego
χος, ἐγὼ
hanc
ταύτην
Ego autem
29 ἐγὼ δὲ
discesserun
ἀπέστη
inquirere.
ἀνετάζειν
"cognoscens
ὀπίγνοις
vinc
30 τὸν δὲ δε
lens
λόμενος
cusaretur
τηρεῖτα
ἀ
τὸν ἀπὸ
principes sac
τοὺς ἀρχ
rum: & pro
τῷ. καὶ κα
illo.
αὐτοῦ.

centurio accedens nunciauit
ἑκατόνταρχος, προσελθὼν ἀπήγγελε τῷ
tribuno dicens: ℣ ide quid futurus es face-
χιλιάρχῳ λέγων ὅρα τί μέλλεις ποι-
re: nam homo || hic *Romanus est.
εῖν· ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗτός ῥωμαῖός ἐστι.
Accedens autem tribunus dixit il-
προσελθὼν ὁ χιλίαρχος εἶπεν αὐ-
27 li: Dic mihi si tu Romanus es? *ille autem
τῷ, λέγε μοι εἰ σὺ ῥωμαῖος εἶ; ὁ δὲ
dixit, Etiam. ℣ Responditque tribu-
28 ἔφη, ναί. ἀπεκρίθη τε ὁ χιλίαρ-
nus: Ego ||multo capitali ciuilitatem
χος, ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν
hanc consequutus sum, *at Paulus ait:
ταύτην † κτησάμην. ὁ δὲ παῦλος ἔφη,
Ego autem & natus sum. Protinus ergo
29 ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννημαι. εὐθέως οὖν
discesserunt ab illo *futuri eum
ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ οἱ μέλλοντες αὐτὸν
℣ inquirere. & tribunus ||verò timuit
ἀνετάζειν. καὶ ὁ χιλίαρχος δὲ ἐφοβήθη,
"cognoscens quia *Romanus esset, & quia ℣ erat eũ
γνοὺς ὅτι ῥωμαῖός ἐστι, καὶ ὅτι ἦν αὐ-
vinciens. ||At postridie vo-
τὸν δεδεκώς. τῇ δὲ ἐπαύριον βου-
30 lens scire "certum, hoc, quid ac-
λόμενος γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς, τὸ τί κα-
cusaretur à Iudæis. soluit eum
τηγορεῖται παρὰ τῶν ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐ-
à vinculis, & iussit *venire
τὸν ἀπὸ τῶν δεσμῶν, καὶ ἐκέλευσεν ἐλθεῖν
principes sacerdotum & omnem consessum eo-
τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον αὐ
rum: & producens Paulum, statuit inter
τῶν. καὶ καταγαγὼν τὸν παῦλον, ἔστησεν εἰς
illos.
αὐτούς.

℣ Quid acturus es?
||enim
*ciuis
*At ille
℣ Et
|| multa summa
&
† κτάομαι
*qui
℣ torturi erant.
|| quoque
*postquã rescisiuit
*ciuis
† alligasset
|| Postera autem die
"diligentius, qua ex causa
* sacerdotes conuenire, & omne concilium,

CAP. XXIII. κγ'.

Intendens autem Paulus conscessui, 1
Ατενίσας ὁ παῦλος τῷ συνεδρίῳ
ait: Viri fratres, ego omni conscientia
εἶπεν, ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει
bona *ministrauí Deo, vsque in ‖hũc
ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ θεῷ, ἄχρι ταύ-
diem. At princeps sacerdotũ Ana- 2
της τῆς ἡμέρας. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἀνα-
nias præcepit astantibus sibi percutere
νίας ἐπέταξε τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ, τύπτειν
eius os. Tunc Paulus ad
αὐτοῦ τὸ στόμα. τότε ὁ παῦλος πρὸς 3
cum dixit: *Percutere te futurus est Deus, paries
αὐτὸν εἶπε, τύπτειν σὲ μέλλει ὁ θεὸς, τοῖχε
dealbare. & tu sedes iudicans me secũdũ le-
κεκονιαμένε. καὶ σὺ κάθῃ κρίνων με κατὰ νό-
gem, & contra legem iubes me percuti?
μον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τυπτεσθαι;
"At astantes dixerunt: Summũ sacerdotẽ Dei
οἱ δὲ παρεστῶτες εἶπον, τὸν ἀρχιερέα τοῦ θεοῦ 4
‖conuiciaris? Dixit "que Paulus: Nescie-
λοιδορεῖς; ἔφη τε ὁ παῦλος, οὐκ ἤ- 5
bam fratres quia est princeps sacerdotũ. scri-
δειν ἀδελφοὶ, ὅτι ἐστὶν ἀρχιερεύς. γέγρα-
ptũ est enim: Principem populi tui non dices
πται γὰρ, ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς
malè: Sciens autem Paulus quia
κακῶς. γνοὺς δὲ ὁ παῦλος ὅτι ὁ
vna pars esset Sadducæorum, "at al-
τὸ ἓν μέρος ἐστὶ σαδδουκαίων, τὸ δὲ ἕ-
tera Pharisæorum, exclamauit in ‖ρ consef-
τερον φαρισαίων, ἔκραξεν ἐν τῷ συνε-
su: Viri fratres, ego Phari-
δρίῳ, ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἐγὼ φαρι-
sæus sum, filius *Pharisæi: de spe
σαῖός εἰμι, υἱὸς φαρισαίου· περὶ ἐλ-
& resurrectione mortuorum ego iudi-
πίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρί-

qin conciliũ,
*conuersatus sum ante Deum,
‖ hodiernum
"autem
*Percutiet
"Et qui astabant
‖maledicis?
"autem
"&
ρconcilio,
* Pharisæorum:

cor. ᾳ Hæc autem ipso loqu-
7 νομαι. τοῦτο δὲ αὐτοῦ λαλήσαν-
to: facta est ||seditio Pharisæorum &
τος, ἐγένετο στάσις τῶν φαρισαίων καὶ
Sadducæorum, & diuisa est multitudo.
σαδδουκαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος.
Sadducæi quidem enim dicunt non esse
8 σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ λέγουσι μὴ εἶ-
resurrectionem, neque angelum, neque spiritum:
ναι ἀνάστασιν, μηδὲ ἄγγελον, μήτε πνεῦμα·
Pharisæi autem confitentur vtraque.
φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσι τὰ ἀμφότερα.
Factus est autem clamor magnus. & exsur-
9 ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη. καὶ ἀνα-
gentes ᾳ scribæ partis Pha-
στάντες οἱ γραμματεῖς τοῦ μέρους τῶν φα-
risæorum depugnabant, dicentes: Nihil ᵉmalum
ρισαίων διεμάχοντο, λέγοντες, οὐδὲν κα-
inuenimus in homine isto: ᶠsi
κὸν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ· εἰ
autem spiritus loquutus est ei aut angelus, ne
δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος, μὴ
repugnemus Deo. ᵍ Multa autem facta
10 θεομαχῶμεν. πολλῆς δὲ γενομένης
seditione, veritus tribunus ne discer-
στάσεως, εὐλαβηθεὶς ὁ χιλίαρχος μὴ διαι-
peretur Paulus ab ipsis, iussit
ρεθῇ ὁ παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσε τὸ
milites descendere, & rapere eum
στράτευμα καταβῆναι, καὶ ἁρπάσαι αὐτὸν
de medio eorum, ʿdeducereque in ca-
ἐκ μέσου αὐτῶν, ἄγειν τε εἰς τὴν παρεμβο-
stra. * At adexistenti nocte adsistens ei
11 λήν. τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ
Dominus, ait: ||Confide Paule: sicut enim testi-
ὁ κύριος, εἶπε, θάρσει παῦλε· ὡς γὰρ διε-
ficatus es quæ de me in Hierusalem,
μαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς ἱερουσαλὴμ,
sic te oportet & ʿin Romam testificari.
οὕτω σε δεῖ καὶ εἰς ῥώμην μαρτυρῆσαι.

ᾳ Et quũ hæc dixisset,

|| dissensio inter Pharisæos & Sadducæos, & soluta est turba.

ᾳ quidam

ᵉ mali

ᶠ quid

ᵍ Et quũ magna dissensio facta esset, timens

ʿ ac eum

* Sequẽti autem

|| Cõstans esto:

ʿ Romæ

Facta autem die, *facientes qui-
γενομένης δὲ ἡμέρας, ποιήσαντές τι- 12
dam Iudæorum coitionem deuouerunt
νες τῶν ἰουδαίων συστροφὴν, ἀνεθεμάτισαν
se, dicentes neque ¶ed re, neque bibere,
ἑαυτοὺς, λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πεῖν,
vsquequo occiderent Paulum.
ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν παῦλον.
Erant autem plus" quadraginta* hanc
ἦσαν δὲ πλείους τεσσαράκοντα οἱ τὴν 13
coniurationem ¶facientes. Qui
τοῦτο τὸ συνωμοσίαν πεποιηκότες· οἵτινες 14
‖accedentes principes sacerdotũ & se-
προσελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρε-
niores," dixerunt: Deuotione deuoui-
σβυτέροις, εἶπον, ἀναθέματι ἀναθεματί-
mus nosipsos, nihil *gustare vsquequo
σαμεν ἑαυτοὺς, μηδενὸς γεύσασθαι ἕως οὗ
occidamus Paulum. Nunc ergo vos
ἀποκτείνωμεν τὸν παῦλον. νυνὶ οὖν ὑμεῖς 15
¶indicate tribuno cum ‖conses-
ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ σὺν τῷ συνε-
su, vt eras illum producat ad
δρίῳ, ὅπως αὔριον αὐτὸν καταγάγῃ πρὸς
vos, ‖vt futuros cognoscere exqui-
ὑμᾶς, ὡς μέλλοντας διαγινώσκειν ἀκριβέ-
sitius quæ de eo. nos verò, "ante appro-
στερον τὰ περὶ αὐτοῦ. ἡμεῖς δὲ, πρὶν τὸν ἐγγί-
pinquare eum, parati sumus interficere il-
σαι αὐτὸν, ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐ-
lum. ¶Audiens autem filius sororis Pau
τόν. ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς παῦ- 16
li insidias, *adueniens & intrans
λου τὸ ἔνεδρον, παραγενόμενος καὶ εἰσελθὼν
in castra, nunciauit ¶ Pau-
εἰς τὴν παρεμβολὴν, ἀπήγγειλε τῷ παῦ-
lo. Aduocans autem Paulus
λῳ. προσκαλεσάμενος δὲ ὁ παῦλος 17
"vnum *centurionum, ait: Adolescentem
ἕνα τῶν ἑκατοντάρχων ἔφη, τὸν νεανίσκον

hunc

* collegerũt se quidã ex Iudæis, &
¶manducaturos ‖bibituros, donec
"quàm *viri qui ¶fecerant.
‖ accesserunt
/ &
* gustaturos, donec
¶notum facite ‖concilio,
‖ tanquam aliquid certiº cognituri
' prius quàm appropiet,
¶Quod quũ audisset
*venit & intrauit
¶que
ad se
* ex centurionibus,

hunc adduc ad tribunum: habet
τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον· ἔχει
enim aliquid indicare illi. ¶Ille quidē
18 γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ. ὁ μὲν
ergo assumens eum, duxit ad tri-
οὖν παραλαβὼν αὐτὸν, ἤγαγε πρὸς τὸν χι-
bunum, & ait: Vinctus Paulus ad-
λίαρχον, καὶ φησιν ὁ δέσμιος παῦλος προσ-
uocans me rogauit hunc adole-
καλεσάμενός με ἠρώτησε τοῦτον τὸν νεα-
scentē perducere ad te, habentē aliquid loqui
νίαν ἀγαγεῖν πρός σε, ἔχοντά τι λαλῆσαί
tibi. Apprehendens autem manum illius
19 σοι. ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ
tribunus, & *secedens seorsum, ¶in-
χιλίαρχος, καὶ ἀναχωρήσας κατ' ἰδίαν, ἐ-
terrogauit, Quid est quod habes indicare mihi?
πυνθάνετο, τί ἐστιν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί μοι;
‖Dixit autē, "Quia Iudæi constituerunt
εἶπε δὲ, ὅτι οἱ ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ
20 rogare te vt ‖cras in *consessum
ἐρωτῆσαί σε ὅπως αὔριον εἰς τὸ συνέδριον
producas Paulum, vt suauri aliquid
καταγαγῇς τὸν παῦλον, ὡς μέλλοντές τι
*exquisitius percunctari de illo. Tu ‖ergo
21 ἀκριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ. σὺ οὖν
ne credideris illis: insidiantur enim ei ex
μὴ πεισθῇς αὐτοῖς· ἐνεδρεύουσι γὰρ αὐτὸν ἐξ
eis viri ‖plures quadraginta, qui
αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσαρακοντα, οἵτινες
deuouerunt sese "neque manducare neq;
ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς, μήτε φαγεῖν μήτε
bibere, ‖vsqueqno interficiant eum: & nunc para-
πιεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν. καὶ νῦν ἕτοι-
ti sunt expectantes *a te re
μοί εἰσι προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐ-
nunciationem. ¶Ipse quidē igitur tribunus di-
22 παγγελίαν. ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἐ-
misit adolescentem præcipiens *nemini
πέλυσε τὸν νεανίαν, παραγγείλας μηδενὶ

elo-

¶Et

* secessit cū eo
¶& illum

‖Ille
"Iudæis conuenit
‖ crastina die
*concilium
"quasi

*certius inquisituri sint
‖verò
a

‖amplius qu

"non

‖donec

*promissum tuum.

* ne cui loquereturs,

ρ nota sibi fecisset
‖vocatis duobus centurionibus,
'illis

* lancearios

ρEt
‖ præparate

'timuit enim ne fortè raperent eum Iudæi, & occiderent, & ipse postea calumniâ sustineret tanquam acceptur us pecuniam.

*hæc.
ρoptimo
‖salutem.
"incipientē
*cognito
† ἐξαιρέομαι
ρque
‖ obiiciebant illi,
'concilium

*accusari

eloqui, quoniam hæc ρindicaueris ad me. Et ‖aduocans duos quosdam centurionum, dixit", Parate milites ducentos, vt eant vsque Cæsaream, & equites septuaginta, & *stipatores ducentos à tertia hora noctis. ρIumentaque adparare, vt ‖ imponentes Paulum, saluũ perducerēt ad Felicem præsidem." Scribens epistolam contin entem *formam hanc. Claudius Lysias ρprestantissimo præsidi Felici ‖gaudere. Virum hunc comprehensum à Iudæis, & "futurum interfici ab eis superueniens cum exercitu, eripui eum, *discens quia Romanus est. Volens ρ autem scire causam ob quam ‖incusarent eum, deduxi eum in "consessum eorum. Quem inueni *appellatum de quæstionibus legis ipsorum, nihil verò dignum morte

ἐκλαλῆσαι, ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρός με. καὶ προσκαλεσάμενος δύο τι-23
νὰς τῶν ἑκατοντάρχων, εἶπεν ἑτοιμάσατε
στρατιώτας διακοσίους, ὅπως πορευθῶσιν
ἕως καισαρείας, καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα, καὶ
δεξιολάβους διακοσίους ἀπὸ τρίτης ὥρας
τῆς νυκτός. κτίνη τε παρασῆσαι, ἵνα 24
ἐπιβιβάσαντες τὸν παῦλον, διασώσωσι πρὸς
φήλικα τὸν ἡγεμόνα· γράψας ἐπιστολὴν 25
περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον. Κλαύδιος 26
λυσίας κρατίστῳ ἡγεμόνι φήλικι χαί-
ρειν. τὸν ἄνδρα τοῦτον συλληφθέν- 27
τα ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, καὶ μέλλοντα ἀναι-
ρεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἐπιστὰς σὺν τῷ στρα-
τεύματι, † ἐξειλόμην αὐτὸν, μαθὼν ὅτι
ῥωμαῖός ἐστι. βουλόμενος δὲ γνῶ- 28
ναι τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐνεκάλουν αὐτῷ, κα-
τήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν.
ὃν εὗρον ἐγκαλούμενον περὶ ζητημά- 29
των τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν δὲ ἄξιον

morte aut vinculis crimen habentem.
θανάτου ἢ δεσμῶν ἔγκλημα ἔχοντα.
|| *Indicatis autem* mihi * insidiis * *in*
30 μηνυθείσης δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν
virum futuris esse à Iudæis,
ἀνδρα μέλλειν ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν ἰουδαίων,
statim misi || ad te, denuncians
ἐξαυτῆς ἔπεμψα πρός σε, παραγγείλας
& accusatoribus *dicere quæ ad eum*
καὶ τοῖς κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς αὐτὸν
apud te: Vale. *Ipsi quidem ergo milites* "
31 ἐπὶ σοῦ ἔρρωσο. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται
secundum ϙ *constitutum* sibi, assu-
κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς, ἀναλα-
mentes Paulum, duxerunt per noctem
βόντες τὸν παῦλον, ἤγαγον διὰ τῆς νυκτὸς
in Antipatridem. || *At postridie*
32 εἰς τὴν ἀντιπατρίδα. τῇ δὲ ἐπαύριον
dimittentes equites, ire cum eo,
ἐάσαντες τοὺς ἱππεῖς, πορεύεσθαι σὺν αὐτῷ,
reuersi sunt in castra.
ὑπέστρεψαν εἰς τὴν παρεμβολήν.
Qui * *ingressi in* Cæsaream,
33 οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν καισάρειαν,
& || *reddentes* epistolam præsidi,
καὶ ἀναδόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι,
statuerunt & Paulum " *ei.* * *Legens*
34 παρέστησαν καὶ τὸν παῦλον αὐτῷ. ἀναγνοὺς
autem *præses*, & || *interrogans ex* quali pro-
δὲ ὁ ἡγεμὼν, καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποίας ἐπ-
uincia esset, & cognoscens quia de Cili-
αρχίας ἐστὶ, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ κιλι-
cia, Audiam te, inquit, quum &
35 κίας, διακούσομαί σου, ἔφη, ὅταν καὶ
accusatores tui ϙ *adfuerint.* iussitque
οἱ κατήγοροί σου παραγένωνται. ἐκέλευσέ τε
eum in prætorio Herodis custo-
αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοῦ ἡρώδου φυλάσ-
diri.
σεσθαι.

|| Et quum perlatum esset
* de
" quas parauerant illi,
|| eum
* vt dicant
" verò
ϙ præceptum
|| Et postera die dimissis equitibus, vt irent
* quum venissent
|| tradidissent
' ante illum.
* Quum legisset
|| interrogasset de
ϙ venerint.

CAP. XXIIII. κδ'.

Post autē quinque dies descēdit princeps
Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρ- 1
sacerdotū Ananias cum seniorib̄us ‖ &
χιερεὺς ἀνανίας μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ
oratore Tertullo quodam, qui * comparuerunt
ῥήτορος τερτύλλου τινὸς, οἵτινες ἐνεφάνισαν
præsidi aduersus Paulum. ' Cita-
τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ παύλου. κλη θέν- 2
to autem * eo, cœpit accusare Tertul-
τος δὲ αὐτοῦ, ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ τέρτυλ-
lus, dicens: ‖ Multa pacis compo-
λος, λέγων, πολλῆς εἰρήνης τυγχά ον- 3
res per te, & * directionum facta-
τες διὰ σοῦ, καὶ κατορθωμάτων γινομέ-
rum genti huic per tuam prudentiam,
νων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας,
præstantissimè Felix, cum omni gratiarum actione.
πάντῃ τε καὶ παντοχοῦ ἀποδεχόμεθα, κρά-
τιστε φῆλιξ, μετὰ πάσης εὐχαριστίας.
* Vt autem non " super plus te interpellem,
ἵνα δὲ μὴ ὄπι πλεῖόν σε ἐγκόπτω, 4
oro * audire te nos " concisè
παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν συντόμως τῇ
tua " æquitate. * Inuenientes enim hominem
σῇ ἐπιεικείᾳ. εὑρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα
hunc pestiferum, & ¶ mouentem seditionem omni-
τοῦτον λοιμὸν, καὶ κινοῦντα στάσιν πᾶ-
bus Iudæis ‖ qui per habitatam,
σι τοῖς ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην,
Nazarenorum se-
ἀνιστάντά τε τῆς τῶν ναζωραίων αἱρέ-
ctæ. Qui etiam templum * tentauit prophana-
σεως. ὃς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπείρασε βεβηλῶ- 6
re: quem & " apprehendimus, & secundum no-
σαι· ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν, καὶ κατὰ τὸν ἡμέ-
stram legem voluimus iudicare.
τερον νόμον ἠθελήσαμεν κρίνειν.

‖ quibusdam
* adierunt præsidem
' Et
* Paulo,
‖ Quum in multa pace agamus
* multa corrigantur
" prouidentiam, semper
‖ optime
* Ne
' diutius
‖ prorraham,
* vt audias
" breuiter pro
‖ clementia.
* Inuenimus
¶ concitantem
‖ in vniuerso orbe, & auctorem
* violare conatus est:
' apprehensum

‖ Adue-

‖ Adueniens autem Lysias tribunus, * vi
7 παρελθὼν δὲ λυσίας ὁ χιλίαρχος, βίᾳ
" multa ex manibus nostris eripuit ‖, &
πολλῇ ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀφείλετο, καὶ
ad te misit. Iubens & ac-
8 πρός σε ἀπέστειλε· κελεύσας καὶ τοὺς κα-
cusatores eius venire *, à quo poterit
τηγόρους αὐτοῦ ἔρχεσθαι, παρ' οὗ δυνήσῃ
ipse iudicans de omnibus istis cogno-
αὐτὸς ἀνακρίνας περὶ πάντων τούτων ἐπι-
scere, " quorum nos accusamus eum.
γνῶναι, ὧν ἡμεῖς κατηγορεῦμεν αὐτοῦ.
| Consenserunt autem & Iudæi, dicentes
9 συνέθεντο δὲ καὶ οἱ ἰουδαῖοι, φάσκοντες
hæc ita habere. Respondit autem Pau-
10 ταῦτα οὕτως ἔχειν. ἀπεκρίθη δὲ ὁ παῦ-
lus, annuente sibi præside dicere, Ex
λος, νεύσαντος αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος λέγειν, ἐκ
multis annis ♀ existente te iudicem genti
πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν τῷ ἔθνει
huic sciens, | meliore animo quæ de
τούτῳ ἐπιστάμενος, εὐθυμότερον τὰ περὶ
meipso defendam. Potente te
11 ἐμαυτοῦ ἀπολογοῦμαι· δυναμένου σου
cognoscere quia nō ‖ plures sunt mihi dies quàm
γνῶναι ὅτι οὐ πλείους εἰσί μοι ἡμέραι ἢ
duodecim, ex quo ascendi * adoraturus in
δεκαδύο, ἀφ' ἧς ἀνέβην προσκυνήσων εἰς
Hierusalem. Et neque in tẽplo inuenerũt
12 ἱερουσαλήμ. καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὗρόν
me " apud aliquem disputantem, aut seditionem
με πρός τινα διαλεγόμενον, ἢ ἐπίστασιν
facientem turbæ, neque in synagogis,
ποιοῦντα ὄχλου, οὔτε ἐν ταῖς συναγωγαῖς,
neque ‖ per urbem. Neque probare
13 οὔτε κατὰ τὴν πόλιν· οὔτε παρασταῖσαι
possunt " de quibus nunc accusant me.
δύνανται περὶ ὧν νῦν κατηγοροῦσί μου.
Confiteor autē hoc tibi, quòd secundũ ‖ viam
14 ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι, ὅτι κατὰ τὴν ὁδὸν

‖ Superueniens
* cum
" magna de
‖ eum,
* ad te,
" de quibus
‖ Adiecerunt
* se
♀ esse
‖ bono
" pro me satisfaciam. Potes enim
‖ plus
* adorare
‖ cum aliquo
* concursum
‖ in ciuitate.
" tibi
‖ sectam

quam dicunt hæresim, sic deseruio pa-
λῶ λέγουσιν αἵρεσιν, οὕτω λατρεύω τῷ πα-
trio Deo||, credens omnibus quæ *secundum
τρῴῳ θεῷ, πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν
legem, & Prophetis "scriptis:
νόμον, καὶ τοῖς προφήταις γεγραμμένοις,
Spem habens in Deum, quam & hi
ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν θεὸν, ἣν καὶ αὐτοὶ 15
ipsi expectant, resurrectionem futuram es-
οὗτοι προσδέχονται, ἀνάστασιν μέλλειν ἔσε-
se mortuorum, iustorumq; & ||iniustorum.
θαι νεκρῶν, δικαίων τε καὶ ἀδίκων.
In hoc autem ipse *exerceo inoffen-
ἐν τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ ἀπρόσκο- 16
sam conscientiam "habere ad Deum, &||
πον συνείδησιν ἔχειν πρὸς τὸν θεὸν, καὶ τοὺς
homines semper. "Per annos autem
ἀνθρώπους διαπαντός. δι' ἐτῶν δὲ 17
plures *accessi eleemosynas factu-
πλειόνων παρεγενόμην ἐλεημοσύνας ποιή-
rus in gentem meam, & oblationes?.
σων εἰς τὸ ἔθνος μου, καὶ προσφοράς.
In quibus inuenerũt me purificatũ in tem-
ἐν οἷς εὗρόν με ἡγιασμένον ἐν τῷ ἱε- 18
plo, non cum turba, neque cum tumultu.*
ρῷ, οὐ μετὰ ὄχλου, οὐδὲ μετὰ θορύβου.
Quidam autem ex Asia Iudæi, quos
τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι, οὓς 19
oportebat apud te præsto esse, & accusare,
δεῖ ἐπί σου παρεῖναι, καὶ κατηγορεῖν,
si quid haberẽt aduersus me. Aut ipsi hi
εἴ τι ἔχοιεν πρός με· ἢ αὐτοὶ οὗτοι 20
dicant, si quid inuenerunt in me "ini-
εἰπάτωσαν, εἴ τι εὗρον ἐν ἐμοὶ ἀδί-
quum, stante me in consessu,
κημα, στάντος μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου,
Aut de vna hac || voce, qua clama-
ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς, ἧς ἐκρα- 21
ui stans *in eis, quoniam de resurrectione
ξα ἑστὼς ἐν αὐτοῖς, ὅτι περὶ ἀναστάσεως

|| meo,
* in lege
" scripta sunt.
||iniquorum.
* & studeo sine offendiculo
" habere
|| ad
' Post
* veni
ϙ & vota.
* Et apprehenderunt me, clamantes & dicentes: Tolle inimicum nostrum.
'iniquitatis, quum stem in concilio,
ϙ
||ϙ lummodo
* inter eos,

mor-

mortuorum ego iudicor hodie à vobis.
νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι σήμερον ὑφ' ὑμῶν.
Audiens autem hæc Felix, distu-
22 ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ φῆλιξ, ἀνεβά-
lit|| illos*, *exquisitius cognoscens quæ de*
λετο αὐτοὺς, ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ περὶ τῆς
via", dicens, Quum Lysias tribunus de-
ὁδοῦ, εἰπὼν, ὅταν λυσίας ὁ χιλίαρχος κα-
scenderit,|| *pernoscam quæ per vos.*
ταβῇ, διαγνώσομαι τὰ κατ' ὑμᾶς.
* *Constituensq;* centurioni cu-
23 διαταξάμενός τε τῷ ἑκατοντάρχῃ τη-
stodire " *Paulum*, habereque *laxationem*, &
ρεῖσθαι τὸν παῦλον, ἔχειν τε ἄνεσιν, καὶ
neminem prohibere * *propriorum* ei ministra-
μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρε-
re, *aut adire eum.* Post autem dies
24 τεῖν, ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ. μετὰ δὲ ἡμέρας
aliquot *adueniens* Felix cum Drusil-
τινὰς παραγενόμενος ὁ φῆλιξ σὺν δρουσίλ-
la vxore " *propria existente* Iudæa. || *accer-*
λῃ τῇ γυναικὶ ἰδίᾳ οὔσῃ ἰουδαίᾳ, μετε-
sivit Paulum, & audiuit * *eum*
πέμψατο τὸν παῦλον, καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ
de quæ " in Christum Iesum *fide.*
περὶ τῆς εἰς χριστὸν ἰησοῦν πίστεως.
|| *Disserente* autem illo de iustitia
25 διαλεγομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης
& castitate, & * iudicio fu
καὶ ἐγκρατείας, καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλ-
turo *esse*, tremefactus *factus* Felix,
λοντος ἔσεσθαι, ἔμφοβος γενόμενος ὁ φῆλιξ,
respondit, Quod nunc " *habens*, vade | *opportunitate*
ἀπεκρίθη, τὸ νῦν ἔχον πορεύου· καιρὸν
autem *nactus* accersam te: Simul &
26 δὲ λαβὼν μεταπαλέσομαί σε· ἅμα καὶ
sperans quod pecunia daretur ei à
ἐλπίζων ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ
Paulo, *vt solueret eum*: " *ideo* & frequen-
τοῦ παύλου, ὅπως λύσῃ αὐτόν· διὸ καὶ πυκνό-

|| autem
* Felix, certissimè sciês
" hac,
|| audiam
* Iussit
" eum, &
|| requiem, nec quemquam
* de suis
" sua quæ erat
|| vocauit
* ab eo fidem
" est
|| Disputante
* de
" attinet
|| tempore opportuno
* propter quod

|| cum eo.

ter eum accersens, loquebatur ||ei.
τερον αὐτὸν μεταπεμπόμενος ὡμίλει αὐτῷ.

Biennio autem expleto, accepit suc-
διετίας δὲ πληρωθείσης, ἔλαβε διά- 27
cessorem Felix, Porcium Festum. Volens ℘ gra-
δοχον ὁ φῆλιξ, πόρκιον φῆστον. θέλων τε χά-
℘ autem graeiam

tias praestare Iudaeis Felix,
ριτας καταθέσθαι τοῖς ἰουδαίοις ὁ φῆλιξ,
reliquit Paulum vinctum.
κατέλιπε τὸν παῦλον δεδεμένον.

CAP. XXV. κε'.

Festus ergo *ingressus prouinciam, post
Φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχείᾳ, μετὰ 1
℘ triduum

tres dies ascendit in Hierosolymam à Cae-
τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ἀπὸ καί-
* quum venisset in

sarea. || Indicauerunt autem ei & princeps
σαρείας. ἐνεφάνισαν δὲ αὐτῷ ὅ,τε ἀρ- 2
|| Adieruntque eum & principes

sacerdotũ, & primi Iudaeorum aduersus
χιερεὺς, καὶ οἱ πρῶτοι τῶν ἰουδαίων κατὰ τοῦ
Paulum, & rogabant eum: Postu-
παύλου, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, αἰτού- 3
lantes gratiam aduersus eum, vt "accerse-
μενοι χάριν κατ' αὐτοῦ, ὅπως μεταπέμψη-
℘ iuberet perduci

ret eum in Hierusalem: insidias || facien-
ται αὐτὸν εἰς ἱεροσόλυμα, ἐνέδραν ποιοῦν-
|| tendentes vt interficerent

tes interficere eum ℘ per viam. Ipse quidẽ
τες ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν. ὁ μὲν 4
℘ in via.

ergo [Festus] || respondit, seruari Paulum
οὖν φῆστος ἀπεκρίθη, τηρεῖσθαι τὸν παῦλον
|| autem

in Caesarea, seipsum autem "futurũ in festinatione
ἐν καισαρείᾳ, ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει
" maturiùs profecturũ.

proficisci. Qui ergo potentes *in vobis,
ἐκπορεύεσθαι. οἱ οὖν δυνατοὶ ἐν ὑμῖν, 5
* sunt

ait, simul descendentes, si quod est in vi-
φησὶ, συγκαταβάντες, εἴ τι ἐστὶν ἐν τῷ ἀνδρὶ
|| crimen,

ro || hoc, accusent eum.
δεῖ τούτῳ, κατηγορείτωσαν αὐτοῦ.

Demo-

Demoratus autem *in illis dies ℘ plu-
6 διατρίψας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας πλεί-
res quàm octo‖, descendens in Cæsaream,
ους ἢ ὀκτώ, καταβὰς εἰς καισάρειαν, τῇ
" postridie, sedens pro tribunali, * iussit
ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέ-
Paulum adduci. ϙ Aduenien-
7 λευσε τὸν παῦλον † ἀχθῆναι. περιελθό-
te autem eos, circumsteterunt qui ab ℘ Hierosoly-
μενοι δὲ αὐτὸν, περιέστησαν οἱ ἀπὸ ἱεροσολυ-
mis descensi Iudæi, multas &
μων καταβεβηκότες ἰουδαῖοι, πολλὰ καὶ
graues ‖ causationes ferentes aduersus Pau-
βαρέα αἰτιώματα φέροντες κατὰ τοῦ παύ-
lum, quas nō poterant probare: " Ratioci-
8 λου, ἃ οὐκ ἴσχυον ἀποδεῖξαι· ἀπολογου-
nante eo, Quoniam neque in legem Iu-
μένου αὐτοῦ, ὅτι οὔτε εἰς τὸν νόμον τῶν ἰου-
daeorum, neque in templum, neque in Cæsarem
δαίων, οὔτε εἰς τὸ ἱερὸν, οὔτε εἰς καίσαρα
*peccaui. Festus autem Iudæis vo-
9 ἥμαρτον. ὁ φῆστος δὲ τοῖς ἰουδαίοις θέ-
lens gratiam præstare, respondens Pau-
λων χάριν καταθέσθαι, ἀποκριθεὶς τῷ παύ-
lo dixit, Vis in Hierosolymam ϙ ascendēs
λῳ, εἶπε, θέλεις εἰς ἱεροσόλυμα ἀναβὰς,
ibi de his iudicari apud me?
ἐκεῖ περὶ τούτων κρίνεσθαι ἐπ' ἐμοῦ;
Dixit autem Paulus: Ad tribunal Cæ-
10 εἶπε δὲ ὁ παῦλος, ἐπὶ τοῦ βήματος καί-
saris * stans sum, vbi me oportet iudicari. Iu
σαρος ἑστώς εἰμι, οὗ με δεῖ κρίνεσθαι. ἰου
dæis ℘ nihil nocui, sicut & tu ‖ pulchrius
δαίοις οὐδὲν ἠδίκησα, ὡς καὶ σὺ κάλλιον
nosti. Si quidē enim nocui, ' & dignū
11 ἐπιγινώσκεις. εἰ μὲν γὰρ ἀδικῶ, καὶ ἄξιον
morte feci aliquid, non recuso mo-
θανάτου πέφυγά τι, οὐ παραιτοῦμαι τὸ ἀπο-
ri: si verò nihil est ‖ quorum hi accu-
θανεῖν. εἰ δὲ οὐδέν ἐστιν ὧν οὗτοι κατηγο-

* inter eos
℘ nō amplius
‖ aut decem, descendit
& altera die sedit
* &
ϙ Qui quum perductus esset,
† ἄγομαι
* eum
℘ Hierosolyma descenderant
‖ causas obiicientes,
" Paulo rationem reddente,
* quicquam
ϙ ascendere, &
* sto,
℘ non,
‖ melius
' aut
‖ eorum quæ

|| donare.

sant me, nemo me potest illis || gra-
ρῶσί μου, οὐδεὶς με δύναται αὐτοῖς χα-
tificare. Cæsarem appello.
ρίσασθαι. καίσαρα ἐπικαλοῦμαι.
Tunc Festus colloquutus cum con-
τότε ὁ φῆστος συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμ- 12
cilio, respondit: Cæsarem appella-
βουλίου, ἀπεκρίθη, καίσαρα ἐπικέκλη-
sti? ad Cæsarem ibis. "Diebus autem
σαι, ἐπὶ καίσαρα πορεύσῃ. ἡμερῶν δὲ 13
peractis quibusdam, Agrippa rex
διαγενομένων τινῶν, ἀγρίππας, ὁ βασιλεὺς
& Bernice descenderunt in Cæsaream
καὶ βερνίκη κατεβήσαν εἰς καισάρειαν
* salutaturi Festum. "Vt autem plures
ἀσπασόμενοι τὸν φῆστον. ὡς δὲ πλείους 14
dies demorarentur ibi, Festus re-
ἡμέρας διέτριβον ἐκεῖ, ὁ φῆστος τῷ βασι-
gi indicauit quæ || ad Paulum, dicens:
λεῖ ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν παῦλον, λέγων,
Vir quidam est derelictus à Felice
ἀνήρ τις ἐστὶ καταλελειμμένος ὑπὸ φήλικος
vinctus: De quo, * facto me in
δέσμιος· περὶ οὗ, γενομένου μου εἰς 15
Hierosolyma, indicauerunt principes sacerdotũ
ἱεροσόλυμα, † ἐνεφάνισαν οἱ ἀρχιερεῖς
& seniores Iudæorum, postu-
καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν ἰουδαίων, αἰτού-
lantes aduersus illum damnationem.
μενοι κατ' αὐτοῦ δίκην.
Ad quos respondi, Quia non est cõsue-
πρὸς οὓς ἀπεκρίθην, ὅτι οὐκ ἔστιν ἔ- 16
tudo Romanis donare aliquem hominem
θος ῥωμαίοις χαρίζεσθαί τινα ἄνθρωπον
ad perditionem, priùs quàm ρ accusatus ad
εἰς ἀπώλειαν, πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος κατὰ
conspectum habeat accusatores, locumque || de-
πρόσωπον ἔχοι τοὺς κατηγόρους, τόπον τε ἀ-
fensionis accipiat * de criminatione.
πολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος.

" Et quum dies aliquot transacti essent,

* ad salutandum

" Et quum

|| de Paulo,

† quum essem Hierosolymis, adierunt me

† ἐμφανίζω

ρ is qui accusatur præsentes

|| defendendi

* ad abluenda crimina.

Conuenientibus ergo illis huc, ‖ *dila-*
17 συνελθόντων οὖν αὐτῶν ἐνθάδε, ἀνα-
tionem nullam faciens, sequenti *se-
βολιὰν μηδεμίαν ποιησάμενος, τῇ ἑξῆς κα-
dens pro tribunali, iussi adduci
θίσας ὑπὲρ τοῦ βήματος, ἐκέλευσα ἀχθῆναι
virum. De quo " *stantes* accu-
18 τὸν ἄνδρα· περὶ οὗ σταθέντες οἱ κατη-
satores, nullam causam deferebant ‖ *quam* sus-
γοροι, οὐδεμίαν αἰτίαν ἐπέφερον ὧν † ὑ-
picabar ego. Quæstiones verò quasdã de
19 πενόουν ἐγώ. ζητήματα δέ τινα περὶ
propria superstitione habebant aduersus eum,
τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας εἶχον πρὸς αὐτὸν,
& de quodam Iesu defuncto, quẽ affirmabat
καὶ περί τινος ἰησοῦ τεθνηκότος, ὃν ἔφασκεν
Paulus viuere. Hæsitans autem ego
20 ὁ παῦλος ζῆν. ἀπορούμενος δὲ ἐγὼ
" *in eam quæ de hoc quæstionem,* dicebam, si vel-
εἰς τὴν περὶ τούτου ζήτησιν, ἔλεγον, εἰ βού-
let ire ‖ *in Hierusalem,* & ibi
λοιτο πορεύεσθαι εἰς ἱεροσολύμα, κἀκεῖ
iudicari de istis. *At* Paulo *
21 κρίνεσθαι περὶ τούτων. τοῦ δὲ παύλου
appellante " *seruari se* ad
ἐπικαλεσαμένου τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν
Augusti cognitionem, iussi seruari
τοῦ σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέλευσα τηρεῖσθαι
eum, ‖ *vsque quò* mittam eum ad Cæ-
αὐτὸν, ἕως οὗ πέμψω αὐτὸν πρὸς καί-
sarem. Agrippa autem ad Festum di-
22 σαρα. ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν φῆστον ἔ-
xit: Volebam & ipse hominem au-
φη, ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀ-
dire. *ille autem,* Cras, inquit, audies eum.
κοῦσαι. ὁ δὲ, αὔριον, φησὶν, ἀκούσῃ αὐτοῦ.
¶ *Ergo postridie veniente* Agrip-
23 τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ ἀγρίπ-
pa & Bernice cum multa ambitione, &
πα καὶ τῆς βερνίκης μετὰ πολλῆς φαντασίας, καὶ

Quum conuenissent
‖ sine vlla dilatione,
* die
" quum stetissent
‖ de quibus malum
† ὑπονοέω
* sua
" de huiusmodi quæstione,
‖ Hierosolymam,
* autem
" vt seruaretur
‖ donec
¶, Altera autem die, quũ venisses

‖ in-

εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον σύν τε τοῖς
χιλιάρχοις καὶ ἀνδράσι τοῖς κατ' ἐξοχὴν
οὖσι τῆς πόλεως, καὶ κελεύσαντος τοῦ
φήστου, ἤχθη ὁ παῦλος. καὶ φησιν 24
Festus: Agrippa rex, & omnes
ὁ φῆστος, ἀγρίππα βασιλεῦ, καὶ πάντες
qui simul ‖ adstantes nobis viri, * spectatis
οἱ συμπαρόντες ἡμῖν ἄνδρες, θεωρεῖτε
hunc de quo omnis multitudo Iudæorum
τοῦτον περὶ οὗ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν ἰουδαίων
interpellauit me inque Hierosolymis &
ἐνέτυχόν μοι ἔν τε ἱεροσολύμοις καὶ
hic, ♀ acclamantes non oportere viuere eum
ἐνθάδε, βοῶντες μὴ δεῖν ζῆν αὐτὸν
amplius. Ego verò * comperiens, ni-
μηκέτι. ἐγὼ δὲ καταλαβόμενος, μη- 25
hil dignum morte eum admisisse, &
δὲν ἄξιον θανάτου αὐτὸν πεπραχέναι, καὶ
ipso autem hoc appellante ‖ Augu-
αὐτοῦ δὲ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν σεβα-
stum, iudicaui mittere eum. De quo
στὸν, ἔκρινα πέμπειν αὐτόν. περὶ οὗ 26
certum quid * scribere domino, non habeo.
ἀσφαλές τι γράψαι τῷ κυρίῳ, οὐκ ἔχω·
♀ ideo produxi eum ad vos, & maxi-
διὸ προήγαγον αὐτὸν ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάλι-
mè ad te rex Agrippa, vt
στα ἐπὶ σοῦ, βασιλεῦ ἀγρίππα, ὅπως τῆς
interrogatione facta, habeam quid ‖ scribere.
ἀνακρίσεως γενομένης, ἔχω τι γράψαι·
Irrationabile enim mihi videtur, " mittentem
ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ, πέμποντα 27
vinctum, nec & ‖ eas quæ contra eum causas
δέσμιον, μὴ καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ αἰτίας
significare.
† σημαίνειν.

* introissent
♀ principalibus
‖ adestis nobiscum
* videtis
♀ petentes &
* comperi
‖ ad
* scribam
♀ propter quod
‖ scribam. Sine ratione
" mittere
‖ non eius
† σημαίνω

CAP. XXVI. κϛ'.

Agrippa verò ad Paulum ait: Per-
1 Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν παῦλον ἔφη, ὅτι-
mittitur tibi pro temetipso ‖ *dicere.* tunc Pau
πρέπεταί σοι ὑπὲρ σεαυτοῦ λέγειν τότε ὁ παῦ-
lus *ratiocinabatur extendens manum:*
λος ἀπελογεῖτο ἐκτείνας τὴν χεῖρα·

De omnibus quibus accusor à Iu-
2 περὶ πάντων ὧν ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ ἰου-
dæis, rex Agrippa, æstimo meipsum
δαίων, βασιλεῦ ἀγρίππα, ἡγημαι ἐμαυτὸν
beatum, ϙ *futurus defendi* apud te ho-
μακάριον, μέλλων ἀπολογεῖσθαι σήμερον·
die. Maximè ‖ *cogitorẽ existentem te om-*
3 μάλιστα γνώστην ὄντα σε πάν-
nium illorum apud Iudæos * *morũmque & quæstio-*
των τῶν κατ' ἰουδαίους ἐθῶν τε καὶ ζητημά-
num. ideo obsecro te patienter " *audire*
των· διὸ δέομαί σου μακροθύμως ἀκοῦσαί
me. ‖ *Illam* quidem *ergo* vitam meã *illam* à
4 μου. τὴν μὲν οὖν βίωσιν μου τὴν ἐκ
iuuentute, *illam* ϙ ab initio *factam* in
νεότητος, τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ
gente mea in Hierosolymis, nouerunt omnes
ἔθνει μου ἐν ἱεροσολύμοις, ἴσασι πάντες οἱ
Iudæi. Præscientes me ‖ *antea*, (si
5 ἰουδαῖοι· προγινώσκοντές με ἄνωθεν, ἐὰν
velint ϙ *testari*) quoniam secundum *diligentissi-*
θέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεστά-
mam sectam nostræ religionis vixi
την αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα
Pharisæus. Et nunc in spe quæ ad
6 φαρισαῖος· καὶ νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς πρὸς
patres ρ repromissionis * *facta* à
τοὺς πατέρας ἐπαγγελίας γενομένης ὑπὸ
Deo, sto iudicio subiectus.
τοῦ θεοῦ, ἕστηκα κρινόμενος·

In quam duodecim tribus nostræ *in assiduitate*
7 εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ

‖ loqui.

'extenta manu, cœpit rationem reddere:

ϙ quum sim me defensurus

‖ sciente te omnes quæ * sunt consuetudines, & quæstiones. propterquod " audias

‖ Et

ϙ quæ fuit

‖ ab initio,

ϙ testimoniũ perhibere)

‖ certissimam

ρ nostros

* facta est

noste & die deseruientes, sperant de-
νύκτα καὶ ἡμέραν λατρεύον ἐλπίζει κα-
uenire: de qua spe accusor,
ταντῆσαι, περὶ ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι,
rex Agrippa, à Iudæis.
βασιλεῦ ἀγρίππα, ὑπὸ τῶν ἰουδαίων.
Quid incredibile iudicatur apud vos, si
τί ἄπιστον κρίνεται παρ' ὑμῖν, εἰ ὁ 8
Deus mortuos suscitat? ‖Ego quidē ergo *vide-
θεὸς νεκροὺς ἐγείρει; ἐγὼ μὲν οὖν ἔδο- 9
bar mihi ipsi aduersus nomen Iesu Naza-
ξα ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄνομα ἰησοῦ τοῦ ναζω-
reni debere multa contraria agere:
ραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία πρᾶξαι·
Quod & feci in Hierosolymis, & mul-
ὃ καὶ ἐποίησα ἐν ἱεροσολύμοις, καὶ πολ- 10
tos sanctorum ego "carceribus inclusi,
λοὺς τῶν ἁγίων ἐγὼ φυλακαῖς κατέκλεισα,
à principibus Sacerdotũ *potestatē acci-
τῶν παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λα-
piens: interemptisque illis detuli ‖suffra-
βών ἀναιρουμένων τε αὐτῶν κατενέγκα ψῆ-
gium. Et per omnes synagogas
φον· καὶ κατὰ πάσας τὰς συναγωγὰς 11
frequenter puniens eos, compellebam bla-
πολλάκις τιμωρῶν αὐτοὺς, ἠνάγκαζον βλα-
phemare, ♀immoderatéque insaniens ‖ eis,
σφημεῖν, περισσῶς τε ἐμμαινόμενος αὐτοῖς,
persequebar vsque & in exteras ciuitates.
ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις·
In quibus* & profectus in Dama-
ἐν οἷς καὶ πορευόμενος εἰς τὴν δαμα- 12
scum cum potestate & "procuratione à
σκὸν μετ' ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς τῆς παρὰ
principibus sacerdotum. Die media, ♀ per
τῶν ἀρχιερέων· ἡμέρας μέσης, κατὰ 13
viam vidi, rex, * cælitùs supra
τὴν ὁδὸν εἶδον, βασιλεῦ, οὐρανόθεν ὑπὲρ
splendorem Solis, ‖circumfulgens me
τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου, περιλάμψαν με

Et
* existimaueram
" in
* potestate accepta: & quum occiderentur,
‖sententiam.
♀ & amplius
‖ in eos,
* dum irem
" permissu principum
♀ in via
* de cælo
‖ circumfulsisse

lumen, & eos qui *cum me proficiscentes.
φῶς, καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πορευομένους.
Omnibus autem decidentibus nobis in
14 πάντων δὲ καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴν
terram, audiui vocem loquentem ρ ad me, &
γῆν ἤκουσα φωνὴν λαλοῦσαν πρός με, καὶ
dicentem Hebraica lingua, Saule,
λέγουσαν τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ, σαοὺλ
Saule, quid me persequeris? durum tibi ‖ ad
σαοὺλ τί με διώκεις; σκληρόν σοι πρὸς
stimulos calcitrare. Ego autem dixi, Quis es
15 κέντρα λακτίζειν. ἐγὼ δὲ εἶπον, τίς εἶ
Domine? ″ ille autē dixit: Ego sum Iesus, quem tu
κύριε; ὁ δὲ εἶπεν, ἐγώ εἰμι ἰησοῦς, ὃν σὺ
persequeris. Sed exurge, & sta supra
16 διώκεις. ἀλλὰ ἀνάστηθι, καὶ στῆθι ἐπὶ
pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi,
τοὺς πόδας σου· εἰς τοῦτο γὰρ † ὤφθην σοι,
* designare te ministrum & testem
προχειρίσασθαί σε ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα
q quorūq; vidisti, * quorúmq; apparebo tibi:
ὧν τε εἶδες, ὧν τε ὀφθήσομαί σοι·
Eripiens te de ″ populo, &
17 ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ, καὶ τῶν
Gentibus, in quas ρ ego te mitto,
ἐθνῶν, εἰς οὓς ἐγώ σε ἀποστέλλω·
Aperire oculos eorum, ‖ ad conuerten-
18 ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέ-
dum à tenebris ad lucem, & ″ potestate
ψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ
Satanæ ad Deum, * ad accipiendū eos remis-
σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεὸν τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄ-
sionem peccatorum, & sortem q in sancti-
φεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ κλῆρον ἐν τοῖς ἡγιασ-
ficatis fide quæ in me. Vnde, rex
19 μένοις, πίστει τῇ εἰς ἐμέ. ὅθεν, βασιλεῦ
Agrippa, non fui incredulus cælesti
ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ
visioni: Sed his qui * in Damasco pri-
20 ὀπτασίᾳ· ἀλλὰ τοῖς ἐν δαμασκῷ πρῶ-

* mecum simul erant. Omnesque nos quum decidissemus ρ mihi,

‖ est contra stimulum

″ Dominus

† ὄπτομαι

* vt constituam

q eorum quæ

* & eorum quibus

″ populis,

ρ nunc

‖ vt conuertantur

″ de

* vt accipiant

q inter sanctos, per fidem quæ est

* sunt Damasci

mùm, & Hie osolymis, ‖ in omnemque regio-
τον, καὶ ἱεροσολύμοις, εἰς πᾶσάν τε τὴν χώ-
nem Iudææ, & Gentibus annuncia-
ραν τῆς ἰουδαίας, καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπήγγελ-
bam " pœnitere, & conuerti ad Deum,
λον μετανοεῖν, καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεὸν,
digna pœnitentiæ opera facientes.
ἄξια τῆς μετανοίας ἔργα πράσσοντας.
* Causa horum me Iudæi ‖ comprehen-
ἕνεκα τούτων με οἱ ἰουδαῖοι συλλαβό- 21
dentes in templo, tentabant ϙ interfice-
μενοι ἐν τῷ ἱερῷ, ἐπειρῶντο διαχειρίσα-
re. ‖ Auxilium igitur nactus à
σθαι. ἐπικουρίας οὖν † τυχὼν τοῦ θεοῦ 22
Deo, vsque in diem ϙ hanc sto, te-
stificans * parvóque & magno, nihil ex-
τυρούμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκ-
trà dicens " eorum quæ & Prophetæ loquuti sunt
τὸς λέγων ὧν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν
futurorum esse, & Moyses: Si passibi-
μελλόντων γίνεσθαι, καὶ μωσῆς. εἰ παθη- 23
lis Christus, ‖ primus ex resurrectione mor-
τὸς ὁ χριστὸς, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νε-
tuorum, lumé ϙ su vrus est annunciare populo &
κρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ λαῷ καὶ
Gentibus. Hæc autem eo * defenden-
τοῖς ἔθνεσι. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογου- 24
te, Festus magna voce dixit, Insanis
μένου, ὁ φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη, μαίνῃ
Paule: multæ te literæ ad insaniam
παῦλε· τὰ πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν
conuertunt. ‖ Ille verò, Non insanio, inquit,
περιτρέπει. ὁ δὲ, οὐ μαίνομαι, φησὶ, 25
optime Feste, sed veritatis & sobrie-
κράτιστε φῆστε, ἀλλ' ἀληθείας καὶ σωφρο-
tatis verba eloquor.
σύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι.
Scit enim de his rex,
ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεὺς, 26

ad

" vt pœnitẽtiam agerẽt, & conuerterentur

* Hac ex

‖ quum essem

" comprehẽsum

ϙ volentes me

‖ Auxilio autem adiutus Dei,

† τυγχάνω

ϙ hodiernum

* minori atque maiori,

‖ quàm ea quæ

" futura

ϙ annunciaturus est

* loquente, & rationem reddente,

‖ Et Paulus,

ad quem & * *libertate usus* eloquor: latere enim eum ℘ *quicquā* horum *nō* arbitror: neque enim in angulo gestum ‖ *hoc* est.

πρὸς ὃν καὶ παρρησιαζόμενος λαλῶ· λανθάνειν γὰρ αὐτόν τι τούτων οὐ πείθομαι· οὐ γὰρ ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο ἐστί.

Credis rex Agrippa Pro-
27 πιστεύεις βασιλεῦ ἀγρίππα τοῖς προ-
phetis? scio quia credis. *Ipse* autē Agrip-
28 φήταις; οἶδα ὅτι πιστεύεις. ὁ δὲ ἀγρίπ-
pa ad Paulum *ait:* In " *paruo* me sua-
πας πρὸς τὸν παῦλον ἔφη, ἐν ὀλίγῳ με πεί-
des Christianum fieri. ✻ *At* Paulus
29 θεις χριστιανὸν γενέσθαι. ὁ δὲ παῦλος
ait: ♀ *Optarem vtique Deo*, & in ‖ *paruo*
εἶπεν, † εὐξαίμην ἂν τῷ θεῷ, καὶ ἐν ὀλίγῳ
& in ℘ *multo*, non *solùm* te, sed & omnes
καὶ ἐν πολλῷ, οὐ μόνον σὲ, ἀλλὰ καὶ πάντας
‖ *audientes* me hodie, fieri ta-
τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον, γενέσθαι τοιού-
les, qualis & ego sum, exceptis vin-
τους ὁποῖος κἀγώ εἰμι, παρεκτὸς τῶν δεσ-
culis his. Et *hæc dicente eo*,
30 μῶν τούτων. καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ,
exsurrexit rex, & Praeses, & Berni-
ἀνέστη ὁ βασιλεὺς, καὶ ὁ ἡγεμὼν, ἥτε βερνί-
ce, & ✻ *considentes* eis. Et
31 κη, καὶ οἱ συγκαθήμενοι αὐτοῖς. καὶ
" *secedentes* loquebantur ad inuicem,
ἀναχωρήσαντες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους,
dicentes, Quia nihil morte dignum aut vin-
λέγοντες, ὅτι οὐδὲν θανάτου ἄξιον ἢ δεσ-
culis ‖ *facit* homo iste.

μῶν πράσσει ὁ ἄνθρωπος οὗτος.

Agrippa autem Festo dixit: Dimitti
32 ἀγρίππας δὲ τῷ φήστῳ ἔφη, ἀπολελύσθαι
poterat homo hic, si non appellas-
ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπεκέκλη-
set Cæsarem.

τον καίσαρα.

* constanter

℘ nihil

‖ quicquam horum

" modico

✻ Et

♀ Opto apud Deum,
‖ modico,
† εὔχομαι
℘ magno,
" tantùm
‖ qui audiunt

✻ qui assidebant

" quum secessissent,

‖ quid fecit,

CAP. XXVII. κζ'.

Vt autē iudicatum est nauigare nos in
Ὡς δὲ †ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς 1
Italiam, *tradiderunt & Paulum, ρ &
τὴν ἰταλίαν, παρεδίδοσαν τόν τε παῦλον καί
quosdam alios vinctos centurioni, no-
τινας ἑτέρους δεσμώτας ἑκατοντάρχῃ, ὀνό-
mine Iulio, cohortis Augustæ. Ascenden-
ματι ἰουλίῳ, σπείρης σεβαστῆς. ἐπιβαί- 2
tes autem nauem Adramytenam, ‖ futuri
τες δὲ πλοίῳ ἀδραμυττηνῷ, μέλλοντες
nauigare quæ circa ″ Asiam loca, * auectisu-
πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν ἀσίαν τόπους, ἀνήχθη-
mus, existente cum nobis Aristarcho Macedone
μεν, ὄντος σὺν ἡμῖν ἀριστάρχου μακεδόνος
Thessalonicensi. ‖ Ipsáque altera deueni-
θεσσαλονικέως. τῇ τε ἑτέρᾳ κατήχθη- 3
mus in Sidonem. humanè* que Iulius
μεν εἰς σιδῶνα. φιλανθρώπως τε ὁ ἰούλιος
″ Paulo vsus, permisit ad
τῷ παύλῳ χρησάμενος, ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς
amicos ϙ euntem curam sui ‖ nanciscì.
φίλους πορευθέντα, ἐπιμελείας τυχεῖν.
Et indè * auecti, subnauigauimus
κἀκεῖθεν ἀναχθέντες, ὑπεπλεύσαμεν 4
Cyprum, ″ propter hoc, ventos esse contra-
τὴν κύπρον, διὰ τὸ, τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναν-
rios. Hócque pelagus quod iuxta * Cili-
τίους· τό, τε πέλαγος τὸ κατὰ τὴν κιλι- 5
ciam & Pamphyliam pernauigantes, ‖ delati
κίαν καὶ παμφυλίαν διαπλεύσαντες, κατή-
sumus in Myra, ipsius Lyciæ. Et ibi inue-
χθημεν εἰς μύρα τῆς λυκίας. κἀκεῖ εὑ- 6
niens centurio nauem Alexandrinam
ρὼν ὁ ἑκατόνταρχος πλοῖον ἀλεξανδρῖνον
nauigantē in Italiam, ρ imposuit nos
πλέον εἰς τὴν ἰταλίαν, ἐνεβίβασεν ἡμᾶς
in eam. * In multis autem diebus tardè
εἰς αὐτό. ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυ- 7

† κρίνομαι
* & tradi
ρ cum reliquis custodiis

‖ incipientes

″ Asiæ
* sustulimus, perseuerante nobiscum

‖ Sequenti autem die
* autem

″ Paulum tractans,
ϙ ire, &
‖ agere.
* quum sustulissemus.
″ propterea quòd venti essent contrarij. Et
* Ciliciæ & Pamphyliæ
‖ venimus Lystram, quæ est

ρ transposuit

* Et quum

‖ naui-

|| nauigantes, & vix *deuenientes secundum Cni-
πλοοῦντες, καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν κνί-
dum, non permittente nos vento, Psubna-
δον, μὴ προσεάσαντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέμου, ὑπέρ-
uigauimus Cretam secundum Salmonem.
πλεύσαμεν τὴν κρήτην κατὰ σαλμώνην.
*Vixque q praterlegemus eam, venimus
8 μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν, ἤλθομεν
in locum quendam ||vocatum Pulchros portus,
εἰς τόπον τινὰ καλούμενον καλοὺς λιμένας,
cui iuxta erat ciuitas * Lasea. Multo autem
9 ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις λασαία. ἱκανοῦ δὲ
tempore peracto, & ex fente iam *periclo-
χρόνου διαγενομένου, καὶ ὄντος ἤδη ὀπισφα-
sa navigatione, propter & ieiunium iam
λοῦς τοῦ πλοὸς, διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη
p praterisse, admonebat Paulus,
παρεληλυθέναι. παρῄνει ὁ παῦλος,
Dicens eis: Viri, ||Conspic: quoniã cũ
10 λέγων αὐτοῖς. ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ
iniuria & multo damno, non solùm one-
ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας, οὐ μόνον τοῦ φορ-
ris & nauis, sed etiam animarũ nostrarũ
τίου καὶ τοῦ πλοίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν
*futuram esse p nauigationem. At cen-
11 μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν. ὁ δὲ ἑκα-
turio || gubernatori & nauclero
τοντάρχης τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ
credebat magis, quàm illis à Paulo
ἐπείθετο μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου
q dictis. Inappropio autem portu sub-
12 λεγομένοις. ἀνευθετοῦντος δὲ τοῦ λιμένος ὑπο-
sistente ad hyematione, plerique po-
μένοντος πρὸς παραχειμασίαν, οἱ πλείονες ἔ-
suerunt consilium *subduci indè, si quo modo
θεντο βουλὴν ἀναχθῆναι κἀκεῖθεν, εἴ πως
possent p deuenti in Phœnicem, hye-
δύναιντο καταντήσαντες εἰς φοίνικα. παρα-
mare, portum Cretæ respicientem ad
χειμάσαι, λιμένα τῆς κρήτης βλέποντα κατὰ

|| nauigaremus,
* deuenissemus contra Gnidũ, prohibente
p adnauigauimus Cretæ iuxta
Et
q iuxta nauigantes,
||qui vocatur Boni
* Thalassa.
r quum non esset
* tuta nauigatio eo quòd
r praterlisset, consolabatur
|| Video
* incipit
p nauigatio.
|| autem
r his quæ
q dicebantur.
Et quũ aptus portus non esset ad hyemandum, plurimi statuerunt
* nauigare
p deuenientes

Africum & ad Chorum. Adspirante autem
λίβα καὶ κατὰ χῶρον. ὑποπνεύσαντος δὲ 13
*Noto, æstimantes propositum ꝓ tene-
νότου, δόξαντες τῆς προθέσεως κεκρατη-
re, ‖ soluentes Assos, legebant Cre-
κέναι, ἄραντες ἄσσον, παρελέγοντο τὴν κρή-
tam. Post non multum autē misit "contra
την. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔβαλε κατ' 14
ipsam ventus Typhonicus, * vocatus Eu-
αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικός, ὁ καλούμενος εὐ-
roclydon. Correpta autem na-
ροκλύδων· συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοί- 15
ui, & ꝗnon potente obtineri ven-
ου καὶ μὴ δυναμένου ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέ-
to, concedentes ferebamur. *Insulā autē
μῳ, ὑπείκοντες ἐφερόμεθα. νησίον δέ τι 16
quandam ꝓ succurrentes, ‖ vocatam Claudam,
ὑποδραμόντες, καλούμενον κλαῦδην,
vix potuimus "compotes fieri scaphæ.
μόλις ἰσχύσαμεν περικρατεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης.
Quam subducentes, adiutoriis vtebantur, ac-
λῶν ἄραντες, βοηθείαις ἐχρῶντο, † ὑ- 17
cingentes nauem, timentes ue ne
ποζωννύντες τὸ πλοῖον, φοβούμενοί τε μὴ
in Syrtim incederent, * submittentes
εἰς τὴν σύρτιν ἐκπέσωσι, χαλάσαντες τὸ
vas, sic ferebantur. ‖ Vehementer autē 18
σκεῦος, οὕτως ἐφέροντο. σφοδρῶς δὲ
tempestate iactatis nobis, sequenti ꝗ iactum fe-
χειμαζομένων ἡμῶν, τῇ ἑξῆς ἐκβολὴν ἐ-
cerunt. Et tertia *nostris manibus
ποιοῦντο. καὶ τῇ τρίτῃ αὐτόχειρες τὴν 19
a mamenta nauis ꝓ eiecimus. Neq; autē
σκευὴν τοῦ πλοίου ἐρρίψαμεν. μήτε δὲ 20
Sole, neque syderibus apparentibus per plu-
ἡλίου, μήτε ἄστρων ὀφαινόντων ἐπὶ πλεί-
res dies, ‖ tempestateque non exigua immi-
νας ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπικει-
nente, "reliquum ablata erat omnis spes * ad
μένου, λοιπὸν † ἀφῃρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς τοῦ

* Austro,
ꝓ se
‖ quum sustulissent de
" se

* qui vocatur Euroaquilo. Quiq; arrepta esset nauis,
ꝗ posset conari in ventum, data nauе flatibus,
* In
ꝓ de
‖ quæ vocatur Cauda
" obtinere scaphā. Qua sublata.
† ὑποζωννύω
* summisso vase,
‖ Validè
ꝗ die
* die suis
ꝓ proiecerunt.
‖ &
" iam
* salutis nostræ.
† ἀφαιρέομαι

seruari nos. ‖ Multa autem inedia ex-
21 σωζεσθαι ἡμᾶς. πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπ-
istente, tunc stans Paulus in medio
ἐνεστώσης, τότε σταθεὶς ὁ παῦλος ἐν μέσῳ
eorum, dixit: Oportebat quidem, ô viri, * obe-
αὐτῶν, εἶπεν, ἔδει μὲν, ὦ ἄνδρες, πειθαρ-
dientes mihi, non " auebi à Cre-
χήσαντάς μοι, μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς κρή-
ta, ‖ lucrarique iniuriam hanc, &
της, κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην, καὶ τὴν
iacturam. Et nunc suadeo vobis bono ani-
22 ζημίαν. καὶ τανῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυ-
mo esse: " iactura enim animæ ‖ nulla erit ex
μεῖν· ἀπβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ
vobis, præterquam nauis. Adstitit enim
23 ὑμῶν, πλὴν τοῦ πλοίου. παρέστη γάρ
mihi nocte hac angelus Dei, cuius
μοι τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἄγγελος τοῦ θεοῦ οὗ
sum ♀, cui & deseruio, Dicens, Ne timeas
24 εἰμι, ᾧ καὶ λατρεύω, λέγων, μὴ φοβοῦ
Paule, Cæsari te oportet assistere: & ecce
παῦλε· καίσαρί σε δεῖ παρασταθῆναι· καὶ ἰδοὺ
donauit tibi Deus omnes ‖ nauigan-
κεχάρισταί σοι ὁ θεὸς πάντας τοὺς πλέον-
tes cum te. " Ideò bono animo estote viri:
25 τας μετά σου. διὸ εὐθυμεῖτε ἄνδρες·
credo enim Deo, quia sic erit quem-
πιστεύω γὰρ τῷ θεῷ, ὅτι οὕτως ἔσται κατ'
admodum dictum est mihi. In insulã autẽ
26 ὃν τρόπον λελάλητάι μοι. εἰς νῆσον δὲ
quandã oportet nos incidere. ‖ Vt verò quar-
27 τινα δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν. ὡς δὲ τεσσα-
tadecima nox ♀ facta est, perlatis no-
ρεσκαιδεκάτη νὺξ ἐγένετο, διαφερομένων ἡ-
bis in Adria circa medium noctis, suspi-
μῶν ἐν τῷ ἀδρίᾳ κατὰ μέσον τῆς νυκτὸς, ὑπε-
cabantur nautæ ✻ afferri aliquam sibi
νόουν οἱ ναῦται προσάγειν τινὰ αὐτοῖς
regionem. " Et bolisantes inuenerunt passus
28 χώραν. καὶ βολίσαντες εὗρον ὀργυιὰς

‖ Et quum multa ieiunatio fuisset,
* audito me,
" tollere
‖ lucrique facere
* amissio
‖ nullius
♀ ego, &
‖ qui nauigant tecum
" Propter quod
* deuenire.
‖ Sed postquã
♀ superuenit, nauigantibus
‖ mediam noctem,
✻ apparere
" Qui & summittentes bolidem,

viginti: *breui autem distantes, & rursum
εἴκοσι· βραχὺ δὲ διαστήσαντες, καὶ πάλιν
belisantes, inuenerunt passus quindecim.
βολίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς δεκαπέντε·
Timentes ρ ne quomodo in aspera lo-
φοβούμενοί τε μήπως εἰς τραχεῖς τό- 29
ca incideremus, de puppi proiicientes an-
πους ἐκπέσωμεν, ἐκ πρύμνης ῥίψαντες ἀγ-
coras quatuor, optabant diem fieri.
κύρας τέσσαρας, ηὔχοντο ἡμέραν γενέσθαι.
Ipsi verò nautis quærentibus fugere " ex
τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ 30
naui, * & laxantibus scapham in
πλοίου, καὶ χαλασάντων τὴν σκάφην εἰς
mare, ρ obtentu quasi è prora
τὴν θάλασσαν προφάσει ὡς ἐκ πρῴρας
ρ futurorum ancoras extendere. Dixit
μελλόντων ἀγκύρας ἐκτείνειν· εἶπεν ὁ 31
Paulus centurionibus, & militi-
παῦλος τῷ ἑκατοντάρχῃ, καὶ τοῖς στρατιώ-
bus: ‖ si non hi manserint in naui,
ταις, ἐὰν μὴ οὗτοι μείνωσιν ἐν τῷ πλοίῳ,
vos seruari non poteris. Tunc mi-
ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε. τότε οἱ στρα- 32
lites abscíderunt funes scaphæ,
τιῶται † ἀπέκοψαν τὰ σχοινία τῆς σκάφης,
& fuerunt eam excidere. ρ' ſq; auté quo
καὶ † εἴασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν. ἄχρι δὲ οὗ 33
futurus erat dies fieri, * hortabatur Pau-
ἔμελλεν ἡμέρα γίνεσθαι, παρεκάλει ὁ παῦ-
lus omnes sumere cibum, dicens:
λος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέγων,
Quartamdecimam hodie diem ex-
τεσσαρεσκαιδεκάτην σήμερον ἡμέραν προσ-
pectantes ieiuni permanetis, nihil ac-
δοκῶντες ἄσιτοι διατελεῖτε, μηδὲν προσ-
cipientes. ‖ Ideo hortor vos acci-
λαβόμενοι. διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς προσ- 34
pere cibum: " hoc enim ad vestram
λαβεῖν τροφῆς· τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας

salu-

* & pusillum indè separati,
ρ autem
‖ mittentes
" de
* quum missent
ρ sub
* à
ρ inciperent
‖ Nisi
' salui fieri
† ἀποκόπτω
* passi sunt
ρ Et quum lux inciperet
† εἴαω
* rogabat
‖ Propter quod rogo
" pro salute vestra: quia

salutem est: nullius *enim* vestrũ capillus σωτηρίας ὑπάρχει· οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θριξ
ϱex capite " *cadet.* *Dicens autẽ*
35 ἐκ τῆς κεφαλῆς † πεσεῖται. εἰπὼν δὲ
hæc, & sumens panem, gratias egit
ταῦτα. καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαρίστησε τῷ
Deo in conspectu omniũ: & **frangens* cœpit man-
θεῷ ἐνώπιον πάντων· καὶ κλάσας ἤρξατο ἐ-
ducare. ϱ*Bono animo* autem facti omnes,
36 σθίειν. εὔθυμοι δὲ γενόμενοι πάντες,
& i si *adsumpserunt* cibum. Eram' verò
37 καὶ αὐτοὶ προσελάβοντο τροφῆς. ἦμεν δὲ
in naui vniuersæ animæ duentæ
ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ διακόσαι
septuaginta sex. " Satiati *autem* cibo,
38 ἑβδομηκοντὰ ἕξ. κουφιζόντες δὲ τροφῆς,
alleuiabant nauem, eiactantes triti-
ἐκούφιζον τὸ πλοῖον, ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖ-
cum in mare. Quum autem dies
39 τὸν εἰς τὴν θάλασσαν. ὅτε δὲ ἡμέρα
factus esset, terram non agnoscebant: sinum
ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον, κόλπον
verò quendã considerabãt habentem litus, in
δέ τινα † κατανοοῦν ἔχοντα αἰγιαλὸν εἰς
quem cogitabant, si possent, ϱ *expellere*
ὃν ἐβουλεύοντο, εἰ δύνοιντο, † ὠθῆσαι τὸ
nauem. Et ‖ ancoras " *sustollen-*
40 πλοῖον. καὶ τὰς ἀγκύρας περιελόν-
tes, permiserunt in mari, simul laxantes
τες, εἴων εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα ἀνέντες
iuncturas gubernaculorum: & ϱ *sustol-*
τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων καὶ ἐπαί-
lentes artemonem flanti, tendebant
ραντες τὸν ἀρτέμωνα τῇ πνεούσῃ, κατεῖχον
au litus. ✻ *Incidentes autem* in lo-
41 εἰς τὸν αἰγιαλόν. διπεσόντες δὲ εἰς τό-
cum " *bimarem*, *illiserunt* nauem: &
πον διθάλασσον, † ἐπώκειλαν τὴν ναῦν· καὶ
quidem prora fixa manebat immobilis,
ἡ μὲν πρῴρα ἐρείσασα ἔμεινεν ἀσάλευτος,

ϱ de
' peribit. Et quum dixisset
† πίπτω
' quum fregisset
ϱ Animæquiores

" Et

† κατανοέω
ϱ eiicere
† ὠθέω
‖ quum
" sustulisset, committebãt se
ϱ leuato artemone secundum auræ flatum,
✻ Et quum incidissemus
‖ dithalassũ, impegerunt
† ἐπικέλλω

at puppis ϙ soluebatur à vi || ϙ vero || maris. // autem
βιά δὲ πρύμνα ἐλύετο ὑπὸ τῆς βίας τῆς κυμάτων.

At militum consilium fuit, 42
τῶν. τῆς δὲ στρατιᾶς τῆς βουλὴ ἐγένετο,

vt * vinctos occiderent, ne quis ? e- * custodias ? quum enatasset
ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσι, μή τις ἐκνο- * autem
nataus effugeret. At centurio *
λυμβήσας διαφύγοι. ὁ δὲ ἑκατόνταρχος 43

volens seruare Paulum, prohibuit || fieri, // eos qui possent
βουλόμενος διασῶσαι τὸν παῦλον, ἐκώλυσεν

|| eos consilio, iussitque // po- ϙ emittere se || & euadere, &
|| τοὺς τοῦ βουλεύματος, ἐκέλευσέ τε τοὺς δυ-

tentes natare ϙ abiicientes primos, || ϙ cæteros, alios
ναμένους κολυμβᾶν, ἀπορίψαντας πρώτους

ad terram exire: Et ϙ reliquos, hos || ferebant, quosdam
ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι. καὶ τοὺς λοιποὺς οὓς 44

quidẽ in tabulis||, hos autẽ super * quædã eorũ quæ de * ea quæ ? erant.
μὲν ἐπὶ σανίσιν, οὓς δὲ ἐπί τινων τῶν ἀπὸ τοῦ

naui ?. & sic factum est, * omnes ϙ perseru- * vt ϙ animæ euaderent
πλοίου· καὶ οὕτως ἐγένετο πάντας διασωθῆ-

ri ad terram.
ναι ἐπὶ τὴν γῆν.

CAP. XXVIII. κη'.

Et ϙ salui euasi, tunc || cognouerunt quia ϙ quum euasissemus || cognouimus
Καὶ διασωθέντες, τότε ἐπέγνωσαν ὅτι 1

Melita insula vocabatur. At Barbari * ϙ modicam
μελίτη ἡ νῆσος καλεῖται· οἱ δὲ βάρβαροι

præstabant non ϙ vulgarem humanitatem no- || Accensa ϙ reficiebant
παρεῖχον οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡ-

bis.. || Accendente, enim pyram ϙ acceperunt || qui imminebat,
μῖν. ἁψάντες γὰρ πυρὰν, προσελάβοντο 2

omnes nos propter imbrem || instantem, & ? Quum cõgregasset * Paulus || aliquãtam // imposuisset
πάντας ἡμᾶς διὰ τὸν ὑετὸν τὸν ἐφεστῶτα, καὶ

propter frigus. ϙ Congregante autem * Pau- 3
διὰ τὸ ψῦχος. συστρέψαντος δὲ τοῦ παύ-

lo sarmentorũ || multitudinẽ, & // imponente super
λου φρυγάνων πλῆθος, καὶ θέντος ἐπὶ

φρυγανον, vipera à calore ‖ex-
τῶν πυρὰν, ἔχιδνα ἐκ τῆς θέρμης ἐξῆλθοῦ-
sens inuasit manū eius. Vt verò viderūt
4 σα κατέσθιε τῆς χειρὸς αὐτοῦ. ὡς δὲ εἶδον
Barbari pendentem bestiam de
οἱ βάρβαροι κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς
manu eius, dicebant ad inuicem: "Omnino
χειρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, πάντως
homicida est homo hic, *quem saluum e-
φονεύς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέν-
uasum de mari, vltio viuere ♀ non si-
τα ἐκ τῆς θαλάσσης, ἡ δίκη ζῆν οὐκ ἐᾶ-
uit. ‖Ille quidē ergo excutiens bestiam in
5 σεν. ὁ μὲν οὖν ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς
ignē, passus est "nullum malum. Illi autē ‖expecta-
6 τὸ πῦρ, ἔπαθεν οὐδὲν κακόν. οἱ δὲ προσδο-
bant eum *futurum intumescere, aut deci-
κῶν αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι, ἢ κα-
dere repente mortuum. in multo autem il-
ταπίπτειν ἄφνω νεκρόν. ἐπὶ πολὺ δὲ αὐ-
lis expectantibus, & videntibus nihil
τῶν προσδοκώντων, καὶ θεωρούντων μηδὲν
♀ incommodū in illum factum, muta-
ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον, μεταβαλλόμε-
ti dicebant Deū eum esse. In autem illis
νοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι. ἐν οἷς τοῖς
7 ‖quæ circa locum illum erant prædia
πρὸς τὸν τόπον ἐκεῖνον ἦν χωρία τῷ
"primario insulæ, nomine Poplio, qui su-
πρώτῳ τῆς νήσου, ὀνόματι Πουβλίῳ, ὃς ἀνα-
scipiens nos, ♀ tres dies ami-
δεξάμενος ἡμᾶς, τρεῖς ἡμέρας φιλοφρό-
cè hospitio excepit. Factū est autem patrem
8 νως ἐξένισεν. ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ
Publij febribus & dysenteria ‖detен-
Πουβλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντερίᾳ συνεχόμε-
tum decumbere: ad quem Paulus "ingres-
νον κατακεῖσθαι· πρὸς ὃν ὁ Παῦλος εἰσελ-
sus, & precatus, imponens manus
θὼν καὶ προσευξάμενος, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας

Pignem, ‖quum processisset

"Vtique

* qui quum euaserit

‖Et

" nihil mali. At ‖existimabāt *intumorem conuertendū, aut subitò casurum & mori. diu

♀ mali in co fieri conuertentes se,

‖locis

"principis *Publij, ♀ triduo benign exhibuit. Cōtigit

‖vexatum iacere

"intrauit, & quū orasset, & imposuisset

ei, sanauit eum. ‖Hoc ergo facto, & ἀυτῷ, ἰάσατο αὐτόν. τοῦτο οὖν γενομένου, καὶ
reliqui habentes infirmitates in insula, οἱ λοιποὶ οἱ ἔχοντες ἀσθενείας ἐν τῇ νήσῳ,
accedebant, & curabantur. Qui etiam προσήρχοντο, καὶ ἐθεραπεύοντο· οἳ καὶ 10
multis honoribus honorauerũt nos, & nauigã- πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς, καὶ ἀναγο-
tibus impoſuerunt quæ ad vſum. Poſt μένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὴν χρείαν. μετὰ 11
autem tres menſes nauigauimus in naui quæ
ἐν τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ παρα-
hyemauerat in insula Alexandrina, ad ſigna- κεχειμακότι ἐν τῇ νήσῳ, ἀλεξανδρινῷ, παρά-
ta Caſtori & Polluci. Et ‖deuecti in σημον διοσκούροις. καὶ καταχθέντες εἰς 12
Syracuſas, manſimus dies tres.
συρακούσας, ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς.
Vnde circumuenientes deuenimus in Rhe
ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εἰς ῥή- 13
gium: & poſt vnum diem adueniente Auſtro,
γιον· καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου,
‖ſecundantes venimus in Puteolos. Vbi ſin
δευτεραῖοι ἤλθομεν εἰς ποτιόλους· οὗ δι- 14
uenientes fratres, rogati ſumus apud eos
ρόντες ἀδελφοὺς, παρεκλήθημεν ἐπ' αὐτοῖς
manere dies ſeptem: & ſic in Ro-
ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτά, καὶ οὕτως εἰς τὴν ῥώ-
mam venimus. Et inde fratres ‖audien-
μην ἤλθομεν. κἀκεῖθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκού- 15
tes ea quæ de nobis exierunt in occur-
σαντες τὰ περὶ ἡμῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπαντη-
ſum nobis vſque ad Appij forum, & Tres ta-
σιν ἡμῖν ἄχρις Ἀππίου φόρου, καὶ Τριῶν τα-
bernas. quos videns Paulus, gratias agens
βερνῶν. οὓς ἰδὼν ὁ Παῦλος, εὐχαριστήσας
Deo, accepit fiduciam. Quũ autẽ veniſſemus
τῷ θεῷ, ἔλαβε θάρσος. ὅτε δὲ ἤλθομεν 16
in Romam, centurio tradidit
εἰς ῥώμην, ὁ ἑκατόνταρχος παρέδωκε τοὺς

ſalutauit
‖Quo
omnes qui habebant
reliqui
* neceſſaria eranti
cui erat in ſigne Caſtorum.
‖ quũ veniſſemus Syracuſam,
ibi triduo. Indè circumlegentes
* flante
‖ ſecunda die
inuentis fratribus,
quũ audiſſent, occurrerunt
quũ viſiſſet

vinctus: præfecto castrorum: as Paulo
δεσμίοις τῷ στρατοπεδάρχῃ τῷ Παύλῳ
permissum est manere ‖per seipsum cum cu-
† ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτὸν σὺν τῷ φυ-
stodiente se milite. *Factum est autem
17 λάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ. ἐγένετο δὲ
post dies tres convocare Paulum
μετὰ ἡμέρας τρεῖς συγκαλέσασθαι † Παῦλον
existentes Indæorum primos: *Conveniens-
τοὺς ὄντας τῶν Ἰουδαίων πρώτους. συνελθόν-
tibus autem eis, dicebat ¶ad eos: Viri
των δὲ αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς, ἄνδρες
fratres, ego nihil ‖contrarium faciens
ἀδελφοὶ, ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ
populo, aut "moribus patriis, vinctus
λαῷ, ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρῴοις, δέσμιος
*ex Hierosolymis traditus sum in manus
ἐξ Ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας
Romanorum. Qui ¶examinantes me, vo-
18 τῶν Ῥωμαίων οἵτινες ἀνακρίναντές με, ἐ-
luerunt ‖dimittere, *propter nullam causam
βούλοντο ἀπολῦσαι, διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν
mortis esse in me. Contradicentibus
19 θανάτου εἶναι ἐν ἐμοί. ἀντιλεγόντων
autem Indæis coactus sum appella-
δὲ τῶν Ἰουδαίων, † ἠναγκάσθην ἐπικαλέ-
re Cæsarem, non quasi gentem meam habe-
σασθαι Καίσαρα, οὐχ ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων
aliquid accusare. Propter hanc igitur
20 τι κατηγορῆσαι. διὰ ταύτην οὖν
causam rogaui vos videre, &
τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα ὑμᾶς ἰδεῖν, καὶ
alloqui: propter enim spem Is-
προσλαλῆσαι. ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσ-
rael catenam hanc circumdatus sum.
ραὴλ τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι.
Illi autem ad eum dixerunt: Nos neque
21 οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπον, ἡμεῖς οὔτε
literas de te accepimus à
γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς

‖sibimet!
† ὅτι τρέπω
" Post tertiũ autem diem convocavit
* quúmque cõuenissent,
¶ eis:
‖ adversus plebem
morẽ paternum,
*. ab
¶ quũ interrogationem habuissent de ‖me
* eo quòd nulla esset causa
† ἀναγκάζω
"At

Iudæa, neque aduenienſ aliquis
ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμενός τις τῶν
fratrum nunciauit, aut loquutus eſt quid
ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν, ἢ ἐλάλησέ τι
de te malum. ℣ Digni ſumus
περὶ σοῦ πονηρόν. ἀξιοῦμεν 22
autem à te audire quæ ſentis: ‖de
ὃ γὰρ φρονεῖς· περὶ
quidem enim ſecta hac notum
μὲν γὰρ τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωστόν
eſt nobis, quia vbique contradicitur.
ἐστιν ἡμῖν, ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται.
*Conſtituentes autem illi diem, vene-
ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν, † ἦ- 23
runt ad eum in hoſpitium plu-
κον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείο-
res: quibus exponebat, teſtificans
νες· οἷς ἐξετίθετο, διαμαρτυρόμενος
regnum Dei, ſuadénſque eis
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, πείθων τε αὐ-
ea quæ de Ieſu exque lege
τοὺς τὰ περὶ τοῦ ἰησοῦ ἔκ τε τοῦ νόμου
Moyſi & Prophetis, à manè
μωσέως καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ πρωὶ
vſque ad veſperam. Et ℣ hi quidem
ἕως ἑσπέρας. καὶ οἱ μὲν 24
perſuadebantur dictis, hi verò non crede-
ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπί-
bant. *Diſcordes autem exiſtentes ad
στουν. ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς 2
inuicem, diſcedebant, dicente Pau-
ἀλλήλους, ἀπελύοντο, εἰπόντος τοῦ παύ-
lus verbum vnũ, Quia *pulchrè Spiritus ſan-
λου ῥῆμα ἕν, ὅτι καλῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅ-
ctus loquutus eſt per Eſaiam Prophetam ad
γιον ἐλάλησε διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς
patres noſtros, Dicens: Vade ad
τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγων, πορεύθητι πρὸς 26
populum iſtum, & dic: ‖Auditu audietis, & non
τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ εἰπόν, ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ

℣ Rogamus
‖uam
ei
* Quum conſtituiſſent
† ἦκω
℣ quidã credebant his quæ dicebantur quidam
* Quúmque inuicem non eſſent cõſentientes,
*bene
‖Aure

intelligetis:& videntes videbitis, & non
μὴ συνῆτε καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ
ꝓcerneris. Incrassatum est enim cor populi huius
27 ἴδητε. †ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου
& auribus grauiter audierunt,& ocu-
καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλ-
los suos compresserunt,ne ‖quando videant
μοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς
oculis, & auribus audiant, &
ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ
corde intelligant,& connertantur,& sanem
καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι
eos. Notum ergo sit vobis,quoniam
28 αὐτούς. γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ὅτι τοῖς
Gentibus missum est salutare Dei, i-
ἔθνεσιν ἀπεσταλη τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ, αὐ-
psi & audient. Et hæc *eo dicen-
29 τοὶ καὶ ἀκούσονται. καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόν-
te, abierunt Iudæi, multam habentes ‖in
τος, ἀπῆλθον οἱ ἰουδαῖοι, πολλὴν ἔχοντες ἐν
seipsis quæstionem. Mansit autem Paulus
30 ἑαυτοῖς ζήτησιν. ἔμεινε δὲ ὁ παῦλος
biennio toto in ″proprio conducto, & suscipie-
διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι, καὶ ἀπεδέ-
bat omnes *ingredientes ad eum:
χετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐ-
Prædicans regnum Dei, & do-
31 τόν· κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ δι-
cens ea quæ *de Domino Iesu Christo; cum
δάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, μετὰ
omni ρlibertate, improhibitè.
πάσης παῤῥησίας ἀκωλύτως.

Finis Actorum Sanctorum Apostolorum.
Τέλος τῶν πράξεων τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

ϱ perspicietis.
† παχύνω
‖ fortè
* quum dixisset, exierunt ab eo
‖ inter se
″ suo
* qui ingrediebantur
* sunt
* fiducia sine prohibitione.

SAN-

76
29
116

B 6 2277

Arias
Montan
us

Bb
2277